PROVERBELE ROMÂNILOR

Floriferis ut apes in saltibus dulcia libant,
Omnia nos itidem depascimus aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

LUCREȚIU, III, p. 11—13.

Un fenomen, o credință .. și ĕtă o legendă; un basm, o pățĕlă și ĕtă un proverb.

B. P. HĂȘDĔŬ, *Cuv. Bĕtr.*, II, XIX.

PROVERBELE ROMÂNILOR

DIN

ROMANIA, BASARABIA, BUCOVINA, UNGARIA, ISTRIA şi MACEDONIA

PROVERBE, ḌICĔTORĬ, POVĔŢUIRĬ, CUVINTE ADEVĔRATE, ASEMĔNĂRĬ, IDIOTISME ŞI CIMILITURĬ

CU UN

GLOSAR ROMÂNO-FRANCES

DE

IULIU A. ZANNE

VOL. VI

OPERĂ PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCURESCI

STABILIMENTUL GRAFIC I. V. SOCECŬ

EDITURA LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.

1901

BIBLIOGRAFIE ROMÂNĂ [1)]

AUTORI CITAȚÎ

1. ÁCS (KÁROLY). — **Magyar, Német, Olasz, Român, (Oláh), Csek-lot és Szerb beszélgetések otthon és uton.** — Pest, .1859, Kladják Lauffer és Stolp.
2. ACSINTI URICARUL. — **A doua domnie a luï Neculaï Alecsandru Mavrocordat V. V. în Moldova.** — **Cronicele Românieï** de Michail Kogălniceanu. — Bucurescï, 1872, C. N. Rădulescu.
3. ADRIAN (I. V.). — **Abecedar ilustrat.** — Botoșanï, 1870.
4. ALBINA. — Revistă, An. I & II. Bucurescï.
5. ALEXANDRESCU (GRIGORE). — **Suvenire chi impresiï, epistole chi fabule.** — Bucurescï, 1847.
6. — **Scrierï în versurï și prosă.** — Bucurescï, 1893.
7. ALEXANDRESCU (GR. I). — **Literatură și Sciință.** Director Dobrogeanu-Gherea, Vol. II, 1894.
8. — **Studiï asupra obiceielor juridice ale poporuluï român.** Galatz, 1896.
9. — **Badea Traian.** Focșanï, 1898.
10. ALEXANDRI V. & LASCAR ROSETTI. — **Mică colecțiune de 89 proverbe** culese de L. Rosetti pentru V. Alexandri, urmate de 156 proverbe extrase din *Povestea Vorbeï*, manuscris din biblioteca Academieï Române.
11. ALEXANDRI (V.). — **Opere complecte.** IX Vol. — Bucurescï, 1875, Socecŭ & Comp.
12. — **Poesiï populare ale Românilor.** — Bucurescï, 1867, Tipografia lucrătorilor asociațï.
13. — **Diverse.** — Convorbirï literare.
14. — **Operile luï C. Negruzzi,** Edit. Socecŭ. Prefață.
15. AMIRAS (A.). — **Cronica anonimă a Moldavieï, 1662 — 1733.** — **Cronicele Românieï** de M. Kogălniceanu. — Bucurescï, 1874, C. N. Rădulescu.
16. ANTIM IVIRENUL (MITROPOLIT). — **Din didahiile ținute în mitropolia din Bucurescï.** Edit. Dr. I. Cornoï. Librăria Socecŭ & Comp., 1895.
17. ARSENIE. — **Noua colecțiune de basme,** I — II. — Bucurescï, 1884.

---

1) La începutul ultimuluï volum se va complectà, de va fi trebuința lista corespondenților și a autorilor citațï.

18. ASAKI (G.). — **Fabule.** — Iaşĭ. 1862.
19. BADESCU (A.), *preot, c. Mărgineni, J. Prahova.* — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
20. BAÏCAN (E.). — **Vorbe bune (Bineţe) întrebuinţate la Românĭ şi adunate de.** — Bucurescĭ, 1884.
21. BĂLĂŞEL (TEODOR). *Invĕţător, c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.* — **Şezătóre.**
22. BARONZI (GEORGE). — **Limba română şi tradiţiunile eĭ.** — Galaţĭ, 1872.
23. BELDIMAN (ALEXANDRU). — **Tragedia, saŭ maĭ bine a dice jalnica Moldoveĭ întîmplare după resvrătirea Grecilor.** — **Cronicele Românilor.** Vol. III, de M. Kogălniceanu. Bucurescĭ, 1874.
24. BENGESCU. — **Opere** publicate în **Convorbirĭ literare**, An. XI — XII.
25. BERTOLDO (VIAŢA LUĬ). — **Chrestomatia română şi Literatura populară română** de Dr. Gaster.
26. BIBICESCU (I. G.). — **Poesiĭ populare din Transilvania.** — Bucurescĭ, 1893.
27. BIBLIE.
28. BOGDAN (N. A.). — **Poveştĭ şi Anecdote.** — Şaraga, Iaşĭ.
29. BOLINTINÉNU (DIMITRIE). — **Ielele**, Bucurescĭ, 1869. C. N. Rădulescu.
30. BOLLIAC (CESAR). — **Culegerĭ de maĭ multĭ articolĭ.** — Bucurescĭ, 1861.
31. BUJOR (P.). — **Nuvele.**
32. BURADA (TEODOR). — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare şi Revista pentru istorie, Arheologie şi Filologie.**
33. CALENDARIU **pe anul după Hristos 1829.** — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
34. CALENDARIU **pe anul după Hristos 1832.** — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
35. CALENDARIU **pe anul după Hristos 1841.** — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
36. CALENDAR **pe anul 1853.** — Tipografia Româno-Francesă, Iaşĭ.
37. CALENDAR PENTRU TOŢI, **profetic, amusant şi popular pe anul comun 1863.** — Bucurescĭ, Edit. Bălăceanu şi Varta.
38. CALUGARENI (I.). *Invĕţător, c. Movileni, J. Tecuciŭ.* — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
39. CANDREA (AURELIŬ). — **Poreclele la Românĭ.** — **Revista Nouă**, An. VII.
40. CANIAN (M.). — **Poesiĭ populare.** — Şaraga Iaşĭ.
41. CANTA (SPĂTARUL IÓN). — **Letopiseţul Moldoveĭ**, — 1741 — 1769. — **Cronicele Românieĭ**, de Mihail Kogălniceanu, Vol. III.
42. CANTEMIR (PRINCIPELE DIMITRIE). — **Divanul.** — Edit. Academieĭ Române, Bucurescĭ, 1878.
43. — **Descrierea Moldavieĭ.** — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1875.
44. — **Istoria Ieroglifică.** — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1883.
45. — **Evenimentele Cantacuzinilor şi Brâncovenilor.** — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1878.
46. CARAGIALI (I. L.). — **Teatru.** Edit. Socecŭ & Comp., Bucurescĭ, 1889.
47. CARP (P. P.), *c. Ţibănesci, J. Vasluiŭ.* — **Monitorul Oficial**, An. 1895, No. 183, p. 983.
48. CATARGIU (LASCAR), *c. Golăşeĭ, J. Covurluiŭ.* — **Monitorul Oficial**, An. 1894, No. 94.
49. CHIBICI-RĔVNEANU (A.). — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
50. CIHAC (A. DE). — **Dictionnaire d'étymologie Daco-Roumain**, 2 Vol. Francfort s/M Ludolphe St. Goar, 1870 — 1879.

51. CODRESCU (TEODOR). — **Uricaru.** XXII volume. —Iașĭ, 1852—1892.
52. COLUMNA LUI TRAIAN.—Revistă. — B. P. Hășdĕŭ, An. VII. 1876.
53. CONSTANTINESCU (BARBU). — **Carte de citire prelucrată de învĕțătoriĭ asociațĭ Barbu Constantinescu, Lambrior, Aug. Laurian, St. Mihăilescu, I. Manliu.** — Partea II, Edit. XV. Socecŭ & Comp., 1892.
54. — **idem.** Partea III. Edit. XII. — Socecŭ & Comp., 1893.
55. — **Proverbele românescĭ din colecțiunea Reinsberg-Düringsfeld.**
56. CONSTITUȚIONALUL, Ḑiar. — Bucurescĭ.
57. CONVORBIRI LITERARE. — An. I — XXIX.
58. CORESSI. — **Evanghelie.** – **Etymologicum Magnum,** B. P. Hășdĕŭ.
59. COȘBUC (G.) — **Balade și idile.** — Socecŭ & Comp., 1893.
60. — **Foĭe pentru toțĭ,** An. I.
61. COSTIN (MIRON). — **Scrierile luĭ Nicolae Costin.** — **Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & III, Bucurescĭ, 1872 — 1874
62. COSTIN (NICOLAE). — **Scrierile luĭ Nicolae Costin.** — **Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & II, Bucurescĭ, 1872.
63. CRĂCIUNAȘ (GR.). — *Invĕțător în Transilvania.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hășdĕŭ.
64. CRĂSESCU (VICTOR). — **Schițe și Nuvele.** — H. Steinberg, Bucurescĭ. 1893.
65. CRAINICEANU (DR. G.).— **Diverse** -- **Convorbirĭ Literare.** An. XXII.
66. CREANGĂ (ION). — **Poveștĭ** — Edit. Grig. G. Alexandrescu, 1890.
67. — **Amintirĭ din copilărie și anecdote.** Șaraga, Iașĭ, 1892.
68. CRIȘIAN. (T.). — *Invĕțător, c. Cugieru, Transilvania.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hășdĕŭ.
69. CRONICA ANONIMĂ. — **Istoria țĕreĭ Românescĭ de la anul 1809 încóce,** continuată de un anonim. — **Magasin istoric pentru Dacia,** Vol. V, 1847.
70. DAMÉ (FR.) — **Nouveau dictionnaire Roumain-Français.** Bucarest, 1893 — 1896.
71. DARIU (ION). — **Gazeta Transilvanieĭ,** 1898.
72. DELAVRANCEA (ST.. – **Trubadurul.**—Haimann. Bucurescĭ, 1887.
73. — **Sultănica.** — St. Mihăilescu, Bucurescĭ, 1885.
74. DIACONOVICI-LOGA. — **Chemare la tipărirea cărților românescĭ.** — Buda, 1821.
75. DONCEV — **Curs de literatură română,** 1865.
76. DONICI (A.). — **Fabule.** Cartea I, Iașiĭ, la cantora Dacieĭ literare. 1840.
77. — **Fabule.** Cartea II. Fără dată.
78. DOSOFTEIŬ. — **Etymologicum Magnum,** B P. Hășdĕŭ.
79. DRAPELUL. — Ḑiar. Bucurescĭ,
80. — Ḑiar. Bêrlad, J. Tutova.
81. DREPTATEA. — Ḑiar, Banat, 1895.
82. — Ḑiar. Bucurescĭ.
83. DULFU (PETRE). — Revista **Albina.**
84. DUMITRESCU (AL.). — **Galicisme, proverbe, maxime, barbarisme.** — Carol Müler, Bucurescĭ, 1894.
85. EMINESCU (M., **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
86. ESARCU (G.). — **Monitor Oficial,** No. 26. Feb. 1898.
87. EVENIMENTUL. — Ḑiar, Iașĭ.
88. FILIMON (N.). — **Ciocoĭ vechĭ și noĭ.** — **Revista Română,** 1861 — 1862.
89. FLONDOR (D-nu G. CAVALER DE). — **Patria,** Cernăuțĭ, 1898.
90. FÓIEA PENTRU TOȚĬ. — Revistă, Bucurescĭ.

91. FRÂNCU T. & G. CANDREA — **Rotacismul la Moţî şi Istrienî.** — Bucurescî, 1886.
92. FUNDESCU (ION C.). — **Basme, Oraţiî, Păcăliturî şi Ghicitorî.** — Bucurescî, 1875.
93. GALLIN, NĂDEJDE, ŢIGHILIŬ şi CANDREA. — **Carte de citire,** 1893.
94. GANE (N.). — **Nuvele.** — **Convorbirî literare,** 1875 — 1876.
95. — **Poesiî.** — Şaraga. Iaşî.
96. — **Diverse.** — **Convorbirî literare.**
97. GASTER (DR. M.). — **Literatura populară română.** Bucurescî. 2 Vol.
98. — **Chrestomatia Română.** 2 Vol. Leipzig — Bucurescî. 1891.
99. — **Ţiganul ce 'şî-a mâncat biserica.** — Revista Tocilescu, I, 1888.
100. GAZETA POPORULUÎ. — Ḑiar, Bucurescî.
101. GAZETA SĂTÉNULUÎ. — Revistă, **Datculescu** Director.
102. GAZETA TRANSILVANIEÎ. — Ḑiar, Braşov.
103. GEORGESCU, *Inv c. Coşoreni, j. Ialomiţa.* — **Etymologicum Magnum.**
104. GHEORGACHI (AL DOILEA LOGOFĔT). — **Condica obiceiurilor vechî şi noî ale Domnilor Moldoveî.** — **Cronicele Românieî** de Mihail Kogălniceanu, Vol. III, 1874.
105. GHICA (ION). — **Amintirî din pribegia după 1848.** — Socecŭ & Comp. Bucurescî, 1890.
106. — **Scrisorî către V. Alexandri.** — Socecŭ & Comp. Bucurescî, 1887.
107. GIL. — **Nuvele.** — **Convorbirî literare.**
108. GLIGORE (POPA). — **Legenda Duminiceî,** an. 1600.
109. GOLESCÎ (CONSTANTIN DIN). — **Adunare de pilde bisericescî şi filosoficescî.** — Buda. 1826.
110. GOLESCU (VORNICUL IORDACHE]. — **Pilde, povĕţuirî şi cuvinte adevĕrate şi poveştî adunate de dumnealuî Vornicul Iordache Golescu, fiul rĕposatuluî banul Radu Golescul.** — Manuscris din biblioteca Academieî Române. Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea: *Mss.* I.
111. — **Copie întocmaî a precedentuluî manuscris care se află depusă la biblioteca naţională de la Iaşî.** Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea *Mss.* II.
112. GOVORA (PRAVILA DE LA). — **Pravila bisericéscă tipărită la 1640 la monastirea Govora.** — Edit. Ion M. Bujoranu, Bucurescî, 18-5.
113. GRĂDIŞTEANU (PETRE). — **Voinţa naţională,** An. 1895. — **Gazeta Poporuluî,** An. I, No. 192.
114. GRIG. — **Nuvele.** — **Convorbirî literare.**
115. GROSSMANN (S. I.). — **Dicţionar germano-român.** — Iaşî. In curs de publicaţie.
116. HALLER (DR. IOSEPH). — **Altspanische Sprichwörter und sprichwörliche Redensarten aus den Zeiten vor Cervantes,** Vol. 2. — Regensburg, 1883.
117. HARAM (VASILE). — **Carte de lectură,** 1894.
118. HĂŞDĔŬ (ALEXANDRU). — **Domnia Arnăutuluî.** — **Revista nouă,** An. VIII, No. 10 — 11.
119. HĂŞDĔŬ (B. PETRICEÎCU). — **Etymologicum Magnum Romaniae.**
120. — **Treî Craî de la Rĕsărit.** — Bucurescî.
121. — **Ion Vodă cel cumplit.** — Bucurescî, 1865.
122. — **Columna luî Traian,** 1882 — 1883.
123. — **Cuvinte din Bĕtrânî.** 2 Vol. — Bucurescî, 1878.

124. HĂŞDĔŬ (B. PETRICEICU). — **Traian.** — Ḑiar, An. 1869, No. 63.
125. HELIADE RĂDULESCU (IÓN). — **Mémoire sur l'histoire de la régénération roumaine ou sur les événements de 1848.** — Paris. 18.1.
126. — **Vocabular de vorbe strĕine.** — Bucurescĭ, 1847.
127. — **Tandalida.**
128. — **Biblioteca portativă, LXV.** — **Poesiĭ inedite.** — Bucurescĭ, 1860.
129. HINŢESCU (I. C). — **Proverbele Românilor.** — Editura Closius, Sibiŭ. 1877.
130. HODOŞ (ENEA). — **Poesiĭ poporale din Banat.** — Caransebeş, 1892.
131. HOITAN (R. N.). — *învĕţător,* **Cetatea din Codru, Sinaia.** — Ploescĭ, 1898.
132. IANOV. — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
133. IARNIK-BÂRSEANU. — **Doine şi strigăturĭ din Ardeal date la ivoală de Dr. Urban Iarnik şi Andreiŭ Bârseanu.** — Bucurescĭ, 1885.
134. ICS. — **Paloda,** An. XIV, No. 27.
135. IDEM. — **Dicţionar de proverbe în calendarul Românilor pentru 1892.**
136. IONESCU (I.). — **Carte de citire** II. — Ioseph Göbl, Bucurescĭ.
137. — **Carte de citire,** III. — T. Ióniţiŭ şi L. Alcalay, Bucurescĭ.
138. IPSILANT V. V. (ALEXANDRU ION). — **Pravilnicésca condică a Domnuluĭ Ion Ipsilant.** — Bucurescĭ, 1841.
139. ISPIRESCU (PETRE). — **Legende saŭ Basmele Românilor.** — Bucurescĭ, 1882.
140. — **Snóve saŭ poveştĭ populare adunate din gura poporuluĭ de un culegĕtor tipograf.** — Ediţia II. cu multe adause. Bucurescĭ, 1879.
141. — **Basme, snóve şi glume adunate din gura poporuluĭ.** de P. Ispirescu. — Craiova, 1898.
142. — **Pilde şi Ghicitorĭ,** adunate de P. Ispirescu. — Bucurescĭ, 1880.
143. — **Pilde, fabule, ghicitorĭ** adunate de P. Ispirescu. — Bucurescĭ, 1880.
144. — **Din poveştile unchiaşuluĭ sfătos,** basme păgânescĭ întocmite de P. Ispirescu. — Bucurescĭ, 1879.
145. — **Ḑicĕtorĭ populare, Reviste pentru istorie, archeologie** şi **filologie,** An. I & II.
146. — **Basme, snóve,** etc., de un culegĕtor tipograf. — Bucurescĭ, 1872.
147. — **Idem.** — **In Chrestomatia Română** de Dr. M. Gaster, Vol. II.
148. — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
149. JIPESCU (GLIGORE M.). — **Opincaru, cum ĭeste şi cum trebue să fie săteanu.** — Bucurescĭ, 1881.
150. — **Rĕurile oraşelor.** — Bucurescĭ, 1884.
151. — **Ḑicerĭ în Lumina pentru toţĭ,** 1885.
152. JUNIMEA. — Ḑiar. Bêrlad, J. Tutova.
153. KOGĂLNICEANU (ENACHE). — **Diverse.** — **Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. III. 1872.
154. KOGĂLNICEANU (MIHAIL). — **Şedinţele divanuluĭ ad-hoc din Moldova.** — *Rĕspuns vorniculuĭ Alecu Balş.*
155. LAHOVARY (ALEXANDRU N.). — **Monitorul Oficial.** Şedinţa Camerii din 2 Decembre 1894.
156. LAMBRIOR (A.). — **Convorbirĭ literare,** An. VIII — IX.
157. LAURIAN-MAXIM. — **Dicţionarul limbeĭ Române,** 3 Vol. — Bucurescĭ, 1871 — 1876.
158. LITA (IOSIF). — *învĕţător.* — **Etymologicum Magnum.**

159. LUCACIU (DR. VASILE), *paroh greco-catolic*, c. Şişescĭ, p. u. Felsö-Banya, Ungaria. — **Gazeta**, I, No. 160.
160. LUMEA ILUSTRATĂ. — Revistă, An. II, 1894.
161. LUMEA NOUĂ. — Ḑiar, Bucurescĭ.
162. LUMINA PENTRU TOŢĬ. — Revistă, Director **Eniŭ Bălteanu**, Bucurescĭ, I, 1885.
163. LUPESCU (M.). — *Învĕţător*, c. Broscenii, J. Suciava. — **Şezătórea.**
164. MADAN (G.). — **Suspine**, Bucurescĭ, 1898.
165. MAGASINUL ISTORIC PENTRU DACIA. — Volumul IV şi V.
166. MAGIUNCA (S.). — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
167. MAIORESCU (TITU). — **Critice**, Bucurescĭ, 1874
168. MARIAN (S. FL.). — **Nascerea la Românĭ.** — C. Göbl, 1892.
169. — **Nunta la Românĭ.** — C. Göbl, 1890.
170. — **Inmormîntarea la Românĭ.** — C. Göbl, 1892.
171. — **Ornitologia poporană Română**, 2 Vol. Cernăuţĭ, 1883.
172. — **Satire poporane Române**, Suciava, 1893.
173. — **Descântece poporane Române**, Suciava, 1886.
174. — **Tradiţiĭ poporane Române în Bucovina**, Bucurescĭ, 1896.
175. MATEĬ BASARAB V. V. — **Îndreptarea legieĭ cu Dumneḑeŭ care are tótă judecata archieréscă şi împĕrătéscă de tóte vinele preoţescĭ şi mirenescĭ Pravila**, etc. — Ediţia Ion M. Bujoreanu, Bucurescĭ, 1885.
176. — **Pravila. — Studiŭ asupra elementelor grecescĭ în limba română**, de G. Murnu.
177. MAWR (DÓMNA E. B.). — **Proverbele Românilor** — Bucurescĭ şi London, 1882.
178. — **Analogous Proverbs in ten languages.** — London. Elliot Sock, 62, Paternoster Row. E. C. 1885.
179. MEISSNER C. & V. DOGAR. — **Prima carte de lectură**, II, Ploescĭ, 1894.
180. MELHISEDEC (EPISCOP). — **Revistă pentru Istorie, Arheologie şi Filologie**, An. II, **Visita Episcopuluĭ Gr. Ţamblac.**
181. MERA (I. T.). — **Diverse. Convorbirĭ literare**, An. XVI.
182. MIHĂILESCU (S.). — *Învĕţător*, **Şezĕtórea**, An. I.
183. MILESCU (SPĂTARUL NICOLAE). — **Cronica pe scurt a Românilor.— Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. I, 1872.
184. MONITORUL OFICIAL. — Şedinţa din 2 Decembrie 1894; No. 183. din anul 1895.
185. MUNTEANU (G. I.). — **Carte de lectură românéscă pentru clasele gimnasiale inferiorĭ şi reale.** — Braşov, 1861.
186. MURNU (G.). — **Studiŭ asupra elementelor grecescĭ în limba română**, Bucurescĭ, 1895.
187. MUSTE (NICOLAE). — **Letopiseţul ţĕreĭ Moldoveĭ de la domniea luĭ Istrati Dabija V. V. până la a treia domnie a luĭ Mihaĭ Racoviţă, V. V. atribuită luĭ Nicolae Muste, dieac stare de divan 1662—1729. — Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu. III, 1874.
188. NĂDEJDE (DÓMNA SOFIEA).— **Fie-care la rîndul sĕŭ. — Nuvele. —** Samitca, Craiova, 1895.
189. NAUM. — **Scrierĭ. — Dictionnaire Damé.**
190. NECULCE (ION). — **Letopiseţul Moldoveĭ. — Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, II, 1872.
191. NEGRUZZI (C.).—**Opere complecte**, 3 Vol., Socecŭ & Comp., 1873.
192. NEGRUZZI (I.). — **Diverse. — Convorbirĭ literare.**
193. NOUTATEA. — Ḑiar, Iaşĭ, I, No. 75.
194. ODOBESCU (ALEXANDRU ION). — **Pravilnicésca condică a luĭ Alexandru Ión Ipsilanti.**

195. ODOBESCU (ALEXANDRU IÓN). — **Scrierĭ literare şi istorice**, 3 Vol. — Socecŭ & Co., 1887.
196. ODOBESCU-SLAVICĬ — **Carte de citire**. Bucurescĭ, 1893.
197. OLLANESCU (DIM.). — **Teatru la românĭ**. Socecŭ & Co.. Bucurescĭ, 1897.
198. OMILIAR DE LA GOVORA. — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
199. PALODA. — Diar, Bêrlad. J. Tutova.
200. PĂLTINEANU (GR.). — *Invĕţător, c. Ţiubarĭ, Transilvania.* — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
201. PANN (ANTON). — **Culegere de Proverbe saŭ Povestea Vorbeĭ**. — Ediţia Cucu, 1889, reproducere după cea de la 1847.
202. — **Proverburĭ saŭ povestea Vorbeĭ**, 3 broşure. — Bucurescĭ, 1852—1853.
203. — **Calendar pe anul 1848**.
204. — **Năsdrăvăniile luĭ Nastratin Hogea**. — Bucurescĭ, 1887.
205. — **Fabule şi istorióre**. 2 vol. — Ediţia I, Bucurescĭ, 1841.
206. — **Inţeleptul Archir şi nepotul sĕŭ Anadam**. — Bucurescĭ, 1880.
207. — **O şezătóre la ţară saŭ povestea luĭ Moş Albu**, partea I, Bucurescĭ, 1851.
208. — **Idem**, partea II. — Ediţia Lazăr. Craiova. 1890.
209. PANU (G.). — *Publicist.* — **Diarul Epoca**. — 1896—1897.
210. PĂSCULESCU (M.) — **La întâlnire sfaturĭ şi diverse pentru toţĭ**, de M P. Misiotis. — Tipografia Lazăr, Craiova.
211. PATRIA. — Diar, Cernăuţĭ, Bucovina.
212. PAUL (IÓN). — Din Transilvania. — **Fóiea pentru toţĭ**.
213. POMPILIU. — **Diverse**. — **Convorbirĭ literare**.
214. POP (EM.). — *Invĕţător, c. Şomcuţeĭ-Mare, Ungaria.* — **Etymologicum Magnum**.
215. POP-FLORENTIN (ION). — **Diverse**. — **Convorbirĭ literare**.
216. POPESCU (AL.). — *Invĕţător, c. Cernica, J. Ilfov.* — **Lumina pentru toţĭ**.
217. POPESCU (N.). — **Calendarul Basmelor**. An. 1881—1882—1883.
218. POPOVICĬ (G.). — **Convorbirĭ literare**. An. XXV.
219. REINSBERG-DÜRINGSFELD (IDA UND OTTO FREIHERRN VON). — **Sprichwörter der Germanischen und Romanischen Sprachen**. 2 Vol. Leipzig, 1875.
220. REVISTA PENTRU ISTORIE, ARCHEOLOGIE ŞI FILOLOGIE, sub direcţiunea luĭ Grigoriŭ G. Tocilescu, 1882—1895.
221. REVISTA NOUĂ sub direcţiunea luĭ B. P. Hăşdĕŭ, 1888—1894.
222. RÎURÉNU (I. M.). — **Despre datoriile copiilor către părinţiĭ lor**. A cincea ediţiune, Bucurescĭ, 1887.
223. — **Nouĕ istoriore pentru copiĭ**. — A patra ediţiune, Bucurescĭ, 1887.
224. — **Morala**. — Volumul IV din biblioteca portativă, Bucurescĭ, 1860.
225. ROMÂNIA LIBERĂ, No. 838 din 15 Martie 1880. Moş Grăilă.
226. ROMANUL (MITROPOLITUL MIRON). — **Tribuna poporuluĭ**, Arad. Ungaria, I, No. 198, pag. 1043.
227. ROMÂNUL GLUMEŢ, partea I, **Proverburĭ, ghicitorĭ**. — Thiel & Weiss, Bucurescĭ, 1874.
228. ROSETTI (LASCAR). — Vedĭ ALEXANDRI (V.).
229. ŞAGUNA (MITROPOLIT). — **Diverse**.
230. ŞAINÉNU (LAZĂR). — **Basmele Române**. — C. Göbl, 1895.
231. — **Ielele, dînsele, vîntósele, frumósele, şoĭmanele, măĭestrele, milostivele, zînele**. — Bucurescĭ, 1886.

232. ŞAINEANU (LAZĂR). — **Incercărĭ asupra semasiologieĭ limbeĭ române.** —
— **Revista pentru istorie, Archeologie şi Filologie,** Vol. VI, 1891.
233. — **Elemente turcescĭ în limba Română. — Revista pentru istorie,** etc. An. II şi III.
234. — **Filosof-Filoscos. — Convorbirĭ Literare.** — An. XXI.
235. — **Dicţionar universal al limbeĭ Române.** — Samitca, Craiova, 1896.
236. SALVIU (G. P.). — *Invĕţător. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.* — **Şezătórea.**
237. SBIERA (ION AL LUI G.). - **Poveştĭ poporale romănescĭ.** Cernăuţĭ, 1886.
238. SCHULLER (IOHAN KARL). — **Aus der Valachei: Rumänische Gedichte und Sprichwörter.** — Hermanstadt, 1851.
239. ŞEZATÓREA. — Revistă. Buda-Pesta.
240. ŞEZĂTÓREA. — Revistă. — Director A. Gorovei. Folticenĭ, j. Sucĭava.
241. SEVASTOS (ELENA D. O.). — **Poveştĭ.** — Şaraga, Iaşĭ.
242. SILASI (DR GR.). — **Renascerea limbeĭ romănescĭ în vorbire şi scriere.** — Ştein, Cluşiŭ, 1879.
243. — **Apologie.** Ştein. Cluşiŭ, 1879.
244. SIMA (GR.). — **Convorbirĭ Literare.**
245. SIMEON DASCALUL. — **Cronicele Românieĭ,** I. Apendice.
246. SIMU (R.). *Invĕţător, c. Orlat, Transilvania.* — **Etymologicum Magnum.**
247. ŞINCAI DIN ŞINCA (GHEORGHIE). — **Cronica Romănilor,** 3 Vol. Bucurescĭ, 1886.
248. SION. — **Fabule,** Bucurescĭ.
249. SLAVICĬ. — **Nuvele. — Convorbirĭ literare.** — An. 1875 — 1876.
250. SOLOMON. — **Paremiile luĭ Solomon extrase din Biblia de la 1688.** — Socecŭ & Comp., 1895.
251. SPERANTIA (TEODOR). — **Anecdote populare,** I. — Ediţia II. Basilescu, Bucurescĭ, 1892.
252. — **Alte anecdote populare,** II. — Ediţia I. C. Sfetea, Bucurescĭ, 1890.
253. — **Tot anecdote populare,** III. — H. Steinberg, Bucurescĭ, 1893.
254. STAMATI (C.). — **Musa.**
255. STANCESCU (DIM.) — **Basme şi Snóve.** — H. Steinberg, Bucurescĭ, 1894.
256. — **Alte Basme.** — H. Steinberg, Bucurescĭ, 1893.
257. STOICESCU (ST.). — *Preot, c. Bălăcénca, J. Ilfov.* — **Lumina pentru toţĭ.**
258. STURDZA (D. A.). — **Voinţa naţională,** An. XII, No. 3278.
259. TEODORESCU (G. DEM) — **Cercetărĭ asupra proverbelor române.** — Bucurescĭ, 1877.
260. — **Poesiĭ populare române.** — Bucurescĭ, 1885.
261. — **Miturĭ lunare. Vîrcolaciĭ. — Convorbirĭ literare.** — An, XXIII.
262. — **Viéţa şi activitatea luĭ Anton Pann.** — I. Göbl, Buc., 1893.
263. — **Operele luĭ Anton Pann.** — I. Göbl, Bucurescĭ, 1893.
264. — **Incercărĭ critice asupra unor credinţe, datine şi moravurĭ ale poporuluĭ român.** — Tipogr. Petrescu-Conduratu, Bucurescĭ, 1874.
265. ŢÉRA NOUĂ. — Tomul III, Bucurescĭ, 1887.
266. THEODORESCU (G.). — *Invĕţător, Galaţĭ.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hăşdĕŭ.
267. THEODORESCU (T.). — *Invĕţător.* — **Şezătórea.**
268. ŢÎCHINDEAL (DIMITRIE). — **Filosoficescĭ şi politicescĭ prin fabule moralnice învĕţăturĭ.** — Buda, 1814.

269. TIMPUL — Diar. — Bucurescĭ.
270. TOCILESCU (GR.). — Vedĭ Revista pentru Istorie, etc.
271. — Diverse. — Convorbirĭ literare.
272. TOMESCU (V.). — *Invĕțător, c. Buda, J. Tecucĭ.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
273. TRĂILĂ (PREOT C.), *Temişóra.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
274. TRAIAN. — Diar. Vedĭ Hăşdĕŭ.
275. TRIBUNA. — Diar, Sibiŭ, 1885 — 1894.
276. TRIBUNA POPORULUĬ. — Diar, Arad, Ungaria.
277. UNIREA. — Diar, Blaj, Transilvania.
278. URECHI (VORNICUL GRIGORI). — Domniĭ Moldoveĭ, 1354 — 1594. — Cronicele Românieĭ de M. Kogălniceanu, Vol. I.
279. URECHIĂ (V. A.) — Legende Române — Socecŭ & Comp., 1891.
280. — Diverse. — Convorbirĭ literare, An. XXI.
281. VĂCĂRESCU (IÓN). — Opere. — Etymologicum Magnum. — Convorbirĭ literare, An. XVIII.
282. VALENTINEANU (I. G.). — Cugetărĭ, maxime, proverbe, anecdote. — Bucurescĭ, 1890.
283. VARRON (C.). — Nopțile lungĭ saŭ poveştĭ, fabule şi anecdote. — Bucurescĭ, 1877.
284. VASILE LUPU V. V. — Carte românéscă de învĕțătură de la Pravilele împĕrătescĭ şi de la altele giudéțe cu Disa şi cu tótă cheltuéla a luĭ Vasile Voevodul şi Domnul țĕrĕĭ Moldoveĭ. — Ediția I. M. Bujoreanu, 1885.
285. VOINȚA NAȚIONALĂ. — Diar, Bucurescĭ.
286. VOINȚA PRAHOVEĬ. — Diar, Ploescĭ.
287. WANDER (K. F. W.). — Deutsches Sprichwörter-Lexikon. 5 Vol. — Brockhaus, Leipzig, 1867 — 1880.
288. ZILOT ROMÂNUL. — Cronica inedită. — Columna luĭ Traian, 1882. până la 1883.
289. — Scrierĭ inedite. — Revista pentru istorie, etc., An. II, 1885.
290. — Jalnica cântare. — Revista pentru Istorie, etc. Vol. VI, 1891.

CORESPONDENȚI

291. ALBU (GH.), *elev la şcóla normală de învĕțătorĭ din Bêrlad,* c. Schinenĭ, J. Tutova.
292. ALBU (M.), *elev la şcóla normală de învĕțătorĭ din Bêrlad,* c. Ivescĭ, J. Tutova,
293. ALBU (N.), c. Piatra, J. Némțu.
294. ALEXANDRESCU (GR. I.), *preşedinte de tribunal,* Galațĭ, J. Covurluiŭ.
295. ALEXANDRESCU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ,* c. Alexenĭ, Ialomița.
296. ALEXANDRESCU (P.). *elev la şcóla normală de învĕțătorĭ din Bêrlad,* c. Mircescĭ, J. Vasluiŭ.
297. ALEXANDRESCU (A.), c. Hîrşova, J. Constanța.
298. ANTONESCU (I.), *elev la şcóla normală de învĕțătorĭ din Bêrlad,* c. Plăĭnescĭ, J. Rîmnicu-Sărat.
299. ANTONESCU, *elev la şcóla normală de învĕțătorĭ din Bucurescĭ,* c. Vălcele, J. Argeş.
300. ARBORE (ION), *inginer,* J. Buzĕŭ.
301. ARJOCĂ (D. I.), *învĕțător,* c. Obârşia, J. Mehedințĭ.

302. ARMEAN (I.), *student*, c. Zibot, comitatul Hunedióra, Transilvania.
303. ARSENÉSCA (ANICA), *servitóre*, Bucurescĭ, J. Ilfov.
304. BĂLĂNESCU (GR.), *avocat*, c. Focşanĭ, J. Putna.
305. BĂLĂNESCU (D-NA S.), c. Focşanĭ, J. Putna.
306. BĂLĂŞEL (TEODOR), *învĕţător*, c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.
307. BALLY (COSTACHE). *proprietar*, c. Cârlomănescĭ, J. Tutova.
308. BALLY (DÓMNA CL.), c. Nicorescĭ. J. Tecuciŭ.
309. BALŞ (IORGU), J. Iaşĭ.
310. BANCĬU (ANICA), c. Topârcea, comit. Sibiŭ, Transilvania.
311. BĂNESCU (ION), *profesor*, c. Roman, J. Roman.
312. BĂNIŢA (GHEORGHE), *neguţător*, c. Vaşcoŭ, comitatul Bihor, Ungaria.
313. BĂNIŢA (CULINA), *jurat*, c. Vaşcoŭ. comitatul Bihor, Ungaria.
314. BĂNULESCU (GH.), *învĕţător*, c. Pietroşiţa, J. Dîmboviţa.
315. BÂRSAN (A.), *student*, c. Corbi, comit. Făgăraş, Transilvania.
316. BÂRSAN (I.), *student*, c. Soarş, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
317. BAŞOTA (A.), prin V. Forescu, c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
318. BĂZĂVAN (G.), *elev* din şcóla normală, c. Craiova, J. Dolj.
319. BERBECE (I.), *student*, c. Sibiŭ-Bran, comit. Făgăraş, Transilvania.
320. BEREA (IORGU), *agricultor*, c. Urlaţĭ. J. Fălciŭ.
321. BICA (G.), *student*, comit. Făgăraş, Transilvania.
322. BODEA (G.), *student*, c. Secătură, comit. Turda-Arieş, Transilvania.
323. BODNARIU (G.), *preot*, c. Bochia, comit. Arad, Ungaria.
324. BOGDAN (G.), *preot*, c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.
325. BOGDAN (PETRU), c. Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
326. BOLDEA (I.), *teolog*, c. Crihalma, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
327. BORZA (N.), *student*, comit Alba-Inferióră, Transilvania.
328. BRATEĬU *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
329. BRĂTIANU (I. I. C.), *inginer*, Florica, J. Muscel.
330. BRATU (V.), *student*, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
331. BUDIŞTEANU (PAUL), *maior*, c. Bucurescĭ. J. Ilfov.
332. BUDIŞTEANU (D-NA V.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
333 BUGARĬU (T.), *preot militar*, Banat, Ungaria.
334. BUNGEŢIANU (*preot* C.), *învĕţător*, c. Coşovĕţ, J. Mehedinţĭ.
335. BUNGEŢIANU (C. C.), *elev la şcóla de institutorĭ din Bucurescĭ, c. Coşovĕţ*, J. Mehedinţĭ.
336. BURSAŞIŬ (ILIE), *preot*, c. Şust, comit. Bihor, Ungaria.
337. CALIN (IORDACHE), *elev la şcóla de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
338. CĂLIN (VASILE), *elev la şcóla de învĕţătorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
339. CALOI (D-NA S.), c. Bêrlad, J. Tutova.
340. CANIAN (M.), *publicist*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
341. CATRINIŬ, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Rădiŭ, J. Vasluiŭ.
342. CHERECHEAN (TEODOR), *învĕţător*, c. Şiria, comit. Arad, Ungaria.
343. CHETAN (ALEXIE), *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
344. CHIRIAC (ION), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ.*
345. CIOCOIU (A.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ.*

346. CIOÏCĂ (ATH), c. Strehaïa, J. Mehedințĭ.
347. CIORICE (*preot* D.), *învĕțător*, c. Merenĭ, J. Olt.
348. COJOCARU (A.), *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Țifescĭ, J. Putna.
349. COMĂNESCU (IOSIF), *student*, c. Codlea, comit. Brașov, Transilvania.
350. CONSTANTINESCU (I. N.), *agricultor*, c. Cïulnița, J. Ialomița.
351. CORBIȘ (GRIGORE), *agricultor*, c. Cândescĭ, J. Némțu.
352. CORCEA (AVRAM), paroh ortodox-oriental, c. Coșteïu, p. u. Fám, Banat, Ungaria.
353. COROÏANU (MIHAI), executor regesc, c. Vașcoŭ-Bărescĭ, com. Bihor, Ungaria.
354. COROÏU A FILI (ION), *preot*, c. Bărescĭ, comitatul Bihor, Ungaria.
355. COROÏU (PARTENIE), c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comitatul Bihor, Ungaria.
356. COROÏU A FILI (SAVETA), c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
357. COSMA (D-NA MARIA), *învĕțătóre de Stat*, c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
358. COSTACEA, *profesor*, c. Galatz, J. Covurluïu.
359. COSTACHE (ION), *agricultor*, c. Gădințĭ. J. Roman.
360. COSTIN (LASCAR), *avocat*, c. Banca, J. Tutova.
361. CREȚOÏU (G.), c. Scăescĭ, J. Dolj.
362. CRISTEA (GAVRIL), *preot*, c. Forrĕŭ, comit. Bihor, Ungaria.
363. CRISTESCU (C.), *sub-locotenent*, proverbe culese în c. Rucăr, J. Muscel și c. Valea-Rea, J. Vasluïu.
364. CRUCEANU (DIM.), *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Popenĭ, J. Tutova.
365. CURCUBETA (IORDAN), *student*, c. Vlădenĭ, comit. Făgăraș, Transilvania.
366. CURIERU (NICULAE), *agricultor*, c. Ținta, J. Prahova.
367. CUSIAN, *student*, c. Godinescĭ, comit. Hunedióra, Transilvania.
368. DAMÉ (D-NA EUGENIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
369. DANIILESCU, (C.), *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Scundu, J. Vâlcea.
370. DANILESCU (PETRE), c. Craiova, J. Dolj.
371. DANCU (ALEXANDRU), *neguțător*, c. Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
372. DIANU (C.), *revisor școlar*, J. Mehedințĭ și Argeș.
373. DONCA (I. I.), *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Cârja, J. Tutova.
374. DORDEA (MARIA), c. Topârcea, comit. Sibiŭ, Transilvania.
375. DRAGAN (I.), *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Coșula-Miletin, J. Botoșanĭ.
376. DRĂGUESCU (DIM.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
377. DRĂGUȚ (G. N.), c. Copăcĭósa, J. Gorj.
378. DUMBRAVA, *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Schinenĭ, J. Tutova.
379. DUMITRESCU (MARIN), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
380. DUMITRESCU (I.), *învĕțător*, c. Gâncĭova, J. Dolj.
381. DUMITRESCU (STEF.), *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Balșu, J. Romanațĭ.
382. DUMITRU (MARIN), *agricultor*, c. Moțăenĭ, J. Dîmbovița.
383. DUCA (TITUS), *inginer*, c. Tulcea, J. Tulcea.
384. EMANDI (G.), c. Bêrlad, J. Tutova.
385. ENESCU (H. D.), *învĕțător*, c. Zamostea, J. Dorohoiŭ.

386. ENGEL (H.), *inginer*, c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
387. FERCHILĂ, *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
388. FĔTU, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Onescĭ, J. Bacăŭ.
389. FLĂMÂND (C.), *student*, c. Borgo-Susenĭ, comit. Bistriţa-Năsĕud, Transilvania.
390. FOCHIDI (ALEX.), *proprietar*, c. Urzicenĭ, J. Ialomiţa.
391. FORESCU (VASILE), c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
392. FRUMUŞANU (TITU), *avocat*, c. Tîrgu-Jiu, J. Gorj.
393. FURCĂ (N.), *inginer*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
394. GABRIELESCU (ION), *inginer*, c. Tîrgovişte, J. Dîmboviţa.
395. GABUNEA (C.), *inginer*, c. Slatina. J. Olt.
396. GALDEŬ (A.), *student*, comit. Turda-Arieş, Transilvania.
397. GÂRBOVICEANU (P.), *prof. seminar central Bucurescĭ*, colecţie de proverbe culese în comunele; Comaniţa (Olt), Drăgănescĭ (Vlaşca), Domnescĭ (Muscel), Dogu (Argeş), Amărescĭ (Vâlcea), Rătescĭ (Argeş), Şerbănescĭ (Argeş), Şuicĭ (Argeş), Poenariĭ (Gorj), Pacĭoniĭ (Muscel), Mosna (Dolj), Slăvuţa (Dolj), Tutana (Argeş), Costescĭ (Argeş), Botenĭ (Muscel), Creţenĭ (Vâlcea), Corbu (Olt), Vîrcĭorova (Mehedinţĭ), Lucenĭ (Dîmboviţa), Furduescĭ (Argeş), Mogoşescĭ (Dîmboviţa), Dobrescĭ (Muscel), Băltenĭ (Vâlcea), Schitu-Golescĭ (Muscel).
398. GELŢ (ANDREĬU), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
399. GEORGESCU (CRISTEA), *magistrat*, c. Huşĭ, J. Fălciŭ.
400. GEORGESCU (G.), *învĕţător*, c. Goeşĭu, J. Iaşĭ.
401. GEORGIŬ (CRISTE), c. Beiuşĭ, comit. Bihor, Ungaria.
402. GERLAN (G.), *matriculant*, c. Câmp, comit. Bihor, Ungaria.
403. GHEORGHIŬ (DIM.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Tecucĭu, J. Tecucĭu.
404. GHICA (N.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
405. GLODARIU (ANICA), c. Topârcea, comit, Sibiŭ, Transilvania.
406. GOROVEĬ (ARTUR), *magistrat*, c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
407. GRIGORESCU (ION), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
408. GR... (D-NA ELENA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
409. GROFŞOREANU (IULĬU), *învĕţător*, c. Galşa, comit. Arad şi B. Comloş, Ungaria [1]).
410. GROFŞOREANU (ION), *student*, c. Vasiova, comit. Torontal, Ungaria.
411. GROŞFOREANU (IULIA), comit. B. Comloş, Ungaria.
412. GURBAN (C.), *protopopul* Butenilor, comit. Bihor, Ungaria.
413. HARAM (VASILE), *învĕţător*, c. Griviţa, J. Tutova.
414. HEREŞU (ION), *tipograf*, c. Arad, comit. Arad, Ungaria.
415. HERLE, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
416. HINU (I.), *student*, comit. Făgăraş, Transilvania.
417. HOCIOTĂŬ (ILIE), *student*, c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.
418. HOLERGA, *student*, c. Sodu, comit. Sibiŭ, Transilvania.
419. HOLERGA, *student*, c. Magară, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
420. HOVAŞIŬ (ANT.), *student*, c. Aciliŭ, comit. Sibiŭ, Transilvania.
421. HRISTIDI, *student*, c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.

---

[1]) Tóte proverbele din comitatul Arad şi împrejuru luĭ aŭ fost adunate de D-l Iulĭu Grofşoreanu.

422. HUÏBAN (MARGHIOALA), c. Avramescĭ, J. Tutova.
423. IARCA (C.), c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.
424. IFRIM (V.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Corodescĭ, J. Tutova.
425. ILASEVICĬ (I.), *învĕţător,* c. Stiubenĭ, J. Dorohoĭ.
426. ILIEŞ (PETRE), *inginer,* c. Haţeg, comit. Hunedióra, Transilvania.
427. IONESCU-GION, *profesor,* c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
428. IONESCU (I.), *învĕţător,* c. Beciu, J. Olt.
429. IONESCU (G.), *învĕţător,* c. Beciu, J. Olt.
430. IONESCU (N. GH.). *învĕţător,* c. Mamorniţa, J. Dorohoĭ.
431. IORDĂCHESCU (C.), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ,* c. Cristescĭ, J. Botoşanĭ.
432. IORDAN (N.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Tecucel, J. Tecuciŭ.
433. IORGULESCU (I.), *învĕţător,* c. Baĭa-de-Aramă. J. Mehedinţĭ.
434. ISTRĂTESCU (I.), *învĕţător,* c. Cobia, J. Dîmboviţa.
435. IUTESCU (ST. ST.), c. Catanele, J. Dolj.
436. IVAN (DUM.), *student,* c. Apoldul-Mare, comit. Sibiŭ, Transilvania.
437. JUVARA (D-NA Z.), c. Fedescĭ, J. Tutova.
438. JUVARA (D-NA P.), c. Focşanĭ, J. Putna.
439. JUVARA (N.), *proprietar,* c. Popenĭ, J. Fălciŭ.
440. JUVARA (ALFRED), *student,* c. Bêrlad, J. Tutova.
441. JUVARA (HENRI), c. Bêrlad, J. Tutova,
442. JUVARA (D-NA A.), c. Bêrlad, J. Tutova.
443. JUVARA (D-NA MARIA), c. Sărăţenĭ. J. Tutova.
444. KARKALECHI (N.), *inginer,* c. Câmpina, J. Prahova.
445. KOSTAKI (LUPU), c. Ciortolom, J. Tutova.
446. KRUPENSKI (D-RA SAFTA), c. Beţescĭ, J. Némţu.
447. LAMBRINO (D-NA SMARANDA), c. Găgescĭ, J. Fălciŭ.
448. LAZAR (D-RA SILVIA), c. Vaşcoŭ, comit Bihor, Ungaria.
449. LINDE (D-NA LUŢA), c. Bêrlad, J. Tutova.
450. LUNGU (I.), Sebeşul-Mare, Transilvania.
451. LUPAN, *căpitan,* c. Fălciŭ, J. Fălciŭ.
452. LUPESCU (M.), *învĕţător,* c. Broscenĭ, J. Suciava.
453. LUZZATTO (D-RA P.), c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
454. MACHIDON (N.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Nicorescĭ, J. Tecuciu.
455. MACRI (D-NA CALIOPI), c. Galatz, J. Covurluiu.
456. MADAN (G.). proverbe din comunele: Chişeneŭ, ţinutul Chişeneŭ, Valea Pĕruluĭ, ţinutul Bender; c. Truşenĭ, ţinutul Chişeneŭ; Costescĭ, ţinutul Chişeneŭ, Basarabia.
457. MĂGURĂ (I.), *profesor,* J. Prahova.
458. MANAFU (N.), *învĕţător,* c. Vela, J. Dolj.
459. MANOILESCU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ,* c. Cosmescĭ, J. Vasluiu.
460. MĂRĂCINĂ (C.), *inginer,* c. Slatina, J. Olt.
461. MARCOVICIU (P.), c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
462. MARDARE (I. S.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Costescĭ, J. Tutova.
463. MARIN (ILIE), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
464. MARIN (IONACHE), c. Grădiştea, J. Vlaşca.
465. MARINESCU (DOBRE), *învĕţător,* c. Pîrvu-Roşu, J. Argeş.
466. MARINESCU (ANDREI), *învĕţător,* c. Humele, j. Argeş.
467. MARINESCU (I.), *învĕţător,* c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.
468. MARTINIAN (AL.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.

469. MATAK. *inginer*, c. Bucuresci, J. Ilfov.
470. MATEESCU (BALACĬ), c. Şuĭca, J. Olt.
471. MATEESCU (N.), *învĕţător*, c. Moviliţa, J. Putna.
472. MEDEŞI (IÓN), c. Cluj, comit. Cluj, Transilvania.
473. MEISSNER (C.). *profesor*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
474. MICLESCU (D-RA EUFROSINA OAT.), c. Bêrlad, J. Tutova.
475. MICLESCU (C. C.), *locotenent*, c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.
476. MICLOŞI (IOSIF), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
477. MICU (G.), *agricultor*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ
478. MICU (I.), *agricultor*, c. Băsescĭ. J. Fălciŭ.
479. MICULA (I.). *preot*, c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
480. MIHĂILESCU (E.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ.
481. MIHĂILESCU (ZOE şi A.), *învĕţătorĭ*, c. Buştenĭ, J. Prahova.
482. MIHUŢĂ (PETRU), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
483. MIRCEA (I.), *student*, c. Lovnic, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
484. MIRON (N.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Onescĭ, J. Bacăŭ.
485. MOLDOVAN (I.), c. Sân-Miclauş, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
486. MOLDOVAN, comit. Alba inferióră, Transilvania.
487. MOSCUNA (AT.), *proprietar*, J. Gorj.
488. MOTAŞ (VASILE), *agricultor*, c. Adânca, J. Dîmboviţa.
489. MOVILĂ (MITICĂ), *proprietar*, c. Movilenĭ, J. Covurluĭu.
490. MÜLLER (IGNAT), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
491. MUSICESCU (GAVRIL), *profesor*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
492. N *** c. Găescĭ, J. Dîmboviţa.
493. N *** *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Schiopenĭ, J. Fălciŭ.
494. NECULESCU (D-NA EUFROSINA A.), c. Constanţa, J. Constanţa.
495. NEDEĬANU, *student*, c. Craiova, J. Dolj.
496. NEGOESCU (ZAMFIR G.), *învĕţător*, c. Jidenĭ, J. Rîmnicu-Sărat.
497. NICULESCU (RADU), c Dienciĭ. J. Olt.
498. NIŢĂ BIRJARU, c. Pitescĭ, J. Argeş.
499. NIŢESCU (IÓN), *învĕţător*, c. Viespescĭ, J. Olt.
500. NIŢULESCU (G.), c. Petculescĭ, J. Vâlcea.
501. OLARU (ILEANA), c. Crângu, J. Tutova.
502. ONIŞOR (GAVRIL), *profesor*. Proverbe adunate în c. Dobrovĕţ, plasa Crasna, J. Vasluĭu [1]).
503. — Colecţie de proverbe adunată în judeţul Tutova. comunele Simila, Slobozia, Sîrbiĭ, Banca, Fedescĭ, Murgenĭ, Crângu, Délu-Mare.
504. OPREA (RUSU), c Goĭcea-Mică, J. Dolj.
505. OPRESCU (M.), c. Balacĭ, J. Teleorman.
506. OŢOIŬ (J.), *teolog*. c. Acilîu, comit. Sibiŭ, Transilvania.
507. PALADE (V.), *student*, c. Câmpenĭ, comit. Turda-Arieş, Transilvania.
508. PAP (LIVIU), *învĕţător*, c. Covasinţ, comit. Arad, Ungaria.
509. PAPP (PAUL), *avocat*, c. Beĭuş, comit, Bihor, Ungaria.
510. PAPP (D-NA VETURIA, c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungaria.
511. PAPP (VASILIU). *protopop*, c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungaria.
512. PASCAL (MIHAĬ), *profesor*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.

---

[1]) Indemnuluĭ şi amabilităţeĭ D-luĭ profesor G. Onişor datorez tóte proverbele primite de la eleviĭ şcóleĭ normale de învĕţătorĭ din Bêrlad.

513. PATRICIU (E. I.), *învĕţător-diriginte*, c. Smulţi, J. Covurluiu.
514. PETRESCU (I.), c. Bucuresci, J. Ilfov.
515. PETRESCU (AT.), *inginer*, c. Curtea-de-Argeş, J. Argeş.
516. PETRIUCĂ (G.), c. Corna, comit. Alba-inferióră, Transilvania.
517. PETROV (N.), *elev la şcóla normală de institutori din Bĕrlad*, c. Codăesci, J. Vasluiu.
518. PÎRVU, *elev la şcóla normală de învĕţători din Bĕrlad*, c. Ivesci, J. Tutova.
519. POBORAN (G.), *institutor-diriginte*, c. Slatina, J. Olt.
520. POIENARU (GR.), *inginer*, c. Focşani, J. Putna.
521. PONICI (D-RA E.), *institutóre*, c. Cernavoda, J. Constanţa.
522. POP, *locotenent*, c. Bĕrlad, J Tutova.
523. POP (P.), *avocat*, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
524. POPA (D.), *învĕţător*, c. Sinaia, J. Prahova.
525. POPA (N.), *sumar*, c. Vérzar, comit. Bihor, Ungaria.
526. POPESCU (EM.), *învĕţător*, c. Ciocănesci-Mărgineni. J. Ialomiţa.
527. POPESCU (N.), *agricultor*, c. Petroşiţa, J. Dîmboviţa.
528. POPESCU (MATEIU), c. Clejani, J. Vlaşca.
529. POPESCU-DOBRENI (I.), *învĕţător*, c. Dobreni, J. Ilfov.
530. POPESCU (CORNEL), *teolog*, c. Sibiiu, comit. Sibiiu, Transilvania.
531. POPOVICIU (MOISE), *student*, c. Covragiu, comit. Hunedióreĭ, Transilvania.
532. POPOVICIU (ZENO), comit. Sibiu, Transilvania
533. POPOVICIU (M.), c. Rupt, comit. Hunedióreĭ Transilvania.
534 POPOVICIU (D.), *învĕţător*, c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.
535. POPP (IOSIF), *notar*, c. Căbesci, comit Bihor, Ungaria.
536. POSSA (C.), *elev la şcóla normală de institutori din Bucuresci*, c. Humulesci, J. Némţu.
537. PROCOPIESCU (TR.), *învĕţător diriginte*, c. Islaz, J. Romanaţi.
538. PUŞCARIU (I.), *student*, c. P.-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.
539. RĂDOIU (I.), *avocat*, c. Bucuresci, J. Ilfov.
540. RĂDULESCU (MARIN), *elev la şcóla normală de institutori din Bucuresci*, c. Slatina. J. Olt.
541. RÂMBU (V.), c. Brănesci, J. Dîmboviţa.
542. RĔDNICU (I.), *doctor*, c. Vaşcoŭ. comit. Bihor, Ungaria.
543. ROMAN (I.), *student*, c. Vima-Mică, comit. Solnoculuĭ, Ungaria.
544. ROMAŞCU (G.), *agricultor*, c. Urdeşti, J. Fălciu.
545. ROSETOS (ION), *inginer*, c. Roman, J. Roman.
546. ROSETTI (D-NA EFROSINA), c. Filipenii, J. Bacău.
547. RUSU (NIC.), c. Ighisdorf, comit. Tîrnava, Transilvania.
548. SALA (VASILE), *dascăl grec-oriental* în Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.
549. — Colecţie de proverbe adunate în urmĕtórele comune din comitatul Bihor: Vaşcoŭ-Bărĕsci, Drăgănesci, Beluş, Negru, Păcălesci, Ţigănesci, Lelesci, Sébişu, Hinchiriş, Băleni, Totoreni, B. Lazun, Cusiişu, Căcăceni, Ghighişeni, Hotar, Lunca, Serbesci, Dumbravani, Sĕud, Ferice, Buntesci, Poeni sup. şi inf, Gurani, Petrósa, Chişcoŭ, Brósce, Brădet, Măgura, Sudrigiu, Rieni, Zavoeni, Petrileni, Câmp, Coleni, Driheni, Sust, Câmpani, Băiţa, Leheceni, Fênaţa, Sediştel, Şedişte Talpe, Mizirieş, Cărpinet, Poiana, V. Selişte, V. Sohodol, Verzar, Pocola, Ds. Forrĕŭ, Vinteri, Holod, Saca, Dudureasa, Telec, Nimălesci, Merag, Tarcăiţă.
550. SALA (IULIANA), c. Vaşcoŭ-Bărĕsci, comit. Bihor, Ungaria.

551. SALVIU (G. P.), *învĕţător*, c. Smulţĭ, J. Covurluĭu.
552. ŞAGUNA (*Societatea de lectură* ANDREĬ), din Sibiŭ. Colecţie de proverbe adunată şi trimisă de membriĭ societăţeĭ.
553. ŞANDRU (N.), *student*, c. Geoagul-de-sus, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
554. SĂRARĬŬ (I.), c. Tighina, J. Vâlcea.
555. SCUREĬU *Revisor Şcolar*, c. Bacăŭ, J. Bacăŭ.
556. SILAGHI (S), *teolog*, comit. Mureş-Turda, Transilvania.
557. SIMION (I. GH.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Băsescĭ-Tămăşenĭ, J. Fălciŭ.
558. SIMULESCU (I.), *student*, c. Mihelenĭ, comit. Zarand, Transilvania.
559. SION (D NA PROFIRA), c. Bêrlad, J. Tutova.
560. ŞIŞMAN (CAT.), *învĕţătóre*, c. Adam, J. Tutova.
561. SOREANU (FLOREA), c. Preajba-de-Pădure, J. Romanaţĭ.
562. SPERANŢIA (T.), *profesor*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ. [1])
563. STĂNCEANU (M.), *învĕţător*, c. Piria, J. Mehedinţĭ.
564. STĂNESCU (ION), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
565. STEFĂNESCU (LAZĂR), c. Perişanĭ, J. Argeş.
566. STOIAN (VASILE N.), *agricultor*, c. Roşioriĭ-de-Vede, J. Teleorman
567. STOIAN (VASILE), c. Olteniţa, J. Ilfov.
568. STRUGARĬU (ISIDOR), *pădurar*, c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
569. TACU (I), *învĕţător*, c. Braniscea, J. Covurluĭu.
570. TARCUŞ (N.), *învĕţător*, c. Piscu, J. Covurluĭu.
571. TEODOR (LISAVETA), c. Bêrlad, J. Tutova.
572. TEODORESCU, *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*.
573. TEODORESCU-KIRILEANU (S.), J. Sucĭava.
574. TEODORESCU (I.), *învĕţător*, c. Cotîrgaş, J. Sucĭava.
575. TEODORESCU (C.), *învĕţător*, c. Lipova, J. Vasluĭu.
576. TEREBENŢ (TRAĬAN), c. Cocĭuba, comit. Bihor, Ungaria.
577. ŢIFANCA (ILEANA), c. Tîfu, J. Fălciŭ.
578. TILA (S.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Brăhăsescĭ, J. Tecucĭu.
579. TITORIAN (I.), *profesor*, Basarabia.
580. TODAN (IONAŞU), *diac*, c. Bărĕscĭ, comit. Bihor, Ungaria.
581. TÓDER (VASILE), *agricultor*, c. Roşioriĭ-de-Vede, J. Teleorman.
582. TOFELDEA (DIM.), comit. Alba Inferióră, Transilvania.
583. TOMESCU (G. I.), *învĕţător*, c. Broscariĭ, J. Mehedinţĭ.
584. TRIFU (ILIE), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
585. TROFIN (N.), *normalist Vasile Lupu*, c. Glodenĭ, J. Sucĭava.
586. TROTEANU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Stăncescĭ, J. Botoşanĭ.
587. ŢUCRĂ (HENCĬU), *perceptor*, c. Vaşcoŭ-Bărăscĭ, comit. Bihor, Ungaria.
588. TUŢESCU (ST.), c. Catanele, j. Dolj.
589. TZINTZU (I.), *inginer*, c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.
590. ULESCU (PANTELIE), c. Pătula, J. Mehedinţĭ.

---

[1]) Tóte proverbele primite de la eleviĭ şcóleĭ de institutorĭ din Bucurescĭ, s'aŭ cules după îndemnul şi stăruinţa D-luĭ T. Speranţia, profesorul lor.

591. URECHIĂ (V. A.), *profesor universitar*, c. Iașĭ, J. Iașĭ.
592. URECHIĂ (MIRON), c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
593. VĂCARESCU (ION), *picher*, c. Măcin, J. Tulcea.
594. VÂLCOF (ION), *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Craĭova, J. Dolj.
595. VARLAM (T.), *învĕțător*, J. Putna.
596. VASILE (I.), *agricultor*, c. Vadu-Lat, J. Vlașca.
597. VASILE A LUĬ STAN, c. Rucăr, J. Muscel.
598. VASILIŬ (AL.), *învĕțător*, c. Tătărașĭ, J. Sucĭava.
599. VASILIŬ (INDREIU TÓDER), c. Sediștel, comit. Bihor, Ungaria.
600. VEJA (I.), *profesor*, c. Alexandria, J. Teleorman.
601. VERGATĬ (ELIODOR), *proprietar*, c. Balșa, J. Romanațĭ.
602. VESTEMEAN (N.), c. Rîu-Saduluĭ, comit. Sibiŭ, Transilvania.
603. VOÏNESCU (ALEX.), *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Gorj.
604. VULCĂNESCU (IULĬU), *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Pelescĭ, J. Dolj.
605. WALNER-COSMA, c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.
606. WELTZ, *căpitan*, c. Constanța, J. Constanța.
607. X***, *elev la școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Nănescĭ, J. Bacăŭ.
608. ZAMFIRESCU-DIACON (K. A.), *învĕțător*, c. Stiubienĭ, J. Dorohoĭ.
609. X... (D-NA EC.), c. Bêrlad, J. Tutova
610. ZANNE (D-NA SOFIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
611. ZANNE (D-RA ALEXANDRINA), c. Bucurescĭ. J. Ilfov.
612. ZANNE (D-NA VICTORIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
613. ZANNE (DIMITRIE), *arhitect*, c. Bolintin-din-Vale, J. Ilfov.

BIBLIOGRAFIE

PENTRU

DIALECTELE DIN ISTRIA ŞI MACEDONIA

AUTORĬ CITAȚĬ

1. BAGAVU (ANDREIUL AL.). — **Carte de alegere scrisă în dialectul Macedo-Român.** — Bucurescĭ, 1887.
2. BOJADSCHI (MIHAĬ G.). — Γραμματικη Ρωμανικη ητα Μακεδο-Βλαχικη υπο Μιχαηλ Γ. Μποϊατξη. Bucurescĭ, 1863. Ediție identică cu cea din Viena, 1813.
3. GAZETA MACEDONIEĬ. — Ḑiar. Bucurescĭ.
4. LAURIAN & MAXIM. — **Dicționarul limbeĭ Române.** — Bucurescĭ, 1871 — 1876.
5. MIKLOSICH (DR. FRANZ). — **Rumunische Untersuchungen: Istro und Macedo-Rumunische Sprachdenkmähler.** — 2 broşure. Carl Gerold's, Wien, 1881 — 1882.
6. NENIȚESCU (ION). — **De la Româniĭ din Turcia europénă.** — Carol Göbl, Bucurescĭ, 1895.
7. WEIGAND (GUSTAV). — **Die Aromunen, etnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-Romanen oder Zinzaren. Zweiter Band. — Volksliteratur der Aromunen.** — Leipzig. 1894.
8. PAPAHAGI (PERICLE). — In **Zweiter Jahresbericht des Institut für rumänische Sprache,** zu Leipzig 1895, publicat de Dr. Gustav Weigand.

CORESPONDENȚĬ

9. BUIA (D-NA ATHENA), c. Ochrida, Macedonia.
10. CAPSALE (XENOFONTE), *student*, c. Pîrlepe, Macedonia.
11. COYAN (I.), *director gimnasiŭ Ianina*. Mică colecție de proverbe adunate în Albania şi Epir.
12. DAN (D.), *student*, c. Nevésta, Macedonia.
13. DIAMANDY (VASILE), *profesor*, c. Mețova (Arminciŭ), Macedonia.
14. GHIOCA (CONSTANTIN), c. Bitolia, Macedonia, prin d. Jeronimy.
15. GHICU (ILIE), *profesor*, c. Ianina, Epir.
16. IONESCU (CONSTANTIN), *profesor*, c. Nevésta, Macedonia.
17. META (CONSTANTIN), *student*, c. Molovişte, Macedonia.

18. MILESCU (D. A.), *student*, c. Gopeşĭ, Macedonia.
19. N. ST., c. Nijopole, Macedonia; prin d-nu Jeronimy.
20. VULCAN (P.), *publicist*, Macedonia.
21. ZUCA (G.), *student*. Mică colecţie de proverbe din următórele comune din Albania: Berat, Fieri, Elbasan, Permet, Cavaia. Durazzo, Cusina, Georgia, Coviţa, Culona, precum şi diferite alte comune din Albania şi din Epir.

SEMNE CONVENŢIONALE

✻ Proverbe cunoscute personal de autor saŭ culese de dînsul.
△ Proverbe sătescĭ.
☐ Proverbe întrebuinţate numaĭ de literaţĭ.
● Proverbe dubióse saŭ traduse din cele străine, carĭ însă nu s'aŭ depărtat din diferite motive.

PROVERBELE ROMÂNILOR

CAPITOLU XI

PROVERBE ISTORICE

ŢĔRĬ. — POPÓRE. — ORAŞE. — SATE. — LOCALITĂŢĬ DIVERSE. — NUME PROPRIĬ.

ABRUD

13111 **La Abrud unde'ĭ aurul cel mult.**

T. FRÂNCU & G. CANDREA, *Rotac.*, p. 69.

Numele de Abrud se dă, în Transilvania, unuĭ afluent de-a drépta Arieşuluĭ, pe malurile căruĭa e aşeḑat oraşul Abrud, precum şi uneĭ ramurĭ a munţilor Bihoruluĭ, între Arieş şi Ampoĭu. Acéstă regiune este vestită pentru băile sale de aur şi de argint.

ADAM [1])

Veḑĭ *Cap. XII, c. Adam.*

[1]) Tóte proverbele, privitóre la numele propriĭ din Biblie, se vor găsi în capitolul XII.

AGACHI

13112 * △ Inghite, Agachi.

B P. HAŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 481. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p 136. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 199, 237, 552, 759, 929, 1000, & 1006. — GR. ALEXANDRESCU. *magistr.*, *j. Putna.* — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ*, *j. Suciava.*

1⁰ A nu avé încotro, a înghiţi necazul; a paţi vre-o ruşine.
2⁰ Se ḑice celor mâncacĭoşĭ şi bĕutorĭ.

ION. — . . . şi acum de treĭ ḑile, o ţin tot una cu mesele şi cu lăutariĭ.
(Se aude, în salonul cel mic, cĭocnete de pahare şi chiote de veselie: să trăĭéscă Ghiftuĭ! In sănătatea luĭ Ghiftuĭ! Virat!)
ION. — Gâl, gâl, gâl... *înghite, Agachi!* duşcă băĭete! Par'că vĕd c'or să cadă bolnavĭ, de mult ce 'nghit la sănătăţĭ.» — V. ALEXANDRI, p. 552.

13113 * △ Sîc, Agache, că te ĭea dracu.

V. IFRIM, *elev Scól. Norm. Bĕrl.*, *c. Corodescĭ*, *j. Tutova.*

Veḑĭ *c. Trifon.*

Veḑĭ, că aĭ păţit şi tu; acuma ıeşĭ dacă aĭ pe unde; te aĭ dat de gol

AGOP

Veḑĭ *Cap. XII, c. Sfântu Agop.*

ALBANES

Veḑĭ *Arbineş.*

ALBU

13114 * △ Vorba luĭ moş Albu.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ & Câmpina*, *j. Dîmboviţa.*

Se ḑice că Domnitorul Cuza, trecênd spre Pitescĭ, primi nisce plângerĭ din partea unor ţĕranĭ. Găsesce Vodă de vină pe primar, pe zapciŭ, pe ispravnic şi 'ĭ dojenesce pentru călcarea datorieĭ lor, voind chiar să pună alţĭ slujbaşĭ în locul lor. Dar Moş Albu, cu pĕrul cărunt şi cu barba albă, strigă tare către domn: «Marite Dómne, orĭ pre cine veĭ pune nedreptăţĭ tot o să maĭ fie, căcĭ *a batut vîntul de când e pămîntul, şi va bate vîntul cât va fi pămîntul.*» Vodă a înţeles că aşa este, şi d'atuncĭ a rĕmas în poporul de la sate şi oraşe acéstă vorbă, care a ajuns ḑicere.

ALEXANDRU

13115 * △ **A fi Alexandru Machidon.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Adică om vitéz.

Alexandru Machedon a fost, după credinţa poporuluĭ, un împĕrat mare de tot, cum n'a maĭ fost şi nicĭ n'o să maĭ fie altul, cât o fi lumea şi pămîntu.

El a coprins lumea tótă, s'a bătut cu furnicele, cu păsĕrĭ cu cĭocul de fĭer, cu ómenĭ cu douĕ capete, cu şépte mânĭ şi şépte picĭóre, cu ómenĭ cu cap de câĭne, cu ómenĭ d'un cot, cu jumătăţĭ de om şi cu câte lighĭóne tóte. El a mers până la raĭu, şi s'a coborît până la ĭad, căcí aşa a vrut Dumneḑeŭ cu el.

Veḑĭ, pentru maĭ multe amănunte, *Alexandria.*

ALIMAN

13116 **A ajunge la aliman.**

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 872.

A nu maĭ fi chip de scăpare, a fi la mare strîmtóre.

Cuvîntul *aliman*, după D-l Hăşdĕŭ, s'ar trage din numele uneĭ naţie rĕsboinică germană, vestită în evul-medĭu. aceea a *Alamanilor.*

Rhenumque ferox Alamanne bibebas
Romanis ripis.

Sidoniu Apollinare.

AMERICAN

13117 * △ A se face American de tot.

G. I. TOMESCU, *înv.* *Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Chinez.*

Celuĭ care se preface că nu înţelege.

ANA

Veḑĭ *Cap. XII, c. Ana, Pilat.*

13118 * △ Ana Bobana
Scóte puiĭ ĭérna.
Şi 'ĭ pune pe vătraĭu,
Şi 'ĭ mănâncă cu mălaĭu;
Şi o ĭeà de chică,
Şi o duce 'n apă mică.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Copiiĭ ḑic, acéstă ḑicere, fetelor cu numele Ana.
Cuvîntul *Bobana* nu are nicĭ un înţeles cunoscut, şi sĕ póte privi ca un nume propriu.

13119 * △ Bată'l maĭca Ana,
De la uşa oboruluĭ,
Cu muchĭa toporuluĭ.

V. RIMBU, *stud. c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

Blestem de muĭere, fórte rar întrebuinţat de bărbaţĭ.

ANA-FOCA

Veḑĭ *Cap. I, c. Ana-Foca.*

ANAPOLE

13120 * Fug ca di Anapole.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Turia, Epir.*

[1]) Fug ca de Nauplia.

Fug nebunĭ, fără să se maĭ uĭte înapoĭ.

Nauplia, Neapole di Romania a Italienilor, este un oraş şi port fortificat însemnat, în fundul golfuluĭ cu acelaş nume, pe cóstele Moreeĭ (Grecia).

ANCUŢA

* △

13121 · Chef Ancuţo că vine Radu.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Marico.*

La vorbe ne-potrivite.

ANDREĬ

Vedĭ *Cap. XII, c. Andreĭ.*

* △

13122 Rupe 'n douĕ,
Dă şi nouĕ;
Rupe 'n treĭ.
Dă şi luĭ Andreĭ;
Rupe 'n patru,
Dă şi celuĭ de pe vatră.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

A se vedé No. 11767.

* △

13123 Andreĭ, Andreĭ,
Eŭ bolnavă şi tu ceĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă:

1° Când veḑĭ sfătuindu-se, pe vre-o muĭere, cu vre-un om ce'l chémă Andreĭ.

2° Femeilor care, de şi cam bolnave, totuşĭ le plac bărbaţiĭ.

* △

13124 Andreĭ, Andreĭ,
Técă de ardeĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celor ce'ĭ chémă Andreĭ.

ANGHELUŞA

* △

13125 Écă şi mama Angheluşa.

GR. ALEXANDREECU, *magistr. j. Putna.*

* △

A fi mătuşa Angheluşa.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în deosebĭ matuşelor viclene, carĭ trec de marĭ vrăjitorese, carĭ scot draciĭ şi închĭégă apele.

ANTINA

* △

13126 De când cu Antina.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică de mult de tot.

Antina este numele ce se dă, de locuitorĭ, unor ruine de la satul Recĭca, nu departe de Caracal, judeţul Romanaţĭ, lângă apa Tesluĭuluĭ.

In judeţul Romanaţĭ cărămida de o calitate superióră se numesce *antina,* după numele localităţeĭ de maĭ sus unde se găsesc cărămiḑĭ de origină romană saŭ *cărămiḑı de Antina,* de unde *carămiḑĭ antine* şi în fine *antine.*

«Comuna Recĭca saŭ Antina. Movila luĭ Alexandru şi alte numeróse movile. Ruinele aparente ale uneĭ întinse cetăţĭ romane, cu zidurĭ de pétră şi cărămidă, cu urlóe de lut pentru apeducte, cuptóre pentru cărămidă, etc. Căĭ romane cu diferite direcţiunĭ. In sarcofage, pe lângă schelete sunt vase, remăşiţe de vestminte şi ornamente, şi monete romane de la Antoninĭ, până la Sever. Altar votiv al Nemesideĭ, al luĭ Jupiter tutator, al Dianeĭ Latoide; stele funerare Claudieĭ Amba, luĭ Antonius Nicanoris.» — AL. ODOBESCU, *Anal. Acad.* X, p. 332.

Numirea de *Antina* pare a proveni de la *Antonina,* după numele împĕratuluĭ Antonin Caracalla.

Veḑĭ *generalul* BAUER, *Memoriĭ,* p. 198; D. FOTINO, *Ist.* I, p. 153; LAURIAN, *Magasin Istoric,* II, p. 96; B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1236.

Du temps de la reine Berthe.

Prov. Franc.

ARAP

Veḑĭ *Harap.*

13127 Pĕ Arap, cât de mult ĕl veĭ spĕlà, tot negru va rĕmâné.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 56.

Veḑĭ *Ţigan.*

Sĕ ḑice pentru cele ce nu sĕ pot schimbà după firea lor (GOLESCU).

«*Ar puté om negru să'șĭ schimbe pelea.*» — IEREMIA, 13. 23.

Æthiops non albescit.[1])

Prov. Lat.

À laver la tête d'un Maure on perd la lessive.

Prov. Franc.

Chi lava il capo all'asino, perde il sapone.[2])

Prov. Ital.

Quien 'lava la cara al asno, pierde el tiempo y el javon.[3])

Prov. Span.

Einen Mohren kann man nicht weiss waschen.[4])

Prov. Germ.

You kan not wash a Blackamoor white.[5])

Prov. Engl.

---

1) Etiopianul nu albesce.
2) Cine spală capul măgaruluĭ, îșĭ pĭerde săpunul.
3) Cine spală capul măgaruluĭ, îșĭ pĭerde vremea și săpunul.
4) Un Maur nu sĕ póte albi.
5) Nu poţĭ să albescĭ un Maur.

13128 **Arapul, de n'ar vedé pe tatăl sĕŭ şi pe moşul sĕŭ negru, (el) s'ar omorî.**

A. PANN, I. p. 135. — HINŢESCU, p. 120.

Pentru omul care e obicĭnuit cu necazurĭ şi cu supĕrărĭ.

13129 * **A face buze de Arap.**

Vedĭ *No. 2814.*

A lăsà buzele, a fi supĕrat.

ARBINES

13130 **Arbineslu'ĭ «gĭus me pingă.»**[1]

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Adică cam sărit.

13131 **Arbineslu'ĭ frati cu alâvdarea.**[2]

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Arată firea lăudărósă a Albanesuluĭ.

13132 **Arbineslu'ĭ besă pri dzinclu.**[3]

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Vedĭ *Judecător. Turc.*

Să nu te încredĭ într'însul.

13133 **Arbineşluĭ şuirat ş'a Grecluĭ şcop.**[4]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Aromân.*

[1]) Albanesul e jumătate de ghétă (cĭobotă).
[2]) Albanesul e frate cu lauda.
[3]) Albanesul e: credinţă pe genuchĭ.
[4]) Albanesuluĭ şuirat şi Greculuĭ părere (adică cuvînt spus).

Pentru a se arĕta că Albanesul e maĭ priceput, maĭ deştept, maĭ ager la minte de cât Grecul.

ARDÉL

13134 * △ **De când lumea şi Ardélu.**

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică vechĭŭ, de demult.

«Apoĭ asta s'a pomenit *de când lumea şi Ardélu*».

13135 * △ **Cât Ardélu.**

P. GÂRBOVICEANU, *prop. c. Păciolu, j. Muscel.*

* △ *Cât lumea şi Ardélu.*

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică nicĭ odata.

«Asta nu sĕ póte *cât lumea şi Ardélu*»

«Porumbul ăsta nu se maĭ cóce *cât Ardélu.*»

ARDELÉNCĂ

13136 * △ **Cât e ţéra Unguréscă,**
Cât e ţéra Românéscă,
Nu e flóre pămînténcă
Ca fetiţa Ardeléncă!

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* p. 301.

Arată frumuseţea romàncelor din Transilvanĭa.

ARĬE

Veḑĭ *Cap XII, c. Arĭe.*

AROMÂN

13137 **Çe'l vreĭ Armânlu s-façĭ, maş zic̄lar şi hâmal nu![1])**

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 153.

Arată firea îndemĕnatică, dar şi mândră a Aromânuluĭ.

13138 **Armânlu, ş-órfăn s-hibă, tut pri celnic va s-óaducă.[2])**

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Arată firea mândră a Aromânuluĭ.

Ὁ Βλάχος καὶ φτωχὸς ἂν ἶνι, πάλι τσέλνικας μιρίζι.[3])

Prov. Neo-Grec.

13139 **Armânlu, pâni cu caş, când vaĭ cadĕ di somnu, va tragă mână.[4])**

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Arată cât de mult îĭ place acéstă mâncare.

Ὁ Βλάχος: ψωμὶ μι τυρί, ὅταν θὰ νυστάξι, θὰ σκυλάσι[5]).

Prov. Neo-Grec.

13140 **Armânlu tu djug, i vaĭ cântă, i pâni vaĭ mâcă.[6])**

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres* p. 150.

---

[1]) Aromânul sĕ face ce vreĭ, însă cerşetor şi hamal nu.
[2]) Aromânul, şi sărac să fie, tot sĕ pórtă ca un notabil (proprietar).
[3]) Aromânul, şi dacă e sărac, tot se pórta ca un notabil.
[4]) Aromânul, (când mănâncă) pâne cu caş, când va cădé de somn va trage mâna (nu va mânca).
[5]) Aromânul când postesce nu va mânca pâne cu brânză.
[6]) Aromânul când merge în sus, saŭ cântă, saŭ pâne mănâncă.

Arată cât de mult îĭ place Aromânuluĭ să mănânce.

Ὑ Βλάχος 'σ τον ανήφορυ, ἤ θὰ τραγυδίσι, ἤ θὰ φαι.[1])

Prov. Neo Grec.

13141 **Armânlu n̄-calár (călar) i vaĭ dórmă, i vaĭ cântă.**[2])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Arată firea veselă a Armânuluĭ.

Ὑ Βλάχος καβάλα, ἤ θὰ χ:μηθῇ, ἤ θὰ τραγυδῇ.[3])

Prov. Neo-Grec.

13142 **Armânlu noĭmă va!**[4])

I. COYAN, *prof. c. Elbasan, Epir.*

Vedĭ *Arbineș.*

Românul 'țĭ înțelege gândul numaĭ dintr'un semn, făcut cu capul saŭ cu ochĭul, pre când ómeniĭ de alte națiĭ maĭ próste nu pricep așa de ușor. Vedĭ No. 13133.

ARMÉN

Vedĭ *Jidan.*

13143 ***Masa Armanuluĭ și cuĭbul pupăzeĭ.**

I. BĂNESCU, *prof. c. Roman, j. Roman.*

Adică două lucrurĭ de o potrivă murdare, după credința Românuluĭ.

Poporul crede că Armanul este tot-dé-una gata a te spurcà, că urinéză întâiŭ în ólă, și apoĭ îțĭ face în ea mâncare.

---

[1]) Aromânul când suc délul orĭ cântă, orĭ mănâncă pâne.
[2]) Aromânul călare saŭ dórme, saŭ cântă.
[3]) Aromânul călare saŭ va dormi, saŭ va cânta.
[4]) Aromânul semn vré.

«Şi óre-cine va mânca cu Armenĭ saŭ cu Pavlichenĭ saŭ cu alţĭ eriticĭ orĭ-cariĭ, saŭ maĭ vîrtos cine va avé lĭubov cu dînşiĭ, acestuia, grăĭasce ĭegĭa luĭ Dumneḑeŭ, să se lase d'acéstĭa, şi să mérgă către biserică curat. . . *Pravila de la Govora*, 30.

LEGENDĂ

Fugind odată străbunul Armenilor de reul şi frica unor duşmanĭ, ce-l urmareau, printr'o pădure, călare pe un cal fórte slab, iată că pe când înaintá el pe-un plaĭu fórte glodos şi anevoĭos de călătorit şi pe când ascultá maĭ cu drag cucul, care cântá într'un desiş frunzos de se rĕsuná pădurea, numaĭ ce se pomenesce ca armasarul luĭ cel voinic se trântesce d'o-dată cu dînsul în mijlocul drumuluĭ, unde erá cea maĭ mare şi maĭ cleĭósa tina.

Ce erá să facă acum bĭetul armán?... cum sa fuga el maĭ departe ca să nu'l ajungă duşmanii?... Pe jos nu putea, cacĭ calea erá fórte rea, şi apoĭ — maĭ avé şi câte una alta cu dînsul ca omul drumeţ... Decĭ nu-ĭ rĕmase alta, decât ca să se facă luntre şi punte dóră-şĭ póte ridicá armăsarul în picĭóre. Dar 'n cĭuda şi spre necazul luĭ cel maĭ mare, tótă silinţa şi ostenéla luĭ remase în zadar!... Cerca el, nu'ĭ vorbă. tóte mijlócele câte ĭ-aŭ fost cu putinţă, dóra dóră i se ridică armăsarul din glod, dar, pare că erá lucrŭ pocit, cu cât se opinteá maĭ tare ca să'l ridice. calul cu atâta se cufundá maĭ adînc... Vĕḑênd că cu ridicătura n'o scóte la capĕt, o luá la amăgeli: scóse adică dintr'o desagă nisce pastramă, éră dintr'alta vr'o câte-va boţurĭ de hoştine, şi dându-se maĭ de-o parte spre uscat, le aretă caluluĭ şi'l strigâ pe nume ca să vie la dênsele. Dar' de unde!... Calul, caruĭa-ĭ curgea grăsimea pe nas de 'ncălat şi sdravĕn ce erá, când veḑù pastrama şi hoştinele, în loc să sară în sus şi să alerge tot într'o fugă la dînsele, dăbălăză urechile, plecă capul la pămînt şi rĕmase neclintit loculuĭ.

Bĭetul Arman nu sciá acum singur e să maĭ facă?... ce să 'ncépă?..

Suflet de om nu se aflá în apropiere, care să'ĭ sară întru ajutor la dricul nevoeĭ. Numaĭ singur *cucul* cântá de se sfărmá, fără însă sa-ĭ pótă ceva ajutá. Ba! din potrivă, cu cât cântá *cucul* maĭ tare şi maĭ frumos, cu atât pare că calul sĕŭ se cufundá maĭ tare în glod...

Şi pe când acum credea armanul nostru ca să 'şĭ lase *bijogul la Mama-hucĭuluĭ*[1]) şi, cum va putea, cum nu va putea, să se pornéscă maĭ departe, căcĭ n'avea când pĭerde mult timp, iată că vine o pasere pestriţă, cu créstă în vîrful capuluĭ, care, spre marea luĭ bucurie, îĭ scăpă odorul de peire; vine adică aşa din întîmplare o pupază şi punêndu-se pe o rămură de copacĭŭ nu departe de unde erá calul cufundat în glod, începe cu glasul eĭ cel restit şi rĕtezat a cântá în felul eĭ: ***hup! hup! hup!... upupup!... hup! hup! hup!...***

Calul, cât de slab, de amărît şi de ostenit erá, cum auḑi pupăza pupăind, aşá de tare se spĕriĕ de dînsa, că de-odată sări ca fript drept în picĭóre şi eşi din glod.

Armanul, când vĕḑù acésta, bucuria luĭ nu erá próstă,... strînse éră pastrama şi hoştinele la un loc, le puse în desagĭ, desagiĭ îĭ puse

---

[1]) *Bijog*, fem. *bijógă* însemnéză un cal fórte bĕtrân, slab şi urît. *Mama-hucĭuluĭ*, care se aude fórte adese-orĭ în ḑicerile: «*du-te la Mama-hăcĭuluĭ*», «*las'o M. hucĭuluĭ*», «*pare că e M. hucĭuluĭ*» e o fiinţă daco-mitologică sinonimă cu *Mama-păduref*.

pe cal și suindu-se apoĭ și el călare se porni maĭ departe. Iar drept recunoscință și mulțumită, că pasĕrea acésta l'a scos din cea maĭ mare nevoĭe și pe calul de la perire, se apucă și boteză pe pupăză maĭ cilibiŭ, numind'o cucul sĕŭ cel adevĕrat

De aceea și de atuncĭ apoĭ se numesce pupăza de către Armenĭ cuc, pentru că prin dînsa a scăpat restremoșul lor de la nevoe. Căcĭ pe când cucul cel adevĕrat a ḑis caluluĭ să se culce, cântând *cucu! cucu!* calul sĕu s'a culcat și nicĭ c'a voit să se scóle, pe atuncĭ pupăza a strigat *hop! hop! hop!* și calul îndată a făcut *hop!* și s'a sculat.

S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 165.

Veḑĭ S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 173 și B. P. Hășdeŭ, *Etym. Magn.* p. 1701.

In satirele poporane române adunate de parintele Marian, găsim la pagina 217:

Arman
Gogoman,
Nóptea fură
Ḑioa jură
Cu 'n ciolan de câne 'n gură.

13144 *△ **Cine greșesce (greșĕsce), tot Armanul plătesce.**

V. A. Forescu, c. *Malinĭ, j. Sucĭava.*

In vechime Armeniĭ eraŭ prigoniți, și când erà vre-o judecată, într'un Român și un Armean, acest din urmă erà în tot-dé-una osîndit; acelaș lucru se întîmplà chiar dacă judecata erà și între alte némurĭ și Armenĭ. Aceștiĭ din urmă purtau ponosul și primeaŭ pedépsa.

13145 *△ **Armanul plătesce glóba.**

V. Alexandri & L. Rosetti, *Mss.* — *Opinia,* ziar, 1, No. 175, — C. C. Miclescu, c. *Miclescĭ, j. Vasluĭu.* — A. Juvara, c. *Bêrlad, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No 13144.

13146 *△ **Cal verde și Arman cu minte cine dracul a maĭ vĕḑut?**

Gavr. Onișor, *prof.* c. *Zorlenĭ, j. Tutova.*

* *Cal verde și Armén cu minte!*

M. CANIAN, *public. Iași.*

* *Aĭ maĭ vĕḑut cal verde și Arman cu minte?*

IÓN CHIRIAC, *elev, Sc. Norm. Inst. c. Bucuresci, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Bulgar, Grec, Sîrb.*

Acelaș înțeles ca la N⁰ 1387.

13147 * **A fi Armén.**

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică om spurcat.

ARMENESC

13148 △ **Cuc armenesc.**

S. FL. MARIAN. *Ornit.*, II, p. 173. — I. CREANGĂ, *Amint.*

Pupăza, în rîs și batjocură, se numesce și *cucul Armenilor* saŭ *cuc armenesc*, de óre-ce, după spusa celor maĭ mulțĭ Românĭ, Armeniĭ ḑic că pupăza îndémnă la deșteptare, la lucru și la joc strigând: *hop, hop, hop! hop, hop, hop!* pe când cucul îndémnă pre Românĭ la culcare strigând: *culcă-te! culcă-te!*

13149 * **Visită armenéscă.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Sĕ ḑice pentru o visită din cale afară lungă.

ARMINDEN

A se vedé ḑicerile de la No. 24 & 25.

ARVINTE

13150 * E ca antereul luĭ Arvinte.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, *j*. *Tutova*.

Care se tot cârpesce și tot se rupe fiind cu desăvîrșire usat. Sĕ ḑice pentru aceĭ carĭ strică un lucru vrênd să drégă pe un altul.

«PEPELEA.—Și ce facĭ tu acolo singurică?
MĂNDICA.—Cos.
PEPELEA.—Rochița ta de nuntă?
MĂNDICA.—Ba! antereu luĭ moș Arvinte...
PEPELEA.—Dar îl cârpescĭ? De când te sciŭ alta nu facĭ. Maĭ dĕ unăḑi 'ĭ-aĭ scos mânicele, ca să 'ĭ puĭ spete.
MĂNDICA.—Acum 'ĭ-am scos spetele, ca să 'ĭ fac póle.
PEPELEA.—Ha! ha! ha! O s'ajungă vestit în țéră antereu luĭ Arvinte, mânca 'l-ar guzganiĭ.» — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 824.

Acest personaj, devenit popular, a fost creat de Donicĭ prin fabula sa

ANTEREUL LUĬ ARVINTE

Arvinte cótele la antereŭ rosese,
Dar n'a stat mult să socotéscă,
Și fără să 'ĭ pese,
Se puse să 'l cârpéscă;
Iar pentru peticĭ de cârpit
Din mânecĭ a tăĭat ca a patra parte,
Și antereul l'a gătit,
Cu mânecele așa scurtate.
In cât orĭ-care 'l vedea
De el rîdeà.
Vĕḑênd acésta el a ḑis, în gândul sĕu:
«Lăsațĭ, că dóră nu sunt așa de nătarău.
«Vr'un lucru mare nu'ĭ
«Să 'mĭ taĭŭ eŭ la pólele de pe la antereu,
«Și mânecele să le puĭu
«Maĭ lungĭ de cât erà.»
A ḑis și a făcut
Dar lumea se mirà
Ca antereul luĭ erà acum pré scurt
Și nu s'aséměnă nicĭ cu un bun mintean.

* * *

Adese se întîmplă tinerĭ de nèm,
Carĭ încurcând averea lor,
Tot cu aceïaşĭ minte,
S'o îndrepteze vor...
Ş'ajung ca şi Arvinte.

Donicĭ a tradus acéstă fabula dintr'o fabulă ruséscă, a luĭ Kryloff, în care numele de Trisca este înlocuit prin cel de Arvinte.

Veḑĭ, pentru maı multe amănunte, *Etymologicum Magnum*, p. 1782.

* △
13151 **Bine ḑice moş Arvinte:**
Vaĭ de cap unde nu 'ĭ minte.

Reteganu, *Pov. Ard. V*, p. 79. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

A se vedé No. 2853.

AVAŞOTE

* △
13152 **Ca pe timpul luĭ Avaşote.**

G. I. Ionescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţi.*

Despre acest Avaşote se spune că, fiind în timpurile vechĭ, la moşia Broscarĭ, împărţeà moşia pe la locuitorĭ fără sa ĭeà dijma cuvenită, şi ıar grâu treerat ĕl împărţeà fără scirea arendaşuluĭ, în cât a eşit acel arendaş, cu mare pagubă, de pre acea moşie. Iar diutre locuitoriĭ carı au fost maĭ îndrăsneţĭ, mulţĭ s'au îmbogăţit.

Acéstă ḑicere se întrebuinţéză când uu locuitor fura, cu nemiluita, pe vre un arendaş saŭ proprietar.

AVRAM

Veḑĭ *Cap. XII, c. Avram.*

* △
13153 **Avram şi cu Isac,**
Amîndoĭ băgaţĭ în sac.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când doĭ îndragostițĭ sunt prinșı asupra faptuluĭ.

13154 *△ **I-a luat Avram sporu(1).**

L. ȘĂĬNEANU, *Dicț.*, p 68. — E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* V. HARAM, *c. Grivița, j. Tutova.* — T. SPERANȚA, *c. Iașĭ, j. Iașĭ.*

1⁰ Când unul a înghețat, móre de frig.
2⁰ Când omul a dat peste o mare belea, o mare cumpenă.
3⁰ Când l'a luat la bătae fără de veste.
4⁰ Când ĭ-a luat o pléșcă, de la care sperà mult.
5⁰ Adică l'a îmbĕtat; Avram fiind cârcĭumarul. — T. SPERANȚA.

13155 *△ **A fi Avram.**

T. BĂLĂȘEL, *preot c. Stefănescĭ, j Vâlcea.*

A fi cam într'o ureche; om care nu pré ține socotélă de părerile altora; face numaĭ ce 'ĭ vine luĭ la socotélă.
Când unul, ședênd la vre-o masa alésă, nu maĭ scie de rușine și mănâncă tot ce 'ĭ ĭese înainte pe masă, i sĕ dice, cam în glumă, cam cu tot înadinsul: *Meĭ Avrame* saŭ «*Te puseșĭ ca Avram.*»

BABIC

13156 **Coltuc de la Babic!**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 156. — IONESCU-GION, *Ist. Buc.* p. 216. — *Albina*, I, p. 1148. — *Vatra*, I, No. 2.

Adică nimic.
Pe la începutul veaculuĭ nostru existaŭ multe cuptóre publice în Bucurescĭ, dar nicĭ unul nu ajunse la atâta nume ca a luĭ Babic arménul. Acest brutar scotea pânea cea maĭ frumósă în tot orașul. De aceea toțĭ boĭeriĭ daŭ poruncĭ stolnicilor, când plecaŭ diminéță după pâne, să

le aducă, negreşit, coltuc de la Babic. Prinsese Babic putere şi făcuse banĭ cu coltucele, dar tocmaĭ isvorul îmbogaţiriĭ 'ĭ-a adus sărăcia. Toţĭ boĭeriĭ cereaŭ coltucele; Babic nu putea să le dé tuturor. Ca să 'ĭ împace, bietul armén trebuĭa să 'şĭ bată capul, ḑiua şi nóptea, cum sa scótă pânea numaĭ coltuce. şi totuşĭ ocaua să fie deplină căcĭ, daca aga gaseà pânea lipsă la cântar, ţintuĭà pe brutar, cu piróne, în uşa prăvălieĭ, cu pânea lipsă de gât. Babic a păţit'o aşa de câte-va orĭ. Ca să n'o maĭ pată, făcea pânea maĭ mare de o oca. El vedeà că pierde mereŭ, dar boeriĭ cereaŭ coltuc. La urma şi-a închis prăvăliele cariĭ eraŭ aşeḑate: una la Ochĭ-Albĭ. în strada Văcărescĭ, No. 9 de astă-ḑĭ. şi a doua în piaţa Sfântu Spiridon.

BABILON

Veḑĭ *Vavilon*.

13157 ⁎ △ **Ca în turnul Babilon.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când este mare ne-înţelegere sau încurcatură între ómenĭ.

«Pentru aceea numele eĭ s'a chĭemat Babel că Jehova acolo amestecă limba a tot pămîntul.» — MOISE, I, 11. 9.

C'est une vrai tour de Babel.

Prov. Franc.

BARNOVSKI

13157 b. Iérna luĭ Barnovski.

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.* I, p. 297.

Sĕ ḑicea în vechime pentru o ĭérna fórte grea.

Se pomenesce den ḑilele luĭ o ĭérnă ce căḑuse in luna luĭ Mart, căreĭ ĭernĭ îĭ ḑic: *iérna luĭ Barnovski Vodă,* până astă-ḑĭ.» — M. COSTIN.

Barnovski Vodă, care a domnit în două rînduri, era din némul Movilescilor.

BEDROS

*

13158 **Până la Hristos**
Ese pĭelea luĭ Bedros.

M. CANĬAN, *public. j. Iașĭ*

Vedĭ *Sfânt.*

Până la ceĭ marĭ te mănâncă ceĭ maĭ micĭ.

BELU

*

13159 **Belu belesce,**
Golescu golesce,
Manu jupuesce.

ION GHICA, *Scrisorĭ*, p. 39. — N***, *c. Găescĭ, j. Dîmbovița.*

Belu belesce,
Golescu golesce,
Chiriac pecetluesce,
Caragea: καλά! καλά!

ARICESCU, *Misc.* 48.

Arată jafurile boerilor de maĭ sus, sub domnia luĭ Caragea.

BIMBAȘA-SAVA

13160 **A trăit ca Bimbașa-Sava.**

L. ȘĂINEANU, *Infl. Orient.*, p. LXXI & p. 51.

Adică bine, în belșug.
Bimbașa-Sava era un căpitan de arnăuțĭ, de pe vremea Zavareĭ, vestit prin vitejia, luxul și dărnicia luĭ.

«Devotat Domnului fanariot Calimachi, şi crescut în scóla Fanaruluĭ, Bimbaşa Sava rĕmăsese simplu spectator până se asigură că Turciĭ vor învinge pe Ipsilante, şi vor năbuşi mişcarea luĭ Tudor Vladimirescu. Ast-fel mergênd la Tîrgovişte, în tabăra luĭ Kihaĭa-beiŭ, îĭ jură credinţa împreună cu alte capeteniĭ. Spre a 'şĭ arĕta devotamentul, îndată ce află despre fuga luĭ Ipsilante în Transilvania, ceru 2000 călăreţĭ Turcĭ, şi împreună cu Arnăuţiĭ luĭ, se luară în góna'ĭ. In judeţul Muscel, la Cârciuma-de-Pétră întîlnind o trupă de Grecĭ, care nu putéu trece Dîmboviţa, înecă o parte, la vre-o douĕ-ḑecı le tăia capetele şi le trimise la Tîrgovişte; de aci pleca la monăstirea Cozia, amăgi pe ceĭ 600 Arnăuţĭ, carĭ se fortificaseră într'însa, şi 'ĭ trădă luĭ Kihaia. După aceste fapte el se astepta la marĭ rĕsplătirĭ, visând spătăria ţĕreı românescĭ. Dér Turciĭ considerându'l ca un trădător, ĭı pregătĭau o mórte tragică. In ḑioa de 6 August 1821, Kihaia care se afla în fosta locuinţă a familieĭ Văcărescĭ, astă-ḑı casele Prager, îl pofti să vie la dînsul împreună cu delibaşa Mihaĭ, cu Ghencea şi alţĭ căpitanı de Arnauţı, spre a li se arĕta meritate mulţumirĭ din partea Porţiĭ. Inbrăcat strălucit, urmaţĭ de vre-o 25 Arnăuţı, eĭ se presintară pe la 10 ore din ḑi la palatul Turculuĭ. In curte eraŭ înşiraţĭ 300 deliĭ, alţĭ 60 în catul de sus. Când Sava voi să intre, deliĭ traseră cu pistólele şi îl culcară la pămînt, ca şi pe ceĭ l-alţĭ tovarăşĭ.» G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 484, unde se va găsi şi un cântec istoric care reamintesce acésta tragică întîmplare.

BUCURAN

13161 * △ **A se bucurà ca Bucuran.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om care se bucură pentru un lucru óre-care.

BUCURESCĬ

Veḑĭ *Stoenescĭ.*

* △
13162 **Bucurescĭ, Bucurescĭ**
Punga scuturescĭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 64. — C. Mărăcină, *ing. c. Slatina, j. Olt.* — Marghiŏla Huĭban, *c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Bucurescĭ
Unde punga tot golescĭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 154.

Vorba ţiganuluĭ.
Arată cât de scumpă e viéţa în oraş la Bucurescĭ.

* △
13163 **M'aĭ umplut de Bucurescĭ!**

A. Cojocaru, *elev Sc. Norm. Bĕrl. c. Ţifescĭ, j. Putna.*

Vedĭ *Brânză, Filipescĭ.*

M'aĭ pricopsit, m'aĭ umplut de brânză. Acelaş înţeles ca la No. 8241.

* △
13164 **Cel ce nu vede Bucurescii şi nu încalecă cal alb, nu scie ce e frumos în lumea asta.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Arată cât de frumos e acest oraş.

* △
13165 **La Bucurescĭ şi cânii umblă cu covrigĭ în códă.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Se ḑice, în derîdere, celor ce plécă după slujbe saŭ după pricopsélă în capitală.

* △
13166 **Scie maĭ bine D-luĭ că vine de la Bucurescĭ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Se ḑice, în bătae de joc, celor ce afirmă un lucru care nu se crede de ceĭ-l-alţĭ.

13167 * △ **Aicĭ nu'ĭ la Bucurescĭ**
Să te fudulescĭ.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Se ḑice celor mândri.

13168 * △ **A merge la Bucurescĭ pe Lotru.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice când cine-va nu sĕ duce unde sĕ laudă că merge, ci într'o localitate cu totul ne-însemnată.

13169 * △ **Nu maĭ daŭ prin Bucurescĭ cu el.**

G. Coşbuc, *Epoca*, 10 Februarie, 1898.

Nu mĕ maĭ bucur de el. Joc de cuvinte asupra cuvîntuluĭ Bucurescĭ.

13170 * △ **S'a ras cu briciŭ de Bucurescĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

A se vedé No. 7671.

13171 △ **Cu ce'ĭ bun să mĭ-o hrănescĭ:**
Cu vin vechiŭ de la Pitescĭ,
Cu pâine de la Ploïescĭ,
Cu haïne din Bucurescĭ.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 623.

Arată productele maĭ însemnate ale industrieĭ în aceste treĭ oraşe.

BUGEAC

Veḑĭ *Codrén.*

BULGAR

In deobşte Bulgariĭ sunt priviţĭ de Românĭ ca o naţie próstá. Acésta sĕ póte vedé din nenumĕratele anecdote şi snóve în carĭ poporul arată lipsa de deşteptăcĭune a Bulgarilor.

Bună óră în snóva unde sĕ spune că maĭ mulţĭ Bulgarĭ aŭ găsit o cizmă şi, ne-sciind ce e, cel maĭ deştept dintr'înşiĭ, după o matură chibzuire, a ḑis, în cele din urmă, că trebue să fie un toc de casma.

După părerea unuĭ Român din c. Moroenĭ, j. Dâmboviţa, ministerele din Bulgaria pórtă urmĕtórele numirĭ:

Iataganschi dĕ minister		.....	Resbel.
Tejghetar	» »	.....	Finanţe.
Tîrnacopu	» »	.....	Domeniĭ.
Arpagico	» »	.....	Agricultura.
Cĭomagate	» »	.....	Interne.
Cnigăte	» »	.....	Culte şi Instrucţie.
Gâlcévata	» »	.....	Justiţie.

* △

13172 **Dracul a maĭ vĕḑut cal verde, porc deochĭat şi Bulgar deştept.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

Cine a maĭ vĕḑut bivol verde, porc deochĭet şi Bulgar deştept.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Armén, Grec, Sîrb.*

Sĕ ḑice de un Bulgar când a făcut o neghĭobie.

Român are o serie ne-sfîrşită de snóve în care se oglindesce credinţa luĭ că Bulgarul nu e deştept.

SNÓVĂ

Intr'un an, e mult de atuncĭ, fiind apele marĭ, trestia, papura şi şovarul aŭ fost înnecate, şi n'aŭ dat nicĭ o recoltă în bălţile de la gura Siretuluĭ.

Dedu Ivan, grădinar vestit în partea locului, porni cu flăcăiĭ sĕĭ de la grădină să culégă şovar de peste Dunăre. Cu acéstă plantă sĕ împletesce cépa în funiĭ şi sĕ légă multă marfă de grădinărie în mănuche, ca să vie bine la încărcat şi la vîndare. Dedu Ivan, om mintos, cum sunt mulţĭ în nému luĭ, cu gândul la câştig şi la economie ca să nu plătéscă luntraşilor multe parale, închiriéză o luntre mică, încăpĕtóre pentru un singur om. De luntre légă o grindă; pune pe unul din ómeniĭ sĕĭ să mâne luntrea, ĭar pe ceĭ-l-alţĭ îĭ pune călare pe grindă, legându'ĭ pe toţĭ la picĭóre, să nu alunece de pe grindă.
Pe malul stâng al Dunăreĭ lucrul merse bine, pe la mijlocul Dunăreĭ grinda se rĕsuci, şi toţĭ Bulgarĭ veniră cu capul în apă şi cu opincele în sus. Luntraşul mâna mereŭ până la cel-l-alt mal.
Dedu Ivan, când băga de sémă bine, céta sa ajunsese la malul drept. Când îĭ vĕdu cu opincele la sóre, se făcu foc. Numaĭ de cât porunci la un alt flăcăŭ ce rĕmăsese cu dînsul să sară într'o luntre şi să pornească numaĭ de cât pe ceĭ-l-alţĭ flăcăĭ la lucru. Ce? acuma e vreme de uscat opincele la sóre! Ş'apoĭ sĕ maĭ dicĭ cal verde şi Bulgar cu minte.

SNÓVĂ

Un Bulgar găsise o cizmă pe drum, şi o duse la grădină. După ce o arĕtă la toţĭ, nicĭ unul nu sciu ce lucru póte să fie, şi la ce slujesce. O vede şi Dedu Ivan. El ca om priceput le dise îndată: Bre! asta e toc de tîrnacop.

* △

13173 Cal verde şi Bulgar cu minte unde s'a maĭ vĕdut?

G. Bănulescu, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 13172.

* △

13174 Bulgar cu minte, Ovreĭu ne-înşelător şi Grec prost unde s'a maĭ vĕdut?

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 13173.

* △

13175 Cap de Bulgar.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Cap di Vurgar (vurgărescu).[1]

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

[1]) Cap de Bulgar (bulgăresc).

Adică om prost lipsit de orĭ ce dréptă judecată.

13176 * △ Ce mĭ-e cap de Bulgar
Ce mĭ-e cap de morar!

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *No. 12321.*

Adică proştĭ şi unul şi altul.

A fi morar şi *a avé cap de morar*, în graĭul poporuluĭ însemnéză a fi prost. Căcĭ morarul avênd vecĭnic pĕrul sbîrlit şi plin de făină, ca şi obrazul de alminterea, are o înfăţişare próstă. Osebit de acésta stând mereŭ în urletul móreĭ îĭ e capul zăpăcit. De aceea morarul e pus în rîndul proştilor. Asemĕnarea capuluĭ Bulgaruluĭ cu capul moraruluĭ, arată că cel d'întâĭu e prost ca şi cel de al doilea.

13177 * △ Bulgariĭ aŭ luat Ţarigradul cu prazul în mână.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmboviţa.* — N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Ca să se arĕte prostia Bulgarilor.

SNÓVĂ

Odată, în vremea veche, când ploua cârnaţĭ şi ningea pe mirişte, ce se gândiră, ce se socotiră Bulgariĭ, nu că se darâme Ţarigradu şi maĭ multe nu! Vorbiră, sĕ plănuiră, şi la lucru băete! Dedu Ivan, ca ăl maĭ bêtrân şi maĭ bătut la na-glavă, dete poruncă să se strîngă flăcăĭ tot unu şi unu gata de resbel, căcĭ vedĭ d-ta, resbel era să derâmĭ Ţarigradu! asta nu era o glumă!

La porunca luĭ Dedu Ivan, se strînse o ceată de flacăĭ vîrtoşĭ şi vitejĭ, cum numaĭ în nému bulgăresc se póte gasi.

Ce poruncă? întrebară flăcăiĭ.

Să mergem la Ţarigrad, să-l derâmăm pĕ Turcĭ, ca să-ĭ prăpădim după faţa pămîntuluĭ! rĕspunse cu coraj Dedu Ivan.

Să mergem! Să mergem! rĕspunseră flăcăiĭ pe întrecere.

Bine, băeţiĭ aveaŭ coraj, dar arme? tufă! Ce e de făcut? Cu ce or să derâme flăcăiĭ Ţarigradu? Cu palmele? Cu mâĭnile góle? Asta nicĭ nu e de vorbit barîm! La Ţarigrad trebuĭe arme nu glumă! şi Bulgariĭ nu vĕduseră arme în ochĭ de când îĭ fătase ĭapa!

Eĭ, atuncĭ ce e de făcut?

Să luăm cĭomege marĭ, rĕspunse un flăcăŭ, care era maĭ cu minte!

Aşĭ! cĭomege! respunse Dedu Ivan.

Eĭ, atuncĭ? întrebară flăcăiĭ cu gurile cascate.

Apoĭ, tot eŭ să vĕ învĕţ, mĕ copiĭ, ca al maĭ bĕtrân! Ia să luăm toţĭ câte o legătură de praz, că uite ce e: la vreme de nevoe, avem şi ce mânca şi apoĭ prazu usturâ şi al draculuĭ, când aĭ pocni Turcu cade jos numaĭ de usturimea prazuluĭ! Şi apoĭ unde maĭ puĭ că prazu e eftin, şi se gasesce berechet pe la noĭ.

Bravooooooo! strigară flacăĭaşiĭ noştri, să trăiască Dedu Ivan!

Şi se năpustiră toţĭ pe grămeḑile cu praz şi înhăţara toţĭ câte o legatură de praz, d'ăle marĭ, şi la Ţarigrad, băete!

Dedu Ivan, cu nadragiĭ largĭ o luă înainte cu legătura de praz în cârcă, ca să dea coraj baeţilor.

Şi merseră, merseră mereŭ: o ḑi, douĕ, nouĕ şi adevĕrat câte nu sciŭ, dar sciu că era cât p'aci să mănânce tot prazu pĕ drum şi să n'aibă cu ce sa se maĭ bată la Ţarigrad, Dómne pazesce de una ca asta!

Dar norocu luĭ Dedu Ivan nu se deslipea de el, cum nu se deslipeşte apa de vidră: zărira Ţarigradu! Cum îl zărira, Dedu Ivan făcu coraj baeţilor: uĭte, mĕ băeţĭ, Ţarigradu, jucărie de copiĭ, nu alt-ceva! N'avem ce de el pană în prânz! De prânz trag nadejde să mâncam în năuntru în Ţarigrad. Haĭ, maı îmbucaţĭ câte o lecuţă de praz, dar alegeţĭ foile, că cu cotórele trebue să ne batem.

Aşa făcură baeţiĭ luĭ Dedu Ivan, făcură burţile doldora de foĭ de praz şi luară cotórele la umĕr, cum ar lua alţiĭ puşcile. Mĕ rog, ostaşĭ nu erau? Merseră gata de resbel la zidurile Ţarigraduluĭ. Dedu Ivan se uĭta la zidurĭ şi luă sama ca să vaḑă cam ce ar fi de făcut, cum adică să dea ordinu dĕ atac. Să se pue cu prajiĭ pe zidurĭ, aş! aud Turciĭ din năuntru, când s'or fărîma pietrile şi póte or eşi de frică. Maĭ bine să împingă încet zidu peste Turcĭ, ca să-ĭ apuce pe toţĭ să nu rĕmâe nicĭ unu neturtit. Aşa se gândi şi dete ordin Dedu Ivan, ghinăralu ăl cu năglava plină de minte, ca curtea bisericiĭ de epurĭ, ca să pue toţĭ flăcăiĭ spatele în zidul Ţarigraduluĭ şi sa împingă cu străjnicie, ca acum numaĭ e glumă!

Flacaiĭ se înşirară pe lângă zid şi puseră spatele. Dedu Ivan se puse în capul rînduluĭ şi comanda voınicesce.

Udri bre!

Udri, Udri! rĕspunsĕră flăcăiĭ şi se puseră pe împins. Şi împingĭ, împingı al draculuĭ, că nu e glumă de glumit şi e trébă de făcut! Dedese Dumneḑeŭ o buricică de ploiţa nóptea şi cum împingeaŭ Bulgariĭ noştri, alunecându-le piciórele, făcura un lunecuş împrejurul ziduluĭ ca preţ d'un pas şi maĭ ceva. Dedu Ivan, priceput cum îl tipărise mă-sa, socoti în mintea luĭ, că zidu se tîrîse de împingerea lor, prinse inimă şi comandă maĭ cu temeıu:

Udri bre!

Udri, udri! rĕspunseră baeţiĭ care maĭ de care maĭ voĭnicesce! Şi împingĭ, împingĭ! de socoteaĭ că o sa le ĭasă ochiĭ!

Turciĭ din nauntru, tot auḑind udri, udri, se suiră pe zidurĭ să vaḑă, ce drăcie o fi asta! Când zărira nisce nătăraĭ cu spatele în zid începură a se cruci ca d'altă bală!

In zidul acela eraŭ fântânĭ cu apă, aşa făcute, că ţi sĕ părea că curge apă din zid.

Atuncĭ Turciĭ s'aŭ apucat şi aŭ făcut să curgă vin, în loc de apă, prin aceste fântânĭ. Bulgariĭ osteniţĭ de atâta împingere au bĕut la vin pană s'au îmbĕtat de tot şi au adormit pe jos, la pămînt, ca butucii. Turciĭ eşind atuncĭ din cetate i-aŭ luat frumos, i-aŭ pus la fiecare Bulgar în mână câte un praz. Şi aşa s'au trezit în urmă, şi a rîs lumea de eĭ. Şi de atuncĭ a rĕmas vorba: *Bulgariĭ aŭ luat Ţarigradul cu prazul în mână.*

13178 *△ **Dacă nu ar fi fost Bulgariĭ, n'ar fi aḑĭ lună pe cer.**

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

In acelaş înţeles ca No. 13177.

SNÓVĂ

O céta de Bulgarĭ, cu Dedu Ivan în frunte, mergeau, nu sciŭ unde păcatele or fi mers, pe un câmp mare. Era frumos, nópte, şi lună ca ḑiua. Mergênd voĭniciĭ noştri aşa pe un drum. deteră de un puţ părăsit. Când se uitară în el, zăriră chipul luneĭ în fundul puţuluĭ. Începură a se văĭcăra, că vaĭ de eĭ şi de eĭ! că a căḑut luna în puţ! Ce să facă, ce să drégă, bĭeţiĭ de eĭ, să scóta luna?

Tot eu să spuĭ, mĕ copiĭ, ce e de făcut: haĭ să aruncăm căncile în puţ, să luăm luna şi s'o aruncăm la loc pe cer», ḑise Dedu Ivan.

«Aşa să facem», respunseră flăcăiĭ.

Aruncara toţĭ căncile în fundul puţuluĭ şi tot umblând cu ele prin apa deteră de ghizdurile fôntâneĭ şi fipseră căncile în ele. Şi tragĭ! şi tragĭ de la puterĭ, cacĭ socoteau că au apucat luna Şi tot trăgênd eĭ aşa, se rupseră ghizdurile, căcĭ erau putrede şi flacăiĭ deteră pe spate, vĕḑură lună pĕ cer cum îşĭ bătea joc de mintea lor, care n'o aveau. Atuncĭ Dedu Ivan, al deştept ca óĭea când dă în nomol, ḑise cu părere bună: «vedeţĭ, mĕ flacaĭ, luna colo sus? Veḑĭ, noĭ o aruncaram, mĕ!»

«Ura a a a a a! să traiéscă Dedu Ivan!» rĕspunseră flacaiĭ pĕ întrecere.

Şi d'atuncĭ până aḑĭ a rĕmas vorba: «*Dacă nu ar fi fost Bulgariĭ, n'ar fi aḑĭ lună pe cer.*»

13179 *△ **Aĭ semĕnat piper ca Bulgariĭ sare?!**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Petroşiţa, jud. Dîmboviţa.*

In acelaş înţeles ca la No. 13178.

SNÓVĂ

Bulgariĭ au semănat sare, creḑênd că va rĕsări şi va cresce ca tóte cel-l'alte zarzavaturĭ.

Aŭ aşteptat să rĕsare ca orĭ-ce buruiană din pămînt, dar cautând, aŭ vĕḑut că lipsesce sarea pe care o pusese ca sĕmînţă în pămînt şi aŭ pus pândarĭ să păzéscă, creḑênd că o fură hoţiĭ sau alt cineva. Pe când aceştĭ pândarĭ păzeau, unul din eĭ adormind, pe capul luĭ s'a pus o cióră. Unul, care nu adormise, trage cu puşca în cióra, dar nemeresce tocmaĭ pe pândarul adormit. — El a creḑut că cióra fură sarea din pămînt, fără să se gîndésca că ea se topesce singura.

De atuncĭ şi pâna acum cred ómeniĭ că sarea la Bulgarĭ e maĭ scumpă ca 'n orĭ-ce ţéră de când eĭ aŭ semĕnat sare.

13180 * △ **Eşti Bulgar.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinţi.*

Sĕ ḑice celuĭ obraznic care vorbesce urît, rĕu.

BULICHI

13181 * △ **Ce a făcut Bulichi sub pod.**

LASCAR COSTIN, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Respuns ce se da aceluĭ care te întréba ce aĭ facut când nu aĭ făcut nimic, nicĭ o ispravă.

Sĕ înţelege de la sine ce lucru a putut face acel Bulichi sub pod.

Ḑicerea se aude în judeţele Vasluiu, Bacăŭ, Tutova şi Tecuciu.

BURCEA

13182 * △ **Burcea icĭ, Burcea colea,**
Burcea 'n dél la Casandra.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om care, face ce face, şi dă fuga tot unde 'ĭ e luĭ aminte, aşa că, când l'aĭ cauta, el este tot unde 'ĭ e drag.

BURILĂ

Vedĭ *No. 3019.*

BURNAZ

13183 * △ **Par'că aĭ fi de pe Burnaz.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Tămăşescĭ, j. Vlaşca.*

Se ḑice, ca o ameninţare, când cine-va nu e mĕsurat

în mişcările sale şi lovesce în interesele altuĭa; maĭ ales când cine-va a stricat holdele alt cuĭ-va.

Burnazul e o câmpie în partea de sud a judeţuluĭ Vlaşca, care sémĕnă, în multe privinţe, cu Baraganul.

BUŞA

13184 * Ma ghine sclav tu Yeméne, di cât pâră tu punga al Buşa![1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Pentru cel sgârcit.

Adică Buşa ţine baniĭ strînşĭ în pungă, maĭ cu îngrijire de cât se ţin sclaviĭ (exilaţiĭ) la Yemen.

BUZESCU

Veḑĭ *Căplescu.*

13185 * △ Din némul Buzescilor.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adica dintr'un ném vestit, însemnat.

LEGENDĂ

Maĭ înainte vreme ci-că navăleau Tătariĭ în ţéră la noĭ de jefuĭaŭ şi robeau lumea. Odată, ĭar aşa, Tătariĭ veniră şi începură să prade şi să robéscă ce le eşa înainte. Vodă la noĭ era pe atuncĭ *Mihaĭ Vitézul.* El nu suferi să fie ţéra prădata de nisce păgânĭ şi ridică oştire şi porni sa-ĭ bată. Maĭ vitejĭ în tótă oştirea, Mihaĭ Vitézul avé treĭ fraţĭ: *Buzescii.* Mihaĭ se izbi tare cu Tătariĭ pe câmpul dintre satul Strejescĭ şi Stanescĭ, jud. Romanaţĭ şi Vâlcea. Aci fraţiĭ Buzesciĭ se arĕtară fórte vitejĭ şi biruiră pe Tătarĭ.

Atuncĭ Mihaĭ Vitézul ḑise către Buzescĭ: «fraţilor fiind-că v'aţĭ purtat vitejesce de am biruit pe Tătarĭ, ĭacă vĕ daŭ moşie de aicĭ (din Strejescĭ, jud. Romanaţĭ) şi până unde s'o pişa Bălana mea mergênd spre Rimnic». Şi aşa plecând Mihaĭ Vitézul cu Buzesciĭ în spre Rîmnicul-Vâlceĭ, Bălana se pişà tocmaĭ dincolo de satul Orlescĭ, pe drumul Rîmniculuĭ. Şi aşa Buzesciĭ se făcură stăpânĭ pe bucata de la Strejescĭ, jud. Romanaţĭ, şi până la Orlescĭ în jud. Vâlcea în lăţime, ĭar în lungime din apa Olteţuluĭ până într'a Oltuluĭ.

[1]) Maĭ bine sclav la Yemen de cât para în punga luĭ Buşa.

Pe acéstă moşie unii din fraţiĭ Buzesciĭ: *Stolnicul Stroe Buzescu* a zidit schitul Stănescĭ din com. Stăneştĭ-Vâlcea la anul 1602.

Aci se află mormîntul Stolniculuĭ Stroe Buzescu, sub o frumósă lespede de marmoră Pe acésta lespede este sculptată figura Stolnicului Stroe Buzescu şi a unuĭ Tătar fiind în luptă amîndoĭ.

Stolnicul Stroe Buzescu a murit dintr'o rană căpătata în lupta cu Tătariĭ, carĭ veniseră să pue Domn pe Simeon Movilă.

Pe lespedea sub care zac osemintele unuia dintre ceĭ maĭ bunĭ comandanţĭ aĭ armatelor luĭ Mihaĭ Vitézul, astă-ḑĭ şed cu piciórele femeile sătence, carĭ merg sa se închine la acest schit vechiu, aḑĭ biserică de mir!

Biserica acésta este unică ca formă în tótă ţara, căcĭ în amêndouĕ laturile are câte un pridvor cu colonada şi intrarea în biserică este pe o latură, nu în faţă, cum e la tóte bisericile.

Pisania acesteĭ bisericĭ s'a publicat de D-l Grigorie Tocilescu.

Pe câmpia Stanescilor se ved aḑĭ urmele meterezurilor, ce se ḑice că sunt făcute de Mihaĭ Vitézul şi fraţiĭ Buzesciĭ în luptele lor cu Tătariĭ. Se găsesc chiar şi aḑĭ ghiulele de diferite mărimĭ prin pămînt când se ară cu plugurile pe aceste câmpiĭ.

În comuna *Strejesciĭ de jos* este zidita o biserică de către un *Constantin Buzescu* şi soţia sa *jupâniţa Maria,* la lét 1733 Maĭ 11, în zilele *prea înălţatuluĭ Impĕrat Carol al şéselea.*

Se crede că tot pe acéstă vreme este zidita şi biserica din com. *Strejesciĭ de sus,* jud. *Romanaţĭ,* unde se află remăşiţele ultimuluĭ Buzesc: *Constantin Buzescu,* nepotul luĭ *Constantin Buzescu* cel ce a zidit biserica din com. *Strejesciĭ de jos.* Pe lespedea acestuĭ mormînt sunt sapate aceste versurĭ:

«*Buzesciĭ ceĭ din vechime pentru ţéră s'a jertfit.*
«*S'aŭ sfîrşit acum prin mine, precum Domnul a voit.*
«*Căcĭ odraslă bărbătéscă din némul meŭ n'a rĕmas,*
Ci numaĭ femeĭască douĕ fice ĭubite las.
«*Rĕmâind spre pomenire nisce semne şi lucrărĭ,*
«*Numaĭ dór din auḑire şi din alte întîmplărĭ.*
«*Ósele cele trudite aicea se odihnesc*
«*Intru pămînt acoperite, de pétra ce le păzesc.*
«*Ĭată dar, ĭubite frate, cel ce veĭ vré să cetescĭ*
«*Blagoslovind întru tóte pe Românaşiĭ Buzescĭ.*
«*Smeritul Constantin Buzescu*
«*Sfârşitul némuluĭ sĕŭ*».

1831 Ianuarie 31.

Tot fraţiĭ Buzescı au zidit şi schitul *Surpatele,* din judeţul Vâlcea, rezidit la anul 1714 de către Dómna Maria, soţia luĭ Constantin Basarab Brâncovénu.

Tabela urmĕtoare da descendenţa actuală a acestor douĕ fete a luĭ C. Buzescu.

BUZOENÉSCĂ

13186 * △ A făcut'o buzoenéscă.

GHIBĂNESCU, *prof. c. Iaşĭ.*

A luat'o rasna şi tot a nimerit'o.

CĂCÂCEA

13187 * △ Căcâcea fratele mireseĭ cu căcĭula afumată.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I. p. 454. — G. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

A se vedé No. 6659.

13188 * △ Jócă Mucea cu Căcâcea.

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

* △

Jócă Mucea cu Căcâcea
Şi le cântă Zgremburicea.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé No. 10171.

CACOŢĬ

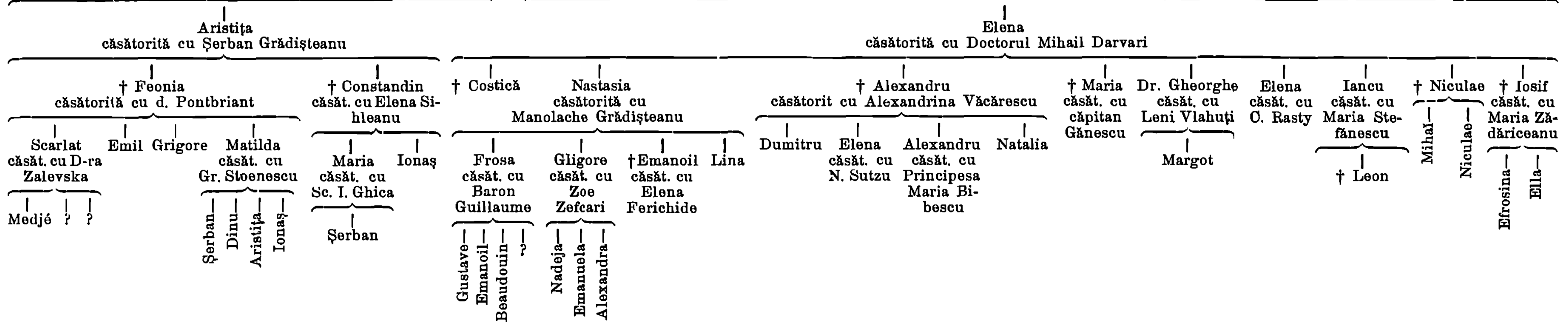
13189 * △ De cât stăpân în Cacoţĭ maĭ bine slugă în Broscarĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

In comuna Cacoţĭ, din judeţul Mehedinţĭ, fiind locuitori puţinĭ, drumurĭ rele, locurĭ de muncă pe cóste şi neproductive, ómeniĭ sunt maĭ mult săracĭ.

CAĬAFA

Vedĭ *Cap. XII, c. Ana, Pilat.*

Constantin Buzescu căsătorit cu Catinca Vlăduianu
Aristița căsătorită cu Șerban Grădișteanu
Elena căsătorită cu Doctorul Mihail Darvari
† Feonia căsătorită cu d. Pontbriant
† Constandin căsăt. cu Elena Sihleanu
† Costică
Nastasia căsătorită cu Manolache Grădișteanu
† Alexandru căsătorit cu Alexandrina Văcărescu
† Maria căsăt. cu căpitan Gănescu
Dr. Gheorghe căsăt. cu Leni Vlahuți
Elena căsăt. cu C. Rasty
Iancu cășăt. cu Maria Ștefănescu
† Niculae
† Iosif căsăt. cu Maria Zădăriceanu
Scarlat căsăt. cu D-ra Zalevska
Emil
Grigore
Matilda căsăt. cu Gr. Stoenescu
Maria căsăt. cu Sc. I. Ghica
Ionaș
Frosa căsăt. cu Baron Guillaume
Gligore căsăt. cu Zoe Zefcari
†Emanoil căsăt. cu Elena Ferichide
Lina
Dumitru
Elena căsăt. cu N. Sutzu
Alexandru căsăt. cu Principesa Maria Bibescu
Natalia
Margot
† Leon
Mihai
Niculae
Efrosina
Ella
Medjé
?
?
Șerban
Dinu
Aristița
Ionaș
Șerban
Gustave
Emanoil
Beaudouin
?
Nadeja
Emanuela
Alexandra

CÂÏNENÏ

* △
13190 **A dărui ţinutul Câïnenilor şi satul Corbenilor.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescï, j. Vâlcea.*

Adică a dărui pre cine-va cu mórtea. Câïneniï şi Corbeniï sunt localităţï închipuite, şi se arată prin ele că cutare va fi omorît şi dat la câïnï şi la corbï.

CĂLĂRAŞÏ

* △
13191 **Maï vĕḑut'aï nuntă 'n post**
Cu fasole şi cu borş?
Am vĕḑut la Călăraşi
La bădiţa Gligoraş,
Cu fasole şi cu prajï.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

A se vedé No. 10502.

CĂLCÂÏ

* △
13192 **Este al luï Călcâï**
De peste Jiï;
Radu 'l chémă pe tat'sĕŭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.*

In batae de joc pentru omul lăudăros.

CALE

Veḑï *Cap. II, c. Cale, Flămând.*

13193 **A pornit în cale lungă**
Şi va 'ndată să ajungă.

A. PANN, I, p. 82.

A pornit în cale lungă
Şi 'ndată va să ajungă.

HINŢESCU, p. 22.

Veḑï *Astă-ḑï.*

Pentru cel prost.

13194 **Calea bătută este tot-dé-una cea maĭ scurtă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 179.

* △ *Calea bătută e cea maĭ scurtă.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Cap. II, c. Cale.*

Ce eștĭ deprins a face, facĭ maĭ lesne. Făcênd ca toțĭ nu te expuĭ a rătăcì saŭ a greșì. A se adăogà la No. 484.

* △
13195 **Calea bună e cea maĭ scurtă.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

* △ *Calea bună este cea maĭ dréptă.*

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Barescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Cap, II, c. Cale.*

Acelaș înțeles ca la No. 485.

* △
13196 **Umblă tot pe calea bătută.**

IULIU GROFȘOREANU; *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Și ast-fel nu póte greși și nu sĕ póte întîmpla nicĭ un neajuns.

* △
13197 **Ișĭ face cale**
Pe vale.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

1⁰ Adica caută sa se apropie de ceva, caută pretexte de a ajunge la ce-va.
2⁰ Caută să 'ĭ trécă timpul de géba.

13198 * Când închisescĭ calea, protaĭiaţĭ punga ş' tischiréua.[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

1⁰ Cu înţelesul seŭ firesc.
2⁰ Când te apucĭ de o trébă să aĭ ce trebue ca să isbutescĭ. De pildă nu te apucă de negustorie dacă nu aĭ parale, s. c. l.

13199 * Calea stihimă nŭ-are.[2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Cap. II, c. Drum.*

Când plecĭ nu scii ce sĕ póte întîmplà; scii când plecĭ la drum, dar nu scii când veĭ ajunge. A se apropià de No. 605.

13200 * △ A merge (fost) până la calea întórsă.

A. PANN, III, p. 141. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, p. 228. — FR. DAMÉ, I, p. 182. — C. TEODORESCU. *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluiu.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c Stiubienii. j. Dorohoiu.* — I. BĂNESCU. *prof. j. Roman.* — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 723.

1⁰ Nu s'a dus departe şi s'a întors.

«O înnoptat, nu mĕ vede nime?.. acasă Tòdire *(vine spre casă). M'am dus până la calea 'ntórsă,* ş'am facut haĭsa pe după gardu jităriei». — V. ALEXANDRI, p. 723.

2⁰ A scăpà de primejdie, de un rĕŭ şi aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 13201.

13201 * A se oprì la calea jumătate.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 338.

[1] Când pornescĭ la drum, ĭaţĭ întâĭu punga şi fóĭea de drum.
[2]) Calea rĕmăşag n'are.

A nu termina ce a început, saŭ a termina rĕŭ ce a început bine.

* △

13202 Nu scie ce 'ĭ cale pe vale.

D-na Zoe Mihăilescu, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Nu scie nimic.

△

13203 Cale lungă și lătângă.

L. Șăineanu, *Semas.*, p. 363.

* △

Cale lungă să 'ĭ (ne) ajungă.

Șezăt., II, p. 53.—N. Popescu, *Calend.* 1882, p. 17.

Cale lungă și maĭ lungă.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 5. 125. 220.

Vedĭ *Cap. II, c. Cale.*

Se vor adaogà aceste variante la No. 490.

«Și se duse, și se duse Fet-Frumos *cale lungă depărtată care de aci înainte se gătesce, basmu maĭ frumos grăesce,* se duse până ajunse la o poĭană frumósă.»— P. Ispirescu, *Leg.* p. 108.

*

13204 Cale bună ca bumbacul
Unde 'ĭ ajunge să 'țĭ spargĭ capul.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 24. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 455.

Cale bună ca bumbacul,
Unde veĭ cădė să 'țĭ spargĭ capul.

Laurian & Maxim, I, p. 337.

△

Iară calea ca bumbacul
Tot-dé-una 'șĭ rumpea capul.

S. Fl. Marian, *Poes. Pop.* p. 268.

*
Cale bună şi bătută, móle ca bumbacul, unde veĭ ajunge capul să ţi 'l spargĭ.

I. MARTINIAN, c. *Bucurescĭ*, j. *Ilfov*.

* △
Cale bătută ca bumbacu
Să mergĭ pân la dracu.

P. ILIEŞ, *ing*. c. *Haţeg*, *Transilvania*.

Vedĭ *Drum*.

1⁰ Urare, în glumă, spre rĕŭ.
2⁰ Şi maĭ ales să nu te maĭ întorcĭ din cale.

13205 **Cale bună sprîncenată,**
Cine te-o ajunge să te bată.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 455.

Călĕtorie sprîncenată.

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, III, p. 273.

Acelaş înţeles ca la No. 13204.
Varĭanta a două este maı mult ironică.

*
13206 **A păzi (bate, ţiné) calea cuĭ-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 338.

A'l aştepta, când trece, cu scop de a 'l vedé, de a'ĭ vorbi, saŭ de a'ĭ face rĕŭ.

13207 **A 'ĭ stà calea cruce.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1261.

A fi ne-hotărît, a nu scie ce să facă.

13208 **La séma caleĭ.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 337.

Adică cu mĕsură.

«Argatul meu nu mănânca mai *la séma caleĭ.*»

13209 * **A luà cale multă.**

BARONZI, p. 42.

A înaintà.

13210 * △ **A fi prea din cale afară.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică pré mult, pré exagerat; pré grozav, pré pretenţios, etc.

13211 * △ **A pune (ţéra) la cale.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 86. — P. ISPIRESCU. *Leg.*, p. 266. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1381. — I. AL LUĬ SBIERA, p. 242. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A învĕţà cum să facă óre-ce; a îndrumà bine o afacere.

13212 * **A o scóte la cale cu cine-va.**

A. PANN, III, p. 44.

A duce o trébă la un bun sfîrşit, a face pre cine-va să înţelégă.

13213 * **A găsì cu cale.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 212. 266.

Adică că e bine, drept ca să se facă.

13214 * **A face cum e cu cale.**

A. PANN, III, p. 46.

Adică cum e maĭ bine, cum trebue, cum sĕ cuvine.

CĂLMĂŢUIU

13215 * △ Huţuţuiu
La Călmăţuiu.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Sĕ ḑice, de către o mamă, copiilor micĭ, când îĭ desmérdă, jucându'ĭ pe braţe.

Acésta ar însemna ca copilul să créscă mare, să se facă nalt.

Călmăţuiu este, între altele, şi un sat din judeţul Tecuciu.

CĂLNIŞTEA

13216 * △ Are să maĭ trécă apă pe Călniştea.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Veḑĭ *Gârlă, Pîrîu, Vale.*

Acelaş înţeles ca la No. 731.

Câlniştea este un pîrîu care curge în judeţul Vlaşca, dându'şĭ numele şi uneĭ plăşĭ.

CALVIN

Veḑĭ *Cap. XII, c. Calvin.*

CĂPLESCU

13217 * △ Căplescii d'amîndoĭ
Şi Buzescii câte treĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice pentru o cétă de voĭnicĭ vestiţĭ.

«*Caplescii*» sînt doĭ fraţĭ vitejĭ, în óstea luĭ Mihaĭ Vitézul. Numele lor apare în balada populară: «*Radu Calomfirescu*», culésă de D. T. Bălăşel. Acéstă baladă se găsesce şi în colecţia *Alexandri.* Insă varianta adusă de corespondentul nostru pârêndu-ne interesantă în multe privinţe o dăm aci în întregul eĭ maĭ ales că e culésă chiar din

localităţile unde aŭ trăit şi Buzesciĭ, şi anume de la lăutarul *Vasile Daragiu* din com. Luugesciĭ, de lângă schitul Stănesciĭ, jud. Vâlcea, comună ce se află în ţinuturile de odinióră ale fraţilor Buzescĭ.

RADU CALOMFIRESCU

D'asupra Caranelor,
Josu Măgurelelor,
Tufele Dozescilor,
Drumu Bucurescilor,
Pe cea verde poeniţă
Multe corturĭ sunt întinse
Cu măĭuge de alamă,
Cu tĕruşurĭ de argint
Ce n'am vĕḑut de când sunt!
Verde frunză ş'o lalea,
Da în cort cine şedea:
Şedea Domnul Mihaĭ Vodă,
Şedea cu boerĭ de vorbă,
Cu Căplesciĭ d'amîndoĭ
Şi Buzesciĭ câte-şĭ treĭ,
Popa Stoica din Fărcaş
Care sare şapte paşĭ,
Hoţu Fărcăşenilor
Scie sama oştilor
Măre şĭ-a rĕsbóelor,
Că s'a lăsat de popie
Şi de sfânta leturghie
Şi a plecat la mişelie,
A lăsat tóca ne-tocată
Leturghia ne-cântată,
Şĭ-a plecat la rĕsboĭ să-mĭ bată.
Şi cu Nică Căpitanu
Care a stăpânit divanu,
Dĕ ţine pizma cu anu
Şi mi-şĭ bate cu tufanu.
Frumósă masă 'ntindea
Şi mi-şĭ bea şi mi-şĭ mânca,
Dĕ niminea nu grija,
Mihaĭ Vodă ce-mĭ făcea:
La plimbare mi-şĭ eşa,
Ochĭ la vale şi-arunca,
Cam la vale, maĭ la vale,
Cam dinspre Sóre-rĕsare,
Greŭ întunerec se vede.
«Pulbere de drum să fie,
«Sus maĭ sus că s'o 'nălţa,
«Cu norĭĭ s'o amesteca
«Şi tot mi s'o lumina;
«Iar d'o fi céţă din cer,
«Jos maĭ jos că s'o lăsa,

«Pe vaĭ mi s'o 'negura.
«Şi tot mi s'o lumina!»
Aşa Voda mi-şĭ vorbea.
Nicĭ cuvîntu nu sfîrşa,
Iacă Radu ca sosa:
Să vedĭ Radu Calomfirescu.
Da nu vine cum se vine,
P'un puişor ne 'nvĕţat
De treĭ anĭ ne 'ncălecat,
Cu suliţa 'ncruţişata,
Sabia 'n băerĭ lăsatà.
In cap far' de comănac,
Din greu rĕsboĭ mi-a scapat.
La Mihaĭ Vodă mergea.
Frumósă masa 'ntindea,
Vodă la masă 'l poftea:
Radu din gură grăĭa:
D'aleĭ, Dómne, Mihaĭ Voda!
«N'am venit ca să manânc,
Şi-am venit ca să mĕ rog,
«Să-mĭ daĭ óste 'ntr'ajutor,
«Să scot rob de la Tătarĭ.
«Că sciĭ, Vodă, orĭ nu sciĭ,
La noĭ în sat
«A pradat de mĭ-a svîntat,
«A prădat d'a pustiit,
Prieteniĭ, megiaşiĭ,
«D'albiĭ de coconaşĭ
Şi negri de ţigănaşĭ!
«D'albaĭ mândruliţa mea,
Car' m'am cununat cu ea
«Din copilăria mea.
«Dă mie pe cin' să-mĭ daĭ:
«Pĕ Căplesciĭ d'amîndoĭ,
«Şi Buzesciĭ câte-şĭ treĭ,
Popa Stoica din Fărcaş
«Care sare şapte paşĭ
«Şi cu Nică Căpitanu
«Care a stăpânit divanu
«Şi ţine pizma cu anu
«Şi mi-şĭ bate cu tufanu.»
Mihaĭ Vodă ce-mĭ făcea:
In mâna Raduluĭ îĭ da,
Da furiş cu eĭ vorbea:
«Hoţilor Căplescilor,
«Câĭnilor Buzescilor,
«Popo Stoico din Fărcaş
«Care saĭ tu şapte paşĭ,
«Şi tu Nică Căpitanu,
«Care aĭ stăpânit divanu,
«Voĭ cu Radu să vĕ duceţĭ,
«In rĕsboĭ să mi-l băgaţĭ,
«Singur să mi-l lăsaţĭ
«Şi 'ndĕrăt să mi-ţĭ veniţĭ
«Să beţĭ să vĕ veseliţĭ.»
Raduluĭ bine-ĭ părea,
La Tătarĭ cu eĭ pleca,

De resboĭ s'apropia
Şi din gura mi-şĭ grăia:
«Fraţilor Caplescilor,
«Şi cu voĭ, Buzescilor,
Popo Stoĭco din Farcaş
«Care saĭ tu şapte paşĭ,
«Şi tu, Nicŭ Căpitanu,
Care aĭ stăpânit divanu,
Care îmi baţĭ cu tufanu
«Şi mi-ţĭ ţiĭ pizma cu anu,
«D'o fi rîndu pe cinci mie,
«Cređ ca mĭ-o fi numai mie,
D'o fi şirégu pe şapte,
«Să tăĭem toţĭ din dreptate.
«Să tăĭaţi voĭ mărginile,
«Să taĭ eu mijlòcele,
Ca le sciŭ soròcele,
De la mine ce o scăpa,
De la voĭ sa nu scape:
«Nicĭ în cer, nicĭ în pamînt,
«Nicĭ în ĭérbă verde,
«Nicĭ în gaură de şarpe!»
Verde frunză d'asunie,
Venea Sòrele 'n chindie,
Tăia Radu şépte mie
Şi Nedea nu se maĭ scie!
Nicĭ pe Nedea nu-l gasea,
Dară Radu ce-mĭ facea,
Cu d'amăruntu 'l căta
Şi 'ntr'un beciu că mi-l gasea,
Şi-aşa din gură'ĭ graia:
«Nedeo, Nedeo, sluga mea,
«Nu sciŭ, ochiĭ s'a 'mpăejenat,
Nu sciŭ, sabia 'n sânge s'a spurcat,
«Că de Căplescĭ n'am maĭ dat,
«Nu sciu, frate, ĭ-am tăĭat
«Şi ne-am umplut de pĕcat
Că tot noĭ frate ĭ-am chemat.»
Nedea din gură graĭa:
«Tacĭ, frate, nu đi aşa,
«Că Caplesciĭ te-au lăsat
Cu Sòre nescapĕtat,
Nicĭ în resboĭ n'au intrat,
Şi nicĭ un Tatar n'au taĭat.»
Radu sta şi mi-şĭ ofta,
Şi la maĭcă-sa mergea:
«Maĭca, măĭculiţa mea,
«Toţĭ Tatariĭ i-am taĭat,
«Şi de mândra mea n'am dat?»
Maĭcă-sa îĭ rĕspundea:
«Radule, fecĭoru maĭchiĭ,
«Mândra ta ţi-a luat'o:
«Săraĭ d'un Mârzac bĕtrân,
«Bĕtrân, maĭcă, şi cam spân,
«Cu treĭ fire în barbă,
«Şi cu treĭ în mustaţa,
«După còde a înnodat-o

«Şi pĕ cal a aruncat-o,
«Şi cu ea ca mi-a plecat:
«Departe, departe,
«Unde Dunărea cotesce
«Şi tufişu se răresce,
«Acolo Mârzac sosesce.»
Radu sta şi asculta
Şi de la ficaţĭ ofta
Şi cu calu mi-şĭ vorbea:
«Murgule, murguţu meu,
«Dăruit de taĭca al meŭ!
«Maĭ poţĭ tu la bĕtrâneţe
«Cum puteaĭ la tinereţe?
Murgu sta şi asculta
Şi din graĭu aşa grăĭa:
«D'aleĭ, stapâne,
«Stăpâne!
«Pocĭ maĭ mult la bĕtrâueţe
«Cum puteam la tinereţe.
«Când eram la tinereţe
«Mĭ-era carnea ca ròua
«Şi vîna ca cureaua,
«Dar acum la bĕtrâneţe
«Mĭ-este carnea ca fĭeru
«Şi vîna ca oţelu!
Dară Radu ce-mĭ făcea:
Cu treĭ chingĭ îl închinga
Şi pĕ el încăleca,
Cu gârbaciu l'atingea:
La sfîrcu sulacĭuluĭ,
Unde-ĭ păsu murguluĭ.
Şi când Radu îl repeza:
Rupea brazde ca de plug
Se minuna şi-un nebun.
Inaintea Mârzaculuĭ mergea
Savaĭ Cale
D'o prânzare.
Pe Mârzac îl aştepta,
Şi când Mârzacu sosea
De departe îl proţapea:
«Mĕĭ, Mârzace, d-ta,
«Ce aĭ tu cu mândra mea
«Car' m'am cununat cu ea
«Din copilăria mea?»
Cátre mândra ĭar graĭa:
«Mândră, mândruliţa mea,
«Cum pe mine m'aĭ urît
«Şi cu Mârzacu aĭ plecat?»
Mândra cu lăcrămĭ plângea
Şi din gură rĕspundea:
«Nu ḑice, frate, aşa
«Că mĭ-e procletu stângacĭu:
«Când mi-o da cu stânga
«Ţ'o rĕpune viaţa.»
Radu aşa dac'auḑa
Mâna la saxana băga,
D'o macĭuchiţă scotea

D'o sută şi cincĭ oca
D'o purta la saxana,
Drept în sus o arunca,
Cu norii o amesteca
La treĭ ceasurĭ că venea,
In peptu Mârzaculuĭ o repeza,
După cal îl povîrnea,
Furca peptuluĭ îĭ rupea.
Frumos capu îĭ taĭa,
La mândruliţa mergea,
Códele îĭ desnoda.
După cal o dobora
Şi cu ea că mi-şĭ pleca.
La Mihaĭ Vodă mergea:
«Bună ḑiua, Mihaĭ Voda!
«Mulţumescu-ţĭ, Radule,
«Meĭ, Calomfirescule!»
Mihaĭ Vodă ce-mĭ facea:
Frumósa masă 'ntindea
Şi din gură mi-şĭ grăia:
«Şeḑĭ la masă, Radule,
«Mĕĭ Ca'omfirescule,
«Să bem să ne ospetăm,
«Tot cheful să ni-l facem!»
Radu la masa şedea,
Odată din masă lua,
Odata din ploscă bea,
Şi 'ncepea d'a pircota.
Mihaĭ Voda ce-mĭ făcea:
La Căplescĭ că poruncea:
«Câĭnilor, Căplescilor,
«Hoţilor. Buzescilor,
«Ce staţĭ. frate, vĕ uĭtaţĭ
«Şi pe Radu nu-l duceţĭ
«In códa aleştenuluĭ,
«Pe cea ghiaţă alunecósă
«Dórma nu se pomenéscă?»
Căplescii mi-l luaŭ
Şi pe ghiaţă mi-l duceaŭ.
Radu mi-se deştepta,
Mâna la brîu mi-şĭ punea
Paloşu nu-l gasea.
Dacă vedea şi vedea,
Cizma din picior trăgea,
Cu cizma se apĕra
Până din cărîmbĭ sărea.
Dacă vedea şi vedea.
La un gard că năvălea
Mâna p'o proptea punea
Şi din pamînt mi-o tragea,
De şapte palme din pămînt
Şi de şapte din ghiaţă
Care face patru-spre ḑece:
Da din cuĭ că n'o putea
Şi din gură blestema:
«Să móră ne mânecat
Şi de popă neĭertat,

«Cine pune proptea cu cuĭ la gard
«Că pe mine ma taĭat!»
Numa capu că i-l lua,
Intr'o tipsie îl punea,
La Mihaĭ Vodă îl ducea.
«Buna ḑiua, Mihaĭ Vodă,
«Cam c'o flóre,
«Cam c'o naramză,
Cam cu capu Raduluĭ
Calomfiresculuĭ!»
Mihaĭ Voda ce-mĭ facea:
D'o mama bĕtrâna şi-avea,
După soba mi-şĭ şedea,
Şi-ĭ legana coconu
Şi-ĭ scărmena bumbacu.
Maĭca măiculiţa mea,
«Să morĭ tu nemânecata
Şi de popa neiertata,
«Ca nu mi-aĭ spus cu dreptate,
«Ca Radu mĭ a fost frate,
«Şi mi-am taĭat mâna dréptă!»
«Ba pe tine nu te ĭerte,
Ca eu ţi-am spus pe dreptate,
Că Radu ţie ţi-a fost frate
«Şi ţĭ-aĭ tăiat mâna dréptă»
Mihaĭ Voda dac'auḑa,
Mult rĕu, mare, că-ĭ parea
Tron de cérà mi-ĭ facea,
Patru-ḑecĭ de popĭ strîngea
Şi pe el ca-l îngropa:
La mônastirea Domnéscă
Pentru ca să pomenésca
La boerĭ ca dumneavóstră,
Măre şi s'o pomeni,
Cât Sórele pe cer va fi.

CARAGEA

Veḑĭ *Belu*.

13218 * △ **A fi după legea luĭ Caragea.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice despre vre-o fapta ne-legiuită ce o fac cu deosebire ceĭ bĕtrânĭ, pe temeĭul usurilor vechĭ.

Adesea-orĭ auḑĭ în popor: E, moşule! asta *e după legea luĭ Caragea,* acum nu maĭ merge».

13219 * **Sĕ fură ca în (pe) vremea luĭ Caragea.**

I. Ghica, *Conv. Liter.* XV, p. 86; *Scrisorĭ*, p. 39.

Alusie la ne-dreptăţile şi hoţiile ce se săvîrşeaŭ sub acest Domn, care pe lângă altele a urcat birurile de 1500000 la 3700000 leĭ.

A se vedé în Ion Ghica, câtă imaginaţie avea acest Domn fanariot, în asemenea materie; dar găsise şi unelte bune.

Vorba mergea în ţréă că:

Belu belesce
Golescu golesce
Manu jupuesce!

Sĕ povestesce că un boer, pe care 'l dojenise Vodă pentru nisce hoţiĭ din care nu 'ĭ dăduse o parte îndestulătóre, îĭ rĕspunse: κλέπτω, κλέπτεις, κλέπτει, adică: fur, furĭ, fură. Iar Caragea, în loc de a'l pedepsi pentru atâta îndrăsnélă, l'a îmbracat în caftan de boer cu barbă.

13220 * △ **Par'că e de pe vremea luĭ Caragea.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 13219.

13221 * △ **De la Caragea.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică de demult, din vremea veche. Sĕ ḑice pentru un obiceĭu vechĭu.

13222 **De când cu bĕşica luĭ Caragea.**

Vatra (ziar), I, No. 2.

Pe vremea Domnieĭ luĭ Caragea-Vodă, nisce Francezĭ s'aŭ ridicat cu balonul din Bucurescĭ, şi au mers până la Cĭoplea, lângă satul Dudescĭ. Bucurescenii aŭ vĕḑut atuncĭ pentru întâia óră un balon, deci le-a rĕmas în minte ca un mare eveniment.

13223 **Cĭuma luĭ Caragea.**

ION GHICA, *Scrisorĭ*, p. 29.

Pe vremea acestuĭ Domn, Ţéra-Românéscă a fost bântuită, într'nn mod atât de îngrozitor, de acéstă bólă, în cât acéstă ḑicere a rĕmas de pomină.

CARAMAN

*

13224 **Artisésce de la Ghĭasulĭ, s'mâcă ş' Caramanĭ?**[1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

*

Artirisésce de la Caraman, s'mâcă Ghisuli?[2]

ILIE GHICU, *prof. c. Abela et Perivoli, Epir.*

1⁰ Pentru ceĭ lacomĭ carĭ caută, pe întrecute, să 'şĭ însuşéscă tot ce le stă în mână, ne-lăsând nimic în nrmă.

2⁰ Rĕmâne ce-va de la bogat ca să se sature şi săracul.

Caraman, nume ce se dă câneluĭ negru; *Ghĭasuli* sau *Ghisuli* nume ce se dă câneluĭ vergat saŭ pătat.

CARANSEBEŞ

*

13225 **Daĭ sochitela la mine, mer la Curunsebeş.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în glumă când vre-nn servitor îşĭ părăsesce stăpânnl.

SNÓVĂ

Odată o Săsóĭcă era băgată la un boer servitóre în casă. Stăpână-sa nu se ocupa de cât de mode şi lăsa tótă greutatea caseĭ în spinarea bieteĭ servitóre. Ea se plânse de maĭ multe orĭ stăpânuluĭ sĕŭ de acésta. Stăpânu-sĕŭ ca s'o mângăe, îĭ rĕspundea adesea orĭ: vĕd şi eŭ că eştĭ destul de bărbată, alergĭ în sus, alergĭ în jos cocóneĭ şi eştĭ prea strîmtorată.

---

[1]) Prisosesce de la Ghĭasulĭ ca să mănânce şi Caraman?

[2]) Prisosesce de la Caraman să mănânce Ghisulĭ?

Servitórea maĭ răbdă cât maĭ răbdă, dar vĕḑêndu-se îngreunată în serviciĭ peste puterile eĭ, merse într'o ḑi la cocóna și îĭ ḑise cu glas smerit:

«Sarut munile la draghe cocona! Domnu o ḑis: «larghe în sus, larghe în jos la cocona, numaĭ la tine strimpt!» nu pote rabde la mine, pre mult! *daĭ sochitela mer la Curunsebeș*, draghe Dómne!»

CĂRARE

Veḑĭ *Cap. II, c. Cărare, Drum.*

13226 * △ A umblà pe șépte cărărĭ.

GAV. ONIȘOR, *Junimea, (Berlad)*, II, No. 36.

* △ *A merge pe nouĕ cărărĭ (potecĭ).*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Cap. II, c. Cărare.*

Acelaș înțeles ca la No. 502.

13227 * △ Pe cărarea bătută nu cresce ĭérbă.

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

Adică folóse nu poțĭ dobândi de cât dacă întreprinḑĭ afacerĭ în direcțiunĭ ne cercetate de alții.

13228 * △ A'șĭ pĭerde cărarea.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 1729. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A'șĭ pĭerde rostul, a se abate din calea bună și dréptă.

«RUFINÉSCĂ. — . . . Martine, ce creḑĭ tu c'ar ḑice când m'ar vedea aci?

MARTIN. — Sciu eŭ?.. póte că s'ar maĭ însenina la față . . . că așa 'ĭ omul *când îșĭ pĭerde cărarea.*» — *Sgârcitul risipitor*, p. 1729.

CÂRJALIU

Veḑĭ *Cap. IX, c. Cârjaliŭ.*

CARNIOLA

13229 Carle nu face bire ėn Cargnia, nu'l face nanca ėn Friul.[1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 10.

Omul rĕŭ e pretutindenĭ acelaş.

Chi non fa ben in Cargna, gnanca in Friul.

Prov. Istr.

CARPAŢĬ

13230 * △ Vedeţĭ voĭ, caprelor, edera din Carpaţĭ? Voĭ o sà o mâncaţĭ.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Când cine-va făgăduesce fără a sĕ ţine de cuvînt sau ce nu póte da.

CASANDRA

Vedĭ *Burcea.*

CATANE

13231 * △ Că doar n'o să 'mĭ maĭ bată toba 'n Catane.

St Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj*

Vedĭ *Tobă.*

A se vedé la No. 10900.

Numeróse localităţĭ în judeţele Muscel, Vâlcea, Argeş, Teleorman, Dîmboviţa, pórtă o asemenea denumire.

In deosebĭ în judeţul Dolj satul Catane, în plasa Balta.

[1]) Care nu face bine în Carniola, nu 'l face nicĭ în Friul.

13232 *△ Hora, hora morile!
Ale cuĭ sunt morile?
Ale luĭ ban Cataran!

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când vorbescĭ de moșiĭ saŭ acaretur̆ ale vre unuĭ om vestit și putred de bogat.

Acéstă ḑicere se găsesce în urmĕtorul joc popular, cules în comuna Stefănescĭ, din Vâlcea:

Se strîng maĭ mulțĭ copiĭ, se ieaŭ de mâĭnĭ și formézǎ o horă însă; într'un loc acéstă hora este desprinsă, formând cu modul acesta un șir lung, încovrigat, ca hora. Copiiĭ din amîndouĕ capetele șiruluĭ sunt amîndoĭ ceĭ maĭ deșteptĭ și ceĭ maĭ marĭ din cétă. Eĭ stau față în față și cel din drépta (flancul drept) ḑice:

Hora, hora morilor!

Cel din stânga flancul stâng rĕspunde întrebând:

Ale cuĭ sunt morile?

Cel din drépta respunde:

Ale luĭ Ban Cataran!

Cel din stânga întrébă:

Ce dă de vamă?

Cel din drépta respunde:

Un cățel
Șĭ-un purcel
Și pe cutare de piciŏr!

Când ḑice *și pe cutare de piciŏr*, arată și numesce pe copilul din drépta convorbitoruluĭ seŭ din capul flanculuĭ stâng. In acest timp cel din capul flanculuĭ drept, împreună cu tot șirégul după el trece pe sub mânile prinse ale celuĭ din capul flanculuĭ stâng și a celuĭ numit ca să-l *ĭea de piciŏr*. Cu modul acesta acestuĭ din urmă i se încrucișéză brațele și remâne cu fața în afară a horeĭ, ĭar cu spatele înnăuntru, cu mânile ținându-se bine de ceĭ de lângă el.

Cel din flancul drept vine ĭar în fața celuĭ din flancul stâng și ĭar începe:

Hora, hora morile!

Și așa se continuă până ajunge ĭar la:

Și pe cutare de picior »

Ḑicênd acésta numesce și arată pe cel de lângă el cu mâĭnile încrucișate. In acest timp cel din capul flanculuĭ drept împreună cu tot șirégul după el trece pe sub brațele celuĭ cu ele încrucișate și ale celuĭ numit a doua óră. Cu modul acesta doĭ din drépta celuĭ din flancul stâng vin cu brațele încrucișate la pept și fețele în afară. Cel din flancul drept începe din noŭ convorbirea și operația până când se încrucișéză brațele tutulor copiilor din horă, fiind toțĭ cu fețele în afară.

Și așa se sparge ocul.

CATARGÏU

13233 * **Catargiŭ te-aĭ dus, Catargiŭ te-aĭ întors.**

I. BĂNESCU, *prof. c. Roman, j. Roman.*

Când unul vorbesce lucrurĭ marĭ şi face micĭ saŭ chĭar nimic.

Când Mihaĭ Vodă Sturdza s'a suit în scaun, toţĭ alergau să 'l hiritiséscă şi să capete câte ce-va după obiceĭu.

Un Catargiŭ óre-care a bătut de multe orĭ scările palatuluĭ Domnesc. I s'a tot făgăduit, dar nu s'a ales cu nimic. In cele din urmă, vĕḑênd că nu isbutesce s'a întors în oraşul luĭ unde un prietin l'a întîmpinat cu vorba: *Catargiŭ te-aĭ dus, Catargiu te-aĭ întors;* şi vorba a rĕmas ḑicere.

13234 * **A fi de soĭul Catargiuluĭ.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică de soĭu bun.

CATINCUŢA

13235 * △ **Catincuţo und' te ducĭ**
Numa 'n iee şi 'n papucĭ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Sĕ ḑice fetelor şi nevestelor fudule, şi celor numite Catinca.

CATRINA

13236 * △ **La Catrina la pĕrete**
Este un puţ cu apă rece
Cine bé de dor îĭ trece.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Locuţiune proverbială din cântece populare ce se ḑice fetelor frumóse care le chĭémă Catrina, cu înţelesul că sărutatul guriţeĭ lor rĕcoresce sufletul, însetat de dor, al flacăilor.

CAZAC

Cazaciĭ sunt priviţĭ de popor ca un fel de ómenĭ marĭ şi voĭnicĭ.

«Sunt Cazaciĭ de némul lor Ruşĭ, remăşiţe din oşteniĭ a Cnezilor Rusescĭ, pre cariĭ cu îndelungate vremĭ supuindu'ĭ Craiĭ Leşescĭ, şi căḑênd şi Chiovul, scaunul Rusieĭ, pre mâna Leşilor, eĭ pre Nipru în gĭos şi pre de ceea parte de césta parte trăĭaŭ subt ascultarea Crailor Leşescĭ, sloboḑĭ de vecinătate, în chipul oştenilor, cu hrană slobodă pre Nipru, orĭ cu vînătoria, orĭ cu pescăria, până la pragurile Niprului, unde are Niprul în treĭ locurĭ pragurĭ, aşa din firea loculuĭ făcute, şi cade apa de pre stâncĭ, ce sunt în fundul apeĭ, la locul maĭ gĭos. Care locurĭ nicĭ un felĭu de vase a trecere nu pot, fără vasele lor; şi acele, încă cu mare grijă trec; şi de multe orĭ pre uscat trag vasele pîn trec acele pragurĭ Şi aşa trăĭaŭ până în ḑilele luĭ August Craĭu.

«Aceĭ Craĭu Leşesc, vĕḑêndu'ĭ ómenĭ cu vĭéţă dréptă de oştenĭ, 'ĭ-aŭ tras şi la lege, şi le-au făcut şi căpiteniĭ cu tocmală, şi în rîndul sĕŭ să fie volnicĭ a se bulucire şi a se oştire împotriva Tătarilor, ca o pază să fie crăieĭ Leşescĭ. Că dodeĭaŭ Tătariĭ la marginea ţĕrilor şi pre atuncĭ. Şi pentru că eraŭ sprintenĭ şi sĕlbatecĭ le-au ḑis *Cozacĭ*, adecă *căpraşĭ* (care nume şi la Leşĭ), adecă *capră sĕlbatică;* saŭ că âmblând eĭ la câmp pentru capre sĕlbatece şi 'n luncele Niprului, le-aŭ venit acest nume de atuncĭ, de le-aŭ ḑis Cozacĭ, adecă căpraşĭ. Care nume, şi la Leşĭ, la o samă de óste, ales stégurilor ce sunt maĭ sprintene, le ḑic stégurĭ Căzăcescĭ şi până astă-ḑĭ. — MIRON COSTIN, *Letop.* I, p. 313.

13237 * △ **A fi cazac.**

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, *j. Vâlcea*. — L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 155.

1⁰ A fi om voĭnic, făcut bine la trup şi bine legat.
2⁰ Om aspru şi cumplit. — L. ŞĂINEANU.

13238 * △ **Mĕĭ cazace, căzăcele,**
Ce caţĭ nóptea p'în argele?

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, *j. Mehedinţĭ*.

Se ḑice celuĭ ce umblă nóptea după mândre.

CAZAÏCĂ

13239 * △ **A fi cazaïcă.**

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea.*

Adică femee vrednică.

CERNA

13240 * △ **Ca apa de pe Cerna.**

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, j. *Mehedinţĭ.*

Adică limpede, curat.
Rîu ce isvoresce în Mehedinţĭ, trece pe marginea ţĕreı şi se varsă în Dunare, lângă Orşova. In vechime s'a numit Ruşava, apoĭ Tierna.

CETATE

Veḑĭ *Drac*, *Fugă*, *Gură*, *Nebun.*

13241 **Cetatea când flămânḑesce**
Dĕ vrăjmaşĭ sĕ stăpânesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

Adică cel ce n'are ce mâncà, sluga sĕ face altuĭa (GOLESCU).

13242 * **Cetatea în munte**
Nu se póte ascunde.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, j. *Putna.*

Adică ceĭ marĭ nu sĕ pot ascunde, nu pot rĕmâne nebăgaţĭ în sémă, şi sunt vecĭnic în primejdie.

13243 **Bate, bate, che forteza va cadaĕ gĭos.**[1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*. I, p. 7.

Cu stăruinţă isbutim în tot-dé-una.

13244 * △ **A fi (tare) ca cetatea.**

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.* — T. Bălăşel, *preot*, *c. Stefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

A fi tare anevoĭe de pătruns.

Sĕ ḑice despre o grădină, o casă, o curte sau orĭ-ce alt acaret tare, bine clădit şi bine închis,

CHESAR

Veḑĭ *Dumneḑeŭ*

13244 b. **Ce ĭaste împĕrătesce împĕratuluĭ, ĭară ce ĭaste a luĭ Dumneḑeŭ luĭ Dumneḑeŭ.**

Pravila de la Govora, p. 89.

Daţĭ ale Chesareluĭ Chesareluĭ, şi ale luĭ Dumneḑeŭ luĭ Dumneḑeŭ.

Antim Ivirénul, *Didahiile*, p. 30.

Veḑĭ *Dumneḑeŭ.*

Adică fie-căruĭ ce i se cuvine.

Daţĭ Cesareluĭ cele ce sunt ale Cesareluĭ, şi luĭ Dumneḑeŭ cele ce sunt ale luĭ Dumneḑeu.

Mateĭ, 22, 21 ; *Cap.* 17. 25 ; *Rom.* 13. 7 ; Marcu, 12. 17.

CHIMIŢĂ

13245 * **Chimiţă.**

A. Candrea, *Por. Rom.*, p. 305.

Unuĭ sărac care se îmbracă ca o brezaĭe, după nu-

[1]) Bate, bate, că cetatea va cădé jos.

mele, unuĭ individ care trăĭa odinióră în Bucurescĭ, şi care, fiind cam sărit, se îmbrăca în fel de fel de colorĭ, şi erà vestit pentru dragostea ce'ĭ inspirase o persónă cu totul însemnată.

CHINEZ

13246 * △ **A se face Chinez.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *American, Inglez.*

Pentru cel care sĕ preface că nu înţelege.

CHINEZESC

13247 * **A vorbi chinezesce.**

S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 178.

* *Asta'ĭ limbă chinezéscă.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Când vorbescĭ ne-înţeles.

CHĬORENĬ

13248 * △ **De la Chĭorenĭ aprópe de Orbenĭ.**

G. Bănulescu, *înv. c. Runcu, j. Dâmboviţa.*

Vedĭ *Orbenĭ.*

Sĕ ḑice de cine-va care nu vede bine un lucru, trece pe lângă dînsul fără a'l zări.
Chiorenĭ şi Orbenĭ suut localităţĭ închipuite.

CHIRA

13249 * △ **Are Chira socotélă.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. Creangă, *Pov.*, p. 302; *Conv. Liter.*, XII, p. 24.

Vedĭ *Ac.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 11002.

«Ivan atuncĭ se cam pricepe ce ar fi asta.
— Apoĭ staĭ dar! că *are Chira socotélă*, cum vĕd eŭ! şi odată începe a striga puternic:
— Paşol na turbinca, ciorti!
Atuncĭ diavoliĭ odată încep a se cărăbăni unul peste altul în turbincă, de par'că'l aduceà vîntul.» — I. CREANGĂ.

CHIRANDA

13250 *△ **A umblà şuvaĭ Chiranda.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Broscenĭ, j. Suclava.*

A umbla numaĭ marginile, fără nicĭ o trébă.
Cuvîntul Chiranda are şi înţelesul de femeĭe şirétă *şi cam bună de picĭor.*

CHIRIAC

Veḑĭ *Belu.*

CHIRIŢĂ

Veḑĭ *Uliţă.*

13251 * **Par'că'ĭ cucóna Chiriţa.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Pentru o femeĭe ridicolă în portul şi în vorbele eĭ, ca c. c. Chiriţa din teatrul luĭ V. Alexandri.

CHITUŞCĂ

13252 *△ **Chituşcă, Chituşcă,**
Gaură de puşcă,
Cacă şi muşcă.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în bătae de joc celuĭ ce'l chĭémă Chitu, al căruĭ diminutif este Chituşcă.

CINCU-VODĂ

13253 *△ **De când cu Cincu-Vodă.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlașca.*

Se întrebuințéză pentru a arěta vechimea lucrurilor; maĭ cu sémă când cine-va vorbesce din vechime sě ḑice că a început de la Cincu-Vodă.
Nu sě scie cine o fi fost acel Cincu-Vodă.

CĬUBĔR-VODĂ

13254 *△ **A fi de pe vremea luĭ Cĭuběr-Vodă.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi din vechime, de când erà lumea próstă.
Cĭupor, general Ungur, trimis de Huniad împotriva luĭ Petru III, fu ocârmuitorul sěŭ Domnul Moldoveĭ numaĭ puține ḑile pe la 1449. Despre el spune legenda că ar fi fost mâncat de guzganĭ.

13255 *△ **Par'că'ĭ pe vremea luĭ Cĭuběr-Vodă.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscaĭ, j. Mehedințĭ.*

Sě ḑice când slujbașiĭ nu pré sunt cinstițĭ.

13256 **Sě trage de la Cĭuběr-Vodă, care l'a mâncat guzganiĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 951.

Pentru cel fricos.

CĬUCĬULEA

13257 *△ **Geru luĭ Cĭucĭulea.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Un ger de scapěră lemnele și pĭetrele.

CĬURILĂ

Veḑĭ *No 3019.*

CLENI

13258 * △ Cât e de la Clenĭ la Măcişenĭ să nu creḑĭ pe Dumneḑeŭ.

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Corni.*

Când se strică vremea de odată şi pe ne-aşteptate.

SNÓVĂ

Marele boer D. Iamandi avea casă în satul Măcişenĭ, ĭar o vie bună şi o móră de vînt la punctul Clenii, departe de sat ca de doĭ chilometri.

Iutr'o ḑi frumósă de vară, pe după amiaḑă, plecă boeru cu trăsura la vie la Clenĭ. Vremea era fórte frumósă, ceea-ce înşelă pe boer să plece numaĭ într'un antireu lung subţire. Isprăvind trebile plecă spre casă. La jumetatea drumuluĭ o dată se porni o plóie grozavă cu grindină, în cât şuroĭul ce curgea pe vale, erà să ducă pe boer cu trăsură cu tot. Cu mare greutate ajunse la curte. Acolo găsi pe rezăşul Iftime, din satul Smulţĭ, omul sĕŭ de afacerĭ, ce aştepta sosirea boeruluĭ. Cum intră în casă boerul, care era ud până la óse şi tremura ca varga, ḑise către sluga luĭ: «Măĭ Iftemi, măĭ! *cât e de la Clenĭ la Măcişenĭ să nu creḑĭ pe Dumneḑeŭ.*» De atuncĭ a rĕmas prin satele vecine acéstă ḑicĕtóre.

CLÓNŢA

13259 * △ Şéde ca baba Clónţa (Cleónţa).

RUSU OPREA, *c. Goĭcea-Mică, j. Dolj.* — P. VELESCU, *c. Pătule, j. Mehedinţĭ.*

1⁰ Pentru femeile leneşe carĭ ca şi cloţa (cloşca), staŭ tótă ḑiua jos şi numaĭ poruncesc fară să facă ce-va.

2⁰ Se maĭ ḑice ómenilor urîţĭ, fetelor şi femeilor, supĕrate, precum şi celor pré mult modeştĭ.

«*Stă de o parte ca baba Clónţa* şi nu ḑice nimic.»

* △
13260 **Tórceţĭ, fete, tórceţĭ, c'a murit Baba Clónţa.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 2275.

Veḑĭ *a Tórce.*

Acéstă locuţiune proverbĭală din Ardél este întemeĭată pe un basm în care Baba-Clónţa, lungă, sécă, ghebósă, cu nisce dinţĭ lungĭ ca şi colţiĭ de la greblă, e totuşĭ o fiinţă mititica bine făcĕtóre care ajută altă dată la lucru pe fetele cele nenorocite (RETEGANUL, *Pov.* p. 51—59).

* △
13261 **Baba Clónţa**
Trage cu nojiţa,
Róde bĕşiniţa.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în batjocură babelor celor ştirbe.

COCORU

* △
13262 **La piscu Cocoruluĭ**
La cârcĭuma Ştefuluĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice când e vorba de vre-o cârcĭumă vestită.
Cocorul e o comună în judeţul Argeş, unde sĕ fac maĭ multe bîlcĭurĭ anuale.

COGĂLNICEANU

* △
13263 **Doĭ-spre-ḑece cocostîrcĭ pe casa luĭ Cogălniceanu.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

* △
Opt-spre-ḑece cocostîrcĭ pe casele Cogălniceanuluĭ.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Când cine-va e bét tare de i se încurcă limba în gură, atuncĭ alţiĭ ca să rîdă de el îĭ ḑice: «Haĭ, ĭa ḑi repede: *doĭ-spre cocostîrcĭ...,*» şi cel bét dacă nu póte ḑice, atuncı ceĭ-l-alţĭ rîd de se prăpădesc.

CODRÉN

13264 **Cincĭ Tătarĭ de Crimea ajung maĭ mult de cât ḑece de Budgĭac; şi cincĭ Moldovenĭ maĭ mult de cât ḑece Tătarĭ de Crimea; éră cincĭ Codrenĭ [1]) bat ḑece Moldovenĭ.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Moldav.* p. 135.

Cincĭ Tătarĭ de Crim plătesc maĭ mult de cât ḑece de Bugeac; şi cincĭ Moldovenĭ biruĭesc pe ḑece Tătarĭ de Crim; ear cincĭ Codrenĭ, adică Thighicenĭ, bat pe ḑece Moldovenĭ.

BARONZI, p. 59. — HINŢESCU, p 185.

Arata vitejia proverbială a Codrenilor.

«A treĭa (republică în Moldova) este Tigheciul, în ţinutul Falciilor, o padure situată la confinele Tatarilor din Budgĭac. Cel maĭ tare propugnaclu al Moldavieĭ între Prut şi Basarabia. Locuitoriĭ daŭ Domnuluĭ un mic tribut pe an. Eĭ toţĭ sunt călăreţĭ, şi, maĭ de mult, eraŭ la numer până în opt miĭ de ómenĭ, ér astă-ḑĭ abia fac doue miĭ. In virtutea belica întrec pe toţĭ Moldoveniĭ, în cât se ḑice şi astă-ḑĭ despre eĭ proverbul: *Cincĭ Tătarĭ de Crimea ajung maĭ mult de cât ḑece de Budgĭac; şi cincĭ Moldovenĭ maĭ mult de cât ḑece Tătarĭ de Crimea; éră cincĭ Codrenĭ* (aşa se numesc Tighecĭaniĭ în Moldavia), *bat ḑece Moldovenĭ*». — D. CANTEMIR, p. 135.

Alt codru. dincolo de Prut, la marginile Basarabieĭ, ce se chĭémă Ţighecĭu, coprinde în lăuntru maĭ la treĭ-ḑecĭ de miĭĭare italiene, şi este pentru Moldovenĭ apĕrarea cea maĭ tare contra Sciţilor, carĭ de multe orĭ o aŭ atacat, dar nicĭ odata o aŭ luat-o. Copaciĭ de şi sunt fórte înalţĭ, dar aşa sunt de deşĭ, încât nicĭ un pedestru nu poate sa străbată, fară numaĭ pe potecĭ carĭ sunt sciute numaĭ de locuitorĭ. Maĭ înainte se numĕrà pe acolo peste 12 miĭ de locuitorĭ, carĭ erau ostaşiĭ ceĭ maĭ vitejĭ în tótă Moldova, éră acum după resbelele şi caderile cele multe de abĭa au remas douĕ miĭ. Aceştĭ ómenĭ aŭ cu Tătariĭ megieşı de la Budgĭac, o învoĭéla, că pre tot anul să le dė o sumă de grinḑı, pentru că, în Basarabia, maĭ tot-dė-una este lipsă de

[1]) Aşa se numesc Tighecĭaniĭ în Moldova. — Nota luĭ Cantemir.

lemn. Acéstă învoélă o pazesc și până în ȡioa de astăȡĭ fórte. Éră când Tătariĭ voĭesc sa calce preste tocméla și să ĭéa lemn maĭ mult, care de multe orĭ se și întîmplă, atuncĭ locuitoriĭ se apĕră cu mâna într'armată, și de multe orĭ înving pe Tătarĭ.» — DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 30.

COLŢEA

13265 *Cât turnul Colţiĭ (Colţea).

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 55. — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.* p. 181. — L. ŞĂĬNEANU, *Rev. Ist.* II, p. 679.

Cât Colţea de mare.

A. PANN, I. p. 53.—S I. GROSSMANN, *Dict.* p. 248.

Adică mare, nalt.

Nalt *cât turnu Colţeĭ.*»
«Indrugă la laude *cât turnu Colţeĭ.*»
Minciună *cât Colţea* de mare.»

«Unul dintr'acești Colţea din secolul XVII a zidit biserica de lemn care se afla «de la tîrgul de sus înainte» cum ȡic documentele. Ba chĭar sunt documentele de la Şerban-Vodă Cantacuzino carĭ precisézĕ lucrul și scriu: biserica luĭ Colţea clucerul. Pe fiul acestuĭa anume Radu Colţea îl numesce la 1707 Mihaĭ Spătarul Cantacuzino «fericitul întru pomenire Radu Colţea.»

«Radu Colţea este fericit întru pomenire pentru că, împreună cu învĕţatul Spătar, a contribuit a se face de pétră biserica cea de lemn a luĭ Colţea Clucerul. Biserica a fost făcută înainte de 1715. La acéstă dată s'a făcut marele zid înconjurător și s'a terminat Turnul Colţeĭ, nemurit de atuncĭ de Bucurescenĭ în locuţiunea aȡĭ din ce în ce maĭ puţin întebuinţată: «*înalt ca turnul Colţeĭ.*»

Sulzer ne spune că la facerea turnuluĭ aŭ lucrat soldaţiĭ Suedezĭ, carĭ rătăcĭau prin Bucurescĭ după bătălia de la Pultava. La pórta cea mare, adaogă tot Sulzer, eraŭ zugrăviţĭ în îmbrăcăminte nemţească, doĭ soldaţĭ în mărime naturală.

Turnul Colţeĭ s'a dĕrîmat la 1802 Octobre 14, într'o Marţĭ la ora 7 din ȡi, adică la ora 1 p. m. când s'a surpat foișorul cu turnurile de jos și cu un colţ de zid până în foișorul de piétră, și aŭ derîmat patru chiliĭ în rînd. Primejdia însă nu sa întîmplat căcĭ nu se afla nimenĭ în chiliĭ, fiind toţĭ la Vlădică Zigno.» — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.* p. 180—181.

Resturile acestuĭ turn s'aŭ dat la pămînt la anul 1887, pentru a se face alinierea stradeĭ Colţea, în faţa spitaluluĭ cu acelaș nume.

13266 * **A furat (vîndut) turnul Colţeĭ.**

Când ţi se aruncă o învinuire de necreḑut.

Il a volé les tours de Notre-Dame.

Prov. Franc.

13267 **Clopotul Colţeĭ.**

Vatra (ziar) I, No. 10, p. 318.

Adică lucru netrebnic; nimic.

Clopotul din turnul Colţeĭ a fost aşezat de spătarul Cantacuzino. Când s'a dĕrîmat turnul în 14 Septembrie 1802, în urma unuĭ cutremur de pămînt, clopotul căḑênd din turn s'a ştirbit şi a stat în grădina spitaluĭ până la 1843 când veni în ţéră Domnul Ştirbeĭ. Atuncĭ clopotul a fost ridicat în turn, şi l'a tras, ştirbit cum erà, în onórea primuluĭ Domn ales, fără să fie impus de Turcĭ. In urmă clopotul a fost iarăşĭ scoborît. Aḑĭ clopotul zace trântit în grădina Primărieĭ şi ajuns proverbial, ca un lucru netrebnic.

Auḑĭ prin mahalalele Bucurescilor.

— Ce avere o fi avênd Nae a luĭ nea Dumitrache?

— Avere? *Clopotul Colţeĭ.*

— Ce a dat jupân Alecu, zestre feteĭ sale?

— *Clopotul Colţeĭ.*

— Ce ţi-a venit moştenire după rĕposatul unchĭu-tĕŭ?

— *Clopotul Colţeĭ.*

CONSTANTIN

13268 * △ **Dine, Dine, Constantine,**
Intórce-te 'ndĕrĕt la mine.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în pofida femeilor părăsite de amanţiĭ lor.

CONSTANTINOPOL

Veḑĭ *Pol.*

CORNI

13269 * △ **De la Corni până la Măcişenĭ să nu credĭ pe Dumnedeŭ.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cleni.*

A se vedé înţelesul şi origina la No. 13258.

Măcişenĭ, sat în judeţul Covurluĭu, forméză o comună cu Corni şi Urlesci.

CORNU-CAPRIĬ

13270 * △ **Par'că fulgeră la Cornul-Capriĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când unul vorbesce urît.

COSÎNZÉNA

13271 * △ **Cosînzéna.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 23. — I. Şăĭneanu, *Dicţ.* p. 223.

Idealul frumuseţeĭ femeescĭ.

In credinţele populare Iléna Cosînzéna este o dînă fecĭóră, cu pěrul de aur, avênd Sórele ca frate.

«*Iléna Sînziana,* cosiţă de aur, câmpul înverdesce, florile 'nfloresce.» P. Ispirescu.

«*Iléna Cosînzéna,* din cosiţă flórea 'ĭ cântă, nouě împěraţĭ ascultă.» P. M. *Conv. Liter.*

COSTACHE

13272 * △ **Beleaua luĭ Costache o trage Iordache.**

Al. Vasiliŭ, *înv. c. Tătăraşĭ, j. Sucĭava.*

Când face un Român vre-o poznă óre-care și pățesce saŭ trage altul pentru dînsul.

COTEA

13273 **Până dă peste Cotea.**

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 31.

Până dă de belea, de bucluc, peste dracu.

«Da, de! rumânu'ĭ tot rumân. Dĕ carte fuge, fuge dĕ bine și de lu mină, *până dă peste Cotea.*» — GR. JIPESCU.

COVEĬ

13274 * △ **A învĕțat carte**
Pe departe,
Și condeĭ
Pe la Coveĭ,
Și plaĭvas
Pe la Islaz,

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj*

Vedĭ *Carte.*

Acelaș înțeles ca la No. 11435.

Coveĭ este un sat în comuna Catanele, jud. Dolj; Islaz, un port destul de însemnat în jud. Romanațĭ.

COZIA

13275 * △ **Dacă la Cozia pică la Bistrița plouĕ.**

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ O suferința, o nenorocire se resimte și maĭ departe.

2⁰ Dacă unul nu-șĭ póte satisface poftele, altul n'are ce mâncà.

3⁰ Arată starea de ruină în care zac maĭ tóte mônăstirile din țéră.

Mônăstirea Cozia s'a numit în vechime *Nucet* dupa

care apoĭ şĭ-a primit numele de Cozia de la muntele *Cozia* ce se află în jud. Argeş, peste Olt şi anume în dreptul mônăstireĭ.

Cozia este un cuvînt slav, şi însemnéză Căprióră. Vedĭ la cuvîntul *Cozac*.

Acéstă mônăstire este zidită de Voevodul ţĕreĭ Româneştĭ: Mircea cel Bĕtrân, supranumit cel Mare, la anul 1386. Ea este zidită pe temelia uneĭ alte biserici ridicată de moşul luĭ Mircea: Radu-Negru (Tugomir Basarab).

Legenda spune că odată Mircea, fiind bătut de Ungurĭ, se culcă şi adormi amărît în sufletul sĕŭ, chiar pe locul unde adĭ e mônăstirea. El vĕdu în vis icóna sfinteĭ Treimĭ, care-ĭ grăi să mérgă din noŭ împotriva Ungurilor pe care-ĭ va bate, cu condiţiune ca în urmă să zidéscă o biserică pe locul unde dórme acum. Mircea sculându-se din somn se încredu visuluĭ, făgadui că va zidi o biserică, şi ridică armele din noŭ contra Ungurilor pe care-ĭ bătu la muntele Paserea. Dup'acea puse de zidi o biserică mare şi frumósă, chiar pe locul unde visase, punênd altarul bisericeĭ pe locul unde i-se arĕtase icóna în vis. Mircea împresură biserica cu ziduri tarĭ, zidi case şi o dărui cu multe moşiĭ. Ast-fel Cozia deveni ca o cetate tare, de unde Mircea prin ómeniĭ sĕĭ observa tóte mişcarile Ungurilor.

Aci la Cozia Mircea înălţă un frumos foişor, care se păstrézĕ până astă-dĭ. In acest foişor Mircea şedea de multe orĭ cu curteniĭ sĕĭ de ospeta privind măreţia munţilor şi vitejia Oltuluĭ. care isbea şi isbeşce neîncetat cu valurile sale zidurile Cozieĭ!

In biserica cea mare se păstrézĕ mormîntul Voevoduluĭ Mircea Cel Bĕtrân, sub douĕ marĭ lespedĭ, pe care abia se póte citi cuvîntul «*Mircea*» restul înscripţieĭ fiind cu totul ştérsă. Tot în acéstă biserică se află mormîntul călugăriţeĭ Teofana, muma luĭ Mihaĭ Vitézul, care pe mirenie se numeà Teodora. Pe pétra de pre acest mormînt se află următórea inscripţie:

«*Prestăvita raba Bojii (Adormit róba luĭ D-deŭ) călugăriţa Teofania, muma reposatuluĭ Mihail Voevod şi fie-sa Florica Dómnă şi fie seŭ Nicolae Voevod Nevoie. Şi au scris în dilele luĭ Iw. Radu Voevod lét 7114* .

In acéstă biserică avem urmĕtórele chipurĭ zugrăvite pe pereţĭ:

1) Mircea Voevod, ctitor jivonacealniĭ sfeteĭ Troiţe (fundatorul începĕtóreĭ de viaţă sfinteĭ Treimĭ).

2) Mihaĭ Voevod (fiul luĭ Mircea).

3) Jupân Drăghicĭ Cantacuzino velicăĭ spătar.

4) Jupana Păuna.
5) Jupân Şerban Cantacuzino velicăĭ nacélnic (mare căpetenie a reparaţieĭ).

Ceva maĭ departe, şi în afară de zidurile mônăstiriĭ Cozia, se află biserica numită Bolniţa, zidită de Petru Cercel, fratele luĭ Mihaĭ Vitézul, la anul 1584.

Aci se află înmormîntat Marcu Vodă, fiul sĕŭ.

In acéstă biserică, zidită în stil bizantin din cărămidă ne-tencuită, se află urmĕtórele portrete.

1) Petru Voevod.
2) Marco Voevod.
3) Rucsanda (dómna luĭ Petru).
4) Zamfira fica lor.
5) Mircea Voevod.
6) Mihaĭ Voevod.
7) Jupan Stroe velicăĭ spătar.

Mônăstirea Cozia a fost martoră a multor evenimente istorice şi mult sânge s'a maĭ vĕrsat în zidurile eĭ.

Aşa la 1739, când cu rĕsboiul dintre Turcĭ şi Nemţĭ, Turciĭ pătrunseră în Cozia, jefuiră şi luară în robie multe familiĭ boerescĭ care se aflaŭ adăpostite aci, între care şi familia Jienilor.

La 1788, Turciĭ, ajutaţĭ de armata română sub comanda luĭ Nicolae Mavrogheni Vodă, bătură la Cozia pe Nemţĭ, comandaţĭ de prinţul Coburg. In anul 1821, după uciderea luĭ Tudor Vladimirescu, eteriştiĭ luĭ Ipsilante fiind bătuţĭ la Drăgăşanĭ, la Zăvidenĭ, fură urmăriţĭ până la Cozia unde se închiseră în numĕr de 400. Turciĭ după ce aŭ pătruns în năuntru, îĭ trecură pe toţĭ prin ascuţişul săbieĭ, scóseră ochiĭ sfinţilor. profanară mormintele luĭ Mircea şi a celor l'alţĭ, credênd că vor găsi aci comorĭ ascunse şi deteră foc mônăstireĭ, prădând şi jefuind totul

* △
13276 Cât muntele Coziĭ!

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Adecă nicĭ odată.
2⁰ Arată ceva fórte mare.

* △
13277 A se audi cât clopotul Coziĭ.

T. Bălăşel, *înv. c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea*

Adică a se audi din depărtare mare.

LEGENDĂ

Când a zidit Mircea Vodă mônăstirea Cozia a hotărît să-ĭ dăruĭéscă multe moşiĭ frumóse şi marĭ.

Aşa Mircea Vodă puse de-ĭ turnă un clopot, mare cât o clae de fîn, şi-l aşeḑă ca să-l tragă, şi până unde s'o auḑi ramĕtul clopotuluĭ, până acolo să fie stăpână mônăstirea.

Dar, veḑĭ voĭa luĭ Dumneḑeu nu fu aşa. El nu vru să robéscă la mônastire atâta sumedenie de lume. D'aĭa, când vrură să tragă clopotul, n'apucară să'l misce bine şi clopotul, hop! scăpă în Olt şi să îngropă în nisip şi în apă, de nu se vĕḑu.

Şi a pus Mircea Vodă multă lume să încerce să scóţă clopotul, dar nimic n'a folosit, ĭ-a fost cazna de géba, căcĭ în Olt a rĕmas până în ḑiua de aḑĭ, dór tórtele ci-că i-se maĭ vĕd pĕ vreme de secetă, când Oltul scade.

COZIANU

13278 *△ A trage Cozianu.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A bate vêntu de la Nord.

În părţile din préjma oraşuluĭ Rîmnicu-Vâlcea, şi anume în comunele de la sudul mônăstireĭ Cozia, vîntul de la Nord se numeşce *Cozianu* fiind-că vine spre muntele Cozia. Aşa că locuţiunea: «*A trage cozianu*» este întrebuinţată numaĭ în prejurul oraşuluĭ Rîmuiculuĭ-Vâlcea.

CRAĬOVA

13279 Bate toba în Moldova
Şi s'aude la Craĭova.

B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 2728.

*△ *Bate toba la Craĭova*
De s'aude în Moldova.

M. CANIAN. *public. j. Iaşĭ.*

Arată lăţirea repede a uneĭ veste.

Acest proverb reamintesce resunetul invasiunelor tătărescĭ, saŭ maĭ în urmă rusescĭ, de câte orĭ duşmanul trecea Nistrul, şi maĭ târḑiu Prutul.

CRAĬOVÉN

13280 *A fi Craĭovén.

G. Coşbuc, *Epoca*, febr. 1898.

A fi beţiv. Joc de cuvinte cu vorbe: craĭ.

CREMENE

13281 *△ Umblă ca în satul luĭ Cremene.

D-na E. Sevastos, p. 37. — G. Onişor, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

*△ *A fi în tîrgul luĭ Cremene.*

. K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. Ştiubieniĭ, j. Dorohoĭ.*

Satu luĭ Cremene.

V. Alexandri, *Teatru*, p. 693.

Satu luĭ Cremene, fără cânĭ şi fără jitarĭ.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 47.

Ca în satu luĭ Cremene.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 62 & 1469.

*△ *Par'că'ĭ în ţĕra luĭ Cremene.*

E. D. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Vedĭ *Sat.*

Umblă cum îĭ place, fără grijă şi fără frică de nimenĭ.

«Te primblĭ prin sat fără bĕţ, *ca în satu luĭ Cremene*». — V. Alexandri, *Teatr.* p. 62.

«— Dacă strîg în sat: Haĭ! la culesu popuşoĭuluĭ mĕ! eĭ îmĭ rĕspund: du-te draculuĭ pomană mĕ!

«— Care vra să ḑică satu ista 'ĭ bine numit *satu luĭ Cremene.*» — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 693.

C'est la cour du roi Pétaud

Prov. Franc.

13282 **Mănâncă ca în tîrgul luĭ Cremene.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 63.

Se ḑice celuĭ care, stând la masă în mijlocul maĭ multora, mănâncă singur fără să poftéscă şi pe ceĭ de faţă.

«Era o dată o babă şi un moşnég. Baba aveà o găină şi moşnégul un cocoş. Gaina babeĭ se oua de câte două orĭ pe fie-care ḑi, şi baba mânca o mulţime de ouĕ, ĭar moşnéguluĭ nu'ĭ da nicĭ unul. Moşnégul într'o ḑi perdu rabdarea şi ḑise:

«Mĕĭ babă, *mănâncĭ ca în tîrgul luĭ Cremene.* Ia dă-mĭ şi mie nisce ouĕ, ca să-mĭ prind pofta măcar». — I. CREANGĂ.

CRESU

13283 *☐ **Cresu.**

L. ŞĂINEANU. *Dicţ.* p. 230.

Veḑĭ *Criş.*

Om putred de bogat.

C'est un Crésus.

Prov. Franc.

CRIM

Veḑĭ *Codrén.*

CRIŞ

13284 **A fi bogat ca Criş.**

A. DE CIHAC, II, p. 83. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 712.

Veḑĭ *Cresu.*

Acelaş înţeles ca la No. 13283.

13285 **Crişu (el).**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 45. 577. 736. 743. 813. 842 843. 912. 1292.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 13283.

— Averea mea se suĭe la 10000 # venit.
— *Crișu el.*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 577.

2⁰ Om voĭnic.
Cu acelaș înțeles, Românul întrebuințéză cuvîntul *crișan*.

«Ce 'n colo 'n colo, dĕ la unirea luĭ Cuza, deliŭ și *crișan*». — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 140.

3⁰ Adică șiret, pehlivan.

«Am făcut'o pe Lucsița să priméscă. S'a cam fasolit la început, dar, la sfîrșit, s'a îmblânḑit ca o meĭóră, și mĭ-a dat mâna s'o sărut. Am sărutat'o dincolo de cot... *Crișu eŭ!*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 813.

CUCOVA

Veḑĭ *Chichiva*.

CULA

13286 * △ **Fuge Cula, da nu spune vina.**

V. SALA, *dasc. c. Negru, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru cel care nu vré să se recunóscă vinovat.
Cula, adică Nicolae, Niculae.

CUNDURI

13287 * **Çe azore aĭ trî pórte al Cunduri că e ne-arnită?**[1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Ce'ți pasă ție de un lucru străin, care nu te privesce. Pentru ce să'l criticĭ?

---

[1]) Ce zor aĭ daca pórta luĭ Cunduri e ne-măturată?

CUNIŢCHIE.

13288 **Iérna luĭ Cuniţchie.**

Nic. Costin, *Let. Mold.*, II, p. 30.

Vedĭ *Barnovski*,

Pentru o iérnă grea.

«Norocul ţĕreĭ s'a tîmplat, că aŭ cădut iérna fórte mare, cât se pomenesce *iérna luĭ Cuniţchie*, şi mulţĭ s'aŭ înnecat în Prut, fugind de Tătarĭ ca să scape; unde sosĭaŭ la Prut, acolo săriaŭ din mal, şi daŭ sărind din mal cu cal cu tot, şi aşa perĭaŭ». — N. Costin.

Acel Cuniţchie era hatmanul Cazacilor, şi comanda óstea căzăcéscă şi cea moldovenésca în luptele de la Câşla, Tobac şi Valcănescĭ, împotriva Tatarilor, sub domnia luĭ Duca-Vodă.

CUREA

* △
13289 **Curea spătaru,**
Neagoe văcaru.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Gheorghe.*

Sĕ dice în glumă celuĭ ce te întrébă cine a făcut cutare saŭ cutare lucru.

«— Cine trecu p'aci?
«— *Curea spătaru, Neagoe văcaru*

CURTEA-ARSĂ

Vedĭ *Craĭu.*

13290 **Craĭu de Curtea-Arsă**

Ionescu-Gion, *Ist. Buc.* p. 128.

A se vedé No. 9913.

CURTEA-VECHE

Vedĭ *Craĭu.*

* △
13291 **Craĭu de Curtea Veche.**

BARONZI. p. 44. — *Vatra,* I, No. 2. — *Albina,* II, No. 3, p. 85. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.* p. 125.

A se vedé No. 9912.

CURUNSEBEȘ

Vedĭ *Caransebeș.*

CUZA

* △
13292 **L'a ras cu bricĭu luĭ Cuza.**

I. TEODORESCU, *înv. c. Cotîrgaș, j. Sucĭava.*

Vedĭ *a Rade.*

1⁰ Adică cu un bricĭu ne-tăĭos.
2⁰ L'a ras bine, l'a potcovit.

* △
13293 **Când era Cuza**
Ardea focul și spuza.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice aretând fĭerberea ce domneà în țéră, în timpul luĭ Cuza.

Poporul ḑice:

Când era Ghica,
Sĕ sburleà pĕru și chica;
Când era Știrbeĭ
Araĭ unde vreaĭ;
Când era Cuza
Ardeà focul și spuza;
De când cu Carol întâĭŭ,
N'are lumea căpetâĭu.

Poporul pomenesce cu multă sfințenie numele luĭ Cuza. Adese-orĭ se aude în popor: «Sfinte să fie ósele Domnuluĭ Cuza! El ne-a scăpat de clacă și robie. Bogdaproste Domnuluĭ Cuza, am casa mea, grădina mea, am țarina mea. Dacă îmĭ plătesc dăjdiile guvernuluĭ fac ce vréŭ!»

13294 *Ocaua luĭ Cuza.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică oca mare, nu ca cea de astă-ḑı.

«'I-a dat *cu ocaua luĭ Cuza,* adică mult».

13295 * △ A fi Cuza.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A fi om mare, de ném.
2⁰ A nu 'ĭ fi témă de nimenĭ.

DAMOCLE

13296 □ Sabia luĭ Damocle.

L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.* p. 245.

Pericol iminent în mijlocul uneĭ prosperitaţĭ aparente.

L'épée de Damoclès.

Prov. Franc.

DAN

13297 Dan, Dănişor, care mestică mămăliga 'n ulcĭor, o mestică cu fusu şi o scóte cu spiţelnicu.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 127.

Pentru cel prost.

13298 △ Ş'aşa măre, vere, frate,
Numaĭ Dan n'avu dreptate.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p 271. 273. & 275.

Când nu poţĭ căpĕta de nicăerĭ dreptate.

DĂNILĂ

13299 **Dănilă.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1357. 1728.

1⁰ Om darnic.

Joc de cuvinte de la *a da, darnic;* în acelaș mod s'au creat numele propriĭ: Gerilă, Setilă, Sgârcilă, etc.

«Mare minune Dómne! cum s'a prefăcut de șése lunĭ; de unde erà Sgârcilă, s'a prefăcut *Dănilă.*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1728.

2⁰ Un prost.

«Pare-mi-se că écă un *Dănilă.*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1357.

DAVID

Veḑĭ *Cap. XII, c. Saul.*

DEDEA

Veḑĭ *Cap. XII, c. Dedea.*

DEDU-IVAN

13300 * △ **A fi Dedu-Ivan.**

L. ȘĂĬNEANU, *Dicț.* p. 251. — T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi prost peste fire; a fi nepriceput în tóte.

SNÓVĂ

Odată o cétă de Bulgarĭ, în frunte cu Dedu-Ivan, plecară să se plimbe pe un câmp frumos. Tot mergênd eĭ așa pe câmp se întîlniră cu un epure. Bulgariĭ se luară după el, dar epurile dete fuga într'un tufiriș și îĭ perdură urma.

Cum să facă eĭ, cum să drégă să pue mâna pe epure? Și începură a se cĭorcovi. Dar Dedu-Ivan, ca cel maĭ cu cap le ḑise: stațĭ, mĕ băețĭ, să vĕ învĕț eŭ cum să găsim epurele. Haĭ a casă să ne luăm tîrnăcópele și să venim să scótem tufele din pămînt și atuncĭ epurele rĕmâne în câmp și-l luăm ca din strachină!

Bravo! rĕspunseră copiiĭ, să trăĭéscă Dedu-Ivan!

Şi o raseră toţi de fuga a casă de-şi luară tîrnăcópele. Şi aşa cu tırnăcópele la spinare, o porniră la câmp, sa scóţă tufirişul din pămînt, ca să prindă epurile. Pe drum, unul din băeţi începu a se lăuda că tîrnăcopu luĭ e maĭ ascuţit ca al altuia. Altu că e maĭ ascuţit al luĭ, şi aşa maĭ departe, aşa că se luară toţĭ la cértă, ţinênd fie-care că tîrnăcopul luĭ e maĭ ascuţit ca al tuturor. Era cât p'aci să se încaere şi să-şĭ dea unu altuĭa cu tîrnăcópele în cap. Tocmaĭ atuncĭ aduse Dumneḑeŭ un bĭet de popă. Trecea p'acolo calare c'o ĭépă cu mânzu după ea.

«Ce faceţĭ băeţĭ aci? Ce pĕcatele aveţĭ de staţĭ să vĕ daţĭ cu tîrnăcópele în cap.

Nu-mĭ spuneţĭ mie să vĕ împac eŭ?

Şi-ĭ spuseră popiĭ, băeţiĭ Bulgarĭ, tótă tărăşenia de la cap până la sfîrşit.

După ce isprăviră de spus popa le ḑise cu glas dulce: «şi numaĭ d'atâta lucru vĕ certaţĭ, tată? Apăĭ asta e lucru lesne de împăcat. Ia scóteţĭ toţĭ tîrnăcópele din códe şi le băgaţĭ colea în desagĭ la mine şi eu să fug cu ĭapa, cât oĭ putea, şi tîrnăcopu, ĕl d'o fi maĭ ascuţit taĭe desagiĭ şi cade jos, şi atuncĭ se vede care e maĭ ascuţit.»

«Aşa sa facem respunseră bucuroşĭ Bulgariĭ! şi umplură desagiĭ popiĭ de tîrnăcópe.

Popa se puse pe fugă cu ĭapa şi se duse, se tót duse până nu se maĭ vĕḑu şi îndĕrĕt cu tîrnăcópele nu s'a maĭ întors nicĭ până în ḑiua de aḑĭ!

Şi Bulgariĭ rĕmaseră cu buzele umflate ca nisce bătuţĭ de Dumezeŭ!

Dar cum face, cum drege, că rĕmâne mânzu ĭepi încurcat în nişte tufe, şi Bulgariĭ îl prinseră şi se sfătuiră cum sa-l omóre, ca să rĕmâe popa păgubaş de mânz. Dar cum să-l omóre? Nu plesnea capu pe nicĭ un Bulgar la asta!

Tot Dedu-Ivan, sireacu! ca el maĭ cu cap îĭ învĕţă şi aci: sciţĭ, mĕ, cum să-l omorîm?

«Cum? întrebară cu gurile căscate flăcăiĭ.

Lucru lesne, rĕspunse Dedu-Ivan, haĭ să ne desbrăcăm toţĭ de tóte ce sunt pe noĭ şi să le punem pe mânz, ca să móră turtit subt ele.

Bravo! Dumnezeŭ să lungéscă ḑilele luĭ Dedu-Ivan, respunseră flăcăiĭ desbrăcându-se de haĭne!

Şi aşa încărcară mânzu popiĭ de haĭne, legându-le bine frumos pe el. Când îĭ deteră drumul, mânzul o şterse după ĭapă cu haĭne cu tot şi eĭ rĕmaseră în cămăşile cu care eşiseră din mă-sa!

«Ptiu! la dracu! ḑise Dedu-Ivan, veḑĭ măăăaă! se duse mânzu! dacă maĭ punêm şi izmenele mele îl doborà şi mureà turtit!

Apoĭ de ce nu le puseşĭ mĕ? fireaĭ al draculuĭ şi afurisit cu tivga ta? respunseră toţĭ Bulgariĭ şi poc! poc! toţĭ câte o códă de tîrnăcop în capu luĭ Dedu-Ivan; îl învĕţaseră minte să spue şi pe lumea aĭ-l-altă.

Şi aşa Dedu-Ivan rĕmase acolo ca să-l cânte clóncele!

D'atuncĭ rĕmase vorba: eştĭ cu minte ca Dedu-Ivan!»

DÉLU-MARE

13301 **Vinu de la Délu-Mare**
Când beţĭ, căcĭula vĕ sare.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop* p. 171.

Arată bunătatea și tăria vinurilor din aceste podgorii vestite, din județul Prahova.

DÉLU-MITROPOLIEĬ

13302 * Délul Mitropolieĭ e mare.

I. Arbore, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Așa spune cine-va când sĕ supĕră pe un altul.
Se maĭ ḑice: «*Dacă eștĭ supĕrat dă-te de treĭ orĭ peste cap, și 'țĭ va trece.*» De aci s'a născut ḑicerea de maĭ sus.

13303 * A urca Délul Mitropolieĭ.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 44 & 48.

A cere despărțenia, desfacerea căsătorieĭ.
Inainte despărțeniile se pronunțaŭ de Mitropolit, cununiile fiind un act cu totul religios.

DÉLU MUĬERIĬ

13304 * △ Bate vîntul din Délu Muĭeriĭ.

G. I. Tomescu, *înv c Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Délu Muĭeriĭ se află în județul Dolj, și pentru că, orĭ de câte orĭ în timpul erneĭ bate vîntul de acolo, trebue să ningă, fiind direcția vîntuluĭ băltăreț, a rĕmas ḑicerea, pe care locuitoriĭ din partea loculuĭ o întrebuințéză când vĕd pe cine-va vorbind cu folos.

DESPA

13305 * △ A fi Despa.

T. Bălășel, *preot, c Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Despina.*

Sĕ ḑice celor ce 'șĭ ĭeaŭ aere de cocóne marĭ, pretinḑênd să te porțĭ cu ele ca și când ar fi cine scie de ce ném maĭ ales.

«*Că n'aĭ fi tu Despă! Par'că eştĭ Despă!*» ḑicerĭ ce se aud fórte des prin poporul ḑin judeţul Vâlcea.

13306 * △ A şedé ca Despa.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celor ce se ruşinéză de muncă, pretinḑênd să li se dé tóte pe d'a gata.

DESPINA

Veḑĭ *Dospina.*

DÎMBOVIŢA

Diaconul Paul de Aleppo în descrierea călĕtorieĭ luĭ Macarie, patriarhuluĭ Antiohieĭ, prin ţĕrile române în secolul al şépte-spre-ḑecelea ḑice:

«Bucurescĭĭ sunt fórte marĭ. Acum câţĭ-va anĭ eĭ conţinea maĭ mult de şése miĭ de case; aŭ patru-ḑecĭ de biseriçĭ şi monăstirĭ, Iar *faĭmósa gârla Dîmboviţa* trece prin mijlocul lor.»

In A. del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia,* citim la pagina 9 şi urmĕtórele:

«E' Bucoresti di forma quasi rotonda; il suo circuito è certamente, assai grande; il numero però degli Abitanti non corrisponde alla grandezza del luogo, perchè le Case vi sono rare e tutte in isola, avendo ogni Casa il suo Cortile con Cucina, e Stalla; e separatamente il Suo Orto con diversi Alberi di frutta, il che rende una vista assai gioconda e dilettevole. Non è però, che talvolta anche à miei giorni, non vi si sieno contati da 50000 Abitanti. Non vi sono fontane, e quei pochi pozzi hanno l'acqua assai grossa, e cattiva: a questo difetto però supplisce la *Dembovizza* (che in due rami annassia Bucoresti) le di cui acque riescono assai leggiere e salubri. Ha questo Fiume la sua origine da' Monti diRuccher presso a' Confini della Transilvania, e le acque sue cristalline che vanno innassiando le radici di quei Monti, producono saporitissime Trote.»

13307 * Dîmboviţa apă dulce,
Cine-o bé nu se maĭ duce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 155. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 666. — Ionnescu-Gion, *Ist. Buc.*, p. 296.

Arată în adevĕr bunătatea Țĕriĭ Româneșcĭ, însemnând că ce străin vine aicĭ, nu sĕ maĭ duce înapoĭ, îndulcindu-se dĕ ea (GOLESCU).
Vedĭ IONESCU, *Carte de Citire,* II, p. 277.

13308 Dîmboviță, apă rece,
Cine-o bé de dor îĭ trece.

IONNESCU-GION, *Revista Nouă.*

Acelaș înțeles ca la No. 13307.

DINA

13309 * △ Asară plecaĭ la Dina
Și mĕ 'ntîlniĭ la Catrina.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice în pofida celor ce aŭ amante multe.

DINU

Vedĭ *Constantin.*

DIU

13310 * △ A se face popă la Diĭ.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică a nu se face popă fiind prost. Sĕ dice celor proștĭ carĭ vor să se preoțéscă.
Se dà în vechime numele de Diu, orașuluĭ Vidin.
Când vré să 'șĭ bată joc de vre-un aspirant la preoție, doĭ inșĭ încep urmĕtorul dialog:
— Gheorghe sĕ face popă, mĕ!
-- Unde?
— La Diĭ!
— Dar la dracu!
— Dĕŭ la el!

Diul a fost multă vreme fabrică de preoţĭ pentru mult încercata nóstră ţéră, cu deosebire pentru Oltenia. Pe acele vremurĭ erà destul să sciĭ pe din afară Tatăl Nostru orĭ Creḑu, şi eraĭ popă gata, daca nu te duceaĭ cu mâna gólă la Vlădica al Diuluĭ.

SNÓVĂ

I

Pe vremea de demult pe când sĕ făceà popiĭ la Diĭ, se strînsera maĭ mulţĭ inşĭ, care învĕţaseră câte un Tatal nostru pe din afara şi care aveaŭ nişte barbe până la brîŭ. Făcură rost de ce va gălbiorĭ, încălecara pe caĭ şi o luară spre Diĭ. Ajungând aci, Dunarea erà mare şi nu se vedeà neam de luntre cu care să trécă la Diĭ. Ce să facă, ce se drégă; vorbiră ca ceĭ maĭ curagioşĭ să tréca înnot Dunărea şi ceĭ maĭ slabĭ de ingerĭ să rĕmâe cu caiĭ şi baniĭ sa-ĭ dė celor de or trece Dunărea, ca să-ĭ dė Vladicăĭ pe câte o carte de popie pe numele lor. Aşa făcură. Se aruncară în Dunăre şi trecura la Vladica cu gălbioriĭ. Vlădica îĭ hirotonisi preoţĭ îndată, în schimbul galbinilor frumoşĭ. Ceĭ noĭ hirotonisiţĭ sarutând pólele Vladicaĭ îĭ spuseră că maĭ sunt vre-o câţĭ-va peste Dunăre rĕmaşĭ la caĭ, dar baniĭ i-a trimes Vladicăĭ ca să 'ĭ facă şi pe eĭ popĭ. Vlădica primi baniĭ şi ḑise: sa fie şi ăia popĭ! şi carţile de popie fură gata.

II

Un candidat la preoţie merse cu gălbioriĭ la Vlădica al Diuluĭ ca să 'l facă popă. Noul hirotonisit rugă apoĭ pe Vlădica sa 'ĭ hirotoniséscă popa şi pe măgarul sĕŭ, căcĭ pe magar a intrat Hristos în Ierusalim. Vlădica se împotrivi. Atuncĭ popa întórse magarul cu códa în spre Vlădica, făcêndu-se ca şi cum ar pleca. Vladica băgă de sémă că la códa dobitoculuĭ era o pungă cu galbenĭ atîrnata. Iute întórse pe preot, şi pe loc îĭ facu şi măgarul popă şi 'ĭ luă punga.

13311 * △ **De la Diĭ**
Şi pân' la Jiĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice arĕtând un teritoriŭ întins, o distanţă lungă.

13312 * △ **Bate vîntul de la Diĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

1⁰ Adică de la S-E; începutul ierneĭ, a gerurilor.
2⁰ Treburile nu merg bine, începe a se strica tréba.

13313 *△ **A bate ca la Diĭ.**

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Sĕ ḑice când lovescĭ în ce-va tare, resistent.
2⁰ Când baţĭ pe cine-va tare de bócă.

13314 *△ **A stà ca paşa al Diuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Kuşciuc.*

Sĕ ḑice unuĭ om care face pe boeru, ne-muncind nimic, ne-turburându-se de ce-va.

13315 *△ **A fi ca Diul.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi tare, resistent.
Sĕ ḑice despre o casă bine zidită, despre o curte saŭ o grădină bine închisă, etc.

DOBRA

13316 *△ **Bate toba la Moldova,**
Se mărită doda Dobra.

T. BĂLĂŞEL, *c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, când se mărită vre-o fată bĕtrână şi urîtă, şi cu deosebire când se mărită vre-o vĕduvă.

13317 *△ **Bate toba la Moldava**
C'a murit mătuşa Dobra.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Herĕscĭ, j. Ilfov.*

Când se face larmă mare pentru o mórte saŭ, într'un mod maĭ general, pentru o întîmplare de o mică însemnătate.

13318 * △ **A fi Dobra.**

T. BĂLĂŞEL *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice uneĭ femeĭ grósă la corp, ne cĭoplită, şi aşa făcută că nu are nicĭ un vino 'n cóce.

DOBRE

13319 * △ **E de ném mare şi are rude, în piaţă, pe Stan lăutarul şi Dobre cimpoerul.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pucĭósa-Moţăenĭ, j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Ném*

A se vedé înţelesurile de la No. 10394.

Il est gentilhomme, son père allait à la chasse avec un fouet.

Prov. Franc.

13320 * △ **Dobre Caraşol**
Care dă fuga prin pîrjol
Cu capu gol.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celor ce'ĭ chémă cu numele de Dobre.

13321 * △ **Arde Dobrea, nu sĕ teme;**
Daca'ĭ spuĭ începe a geme.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Băltenĭ, j. Vâlcea.*

Pentru cel prost.

DOBROGÉN

13322 * △ **Dobrogén Craĭ,**
Baun ghinărar.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om care se laudă în vitejie, dar care e cam sărit din mințĭ.

* △
13323 **Haĭ, Dobrogénu!**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om voĭnic, corpolent. «*Haĭ Dobrogénu! Haĭ Dobrogéncă! Dobrogén, nu glume!*» sunt ḑicerĭ ce se aud fórte des în popor.

DOBRUȘA

* △
13324 **La Dobrușa**
Unde a perdut popa căldărușa.

T. BĂLĂȘEL. *preot, c. Valea-Dobrușeĭ, j. Vâlcea.*

Arată reaua configurație topografică a valeĭ Dobrușeĭ, din județul Vâlcea; și ḑicerea se întrebuințéză aprópe exclusiv de locuitoriĭ după acéstă vale plină de cóste, rîpĭ, prăpăstiĭ, din care causă, cu deosebire în vremurĭ ploĭóse, abia sĕ póte pătrunde într'însa.

In vechime aceste locurĭ, spun bĕtrâniĭ, eraŭ acoperite cu pădurĭ seculare fórte anevoĭe de străbătut. Aḑĭ din acele pădurĭ abia a maĭ rĕmas niște hiștégurĭ.

In gura văeĭ, într'o posiție frumósă se găsesce o bisericuță de lemn înălțată la anul 7300 (1792) ḑice-se de niște Sêrbĭ ce ședeaŭ pe atuncĭ în acéstă localitate. In apropierea bisericuțeĭ, se spune de bătrânĭ că a fost un puț în care a sărit o horă întrégă de fete și neveste, de frica Turcilor, carĭ veniseră să le robéscă, chiar în ḑiua de Paștĭ, când jucaŭ în horă.

In fundul văeĭ Dobrușa, cam la treĭ chilometriĭ de bisericuța de lemn, se găsesce «schitul Dobrușa.» De cine e zidit acest schit, nu se póte sci cu precisiune, este însă probabil că acest schit e maĭ vechiŭ de cât Domnia luĭ Mihaĭ Vitézul.

Iată pisania ce se maĭ găsesce la acéstă biserică:

«*Acéstă sfânta și dumneḑeĭască biserică carele este hramu Vovedeniĭ hramu Măiceĭ preciste s'a gasit zidită din temelie de reposatul ctitor* [1]) *dar dupa întîmplările vremilor*

---

[1]) Aci e loc gol lăsat, nepus nimic.

n'au fost ajuns numiţiĭ citilorĭ ca să o înfrumuseţeze cu zugrăvitu înca şi stricat fiind s'aŭ prefăcut de Prea Sfinţia sa Părintele reposatu Ştefan episcopu Rîmnnicu şi s'a început a se zugravi în ḑilele prea blagocestivi Imperatesei nóstre Ecaterina a tótă Rusia şi în ḑilele Prea sf. sale Kirio Kir Partenie episcopu Rîmnicu la leat 1771 şi s'a isprăvit de zugrăvit în ḑilele Prea sf. Părinteluĭ episcop Kiro Kir Kesarie al Nouluĭ Severin 1774 însa acéstă zugrăvélă este cu tótă cheltuĭala smeriţilor eromonahĭ Daniil şi a luĭ Dragomir ereu fiind la acésta sfântă mônăstire egumen Isaia eromonah ot sfânta episcopie a Rîmnicu. 1774.»

Sub acésta pisanie se găsesce scris tot de aceiaşi mână:

«*Din puţin meşteşug ce am făcutam eu robul Dragomir luĭ ereu zugrav puţin ajutor Nicolae ereu erodiacon Rafail zugrav erodiacon Dumitraşco Petru ucenic şi calfă*».

Afară, pe peretele despre sud, se găsesc două cărămiḑi în zid puse în dungă, cu feţele în afară, pe care se găsesce următórele inscripţiĭ: «*Vecinică să fie pomenirea. Prefăcuta şi înoită mônăstirea Ipiscupu Ilarion leat* zci

«*Au fost isprarnic betrânul Daniil ot Bistriţa leat* zcz.

Un leat maĭ vechiŭ de cât cele din inscripţiĭ se găseşte pomelnicul bisericei, şi anume leatul 7182=1674. când «*boeriĭ Bengeşciĭ*» aŭ închinat sfânta mônăstire metoh la sfânta Episcopie a Rîmniculuı. Un alt leat şi maĭ vechiŭ este leatul 7102 pus lângă figura ce represinta pe episcopul Ştefan zugravit în tinda bisericei ca ctitor, adeca leatul 1594, când s'a prefacut biserica.

Aşa dar acéstă biserică maĭ trăise o viaţa până la 1594.

In acéstă biserică avem portretele urmĕtorilor ctitori:

1) Ştefan episcopul Rîmniculuĭ care a prefăcut mônăstirea.

2) Kesarie episcopul Rîmniculuĭ.

3) Partenie episcopul Rîmniculuĭ.

4) Daniil eromonah proegumen, ctitor de obşte.

5) Dragomir ereu ot Suteşti ctitor.

6) Isaia eromonah fiind egumen.

7) Alt Dragomir ereŭ.

8) Preda eriţa.

9) Neacşa eriţa.

10) Ilinca eriţa.

Iuscripţia după clopotul bisericeĭ arată ca e cumpĕrat de catre *Isaia eremonah* şi *jupân Saru.*

Biserica este zidită din cărămidă netencuită cu mortar de var. Ea a avut douĕ turle, dar aŭ fost dărîmate căcĭ din

cauza greutăţeĭ lor se crăpase zidul bisericeĭ. Ea a fost pardosită cu cărămiḑĭ marĭ patrate, din care se maĭ găsesc şi aḑi.

LEGENDĂ

Dĕmult-dĕmult, în vremea veche într'o nópte o Dómna cu treĭ copiĭ după ea, gonită de nisce vrăşmaşĭ, carĭ vreau s'o omóre şi pe ea şi pe copiiĭ eĭ sĕ înfundă prin pădurile cele betrâne care ereaŭ pe valea unde e aḑĭ biserica. ca să scape de la mórte şi ea şi copiiĭ eĭ. Ea merse şi se opri tocmaĭ în locul unde este aḑĭ biserica Aci eraŭ nişte copacĭ cu hălângĭ de agurḑĭ în eĭ, aşa că dacă te suïaĭ în eĭ, nu te maĭ puteà vedea nimenea. Ea se opri aci, se rugă luĭ Dumneḑeŭ s'o scape de la mórte cu copiiĭ, că dacă o va scapa va face o biserică chiar în locul acela. După ce se ruga lui Dumneḑeŭ cum sciu ea, se sui cu copiiĭ sus în copacĭ şi se pitulă acolo în halânga agurìḑarilor Vrăşmaşiĭ care o căutaŭ s'o omóre veniră chiar până sub acei copaci, dar nu o putură vedè Şi aşa acea Dómnă scăpa cu viĕţă şi ea şi copiii eĭ. Ea puse atuncĭ de zidi, chĭar în locul unde scăpase, un altar de biserică. In colo n'a maĭ zidit nimic, căcĭ Dómna aĭa fiind bĕtrâna a murit, dar a lăsat la feciorĭ cu juramînt ca eĭ să isprăvésca biserica.

Aşa aŭ facut. că feciorii făcêndu-se marĭ şi aducêndu-şĭ aminte de vorba mumeĭ lor, au luat bănet mult, au încălecat caiĭ şi aŭ plecat să găséscă altaru zidit de mama lor şi după multa stradanie l'au aflat părăsit. Se spune din bĕtrânĭ că în acel altar crescuse un copacel. care de treĭ orĭ ajunsese de bolta şi se încovrigase înderĕt, aşa că se umplusese altarul şi sub el o ursóĭcă fătase puiĭ.

Aceĭ feciorĭ aŭ pus de au zidit apoĭ biserica deplin. Şi fiind-că pe mama lor o chĭemase Dobra, aŭ ḑis bisericeĭ «*biserica Do ruşa*» de la care apoĭ s'a numit şi pirîul şi valea tot Dobruşa şi *Dobruşa* a rĕmas până aḑĭ.

Legenda spune că biserica acea ĭar s'a prăpadit şi a fost zidită de nisce calugărĭ, carĭ scapaseră de robie tot pe valea Dobruşa.

Se cunósce chiar şi aḑĭ locul unde a fost făcuta şi arsă cărămida din care s'a zidit acésta mônastire.

Chiliile care eraŭ împrejurul bisericeĭ s'aŭ distrus cu totul, abia se maĭ vĕd temeliile din pamînt. — «T. BALĂŞEL.

DOCHIA

13325 * △ **A fi baba Dochia.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A fi betrână peste fire.

2⁰ Sĕ ḑice şi celuĭ ce e îmbrăcat în multe şi gróse vestminte.

Următórea legendă, culésă în judeţul Vâlcea ne dă origina ḑicerei:

LEGENDĂ

A fost în vremea veche, de mult. de când minte nu se ţine, o babă bĕtrâna-bĕtrână. Pe baba asta o chemà pe nume, «*Dochia*». Ea n'avea alt meşteşug în viaţa eĭ de cât ciobănia. Ea îşĭ aveà turma eĭ de oiţe, pe care le paşcea tótă vara prin plaĭurile munţilor cărunţĭ. Aci ea şedea de cum se desghieţà ghieţurile şi se topeà zăpada, până începea să flocăe zapada.

Baba asta era grozav de înţepata: ea nu cura óue nimuluĭ în lume, ea nu scia ce e frica în lume. Mĕ rog, nu crescuse prin munţĭ cu urşiĭ cu lupiĭ şi cu câte alea tóte? O ţirişóră s'o fi supĕrat cum-va, şi era foc şi pîrjol de ea, de sa pazasca Dumneḑeu sfântu! nu maĭ aveaĭ ladă cu ea şi pace bună!

Ce-ĭ vin pantaralele o dată babiĭ, că se apucă la colţĭ cu Făurare şi Marţişor; nu. ca:

«Pe Făurar
Să-l tragă prin găunar,
«Şi pe Mărţişor
«Sa-l traga prin curişor!

Adeca, cum am ḑice maı pĕ limpede, îşı bătea joc de puterea ăştor dóuĕ lunĭ aspre: Faurar şi Marţitor.

Bine, sa ne tragĭ pe unde îţĭ place ţie, numaĭ sa te ţie curelele, ḑisera Faurar şi Marţişor, şi haĭ sa ne apucam la voĭnicie, să vedem care pe care, ca urma alege.

Haĭ la voĭnicie! ḑise baba Dochia. Cum se ḑise, sa şi gati de luptă: îşĭ lua nóuĕ cojóce marĭ ciobanescĭ şi se îmbraca cu tóte. Işĭ luă turma de oĭ şi se sui la munte.

Pe la Faurare
Când e geru tare.

Apoĭ ḑise către Faurar: haĭ, voĭnicule, slobóde-ţı sageţile viforóse şi îngheţóse, să-ţĭ veḑ puterea; că, de unde nu, apoĭ sciĭ remăşagul te trag prin gaunar.

Se puse Faurare pe lucru, îşĭ adună tóte puterile şi slobodi în lume nisce gerurĭ de îngheţa óla la foc şi paserea pica din sbor făcuta tócă! Lemnele se despicaŭ, petrile crăpau de atâta amar de ger!

Aşĭ! să-ĭ pese ceva adica, babeĭ Dochieĭ? Te-o feri sfântu! Ea nu se scârcĭuma de loc în cojócele eĭ marĭ şi flocóse. Şi sĕ resboi flacau Făurar cu baba Dochia cât îĭ placu. dar nu folosi nimic. Baba Dochia remase tot baba Dochia: ţanţoşe şi îndracită, cum erà din nainte!

Trecuse Făurar maĭ tot şi baba Dochia întinse mâna prin cojóce luĭ Făurar, ḑicêndu-ĭ:

Heĭ! flăcăĭaş Făurar,
Te-am tras prin găunar!

Făurar puse códa între picĭóre, lasă ochiĭ în jos de ruşine şi înghiţi gogemite nod.

Frate-sĕu Mărţişor, vĕḑêndu-l înruşinat de cotorónţa de babă, nu-l rabda inima, merse la Faurar şi îĭ ḑise: sa-mı fie cu ĭertacıune frate-meŭ:

Făurare
Că mĭ-eştĭ frate maĭ mare;
Dar n'a minţit ĕl d'a ḑis:
Dĕ mare, maĭ mare
Dar minte n'are.

Vĕḑ că doar treĭ ḑile ţĭ-a maĭ remas şi hodoróga aĭa de babă nicĭ

habar n'are de tine! Ție nu ți-e rușine, voĭnic ce te afli, să te înrușineze o cotorónță ca ea? Numaĭ prăpădi ale treĭ ḑile de ți-a rĕmas, că nu te tae capu ce să facĭ, dă-mi-le maĭ bine mie și aĭ să veḑĭ ce am să lucrez afurisiteĭ alea de babe. De mi-o scăpă din mână să fiŭ câine în patru labe, auḑĭ tu?

Făurare numaĭ ḑise nicĭ cîrc! dete frate-sĕu Marțișor ăle treĭ ḑile de-ĭ maĭ rĕmasese și se trase la o parte, ca să vaḑă ce are să facă frate-sĕu.

Marțișor luă ale treĭ ḑile de la frate-sĕu Făurar, și facu 31 de ḑile căcĭ până aci Făurar avea 31 de ḑile și Mărțișor 28.

Haĭ, babo, și cu mine, să vedem amîndoĭ cum om scóte-o la căpĕtâĭu!

Numaĭ de cât, Mărțișor, sunt gata de luptă, dar să n'o scrintescĭ și tu ca frate-tĕu, că sciĭ prinsórea: Mărțișor te trag prin curișor.

Vrednică să fiĭ să mĕ tragĭ, numaĭ să te vedem, te maĭ lovesce chelia ca frate-meu Făurar?

Baba Dochia se gati de luptă și Mărțișor al nostru o porni în ḑiua dintâĭ cu o plóe strașnică, d'alea de te pătrunde până la óse, așa că făcu cojocu babeĭ ăl de d'asupra maĭ lung de cum era cu vre-o dóuĕ palme, îl făcu bórță de apă!

Baba Dochia ḑise rînjind: heĭ, flăcăĭaș Mărțișor, cu astea vreĭ tu să scapĭ de curișor? Câțĭ ca tine în pod la mine! Na, lapăd un cojoc, dar maĭ am opt cojóce tot unu și unu! Și baba pusă pe măracinĭ un cojoc.

A dóuă ḑi o porni tot cu plóĭe. Și plouă și plouă, d-socoteaĭ că s'a spart ceru, nu alt-ceva.

Baba Dochia pusă pe măracinĭ alt cojoc.

A treĭa ḑi tot plóe sdravănă.

Alt cojoc puse baba pe mărăcinĭ.

A patra ḑi plóe cu lapoviță.

Alt cojoc jos după baba.

A cincea, a șésea și a șaptea ḑi tot ploĭe cu slótă dete Mărțișor.

Al cincelea, al șaselea și al șaptelea cojoc fură lĕpădate. Baba o sfecli și vĕḑu că s'a îngroșat gluma cu atâta prapăd de plóie.

A opta ḑi baba lĕpadă alt cojoc rĕmânênd doar cu unu.

A noua ḑi dete Mărțișor al nostru o zapadă mare grozav și apoĭ lasă un ger de plesneau lemnele, de socoteaĭ, ce mânie Dumneḑeĭéscă o fi caḑut în lume!

Baba Dochia remasă numaĭ într'un cojoc, răbdă, rabdă mereŭ până când o dată o rĕsbi cinstea și haitĭ! lĕpădă potcóvele și se făcu stan de pétră și ea și cațeaua eĭ și tóte câte avea. Și lumea spune că șade și acum încremenită în ăĭ pustiĭ de munțĭ.

Și așa a rîs dracu de cojocu babeĭ!

Mĭ-a învețat'o Mărțișor minte să se maĭ apuce și altă-dată la colțĭ.

După Dl Coșbuc numele de Dochia din acéstă legendă solară vine de la sfînta ce cade pe ḑiua de 1/14 Martie și adică S-ta Evdohia.

13326 * △ **Baba Dochia își scutură cojócele.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Când ninge în ḑilele *babelor*.

DOICIM

13327 * △ A fi Doĭcim.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice maĭ ales ómenilor slăbănogĭ carĭ 'şĭ fac vacul maĭ mult pe patul de mórte.

Doicim este titlul uneĭ balade poporane, culésă în judeţul Vâlcea de T. Bălăşel, şi care se află în colecţia luĭ V. Alexandri sub numele de Doucilă.

Acest Doicim fusese în vĭéţa luĭ tot bolnav. El atât de mult zăcuse în cât:

Ficaţiĭ 'ĭ putreḑise,
Maţele 'ĭ muce lise,
Prin piele te sprevedeaĭ,
Dalbe óse de 'ĭ vedeaĭ

Şi aşa de rĕŭ îĭ putreḑise carnea în cât:

Unde facea urma
Cădé bucăţica.

DOLOFEĬU

Veḑĭ *No. 3019.*

DOROFTEĬU

Veḑĭ *No. 3019.*

DOSPINA

13328 * △ A fi Dospina.

T. BĂLĂŞEL. *inv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Despina.*

Acelaş înţeles ca la No. 13305.

«*Că n'aĭ fi tu Dospina. Par'ca aĭ fi Dospina ;* ḑicerĭ ce se aud fórte în gura poporuluĭ din judeţul Vâlcea.

* △
13329 A şedé ca Dospina.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13306.

DRĂGĂNESCU

* △
13330 Îl ĭubesc ca pe Drăgănescu, şi l'aş băgà de pĕr în sîn.

G. Bănulescu, *înv. c. Petroşiţa, jud. Dîmboviţa.*

Vedĭ *Drag, Pĕr, Sîn.*

Când arată unul că nu ĭubesce pre cine-va.
Drăgănescu, este omul drăgăstos tutulor; vine de la cuvîntul *drag.*

DRĂGĂŞANĬ

* △
13331 La Drăgăşanĭ şi sfinţiĭ sunt cu nasurile roşiĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Arată că în acéstă localitate sunt fórte mulţĭ beţivĭ.
Podgoriile Drăgăşanilor, în Vâlcea, sunt fórte întinse şi renumite pentru vinurile cele multe şi bune ce produc. Cu deosebire în aniĭ de belşug vinurile sunt pe tóte drumurile de bătae de joc. Toţĭ béŭ vin cu ólele în loc de apă şi fără nicĭ o socotélă. Sunt ómenĭ, în aceste părţĭ, carĭ dorm cu plosca cu vin la cap, din care béŭ peste nópte orĭ de câte-orĭ le vine sete. Sunt mulţĭ carĭ nicĭ nu maĭ béŭ apă când aŭ vin. Din causa beţieĭ păriuţilor fórte mulţĭ copiĭ sĕ nasc epilepticĭ.

* △
13332 Să te păzéscă Dumneḑeŭ dĕ beţiviĭ dĕ la Drăgăşanĭ.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13331.

62447

* △
13333 **Pe pod pe la Drăgăşanĭ
Tare 'mĭ fuge d'un târtan.**

T. Bălăşel, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice evreilor în batjocură.

Acéstă locuţiune se póte esplica în felul următor: tómna, când e belşug de vinurĭ la Drăgăşanĭ, vin mulţĭ negustorĭ evreĭ de fac cumpĕrărĭ de vinurĭ şi se póte ca vr'unul din eĭ să fi supĕrat vr'un negustor român, care 'l-a dăruit pe evreŭ cu niscaĭ-va scatólce, după cum se vede din cântecul următor:

Pe pod pe la Drăgăşanĭ
Tare'mĭ fuge d'un Târtan,
Cu gĭubéua la spinare
Cu céfa plină de palme.
Eĭ! şubi, şubi, şubi!
Tarătuma tacĭ moĭ!
Lipa-ba, lipa-ba!
Lipa buţo, laso, laso!
Eĭ! dârdam, dârdam
Spune Dumuta că nu'ĭ aşa?

DRĂGHICĬ

* △
13334 **Ce maĭ ḑicĭ
Nea Drăghicĭ?**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Când unul e înfundat şi nu maĭ are ce zice.
2⁰ Se ḑice, şi în glumă, celuĭ ce'l chiémă Drăghicĭ.

DRĂGOĬU

* △
13335 **N'am loc ca Drăgoĭu în óste.**

G. I. Tomescu. *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Óste.*

Acelaş înţeles ca la No. 10518.

13336 *△ I-abătut ca luĭ Drăgoĭu de óste.

E. I. PATRICĬU, înv. c. *Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Óste.*

Acelaş înţeles ca la No. 10519.

DRAGU

13337 *△ Dragule de unde viĭ?

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice întrebând pe cine-va de unde vine.

LEGENDĂ

Odinióră a fost un hoţ vestit, cu numele de Dragu care a hoţit şi a trăit mult în judeţul Vâlcea. El a fost un fel de haiduc. Betrâniĭ spun că el a trăit cam pe vremea luĭ Tutorin. Era de ném din satul Gângulescĭ, jud. Vâlcea. Cuĭbul sĕu şi-l avea prin pădurile cele vestite ale Mamuluĭ, din jud. Vâlcea.

Când s'a apucat de hoţie şi-a luat de tovaraşĭ pe frate-seŭ Angheluţă, pe Ion din satul Dozescĭ, jud. Vâlcea, pe Florea din Florescĭ, jud. Doljiŭ şi pe vĕru-sĕŭ Stan din Cârloganĭ, jud. Romanaţĭ. Dragu era căpitanul lor, el era maĭ priceput, Angheluţă a fost un om fórte voĭnic: el sarea peste treĭ buţĭ puse în rînd, când se repeḑeà în fuga.

Odată aŭ făcut o călcare la un ciocoĭ bogat din jud. Teleorman, de la care aŭ luat bănet mult nesocotit. Intorcêndu-se înapoĭ, au trecut prin dreptul satuluĭ Voicescĭ, prin apropierea Dragaşanilor. Plecând de aci spre pădurile Mamuluĭ şi anume în spre valea Dobruşeĭ în sus s'aŭ oprit în crângul numit Putreda, care cade în com. Zlatăreiĭ. Odihnindu-se aci, vĕd trecênd în spre délul cu viĭ. numit Dobruşa, un om cu desagiĭ încărcaţĭ de merinde, el suĭa în dél la vie unde îşĭ avé crama plină cu buţĭ cu vin. Cerênd şi eĭ ceva demâncare, omul le-a dat bucuros cât le-a trebuit. Intrebându-l că unde merge, le-a spus că sus în dél la vie. Dragul l'a întrebat, ca póte să le aduca şi lor ceva vin să bé? Omul le-a spus că le aduce şi suind în dél repede s'a coborît înapoĭ cu un urcior mare cu vin pe care l'aŭ bĕut tot. Dup'aĭa Dragu a întrebat pe om dacă eĭ aŭ în satul lor biserică. Omul, care era din Voicescĭ i-a respuns că n'au. Atuncĭ Dragu i-a dat o traistă plina cu galbenĭ şi la pus de s'a jurat ca cu baniĭ aĭa să facă o biserică mare şi frumósă în satul luĭ. Omul s'a ţinut de vorbă şi a făcut cu baniĭ Draguluĭ o biserică frumósă în Voĭcescĭ, punênd şi pe Dragu ca ctitor. Acéstă biserică a durat până maĭ aniĭ trecuţĭ când a fost preînnoita.

Dragu avé o ibovnică pe care o chemà Stanca, a popiĭ Raduluĭ din gura văeĭ numită Bălacĭ, de lângă Gângulescĭ, jud. Vâlcea. Odată, ce-ĭ

vine luĭ Dragu, îşĭ ĭea ibovnica şi pe frate-sĕŭ Angheluţă şi merg în Cârloganĭ la vĕru-sĕŭ Stan şi se ascund într'un pătul, unde aŭ şedut maĭ multe ḑile.

O dată mergênd cumnată-sa, nevasta vĕru-sĕŭ Stan, cu vadra să ĭea apă de la o fântână de pe pîrîul Beĭca, o întâlnesce Trocan, căpetenia potereĭ, şi o cercetéză, nu cum-va a vĕḑut ea nisce ómenĭ aşa şi aşa? Ea momită de făgăduelile luĭ Trocan îĭ spune că Dragu este în pătul la eĭ acasă. Atât îĭ trebui luĭ Trocan şi numaĭ de cât pătulul fu înconjurat de poteraşĭ. Angheluţă sări din pătul şi voind să scape fu împuşcat. Dragu, însă, se legă singur şi se dete în mânile potereĭ, care îl duse la Spătaru din Craĭova, de unde apoĭ trebuĭa trimes la Domnie.

Aicĭ, cum îl vĕḑu cocóna Spătaruluĭ, se amoreză de el şi ceru soţuluĭ sĕŭ să se puĭe la mijloc pentru ĭertarea luĭ şi să-l ĭea vizitiŭ. Spătarul gelos, puse îndată de-ĭ tăĭă capul. Dragu alergă fără cap un conac pe stradele Craĭoveĭ până a muri. Auḑindu-se la Domnie că spătarul a tăĭat capul Draguluĭ şi nu l'a trimes viŭ, puse de perdu şi pe Spatar.

De la Dragu, spun bĕtrâniĭ, aŭ rĕmas mulţĭ banĭ îngropaţĭ prin pădurile Mamuluĭ, din care s'aŭ şi maĭ găsit de uniĭ ómenĭ.

DRAGU

Verde frunză asmăţuĭ
Dragule de unde viĭ?
De la tîrg de peste Jiĭ.
Verde frunză bob năut
Dragule ce-aĭ tirguit?
N'am tîrguit maĭ nimic:
Numaĭ aur şi argint
Şi vr'o cincĭ oca de plumb
Să duc la băeţĭ în crâng,
Că-s băeţiĭ făr' de minte
Prăpădesc la glónţe multe
Daŭ la semn şi merg nainte,
Sunt copiiĭ crudiceĭ
Prapădesc ĭérba cu eĭ.
Şi maĭ are Dragu, are,
Tovarăşĭ pe cine are:
Pe Ion de la Dozescĭ
Şi pe Florea din Florescĭ,
Dragu mĭ-e din Gângulescĭ,
Angheluţă stréjă mare
De-l păza la dĕmâncare
Ḑiua pe nemézu mare
Să nu se bage de sémă.
Ibovnica Draguluĭ
Fata popiĭ Raduluĭ
Din gura Bălacĭuluĭ,
Mâncă capu Draguluĭ.
Verde frunză şĭ-o lalea
Da Dragu ce mi-şĭ făcea:
Se ducea de se trăgea
La o códă de vâlcea
Resărit'a d'o viorea
Păzesce Dragu la ea

Mĭ-o păzesce cu flinta
Să n'o rupă cine-va
Să intre Dragu 'n belea.
Ibovnica Draguluĭ
Stanca pĕ nume o chemă
Fata popiĭ Raduluĭ
Cu dĕmâncare plecă
Ḑiua pe nemézu mare
Să nu se bage de sémă.
Cu Trocan mi-se 'ntîlnea
Șĭ-așa din gură o 'ntreba:
Und' te ducĭ cu demâncare
Ḑiua pĕ nemézu mare?
Hóță ca Dragu era,
Ea din gură rĕspundea:
Verde frunză arțăraș
Are taĭca un purcăraș
Și mĕ duc cu dĕmâncare
Că ne-a spus că numaĭ are.
Stanca la Dragu mergea
Frumos masa ĭ-o 'ntindea
Și din gură așa 'ĭ spunea:
Ce am auḑit eŭ de tine
Ca mâĭne țĭ-auḑ de nume,
Iea pușca și ĭataganu
Și maĭ eșĭ pe la maĭdan
De sparie pe Trocan.
Aĭ! câĭnele și dușmanu
Că ține pizma cu anu.
Ia maĭ ĭea d'ăle pistóle
Și maĭ eșĭ pe la măĭdane
De maĭ sparie cătane
Că numaĭ veḑĭ dĕmâncare.
Da Dragu ce mi-șĭ făcea,
Când așa că șĭ-auḑea:
Se trăgea de se ducea!
Un vĕr pe lume șĭ-avé
Stan pe nume mi-l chema
Acolo cum mi-șĭ mergea
Intr'un pătul se suĭa
Treĭ ḑile că mi-șĭ ședea.
Cățéua cumnata-sa
Vadra 'n cap că șĭ-o lua
Și la apă mi-șĭ pleca
Cu Trocan mi-se 'ntîlnea
Și așa din gură 'ĭ ḑicea:
Eștĭ poteră de zăvoĭ
Dragu e 'n pătul la noĭ.
Trocan ce mi-șĭ facea
Când așa că mĭ-auḑa:
Mâna 'n pozînar băga
D'un galbior mi-șĭ scotea
Și 'n vadră 'l arunca.
Și la Dragul mi-șĭ mergea
Ocol pătuluĭ da ¦
Și așa din gură ḑicea:
Dă-te Dragule legat

Nimic nu mi-eştĭ vinovat.
Da Dragu ce mi-şĭ făcea:
Prin pătul mi-se plimba
Şi din gură mi-şĭ grăĭa:
Verde frunză de năut
D'ar fi Dragu vr'un voĭnic
N'ar lăsa armele 'n crâng
Iasă singur la colnic
Făr' de beţ făr' de nimic!
Şi vorba dacă fîrşa
D'o fringhióră cerea
Singurel mi se lega.
Dară Trocan ce-mĭ facea
Jos din pătul că mi-l da.
Şi din gură mi l ruga:
Haĭ, Dragule dumnéta,
Ia spune averea ta,
Că eŭ drumul mi ţi-oĭ da.
Cum să 'ţĭ spuĭu averea mea,
Căcĭ eu sunt în mâna ta?
Eŭ mi-am pus'o 'n curătură,
Vr'un sărac să mĭ-o găséscă,
Cu ea să se arănéscă,
Pe Dragu să pomenéscă.
La Craĭova mi-l duceà
Tot oraşu mi-l plimbà,
Şi capu că mi-l tăĭa
La Domnie mi-l ducea.

V. Daragiŭ, c. *Lungescĭ, j. Vâlcea.*

DRUM

Veḑĭ *Car, Cărăuş, Cap. II, c. Drum.*

13338 **Cel-ce (cine) umblă pe drum, cu gândul a-casă îşĭ pĭerde căciula în tîrg.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 174; I, p. 114. — Hinţescu, p. 67.

Se va găsi înţelesul la No. 6198 unde ḑicerea este dată greşit.

13339 **Când plecĭ la drum sciĭ, dară când aĭ să te întorcĭ nu poţĭ sci.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 458. — Fr. Damé, I, p. 395.

Căcĭ multe sĕ pot întîmplà până la sfîrşit.

In vechime, când drumurile eraŭ atât de próste şi de nesigure, acéstă dicere trebuia să se aplice şi maĭ bine de cât adĭ.

* △
13340 **Drumul capĕt n'are.**

V. SALA, *dasc. c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Cap. II, c. Drum.*

Acelaş înţeles ca la No. 605.

* △
13341 **Drumul oblu'ĭ pare vale.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Pentru cel bét.

* △
13342 **Pĕ drum vĕ duc,**
Pĕ drum v'aduc.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Sĕ dice când cine-va merge cu vitele la păşune şi sĕ întórce repede cu ele la obor, tot flămânde.
2⁰ Când facĭ o călătorie fără folos.

* △
13343 **Drumu e de călĕtorie.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Călĕtor.*

Sĕ dice celuĭ ce ţĭ-e voĭea să plece. Vedĭ No. 11322.

«Eĭ, daca plecĭ? *drumu e de călĕtorie.*»

* △
13344 **Când omul îşĭ pĭerde drumul e bucuros să găsască (macar) cărarea.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Dacă prăpădescĭ drumul eştĭ bucuros şi de cărare.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Cine a rătăcit drumul e bucuros şi de cărare.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Cap. II, c. Drum.*

Când unul a decădut, e bucuros să aĭbă măcar cu ce să'şĭ ţie dilele. Vedĭ No. 606.

13345 * **Să nu laşĭ drumul mare pentru cărare.**

P. BUDIŞTEANU, c. *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Cale.*

Acelaş înţeles ca la No. 484.

13346 * △ **A pĭerdut şi drumul şi cărarea.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

Nu maĭ scie ce să facă; ĭĭ merge rĕŭ de tot.

13347 * △ **Omul, când îşĭ pĭerde drumul, nu găsesce nicĭ cărarea.**

GAV. ONIŞOR, *prof.* c. *Banca, j. Tutova.*

Pentru cel care a apucat'o rĕŭ şi nu o maĭ póte îndreptà.

13348 * △ **A luat'o îndată din drum pe cărare.**

ALFRED JUVARA, c. *Popenĭ, j. Fălciŭ.*

Pentru ceĭ carĭ o apucă de odată rĕŭ.

13349 * △ **La drum mănâncă omul ce găsesce că Dumnedeŭ ĭértă pĕcatele.**

P. BUDIŞTEANU, *maĭor, j. Ilfov.*

Vedĭ *Babă.*

A se vedé înţelesul de la No. 2708.

Pentru cel care nu caută la sĕrbătorĭ nicĭ la nimic, ci tot muncesce.

13350 * △ E rĕŭ când cine-va ĕşĭ perde drumul.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când îşĭ pĭerde rostul, când a apucat'o rĕŭ.

13351 Umblă pe drum cu alaĭu
Ş'a-casă n'are malaĭu (mălaĭu).

A. PANN, I, p. 160. — HINŢESCU, p. 194.

* △
Umblă pe drum cu alaĭu
Şi în casă n'are mălaĭu (malaĭu).

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — A. PANN, *Edit.* 1889, p. 173.

Pentru ceĭ fudulĭ şi săracĭ.

13352 * △ Nu 'şĭ ţine drumul, ce apucă pe de lăturĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

1° Celuĭ ce lucrézǎ deosebit de ceĭ ce'l înconjórǎ.
2° Merge spre regres.

Il ne suit pas le droit chemin.

Prov. Franc.

13353 * △ Merge pe alăturea cu drumul.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Alăturea cu drumul.

N. Miron, *elev, Sc. Norm. Bĕrl., c. Onescĭ, j. Bacăŭ.* — Em. Popescu. *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.*

Vedĭ *Cap. II, c. Drum*

Acelaş înţeles ca la No. 13352.

* △
13354 Cine merge pe alăturea cu drumul cade jos.

Gh. Mihalache, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Cine lucrézā deosebit de ceĭ-l'alţĭ o pate.

* △
13355 Vorbesce alăturea de drum.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Spune ne-adevĕrurĭ.

* △
13356 Cine umblă pe tóte drumurile nu ajunge nicăirĭ.

D-ra Ecat. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Cine se apucă de multe odată nicĭ una nu isprăvesce, nu isbutesce.

* △
13357 Drumul drept te duce la ţintă, cotiturile (ocolurile) te fac să rătăcescĭ.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Cap. II, c. Cale.*

Acelaş înţeles ca la No. 485.

* △
13358 Drumul bătut nu trébă *(sic)* lăsat pentru cela dinga sat.

V. Sala, *c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.*

Dacă aĭ avut purtare bună până acum, nu o părăsi pentru un ceas de plăcere.

13359 * △ Cine merge pe drumul vechĭu nu se teme de mórte.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Cale.*

Acelaş înţeles ca la No. 484.

13360 * △ Drumul lung cu greŭ se trece.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Căcĭ eştĭ expus la multe primejdiĭ.

13361 * △ Drumul strîmb îţĭ pare maĭ lung.

G. MIHALACHE, *înv c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Este însă maĭ în tot-dé-una maĭ sigur.

13362 * △ Drumul drept îţĭ pare lung.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Căcĭ este adese-orĭ maĭ greŭ de urmat, şi în tot-dé-una maĭ monoton.

13363 * △ Adesĕ-orĭ drumul ce vreĭ să scurtezĭ e cel maĭ lung.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Cale.*

Acelaş înţeles ca la No. 485.

13364 * △ Nicĭ tu, nicĭ drumu.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Cap. II, c. Drum.*

Sĕ ḑice când îndemnĭ pre cine-va să mérgă ĭute pe drum. A se vedé No. 607.

* △
13365 **Staŭ în drum şi mĕ gândesc,**
Cum s'o maĭ înnemeresc.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când nu aĭ nicĭ un rost de cele ce trebue în vĭéţă, când nu sciĭ pe ce cale să o ĭeĭ ca s'o nemerescĭ maĭ bine.

* △
13366 **Drum bătut (ca curul popeĭ).**

G. P. Salvĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Drum bătut ca şeḑutu popiĭ.

G. Madan, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.*

Veḑĭ *Cap. II. c. Drum.*

Acelaş înţeles ca la No. 614. Bătut are aci înţelesul de plin, rotund, neted.

* △
13367 **Drum bătut ca bumbacul**
Unde'ĭ ajunge să 'ţĭ spargĭ capul;
Drum bătut ca fuĭorul
Unde 'ĭ ajunge să 'ţĭ rupĭ picĭorul.

C. Manoilescu, *stud. Sc. Inst., c. Cosmescĭ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Cap. XI, c. Cale.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 13204.

13368 **Tu aripidină şi brósca alagă** [1]).

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 151.

---

[1]) La vale şi brósca ţestósă alérgă.

Pentru o trébă ușóră pe care orĭ și cine o póte îndeplini.

13369 **Umblă drumurile în rînd**
Podinile numĕrând.

A. PANN, I, — HINȚESCU, p. 51.

Vedĭ *No. 613.*

Pentru cel leneș saŭ cel care umblă în zadar, fără nicĭ un scop.

13370 * △ **A 'l scóte la drum de boĭ.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

A sărăci din pricina altora.

13371 * △ **Sĕ duce călare pe cóma drumuluĭ.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică umblă pe jos.

13372 * △ **Nu scie nicĭ să trécă drumul.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Celuĭ fără minte.

13373 * △ **O pornit cu altu pe drum.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

A 'șĭ lua tovarăș într'o afacere.

13374 * △ **Pe icĭ 'țĭ-e ('țĭ-a fost, 'mĭ-e) drumul.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 30. 78. 109. 129. 163. 226. 249. 290. 302. 318. 373. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 202. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 42. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Cap. II, c. Drum.*

Acelaş înţeles ca la No. 612.

«Cĭobănaşul însă îşĭ scóte calul din nomol, şi în învălmăşélă, se strecură binişor, şi *pe ici ţĭ-e drumul;* plecă şi îĭ lăsă cu buzele umflate, cu braţele încrucişate şi fluerând a pagubă.» P. Ispirescu, p. 249

13375 * △ **A 'şĭ lua drumul.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A plecà de unde se află.

13376 * △ **Intinde-o la drum.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 13375.

13377 **Na, la drum!**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Nu bate câmpiĭ, mergĭ pe calea cea bună.

13378 * △ **Taĭe 'ĭ curmu**
Şi 'ĭ dă drumu.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Nu pune pĭedică omuluĭ, lasă'l să plece.
Curmu desemnéză aci códa scurtă a dovléculuĭ.

13379 * △ **Sĕ gătesce de drum.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

E aprópe să móră.

Faire son paquet.

Prov. Franc.

13380 *△ **Asta nu sĕ ĭeà din drum.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Ce-va fără să te aştepţĭ.

13381 *△ **A i se închide drumu.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Cărare.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 501.

13382 *△ **A umblà pe treĭ drumurĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cărare, Cap. II, c. Drum.*

A fi bét. A sĕ vedé No. 611.

13383 *△ **A'şĭ ţine drumul.**

ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.*, p. 142.

1⁰ A se porni înainte pe calea apucata.
2⁰ A nu se abate de la hotărîrea luată.

13384 *△ **A 'şĭ căutà de drum.**

ION CREANGĂ, *Pov.*, p. 25 & 286.

Aceleaşi înţelesurĭ ca la No. 13383.

13385 * **A 'ĭ stà în drum.**

ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.*, p. 108.

1⁰ A'l opri.
2⁰ A'l împĭedica de a face ce voesce.

13386 * △ **Drum bun.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Cap. XI, c. Cale.*

Adică poţĭ plecà sănătos.

13387 * △ **A se dà la drum.**

G. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu*

Veḑĭ *Brazdă.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 467.

13388 * △ **A rĕmâne pe drumurĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ A rĕmâne orfan.
2⁰ A rĕmâne sărac.

13389 * △ **A bate drumurile.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *No. 631.*

Sĕ ḑice celuĭ ce umblă mult pe drumurĭ şi cam în zadar.

DUCA-VODĂ

13390 **A muri de Duca-Vodă.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 23.

Adică din pricina luĭ Duca-Vodă.

«Ce le-aŭ căutat boĭerilor a aştepta vreme, la care vreme peste nadejdea lor le-o dedese Dumneḑeŭ, precum veĭ ceti maĭ jos. Eră alţĭ boerĭ ce maĭ rĕmăsese, Chiriac Sturza vel-Spătar, Contĕş Stolnicul, Iorga Cărăcaş Spătar al doilea; aceştia *aŭ murit de o bólă ce'ĭ ḑicea Duca-Vodă*, adecă de supĕrul Ducăĭ-Vodă; éră alţiĭ carĭ aŭ fost maĭ rĕmas, în mare nevoĭe şi super şi strînsóre de banĭ.» — NIC. COSTIN.

DUCIPAL

13391 * △ **A fi Ducipal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ cal voĭnic şi frumos, plin de agerime.

D. Bălăşel a cules în judeţul Vâlcea urmĕtórele credinţe referitóre la Ducipalul luĭ Alexandru Machidon.

DUCIPAL

«Ducipal a fost numele caluluĭ luĭ Alecsandru Machidon. Acest cal aveà în frunte un corn de aur. Nu suferea să încalece altul pe el, de cât Împĕratul Alecsandru. Când a mers cu stăpânu seu la *Ivantie,* el a sorbit de treĭ orĭ apă d'a vie, de care curgeà din belşug la picĭórele acestuĭ fericit Ivantie, de acea el n'a murit nicĭ până aḑĭ şi nicĭ n'are să maĭ mórà vre-odată. El traesce în ostrôvele Mărilor şi când îĭ vine dor de stăpânu sĕŭ, nechéza de se cutremură pămîntu de la o margine până la alta. La vremea de apoĭ el va necheză cu atâta putere în cât se va cutremură pamîntul aşa de tare că va sări din ţîţînı!»

C'est un Bucéphale.

Prov. Franc.

DULUŢĂ

13392 * **Să te ducĭ, Duluţă.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 52. — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

A se duce Duluţă.

P. ISPIRESCU, *Leg*, p. 79.

Să fugĭ, Duluţă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 46

1° Arată fuga cuĭ-va.
2° Despre un om fricos care fuge după ce a făcut pozna.

«Când aprópe, aprópe să pun mâna pe dînsul, 'ĭ-am pĭerdut urma şi *să te ducĭ Duluţă.*» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 52.

DUMITRU

Vedĭ *Cap. XII, c. St. Dumitru.*

13393 △ **De la Sân-Petru la Sân-Medru.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 253 & 256.

A se vedé la No. 266. **b.**

13394 * △ **Mĕĭ Dumitre,**
Bată-mi-te,
Ce-aĭ mâncat
De te-aĭ umflat?

T. BALĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celuĭ ce'l chĭémă Dumitru, când maĭ este şi gros la trup.

Iată întrégă acéstă ḑicală aşa cum se aude în judeţul Vâlcea.

Meĭ Dumitre,
Bată-mi-te,
Ce-aĭ mâncat,
De te-aĭ umflat?
Şépte pite ş'un pitoĭu,
Şĭ-o copaĭe de gunoĭu,
Şĭ-o funie de usturoĭu,
Şĭ-un picĭor de piţigoĭu.

DUNĂRE

Vedĭ *a Striga.*

A se vedé *Dunarea în literatură şi tradiţiunĭ* de Papadopol-Calimah, în Analele Academieĭ Române, Seria II, Tom. VII, Secţ. II.

13395 * △ **Fuge ḑioa de bivolĭ, ĭar nóptea trece Dunărea.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Ḑi.*

Acelaş înţeles ca la No. 89.

13396 * △ Înşiră de pe apa Dunăriĭ.

E. I. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Sâmbătă.*

Adică basme, poveştĭ, lucrurı de mirare şi de necredut.

13397 * △ Cară apă 'n Dunăre.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Apă.*

Duce unde e de prisos, face o muncă zadarnică. A se vedé No. 400 & 401.

Γλαῦκας εἰς 'Αθήνας.[1])

Prov. Elin.

Mari aquam addere.[2])

Prov. Lat.

13398 * △ Numaĭ Dunărea sciă
Câte ţĕra suferĭa.

NEC. D. MATEĬ, *c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Arată cât de marı eraŭ odiniόra suferinţele Românilor.

13399 * △ Dunărea e mare, însă câte odată scade fórte mult.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

De şi cine-va este fórte bogat, dar tot va maĭ puté sărăci şi vice-versa.

---

[1]) Cucuvele la Athena (a duce).
[2]) A adăogă apă măreĭ.

13400 * △ **Strigă de la munte să 'l audă de la Dunăre.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Vedĭ *a Strigà.*

Acelaş înţeles ca la No. 6017.

13401 * △ **Te trec Dunărea.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ dice celuĭ ce te supĕră peste fire, însemnând cea maĭ mare pedépsă.

13402 * △ **Suge-te ar şerpiĭ Dunăreĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Blestem popular.

13403 * △ **Dunăre (tereŭ).**

N. MANAFU, *înv. c. Vela, j. Dolj.*

Vorba *tereu* are, în limba poporuluĭ, idea de mulţime şi aprópe ce-va fără margine. Se aude: *pădure tereu, tereŭ de padure,* când e vorba de o pădure fórte întinsă; *apă tereŭ,* când a plouat mult saŭ s'a revĕrsat un rîŭ.

Saŭ când pădurea e de ne-strabătut sĕ dice numaĭ *Dunăre de pădure.* Când o apă a înnecat totul sĕ dice: *afară e Dunare.*

Ambele cuvinte exprimând fie-care în parte ideĭa de marime, poporul le alătură pentru a exprima acéstă ideĭe cu o îndoită putere.

13404 * △ **A se face Dunăre (de mânie).**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — G. POBORAN, *inst., j. Olt.*

Dunăre de mânios.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 141.

* △ *A se face Dunăre turbată.*

L. ŞĂÎNEANU, *Dicţ.*, p. 286. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se supĕrà fórte tare.

«Dar sciĭ că m'aĭ ars, haĭdĕule, ḑise parintele Duhu, luându 'şĭ tălpăşiţa, *Dunăre de mânios.*» — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 141.

13405 * **N'o fi cât Dunărea?**

Adică n'o fi lucrul aşa de mare, aşa de greŭ.

13406 * △ **Să curgă ca Dunărea şi tot nu 'ĭ ajunge.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Olt.*

Celuĭ ne-săţios.

13407 * **Nicĭ în Dunăre nu găsesce apă.**

DIM. MOVILĂ, *j. Covurluĭu.*

Nu e vrednic de nimic.

13408 △ **Cine bate Dunărea**
Nu mi-l bate muierea.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 122.

Omul bărbat e stăpîn în casa luĭ; când ĭea nevéstă sĕ însóră nu sĕ mărită.

RADA

. . . .
. . . .
. . . .
Bărbat oĭu luà
Care s'a aflà
Dunărea sĕ 'nóte
Redicând din cóte,

In piciòre stând
Buzdugan purtând.»
Nime nu s'află
Care cuteză
Din ceĭ cazaclii[1]
Negustorĭ de viĭ.
Ear un argăţel
Tînĕr, voĭnicel,
Pe loc s'apucă
De se încercă.
Dunărea trecea
Şi ear sĕ 'ntorcea
Din còte 'notând,
In piciòre stând,
Buzdugan purtând.
Rada 'nveselia
Şi ast-fel grăĭa:
«Vin voĭnicule,
Argaţelule,
Pe tine te vreŭ
Bărbat să te ĭeŭ,
Că 'ĭ o ḑicĕtòre
De însurătòre:
Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muerea!»

13409 *△ **Nu se spală nicĭ cu apa Dunăreĭ.**

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Bahluĭu, Prut.*

A dà unuĭa o batjocură în cât să nu sĕ maĭ pótă scăpà multă vreme de învinuirea ce i s'ar aduce.

13410 *△ **C'un găinaţ de cĭóră nu sĕ spurcă Dunărea.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Mare.*

Pentru un lucru de nimic nu sĕ strică o trébă saŭ o afacere mare. A se vedé No. 852.

[1]) Negustorĭ din Rusia care cumpĕră vin din ţéră şi-l trec peste Prut.

13411 △ **Are să trécă multă apă pe Dunăre.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Gârlă, Pîrîŭ, Vale.*

Adică ceïa ce plănuesce cine-va că ar puté face acum, nu sĕ va puté face de cât mult maĭ tîrḑiŭ. A se vedé No. 731.

Il passera jusque-là beaucoup d'eau sous les ponts.

Prov. Franc.

DUŢĂ

13412 * **Trage 'ĭ Duţă,**
Că 'ĭ desculţă.

Vedĭ *Desculţ.*

A se vedé variantele şi înţelesurile de la No. 7029.

ELIMP

13413 * **Nu s'easpare Elimplu di neuă.**[1]

C. ZUCA, *stud. c. Băésa, Epir.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Oŭ.*

Adică vitézul de pericol.

ENACHE

13414 * △ **A luà pe Enache în cap.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

A se îmbetà.

[1]) Nu sĕ sperie Olimpul de zăpadă.

13415 * △ Nu 'ĭ el de vină, ci Enache.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Omul bét greşind ce-va i sĕ póte ĭerta, cacĭ nu lucréză cu mintea curată.

ENE

Veḑí *Popă.*

13416 * △ Ene, Ene
Cu treĭ dughene!
In una lulele,
In una tabac,
Şi 'n una căcat.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 7264.

13417 * △ Veni Ene
Pe la gene.

I. STĂNESCU, *înv. j. Argeş.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △ *A venit moş Ene (Ieni) pe la gene.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 235. — *Şezăt.*, II, p. 51.—ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

* △ *A venit moş Ene*
La gene.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Enache se pune pe gene.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.* IX, p. 284; *Pov.*, p. 6.

Sĕ ḑice când îţĭ vine somn, când unul pirotéza.

EŞIĬ

13418 * △ **Cine duce banĭ la Eşii? Tu şi eŭ!**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Se ḑice, când unul vroesce să se laude că are o autoritate óre-care saŭ un titlu, când în realitate nu e nimic. Inainte vreme, când visteria ţereĭ era la Iaşĭ, perceptoriĭ, carĭ pe atuncĭ se numiaŭ vornicĭ, trebuĭa să duca baniĭ acolo. Insa singurĭ cu baniĭ nu se putéŭ duce, fiindu-le îngrijă pe drum, şi maĭ luaŭ cu eĭ încă un om, care era dat din partea satuluĭ. Acel om, care întovărăşa pe vornic, sĕ credea, în sat, că are şi el o putere, o autoritate; căcĭ adesea îl auḑiaĭ pe la cârciume, maĭ cu sémă la beţie, lăudându-se şi adresându-se către vornic: «Maĭ! *cine duce banii la Eşĭ? Tu şi eu!*

EUROPA

13419 * △ **Nu te jucà cu Europa 'n bumbĭ.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Nu te mĕsurà cu unul maĭ mare şi mai puternic de cât tine, că te veĭ căi.

EVA

Veḑĭ *Cap. XII, c. Eva, Gliga.*

13420 * △ **Tăcĕnd Eva şi-a umplut sacul.**

V. Sala, *dasc. c. Hinchiriş, comit. Bihor, Ungarĭa.*

1° Cu tăcerea eştĭ maĭ folosit în tot-dé-una.
2° Inţeles pornografic.

FAGAŞ

Vedĭ *Cap. II, c. Făgaş.*

13421 *△ **A nu eşi din făgaş.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Cap. II, c. Făgaş, Ogaş.*

Acelaş înţeles ca la No. 616.

FARAON

13422 *△ **A fi Faraon.**

A. Candrea, *Rev. Nouă* VIII, p. 467. — S. Fl. Marian, *Satire*, p. 228. — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A fi negru, întăcĭunat ca dracu.
2⁰ Sĕ dice în batjocura ţiganilor.

Poporul crede că Faraonii sunt o specie de dracĭ împeliţaţĭ. Eĭ locuesc în ale mărĭ pustiĭ şi îşĭ aŭ locuinţele în fundul apelor. Sunt faraonĭ de ambele sexe, de aceea să şi prăsesc.

Vedĭ legenda la cuvîntul *Ţigan.*

Moldovanul rîse
Şi pe urmă dise:
— Mĕĭ ţigane
Faraóne.
De ce nu aveţĭ şi voĭ
O biserică ca noĭ?

Poes. Pop.

FEFELEĬ

13423 * **Avocat de la Fefeleĭ.**

Avocat prost, care nu scie dreptul.

Fefeleĭ este un sătişor în imedĭata apropĭere a oraşuluĭ Mizil.

FELIŞAN

13424 *△ **Ca la Felişan.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Se ḑice orĭ de câte-orĭ cositoriĭ cosesc voĭnicesce.

Despre Felişan se spune că dînsul a tocmit vre-o ḑece cositorĭ ca sa-ĭ coséscă prin curte plătindu-le câte doĭ leĭ, cum umblă ḑiua. Şi apoĭ s'a pus în lucru de diminéţă din resăritul sóreluĭ. Şi cum prin curtea sa ce era împetrită nu se găsea de fel nicĭ o buruiană, în cât aceştĭ cositorĭ trăgeaŭ cu cósele în zadar. Sunetul care se aude la cosit, produs de sgomotul cóselor, aceştĭ ómenĭ îl făceaŭ din gură. Băteaŭ cósele la timpul lor, odihneaŭ şi prânzeaŭ la timpul cerut.

FICHETESCĬ

13425 *△ **Ie'ţĭ drumu la Fichetescĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Haĭde, plécă.

FILIP

Veḑĭ *Cap. XII, c. Filip.*

13426 *△ **Şterge-o, Filipe!**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *a Sterge.*

Când îndemnăm pe unul să pună mâna pe ce-va.

SNÓVĂ

Unuĭ popa nu'ĭ plăceà să 'ĭ lese mâna ce vĕd ochiĭ. Umblând odată cu Iordanul, şi sciind ómeniĭ năravul luĭ unu a pus în cuhnie, la în-

demână, un fer roşu. Popa cum îl vede, dice cântând, către dascalul seu «*sterge o, Filipe!*» Acesta ĕl bagă în traista, se arde la mână, traista a gaurit'o şi ferul a cădut jos.

FILIPESCÏ

13427 **Mĕ umpluşĭ de Filipescĭ (Hilipescĭ).**

P. Ispirescu, *Opinc.*, p. 127.

M'aĭ umplut de Filipescĭ.

Baronzi, p. 86.

¢△ *A umplé de Filipescĭ.*

G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Lazar Şăineanu, *Dicţ.*, p. 325.

1° Mi-aĭ dat bani calpĭ, carĭ nu au curs.
2° Mi-aŭ spus lucrurĭ cu totul ne-însemnate.
3° A pricopsi pe cine-va (ironic).
4° A'ĭ da maĭ nimic.
5° Adica de bóle lumescĭ sau cum se maĭ dice, bóle boerescĭ. Acest din urmă înţeles este maĭ rar.

«Iţĭ vorbesc, bine Moţailă, dupa cât mĕ duce capul: de ţĭ-o plăcea, bine mĭ-o păré; dĕ nu, *mĕ umpluşĭ de Hilipescĭ*, c'aşa o să 'ţĭ dic.» — Gr. Jipescu, *Opinc.*

La Filipescĭ de Tîrg, în Prahova, sĕ ţine un tîrg septemânal însemnat. De óre-ce în tîrg negustoriĭ, spun multe mincĭunĭ, ca să 'şi pótă trece marfa; de aci s'a născut dicerea.

In acelaş mod s'au format dicerile: *a spune braşóve, a fi braşovén.*

FIRA

13428 *△ **Fată bărbată ca Doĭca Fira.**

Avr. Corcea. *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*.

Pentru fetele cele leneşe.

DOICA FIRA

Doĭca Fira cea lăudata,
De treĭ anĭ neperiată,
Când ea mi se perĭa
Şėpte sate năradea
Cu sĕcurí şi cu topòrĕ
Ca paduchiĭ să 'ĭ omòră.

* * *

Doĭca Fira spala lână,
Doĭ fecĭorĭ o ţîn de mână,
Doĭca Fira mână vacĭ
Şėpte-ḑecĭ o ţîn de cracĭ.

* * *

Doĭca Fira torcĕtòre
Aruncă-câlţiĭ 'n cuptòre,
Tòrce-un fus
L'arunca 'n sus,
Tòrce douĕ
Besĕ nouĕ.

* * *

Doĭca Fira ţĕsatòre,
Doĭca Fira lucratòre,
Ţĕsĕ-un cot
L'aruncă 'n pod.
Ţĕsĕ-o natră
Besĕ-odată.
Prîntre iţĕ, prîntre spată
Trece ĭapa 'mpedicata,
Prîntre sul, prîntre rĕsboĭu
Trece caru cu opt boĭ.

* * *

Doica Fira pusă pânza,
Pusă pânza, când dă frunza:
O pusa pe la Floriĭ
Ş'o sfîrşi la Sân-Vasiĭ
Şi 'ı sĕ paru că grabi.

Pe aria cântecului acestuĭa jòcă fecioriĭ şi *descântă* vorbele de sus.

FLÓREA

13429 ⁂ △ Tacĭ fă, Flórea ţiganca.

P. Daniilescu, *înv. Salcuţa, j. Dolj.*

La una care vorbesce urît.

FLORIĬ

Veḑi *Cap. I, c. Floriĭ.*

13430 * △ **Cum va fi în ḑiua de Floriĭ va fi şi în ḑiua de Pascĭ.**

Şezătóre, I, p. 192. — I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Veḑĭ *No. 126.*

Ḑicere meteorologică.

13431 * △ **La Floriĭ sĕ bé mărţişorul.**

D. Popa, *inst. c. Bucescĭ, j. Tecuciu.*

Obiceĭul de a'şĭ atîrna fetele la gât, în ḑioa de 1 Marte o monedă de aur, de argint sau vre-un cincĭ parale găurit este în tóta Ţéra-Românéscă.

In satul Bucescĭ fetele, după ce aŭ purtat marţişorul, se adună patru-cincĭ la un loc, la una care le e tuturor prietenă, în ḑiua de Floriĭ, şi, din baniĭ pe carĭ i-au purtat la gât cumperă portocale, cofeturĭ, zahar, vin şi petrec între ele. După acésta se duc la horă. Din acest obiceĭu, care de alminterea nu există pretutindenĭ, s'a nascut şi ḑicerea.

FOCŞANĬ

13432 * △ **Aḑĭ aci, mâĭne 'n Focşanĭ,**
Poĭmâĭne la Botoşanĭ.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △ *Aḑĭ aicĭ, mâĭne 'n Focşanĭ.*

T. Bălăşel, *înv. c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Aḑĭ.*

Se ḑice de un om care cutreeră ţéra, fară sa'şi facă un căpĕtâiu statornic. A se vedé No. 47.

FOLTEA

13433 — **Da tu, Folteo, ce-aĭ mânca?**
— Apă aş bé.

GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 113.

Vedĭ *a Mâncà*

A se vedé No. 8689.

FOTĬE

13434 * **Tot în via Fotiĭ bate pétra.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Vedĭ *Şatră, Vie.*

Sĕ ḑice când necazurile cad tot pĕ un obraz (GOLESCU).

FRANCEZ

Românii cred că Francezii sunt ceĭ maĭ veselĭ ómenĭ şi că eĭ se bat în resboĭu, cu Englezii, cu apă fĭertă pe sus, adică în aer.

FRANGOLE

13435 **Cât aĭ ḑice: cîrc, Frangoleo.**

V. ALEXANDRI, *Teatru.*, p. 606. 844 & 1000.

Cîrc, Frangoleo.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 844 & 1000.

Vedĭ *a Ḑice.*

Acelaş înţeles ca la No. 5136.

FRĂSINA

13436 *△ **Chişcă-mĕ, Frăsino.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *a Pişcà.*

A se vedė la No. 5687 variantele şi deosebitele înţelesurĭ.

FRĂŢILĂ

Vedĭ *No. 3019.*

FREANŢ

13437 *△ **Sănătate, Freanţ!**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Arată fuga, îndepartarea unuia care a comis vre-un rĕŭ. ntîmplarea urmatóre, după cum sĕ povestesce, a dat nascere ḑicereĭ.

SNÓVĂ

Un Coşteant[1] venind de la Vêrşeţ pe picĭóre îşĭ face socóta cum ar putea ajunge maĭ în grab la moşia sa departe, dincolo de comuna Coşteĭu. Mergênd pe drum ajunge la locul unuĭ Nėmţ care lucra la cucuruz, şi pe care'l cunoscea Românul. In drum era cocĭa[2]) cu caiĭ legaţĭ la şireaga din nainte; caĭ bunĭ şi frumoşĭ. Nėmţu săpa şi era cu dosul către cocĭe. Românul nu'şĭ bate mult capu ci mi se pune, întórce caiĭ, îĭ prinde la cocĭe. apoĭ se suĭe în ea, apucă frînele şi biciul şi, întorcêndu-se către Nėmţ, îĭ strigă: «*Sănatate, Freanţ*[3])» Nėmţu cu numele Freanţ strigă după Român să stee, să nu'ĭ ducă caiĭ cu cocĭa. Dar, de unde! Românul s'a dus în trėbă'ĭ, a ajuns la moşie, s'apoĭ au dat drumu cailor, carĭ au venit ĭarăşĭ la stăpânul lor.

FRIUL

Vedĭ *Carniola.*

---

[1]) Locuitor din Coşteĭu.
[2] Trăsură, căruţă.
[3]) Franţ = Francisc.

GAHIŢA

Veḑĭ *No. 3019.*

13438 * △ **După ce e slută apoĭ o chĭémă şi Gahiţa.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Urît*, *Vĕrsat.*

Acelaş înţeles ca la No. 6230.

GALAŢIĬ

13439 **Hiĭ! opt un cal, că nu's departe Galaţiĭ.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. Creangă, *Pov.*, p. 108.

Veḑĭ *Albă.*

Sĕ ḑice când vreĭ să glumescĭ pe socotéla uneĭ vite slabe, ce o are unul la căruţă dându'ĭ cu bicĭul.

GAŞPER

13440 * **Gaşper.**

A. Candrea, *Rev. Nouă,* VII, p. 469. — Dim. Ollănescu, *Teatr. Rom.,* p. 20.

Poreclă ce se dă ţiganilor.

Gaşper este o corupţie a numeluĭ *Gaspar* saŭ *Gaşpar,* unul din ceĭ treĭ craĭ de la resărit: Melchior, Baltazar şi Gaspar. Acest Gaspar ar fi fost, după legendă, împeratul Arabieĭ. şi în jocul vicleimuluĭ se represintă ca un Arab.

Pe lângă aceştĭ treĭ craĭ, cele-l-alte personagiĭ ale vicleimuluĭ sunt: Irod, Ofiţerul, Pruncul, doĭ Elinĭ (soldaţĭ), Paĭaţa şi Moşul.

De la Gaşper, vine femininul *Gaşperiţă,* poreclă ce se dă ţigancelor.

GĂUJAN

13441 * △ **A fi Găujan.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om gros la trup, şi cam ne-cĭoplit, care mănâncă şi bé mult fără să aĭbă saţ.

Adese-orĭ sĕ aude în popor: «*Ce me Gaujane, nu te maĭ săturaşĭ?*»

GĂULEA

13442 *△ **A fi Gáulea.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefanescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13441.

GAVRIL

13443 **Dupa dînsul, Gavrile!**

I. Creangă, *Pov.*, p. 215.

Adică fuge după cine-va.

«Şi când să ıésă din grădina, ĭécă ursul se trezesce şi *după dînsul, Gavrile.*» — I. Creanga.

GÉMĔN

13444 *△ **Innouréză la Gémĕn.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Prin Gémen, Mehedinţeniĭ, înţeleg cóma Balcanilor, care se zăresce de la eĭ, în depărtare, peste Dunăre.

Orı-când, în timpul vereĭ, se vĕd nourĭ în acea parte, nu trece fără să plóĭe.

Sĕ ḑice în genere când se pregătesce ce-va.

Se va observa că în afară de judeţele Vâlcea, Gorj şi Ialomiţa, în Mehedinţĭ, lângă Dunăre, un dél pórta numele de *Gemena.*

GHEORGHE

Veḑĭ *Cap XII, c. S-tu Gheorghe.*

△
13445 **Spre Sfântu Gheorghe se ĭeà mana vitelor.**

Şezatóre, I, p. 128.

Veḑĭ *Cap. I, c. S-tu Gheorghe.*

A se vedé No. 261.

* △
13446 **Să vĕd pe Sfântu Gheorghe în palmă!**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Cap. I, c. S-tu Gheorghe.*

Sĕ crede a fi o ḑicere a ţiganilor. Adică eĭ fiind goĭ, şi ne-avênd ce le trebue, o duc fórte greŭ ĭérna, aşà că aştéptă cu mare ne-răbdare primavara; şi când sĕ vĕd la Sfântu Gheorghe ca şi cum aŭ scăpat dĕ tóte nevoele. A se vedé variantele de la No. 260.

* △
13447 **Gheorghe, Gheorghişor,**
Vin la doĭca puişor.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de fetele saŭ nevestele celor ce 'ĭ chĭémă Gheorghe.

* △
13448 **Gheorghe, Gheorghelaş,**
Vin la doĭca drăgălaş.

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13447.

13449 **Gheorghe.**

Vatra, I, No, 4, p. 156.

Pentru omul şiret, drăcos.

Nu te face Gheorghe; nu fi Gheorghe.

GHEORGHIŢĂ

* △
13450 **Fata luĭ popa Gheorghiţă,**
Din vale din Ialomiţă.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în gluma fetelor de popă.

* △
13451 **Gheorghiţă**
Vătaf de temniţă.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celor rînduiţĭ maĭ marĭ peste ce-va.

GHEORGHIŢĂ

* △
13452 **Cum aş face, fă Gheorghiţă,**
Ca să 'ţĭ pun mâna la ţîţă?

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Se ḑice fetelor şi nevestelor ce le chiémă Gheorghiţă.

GHERGHINA

* △
13453 **Chef, Gherghino.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ ↑ *Ancuţa, Marica.*

1⁰ La vorbe ne-potrivite.
2⁰ Când cine-va face saŭ pretinde ce-va care nu 'ţĭ convine.

GHERGHIŢĂ

Vedĭ *Viţă*

«I Luoghi adunque di maggiore importanza, dove si manda qualche Nobile per Capitano in ciascuno di essi, sono i sequenti: Tergovisto, Cernetz, Focsiani, Plojest, *Ghierghizza*, Rusci de Vede.» — DEL CHIARO, *Ist. Rev. Valach.*, p. 15.

13454 **O viţă în Gherghiţa şĭ alta în Ialomiţa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 8. — HINŢESCU, p. 202.

Sĕ dice pentru cele fórte rare, şi depărtate una de alta (GOLESCU).

Două localităţĭ, maĭ însemnate, au purtat în ţéră numele de Gherghiţa.

In vechime se numea ast-fel un oraş. spre Buzĕŭ în sus, unde Unguriĭ, urmărind o bandă de turcĭ aŭ măcelărit'o întrégă la anul 1575.

Astă-dĭ maĭ pórtă acest nume un tîrguşor din Prahova, însemnat prin rĕscóla Călăraşilor asupra luĭ Alexandru Vodă la 1623.

Este de credut că proverbul care ne ocupă se referă la tîrguşorul din Prahova, unde şi astă-dĭ sunt podgoriĭ însemnate.

13455 **Sciŭ să merg şĭ cu o rótă la Gherghiţa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 100.

Adică sciŭ să traĭesc şi cu puţin (GOLESCU).

13456 * **Hîrţa-pîrţa**
La Gherghiţa.

1⁰ Când un lucru se face greŭ, cu chiŭ cu vaĭ.
2⁰ Când umbli pentru un lucru de nimic.

GHERLA

13457 * △ **A pune la Gherlă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Adică la închisóre.

Oraşul Gherla, în Transilvania, era vestit prin închisórea sa, chiar în secolul al•şépte-spre-ḑecelea, de i s'a dus vestea şi în Moldova.

GHIANI

*

13458 — Calimera, Ghiani!
— Dzadă scot.[1])

Ilie Ghicu, *prof. c. Perivoli & Samarina, Epir.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 6035.

'Εγώ σκόραδάσοι λέγω, συ δέ κρομμὺ ἀποκρίνεις.[2])

Prov. Elin.

Ego tibi de aliquis loquor, tu respondes de cepis.[3])

Prov. Lat.

— Καλησπέρα, γέρο.
— Κουκιὰ σπέρω.[4])

Prov. Neo-Grec.

— *Acsám heir olsum!*
— *Balic avlárim*[5]).

Prov. Turc.

GHIASULI

Veḑĭ *Caraman.*

GHICA

* △

13459 Când erà Ghica
Se sburleà pěru şi chica.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

---

[1]) Bună ḑiua, Ióne. — Scot (taĭu) trunchĭu de brad.
[2]) & [3]) Iţĭ vorbesc de usturoĭu, ĭar tu îmĭ rěspunḑĭ de cépă.
[4]) Bună séră moşule. — Semăn bob.
[5]) Bună séră. — Pesce prind.

Acéstă ḑicere nu sĕ póte aplica de cât luĭ Alexandru Ghica care a domnit în Ţéra-Românéscă de la 1834 la 1841.

Când era Ghica
Se sburlea peru şi chica;
Când era Ştirbeĭ
Araĭ unde vreaĭ;
Când era Cuza
Ardea focul şi spuza;
De când cu Carol întâĭŭ
N'are lumea căpĕtâĭŭ.

13460 **Voĭea D-tale ca la banu Ghica.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2406.

*
Voĭe la dumnéta ca la banu Ghica.

Eştĭ liber de a face ce vreĭ.

GHINCU

13461 *△ **Ţine-mĕ, Ghincule.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Sĕ ḑice într'un mod ironic celuĭ care se laudă că va face ce-va care întrece puterile sale.

GĬOTO

13462 **— Bună dzuă, Gĭoto![1]**
— Dzadă scot.

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 153.

Vedĭ *Surd.*

Acelaş înţeles ca la No. 6035.

---

[1]) Bună ḑiua Gĭoto. — Scot (taĭu) trunchĭu de brad.

GĬURGĬU

13463 *△ A auḑi cânii în Gĭurgĭu.

CARAGĬALI, *Conv. Liter.*, XIII, p. 248. — IUL. VULCĂNESCU, *elev, Sc. Inst. c. Pelescĭ, j. Dolj.* — I. ANTONESCU, *c. Vâlcele, j. Argeș.* — C. BUNGEȚIANU, *preot, c. Cosovĕț, j. Mehedințĭ.*

*△ *De auḑì căĭniĭ în Gĭurgĭu.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 47 & 262. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Herescĭ, j. Ilfov.* — AL. VOĬNESCU, *j. Gorj.* — CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeș.* — I. IORGULESCU, *înv. c. Baĭa-de-Aramă, j. Mehedințĭ.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroșița, j. Dîmbovița.*

* *De aude cățéua în Gĭurgĭu.*

P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

1⁰ Când unul a primit o palmă sdravĕnă peste obraz, de 'ĭ ține urechile.

«Inima îĭ dete brâncĭ, și ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deșteptă, îĭ trase o palmă *de auḑiĭ căĭniĭ în Gĭurgĭu.*» P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 47.

2⁰ Arată frica, gróza.

Obiceiul de a se da, maĭ ales la Gĭurgĭu, cânii prin tărbacă, a putut da nascere primuluĭ înțeles.

Cel de al doilea provine neapĕrat din frica pe care o inspiraŭ Turciĭ, carĭ atâta amar de vreme aŭ stăpânit acest oraș.

13464 *△ A auḑi cocoșiĭ în Gĭurgĭu.

B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*, p. 2109. — *Albina*, I, p. 1300. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13463 § 1.

GLĂVĂNESCĬ

13465 * **Par'că eştĭ de la Glăvănescĭ.**

GAV. ONIŞOR, *c. Berlad, j. Tutova.*

Adică prost. De la cuvîntul rusesc, vechiu slav şi bulgăresc, *glava*, adică cap.

GLIGA

13466 * △ **Ḑice Gliga, tace Eva.**

V. SALA, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Când poruncile unuĭa nu sunt ascultate.
Gliga este un diminutiv de Grigore, Gligore.

SNÓVĂ

Odată s'a dus un prieten la altul. După ce s'aŭ ospĕtat eĭ maĭ mult timp la Ion, a venit altă dată rîndul luĭ Ion să se duca la prietenul sĕŭ Gliga. Eva, soţia luĭ Gliga, nu pregătise nimic de ale gureĭ.

Sosind ceasul cineĭ, Gliga ḑice: *Mĕĭ heĭ,*[1] *adă-ne cina.* Au tot aşteptat eĭ după cină.

De la o vreme ĭaraşĭ ḑice Gliga: *Mĕĭ heĭ, adă-ne cina.* Tot în zadar, ca Eva nu aveà urechĭ pentru o aşa vorbă.

Aştéptă eĭ, aştéptă, până ce Ion ḑice catre prietenul sĕŭ: «*Ḑice Gliga, tace Eva,*» şi a plecat ne-mâncat.

GLIGORAŞ

Veḑĭ *Călăraş, Nuntă.*

GLIGORE

Veḑĭ *Aghĭasmă.*

[1]) *Heĭ,* se ḑice către femeĭ, maĭ ales în partea Beĭuşuluĭ.

GODINESCĬ

13467 * △ **A mâncat o bătaĭe ca la bîlcĭu la Godinescĭ.**

Semin. Centr. Buc., Cl. IV, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică o bătae soră cu mórtea.

La bîlciurĭ se întîmplă în tot-dé-una bătaĭ, în urma pungăşiilor, beţiilor, etc.

Bîlcĭul de la Godinescĭ, sat în j. Golj, plăĭul Vulcan, este cel maĭ mare bîlcĭu din apropierea Cloşanilor.

GOG

Veḑĭ *Goga.*

13468 **Câçula al Gog va s'facă.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 175.

A se vedé No. 6655.

Er schifft im Winde.

Prov. Germ.

GOGĂ

13469 * **Nu s'façe Gogă preft.**[2])

G. ZUGA, *stud. c. Permet, Albanĭa.*

* *Nu s'façe Gogu preftu.*[3])

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

---

[1]) Căcĭula luĭ Gog o să facă.
[2]) Nu sĕ face Goga preot.
[3]) Nu sĕ face Gogu preot.

Nu o să'țĭ placă. Nu o să poțĭ să mĕ înșelĭ.
Gog, Goga și Gogu sunt deosebite diminutive pentru Gheorghe.

GOGOMAN

13470 * A fi Ștefan
Gogoman.

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Adică prost.

GOLĂȘEĬ

13471 * △ A vărat la Umbrărescĭ și acum ĭernéză
la Golășeĭ.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j Covurluĭu.*

Sĕ ḑice unuĭa care a intrat gol în ĭérnă, și acésta fiind că e leneș, și 'ĭ-a plăcut vara maĭ mult să dórmă la umbră.
Umbrărescĭ și Golășeĭ sunt două sate cam sărăcacĭóse, în județul Covurluĭu. Sunt departe unu de altu cam de patru chilometri.

GOLEA

13472 * △ Golea icĭ, Golea colea,
Golea 'n margine de sat
In cel cătun afumat.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când cauțĭ pe cine-va, care nu scĭĭ unde șéde.

GOLESCU

Veḑĭ *c. Belu, Vacă.*

13473 Din vacile Golesculuĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 88.

Insemnéză soiu bun (GOLESCU).

13474 **Golescu golesce.**

ION GHICA. *Scrisorĭ*, p. 39. — ARICESCU, *Miş. de la 48.* — N*** c. *Găescĭ, j. Dîmboviţa.*

A se vedé înţelesul la No. 13159.

GOLIA

«Intr'acest an au zidit Vasilie Vodă şi lăudată monastirea în oraşul Iaşilor, întâĭu subt nume a treĭ învеţătorĭ bisericeĭ, ce se dice: *Triĭ Sveatiteliĭ;* maĭ pre urmă, a doa monastire, ce se chĭémă *Golĭa*, făptură cum se vĕd peste tóte monastirile aice în ţéră maĭ iscusite. Golia se dice pre nume unuĭ boĭeriu anumea Golăea, carele pre acel loc zidise o bisericuţă mică de pétră. Şi întru aceştĭ anĭ aŭ adus Vasilie Vodă şi móştele Sfinteĭ Preacuvióse Paraschiveĭ, în anul 7148 (1640), a căreĭ Sfinte viéţa şi den ce locurĭ au fost, şi cum aŭ petrecut cu mare Dumnedeire, veĭ ceti la Octombrie în 14 dile.» — MIRON COSTIN, *Letop.*, I, p. 310.

13475 * △ **A trăi cât zidul Golieĭ.**

I. CREANGA, *Pov.*, p. 224. — N. BOGDAN. *Pov.* — P. GÂRBOVICEANU, *Semin. Buc. Cl. VIII.*

A trăi cât Golĭa.

S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 197.

* △ *A trăi cât Golĭa în Eşĭ.*

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică mult.

«Dar babeĭ par'că nicĭ nu'ĭ pasa, şi se aşteptă să trăĭéscă *cât şi zidul Golieĭ.* — N. BOGDAN.

«Să scii, Ivane, că de-acum înainte aĭ să fiĭ bucuros să morĭ, şi aĭ să te tîrîĭ în brâncĭ după mine, rugându-mĕ să'ţĭ ĭeŭ sufletul, dar eu am să te las să trăĭescĭ *cât zidul Golieĭ* şi cetatea Némţuluĭ, ca să vedĭ tu cât e de nesuferită viéţa la aşa de adâncĭ betrâneţe.». — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 324.

13476 * △ **A fi bun de Golia.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1186. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Bun de închis la Golia.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 357.

Adică nebun.
La Golia, în Iaşĭ, se află un spital pentru nebunĭ.

GORDĬAN

13477 * □ **A desface nodul gordĭan.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 424.

A resolvi o grĕutate într'un mod repede, fară multă zabavă.

Alusie la mijlocul întrebuinţat de Alexandru Machedon pentru a resolvi, în favórea sa, oracolul care făgaduise imperĭul Asieĭ aceluĭ care va fi în stare să desfacă nodul care legà jugul de oştĭa carului luĭ Gordius, care se pastrà în templul luĭ Joe din Gordium.

GREC

Vedĭ *Arbines*, *Bulgar*, *Dumnedeŭ*.

«Aşijdere, la acea gâlcévă prins'au Fliondor Armaşul la gazdă pre un Grec, anume Mavrodin Paharnicu, şi 'l-aŭ bătut, şi 'l-au desbrăcat, de 'l-aŭ lăsat numaĭ cu cămeşa, şi 'l-au pus pe un cal, înderept cu faţa spre códa caluluĭ, şi'l dedese códa în mânĭ de o ţineà în loc de freu, şi 'l duceà prin mijlocul tîrguluĭ la Copoŭ, la plimbare; şi 'l privĭa tot norodul dioa amédădi mare, şi 'ĭ dicéŭ fecĭoriĭ ce 'l duceau: «*Di, Grece: cal murg la fântâna Bordiĭ.*» Eră el nu puteà dice cal murg la fântâna Bordiĭ, ce dicea: «*Alogo murgo sto funtino Bordi.*» Eră slugile luĭ Fliondor îĭ dau palme şi 'ĭ diceau *Di, Grece. bine; nu dice aşa!*» Acest fel de zeefet frumos i-au făcut. Şi, după ce au venit Cantemir Voda, ĭar 'l-au maĭ bătut, şi 'l-au surgunit. Era apoĭ, Duca Voda, ĭar au venit în ţeră, de aŭ fost Visternic mare: şi maĭ pe urmă ĭar l'au prins Antioh Vodă Cantemir, şi 'l-aŭ jacnit şi 'l-au pus şi în ocnă. Şi la Mihaĭ-Vodă ĭar aŭ venit în ţeră, de aŭ trăit până ce au murit de betrân, şi nu s'au maĭ putut curăţi ţera de dînsul! Aşijdere tîmplatu s'aŭ şi alt Grec, la maziliea luĭ Antonie Vodă Ruset, anume Palaloga,

de 'l-au luat cu pelea, gol, din feredeŭ şi pre acela, de se pomenesce până astăḑĭ. Şi la Alexandru Vodă Iliaş ĭar, ce au păţit Batişte, şi alţiĭ! Şi la alţĭ Domnĭ: şi în ţéra Muntenésca de câte orĭ, în câte-va rîndurĭ s'au tîmplat Grecilor de au păţit ne-cinste şi reutate, şi nu s'aŭ maĭ putut curăţi aceste douĕ ţerĭ de dînşiĭ!

Aşa socotesc eu. cu firea mea acéstă prósta: când a vré Dumneḑeŭ să facă nu fie rugină de her, şi Turcĭ în Ţarigrad să nu fie, şi lupiĭ să nu mănânce oile în lume, atunce póte nu vor fi nicĭ Grecĭ în Moldova şi în ţéra Munténéscă; nicĭ or fi boierĭ, nicĭ or putea mânca aceste douĕ ţerĭ cum le mănâncă. Éra alt léc n'aŭ remas cu condeiul meu să maĭ pomenesc ca să pot gĕci. Focul îl stingĭ, apa o ezescĭ şi o abaţĭ pe altă parte, vîntul când bate te daĭ în lăturĭ într'un adăpost şi te odihnescĭ, sórele intră în nuorĭ, nóptea cu întunerecul trece şi se face ĭar lumină, éră la Grec milă, sau omenie, sau dreptate, sau ne-vicleşug, nicĭ unele de aceste nu sunt, sau frica luĭ Dumneḑeu. Numaĭ când nu póte să facă rĕŭ se arată cu blândeţe: éră inima şi firea, tot cât ar pute, este să facă reutate. Cataţĭ de cetiţĭ la hronograful grecesc, de ve încredinţaţĭ şi maĭ bine, pe când au fost Greciĭ puternicĭ, şi Impĕrăţia era a lor, ce făceaŭ pre atunce, şi ce lucraŭ.» — Ión Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 228 & 229.

Acesta (Grigorie Calimah Vodă) luând domnia holteĭu, fiind înca domn tatal seu, aice s'aŭ însurat. viindu'ĭ dómnă, de la Ţarigrad, fata luĭ Alexandru Mavrocordat. Şi fiind domnul tîner, Greciĭ, Dracesciĭ toţĭ şi cu alte némurĭ a lor, îl purtau după voĭea lor, şi mâncau ţéra cum le era voĭa; şi boieriĭ Moldoveĭ cu nemică nu puteaŭ să se împartăşéscă, de rĕul Grecilor. Şi încă din domnia tătâne-sĕŭ se făcuse o dajde nouă cu nume de agĭutorinţă, déră maĭ uşóră. Eră în ḑilele luĭ, se îngreuese cu some marı: şi în ḑilele acestuĭa găsind cu óreşĭcare faptă de nebunie pre un Ilie Cantacuzino, maĭ făra vina 'ĭ-au tăıat capul, şi maĭ găsind pe un boĭer moscal, ce âmbla tiptil ca să gaséscă ómenĭ de óste, arnăuţĭ, şi alţĭ strainĭ, prinḑĕndu'l şi ḑicĕnd că ar fi cerşit, în postul cel mare 'ĭ-au tăĭat capul. Şi boĭeriĭ pămîntenĭ, de multa supĕrare, au fugit la Sultanul Tatăresc, şi cu mijlocirile Sultanuluĭ şi a Hanuluĭ, se maĭ potolĭa simeţia Grecilor. Şi domnind doĭ anĭ, s'au mazilit şi au venit, domn Grigorie Alexandru Ghica Voevod.» — Ión Canta. *Letop.* III, p. 191 & 192.

13478 △ * Grecul e capră rîĭósă.

Semin. Buc. Cl. VI, prin Γ. Gârboviceanu, *prof.*

Adica e mândru, şi sarac să fie. A se vedé No. 1584. Urmetórea legenda e în legatură cu ḑicerea de faţa.

DUMNEḐEŬ ŞI SFÂNTU PETRU

In veacul de demult, pe când eră lumea bună, nu cum e acum, umblau sfinţiĭ pe pămînt.

Odată, Dumneḑeu a luat pe Sf. Petru şi s'a dus cu el prin lume, ca să-ĭ arăte tot ce este în ea.

Mergênd amîndoĭ pe drum, iata că întâlnesc un Grec. Dumneḑeu a ḑis atuncĭ luĭ Sf. Petru:

Petre, scóte maţele ăstuĭ om, să le spelĭ bine şi apoĭ să i le puĭ la loc.

Sf. Petre s'a apucat de a tăĭat pe Grec şi 'ĭ-a scos maţele, le-a spĕlat bine, şi pe dos şi pe faţă cum 'ĭ-a ḑis D-ḑeu, şi, când să le pue la loc 'ĭ-a trimis Dumneḑeŭ un somn Greu, că au adormit şi aŭ venit cânii de au mâncat maţele Greculuĭ. Când s'a pomenit Sf. Petru, şi a veḑut că nu sunt maţele, s'a dus şi a găsit o capră, 'ĭ-a scos maţele, le-a spelat, şi le-a pus în grec; apoĭ l-a cusut la loc.

Dumneḑeu care vedea tóte astea, îndată s'a aretat şi a întrebat pe Sf. Petru ce a făcut; şi el a respuns că 'ĭ-a spĕlat maţele precum 'ĭ-a spus. Dumneḑeu 'ĭ-a ḑis atuncĭ ca să ḑică omuluĭ să se scóle de jos; şi Sf. Petru a ḑis: «*Scólă-te*», şi omul s'a sculat.

Apoĭ D-ḑeŭ i-a spus să-ĭ ḑică să vorbéscă, şi Sf. Petru i-a ḑis: «*Vorbesce omule*» şi Grecul a început a sbĭerà ca şi capra: *behee, behee.*

Atuncĭ Dumneḑeu l'a întrebat: «*Ce aĭ făcut Petre?* şi el ĭ-a ḑis: «*Iértă-mă, Dómne* — *Şezatórea.*

* △

13479 Grecu'ĭ bólă lipicĭósă
Ce pătrunde pân'la óse!

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 90.

Arata ura pre care Greciĭ aŭ insuflat'o Românilor, pe cari'ĭ storceà atât de rĕu sub domniile fanarioţilor.

*

13480 Grec cu limba négră.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică ţigan.

* △

13481 Un cap aĭ şi ăla sĕc,
Par'că ar fi cap de Grec.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celor proştĭ.

* △

13482 Grec, Grec capu sec, şi tata şi mama.

ALFRED JUVARA, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 13481.

* △

13483 Grec galantom, Ovreĭu prost şi ţigan cinstit
nu sĕ póte.

P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Arată firea ne-darnică a Grecului.

13484 * △ **A mâncà ca Grecul, cu ochelarĭ.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmbovița.*

Adică mult.

Uniĭ Românĭ cred că Greciĭ, mâncăcioşĭ dar tot-de-odată şi sgârcițĭ, mănâncă la masă cu ochelarĭ, căcĭ ast fel li se par îmbucăturile maĭ marĭ, şi mănâncă maĭ puțin.

13485 * △ **A fi mâncăcĭos ca un Grec.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşița, j. Dîmbovița.*

Acelaş înțeles ca la No. 13484.

13486 * △ **Îțĭ place.... ca Grecului alămâea.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmbovița.*

Adică îĭ place mult, Grecul obicĭnuind să pună lamâe în multe bucate.

13487 * △ **La masă Grecul are lămâe.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmbovița.*

Ca să mănânce maĭ puțin.

Se ḑice că Grecul da, fie-căruĭ copil, câte o jumatate de lamâe, când se pune la masă, pentru ca aceştia, strepezindu-li-se dinţiĭ, să mănânce maĭ puțin.

13488 * △ **Grecu 'şĭ-a aprins cĭubucul de la candela din biserică.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroeni, j. Dîmbovița.*

Arată obrăznicia luĭ pe care o împinge până la lipsă de respect pentru cele sfinte.

* △
13489 Două lucrurĭ nu s'aŭ vĕḑut în lume: cal verde şi Grec cu minte.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Cal verde şi Grec cu minte nu s'a vĕḑut.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I,[3] p. 455. — V. ·FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Cal verde şi Grec cu minte cine dracu o maĭ vĕḑut.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Armen, Bulgar, Cal, Sîrb.*

Acelaş înţeles ca la No. 1387.

*
13490 Sĕ poftesc ca Grecii la puşcărie.

T. SPERANŢĂ, III, p. 188 & 189. — I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

*
Sĕ poftesc ca Grecii la temniţă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 966. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

*
Sĕ înghie ca Grecii la temniţă.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Sĕ îmbie ca Grecii la temniţă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

*
Sĕ îmbiază ca Grecii la puşcărie.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Când omul nu sĕ póte hotarî să intre unde-va.
Arată îndoiéla la un lucru pe care trebue să'l facă.
A se vedé T. SPERANŢA, *Anecdote,* III, p. 188, snóva privitóre la acéstă ḑicere.

△
13491 Grecul e vidră spurcată,
Este fiară 'nveninată.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.,* p. 479.

Arată rĕutatea ómenilor de acéstă naţie.

△
13492 Grecu'ĭ fiara duşmănósă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.,* p. 90.

Acelaş înţeles ca la No. 13491.

Femme grecque, vin grec, vent grec.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

△
13493 Grecu'ĭ limbă veninósă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.,* p. 90.

Adică rĕŭ de gura, intrigant.

Il n'y eut jamais Grec de malice net.

Prov. Franc.

13494 Gumarlu tu gumarañgaθi, şi Greclu tu grădină cseană.[1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.,* p. 157.

Grecul lacom şi sgârcit, se folosesce bucuros de bunurile altuia.

---

[1]) Măgarul în spinĭ, şi Grecul în grădină străĭnă.

13495 **Greclu ș-arhund, aĩiu va mpută.**[1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 157.

Veḑĭ *Aromân*.

Cacĭ Grecului ĭĭ place mult usturoĭul. Acesta ḑice la rîndul luĭ de Aromân: Ὁ Βλάχος ἄρχων κ' ἂν γενῇ, πάλιν πριτζαῖς μυρίζει.[2])

13496 **Greclu s'te umplĕ ș'cu dóre, nu 'l-apróchĭe ĭu'țĭ aĭ casă.**[3])

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Poetul latin ḑice de asemenea: *Timeo Danaos et dona ferentes.*

Li plus traïteurs[4]) *sont en Gresce.*

Dit de l'Apostoile, XIII-e Siècle.

GRÉCĂ

13497 **Ca Gréca: «ș-dada-ñ eará Armână.»**[5])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 158.

1° Ḑice Grécă pentru a lingușì pe Aromânĭ.
2° Pentru cel care sĕ lauda cu ce 'ĭ convine.

Καί μανα-μ ἴταν Βλάχα.[6])

Prov. Neo-Grec.

GRECESCE

Veḑĭ *Inimă*.

[1]) Grecul boer de ar fi tot pute a usturoĭu.
[2]) Românul boer de ar fi, tot mirósе a căcărézǎ de óĭe.
[3]) Grecul să te umple și cu darurĭ, nu'l apropĭa unde 'țĭ aĭ casa.
[4]) Traître = trădător, viclén.
[5]) Ca Gréca: și mama mea era Aromână.
[6]) Și mama mea era Aromână.

13498 * **A vorbi grecesce.**

Adică a fi bét.

13499 * △ **A şedé grecesce.**

P. Daniilescu, c. *Craiova, j. Dolj.* — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A stà jos, cu piciórele împleticite şi genuchiĭ în afară.

2⁰ A fi bine aşeḑat unde-va. Veḑĭ No. 3624.

Ţĕranul când vede pe cine-va şeḑênd cu piciórele încovrigate sub el, ḑice *că stă ca la cuşniţă,* înţelegênd prin cuşniţă, atelierul fierarului.

13500 * **A împuşcà cu pat de puşcă grecesc.**

M. Canĭan, *public. j. Iaşĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10098.

13501 * **Mâncare grecéscă.**

A se vedé la No. 8770.

13502 * **Bucate grecescĭ.**

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

Veḑĭ *Bucate.*

A se vedé la No. 8269.

13503 * △ **Nodurĭ grecescĭ.**

P. Daniilescu, c. *Panaghia, j. Dolj.*

S'aude, de multe orĭ, ḑicĕtórea: *înghite nodurĭ,* şi anume *nodurĭ secĭ.* Un copil care suspină, un ţigan saŭ un câne flămând, care se uĭtă la o masă încărcată cu tot felul de bucate, înghite nodurĭ secĭ. Eĭ suferă în tăcere.

In ḑilele de grea cumpena, când li se lăsase numaĭ ochiĭ ca sa plîngă, o fi înghiţit multe nodurĭ bietu Român, ba turcescĭ, ba rusescĭ, până şi grecescĭ. Cele grecescı póte că aŭ fost cele maĭ grele de înghiţit şi de aceĭa au rĕmas singurele de carĭ maĭ pomenim.

GRIGORE

Veḑĭ *Aghiazmă.*

GRIVA

13504 * △ **E departe Griva de ĭepure.**

P. Ulescu, *c. Patulele, j. Mehedinţĭ.* — G. Banulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Veḑı *Câne.*

Pe lângă înţelesurĭ date la No. 1531, acéstă ḑicere se întrebuinţéză când vrem să arĕtăm ca unul s'a cam depărtat de adevĕr.

13505 * △ **A ajuns Griva epurile.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ S'a apropıat timpul ca să dé sémă de cele faptuite.
2⁰ S'a apropĭat timpul de a împlini ce-va.

GROZĂVESCĬ

13506 **Aĭ moşii în Grozăvescĭ?**

G. Coşbuc, *Epoca,* febr. 1898.

Despre omul care se grozavesce.
Grozăvescĭ este un sat închipuit.

GUDĂ

Veḑĭ *Cap. X, c. Guda.*

13507 * △ **Guda.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Porecla care se da femeilor rĕutacióse.

Este de obşte cunoscută ḑicerea: *un câne de om,* când e vorbă de un om rĕutăcios, fără milă. Cîobaniĭ şi ţĕraniĭ daŭ numele de Guda maĭ mult căţelelor rele; de unde, maĭ în urma, s'a aplicat femeilor rĕutăcióse.

D-l Bălăşel a auḑit de la Ion S. Boureanu, din comuna Panaghia, jud. Dolj, urmĕtórea poesie poporană, în care Guda este o căţea fórte deştéptа, care vorbesce cu cîobaniĭ şi e atât de şirétă în cât prinde pe vestitul haĭduc, Fulga.

O variantă a acesteĭ poesiĭ, în care căţéua se numesce Dolca, se găsesce în colecţia luĭ V. Alexandri.

GUDĂ

Şĭ'altă verde şĭ-o lalea.
Costea 'n strungă de intra,
Peste oĭ ca se uĭta,
Oile îşĭ pricepea
Şi cîobani or spunea:
Băeţĭ voĭ n'aţĭ priceput
Oile n'aţĭ cunoscut?
Lapte nu e la mĕsură
Nicĭ lapte la 'nchegătură
Orĭ ca lupiĭ ne-a 'nşelat
Orĭ că Fulga ne-a furat.

* * *

Costea mânios pleca,
Pe-un măidan că se suĭa,
Odată chiot că-mĭ da.
Şi-mĭ da chiot haiducesce
Şi-mĭ întorcea ungaresce,
Rĕsuna padurĭ rapesce.
Şi toţĭ câĭniĭ aduna
Dara Guda ce-mĭ facea?
Ea binişor că-mĭ venea
Cam din cap apologat,
Vedea bine c'a stricat.
Còstea la ea rĕu cata
Cu cujba o otînjea
Dară Guda-ĭ rĕspundea:
—«Stapâne, stăpân al meu,
A bătut un vînt cam rĕu.
A batut vînt şi cu plòe,
Noĭ ne-am bagat în dudae,
A batut vînt şi cu bură,
Te-aĭ culcat în bătatură,
Lucru mare nu-mĭ era,
De-mĭ tăĭaĭ o meluşea,
Să eĭ pelea după ea,
S'o puĭ în spinarea mea.
Am slujit la tatăl teu,
La tatal tatâ-ui-teu

Și eĭ nu mĭ-aŭ căutat rĕu
Și-n mine n'a dat așea
Da, da-mĭ un fòle de lapte
Să mĕ 'nțepenesc la spate.
Și-apoĭ ete după mine
Să ĭeaŭ ‹ îra oilor,
Poteca haĭducilor,
Ca sciŭ sèma codrilor.›
Costea după ea se lua
Și îndată ajungea
La pîrîul cel maĭ rece,
Unde-arar voĭnic o trece.
Aicĭ Guda ce-mĭ făcea ?
Când de hoț odată da...
Și odată schilălăea.
Costea tare că-mĭ striga :
—‹Ține-l, Gudo, nu-l mânca,
Până nu-l' a judeca,
Că te mirĭ c'ar fi pĕcat
Să mòra nejudecat›.
. . . .

GUȚA

13508 **A poftit leĭca Guța la mere acre.**

Enĭu Bălteanu, *Lumina*, I, p. 86.

Vedĭ *Cap. VII, c. Mĕr.*

Acelaș înțeles ca la No. 8831.

HAIM

13509 ***Haim bé și Șulem plătesce.**

M. Canian, *public. j. Iașĭ.*

Veḑĭ *a Bé.*

Acelaș înțeles ca la No. 8103.

HANAAN

Veḑĭ *Pămîntul Făgăduințeĭ.*

13510 ***Ca și Ovreiĭ în Hanaan.**

Varron, p. 9.

Sĕ resfață în bunătățĭ.

HÂNCU

A se vedė NICOLAE COSTIN, II, p. 7; IÓN NECULCE, II, p. 197; N. MUSTE, III, p. 6; AMIRAS, III, p. 100.

* △
13511 **Vodă vra şi Hâncu ba.**

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss* — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 216. — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ. j. Suclava.* — V. FORESCU, *c. Folticenĭ. j. Suclava.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Vodă va şi Hâncu ba.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.* — I. TALU, *înv. c. Braniscea. j. Covurluĭu.*

Vodă vrė, dară (dar) Hâncu (Hăncu) ba.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 68. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 169. — HINŢESCU, p. 203.

* △
Vodă vrė, Hâncu ba.

PETRU DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Arată deosebirea de păreri, desbinarea între două persóne.

«Eĭ sĕ vede că i s'o aprins călcăile după fata ispravniculuĭ, şi fiind că *Vodă vré şi Hâncu ba*... o furat fata, ca maĭ bine.» — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 216.

2⁰ Sĕ ḑice când unul maĭ mare a ajuns să cerşéscă voinţa unuĭa maĭ mic; când un inferior are maĭ multa putere de cât maĭ marele sĕu.

«Erŭ în al treĭle an a domnieĭ luĭ (Duca-Vodă, s'au redicat Orheeniĭ şi Lăpuşneniĭ cu óste pre Duca-Vodă, pentru urăcĭunea Grecilor, maĭ ales pentru Cuparescĭ, oştindu-se capităniile acelor ţinuturĭ Hăncul, şi Durac Sărdarul, şi cu alţiĭ. Aŭ venit cu óste în Iaşĭ, strigând pe

Grecî să 'î prinda sa 'î omóre. Fugit'au toțî boieriî în țéra Muntenéscă: éra Duca-Vodă vĕḑênd că s'au redicat atâta țéra asupra 'ı, au eșit cu tótă casa luî din curte și au purces în gios. Eră Hancul și cu alțiî de aî sĕî, aŭ intrat în curtea domnéscа, și prin casele boierescî, și prin tîrg, și prin dughenile neguțitorescî, jăcuind și stricând tot ce au găsit. Duca-Vodă de odată au trecut peste Dunărea, dând cale aceî adunaturî nebune. Și de acolo dând scire la Imperăție, 'î-au venit poroncă de au luat Tatarî, câțî 'î-au trebuit, și trimețênd Duca-Vodă la Alexandru Vodă Buhuș Sărdarul de au venit din țéra Muntenéscă, de unde erà fugit cu alțî boierî, și trimețêndu'l cu Tătariî, au lovit pe óstea Hancescilor la Epurenî, și 'î-aŭ batut, și 'ı-aŭ risipit. Pradat'au Tatariî ținuturile acele, și pre mulțî 'ı-au și robit. Éra pre câțî 'î-au prins, din capete, pre toțı 'î-au spînzurat, și 'î-au înțepat Duca-Voda daca s'au întors peste Dunare. Erna mare era, ca așașî érna s'au facut acea zarva: ce de Domn nu s'au putut apropia sa'î faca vre-un rĕu. Éră pre lânga ceî vinovațî au perit mult norod nevinovat, și așa s'aŭ potolit acea zarva. *Numaî de poveste aŭ rĕmas de atunce, întru pomenirea ómenilor, numele Hăncescilor, aice în țéra până asta ḑî.* — NIC. MUSTE, *Letop. Mold.*, II, p. 6 & 7.

«Atunce în domnia a treea, vrut'au Duca-Voda sa platésca slujba ce 'î-au făcut Hăncul, pre care maî sus l-am pomenit în domnia a doua, că aŭ trimes de au adus pe feciorul Hanculuî pe Donia, de unde erà trăitor, și 'î-aŭ taiat capul în Tîrgu-Frumos, în curțele cele domnescî, ne-fiind vinovat: ce fară judecată 'l-au omorît.» — N. MUSTE, *Letop.*, III, p. 20.

IÓN NECULCE, *Letop.* II, p. 197 — 198, după ce povestesce acéstă rĕscóla a Orheenilor și Lăpușnenilor, sub comanda Hanculuî și Serdarului Durac, încheie, ca și Niculae Muste cu urmĕtórele cuvinte: «*Numaî numele Hancescilor au rĕmas întru pomenirea ómenilor de atunce până astăḑî.*»

* △

13512 **Vodă ḑice ba, tótă lumea ḑice ba, numaî Hâncu ḑice da.**

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluiu.*

1° Când e ne-unire în familie, între tovarașı de negoț, etc.
2° Când o cârmuirea abuséza de puterea sa.

SNÓVĂ

Maî de mult, judecata cea maî înaltă era Divanul Domnesc. Se ḑice ca erà un boer, anume Hâncu, care facea partea din acest divan.

Acel Hâncu, orî cine spuneà ceva, el ḑiceà ca se póte. Maria Sa Voda dadu sfóră în țară sa se gaséscă un Român, carele să încredințeze pe boerul Hâncu, că nu tot cea ce se vorbesce póte să fie ade-

vĕrat aşa. — Un Român din ţéra de jos mergĕnd cu judecată la divanul Domnesc afla de porunca Marieĭ Sale. — In ḑiua acea erà prânz la Curte. — Rezĕşul nostru spuse vatafuluĭ de paharnicel, ce 'ĭ era prietin, că el va încredinţa pe boerul Hâucu sĕ ḑică o dată că nu se póte. Vataful facu cunoscut luĭ Voda. — Maria Sa porunci să aducă pe rĕzeş. — Pe atuncĭ era obiceiu pe la mesele boerescĭ de se aducea câte un glumeţ ce şedeà în picióre la uşă, care spunea tot felul de glume şi tămaşagurĭ: boeriĭ îĭ lasa să se întindă la vorbă cât de mult. — Urmetorul dialog începu între rĕzeş şi Hâncu:

— Maria Ta şi cinstiţĭ boerĭ Dumnévostră, eŭ trăesc la ţéră, am casă aprópe de Siret.

— Sĕ pote.

— Intr'o ḑi m'am dus cu ogariĭ la vînătóre de ĭepurĭ.

— Sĕ póte.

— Eram calare pe-o épă albă.

— Sĕ póte.

— Am stîrnit un ĭepure.

— Sĕ póte.

— L'am gonit, l'am tot gonit, până aŭ ostenit şi ogariĭ şi alba.

— Sĕ póte.

— Maĭ îl sosĭam; am vrut să 'ĭ dau una cu biciul, dar am scăpat biciul şi nu l'am maĭ gasit; de degrabă tăĭaĭ o ramură de rechită.

— Sĕ póte.

— Dăduĭu una cu rĕchita în alba, care fiind asudată, rechita se prinse şi crescu o rechită lungă, dréptă şi naltă pană la cer.

— Se póte.

— Lasaĭu iepurele şi mĕ urcaĭu pe rechita în sus până la torţile ceruluĭ.

— Sĕ póte.

— Mĕ apucaĭu cu mâna de torţile ceruluĭ şi me suĭu în cer.

— Se póte.

— Me preumblaĭu în cóce, mĕ preumblaĭu în colo până ce ajunseĭu la Dumneḑĕu Sfântul.

— Sĕ póte.

— Dumneḑĕu şedeà la masă şi mancà borş de pesce; me pofti la masă şi mancaĭ şi eu bine, că tare 'mĭ maĭ era fóme, maĭ ales după atâta trudă şi ostenélă.

— Se póte.

— După ce mâncaĭ şi bĕuĭ bine, ĭmĭ luaĭ ḑiua bună de la Dumneḑeu Sfântul, şi plecaĭu să mĕ întorc ĭară'şĭ pe pămînt.

— Sĕ póte.

— Sosiĭ la torţile ceruluĭ, când colo ce se veḑĭ! Alba mea se daduse după păscut şi se depărtase de nu maĭ era nicăerĭ, nicĭ rechită, nicĭ nimic.

— Se póte.

— Ce se mĕ fac atuncĭ? mĕ uitaĭ în sus, mĕ uitaĭ în jos, alba nicăerĭ şi pace bună.

— Norocul meŭ, maĭ la o parte de torţile ceruluĭ era vr'o câte-va claĭ de fĕn, pentru caiĭ luĭ Sfântul Ilie şi aĭ luĭ Sfântu Gheorghe.

— Sĕ póte.

— Alergaĭ la un meşteşug. Incepuĭ să fac o funie dintr'o clae de fĕn. Făcuĭ dar o funĭe lungă, lungă de tot, apoĭ începuĭ să mĕ cobor. C'o mână mĕ ţineam şi cu una suceam, şi aşa m'am coborît jos pe pămînt.

— Sĕ póte.

— Când me coborîĭ jos pe sfântul pămînt în locul unde lăsasem pe alba mea păscĕnd, sciţĭ ce găsiĭ? Gasiĭ o turmă mare de oĭ ce le păscea un om.

— Sĕ póte.
— Sciți d-vóstră cine era acel om?
Toțĭ meseniĭ ascultaŭ cu mare sfințenĭe.
— Acel om era tatul luĭ Hâncu.
— Spuĭ minciunĭ, asta nu se póte, isbucnesce de odata Hâncu, în mijlocul rîsuluĭ stîrnit de acest rĕspuns ne-obicĭnuit al bĕtrânuluĭ boer.

13513 * △ E voĭnicul Hâncului.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Mărașescĭ, j. Mehedinți.*

* △

Voĭnicul Hânculuĭ
Sĕ cacă 'n mijlocul câmpuluĭ.

St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj*

* △

E voĭnicu Hânculuĭ
Se cacă 'n mijlocu câmpuluĭ,
Și 'l cară în căcĭulă la margine.

T. Bălășel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

* △

Voĭnicu Hânculuĭ
Se cacă 'n fundu patuluĭ,
Și 'l dă cu căcĭula 'n jos
Să nu'ĭ pae puturos.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △

E voĭnic d'aĭ Hânculuĭ
Chiue în mijlocul câmpuluĭ.

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

In batjocura celuĭ nevoĭaș și lăudăros.
Se întrebuințéză de un bĕtrân catre un copil sau un flacăŭ mult maĭ tînĕr de cât dînsul; nicĭ odată de bĕtrân către bĕtrân, nicĭ odată către o femee.

Dicĕtórea este fórte întrebuinţata în judeţele Mehedinţĭ, Vâlcea, Dolj, etc. însa poporul nu scie nimic despre acest Hâncu.

HANGERLIŬ

13514 **Ca ĭérna de la Hangeriul.**

ZILOT ROMÂNU, *Columna*, 1882—83. p. 275. — B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 2536. — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.*, p. 631.

Vedĭ *Barnovski*.

Pentru o ıérna osebit de grea.

«Iérna acésta au fost din cele osebite, ca şi zapada naprasnica au caḑut, şi viscole deosebite şi gerurı au fost. Pentru aceea aŭ remas de se pomenesce: *iérna de la Hangeriul.* — ZILOT ROMÂNUL.

Hangerliŭ, fanariot care a domnit în Ţéra-Românésca de la 1797 la 1799.

13515 * △ **Umblă hoĭnacĭ ca Hangeriĭ (Hangerliĭ).**

Γ. DANIILESCU, *inv. j. Dolj*

Ţĕranii au dat numele de *Hangeriĭ* saŭ *Hangerliĭ*, soldaţilor pradatorı de aĭ luĭ Hangerliŭ, care a domnit în Ţéra Românésca, la finele secoluluĭ al opt-spre-ḑecelea. Acest Domn a despuıat ţéra în felurimĭ de chipurı. Dupa văcărit, care ajunsese de ne-suferit, el scóse peste cincĭ milĭóne de leĭ. In urmă fu mazilit şi muri spînzurat.

După cum, înainte de el, cetele de pasvangiĭ, ale luĭ Pasvantoglu pustiiseră cumplit Oltenĭa, tot aşa şi Hangerliĭ, carĭ dupa calificativul de *hoĭnac*, înţelegem că umblaŭ vagabonḑı după pradă, jefuiră timp de doĭ anĭ Ţéra-Românéscă.

Ţĕraniĭ îı pomenesc şi astă-ḑĭ. Când vorbesc de niscaĭva hoţĭ de nópte, îı numesc *Hangeriĭ* saŭ *Hangerliı*.

HARAP

Vedĭ *Arap*.

Harapiĭ, crede poporul, sunt nisce ómenĭ marĭ, rĕmaşĭ din Jidovĭ, negrĭ şi cât se póte de pociţĭ la făptură. De

alt-fel, cântecele populare descriŭ Harapiĭ destul de lămurit:

In oraş în Bucuresci
Nemerit'a
Poposit'a
D'un Harap
Negru, cĭudat:
Trupul luĭ ca butia,
S'a 'ngrijurat Domnia,
Ochiĭ în cap ca talerul
S'a 'ngrijurat vistĭerul.
D'abĭ dinţişoriĭ luĭ
Sciĭ fearăle pluguluĭ.
Piciórele ca uleĭu
Mâna luĭ ca putineĭu,
Deştele
Mosórele,
Unghiile
Secerile!
De mâncare el ce are:
Pâĭne din nóuĕ cuptóre,
Puĭ de bivol malacel
Eşa 'n vară d'un viţel,
Mâncà, nu se pregustà,
Nouĕ buţĭ de vin goleà.
. . . .

Şi aiurea:

Harap saugiac
Cu solzĭ după cap,
Par'că sunt de drac,
Cu barbă de ţap.
Cu mustĕţĭ de rac,
Unde-l vĕḑ pe dînsu,
Nu pocĭu ţine rîsu.

13516 *△ **A fi Harap.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi negru, urît.

HARCA

13517 *△ **A fi Harca.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Drăgăşanĭ, j. Vâlcea.*

A fi vitéz renumit.
Acéstă ḑicere se întrebuinţéza maĭ mult în părţile din

prejurul Drăgăşanilor. Ea îşĭ are origina în urmĕtórea legenda poporana culésa de T. Bălăşel în comuna Stefănescı, din judeţul Vâlcea.

LEGENDA

Pe câmpia ce se întinde la apusul Dragaşanilor a fost ci-că în vremea de demult o batălie gróznica între Turcĭ şi creştinĭ. Turciĭ erau ca frunza şi ca ıérba şi creştiniĭ numaĭ o mâna de ómenı.

Turciĭ au tocat ca pe varza pe toţı creştinii; n'a maĭ rĕmas nicĭ picıor, Doar unu singur rĕmăsese; pe el îl chema Harca. Se pitulase ast vitéz într'o casa, ce se afla în locul acela, încuıase uşa pe din launtru şi începu a da în Turcĭ şi a-ĭ doborî la pămênt, ca pe grâu când îl cosescĭ. Şi aşa dă-ĭ şi da-ı! Turciĭ o sfecliseră că aci o sa le zacă matasea la toţĭ, şi începura a striga: Aman Harca! Nu ca la epurĭ, Harca, nu! Dar Harca nicĭ habar n'aveà de amanul lor, îĭ culcà la pamînt de-ĭ svîntà!

Turcii atuncĭ începură a navali ca frunza şi ca ıérba la casa unde era încuĭată Harca şi o făcura praf din praf!

Harca o toegi spre délu Sutescilor, care era maĭ aprópe, unde gândea c'o să scape de Turcı, dar nu putu scapà, cacĭ Turciĭ îl prinseră şi-ĭ taĭéra capu.

Şi d'atuncĭ a remas vorba: *A fi vitéz ca Harca!*

Creştinii, despre care se vorbesce în acésta legenda, sunt Grecii Mavroforĭ (eterişti) aĭ luĭ Ipsilante, pe care poporul din jurul Drăgaşanilor îi numesce «*Porojanı*», căḑuţĭ în lupta de la 1821. In memoria acelor Grecĭ, între care erau amestecaţĭ şi mulţĭ pandurĭ de aı luı Tudor Vladimirescu, s'a ridicat un frumos monument de către colonia grecéscă din Ţéra, prin staruinţele Colonelulu̯ Papazoglu. Acest monument este în apropĭere de gara Drăgăşanĭ, chĭar pe câmpul unde s'a dat bătalia.

Batăliĭ întru Turcĭ şi Eteriştı s'aŭ maĭ dat şi în comunele Călina, şi Zavidenĭ din Vâlcea, dupa care apoĭ Mavroforiĭ s'aŭ retras, în numer de vre-o patru sute, în monastirea Cozieĭ unde au fost ucişĭ până la unul.

HÂRLĂŬ

13518 *△ **Nătărăŭ**
De la Hârlăŭ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Pentru omul prost.

Hârlăŭ, orăşel în judeţul Botoşanĭ, a fost reşedinţa

domnéscă la 1624 sub Radu Mihnea care 'şi-a strămutat aci scaunul domnieĭ, din causa că la Iaşĭ arsese palatul domnesc. In acest oraş a şi murit.

Veḑĭ BOGDAN, *Poveştĭ*, pag. 56.

13519 * △ **Hârla-Boto-Eşĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

O ḑicere în care cine-va sĕ laudă ca póte ḑice, într'un singur cuvînt, treĭ oraşe de odată; adica, Hârlau, Botoşanı şi Iaşı.

HERŢA

13520 * **Ca în codru Herţeĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1255.

Veḑĭ *Padure, Vlăsie.*

Ne a sărăcit, ne a despuĭat de tot ce avem.

Codrul Herţeĭ, în judeţul Dorohoĭ, era, la începutul secoluluı al nouĕ-spre ḑecelea un vestit locaş de hoţĭ.

«Aĭ, vaĭ! pĕcatele nóstre! chiconu Hagi-Petichi ne-o calicit *ca în codru Herţiĭ.*» — V. ALEXANDRI.

HOGEA

13521 * △ **Hogea Spătaru şi Gheorghe lăutaru.**

V. A. FORESCU. *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Se respunde celuĭ care întrébă cine vine, vĕḑênd că vine cine-va.

Sĕ ḑice că au fost doĭ lautarĭ cu aceste nume, vestiţĭ în Moldova.

HOLBURĂ

13522 * **Ca în satul luĭ Holbură**

IANOV. *Conv. Liter.* — L. ŞAINEANU, *Dicţ.*, p. 381.

Veḑĭ *Cremene.*

Arata lipsa de orînduéla; loc unde fie-care face ce vré, fara ca sa fie oprit de cine-va.

C'est la cour du roi Pétaud.

Prov. Franc.

HONŢ

* △

13523 **Honţ fără holde,**
Cucuruz ca 'n palmă.

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice Saşilor, în batjocură.
Honţ prin corupţie pentru *Hans (Hanţ),* adică *Iôn,* nume fórte obicĭnuit la Saşĭ.

HOREZ

* △

13524 **Să te păzéscă Dumneḑeŭ de politica de la Horez.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în tot judeţul Vâlcea în pofida ómenilor din tîrgul Horezuluĭ carĭ, ne-avênd aşa marĭ căpetenii printre dînşiĭ, fac politica cum sĕ pricep, şi maĭ mult de cârcĭumă.

HORĬA

△

13525 **Horĭa bė la crîjmă 'n dél!**
Domniĭ fug toţĭ din Ardél.

AL. ODOBESCU, *Op.*, p. 553.

* △

Horĭa bė la cârşmă 'n dél!
Unguriĭ fug din Ardél.

P. ILIEŞ, *c. Hatzeg, Transilvania.*

* △
Horia bé la făgădăŭ!
Hunîĭ fug făr' de hintĕŭ.

P. Suciu, *înv., Transilvania.*

Ursu Nicalae Horia, născut pe la anul 1730, la Albac, din parinţĭ ĭobagĭ, fu unul din capiĭ revoluţieĭ ardelene de la 1784. Prins de Ungurĭ fu ucis în torturĭ la 1785.

HOTAR

Vedĭ *a Fugi, Iepure.*

În vechime se proceda în modul urmĕtor la stabilirea hotarelor.

La fie-care punct maĭ însemnat, unde direcţia linieĭ de hotar se schimba, se ducea unul saŭ maĭ mulţĭ flăcăĭ saŭ fete tinere, şi, după ce li se arĕta semnul de hotar, pĭétra, copac saŭ movilă, eraŭ bătuţĭ în lege chiar acolo. Bietul copil nu uĭta nicĭ odată ce păţise şi unde fusese batut; ast-fel ca propietarul moşieĭ îl aveà în tot-dé-una de mărturie pentru locul unde se pusese semnul de hotar.

Un asemenea obiceĭu a existat şi în alte ţerĭ, în deosebĭ în Franţa.

Românii aŭ astă-dĭ următórele obiceiurĭ şi credinţe privitóre la hotar.

Când se face un hotar, săteniĭ ce se află acolo, se lovesc cu capetele de el, şi afurisesc pe acel care ar îndrăsni să'l strice.

Hotarul, find blestemat nu e bine să cultivĭ ce-va pe el, nicĭ chiar să cosescĭ ĭérba ce ar cresce pe el.

Casa saŭ alte olate, nu e bine să le clădescĭ pe hotar, căcĭ îţĭ va merge rĕŭ; îţĭ vor muri copiiĭ, vitele, etc; veĭ avé bóle multe în familie, veĭ sărăci şi ţi se va stinge ruda.

La hotare se aruncă tóte scăldăturile şi tot felul de moşmónde saŭ vraje, ce se fac de babe ómenilor bolnavĭ, şi de aceea nu e bine să calcĭ pe hotar.

Când sĕ fac lécurĭ de epilepsie, se îngrópă pe hotar o pisică négră, de vie, şi se dă drumul unuĭ cocoş negru.

* △
13526 **Tóte aŭ un hotar în lume.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică aŭ o margine, un sfîrşit.

* △
13527 **A pune hotar pe cine-va.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică a'l omorî lasându'l în loc de hotar.

Sĕ ḑice maĭ ales când doĭ inşĭ se ceртă pe un hotar. *Acum te puĭ hotar,* adică: acum te omor.

* △
13528 **A umblà şépte hotare.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
A veni desculţ şépte hotare.

Adică a umblà mult.

* △
13529 **Haĭ, tată, să'ţĭ arĕt hotarele.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 623.

* △
Vino, tată, să'ţĭ arĕt hotarele.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Tată.*

Acelaş înţeles ca la No. 10848 şi urmĕtórele.

A HOTĂRÎ

* △
13530 **A hotărî pre cine-va.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A'l opri de a maĭ face, şi în viitor, ceĭa ce a făcut până acum, şi cum se maĭ ḑice, *a'l mărgini.*

HOTIN

* △
13531 **Când tragĭ clopotele la Hotin s'aude la Ismail.**

TITUS DUNCA, *c. Chişeneŭ, Basarabia.*

Veḑĭ *Craĭova.*

Arată cât de repede şi de departe sĕ respândesce o veste.

Hotinul şi Ismailul sunt douĕ oraşe din Basarabia, aşeḑate cel d'întâiu pe lângă Nistru, ĭar al doilea pe marginea Dunăreĭ.

HUNĬE

13532 *△ **Tocmaĭ ca pe Hunĭe e pe aicĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Arată un drum greu.

Hunĭa e o cóstă fórte accidentată între comunele Hinova şi Broscarĭ din judeţul Mehedinţĭ. Se crede că pe aci aŭ trecut Huniĭ când aŭ năvălit în ţéră.

HURĬAT

13533 * **Pin̄isia Hurĭatlu ş'alasă'l sî s' cămăruséscă.[1])**

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Ţĕraniĭ grecĭ, carĭ singurĭ îşĭ daŭ numele de Hurĭaţĭ, sunt fórte proştĭ. Daca aĭ laudat vre-odată pe unul, se mândresce în drépta şi în stânga de nu'ĭ maĭ ajungĭ nicĭ cu strămurare la nas.

IACUBA

13534 *△ **De când Iacuba.**

Ion A. Patriche, *c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică de demult.

Ión A. Patriche, moşnég de 70 de anĭ, ne-a dat urmĕtórea legendă:

---

[1]) Laudă pe Huriat şi lasă'l să se făléscă.

LEGENDĂ

Iacuba a fost un paşă turcesc, ce 'şi aveà urdia luĭ aşeḑată în localitatea numită astă-ḑi Puţeniĭ jud. Tecucĭu. Aci îşĭ avé el cetaţuĭa. Din armata luĭ se alegeaŭ gelarĭ [1]), carĭ cutreerau satele prin prejur şi făceau fel de fel de rĕutăţı.

Iacuba a sălăsluit aci cu urdia luĭ până când viu Muscaliĭ de peste Prut. El merge cu urdia turcéscă şi întîmpină pe muscalĭ pe valea Jeravatuluĭ, jud. Tutova. Aci Turciĭ bat de o cam dată pe Muscalĭ, dar luându-ĭ Cazaciĭ pe la spate ĭĭ căsăpesc de ajunsese sângele, pe vale, la glesna gonitoruluĭ.

De atuncĭ a stîrpit pe Turcĭ de pe aceste locurĭ, fugind câţĭ aŭ remas cu paşă cu tot.

La Puţenii e şi astă-ḑĭ un mare stîlp de ştejar, de pe atuncĭ, şi care e al unuı general rusesc ce ar fi murit de cĭumă.

Ce vechime a fi de atuncĭ nu s'a putut dovedi. Dar aproximativ cam 6 rîndurĭ [2]) de ómenĭ au trecut.

IALOMIŢA

Veḑĭ *Gherghiţa, Viţă.*

13535 * △ **Câte florĭ pe Ialomiţa**
La leliţa pe altiţă.

T. BĂLĂŞEL. *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adica multe.

Sĕ ḑice fetelor şi nevestelor celor ce au costume frumóse, cusute cu felurite florĭ.

Acéstă ḑicere, cu óre-carĭ schimbărĭ, se găsesce şi în balada populară *Radu de la Grecĭ,* din colecţia D-luĭ Bălaşel :

Câte florĭ pe Ialomiţa
La Radu pe sabiuţa.
Câte florĭ pe Tilorman
La Radu pe ĭatagan...

IANOŞ

13536 * **Talmeş-balmeş**
De la cumĕtru Ianoş.

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzeŭ.*

A se vedé la No. 9309.

[1]) Făcĕtorĭ de rele.
[2]) Generaţiĭ.

13537 *△ **Săracu Ianoş, cum a murit cu luleaua în cur!**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Olt.*

Sĕ ḑice celuĭ ce ne pretinde ce-va care e în folosul sĕŭ şi în paguba nóstră.

De pildă, când cine-va cere un preţ mare pe un lucru prost, atuncĭ i se rĕspunde, în glumă, prin ḑicerea de maĭ sus.

13538 *△ **Ianoş**
Paţoş
Curpuţel.

T. BALĂŞEL, *preot. c. Stefănescĭ, j. Olt.*

Sĕ ḑice, în glumă, Ungurilor.

Acéstă ḑicere îşĭ are origina în urmĕtórea glumă populară din judeţul Vâlcea.

SNÓVĂ

— Care eştĭ, tu, mĕ, aci?
— Eŭ suntem.
— Care eştĭ, mĕ?
— Eŭ suntem, Tomnu [1]) Ianoş Paţoş cùrpuţel [2]), care şade la Tutescu [3]) meşteşugar Covacĭ. Trimise cóconiţa scuture cu plapome margine ghirle.

IAŞĬ

Veḑĭ *Eşĭ.*

13539 *△ **Nópte bună, că tata 'ĭ la Iaşĭ.**

X*** *stud. c. Schĭopenĭ, j. Fălcĭŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 9588.

---

[1]) Domnu.
[2]) Fĭerar.
[3]) Dudescu.

IBRIAM

13540 **Cĭoc seleam de la jupân Ibriam, că 'şĭ-a făcut căcĭula şalvarĭ.**

P. Ispirescu. — L. Şăineanu, *Semas.*, p. 360 & 459.

Vedĭ *Căcĭulă.*

La vorbe ne-potrivite.

ICĬU

13541 * △ **Aĭ dat de nod**
Ca Icĭu la pod.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Nu maĭ are încotro, i s'a înfundat, a buclarisit'o.

IENCEA

13542 * △ **A fi Iencea**
Săbiencea.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om frumos şi vitéz.

Sub numele de Iencea Sabĭencea circulă în judeţul Vâlcea urmĕtórea baladă poporană, care se află în colecţia D-luĭ Bălăşel, şi din care reproducem aci începutul.

Sus pe drumul Diuluĭ,
Diuluĭ. Udriuluĭ,
Plimbă-mi-se plimbă:
Iencea
Săbiencea
Cu murgu trăgênd de frîu
Cu saĭana 'nfiptă 'n brîu.
Şi-aşa cum se plimbă,
Greŭ din inimă oftă,
Şi aşa că mi-şĭ grăĭa:
Verde frunză bob nănt,
Mare prinsóre am făcut:
Că eŭ, măre, oĭu sărnta
Pĕ Iana
Beligrădéna,
Pĕ ea dĕ n'oĭu sărută
Capu mi-s'o reteză.
Câte fete 'n Beligrad

Pĕ tôte le-am sărutat
Numaĭ una 'mĭ-a scăpat
Tot Iana
Beligrădéna
Nepoţică d' Împĕrat
Fată de Letin bogat.

IEREMIE

Vedĭ *Irimie*.

IERUSALIM

Vedĭ *Rusalim*.

13543 * △ **Vine plóĭa de la Ierusalim.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când în timpul vereĭ e belşug, cresc cĭupercile de pădure (mînătărcile), sĕ ḑice că plóĭa vine de la Ierusalim, adică de la locurile sfinte.

Sĕ ḑice, în deobşte, când ne merge bine în orĭ-ce trébă.

IFRIM

Vedĭ *Aghĭasmă*.

IGNAT

Vedĭ *Porc*.

13544 * △ **Nu se maĭ îngraşe porcul în ḑiua de Ignat.**

Balacĭ Mateescu, *c. Şuica, j. Olt.* — X*** *c. Nănescĭ, j. Bacăŭ.*

Vedĭ *Porc*

In rîsul celor ce vor a face o trébă când timpul nu maĭ îngădue.

In ḑiua de Ignat (20 Decembrie) se taĭe porciĭ carĭ s'aŭ îngrăşat în vederea sĕrbătorilor Crăcĭunuluĭ.

S'a faire poissonnier la veille de Pâques.

Prov. Franc.

13545 * △ 'I-a venit Ignatul.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Îşĭ aştéptă Ignatul.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adică mórtea.

ILÉNA COSINZEANA

Vedĭ *Cosinzeana.*

ILIE

Vedĭ *Cap. I & XII, Sfântu Ilie, Ion.*

13546 * △ Are şi el omenie
Ca căţéua luĭ Ilie.

V. SALA, *dasc. c. V. Sclişte, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu 'şĭ cunósce lungul nasuluĭ.
Căţéua luĭ Ilie a mâncat slanina vecinuluĭ.

13547 * △ Ca cojocul luĭ Ilie.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 60. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Care face minunĭ.

Profetul Ilie când s'a suit în cer a lăsat cojocul sĕu luĭ Eliseŭ.

Există o snóvă cu paţenia luĭ Sfântu Ilie, dar nu am putut'o aflà.

13548 * La Ilie 'n prăvălie
Jócă şórecii 'n călcâe,
Jócă şi mărturisesc
Că nicĭ mălaĭu nu găsesc.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesc j. Vâlcea.*

1⁰ Sĕ ḑice celor ce'ĭ chéma Ilie.
2⁰ Negustorilor saracĭ carĭ nu au nimic în pravălie.

* △
13549 **Ilie, Ilie.**
Gaură pustie.

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celor ce'ĭ chéma Ilie.

*
13550 **Ilie**
Sarailie.

Acelaş înţeles ca la No. 13549.

* △
13551 **Ilie**
Pălărie,
Şede 'n vîrfu coşuluĭ
Şi descântă moşuluĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Ḑic copiiĭ, pruncilor cu numele Ilie.

* △
13552 **Ilie, Ilie,**
D'o aflà de la Domnie,
Vine şi te ĭeà 'n tîrlie!

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13550.

INGLEZ

Românul crede că Inglezul e tare în dinţi, şi că se bate pe sus, în resboĭu, cu Francezii cu apă fértă.

*
13553 **A se face Inglez.**

Veḑĭ *Chinez.*

Adica a se face ca nu pricepe.

ION

Veḑĭ *Fată, Vorbă, Yan.*

13554 **Moş Ion scie, el să vie să spue.**

A. PANN, III, p. 153.

Veḑĭ *Móră.*

Acelaş înţeles ca la No. 7390.

* △
13555 **Vorbi şi nenea Ion**
Că este şî el om.

Scol. Norm. Cl. VII, prin. P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Vorbi şi nea Ion
Că şi el e om.

ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
A vorbit şi Ion
După horn,
Că şi el e om.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Las să vorbéscă şi Ion,
Căcĭ şi el ĭĭ om.

TEOD. CHIRILEANU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — P. DANIILESCU, *c. Sălcuţa, j. Dolj.*

*
Aĭ trântit'o cucóne Ióne.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

*
A vorbit şi nea Ion.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *a Vorbi.*

1⁰ Spuse şi el o vorbă hodoronc-tronc, fără să se lovéscă.
2⁰ Când óre-cine sĕ amestecă în vorba altora, fără să fie întrebat saŭ băgat în sémă. A se vedé No. 6489.
Numele «Ion» fiind unul din cele maĭ dese la ţĕranĭ, e lucru firesc ca ómeniĭ proştĭ sà se nemeréscă maĭ mult cu numele acesta. Sûnt mulţĭ ómenĭ care vorbesc multe, le tócă gura în fier tótă ḑiulică; meliţă să le fie gura şi tot ar maĭ avea răgaz. Astor fel de ómenĭ li-se ḑice: cicale, cleanţe saŭ coţofene. Nea Ion nu face parte din céta ăstora. Flecariĭ într'o adunare maĭ daŭ gură; unul însă, privesce de departe, scărpinându-se în cap. Când dă să încépă şi el vorba, flecariĭ îl opresc:
— Ho, mĕ, nu lătrà ca căţéua la lună, că nu te ascultă nimenĭ. Atuncĭ el tace şi înghite săracul.
Apoĭ când maĭ vine vorba despre ceva, el nu póte să rabde şi începe ĭar; ceĭ-l-alţĭ însă nu-l lăsă:
— Tacĭ, mĕ, nu-ţĭ băga şi tu nasul. . . .
— Ba lasă-l, mĕ. . . *să vorbéscă şi nea Ion că şi el e om,* îĭ ḑice altul în rîs.

13556 *△ **— Sărăcie und' te ducĭ?**
— La Domnu Ion su(b) buţĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când vre un om bogat sărăcesce.

Sărăcie, ce-aĭ cu mine ?
M'am avut cu tat'to bine
Şi-o să mĕ am şi cu tine !
Sărăcie, fugĭ la dracu,
Tacĭ din gură ca'mĭ sparg capu!
Sărăcia und'te ducĭ
La Domnu Ion su(b) buţĭ.

Poes. Pop.

13557 *△ **Mămaligă, mĕĭ Ióne,**
Cât de rea, da numaĭ mare!

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv., c. Broscenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Mămăligă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8637 unde se vor găsì şi alte variante.

13558 *△ Doĭ băeţĭ cu pălărie,
Unu Ion şi cu Ilie.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când veḑĭ doĭ băeţĭ de aceeaşĭ etate şi în acelaş port.

13559 * Nu te prinde, Ióne, că e nóptea mare.

M. OPRESCU, *c. Balacĭ, j. Teleorman.*

Veḑĭ *Nópte.*

Pe lângă înţelesul dat la No. 202, ḑicerea se maĭ întrebuinţéză pentru omul încăpăţinat, care face gură mare şi nu vré să asculte pe nimenĭ.

13560 *△ Ion, Ion
Cu capu gol.

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celuĭ ce 'l chémă Ion.

13561 Cască, cască, nea Ióne.

Romănul Glumeţ, I, p. 24.

Când unul trântesce o prostie.

13562 *△ Ióne, Ióne,
Galaóne.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13560.

13563 *△ Tot Ion mĕ chĭémă.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Nu pierd nimica.

De o fi una, de o fi alta, *tot Ion mĕ chĭémă.*

13564 * △ **Fie popă cine o fi și pârcalab cine o vré, neĭca Ion tot logofĕt.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13563.
2⁰ Celuĭ care 'șĭ face datoria nu 'ĭ pasă nicĭ de autorităţĭ nicĭ de nimenĭ altul.

13565 * **Ion, Ion, Ion**
Treĭ coconĭ din Babilon.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 7.— PETRESCU, *ing. c. Curtea de-Argeș, j. Argeș.*

Sĕ ḑice, în bataĭe de joc, pentru ceĭ ce sĕ potrivesc la prostie șî la nume (GOLESCU).
Este și un joc de copiĭ în care se întrebuințézǎ și acésta ḑicere.

13566 * △ **— Scólă, Ióne, de fă foc.**
— Baĭu, că nu pot.
— Scólă, Ióne, la mâncare.
— Unde'ĭ lingura maĭ mare?

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Lucru. Mâncare.*

A se vedé înțelesul la No. 8756.

13567 * △ **A fi nea Ion.**

T. BALĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — P. DANIILESCU, *c. Sălcuța, j. Dolj.*

A fi prost.

13568 * △ **Doar nu mĕ chĭémă nea Ion!**

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobroveț, j. Vasluĭu.*

Nu sunt prost, îl pricep bine.

IÓNĂ

* △
13569 Iónă, Iónă,
Naĭba te scosĕ 'n poĭană!

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când te întîlnescĭ cu vre-o fată orĭ nevésta frumósă, şi prinḑĭ slabiciŭne de ea.

IONEL

* △
13570 Ionel, Ionel,
Cur fetele după el,
Că gândesc că'ĭ un inel.
Nu 'ĭ inel, nu 'ĭ inel,
Ci 'ĭ mândru de Ionel.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Le ḑic, ceĭ maĭ marĭ, băeţilor frumoşi.
Se înlocuesce şi cu alt nume ca: *Avramel, Iosumel,* etc.

IONIŢĂ

* △
13571 Până sórele se 'nalţă
Ioniţă abĭa se 'ncalţă;
De la uşă pân la pat
Obĭelele tóte cad.

ST. STOICESCU, *preot, c. Bălăcénca, j. Ilfov.*

Veḑĭ *a se Găti, a se Incălţa.*

A se vedé înţelesul de la No. 7208.

* △
13572 Deschide-te, punguliţă,
Să plătim luĭ Ioniţă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Veḑi *Pungă.*

A se vedé No. 12601.

IORDACHE

Veḑĭ *Costache*.

13573 **Iordache Burtă-Verde.**

S. Ī. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 227.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 2806.

IORDAŞÎM

13574 * △ **Cine te-a bătut, Iordaşîm**
Tarmambile Cardaşîm?

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *a Bate*.

A se vedé înţelesul la No. 9734.

13575 * △ **Cine te-a bătut, Iordaşîm, şi n'a dat maĭ abitir?**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *a Bate*.

A se vedé înţelesul la No. 9735.

IORGOVAN

13576 * △ **Par'că ară Iorgovan.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Alusiune probabilă la valul luĭ Traian care trece prin comuna Broscarĭ, de şi ceĭ bĕtrânĭ povestesc că ceĭ maĭ bĕtrânĭ de cât dînşiĭ ar fi vĕḑut pe Iorgovan tragênd o brazdă cu plugul. la care eraŭ înjugaţĭ nisce bivolĭ marĭ.
A se vedé G. Dem. Teodorescu, Poes. Pop. *Iovan Iorgovan*, p. 415—420.

IOV

Veḑĭ *Cap. XII, c. Iov.*

IPATE

*
13577 Popa Ipate
Dă oca pe spate,
Şi face cu mâna,
Să maĭ dee una.

T. Speranţĭa, *c. Iaşĭ, j. Iaşĭ.*

Ipate
Care dă oca pe spate,
Şi face cu mâna,
Să 'ĭ maĭ aducă una.

I. Creanga, *Pov.*, p. 150.

Acelaş înţeles ca la No. 12390.

IRIMIE

* △
13578 A nimerit ca Irimia cu oiştea 'n gard.

I. Tzintzu, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.* — Gavr. Onişor, *prof. c. Ghermanescĭ, j. Tutova.* — Alfred Juvara, *c. Popenĭ, j. Falciŭ.*

* △
A nimerit'o ca Ieremia (Eremie) cu oiştea în gard.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu* — G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Ivan.*

1⁰ A greşit; nu a nemerit'o bine, nu a potrivit'o cum trebue.
2⁰ S'a pacalit.

Ci-că Irimia, un om din satul Hogea, comuna Dógele, fiind bét şi mergênd spre sat cu căruţa cu doĭ caĭ, nu a lăsat pe tovarăşul sĕŭ să mâne caiĭ; ci luând el hăţurile în mână, în loc să ţină drumul a cârnit oiştea tocmaĭ într'un gard, lângă pórta ţerneĭ, şi de atuncĭ a rĕmas vorba cu *Irimia care dă cu oiştea în gard.*

IRINA

13579 * △ Pe lângă că e urîtă o maĭ chémă şi Irina.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoiŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 6231.

IROD

Vedĭ *Cap. XII, c. Irod.*

ISAC

Vedĭ *Avram.*

ISAIA

Vedı *Cap. XII, c. Isaia.*

ISALNIŢA

13580 * △ Ca la Isalniţa.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Comună în judeţul Dolj. Alusĭe la munca voĭnicéscă a locuitorilor eĭ.

ISLAZ

13581 * △ A învĕţat carte
Pe departe,
Şi condeĭ
Pe la Coveĭ,
Şi plaivas
Pe la Islaz.

St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

A se vedé No. 11435.

ISMAIL

Veḑĭ *Hotin*.

ISPAS

* △
13582 Ispas
Lapte gras.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă celuĭ ce 'l chémă Ispas.

Ispasul, adică ḑiua Inălţăreĭ Domnuluĭ cade vara, când e iérba maĭ dulce şi plină de mîzgă. In acest timp vitele daŭ laptele cel maĭ bun şi unsuros. De aci trebue să se fi născut ḑicĕtórea de maı sus.

ISRAEL

*
13583 Prın tine peirea ta, o Israel!

Când unul pate vre-un ne-ajuns, nu din pricina altuia, ci chiar din vina luı.

Ḑicere luată din Biblie.

ISTRATE

* △
13584 — Buna ḑiua. mĕĭ Istrate.
— Doĭ bobocĭ de raţă, frate.
— Mĕĭ Istrate, tu eştĭ surd?
— Maĭ trecu unu c'un cârd.
— Bată-te Dumneḑeŭ, nàpruĭu.
— Niţică cânepă ḑiceam să'mĭ puĭ.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

1⁰ Pentru cel care rĕspunde alte trântiĭ; tu îĭ spuĭ una şi el rĕspunde alta.

2⁰ Pentru cel care nu vré sà înţelégă; îĭ spuĭ una şi el alta crede.

A se vedé la No. 6035 cele-l-alte variante.

'Εγὼ σκόραδάσοι λέγω, σὺ δὲ κρομμὺ ἀποκρίνεις.[1]

Prov. Elin.

Ego tibi de aliis loquor. tu respondes de cepis.[2]

Prov. Lat.

13585 * △ **A fi nea Istrate.**

C. DANIILESCU, *înv. c. Scundu, j. Vâlcea.*

Om cu care nu te poţĭ bine înţelege.

IŢIC

13586 * △ **Dă'l în punga luĭ Iţic.**

G. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Adică dă'l draculuĭ, lasă'l cĭorilor; ĭea'ţĭ nădejde de la un lucru.

IUDA

Vedĭ *Cap. XII, c. Iuda.*

IVAN

Vedĭ *Fată, Moldovan.*

13587 * △ **Dăĭ nas luĭ Ivan,**
Că se sue pe divan.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.*

* △ *Daĭ nas luĭ Ivan,*
(Şi) el sĕ sue pe divan.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

---

[1] & [2]) Iţĭ vorbesc de usturoĭu, tu 'mĭ rĕspundĭ de cépă.

* △
Daĭ nas luĭ Ivan,
Se sue pe divan.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

* △
Dacă daĭ nas luĭ Ivan,
El se sue (suĭe) pe divan.

I. Creangă, *Pov.*, p. 323; *Conv. Liter.*, XII, p. 51. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — Vîlcof, *stud. Craiova.*

Vedĭ *Nas.*

Arată obrăznicia unuĭ om de nimic, când îl bagĭ în sémă.

«— Eĭ, eĭ! Dómne! ḑise apostolu Petru, veḑĭ de ce s'a maĭ apucat acum Ivan al Sfinţieĭ-Tale? Bine a maĭ ḑis cine a ḑis: «*dacă daĭ nas luĭ Ivan, el se suie pe divan*». — I. Creanga, p. 323.

Origina ḑicereĭ este bulgarescă. Un proverb rusesc sună ast-fel: *pune un ţeran la masa, el va pune picerele pe masă.*

Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.[1])

Prov. Lat.

Non introdur l'asino in sala, che poi ti manderà fuori e della salla e della camera.[2])

Prov Tosc.

Meti Gallo en mi cillero, hizose mi hijo y mi heredero.[3])

Prov. Span.

---

[1]) Acel căruĭa iĭ permițĭ maĭ mult de cât merită, vré maĭ mult de cât iĭ daĭ voe.

[2]) Nu băga măgarul în tindă, căcĭ pe urmă te va da afară și din tindă și din odae.

[3]) Am adus un Frances pe lanul meŭ de grâŭ, se făcu fiul meŭ și moștenitorul meŭ.

Who is allowed more liberty. than is reasonable. will desire more than is allowed. [1])

Prov. Engl.

13588 * △ Nu da obraz luĭ Ivan
Că se sue pe divan.

LASCAR ROSETTI & V. ALEXANDRI, *Mss.* — D-ra TINCA ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 13587 sub formă de povaţă.

13589 * △ Popa bat şî Ivan nicĭ gustat.

GAVR. ONIŞOR, *înv. c. Schiopenĭ, j. Fălciŭ.*

Veḑĭ *Bat.*

A se vedé înţelesul la No. 8145.

13590 * △ A nimerit'o ca Ivan cu oiştea 'n gard.

C. IORDĂCHESCU, *înv. c. Cristescĭ, j. Botoşanĭ.*

Veḑĭ *Irimie.*

Acelaş înţeles ca la No. 13578.

13591 * △ Ivan
Ăl bun de divan.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice dracului de către ómeniĭ şi femeile vrăjitorese.

13592 * Incepe de la Ivan şi ajunge la Adam.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru ceĭ ce lungesc vorba, o poveste, începênd, cum se ḑice, *de la descălicare.*

---

[1]) Acel căruĭa îĭ daĭ maĭ multă libertate de cât se cuvine, va dori maĭ mult de cât i se dă.

IVĂNUŞ

13593 * △ Ivănuş
Cu cununa de paĭuş.

MARINA BĂLĂŞEL, c. *Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice, în glumă, celuĭ ce'l chémă Ivănuş.

Acéstă ḑicere se gasesce şi în urmĕtórele recitaţiunĭ de copiĭ:

Heĭ Lunae,
Heĭ Plavae,
Muciu bate
Bubĭu bate
Câte vacĭ sînt adunate,
Şi-ale mele
Şi-ale tele,
Şi-ale Ragiĭ din pădure.
Ragea ragea,
Ţiganiĭ fugea:
Cu cimpoe
Cu sdrâmbóe.
C'o fi cofea
Da ce maĭ era:
Doĭ puĭ de cetea
Cum făcea,
Cum facea:
Tiri-tiriatiţa
Pĕ códă şofraniţa
Unde jóca *Ivănuş*
Cu cununa de paĭuş.
Eşi Stane din celar
C'uĭte popa măcelar
Cu sângele 'ntr'un găvan.

JIANU

13594 * △ Jianu de peste Jiĭ
Lasă fete cu copiĭ.

TUDORA LĂZĂROĬU, c. *Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice bărbatuluĭ care se ţine de craĭlîcurĭ.
Acéstă ḑicere se gasesce în urmĕtorul cântec poporan:

Colea 'n vale 'n dedeţel
Frumos dórme un Jienel,
Mĕ duc maĭcă după el.
Ba tu, maĭcă, nu te duce,
Ca nu e voĭnic în cruce,
Că nu e voĭnic curat,
Nicĭ în cruce botezat
Mi-e Jianu de la Jiĭ
Lasă fete cu copiĭ;
Câte fete sunt pe Jiĭ
Tóte aŭ rĕmas cu copiĭ.
Hoţule de peste Jiĭ
Nu minţi fata că viĭ!
Hoţule din Mehedinţĭ
'Mĭ luaşĭ fata cu dĕminţĭ!
Hoţule din Slătióre
Mĭ-o făcuşĭ cu burta mare!

13595 *△ A fi Jianu vreme rea.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Lungescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om voĭnic şi vitéz.

Mĕĭ copiĭ cu flinta lungă,
Fiţĭ deşteptĭ şi nu dormiţĭ.
Vĕ păziţĭ să nu v'ajungă
Poteraşiĭ iscusiţĭ.
Ce ne pasă de 'ntîmplare,
Vie cum îĭ va plăcea,
N'avem noĭ căpitan mare
Pe *Jianu vreme rea?*
S'arĕtăm că 'n haĭducie
Find Iancu căpitan
Nu n'e frică de urgie,
Nicĭ măcar de Cîrc-Serdar!
Haĭdeţĭ vie, Iancu vie,
Maĭ curînd sa n'adormim,
Numa 'n luptă să ne ţie,
Poteriĭ mormînt să fim!
Meĭ deliĭ cu chica lungă
Şi la brîŭ cu iatagan,
Când trasnesce cade 'n luncă
Şi staţĭ faţă cu Satan!

Acéstă poesie, culésa de D-l Bălăşel, în comuna Lungescĭ, nu póte fi poporană. Ea însă se cântă mult prin judeţul Vâlcea, pe o arie haĭducéseă.

JIDAN

Vedĭ *Cĭoban, Jidov, Ovreü, Sfânta Maria, Turc.*

Jidanu e privit de popor ca o liftă spurcată, maĭ ales în ce priveşce religiunea. Sĕ crede că Evreiĭ se împărtăşesc la Pascele lor, cu sânge de creştin. Pentru a'l puté dobândi eĭ prind atuncĭ câte un copil de creştin, şi 'l arunca într'un butoiŭ bătut cu cuĭe de fer eşite pe din lăuntru. Punêndu-se butoiul în mişcare, copilul este sângerat. Alta dată îl înţépă sub unghiĭ cu ţĕpuşĭ de fer.

Jidaniĭ sunt fòrte înşelătorĭ; se şi spune că evreul nu mănâncă până nu înşélă pe un creştin.

Evreul are un miros greu, fiind-că nu este botezat. Uniĭ creştinĭ chiar aprind tămâe în urma unuĭ Evreu, când 'i-a venit în casă.

Jidaniĭ, de obiceiŭ, aŭ pistruĭ pe obraz. Românul atribue acésta urmĕtóreĭ întîmplărĭ.

SNÓVA

Jidaniĭ, după ce aŭ restignit pe Isus Hristos şi acesta a murit, s'aŭ pus la masa ca să mănânce, de bucurie La masă aveau un cocoş fĭert şi alte bucate. Ce 'ĭ vine unuia în gând şi ḑice: «Atuncĭ maĭ învie Hristos când va învia cocoşul ăsta de pe masă». Cocoşul atuncĭ odata sĕ scòlă colea în strachina şi, când a bătut din aripĭ să cânte, a sărit stropiturĭ. din strachină, peste Jidanĭ. Aşa că stropiturile de pe obrazul lor sunt de pe atuncĭ remase, spre semn ca eĭ au ucis pe fiul luĭ Dumneḑeu; şi le vor avea din ném în ném.

CREDINŢE

I

Racul este bine-cuvîntat de Dumeḑeŭ, pentru că el ar fi furat cu'ĭul ce Jidaniĭ aveau să înfigă în mâna Mântuitoruluĭ, pus pe cruce. De aci vine ura şi abţinerea de rac a Jidanilor, pre când creştinilor le e permis a mâncà racĭ şi în post. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 372.

II

Pe când umblà Dumneḑeŭ pe pămînt, a ajuns la o crîşma. Intrá înlăuntru. Jidaniĭ ascunsese pe o jidancă sub o covata şi întrébă pe Dumneḑeu să ghicéscă ce 'ĭ acoio. «Ia un porc» ... Când rĕdică covată, ĭese o scròfă. De atuncĭ eĭ nu mănâncă carne de porc, nicĭ pescele care are slanina ca porcul. — *Şezătòre*, I, p. 181.

* △

13596 Să mănâncĭ la Jidan şi să dormĭ la Armén.

B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 1701. — DEM. BEREA, *c. Vutçanĭ. j. Fălciŭ.* — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

La jidan să mănâncĭ, dar să nu dormĭ singur nóptea.

A. COSMA, *Conv. Liter.*, XXIII, p. 151.

* △

La jidan să mănâncĭ dar să nu dormĭ.

* △

Să nu te culcĭ la jidan şi să nu mănâncĭ la Armén.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

Vedĭ *Armén.*

Românul crede că bucatele jidanuluĭ sunt fórte curat gătite, dar casa luĭ reu grijită şi murdară. Are o credinţa opusă în ce privesce Arménul.

A se vedé în *Pravila de la Govora.* § 30 cum s'a schimbat credinţele în acéstă privinţa.

* △

13597 Jidan şi curat nu sĕ póte.

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluiu.*

Se ḑice maĭ ales la oraş.

In sprijinul acestei credinţe sĕ povestesce urmetórea anecdotă.

Alexandru Cuza, înainte de a fi Domn, a fost ispravnic la Covurluĭu. Eră maĭ ales fórte aspru cu străiniĭ şi înşelătorii, dar în deosebĭ cu Jidaniĭ. Odată daduse ordin poliţieĭ că, orĭ-ce Jidan se va gasi murdar, să i se taie póla de la haĭue. Un comisar maĭ zelos, întîlni în piéţă un jidan care cădeă în categoria celor coprinşi în ordinul ispravnicuiuĭ, trase sabia şi cu totul că Evreul se ruga: *Moĭ, lasă haina, moĭ, că glodul aista 'ĭ de la ispravnicul cela-l-alt,* îĭ reteza póla de la caftan.

* △

13598 Fĭerbĭ un Jidan şi ese doĭ Grecĭ; fĭerbĭ un Armén şi ese treĭ Jidanĭ.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Ovreĭu.*

Adică Jidanul întrece pe Grec şi Arménul pe Jidan, cu şiretenia.

△
13599 **De cât slugă la Jidan**
Maĭ bine la oĭ cioban.

Şezătóre, Poes. Pop., I, p. 71.

A se vedé înţelesul la No. 10687.

* △
13600 **Jidanu când câştigă întâĭu îşĭ dă foc dughenii.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Puĭescĭ, j. Tutova.*

Adică e ne-cinstit ca negustor.

* △
13601 **Jidanul cu balabusta**
Sunt ca lăcusta.

Z. ARBURE, *Basarabia*, p. 470.

Pe unde trec, unde se aşédă e foc şi pîrjol.

13602 **Jidanul, până n'o înşela într'o ḑi, nu se ţine om.**

IDEM, *Calend. Rom.*, 1892.

Vedĭ *Ovreĭu.*

Arată lipsa lor de cinste şi de omenie.

* △
13603 **Jidanul a vrut să mérgă şi el odată calare şi atunce s'a întîmplat să fie Sâmbătă.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

* △
Jidanul odată a vrut să încalece şi atuncĭ a fost Sâmbătă.

GAVR. ONIŞOR, *prof c. Ghermanescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Ovreĭu.*

Când unul încércă şi el odata să facă ce-va şi nu isbutesce.

13604 *△ Jîdanul pe ce a fost nu dă nimic.

D-na Z. Juvara, *c. Fedesci, j. Tutova.*

* *Pe trecut, și ce era să fie, Jidanul nu 'ți dă nimic.*

Dim. Zanne, *arhit. c. Bolintinu-din vale, j Ilfov.*

* *Jidanul nu dă nimic nicĭ pe trecut, nicĭ pe viitor, ce numaĭ pe present.*

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Când unul ne vorbesce de ce a avut saŭ ce va avė în viitor, arĕtându-se că nu 'ĭ putem da de cât pe garanție bună, ci nu ne mulțumim cu făgăduelĭ și altele asemenea.

13605 *△ Jidanu (e) tot Jidan.

M. Canian, *public. j. Iașĭ.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Orĭ-cât s'ar ridica, tot nu se póte lepĕda de apucăturile luĭ strămoșescĭ.

13606 * Jidanul plătesce.

M. Canian, *public. j. Iașĭ.*

Vedĭ *Armén.*

Acelaș înțeles ca la No. 13144 & 13145.

13607 *△ Cunoscĭ ca Jidanul la porcĭ.

A. Cĭocoiu, *elev. Sc. Norm. Inst., j. Dorohoiu.*

Adică nu te pricepĭ de loc.

13608 *△ Jidan botezat.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Adică creştin cu apucaturĭ rele.

* △

13609 **Jîdanul e dator cu treĭ ḑile la ţigan.**

BERHA KAUFMAN, c. *Bĕrlad, j. Tutova.* — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

Tot jîdanul datoresce cu o ḑi a ţigan.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când vreĭ sa înjosescĭ pe jidan faţă de ţigan.

CREDINŢĂ

Ţiganiĭ se trag din Faraonĭ, carĭ eraŭ un popor tare. Eĭ robise pe Jidanĭ, şi 'ĭ supusese la tot felul de cazne. Aşa se ḑice ca 'ĭ puneau sa treere cu picĭórele sticla sfărmată şi amestecată cu spinĭ. S'a întîmplat, nu se scie cum, ca Ovreiĭ sa scape din robia ţiganilor. Aceştia vroĭaŭ însă să 'ĭ maĭ ţină măcar treĭ ḑile.

Jidaniĭ s'au rugat să le dė drumul, rĕmânĕnd datorĭ ca acele treĭ ḑile să le facă orĭ-când vor putė, chĭar şi pe lumea cea-l-altă. De aci a remas ḑicerea: *jîdanul e dator treĭ ḑile la ţigan*, şi din acéstă pricină se crede că jîdaniĭ nu pot vedė cu ochĭ bunĭ pe ţiganĭ.

* △

13610 **Are cap de Jidan.**

Şezătórea, I, p. 219. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ Umblă cu înşelacĭune, după gheşefturĭ.

2⁰ Spre a lua în rîs pe unul care se crede deştept şi în realitate e prost.

* △

13611 **Par'că se bat Jîdanii în gura luĭ.**

D-na ECAT. ZANNE, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

* △

Par'că se bat Jîdaniĭ la gura luĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Turc.*

Vorbesce repede şi cam ne-desluşit.

△
13612 Jidanul cu barbă roșie
Duce pe dracul la poște.

S Fl. Marian, *Poes. Pop.*, p. 211.

Jidanul cu négră barbă
Duce pe dracu la ĭérbă.

Baronzi, p. 85. — Hințescu, p. 84.

Este maĭ mult o păcălitură.

* △
13613 Când or veni Jidaniĭ de la secere.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

Adică nicĭ odată.

JIDOV

Vedĭ *Mad, Mesia.*

△
13614 De la Sânta Maria-Mare până la Sânta Maria-Mică, dacă nu cade brumă, se împut Jidoviĭ.

S. Mangĭucă, *în Etym. Magn.*, p. 363.

A se vedé înțelesul la No. 264.

△
13615 Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!
Că la Jidovĭ pe spinare
Fac păduchiĭ masă mare,
Pitpăduchĭ! pitpăduchĭ!

S. Fl. Marian, *Ornit.*, I, p. 317.

Ca să arate cât de murdară e acéstă nație.

LEGENDĂ

Ḑice că Jidoviĭ dintru început nu eraŭ, ca acuma, plinĭ de tóte bunatățile, nu se aflà tótă averea creștinilor pe mâna lor, ci eĭ eraŭ așa de nemernicĭ, așa de rufundoșĭ și, să mĕ ĭertațĭ de cuvînt prost,

așa de încărcați de păduchi, că nici un creștin, nici un om de omenie nu erà în stare să se apropie de dînșii căci, cum se apropià, îndata se âmpleà de podóba de care erau eĭ plinĭ.

Ochĭul-boului vedênd acésta, și voind a feri pre ceĭ-l-alțĭ ómenĭ ca să nu se âmple de podóba jîdovéscă, cum zaria pre vre un jidov în apropierea vre unuĭ creștin, îndată începeà a strigà:

Pitpăduchĭ! pitpaduchĭ!
Ca la Jidovĭ pe spinare
Fac păduchiĭ masă mare,
Pitpaduchĭ! pitpăduchi!

Adica *păziți-vă de paduchĭ*, căcĭ Jidoviĭ sunt așa de plinĭ de dînșii, încât ca fac masă mare pe spinarea lor.

Jidoviĭ, ca Jidoviĭ, nu putura răbda strigatele Ochiuluĭ-boului, măcar ca acestea eraŭ destul de drepte, ci eĭ mâniindu-se pre dînsul. pentru caĭ face păduchioșĭ, îl luară pe fugă. voind sa'l prindă și să'l omóre.

Da Dumnedeŭ nu 'ĭ-a lăsat pre Jidovĭ ca să 'șĭ ajunga scopul, ci el a facut așa ca Ochĭul-bouluĭ acuș să se ascundă într'un loc și acuș să ĭésă într'altul. să âmble cum va voi pe lânga om, dar nime să nu'l póta prinda, și dacă ar vrè să'l prindă sa'ĭ sara în ochĭ. Și Ochiul-bouluĭ, nu numaĭ atuncea, ci el și acuma, când vede pe vre un Jidov, strigă:

Pitpaduchĭ! pitpaduchĭ!
Ca la Jidovĭ pe spinare
Fac păduchiĭ masă mare,
Pitpaduchĭ! pitpaduchĭ!

Și vaĭ Dómne, bine ar maĭ fi când, maĭ ales Româniĭ noștri, s'ar feri de Jidovĭ ca dracu de tămâe, cacĭ aceștĭa într'adever, după ceĭ despóĭe de tot ce au, după ceĭ aduc la sapă de lemn, trebue să se 'ncarce de tóte nevoile și să devie maĭ rĕĭ, maĭ cotrențoșĭ, și maĭ flămândĭ de cum aŭ fost Jidoviĭ la inceput.

13616 * △ **A fi rupt din Jidovĭ.**

TUDORA LĂZĂROIU, c. *Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică om voĭnic, corpolent.
Citim în *Șezătóre,* III, p. 29:

LEGENDĂ

Jidoviĭ 'ĭ-au închis Dumnedeŭ între nisce munțĭ marĭ dĕ nu maĭ pot eși de loc, că eĭ ar prăpădi lumea numaĭ în vr'o donĕ-treĭ dile, să maĭ pótă ieși. Da la vremea d'apoĭ *Antihîrs* are să'ĭ scótă d'acolo, și cu eĭ are să prăpădéscă lumea.

Poporul crede că noĭ nu ne tragem din Jidovĭ. Noĭ suntem făcuțĭ d'al doilea, căcĭ jidoviĭ aŭ fost o lege spurcată, și noĭ suntem lege curată.

13617 * △ A fi Jidov.

T. BALAŞEL. *preot, c. Ştefănescĭ. j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13616.

LEGENDĂ

Jidoviĭ au fost nisce ómenĭ grozav de marĭ. Aşa au fost de marĭ, în cât paşiaŭ dintr'un munte într'altul. Noĭ, ăştia d'acum, suntem ca nisce musce pe lângă Jidovi.

Odată o fată de Jidov se duse pe un câmp şi acolo gasi nisce ómenĭ d'aĭ noştri arând pămiutul. Fata îi luă în póla pe toţĭ: ómenĭ, plug. boĭ şi tóte şi se duse cu eĭ la mumă-sa ḑicêndu-ĭ: «mamă, eŭ găsii colea nisce musce, sgârîiau pămintul.» Mumă sa îĭ ḑise: «Du-te, mamă şi-ĭ pune de unde i-aĭ luat. căcĭ aştia au să stapânéscă pămintul.»

Jidoviĭ sĕ încontrau cu Dumneḑeu nu vreau să se supue luĭ de loc. De aia şi D-ḑeŭ a hotărît sa-ĭ pérḑă după lume. Şi aşa a dat Dumneḑeu un potop mare în lume şi s'au înecat toţĭ Jidovii. Doar unul remăsese. El puse un picĭor într'un munte, şi altul într'alt munte, şi cu mâĭnile se apucase de tórtele ceruluĭ şi sta aşa, habar n'avea el de apă. Atuncĭ Dumneḑeŭ, ca sa-l prapadéscă. a trimes mulţime nenumĕrata de muşte şi ĭ-a umplut tot trupu. Doĭ vĭermĭ mari ĭ-a trimes D-ḑeu la talpile picĭórelor şi a început să'ĭ róḑă carnea. Atuncĭ Jidovul, de mare mâncarime a dat să se scarpine unde îl mâncau viermiĭ şi muscele şi hap scăpăta între munţĭ în apă, şi dete ortul popeĭ!

Şi d'atuncĭ a rĕmas de are omul scăḑĕmînt în talpa picĭoruluĭ, unde au mâncat vĭermĭ.

D'atuncĭ a remas ca vĭermiĭ să mănânce trupul omuluĭ când móre. şi să 'l manânce şi de viu, când e pecătos.

A se observa asemĕnarea acesteĭ legenda cu legendele urmĕtóre din mitologiile antice sau din Biblie şi anume: In Ramayana lupta Ḑeilor cu Rakshasaşiĭ conduşĭ de regele lor Bavana care îşi avea reşedinţa în insula Lanka (Ceylan).

In mitologiile eline şi latine, lupta Ḑeilor cu Titaniĭ.

In Biblie revolta uneĭ parte din îngerĭ împotriva luĭ Dumneḑeŭ şi luptele acestora cu îngerii rĕmaşĭ credincĭoşi.

13618 * △ De când cu Jidoviĭ.

Conv. Liter., XXI, p. 524. — T. BĂLAŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adica în vechime, de când erau ómeniĭ marĭ, jidovĭ.

13619 * △ Jidovul rătăcitor.

L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 447.

Om care nu póte stà la un loc.

C'est le Juif errant.

Prov. Franc.

JIDOVESC

13620 * △ Cot jidovesc.

Sezătórea, IV, p. 175.

A se vedé înțelesul la No. 11655.

13621 * △ Muncă jidovéscă.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 207. — *Conv. Liter.*, XI, p. 524. — E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți, j. Covurlului.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Adică o muncă mare, grea.

Poporul crede că clădirile, cele remașĭ din vechime, sunt facute de Jidovĭ.

A se asemĕna cu: *murs cyclopéens, travail d'Hercule, travail de Titan.*

«Din nou se puse pe muncă, *muncă jidovéscă*, se svîrcolea omul în drépta și în stânga, nóptea o făcea ḑi, dă și din mânĭ și din picióre, cum se ḑice, și folos nicĭ cât negru subt unghie.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 207.

JIJA

Veḑĭ *Pod.*

JIŬ

Vedĭ *Cap. XI, c. Călcâĭ, Diŭ.*

JIVU

13622 * △ Ḑi'ĭ, boerule, ca lu(ĭ) Jivu.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Când cine-va nu merită acest titlu.

Sĕ ḑice că în comuna Bogova, din judeţul Mehedinţĭ, trăĭa un ţĕran care nu prè aveà averĭ, în cât ceĭ-l-alţĭ să 'ĭ ḑică boer. De aceĭa el, care doreà cu totul acest titlu, da câte un hărdeŭ de bĕntură la satenĭ, numaĭ să 'ĭ ḑică aşa. Ceĭ-l-alţĭ, orĭ de câte-orĭ se adunau maĭ mulţĭ, nu aveau alta de făcut, spre a obţine ce-va de beut, de cât sa'l cinstéscă cu numele de boer şi bĕntura era pe masa.

JUDEŢ

13623 *△ A plăti un judeţ.

T. BĂLAŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi lucru rar, de bună calitate, scump.

KRUP

13624 * A fi Krup.

Adică a fi bét.

Acéstă ḑicere a început să fie întrebuinţată mult prin mahalalele Bucurescilor, şi nu este de cât vechĭul: *a fi tun,* în care numele vestituluĭ industrĭal German înlocuĭesce obĭectuluĭ fabricaţiuneĭ sale care a lăţit atât de mult faĭma sa prin lume.

LĂPUŞNÉNU

13625 Ura Lăpuşnănéşcă
E peire boeréscă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.,* p. 175.

Alexandru Lapuşnénu, care domni în două rîndurĭ în Moldova, fu duşman de mórte al boĭerilor. El ucise la ospĕţ, patru-ḑecĭ şi şépte de boĭerĭ şi muri, în cele din urmă, otrăvit de boĭerĭ, la 1568. Sĕ ḑice, însă fară vre-o probă hotărîtóre, ca Dómna sa, Ruxandra, a fost partaşă la făptuirea acestuĭ omor.

LAZĂR

Veḑĭ *Cap. XII, c. Lazăr.*

LEAH

Vedĭ *Moldovén*.

LEAŞCĂ

13626 * △ **Leaşcă.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ dice de femeea care nu maĭ scie nicĭ de post, nicĭ de biserica, nicĭ de obiceĭurile creştinescı.

LETIN

13627 * △ **A fi Letin.**

P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Adică om spurcat, fără lege, fară Dumnedeŭ.

In popor sĕ crede că Letiniĭ sunt o naţie de ómenĭ carĭ nu aŭ pereche, de spurcaţĭ ce sunt; maĭ spurcaţĭ ca Ovreiĭ şi ca Turciĭ. Tóte naţiile aŭ un Dumnedeu. o lege. Letiniĭ însă nu aŭ nicĭ lege, nicı Dumnedeu. Letinul nu se închină la nimic. El e în stare să savîrşască tóte crimele, tóte relele, fără milă, fără frică de pĕcat!

Poporul în cântecele sale vorbesce ast fel despre Letin:

Letinu bogat,
Săvaĭ câĭnele spurcat.
Mĭ-e la cruce ne 'nchinat
Şi de lege lĕpĕdat,
Şi dĕ blagă mi-e bogat,
Ovreiŭ ne botezat!

E aprópe de mintea omuluĭ că acest Letin nu póte fi decât o corupţie din *Latin,* adică catolic.

V. Alexandri ne spune însa, într'una din poesiile sale poporane, că Bogdan, fiiul luĭ Alexandru Lăpuşnénu, cere părinteluĭ sĕŭ să se însóre:

«Taĭcă Dómne din Domnie,
Voe dă-mĭ se ĭeŭ soţie
Ursita ce'mĭ place mie.

Ea nu'ĭ fată de 'mperat
Şi'ĭ chĭar de *Litén* bogat
Şi de lege lepĕdat.
Da'ĭ fecióră ca o stea
Mândră ca o păsĕrea,
Dulce ca o floricea.
Şi sufletul meŭ o vré!»

Aci e vorba de un Litvean, adică locuitor din Litvanĭa. E însă probabil că Alexandri a schimbat de la sine *Letin* în *Litén*, de óre-ce pretutindenĭ poporul pronunţă Letin.

Fórte adese se aude în popor: *ce Letin de om! ce Letină de muĭere!* sinonime cu: *ce câĭne de om! ce caţea de muĭere!*

LETINESC

13628 * △ **A se duce în ţéra letinéscă.**

T. Balăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A merge într'o ţéră depărtată.

LICSANDRU

13629 **Licsandru inimă rea.**

Gr. Jipescu, *Reur. Oraş.*, p. 112

1° Pentru un om rĕŭ.
1° Arată şi supĕrarea.

LIDĔR

A se vedé proverbul şi legendă la No. 10022.

LIFTĂ

13630 * △ **A fi liftă spurcată.**

G. Poboran. *inst. j. Olt.* — T Balăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Liftă.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 82.

Veḑĭ *Letin, Litfă*

Om fără lege, fără Dumneḑeŭ.
Om de altă religie de cât cea ortodoxă.
De la numele locuitorilor Litveniei, provincie din fostul regat al Poloniei, carĭ aŭ fost adese orĭ în luptă cu Moldovenĭ şi eraŭ catolicĭ. A se vedé NECULAE COSTIN, *Letop. Apendice,* p. 381—383.
Româniĭ de altminterea aŭ dat acest nume şi Ungurilor, carĭ eraŭ catolicĭ ca şi Litfeniĭ, şi maĭ în urmă tutulor popórelor de orĭ-ce religie alta de cât cea ortodoxă. Veḑĭ în acéstă privinţă la cuvîntul *Litfa,* exemplul citat.

LIŢĂ

13631 Liţă cu frate-sĕŭ Ghiţă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 41.

Se ḑice pentru ceĭ ce se potrivesc la naravurĭ (GOLESCU).

LITÉN

13632 △ Liténu 'ĭ om viclén.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 80.

Ruteniĭ întorc complimentul Românilor despre carĭ ḑic:

Egi hiba Volohu vieriat?[1])

Să nu 'l vinḑĭ nicĭ la Litén
Că *Liténu 'ĭ om viclen.*

Poes. Pop.

[1]) Ce şi Valahul are credinţă?

LITFĂ

13633 **Litfă.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1019. — L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 473.

Vedĭ *Liftă.*

Acelaș înțeles ca la No. 13630.

IȚIC. — Mie nu 'mĭ pasă che am banĭ.
IORGU. — Du-te draculuĭ cu bani 'țĭ cu tot, *Litfă* afurisită.
IȚIC. — Mĕ duc, dar să scii che am să mi 'ntorc cu tôta Agie, ca se te ridic pe sus.»

Iorgu de la Sadagura, p. 1019.

LIVIE

13634 **Silită căsătorie**
E frigură de Livie.

A, PANN, II, p. 152. — S. FL. MARIAN, p. 39.

A se vedé înțelesul la No. 9849.

LOCUSTĂ-VODĂ

13635 **Lŏcustă-Vodă.**

GR. URECHE, *Domn. Mold.*, I. p. 200.

Porecla ce s'a dat luĭ Ștefan Vodă al VI-lea, care a domnit în Moldova de la 1538 până la 1540.

«In dilele acestuĭ Domn, Ștefan Vodă, au fost fômete mare și în țéra Moldovă și la țéra Unguréscă, că au venit locuste multe de aŭ mâncat tôtă rôda. Și pentru aceea 'l-au poreclit și 'l-au dis *Lŏcusta-Vodă*. Iară maĭ apoĭ urându 'l tôtă curtea și boieriĭ, s'au vorovit o sémă de boierĭ din curtea luĭ, anume Gănesciĭ și Arburesciĭ, și la așternutul luĭ, unde se odihnia, 'l-au omorît în cetatea Suceveĭ.» — GR. URECHE.

LOT

Vedĭ *Cap. XII, c. Lot.*

LOTRÉN

13636 *△ **A fi Lotrén.**

T. BALĂŞEL, *înv. c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om voĭnic, corpolent şi vitéz care nu scie de frică.
Următórea poesie poporană a fost culésă de D-l Bălăşel în comuna Bogdănescĭ, din Vâlcea.

Foiţica Iasomie
Cântă cuce numaĭ mie.
C'o să plec la haiducie;
Că de mult n'am fost haĭduc
Dar la vară ĭar mě duc.
Şi-o să strig din vîrf de dél
Cine mĭ-e *voĭnic Lotrén*
Vie să-l puĭ capitan
Să-ĭ dau arme, să-ĭ daŭ cal.
Vie să l puĭ arămbaşe
Peste patru ḑecĭ şi şase.
Arambaşe de voĭnicĭ
Peste patru ḑecĭ şi cincĭ.
Vaĭ, sărac de maĭca mea,
N'am voĭnicĭ de sama mea:
Să-mĭ pórte durduliţa,
Să-mĭ umble umblătura,
Să-mĭ puĭe mâna pe durda,
Să-mĭ bage glónţe cu póla,
Şi praful cu chivěra,
Şi să-mĭ stė, la foc să-mĭ dė
Să ruşéscă pajiştea.

Poes. Pop.

LOTRU

13637 *△ **Voĭnic de Lotru**
Cu gâtul ca tortu.

IUL. VULCĂNESCU, *c. Pelesci, j. Dolj.*

Sě ḑice la haĭmanale.

LUGOJ

Veḑı *Sasca.*

LUPU

13638 **Lup te chĭēmă, şi lup eştĭ,**
Lupiĭ dar ce prigonescĭ.

C. NEGRUZZI, I, p. 281.

Ḑicere satirică la adresa luĭ Lupu Balş, ministrul trebilor din năuntru al Moldoveĭ, la 1841.
A se vedé scrisórea luĭ C. Negruzzi.

MACEDONĬA

13639 * **Sara Macedonieĭ.**

I. NENIŢESCU, *Rom. Turc.*, p. 29. — XENOF. CAPSALE, *stud. c. Pîrlepe, Macedonia.*

Aşa numesc ceĭ-l-alţĭ Românĭ pe Fărşeroţĭ.

MACHEDON

Vedĭ *Alexandru.*

MĂCIŞENĬ

Vedĭ *Cleni, Corni.*

MAD

13640 * □ **Tot acolo estĭ unde e (şi) jidovul de la Mad.**

T. CHERECHEAN, *inv. c. Şiria, comit. Arad, Ungaria.* — IUL. GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Când după multă trudă te întorcĭ tot de unde aĭ plecat.

SNÓVĂ

Jidanul a plecat la tîrg. Pe drum voind să 'şĭ aprindă luleaua, s'a întors cu spatele spre vînt, care 'l bătea în faţă. Iar, după ce 'şĭ-a

aprins luleaua a mers maĭ departe, adică în direcţia în care a fost când şi a aprins luleaua. Şi ast-fel că a ajuns acolo de unde plecase, adică acasa.

Atât snóva cât şi ḑicerea sunt împrumutate de la Ungurı.

Ott vagy, a hol Mádi jidó.

Prov. Ung.

MAGHERU

13641 *△ De când cu Magheru.

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică de mult timp.

Mulţĭ ómenĭ, bĕtrânı astadı, aŭ făcut parte din trupele de voluntarĭ ale generaluluĭ Magheru, cu deosebire din judeţul Vâlcea, unde 'şĭ aşeḑase tabĕra. Mulţı din eĭ, îşĭ aduc aminte cât erà de blând acest general, cum îı îndreptà cu mâna când greşeaŭ, şi cum le comanda: *bete!* adica, drepţı!

MĂGURELE

13642 *△ Adio, Măgurele!

T. BĂLĂŞEL, *com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când îţĭ ĭeĭ ḑioa bună de la vre-o localitate, saŭ vre-un lucru óre-care pe care 'l pĭerḑĭ.

De pildă aĭ rugat pe cine-va să 'ţĭ dé un lucru, să 'ţı facă o trébă, dar, la timp, te-a uĭtat, n'a îndeplinit făgaduĭéla, atuncĭ ḑicĭ, dând din cap: *adio, Măgurele!*

MAHOMET

Veḑĭ *Cap. XII, c. Mahomet.*

MAHALA

13643 A plecat prin mahalale
Să umble ca haĭmanale.

A. PANN, III. p. 5. — HINŢESCU, p. 147.

Pentru ceĭ carĭ umbla fară nicĭ un rost.

MAĬDAN

13644 A aflà meĭdean.

NIC. COSTIN, *Letop.* II, p. 83.

A avė medean.

ENACHE COGĂLNICEANU, III, p. 227 & 244.

Adică libertate saŭ prilej de a face saŭ de a spune óre-ce.

«La vorŏvele luĭ Nicolaĭ Voda *aflase meĭdean* şi vreme a vorbi reŭ de boĭerĭ.» — NIC. COSTIN, p. 83.

«In ḑilele acestuĭ Domn, prė mult *medean* aveaŭ boĭeriĭ ceĭ marĭ. fiind boĭeriĭ Grecĭ, înspăimântaţĭ din ţėra romănésca, şi aşa, atât Domnul cât şi boĭeriĭ Grecĭ, arĕtau o mare dragoste asupra pamîntenilor.» — EN. COGĂLNICEANU, p. 227.

«*Avênd* şi miniştriĭ Marieĭ Sale mult *medean*, făcênd ce le erà voĭa, căcĭ Măria Sa nu prė scia rîndul ca să ocârmuĭéscă.» — EN. COGĂLNICEANU. p. 244.

*
13645 A eşi la meĭdan (maĭdan).

CRONICA ANONIMA. p. 144.—*Rev. Ist.* III. p. 202. — L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 486.

*
A scóte un lucru la maĭdan.

GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 206. — FR. DAMÉ, III, p. 10.

A se da pe faţa, a se descoperì, a eşi la ivéla.

«Boclucurĭ de acestea *eşia la meĭdan.*» — *Cr. Anon.*

13646 **A ajunge la maĭdan.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 84.

Adică a isbuti.

«Dar ca s'ajungem la maidan ne trebuĭe mulţĭ banĭ, multă lume şi sudóre.» — GR. JIPESCU.

MAMU

13647 * △ **Mĕ duc în codru Mamuluĭ.**

AL. VOĬNESCU, *j. Gorj.*

Când plécă vre-o mamă unde-va şi copilul o întrébă unde se duce, ea respunde ast-fel.

Codru Mamuluĭ se află în judeţul Vâlcea, în imediată apropiere de monastirea de maĭcĭ cu acelaş nume.

MANDA

Veḑĭ *Sanda, Tanda.*

13648 * △ **S'a măritat lelea Manda.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 10255.

MÂNDRILĂ

Veḑĭ *No. 3019.*

MANEA

13649 * **Manea să trăíéscă.**

Toţĭ boĭeriĭ să móră, numaĭ Manea să trăĭéscă.

I. HELIADE, *Scris. Exil.*, p. 319.

Pentru unul care se îngrijesce numaĭ de sine.

Manea, a fost un nebun, protejatul Banuluĭ Dim. Ghica, care vecĭnic avea acéstă vorbă în gură.
A se vedé, pentru maĭ multe amĕnunte, D. OLLĂNESCU, *Teatr. Rom.* I, p. 64.

13650 * **Manea.**

Poreclă ce se dă omuluĭ prost, tîmp.

MANOLE

13651 * △ **Maĭ bine să caḑĭ din picĭóre de cât de pe monăstirea luĭ Manole.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acéstă ḑicere se raportă la căderea din slujbă; adica, maĭ bine să caḑĭ dintr'o mică slujbă de cât dintr'una mare.
Monăstirea luĭ Manole este bine înţeles cea de la Curtea de Argeş.

13652 * △ **A fi meşteru Manole.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi meşter vestit, ca acel care a ridicat biserica de la Curtea-de-Argeş.

13653 * **Manoli cu sbórele adară anoghĭ ş'ĉatoghĭ.**[1])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Pentru ceĭ carĭ se laudă cu multe, saŭ de la care se aştéptă multe, şi nimic nu fac.

MÂNTULÉSA

Biserica Mântulésa, cu hramul S-ţiĭ Voevoḑĭ, s'a zidit,

[1]) Manole cu vorbele clădesce şi de-asupra (pămîntuluĭ) şi de desubt.

în Bucurescii, la 1732, .de către jupân Manta precupeţul şi soţia sa Stanca.

*
13654 **Din gardul Mântulesei.**

Albina, I, p. 1264. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.*, p. 200 & 343.— *Timpul*, No. 1453.

Vedĭ *Ilóra*, *Răzóra*.

Adică de unde nu'ĭ.

In mahalaoa de astădĭ cu acest nume îşĭ avea odinióra locuinţa văduva luĭ Manta. Fiind mulţĭ cânĭ în partea loculuĭ cine trecea, rupea câte un par din gardul Mântuleseĭ ca să se apere de aceste dobitóce. Aŭ tot rupt până când, la cele din urmă, gardul a fost distrus cu totul, ast-fel că trecĕtoriĭ nu maĭ aveaŭ de unde sa iea cu ce să se apere.

MANU

Vezĭ *Belu*

MARA

*
13655 **Tute le are Mara, feregelu i lipsésce.**[1]

ILIE GHICU, *prof. c. Periroli, Epir.*

Vedĭ *Zamfirica*.

Când cine-va e lipsit de mijlóce şi vré să se apuce de lucrurĭ marĭ.

MARCU

*
13656 **Te jócă ca Marcu Parparel.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.*

E maĭ şiret de cât tine.

[1]) Tóte le are Mara, feregea 'ĭ lipsesce.

MĂRCUŢA

13657 * A fi bun de Mărçuţa.

Vezĭ *Golĭa.*

Adică a fi nebun.

Mărcuţa este un spital de nebunĭ, pe lângă satul cu acelaş nume din comuna Pantelimon, judeţul Ilfov. Alăturea de spital se află o monăstire zidită la 1587 de Dan vel logofĕt.

MARGINE

13658 Margine.

Cron. Anonimă, apud Damé, III, p. 25.

Adică sfîrşit.

Cum va eşi lucrul, cum se va isprăvi trĕba.

«Nu sciŭ la ce *margine* va să'ĭ ĭésă.» — *Cron. Anon.*

13659 * A ţine (bate) tot marginele.

1° A nu umblà cu inimă deschisă, a căuta să înşele.
2° A se feri, a se codi.

MARIA

Veḑĭ *Cap. I, c. Maria Egipteana, Sfânta Maria.*

13660 * △ Par'că ar fi baba Maria luĭ moş Radu.

P. Daniilescu, *înv. c. Sălcuţa, j. Dolj.*

E urît, saŭ vorbesce, să pórtă urît.

13661 * △ Maria
Care a căcat ieea.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în batae de joc, fetelor câlóse şi murdare.

MARGHĬÓLĂ

13662 * Tronc, Marghĭólă!

Vedĭ *Marica.*

La vorbe ne-potrivite.

MARICA

Vedĭ *Copil, Horă, Nuntă.*

13663 * △ Țop Marica luĭ Năstase și cu Stan al luĭ Coman.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Șerbănescĭ, j. Argeș.*

Când doĭ tinerĭ se daŭ în dragoste.

13664 Una, douĕ la Marică,
Muciĭ tot la ea îĭ pică.

A. PANN, II, p. 107.

Vedĭ *Muc.*

A se vedé înțelesul la No. 5540.

13665 * △ Chef, Mărico!

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △ *Chef, Marico! corcove acre.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ploștina, j. Mehedințĭ.*

* △ *Chef, Mărico! 'n dragaveĭ.*

ST ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj*

* *Chef, Mărico! 'n brebeneĭ.*

P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

Vedĭ *Ancuța; Gherghina.*

La vorbe ne-potrivite. Spuse și el vorba hodoronc tronc, fără să se lovéscă, o trînti ca nuca 'n pĕrete.

«Nea Marin are o dróĭe de copiĭ. De abia s'a sculat de la masa și copilul cel mic cere mâncare. — *Chef, Marico!* îĭ respunde nevésta luĭ nea Marin, adica cu alte cuvinte: ce mâncare e asta acum! asta nu e o vorbă!

13666 * △ **Tronc, Mărico!**

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 71. — C. Negruzzi, I. p. 246. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 267. 268. 573. — Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomița.* — Al. Voinicescu, *j. Gorj.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Tronc, Marico!

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 159; III, p. 128.

* △ *Tronc, Marĭucă!*

M. Lupescu, *înv. c Brosceni, j. Sucĭava.*

* *Hodoronc-tronc, Mărico!*

Gr. Poĭenaru, *c. Focșanĭ, j. Putna.*

* △ *Tronc, Marico, că 'ți-am dres'o.*

G. Bănulescu, *înv. c. Pĭetroșița. j. Dîmbovița.*

Tronc, Marico, mere acre (acri).

P. Ispirescu. *Leg.* I, 1872, p. 165. — Hințescu, p. 102.

* △ *O dete tronc.*

Em. Popescu. *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineni. j. Ialomița.*

Vedĭ *Iască, a Lovi.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce aruncă o vorbă de nimic, o vorbă prósta şi nu la vremea eĭ (GOLESCU).

La vorbe ne-potrivite, saŭ fără şir, saŭ când unul o ĭeà rasna spunênd o vorbă greşita.

La vîrsta de douĕ sute opt-ḑecĭ de anĭ, tatal meu, vĕḑêndu-se flăcău tomnatic, se însură cu jupânésa Marica, minunată femee, grósă şi frumósa dar cam prostană, ḑicênd adesea nisce vorbe chisnovate la care tatal meu respundeà: *tronc, Marico!* — C. NEGRUZZI, I, p. 246.

Ἀμας ἀπήτουν.

Prov. Elin.

Falces postulabam.

Prov. Lat.

13667 *△ **Sic, Marico!**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Hoţă, Nuntă.*

La vorbe ne-potrivite.

13668 * **Vino Marico, eşĭ Marico.**

Când ducem pe un altul dupa placul nostru.

MĂRILE-NEGRE

13669 *△ **A trece Mările-Negre.**

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se depărtà spre a nu se maĭ întórce.

MARIN

13670 **Aferim, popa Marin!**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar,* p. 6. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.,* p. 433.

Ca aprobare: fórte bine, de minune.

MARIȚA

Vedĭ *Copil.*

MARTIN

Vedĭ *Cap. I, c. Sfîntu Martin.*

13671 * △ **Jócă bine, moș Martine,**
Să'țĭ daŭ mĭere de albine.

AL. ODOBESCU, III, p. 236.

Vedĭ *Urs.*

A se vedé ințelesul la No. 2578.

13672 **Moș Martin.**

L. ȘĂĬNEANU, *Dicț.*, p. 497.

Nume ce se da ursuluĭ. A se vedé Etym. Magn., p. 1149—1150, origina numeluĭ de Martin pe care Româniĭ îl daŭ urșilor.

MĂRIUCĂ

Vedĭ *Marica.*

13673 * △ **Dă cheile Măriucăĭ.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Bălăbănescĭ, j. Tutova.*

Adică da-te legat, dă-te pe mâna cuĭ-va.

MATEĬ

Vedĭ *Copil, Cap. I, Sfântu Mateĭ.*

13674 **Fă'l-eĭ dĕ teĭu,**
Șî pune'ĭ numele Mateĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.

*
Fă'l de teĭu
Şi'ĭ pune numele Mateĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Fă om dintr'un lemn de teĭu,
Şi îl botéză Mateĭ.

A. PANN, I, p. 80. — HINŢESCU, p. 89.

Sĕ ḑice în bataĭe de joc la lucrurĭ próste (GOLESCU). Şi maĭ ales la omul prost.

* △
13675 **D'aoleo, nene Mateĭ,**
Rógă-te d'ale fomeĭ
Să jupóe nescaĭ teĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă celor ce'ĭ chémă Mateĭ.

* △
13676 **Mateĭ, Mateĭ,**
Técă de ardeĭu.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13675.

MATALE

Veḑĭ *Câĭne.*

MATRACUCA

*
13677 **De când e Matracuca.**

D-na L. LINDE, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

*
De pe vremea luĭ Matracucă.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică de demult. de când moșiĭ verḑi.

13678 *Matracucă.

Femee de nimic, próstă saŭ gura spartă.

MATUSAL

Veḑĭ *Cap. XII, c. Matusal.*

MEDEAN

Veḑĭ *Maĭdan.*

MEHEDINȚÉN

13679 * △ Mehedințén cu douĕ-ḑecĭ și patru de măsele.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — T. BĂLAȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Oltén.*

Adică om voĭnic, cu vlaga.

MEHEDINȚĬ

13680 * △ A fi voĭnic Mehedințĭ.

T BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Om vitéz care nu sĕ teme de nimenĭ și de nimic.

MEĬDAN

Veḑĭ *Maĭdan.*

MELINTE

13681 * △ Cu minte
Ca cățaua luĭ Melinte.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Sĕ ḑice despre omul tăcut şi şiret.

Căţéua luĭ Melinte tăceà şi se repeḑeà de muşcà pe orĭ-cine sĕ duceà la stăpânul eĭ. N'aveà prĭetenĭ nicĭ pe vecinĭ.

MELONA

13682 * **Trî mucĭlu mighiripseà, ş-Melona dădeà códa!** [1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

A se vedé înţelesul la No. 10709.

MERICA

13683 * △ **A fi de la Merica.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑiee despre un obĭect rar şi minunat.

Merica pentru America.

13684 * △ **A se duce în Merica.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică într'o ţéră departată.

MESDRAÏA

13685 * △ **Sărace cucuruzĕ, că te-am sĕmĕnat în Mesdraĭa şi te-am aflat în Ţĕripaĭa.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Mesdraĭa face parte din comuna Vărădia, comitatul Timis, în Banat. Teripaĭa e comuna din comitatul Torontal.

Porumbul se face mult în comitatul Torontal, de unde

[1]) Pentru slugă gătеaŭ, şi Melona (nume de căţea) dădeà din códă!

trebue sa'l cumpere şi locuitoriĭ din jurul Vărădieĭ carı, cu tóte că'l sémĕnă şi'l lucréză cu sîrguinţă, dar rare-orĭ se bucură de o buna recoltă.

MGNEĬ

13686 * △ **S'a prostit ca Mgneĭ zapciu.**

St. St. Ţuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Veḑĭ *Mieĭ, Mihaĭ.*

Spun ţĕraniĭ că a fost un zapciŭ peste fire de prost, cu numele de Mgneĭ.

Se întrebuinţéză, ḑicerea când cine-va îşĭ ĭese din ale luı, când un om la început părea deştept dar în urmă se arată prost.

MIEĬ

13687 * △ **S'a prostit ca Mieĭ zapciul.**

P. Danilescu, *prof. c. Craĭova, j. Dolj.*

Veḑĭ *Mgneĭ, Mihaĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 13686.

MIHAĬ

13688 * △ **Mihaĭ săracu**
Care a sărăcit pe dracu.

C. C. Bungeţĭanu. *stud. c. Cosovĕţ. j. Mehedinţĭ.* — Vîlcof, *stud. Craĭova, Dolj.*

1⁰ Pentru omul care sĕ crede că scie multe şi nu scie nimic.

2⁰ Când unul se face grozav, fără să fie.

13689 * △ **Mihaĭ, Mihaĭ,**
Hoţ de caĭ!

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în glumă celuĭ ce 'l chémă Mihaĭ.
Copiiĭ obicĭnuesc a recità urmĕtórele versurĭ:

Mihaĭ. Mihaĭ,
Hoţ de caĭ!
Nóptea fură,
Ḑiua jură
C'un cacat în gură.

13690 * △ **S'a prostit ca Mihaĭ zapciul.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Mgrut, Mieĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 13686.

13691 * **A fi Mihaĭ.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

* △ *Ḑi'ĭ Mihaĭ şi lasă'l în pace.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică a fi prost.

MIHAĬ VITEZU

13692 * △ **Mihaĭ Vitézu**
Călare pe brézu.

P. Budişteanu, *j. Ilfov.* — T. Balăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celor fudulĭ şi lăudăroşĭ peste mĕsură.
A se vedé B. P. Hăşdĕŭ, Cuvinte din Bĕtrânĭ, II, p. 5 & 6.

13693 * **A încălicat (încălecat) pe brézu**
Ca (un) Mihaĭ Vitézu.

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.,* p. 68.

Acelaş înţeles ca la No. 13692.

Veḑĭ în V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 214. *Cântecul luĭ Mihaĭ Vitézu.*

MIRA

13694 * △ **A se mirà ca Mira.**

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce se miră lung de orĭ-ce lucru. *Mira* este un nume ce se dă la femeĭ.

MIRANCEA

13695 **Mirancea bé, Mirancea plătesce.**

BARONZI, p. 52.

A se vedé înțelesul la No. 8106.

MIRCEA

13696 * **Mircea, Mircĭógă,**
Pasĕre ológă,
Căreĭa'ĭ lipsesce o dógă.

Sĕ ḑice, în batae de joc, celor cu numele de Mircea.

MIRCEA-VODĂ

13697 * △ **De când cu Mircea-Vodă.**

T. BĂLĂȘEL. *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea.*

Adică de demult.

MITRA

13698 * △ **A rĕmas ca Mitra gătită.**

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, j. *Mehedinți.*

Veḑĭ *Sulta.*

Adică în zadar.

Despre Mitra sĕ spune că a fost o mirésă; şi nunta, de la ginere, ne maĭ venind, de óre-ce acesta renunţase a o maĭ luà în căsătorie, ea a rĕmas gătită, în acea ḑi, în zadar.

MISIR

13699 * △ **A fi de la Misir.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice despre o stofă frumósă şi scumpă.

Stofele subţire de in, lucrate în Egipet (Misir) eraŭ vestite la Romanĭ.

MOGOŞ

13700 * △ **A fi Mogoş.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om îndrăsneţ, cam obraznic în glume; cu caracter cam sucit.

MOISE

Veḑĭ *Cap. XII, c. Moise.*

MOLDOVA

Veḑĭ *Craĭova.*

13701 * △ **Atâta pagubă în ţéra Moldoveĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Atâta rĕŭ în ţéra Moldoveĭ.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Veḑĭ *Pagubă.*

Când vreĭ să arĕţĭ o nepăsare.

MOLDOVÉN

Vedĭ *Codrén.*

* △
13702 Tata rus,
Mama rusă,
Numaĭ Ivan
Moldovan.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.* — V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*— GR. POIENARU. *j. Putna.* — D-na SOFIA NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 34.

Când un străin se dă ca Român de la descălera.

13703 Rusu 'ĭ ursu,
Turcu 'ĭ lupu,
Leahu 'ĭ vulpea,
Iar săracul
Moldovénul
Când e óĭe,
Când e vacă.

B. P. HAŞDĔŬ, *Basarabĭa. Cuvint. Bĕtr. II.*

Adică tot Moldovénul e prada celor-l-alte naţiĭ.

* △
13704 Moldovan, cap de boŭ.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice celuĭ care nu se pricepe la nimic.
Ruşiĭ se servesc de această ḑicere, când vor să insulte pe vre-un Moldovén.

* △
13705 Dă-mĭ, Dómne, mintea Moldovanuluĭ cea de pe urmă (ḑice Evreu).

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICĬU, *inv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*— C. TEODORESCU, *inv. c. Dógele, j. Vasluĭu.* — N. GH. IONESCU, c. *Mamorniţa, j. Dorohoĭ.*

Să 'ţi dé Dumnedeŭ mintea Moldovanuluĭ cea de pe urmă.

C. Negruzzi. I, p. 251.

Veḑi *Pagubă, Român.*

Când unul vede, pré târḑiŭ, că a greşit într'o afacere.

«Bine ḑic Cazaciĭ Leşilor: *După paguba Leavul înţelept.*» Miron Costin, I, p. 266.

E fórte cu putinţă ca ḑicerea cazăcéscă să fi dat nascere cuvîntuluĭ moldovenesc.

Il faut se défier du premier mouvement.

Prov. Franc.

Il secondo pensiero è il migliore.[1]

Prov. Ital.

La segunda idea suele ser mejor.[2]

Prov. Span.

Die besten Gedanken kommen allezeit hinterdrein.[3]

Prov. Germ.

Second Thougts are best.[4]

Prov. Engl.

MOLDOVENESCE

13706 *△ **A o luà moldovenesce.**

Gavr. Onişor, c. *Dobrovĕţ*, j. *Vasluĭu.*

Veḑi *Românesce.*

Adică repede, fară înconjur, cu putere, etc.

«Dacă 'l aşa să o ieau eu *moldovenesce.*

[1]) Al doilea gând e cel maĭ bun.
[2]) A doua idee este cea maĭ bună.
[3]) Cele maĭ bune ideĭ vin tot-dé-una pe urmă.
[4]) Ideile de al doilea sunt maĭ bune.

MOȘIĬ

Moșiĭ, tîrgul bucurescĕn, care sĕ ține în Maĭ-Junie, a fost înființat de Mateĭ-Basarab, după bătălia de la Obor (26 Octombrie 1631) în potriva luĭ Radu-Vodă. feciorul luĭ Alexandru Vodă din Moldova, spre pomenirea celor căḑuțĭ în acéstă luptă.

13707 * △ **A căută cofe de Moșĭ.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Cofă.*

A se vedé înțelesul la No. 6937.

13708 △ **In ḑiua de Moșĭ se cércă lut pe lut, și Dumneḑĕŭ rîde de toțĭ.**

Șezătórea, I, p. 128.

A se vedé înțelesul la No. 185.

MOȚOC

Veḑĭ *Pagubă.*

13709 * **A cere capu lu(ĭ) Moțoc.**

Adică pedepsirea, depărtarea, alungarea din slujbă, nimicirea, etc. a cuĭ-va.

Vornicul Moțoc, unul din boĭeriĭ luĭ Alexandru Lăpușnénu, a fost dat, de acest Domn, pe mâna poporuluĭ care l'a ucis.

A se vedé C. Negruzzi, I, p. 137—166, amănunte asupra acesteĭ anecdote istorice.

MUCEA

13710 * △ **Jócă Mucea**
Cu Căcâcea
Și le cântă Zgremburicea.

T. Bălășel, *preot, c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé înţelesurile de la No. 10171.

MUCENICĬ

Veḑĭ *Cap. I, c. Mucenicĭ.*

MUNTÉN

* △

13711 **Muntén cu limba négră.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.* — E. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Omul aspru şi care înjură rĕŭ.
Ḑic Moldoveniĭ locuitorilor din Ţéra-Românéscă.
Aceste calificative puţin prietenóse pe carĭ locuitorii din ambele părţĭ ale ţĕriĭ şi le aruncă câte odata, diferau în vechimea. Citim în cronicariĭ că, pe acele vremurĭ, Moldoveniĭ făceaŭ pe Românĭ: *gligani*, iar aceştia la rîndul lor le spuneaŭ: *tepaşĭ.*

* △

13712 **Povestea (vorba) Munténuluĭ.**

I. ROSSETTOS, *ing. j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 12574.

MUREŞ

* △

13713 **Mureş, Mureş, apă lină,**
Cin'te bé tot sĕ 'nstreină.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de ceĭ ce sunt siliţĭ să se înstreineze, ne-putênd locui pe valea Mureşuluĭ din causa asupririlor şi necazurilor.
Veḑi legenda la cuvîntul Olt.

* △

13714 **Nu sĕ spală el cu câtă apă e în Murĕş.**

IUL. GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *Dunăre, Prut.*

Adică nu se desvinovăţesce de o învinuire ce i se aruncă.

MUŞAT

13715 **Muşat.**

AUREL CANDREA, *Rev. Nouă*, VII, p. 305.

Pentru omul prostolan.

MUSCAL

13716 * △ **Muscalu, de şi 'ĭ creştin,**
Dar sémĕnă a păgân.

BADEA CIOBANU, c. *Dadilor*, j. *Vlaşca*.

Arată cât de mult a avut să sufere Românul în timpul trecereĭ armatelor rusescĭ prin ţéră.

Badea Cĭobanu este un ţĕran de opt-ḑecĭ de aní trecuţĭ, din judeţul Vlaşca.

13717 * △ **A cădé Muscal pe capul cuĭ-va.**

IUL. VULCĂNESCU, *stud.* c. *Pelescĭ*, *j. Dolj*.

* △ *A şedé Muscal.*

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, *j. Vâlcea*.

A şedé fără a munci, numaĭ pe mâncare.

Amintire din vremea ocupaţiunilor rusescĭ, când soldaţiĭ străinĭ eraŭ încartieraţĭ pe la locuitorĭ, carĭ eraŭ siliţĭ să le dé tot ce aveaŭ maĭ bun ca mâncare, case, etc.

13718 * △ **A fi Muscal.**

T. BĂLAŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, *j. Vâlcea*.

A fi om care mănâncă şi 'şĭ ţine viéţa din munca altuia, fara să dé în schimb ce-va.

Adese-orĭ se aude în popor: *ce Muscal eştĭ! A venit Muscal pe capu meŭ! Ce Muscal o maĭ fi şi asta în casa mea.*

A se observa că în cel din urma exemplu, cuvîntul Muscal are înţelesul de belea, supĕrare.

13719 * **De când Muscaliĭ cu códă.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 380 & 761.

Adică de demult.

13720 * △ **A bé ca un Muscal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A bé mult, maı ales spirtóse.

Boire comme un Polonais.

Prov. Franc.

13721 * △ **A fi (roşu) ca un Muscal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice ómenilor cu perul roşu saŭ roşiı la faţa.

13722 * △ **Vin Muscaliĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Sĕ ḑice când e ıérna grea de cade multă zăpadă.

13723 * △ **A fi prăpăd ca la Muscal.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

A fi mulţime nenumĕrată.

In popor sĕ crede că Muscaliĭ sunt aşa de mulţĭ în cât tóte popórele, cele de alt ném, nu fac la numĕr cât Muscaliĭ. Tóte naţiile de s'ar pune pe Muscal nu'l pot bate, atât sunt de mulţĭ. Când face Muscalul câte un resbel, nicĭ nu aud toţĭ Muscaliĭ, atât de întinsă este împĕrăţia lor.

MUSCĂLESC

13724 * △ **A da palme (ghĭoldurĭ) muscălescĭ.**

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ. j. Vâlcea.*

* △ *A da bătaĭe muscăléscă.*

Când bățĭ sau lovescı pe cine-va fara milă, şi aşa de rĕu în cât crede că nu maĭ scapa din mână'țĭ.

MUSCEL

13725 * △ **Uşurel**
Ca la Muscel!

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Leĭcescĭ, j. Muscel.*

Când se jóca hora numita brîuleţul, flacăiĭ din hora comandă din când în când: *Uşurel, ca la Muscel!* Spre îndemn ca sa jóce uşurel, cum jócà flacaiĭ din partea loculuĭ.

NADOL

13726 * △ **A fi Nadol.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om varvar, fără lege, fară suflet, fără milă.

Un om mănâncă carne în posturĭ, i sĕ ḑice *Nadol:* altul îşĭ bate nevésta, copiiĭ saŭ pe un alt semen al sĕu, e *Nadol;* altul lovesce animalele fară mila, e *Nadol:* altul omórà un cap de om, i se ḑice *Nadol.*

«Ce *Nadol* de om! Ce *Nadóla* de femee!» sunt cuvinte ce se aud fórte des la popor.

Locuitoriĭ din Anatolia sunt vestiţı pentru sĕlbăticia şi cruḑimele lor.

NAÏE

13727 * △ **A se avé bine cu Naïe.**

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A trăi în mare sărăcie, a fi dedat cu sărăcia, a se avé bine cu ea.

Intr'un mod glumeţ poporul face din ne-avere pe n'are, *naïe.*

13728 * △ **A fi intrat Naïe 'n pungă.**

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi punga góla, a fi om sărac.

13729 * △ **Dacă e Naïe**
In copaïe!

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pucĭósa, j. Muscel.*

Acelaş înţeles ca la No. 13728.

13730 * △ **Nu te lăsà Naïe, doar aï face.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Când cine-va sĕ laudă că are să facă óre-ce.

NAN

13731 * △ **Nicĭ cu Nan, nicĭ cu Bran.**

* △ *Nu'ĭ pasă nicĭ de Nan, nicĭ de Bran.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică nicĭ unul, nicĭ altul. Nu'ĭ pasă de nimenĭ. Arată nepăsarea, ne-atîrnarea de alţiĭ.

* △
13732 Unde a dus mutu ĭĕpa și Nanu cârlanu.

St. St. Tuțescu, înv. c. *Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Mut, Surd.*

Acelaș ințeles ca la No. 5594.

Au diable Vauvert.

Prov. Franc.

* △
13733 A dat Nan
De gavan.

A. Pann, I, p. 168. — D-na Z. Mihăilescu, *înv. c. Buștenĭ, j. Prahova.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Hințescu, p. 44.

1⁰ A pățit'o cât de bună, e strîmtorat, a dat de unul ca dînsul.
2⁰ S'a săturat. — *J. Prahova.*

* △
13734 Are să maĭ vie ăl Nan la găvan.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 233.

Acelaș ințeles ca la No. 6839.

13735 Caută Nan ĭĕpa și el călare pe ea.

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 25; I, p. 85. — Hințescu, p. 54.

Cată Nan pĕ ĭĕpă, șî Nan călare pĕ ĭĕpă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 23.

* △
Cată Nan ĭĕpa și el călare pe dînsa.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 165. — *Rev. Ist.* II, p. 144. — D-na Z. Mihăilescu, *înv. c. Buștenĭ, j. Prahova.*

Vedĭ *Lulea, Măgar, Stan.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ fermecațĭ (Golescu).

2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 2082.
3⁰ Pentru ceĭ proştĭ. — A. PANN.

SNÓVĂ

Ci-că un om care aveà şése caĭ, vrênd odată să'ĭ numere ca să se încredinţeze dacă nu s'a pĭerdut vre-unul, nu'şĭ puté găsi socotélă, căcĭ tot uĭtà să numere şi ĭépa pe care sta călare. A trebuit ca un călĕtor să'l scótă din nedumerire.

Il cherche son âne et il est monté dessus.

Prov. Franc.

NASTASE

Veḑĭ *Marica*.

* △
13736 **Nicĭ nu'mĭ pasă**
De Nastasĕ,
De Nechita (Nichita)
Nicĭ atâta.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 40. — C. TEODORESCU. *înv. c. Lipova. j. Vasluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — X***, *c. Mănescĭ, j. Bacăŭ.*

*
Nu'ĭ pasă
De Nastase.

M. CANIAN, *public. Jaşĭ.*

Veḑĭ *Frică, Nechită.*

1⁰ Pentru omul ce nu'ĭ pasă de nimenĭ şi de nimic.
2⁰ Când vrem să arĕtăm ne-păsarea unuĭ om ne-chibzuit în trebile luĭ.

NASTRATIN-HOGEA

* △
13737 **Negustoria luĭ Nastratin-Hogea, ce cumpĕrà câte douĕ ouĕ d'o para şi vindeà câte nouĕ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 47.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vînd maĭ ĭeftin de cât cum cumpĕră, adică în pagubă (GOLESCU).

*

13738 Socotéla luĭ Nastratin-Hogea.

Veḑĭ *Simigiŭ*.

Acelaș înțeles ca la No. 12880. Veḑĭ A. PANN, *Nastratin-Hogea*, p. 61.

DIN TOCMÉLA NEÎNȚELÉSĂ BANÏ DÂND RĔMÂÏ FĂRĂ CASĂ

Nastratin-Hogea adesea, după cele ce făceă,
Aicĭ se îmbogățĭă, îndată și aicĭ ĭar sărăcĭă:
Ast-fel dar el ĭar odată, sărac după cum eră,
Ne-avênd de cheltuĭélă nicĭ măcar chióră para,
Se tot socoti în sine cum ar face vr'un mijloc
Prin vre-o năsdrĕvănie să dé ĭar peste noroc!
Și așa vine îndată la nevasta sa ḑicênd:
Dragă! ĭécă îțĭ daŭ în scire ceea-ce am pus de gând,
Eŭ ḑic să vindem casa și să luăm ce-va banĭ,
De cât să umblăm în vreme flămânḑind tot și golanĭ,
Vaĭ de mine! ea îĭ ḑise, apoĭ unde să ședem?
Vreĭ să rĕmânem pe drumurĭ și parale să avem?
Ba nu! Hogea îĭ rĕspunse, voĭu opri din loc cevașĭ
Numaĭ pe cât să ne facem un cât de mic bordeĭaș,
Nevasta 'n contră se puse, în fel de chipurĭ ne-vrênd,
El ĭar altele îĭ ḑise și s'o vîndă tot cerênd,
In cele maĭ de pe urmă el cu a o mângîĭă
O înduplecă prea lesne ca să voĭéscă și ea
Decĭ sciind el aci 'n satu-ĭ pe óre-care bogat,
Fără să maĭ zăbovéscă la dînsul a alergat,
Și s'o cumpere, 'ĭ propuse. un preț pré ușor cerênd.
Bogatul vĕḑênd că cere pe dênsa un preț mic atât
Ca s'o ĭea cu tótă voĭa fu gata numaĭ de cât;
Și de și luĭ într'atâta ĭeftină i s'a părut
Dar tot dori să'ĭ maĭ lese din preț ce-a cerut.
Hogea îĭ maĭ scăḑù prețul, capete nu îl ținea.
Că orĭ pe cât să o vînḑă, luĭ tot bine îĭ venĭa,
Și către bogatul ḑise: las p'acest preț, dar îțĭ spuĭu,
Că în peretele caseĭ voĭu să bat și eŭ un cuĭu,
Care cuĭu de tot-dé-una să se numéscă al meŭ,
Ș'alt de el să nu s'atingă de cât numaĭ singur eŭ.
C'un cuvînt, numaĭ pe dênsul că's stăpân și eŭ să ḑic
Și încolo să n'am voĭe să mĕ ating de nimic.
Bogatul vĕḑênd că casa chilipir o cumpĕra,
Nu se gândi maĭ departe, de și 'ntâĭu se apĕra,
Dar vĕḑênd că Hogea nu vrea s'o vînḑă în alt-fel,
Ḑise 'n sine ce-o să fie să aĭbă un cuĭu și el!
Și lăsânduse în voia ĭ îndată o cumpĕră
Cu contract, cu întărire și baniĭ îĭ numĕră
Bătu și Hogea 'n perete un cuĭu cum s'a învoit,
Ca și în zapis, cuĭul luĭ Nastratin s'a numit,

Mutându-se dar în casă bogatul cumpĕrător,
Ca să păstreze şi cuiul Hogea rĕmase dator:
Aşa Hogea într'o nópte când toţĭ dormia s'a sculat
Şi la casa cea vîndută îndată a alergat,
Strigând şi bătând în uşă: să'ĭ deschidă maĭ curînd
Şi bogatul din lăuntru, cine este? întrebând.
Hogea, eŭ sunt, îĭ rĕspunse. Dar ce vreĭ? l'a întrebat,
Voĭu să'mĭ vĕḑ cuĭul, rĕspunse, de l'aţĭ întrebuinţat,
Se sculă 'n grabă 'ĭ deschise, Hogea se uĭtă ḑicênd,
Te vĕḑuĭ ast' nópte în visu'mĭ ce-va de cuĭu atîrnând,
Dar vĕ culcaţĭ nu e nimica cum vĕd, visul m'a 'nşelat,
Ci păziţĭ ca nu·vr'odată să ĭésă adevĕrat.
Altă dată ĭarăşĭ Hogea la mieḑ de nópte viind,
Incepu să bată 'n uşă când se afla toţĭ dormind.
Cumpĕrătorul de casă, cine este a 'ntrebat,
Eŭ sunt eŭ! Nastratin-Hogea către dînsul a strigat.
Dar ce vreĭ, l'a întrebat ĭér, rĕspunse el: voĭu să'mĭ puĭu
Chiulaful ce îl port ḑiua acile 'ntr'al meŭ cuĭu.
Că în bordeĭul meŭ nu e nicĭ un cuĭu unde să bat,
Şi nu voĭu să'mĭ vĕḑ chiulaful a sta pe jos aruncat.
Cumpĕrătorul de casă îĭ ḑise: apoĭ ce fel.
Tot aşa o să-mĭ viĭ nóptea? veḑĭ bine, rĕspunse el;
N'avem condiţia asta? să fiŭ stăpân pe al meŭ?
O să viŭ ḑiua şi nóptea şi când voĭu voi eŭ.
Care va să ḑică? dară cumpĕrătorul a ḑis;
Mi-am dobândit eŭ belĕue cu tine cu forme 'nscris!
Nicĭ o belea ḑise Hogea: ce te supĕră uu cuĭu?
Şi că viŭ câte odată ce-va pe dînsul să puĭu?
Altă dată veni Hogea, o frînghie 'n mânĭ avênd,
Şi 'ncepu de cuĭu s'o lege către aĭ caseĭ ḑicênd:
Aḑĭ nevasta spală rufe şi viŭ frînghia s'o 'ntinḑ
Din cuĭul meŭ de aicea şi de bordeĭu să o prinḑ.
O vaĭ de noĭ! începură aĭ caseĭ a se văita;
Ce pĕcate ne goniră să cumpĕrăm casa ta!
Că ne ameţescĭ cu cuĭul ce'l socotém bagatel:
Şi acuma n'avem pace necăjindu-ne cu el:
Intr'o ḑi ĭér veni Hogea, în mână cu un bojoc:
Şi'l atârnă 'n cuĭu ḑicênd că 'n bordeiu-şĭ n'are loc.
Ast-fel Hogea tot-dé-una cu una ş'alta viind
Şi pĕ cel ce'ĭ vîndu casa tot-dé-una necăjind,
Ne-avênd alt ce maĭ face fiind nevoiţĭ ast-fel,
Intr'o ḑi de supĕrare ḑise: frate! către el
Dă'mĭ banìĭ pe jumĕtate din ceea ce'ţĭ numĕraĭ,
Şi'ţĭ ĭea înapoĭ casa că nu maĭ am de tine traĭ.
Voĭu fi căit în vĭéţă de ce însu'mĭ o făcuĭ
Că m'aĭ omorît cu ḑile cu pustiul tĕŭ de cuĭu.
Nastratin ştiea pré bine încă de când 'ĭ vindea
Că bogatul cu paguba înapoĭ o să 'ĭ-o dé,
Dar tot făceà ce-va nazurĭ ţiindu-se cam semeţ,
Ḑicênd eŭ cheltuiiŭ banìĭ (ca să'ĭ maĭ scaḑă din preţ).
Cumpĕrătorul îĭ ḑise, dă-mĭ dar numaĭ pe un sfert:
Şi încolo a treĭa parte cu tot sufletul ţĭ-o ĭert.
E! aşa tot se cam póte, îĭ rĕspunse Nastratin,
Că voĭu găsi mi se pare să'ţĭ numĕr atât puţin.
Şi aşa cumpĕrătorul cerù cu paguba sa
Să scape de supĕrare şi casele a'ĭ lăsà:

De cât să stė să maĭ umble în dandanale, judecățĭ,
După rėua sa tocmėlă: sciind că n'are dreptățĭ
Iar Nastratin se alese și cu casa și cu banĭ
Ne-maĭ avênd să se plângă că sunt săracĭ și golanĭ.

A. PANN, *Nastratin*, p. 60.

Trompuz a zo-compodi an amonenn
Per ar buoh no zo kuet choas perneinn.[1])

Prov. Breton.

* △

13739 **Odată a sburat o rață friptă luĭ Nastratin-Hogea.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Gâscă.*

Acelaș înțeles ca la No. 1883.

NĂTĂFLÉȚĂ

* △

13740 **Pică pără mălăĭėță**
In gura luĭ Nătăflėță.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — A. GOROVEĬ, *j. Suciava.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Pară.*

Om stângăcĭu, lenevos, murdar și prostuț; care nu'șĭ caută interesele ci aștėptă ca binele să'ĭ vină de-agata.
A se vedė origina la No. 981.

Leneșul pune mâna în strachină dară cu anevoĭe o duce la gură.

Prov. Solom. 26. 15.

NĂTĂFLETE

* △

13741 **Nătăflete.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

---

[1]) Calculase prețul untuluĭ înainte de a fi cumpĕrat vaca.

Un om greoiu şi nepăsător în mişcările sale.

NATANAIL

Vedĭ *Cap XII, c. Filip.*

NATE

13742 *△ **Nate, tu unde te uiţĭ acolo daĭ; păĭ dar.**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Pentru cel prost şi nătâng.

NAŢĬE

13743 *△ **A fi de altă naţie.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Despre cel care, în fapte şi în vorbe este cu totul deosebit de noĭ. De pildă despre cel care mănâncă carne în posturĭ.

13744 *△ **A fi de naţie spurcată.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om rĕutăcĭos, cu moravurĭ rele.

13745 *△ **A fi naţĭa luĭ Dumneḑeŭ.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om blând, bun.

13746 *△ **A fi naţĭa draculuĭ.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 13744.

13747 *△ **A fi naţĭe blagoslovită (bună).**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 13745.

13748 *△ **A fi naţĭe rea.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13746.

NEACŞĂ

13749 *△ **Orĭ colo, orĭ colea tot Neacşă mĕ chémă.**

J. Vulcănescu, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Pentru cel care nu pĭerde nimic din valórea saŭ din cinstea luĭ, orĭ în ce posiţĭe s'ar aflà.

13750 *△ **După ce e urîtă o maĭ chémă şi Neacşa.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Ploştina, j. Mehedinţĭ.* — G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Celeĭ ce, după ce e urîtă din fire, maĭ are şi purtare rea. A se maĭ vedé înţelesul de la No. 6229.

NEACŞU

13751 *△ **După ce e urît îl chémă şi Neacşu.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé înţelesul la No. 6230.

NECHITĂ

Veḑĭ *Fricĭ, Nastase.*

13752 * △ **Nicĭ n'am frică**
De furnică,
De Nechită (Nichită)
Nicĭ atâtă.

S. MIHĂILESCU. *Şezetóre,* I, p. 218. — E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 13736.

NECOPOEA

13753 * △ **A se vedé Necopoea.**

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce şéde rĕŭ jos, adică ast-fel că i sĕ vede ceĭa ce nu ar trebui să se vaḑă.

NECULAE

Veḑĭ *Sfântu Neculae.*

NEDEEA

Veḑĭ *Cap. XII, c. Nedeea.*

NEDELCA

Veḑĭ *Cap. XII, c. Nedeea.*

NÉGĂ

13754 * △ **După ce e négră o (maĭ) chémă şi Négă.**

A. PANN, I, p. 4. — BARONZI, p. 56. — HINŢESCU, p. 120. — I. MARINESCU, *înv.* c. *Bradu-de-jos, j. Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv.* c. *Piria, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Neacşă.*

A se vedé înţelesul de la No. 5609.

13755 **Négă**
Suĭe-te 'n telégă.

HINȚESCU, p 120.

* △
— *Suĭ, Négă,*
In telégă?
— *Io m'oĭu suì*
Dar un picĭor tot l'oĭu tîrâì.

I. GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Pentru cel îndĕrĕtnic care nu se lasa a fi povățuit de alțiĭ.

* △
13756 **Asta'ĭ Néga care o albit pe dracu.**

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedințĭ.*

Vedĭ *Negru.*

Pentru femeile cele rele.

* △
13757 **A fi ca Néga-Rea care s'a înnecat pe apă în sus.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

1º Pentru o femeie saŭ un om, care e nevoĭaș și care la orĭ-ce trébă începe, nu are destoĭnicie și tocmaĭ când e aprópe să isprăvéscă face o greșală, saŭ dintr'un lucru de nimic strica tot ce făcuse.
2º Pentru omul lipsit de noroc.
Néga-Rea a un pleonasm de óre-ce néga arată în tot-dé-una o ființă rĕutăcĭósă.

* △
13758 **A fugi ca de Néga-Rea.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Șuicĭ, j. Argeș.*

Ca de o muĭere rea, ca de dracul.

13759 *△ **Néga-réua.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 336. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 327. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 83; *Reur. Oraş.*, p. 188. — A. CANDREA, *Por. Rom.*, p. 304. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕt, j. Vasluiu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Un om superator, care sĕ ţine scaiu de tine şi nu ţĭ dă pace cu nimicurile luĭ, fiind după tóte şi înderătnic.

Şade ca *Neaga-Réua (nagaraua)* pe capul meu. G. POBORAN.

«A sĕ ţine ca *Neaga-Réua* de cine-va. T. BĂLAŞEL.

«Ce socotiţĭ, boerĭ dumnévóstră, să facem cu Ţugulea ăsta. El ne a scapat de *Nega-réua* aïa de smeóĭcă, şi de aĭ seĭ. — P. ISPIRESCU, p. 327.

Neaga, Néga-Réoa
Sparge mahalaoa.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 108 II, p. 96.

13760 * **Néga draculuĭ.**

P. DANIILESCU, *j. Dolj.*

Vedĭ *Gudă.*

Adica femee rea.

Pare că babelor le e dată maı mult acéstă porecla: *baba néga îndracită...* De aci a trecut şi la bărbaţı. Moş *Négu* e bĕtrânul urît şi prost.

Se maĭ aude şi *Négră* în loc de *Néga*. Sĕ scie ca colórea négră aparţine în deosebĭ spiritelor rele. Mama padureĭ e îmbrăcată în negru. Samodioa are numaĭ dinţiı albĭ, în colo tóte pelea îĭ e négră.

13761 *△ **N'o luà ca Néga.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

*△ *Nu fi Néga.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorlenĭ. j. Tutova.*

Nu fi rĕu, nu fi al draculuĭ.

13762 **A fi Néga.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 834.

Adică dracul.

«ARVINTE. — Bree! aista'ĭ *Néga*!.. popa belea.» V. ALEXANDRI.

13763 **Este gol Négă.**

HINŢESCU, p. 120.

A fi ca şi dracul.

NEGRU-VODĂ

13764 * △ **De când cu Negru-Vodă.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Adică vechĭu, de mult; de o vîrstă înaintata.

13765 * △ **De la Negru-Vodă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Despre un lucru statornic din vechime, despre un uz vechĭu.

13766 * △ **A spune de la Negru-Vodă încóce.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Hârşa, j. Prahova.*

Când unul povestesce óre-ce începênd pré de sus.

NÉGU

13767 * △ **S'a mâniat Négu pe sat**
Şi treĭ ḑile n'a mâncat.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

△ *
S'a mâniat Négu pe sat.

A. POPESCU, *c. Pietroşiţa, j. Dimboviţa.*

Veḑĭ *Vacă.*

Acelaş înţeles ca la No. 13077.

* △
13768 **Aĭ priceput şi tu cât a priceput cĭomagu luĭ Moş Négu.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adica nu aĭ priceput nimic.

13769 **Asta 'ĭ Négu
Cu toĭagu.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Herĕscĭ, j. Ilfov.*

Când lovesce cine-va pe un altul.

Se aude şi în urmetorul joc de copiĭ:

Un copil ţine mâna móle. Un altul îl apucă de mâna, o mişcă încet de vre-o două orĭ, apoĭ a treĭa óră o sguduĭe tare şi lovesce cu ea pe unul din copiiĭ care şed alăturĭ, saŭ chĭar pe acelaş copil. Odată cu mişcare mâniĭ, copilul ḑice ast-fel:

Mâna, mâna frânta
Cine mi te-a frânt.
*Négu, Négu
Cu toĭagu.*

Lovirea sĕ face la pronunţarea ultimuluĭ cuvînt.

NÉMŢ

Veḑĭ *Lulea.*

Némţul e privit de poporul român ca omul cel maĭ meşteşugar din lume. Cu Némţul nicĭ o dată să nu te apucĭ, că el a rĕmas şi pe dracu. Némţu a scos în lume câte maşinariĭ tóte. Dar, veḑĭ d-ta, el n'ar putea sa le facă din puterea luĭ şi le face cu puterea draculuĭ, că el e tovarăş cu dracu. Că uite cum e istoria:

Ci-că în ţéra Nemţasca, acolo în lăuntru e o peşteră mare într'un munte. In peştera aĭa e un cuĭb drăcesc, unde şed mulţĭ dracĭ. Dracil ăştia, sciŭ multe şi minunate meşteşugurĭ. Nemţiĭ duc, acolo în peş-

tera, pe tot anu câte ḑece baeţĭ de aĭ lor ca să înveţe câte un meşteşug nou.

Draciĭ îĭ învaţă pĕ câte ḑece câte un fel de meşteşug. La anu. însă, nu le dă drumu la toţĭ băeţiĭ, dă drumu numaĭ la noue şi p'ăl d'al ḑecelea îl opresc eĭ. Aşa ca baeţiĭ toţĭ învaţă meşteşugurile, dar nu şciu care din eĭ or rĕmâneă în sama dracilor.

Şi aşa au înveţat Nemţiĭ tóte meşteşugurile din lume, eĭ fac trinurile, telegrafurile, şi câte maşinăriĭ tóte. Dar ce creḑĭ d-ta, că le-aŭ înveţat eĭ din capul lor? Ferit'a sfântu! Tóte maşinăriile aŭ ceva din partea dracéscа în ele. Alt cum-va, cum adicătile socoteşcĭ d ta că ar merge singure maşinile, neşte fĭară cu foc în ele? Şi cum creḑĭ că se duce ea pe sîrmă, vorba, de aĭcĭ la Bucureştĭ?

Dracu, nenişorule, dracu e la mijloc!

Dracu mişcă maşinile, dracu e care duce vorba pe sîrmă! Că veḑĭ d-ta, aḑĭ a eşit dracu pe pamînt, el e tare şi mare, ómeniĭ maĭ mult după dracu se ĭau. pe Dumneḑeŭ l'au uĭtat demult-demult! Copilu de mititel se pomeneşce în gura cu dracu, pĕ el îl pomeneşce la orĭ-ce vorbă, căcĭ numaĭ de el aude vorbindu-se în lume. Pĕ Dumneḑeŭ îl pomenesc numaĭ când îl înjura! D'aĭa nicĭ Dumneḑeŭ numaĭ vrea cu lumea! Pomiĭ s'aŭ uscat, viile p'aşijderea, porumbiĭ şi alte bucate nu se maĭ fac, căcĭ Dumneḑeu dă o dată prea mare secetă şi odată prea multe ploĭ. Şi din reu tot în maĭ reŭ o să mérgă vremurile, căcĭ a eşit dracu pe pămént şi vremea de apoĭ s'a apropiat! O să fie vaĭ de copiiĭ noştri, care or rĕmânea în urma nóstră, noĭ am trăit cum focu am trait pana acum. — LIXANDRA G. DRAGUȘIN, *c. Bogdanescĭ, j. Vâlcea.*

13770 A pune tot ca Némţul.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când, la masă, nu aducĭ pe rînd bucatele ci tóte de odata.

«Ce mâncarĭ aĭ, *pune tot ca Némţul.*»

13771 * △ **— Vaĭ sărace Némţule**
Cum ĕţĭ cură sdranţele!
— Las să cure
Că's destule.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcou, comit. Bihor, Ungarĭa.* — DIDINA ZANNE, *c. Bogdănescĭ, j. Ilfov.*

Căcĭ adese-orĭ Nemţiĭ umblă cu haĭnele streнţuite.

13772 * **Némţu crede 'n bĕutură**
Ş'Unguru 'n înjurătură.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Arată firea fie-cărei din aceste nații.

13773 * △ **Ține ca Némțul cu tarara.**

IUL. GROFȘOREANU, *prof., c B. Comloș, comit. Torontal, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 10831.
Origina acesteĭ ḑicerĭ se află la No. 10831, ci nu trebue căutată, precum cred uniĭ, în jocul *dreĭ șrit*, fórte obicĭnuit la Nemțĭ.

13774 * △ **Cânele Némțuluĭ mănâncă și mere pădurețe.**

D-na E. B. MAWR. p. 88. — C. BUNGEȚIANU, *înv. c. Cosoveĭ. j. Mehedințĭ.*

A se vedé înțelesul și origina la No. 1483.

13775 * △ **Lasă-te, cum s'a lăsat Némțu de ismene.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Nemțiĭ, așa sĕ ḑice, umblă fără ismene.
Ḑicere însemnéză, a se lăsà de ce-va ce nu e ne-apĕrat trebuincĭos, precum a făcut Némțu care nu pórtă de cât pantalonĭ saŭ cĭorecĭ, fără a maĭ avé ismene pe sub eĭ.

13776 * △ **Îĭ Némț botezat fórfece.**

GAVR. ONIȘOR. *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Adică Evreu, tăiat împrejur.

13777 * △ **Némț**
Cotoflénț.

AVRAM CORCEA. *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Sĕ ḑice Nemților, în bătaĭe de joc.
Copiiĭ strigă după Nemțĭ:

Némț cotoflénț
Dă 'ĭ cu curu 'n șanț,
Mâncă pită de săcară,
Și sĕ besă pân 'astară.

13778 **Unde pune Némțu mâna, îșĭ ĭeà Dumneḑeŭ mila.**

G. Coșbuc, *Universul*, Apr. 1900.

Pe Némț îl judecă Românul om fără milă, ne-îngăduitor.

13779 * △ **Némțu 'ĭ prost că spune drept.**

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coșteĭu*, *Banat*.

Românul ține pe Némț de prost, tîmp, hăbăuc, de óre-ce nu scie scăpà ĭute de o încurcătură, spunênd de pildă un ne-adevĕr.

Prin acéstă ḑicere Românul nu înțelege că nu trebue să spuĭ adevĕrul, dar că sunt împrejurărĭ în care e o neghĭobie să 'țĭ daĭ gândul pe față.

NÉMȚU LA TÎRG

Un Némț s'a dus cu o vacă la tîrg, ca să o vîndă. Vine un Român care voĭa să cumpere o vacă, și vĕḑênd vita Némțuluĭ o caută în tóte părțile. și îl întrébă de preț. Némțu 'ĭ cere mult.

— Dar nu veḑĭ că vaca 'ĭ mică, îĭ află ocă Românul.

Némțu 'ĭ rĕspunde:

— Da el este mic numa patrin.[1])

— Ș'apoĭ veḑĭ că nicĭ nu 'ĭ mâncătóre, îĭ maĭ ḑice Românul.

— Apoĭ dacă n'are tințĭ. el nu poțĭ munca.[2])

— Hm! și veḑĭ bine, mĕĭ Némțule, că 'ĭ și tare slabă vaca.

— No, apoĭ tu chind fu pitég[3]) nu fi slab? respunde Némțul liniștit.

— Ba că bine mĭ-o lăudașĭ, mĕĭ Némțule, rĕmâĭ cu sănătate.

Și 'șĭ-a căutat Românul o vacă în altă parte, ĭară Némțu a rĕmas cu vaca ne-vîndută.

13780 * △ **Spune drept ca Némțu.**

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coșteĭu*, *Banat*.

[1]) Bĕtrân.
[2]) dințĭ, ea nu póte mânca.
[3]) Betég = bolnav.

Spre lauda Nemţilor.
A se vedé No. 13779.

* △
13781 **Merge drept ca Némţu.**

Gr. Jipescu, *Reur. Oraş.*, p. 113. — T. Bălăsel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică strîmb.
Se ḑice când cine-va e bét, şi vrênd sa mérga drept pe o potecă, o brodesce tot cu oiştea 'n gard, ca Irimia.

* △
13782 **A sta drept ca Némţu.**

G. Bănulescu *înv. c. Pietroşiţa, j. Dâmboviţa*

Căcĭ Némţu sta înfipt, par'că, după vorba luĭ Heine, ar fi înghiţit beţul cu care 'l batea odinióră.

* △
13783 **Némţ puturos,**
Lasă puşca jos.

T. Balăşel, *preot, c. Stefanescĭ. j. Vâlcea.*

Se ḑice unuĭ om fricos, precum şi Nemţilor, în bătae de joc.

* △
13784 **Némţ puturos**
Ieà puşca de jos,
Şi împuşcă raţele
Şi le mâncă maţele.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice Nemţilor, în batae de joc.

* △
13785 **Némţ gol,**
Imbrăcat pistol,
Şi la cârcĭumă dator.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Sĕ ḑice Nemţilor meşteşugarĭ.

13786 *△ **De când (cu) Nemții cu códă.**

LAURIAN & MAXIM. I, p. 761. — VARRON, p. 5. — AL. ODOBESCU, *Opere*. — T. BALĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică de demult.
Până la sfârșitul seculuĭ trecut soldații Nemții își împleteaŭ pĕrul.

13787 * **A se face Némț.**

* *A fi Némț.*

M. CANIAN, *public. c Iașĭ.*

Vedĭ *Chinez, Inglez.*

Acelaș înțeles ca la No. 13246.

13788 *△ **Tace ca Némțul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeș.*

Némțul nefiind vorbăreț, după cum crede Românul.

13789 *△ **A păzi ca Némțul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vírcĭorova, j. Mehedințĭ.*

Sĕ ḑice copiilor când sunt trimeșĭ cu vitele la ĭérbă, și li sĕ poruncesce să le pazéscă bine.
Sĕ scie că Némțul este fórte consciințios și ascultator.

13790 *△ **A apucat (luat) luleaua Némțuluĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — A. GOROVEĬ, *c. Siliștea, j. Sucĭava.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Herescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Lulea.*

A se vedé înțelesurile și varĭantele de la No. 7272, 7273 & 7274.

Jouer de la flûte des Allemands.

Prov. Franc.

13791 * **A fi Némţ fără căţel.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Lucru rar, care nu pré se vede.

NEMŢESC

Vedĭ *Punga.*

13792 * △ **Are cur nemţesc.**

IULĬU GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Se ḑice despre omul rupt la fóle, care are dureri de pântece cu scaun des şi subţire.

13793 * △ **Vorbesce nemţesce.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

S'a îmbetat.

13794 * △ **A fi cald nemţesc.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică frig. Cuvîntul nemţesc *cald,* însemnéza frig.

SNÓVĂ

Se ḑice că un ţĕran, pe o ĭérna grozavă, mergênd cu sania pe un drum, a ajuns un străin îmbracat în nisce hăinuţe fórte subţiri, şi l'a luat în sanie. Ţĕranul mergênd se tot întorceà de pe capră şi 'l întrebà pe străin: «Nu 'ţĭ-ĭ frig?» dar el rĕspundea mereu: «cald! cald!»

Ţĕranul liniştit a tot mânat înainte. Când a ajuns la destinaţie şi s'a dat jos din sanie, a veḑut că străinul murise de frig. Tocmaĭ pe urmă s'a vĕḑut că străinul acela era un Némţ, care nu scia românesce şi când ḑiceà el «cald» voia să arate ca îĭ este fórte frig.

De atuncĭ a rĕmas vorba: *cald nemţesc.*

NEMȚÉSCĂ

Vedĭ *Pungă.*

13795 *△ **Merge înainte ca pajura (pajera) nemțéscă.**

I. I. C. Brătianu, *c. Florica, j. Muscel.* — Gr. Poienaru, *ing. j. Putna.*

A se vedé înțelesurile la No. 10528 & 10529.

13796 *△ **Tarara nemțéscă.**

P. Ispirescu, *Snóvă,* 1879, p. 116. — Varron. p. 66. — T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé înțelesul de la No. 10831 și 13773.

NÉMȚU

13797 △ **Cât cetatea Némțuluĭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 324.

Vedĭ *Golĭa.*

Adică mult.

NESPĔLATU

13798 *△ **Nespĕlatu.**

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Pentru un om trupeș și cam bătăĭos, cam pe-o urechĭe. Intre căpitaniĭ pandurilor. pe carĭ 'ĭ adunase Tudor Vladimirescu, găsim și pe unul cu numele de Nespălatu. C. Boliac, în poesia sa, *Domnul Tudor,* pomenesce de acest căpitan.

NETOT

13799 *△ **A fi nĕtot (netot).**

T. Bălășel *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Pentru omul ne-ruşinat care vorbesce ocarĭ, înjura şi drăcue. Se ḑice omuluĭ murdar în fapte, în vorbe, în îmbracăminte, cu peru nepĭeptenat, murdar pe corp, care duce o viaţă sĕlbatecă, de animal. ‹ *Ce netot!* ‹ *Ce netóta!* se aude pré des în popor.

Sub numele de *netoţi*, poporul ne spune că exista maı înainte vreme un soıu de ţiganĭ nomaḑĭ. Eĭ erau d'o fire fórte rea şi scârbósă, omorau, furau, jefuĭaŭ, etc. Eı umblaŭ maĭ mult despoĭaţĭ, toţĭ cu rişchitóre în mâĭnı. Şi ĭérna umblaŭ tot despoĭaţĭ, însă cu cĭoburĭ cu foc în mâĭnĭ. Ómeniĭ aveau mare frică de netoţĭ, câud iĭ ocheau, fugeaŭ mâncând pămîntul şi se ascundeaŭ, care pe unde puteà.

NICĂ

13800 * △ **Nică căpitanu**
Care bate cu tufanu.

T. Bălaşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celor pe-o urechĭe, vecınicĭ gata să se încaere.

NICHITĂ

Veḑĭ *Frică, Nechită.*

NICOLAE

13801 * △ **Din pricina luĭ Nicolae (Nicolaĭ) urîĭ pe Sfântu Nicolae (Nicolaĭ).**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 106; II, p. 113. — P. Gârboviceanu. *prof. Sc. Inv. Cl. VII.*

* *Di arĕu lu Cola, angĭurĭ ş'Sân Nicola!* [1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veḑĭ *Cap. XII, c. S-tu Nicolae.*

Arată o ură ne-întemeĭată. De pilda, un Turc ţĭ-a făcut vre-un ne-ajuns şi urăscĭ pre toţĭ Turciĭ, s. c. l. Veḑı B. P. Hăşdĕŭ, Etym. Magn., p. 1630.

---

[1]) Din pricina luĭ Cola (adică Nicola), înjurĭ şi (pe) Sfântu Niculae!

13802 * △ **Nicolae**
Puĭ de gae.

T. Bălaşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Locuţiune proverbĭala ce se ḑice, în glumă, celor ce'ı chémă Nicolae.

Urmĕtórele versurĭ, în care se gasesce acéstă ḑicere, sĕ recitéză de catre copiĭ în judeţul Vâlcea :

Nicolae
Puĭ de gae.
Sue'n pod
Cacă'n nod,
Pe spinare
Galbinare.
Pupa m'aĭ în găunare.

Altă varĭanta:

Nicolae
Puĭ de gae,
Da'mĭ un puĭu
Să nu te spuĭ,
Că te pune mâta'n cuĭu.
Şi te mâncă cu făsuĭ.

NICULAE

Veḑĭ *Mălaĭu.*

13803 * △ **Niculae**
Căcĭulă de óĭe.

Sĕ ḑice, în bătae de joc, celor cu numele de Niculae.

13804 * △ **Niculaĭ**
Zamă de mălaĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Mălaĭ.*

Adică Niculae e fără duh. Veḑĭ No. 8630.

NIMROD

Veḑĭ *Cap. XII, c. Nimrod.*

NIȚĂ

13805 * **Sĕ înțelege Niță cu tată-sĕŭ pe întunerec.**

H. JUVARA, c. *Giurgiu*, j. *Vlașca*.

Când unul îșĭ închipue că a înțeles ce 'ĭ-a spus un altul, dar, la drept vorbind, l'a înțeles rĕu saŭ chiar de loc.

NOE

Vedĭ *Cap. XII*, c. *Noe*, *No. 1726*.

NOVAC

13806 * △ **A fi Novac.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Sĕ dice unuĭ om trupeș, care e și fórte harnic la muncă.

13807 * △ **Nu se maĭ satură Novac.**

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, j. *Mehedinți*.

Celuĭ ce mănâncă mult.

13808 * △ **A se pune ca Novac.**

MATEĬ POPA, c. *Stefanescĭ*, j. *Vâlcea*.

Vedĭ *Iorgovan*.

Sĕ dice celuĭ ce se apucă cu temeĭu de o tréba óre-care. Un om care se năpustesce pe muncă, i-se dice ca *s'a pus ca Novac*. Altul când se așédă la masă și manâncă cu plăviĭ, i-se dice că *s'a pus ca Novac!* Și așa maĭ departe se dice tutulor ómenilor ce se apuca cu vrednicie de orĭ-ce lucru.

Se povestesce că a fost în vremea veche un om mare, rupt din Jidovĭ, pe care îl chemà Novac. Acest om s'a

pus de a tras o brazdă cu plugu de la rĕsarit până la apus; la plug n'aŭ tras boĭ, dar a tras el. Brazda se vede și acum pe la jumatatea țĕreĭ și-ĭ dice *brazda luĭ Novac*.

OANCEA

13809 △ **Din gardul Oanceĭ.**

I. CREANGA, *Pov.*, p. 244.

Vedĭ *Mănutul:sa*, *Ră-zóta*.

Acelaș înțeles ca la No. 13654.

«Fata împĕratuluĭ Roșu nu se capetă așa de lesne cum credi tu. *Din gardul Oancei* țĭ a da-o împeratul dacă n'oiu fi și eu pe-acolo. — I. CREANGA.

OCNA

13810 * △ **Să te păzască Dumnedeŭ de sărăcia de la Ocnă.**

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefanescĭ*, *j. Vâlcea*.

Acéstă dicere este fórte veche și se întrebuința maĭ mult odinióră, pentru a sĕ aretà ca orășeniĭ de la Ocnele-Mari sunt săracĭ.

OCNÉNU

13811 * **Ocnénu.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, *j. Tutova*.

Nume ce se dă vîntuluĭ de Vest, în partea de mijloc a Moldoveĭ.

OGAȘ

13812 * △ **A eșit din ogașe.**

ILIE HOCIOTĂU, *stud.* c. *Seliște*. *comit. Sibiŭ*, *Transilvania*.

Vedĭ c. *Făgaș*.

Acelaş înţeles ca la No. 13421.

OLEA

13813 *△ **Olea face óle, Basaraba i le sparge.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice când unul face un lucru şi altul vine de i'l strica.

Acéstă ḑicere este fórte veche. Ea se păstréză în graĭul poporuluĭ din mahalaua Cetăţuĭa, ce ţine de oraşul Rîmnicul-Vâlcei, lânga care este biserica Cetaţuĭa, pe vìrful unuĭ dél fórte repede.

Următórea legenda, referitóre la acésta ḑicere, se pastréză pâna astă-ḑĭ în graĭul poporului din mahalaua Cetaţuia, din Rîmnic.

BASARABA ŞI OLEA

În vremurile vechĭ, în chiliile bisericuţeĭ Cetaţuĭa, şedea un Domn numit *Basaraba*. El avea acolo sus la biserica tunurĭ şi ostaşĭ ca sa se apere la caz de nevoĭe de orĭ-ce vrăşmaşĭ.

Ăst Basarabă era în mare vrăşmaşie cu un alt Domn anume *Olea*, ce se aşeḑase în mônăstirea Fedeleşoiu de peste Olt, ce este în dreptul Cetăţuĭeĭ, ceva maĭ spre nord. Olea avea şi el tunurĭ şi ostaşĭ. Basaraba şi Olea, de vrăşmaşi ce erau, sloboḑiau de multe orĭ tunurĭ unul asupra altuĭa cu gând să se omóre, ca sa remâĭe unul stăpân peste tótă ţéra. Basaraba, însa era maĭ dibaciu de cât Olea, şi-ĭ făcea mare paguba în zidurile Fedeleşoĭuluĭ. Şi pentru acésta dibacie a Basarabuluĭ, poporul scornise acest cântec:

Olea face óle,
Basaraba i-le sparge,
Olea óle a făcut
Basaraba i-le a spart.
Olea óle o maĭ face,
Basaraba i-le-o sparge.

Şi acest cântec îl cântau toţĭ Cetăţeniĭ pentru cinstea şi lauda Basarabuluĭ. Chiar şi copiiĭ îl cântau pascênd vite pe poĭenile din prejurul acesteĭ bisericuţe.

Aşa se spune, ca nişce fetiţe şedeau cu gâştele la pólele déluluĭ, în vìrful caruĭa este biserica, — şi cântau împreună:

Olea face Óle,
Basaraba i-le sparge.
etc. etc. etc.

Se întîmplase că tocmaĭ atuncĭ Basaraba se plimba pe culmea dealuluĭ. Auḑind fetiţele cântând cântecul acesta, le a ascultat cu mult

drag, fără să fie veḑut de ele. După ispravirea cântecului, Basaraba le a chemat la odăile sale și le-a dat câte o tipsie cu galbenĭ și câte o pereche de cerceĭ frumoșĭ și scumpi.

Este de notat, ca acest cântec îl sciŭ și până aḑi locuitoriĭ din Cetațuia. Asemenea sûnt bĕtrânĭ, care pretind a sci când era surpat de tunul lui Olea colțul bisericuței.

Remâne a se cerceta cine a fost Basaraba și cine Olea.

Biserica Cetațuia este zidită pe urmele uneĭ alte bisericuțe fórte veche, în care ḑice-se că s'ar fi celebrat cununia lui Radu de la Afumațĭ. Tot aci se spune că ar fi fost în vechime un castel al Basarabilor, locul fiind anevoios de strabătut.

Parte din istoricĭ pretind că în bisericuța cea veche de aci ar fi fost asasinat Radu de la Afumațĭ, înpreună cu fiul seŭ Pârvu, de catre satelițiĭ luĭ Moise Basarab la 1529.

Alții însa susțin ca Radu de la Afumațĭ a fost asasinat în paraclisul Episcopiei din Rîmnicul-Vâlceĭ, chiar în momentul când se savîrșia cununia fiuluĭ sĕu Vlad cu Despa, fiica postelnicului Dragan, care fu ucis cu Radu împreună.

In catunul *Olteni*, com. *Bujoreni*, ce este ceva mai spre nord de R.-Vâlcei. este o biserica veche zidită pe la 1492 de catre Mitropolitul Eftimie și Episcopul Mihail. O legenda ce se păstréza în graiul poporuluĭ din catunul Oltenii. ne spune ca au fost ucișĭ în altarul aceleĭ biserici un Domn cu fiul seu unde se ascunsesera de frica unor dușmani. Eĭ spun că au vĕḑut până maĭ de curînd sângele acelui Domn pe zidul altarului.

Acésta parere este împartășita și de fostul episcop al Rîmnicului Ghenadie Enacénu, care susține, că după tóte probabilitațile aci a fost ucis Radu de-la Afumațĭ, nu în Cetațue sau în Episcopie.

OLT

LEGENDĂ

Mureșul și cu Oltul au fost doĭ flăcăĭ frațĭ bunĭ, care semĕnau unul cu altul ca doue picaturĭ de apă. Eĭ trăĭau amîndoĭ prin munțĭ îndeletnicindu-se cu vînătórea.

Odată, așțĭ doĭ frațĭ: Mureșul și cu Oltul făcură o prinsóre ca sa se culce amîndoĭ la un loc, și care s'o deștepta maĭ întâĭ, să plece orĭ în cotro o vrea, și ăl d'o remânea adormit, să 'l caute când s'o deștepta, ca să se vaḑă, care e maĭ deștept din eĭ.

Facură prinsórea şi se culcară unul lângă altul, cap la cap.

Oltu ceva maĭ sburdav ca Mureşu, fu maĭ ostenit şi adormi buştean, de să fi taĭat lemne pe el şi n'ar fi simţit. Mureşu maĭ domol din fire, se culcă şi dormi maĭ uşor şi se pomeni maĭ întâĭ. Cum se deşteptă, pleca uşurel de lângă frate-sĕu şi o luă în spre scăpetat, îşĭ apucă pas şi-şĭ veḑu de drum.

Când se deşteptă Oltu şi vĕḑu că frate-sĕu Mureşu nu e nicăerĭ şi că el a remas de ruşine, o lua necăjit foc spre méza-ḑi, resturnând în drumul luĭ munţiĭ cu braḑiĭ, făcênd o larmă grozav de mare, urlând ca un turbat de mare cĭudă.

De atuncĭ a rĕmas că Mureşu merge uşurel de tot, lin; pe câta vreme Oltul a remas de merge viforos, făcênd un sgomot cât nu se maĭ póte.

CREDINŢE.

Când Oltul urlă tare, cere cap de om. Să te pazeşti atuncĭ de apele luĭ, ca de óla malaĭuluĭ.

Când Oltul murmură uşor şi placut, e semn ca va ploua.

Când Oltul curge liniştit, e semn că va fi vreme frumósă.

Când se va înneca vr'un om în Olt, se vor porni ploi carĭ vor ţinė multe ḑile.

După o credinţă, fórte rĕspândita între locuitorii din jurul Oltuluĭ, în Olt sĕ înnecă pe tótă ḑiua câte un om sau barim dobitoc.

* △

13814 Trage Oltu la matcă şi mojicu la ṭépă.

I. Dumitrescu, *înv. c. Gâncĭova, j. Dolj.*

* △

Oltu la matcă, omu la ṭépă.

T. Balăşel, *înv. c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Cap. II, c. Apă, Mojic, Ṭépă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10305.

Se întrebuinţéză de ţĕranĭ când vre-unul din eĭ trântesce câte-o vorbe neplăcută celor-l-alţĭ.

Il n'est vilain qui ne faict la villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

* △
13815 **Marea**
Cu sarea,
Şi Oltul
Cu totul.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Centr. Cl. VIII.*

* △
A făgădui marea
Cu sarea
Şi Oltul
Cu totul.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 265. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 380. — DIM. POPOVICĬ, *inv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 858.

«Sa'ĭ daĭ *marea cu sarea şi Oltul cu totul* şi tot nu sĕ satura.»

Sallustiu, vorbind de Catilina, spune: *Maria montesque polliceri cœpit.*

* △
13816 **Oltu**
Cu totu.

T. BALAŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Nimic, saŭ aprópe nimic; adică, a fagadui mult şi a nu da nimic.

«I-a dat de zestre *Oltu cu totu.*»

* △
13817 **Ca apa Oltuluĭ.**

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adica mult.

«Să vină *ca apa Oltuluĭ* şi dacă nu vré Dumnedeŭ tot de géba.»

* △
13818 **Nicĭ Oltul nu'l satură.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Dunăre.*

Unuĭ ne-săţios, care e pré lacom.

* △
13819 **Par'că aruncĭ în Olt.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de ce-va ne-saţĭos. De pilda când într'o cladire intră mult materĭal, saŭ când lucrezĭ la ce-va fară spor.

* △
13820 **Nu mĕ spĕl de el nicĭ cu apele Oltuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Dunăre, Prut.*

Când facĭ vre-un ne-ajuns unuĭ om care nu te lasa în pace până nu 'şĭ-a rĕsbunat în orĭ şi ce chip.

* △
13821 **A'ĭ curge Oltu în gură.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △
A'ĭ cură Oltu în gură.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Iĭ merge bine, are veniturĭ marĭ şi ne-întrerupte.

* △
13822 **Când s'o întórce Oltu înapoĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adica nicĭ odata.

* △
13823 **Lăsa te-aş (da te-aş) de malu Oltuluĭ!**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A dori mórtea, peirea cuĭ-va.

13824 * △ **Te trec Oltu!**

T. BĂLĂȘEL. *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Dunăre.*

Sĕ ḑice celuĭ care te supĕră peste fire, însemnând cea maĭ grea pedépsă.

13825 * △ **A'ĭ veni să sară în Olt.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi pré necăjit, a 'șĭ chemà mórtea.

13826 * △ **De-ar fi Oltu cât de adînc, tot o să trec să mĕ duc.**

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când unul se hotăresce la un ce greŭ de făcut, fără a se uĭtà la nimic.

13827 * △ **Matca Oltuluĭ**
Pe vatra foculuĭ.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Blestem popular. Insemnéză o nenorocire mare, saŭ cel puțin o sărăcie gróznică.

13828 * △ **A dà fuga la Olt.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ care înnebunesce, care îșĭ pĭerde mințile.

13829 * △ **A fi ca Oltu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Despre o apă mică, când vine mare după nisce ploĭ.

OLTÉN

13830 *△ **Oltén cu douĕ-ḑecĭ şi patru de măsele.**

Acelaş înţeles ca la No. 13679.

13831 **A fi Oltén cu gura plină de măsele.**

BARONZI, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 13830.

ONOFREĬ

Veḑĭ *Sfântu Onofreĭ.*

ORAŞ

13832 *△ **La oraş şed cânii cu colacĭ (covrigĭ) în códă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Câne.*

Aşa sĕ rĕspunde celor carĭ susţin că la oraş e maĭ bine ca la sat. Veḑĭ No. 1529.

13833 *△ **În vestit oraş al nos**
Mulţĭ şórecĭ odată o fos.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Ḑicală din Transilvania, ce se întrebuinţéza în batjocura Saşilor.

13834 **La oraşul ce sĕ veḑe călăuză nu trebue.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 155; III, p. 125.

Veḑĭ *Sat.*

La cele de faţă n'avem trebuinţa de nici o arĕtare.

ORBENĬ

13835 * △ **De la Orbenĭ.**

T. BĂLĂȘEL. *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Chiorenĭ.*

Sĕ ḑice în bataĭa de joc, celuĭ care nu a vĕḑut un lucru unde erà pus, de și se aflà pe împrejur, sau a trecut pe lângă el.

Orbeni este o localitate închipuita.

ORÉVA

13836 * △ **A trece și de Oréva.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se duce departe.

Du-te, neĭca, nu ședé
Nu tragé nădejdea mea,
Că nadejdea de la mine
E ca sîrma de subțire;
Când o puĭ pe marăcine
Tragĭ de ea și nu sĕ ține.

* * *

Du-te, du-te nu ședé
Ca de-oĭu stà a blestemà
Aĭ trece de Oréva . . . .
. . . .
. . . .
Mi se prind blestemele,
Și 'țĭ-o veni numele.

ORODEL

13837 * △ **Ca la Orodel.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Adică cu hărnicie.

Orodelul e un sat, în judeţul Dolj, unde ómenii sunt muncitorĭ şi harnicĭ.

OROPIA

Veḍĭ *Europa*

13838 * △ **Să trăĭéscă tótă Oropia.**

T. Bălăşel. *preot, c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.*

Urare ce sĕ ḍice în popor, cu înţelesul: sa traiésca tot ceĭ carĭ fac parte din familia nóstră.

Poporul pronunţa *Oropia* în loc de *Europa.*

OSMAN

13839 * △ **A fi Osman ăl nebun!**

T. Bălaşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḍice unuĭ om cu minţĭ cam nebune, care are nisce apucaturi nebune ce nu se potrivesc cu ale celor-l'alţi.

Acéstă ḍicere este usitată maĭ ales în comuna Stefanesci din jud. Vâlcea.

In acéstă comună, se povestesce că în vechime a fost traind într'un bordeĭ, în vîrful unuĭ dél, un Ţigan turcesc, anume Osman: El nu pré aveà dógele tóte; erà cam sarit din ţîţînĭ. Pretindea să-ĭ ḍică ómeniĭ «*Imperate* . Cărora îi ḍiceaŭ «*Imperate* . le făcea fel de fel de lucrurĭ de lemn, cacĭ era lemnar; cărora îĭ ḍiceaŭ *Osman,* când puneà mâna pe eĭ, le umplea céfa de pumnĭ, ḍicêndu-le: *La Olt, câne, de-te spala!*

El nu mâncà nimic gatit de femeile romănce, căci ḍiceà că sunt spurcate. Mâncà numaĭ ce'şĭ pregătea singur, cu mâĭnile luĭ. Aşa, mămăliga şĭ-o făcea el singur, îşi fierbea ouĕle, verdeţurile, etc. Vasul, dacă îl împrumuta de la Român, se ducea cu el la gîrlă de-l spăla cu apă şi nisip, până îl făcea ca noŭ, apoĭ fĭerbea în el, căcĭ ḍicea că Românul e câĭne.

Şi de la el a rĕmas vorba: ‹*Ca Osman al nebun!*»

OSMAN-PAȘA

13840 * △ Ca Osman Pașa
Care a căcat cămașa.

T. BĂLAȘEL, *preot*, c. *Ștefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Se ḑice vre unuĭ om care a mâncat o trântéla de la cine-va.

Acéstă ḑicere este scornită de ostașiĭ carĭ aŭ luat parte la resboiul de la 1877-78, contra Turcilor, când Osman Pașa uĭtase capul, uĭtase tot, de frica ghĭaurilor de Românĭ.

OU

13841 * Ca si s' aspărea Oulu di neauă, s' asdra 'nă tămbare.[1])

I. COYAN, *prof.* c. *Perivoli*, *Epir*.

Veḑĭ *Elimp*.

Omul mare, însemnat, vitéz, nu sĕ sperie de nimicurĭ, de criticĭ, de amenințărĭ, chĭar de primejdiĭ.

Oul este cel maĭ înalt munte de lângă Perivoli.

OVREĬCĂ

13842 * A fi Ovreĭcă.

M. CANIAN, *public.* j. *Iașĭ*.

1⁰ Fricósă.
2⁰ Murdară.

Βρωμεῖ ὁ 'Εβραις καὶ ἡ τύχη του, βρωμοῦν καὶ τὰ καλά του.[2])

Prov. Elin.

OVREĬŬ

Veḑĭ *Grec*, *Uvreŭ*.

[1]) Dacă sĕ speria Oul de zăpadă (néuă) se făceà tambură.
[2]) Pute Ovreĭul și norocul luĭ, put și averile luĭ.

Ovreiĭ aŭ restignit pe Domnul Hristos, de aceea sunt blestemaţĭ sa nu aĭbă ţéră şi sa umble in lume, din loc în loc.

La vremea de apoĭ Antihîrsu[1]) are să se nască din fată de Ovreiu.

Ovreĭul, pe lumea cea-l-altă, intra în iad fara judecata.

13843 * △ **Ovreĭul, până nu înşélă, nu mănâncă.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889. p. 19; I, p. 68. — Baronzi, p. 59. — Hinţescu, p. 138. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭu.*

Ovreĭul nu mănâncă până nu o înşelà pe un Român.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 83.

Vedĭ *Jidan.*

Acelaş înţeles ca la No. 13602.

In judeţul Dîmboviţa se dice că Ovreiul e *hoţ de diua*, căcĭ, cu şosele cu momele, el înşélă pe Român diua]e amĭadĭ.

13844 * **Un Ovreĭu înşélă doĭ Românĭ, un Grec doĭ Ovreĭ, şi un Armén patru Grecĭ.**

P. Budişteanu, c. *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Jidan.*

A se vedé la No. 13598.

Un proverb maghĭar dice: *dintr'un Sêrb poţĭ scôte patru Ovreĭ şi cincĭ ţiganĭ.*

13845 **Odată vrură Ovreiĭ să se călĕtorésca şî sĕ întîmplă Sâmbătă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 11.

Vedĭ *Jidan.*

1° Sĕ dice pentru ceĭ fără noroc (Golescu).

2° Când unul se apucă de o trébă în afară de vreme.

---

[1]) Antihristu.

'Ηθέλησε ὁ 'Εβραῖος νὰ καβαλλικέψῃ καὶ ἔλαχε Σάββατο.[1])

Prov. Elin.

*

13846 **Odată aŭ vrut Ovreiĭ să plece la seceră şi s'a întîmplat să fie Sâmbăta.**

*

Ca Ovreiĭ Sâmbăta la secere.

P. BUDIŞTEANU. *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Jidan.*

Acelaş înţeles ca la No. 13845.

* △

13847 **Barbă de Ovreĭu,**
Scrie cu condeĭ,
Iea 'l de pĕr şi dă 'ĭ.

T. BALAŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Să dice în batjocură Ovreilor.

* △

13848 **Se întorc ca Ovreiĭ de la secerat.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică superaţĭ; amărîţĭ, acestora, de bună séma, neplăcêndu-le munca pré obositóre a câmpuluĭ.

* △

13849 **Ca Ovreĭul percĭunat.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Pentru omul care cauta sa înşele.

* △

13850 **A fi Ovreĭu.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică om fară lege, păgân, spurcat.

---

[1]) A vrut Ovreĭul să mérgă călare şi s'a întîmplat să fie Sâmbătă.

PĂCALĂ

13851 **S'a întîlnit în drum Pacală (Păcală)**
Cu frate sĕŭ nea Tândală.

A. PANN, I, p. 88. — HINȚESCU, p. 138.

* △
S'a găsit Păcală cu Tândală.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

Când se întîlnesc doĭ carĭ se potrivesc în ale glumelor, sau carĭ sunt de o potrivă neroḑĭ.

Tândală şi Păcală sunt douĕ personagiĭ din poveştı, unul prost, cel de-al doilea păcalesce pe ceĭ-l-alțĭ, dar cam fără să vré, nefiind nicĭ el pré deştept.

* △
13852 **Cine a auḑit de Păcală, cunósce şi pe Tândală.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Mogoşescĭ, j. Dîmbovița.*

Pentru ceĭ ne-despărțițĭ.

* △
13853 **Păcală judecă pe Tândală.**

I. POPESCU, *înv.* c. *Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Adică un prost pe un altul de séma luĭ.

* △
13854 **Plânge plânsul luĭ Pacală.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Pentru o nenorocire, o pagubă de care tragĭ un folos, de care te bucurĭ.

SNÓVĂ

Tândală îşĭ gasesce amicul chefuind şi îl întrébă:

— Ce-aĭ pățit de chefuescĭ, orĭ a'ĭ câştigat losul cel mare la loterie?

— Nu, rĕspunse Păcală, dar 'mĭ-a ars casa, şi bé şi tu... de te veselesce. Sócră-mea era acolo, ne-putênd fi scăpată, a murit arsă în flacărĭ.

13855 *△ **A fi Păcală întreg.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om cu care nu o maĭ scoțĭ la cale, orĭ-ce aĭ face. Tu ḑicĭ una, el face alta.

13856 *△ **Asta 'ĭ întocmaĭ ca a luĭ Pacală cu popa.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

*△ *A fi ca Pacală cu popă.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13855.

2⁰ Se ḑice de doĭ ómenĭ carĭ merg pe un drum, trăiesc într'o casă, orĭ s'aŭ apucat de ce-va în tovărășie și nu se pot înțelege de loc între dînșiĭ.

13857 *△ **Aĭ ajuns ca Pacală cu oile.**

D. CIORICE, *preot, c. Merenĭ, j. Olt.*

Când cine-va tace maĭ mult de cât se cuvine.

13858 *△ **Ca oile luĭ Păcală.**

I. IORGULESCU, *înv. c. Baia-de-Aramă, j. Mehedințĭ.*

Adică jócă, sare fără să vré.

Sĕ scie că Pacală ḑiceà așa de bine din fluer în cât când începeà sa cânte jucaŭ, nu numaĭ oile, dar chĭar și mărăciniĭ.

PADINA

13859 *△ **Nu maĭ vine Dumneḑeŭ pe Padină.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Padina, odinióră plaĭul cel maĭ bogat în viĭ din județul Mehedinţĭ, acum s'a uscat dĕ filoxera. Podgorenii cred şi spun că acésta este o pedépsă de la Dumnedeŭ.

PĂMÎNTUL FĂGĂDUINŢEĬ

13860 * **A trăi ca în pămîntul făgăduinţeĭ.**

Vedĭ *Hanaan.*

Adica bine, în belşug.

«*Cu adeverat acolo curge lapte şi miere.*» — MOISE, *Numeriĭ*, 13, 28.

PANAIT

13861 * △ **Uşa, Panaite!**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Uşă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8011.

PANCĬOVA

Vedĭ *Vĕrşeţ.*

PANCU

13862 * △ **A fi Pancu.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un nerod; om fară saţ, care mănânca tot într'una. Adese-orĭ se aude în popor: *me, Pancule, nu te mai saturaşĭ?*

PANDILĂ

13863 * △ **A prins milă din sindrilă**
Şi dor din Pandilă.

IUL. VULCANESCU, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Când prindĭ milă de un prost, saŭ nesimțitor, care nu face să 'țĭ fie milă de dînsul.

PANGRATĬE

13864 * △ **A fi nea Pangratĭe.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om prostovan.

PANTELIMON

Veḑĭ *Cap. XII, c. Sfântu Pantelimon.*

13865 **Câțĭ orbĭ șî schĭopĭ la Sfântul Panteleimon.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce primesc pĕ orĭ-ce prost șî sărac (GOLESCU).

La Pantelimon, asil în apropĭere de Bucurescĭ, sĕ primesc orbĭ, schĭopĭ, etc.

Ḑicerea însă nu e românéscă și o simplă traducere din grecesce.

Ὅπου κουτσὸς κ' ὅπου τυφλός, στὸν ἅγιον Παντελέημονα.

Prov. Grec.

13866 * △ **Dómne Sfinte Pantelimóne!**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

Când veḑĭ o pocitură de om.

PAPUC

13867 * △ **Judecata luĭ Papuc.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

Pentru o judecată próstă.

SNÓVĂ

Odată unuĭa i se întîmplă ca un viţel să'şĭ prinda capul într'o ólă mare, pe când voĭeà sa bè apă. Acum se gândeà ce e de făcut, ca să scótă capul viţeluluĭ dar nicĭ óla să n'o strice. Cércă, sucesce, nu póte. Se hotăresce, în cele din urmă, să mérgă la Papuc, care era socotit de om deştept în sat, ca să 'ĭ céră sfat. Acesta îĭ sfătui să taĭe capul viţeluluĭ ca sa nu strice óla. Omul face aşa, dar capul tot nu eşeà. Cere a doua óra sfat: că ce e de făcut, ca acum nu esĕ capu taĭat din ólă? — Strică ólă, sfătuesce Papuc. Omul strică ólă şi scóte capul. Aşa că bĭetul Român nu se alese nicĭ cu ólă nicĭ cu viţel dupa ju decata luĭ Papuc.

13868 Óstea luĭ Papuc-Hogea-Hogegarĭul.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 249.

Sĕ ḑice de ómeniĭ sdrenţĕroşĭ.

PAPURĂ-VODĂ

«Inţelegĕnd Stefăniţă Voda ca trece Constantin Voda Nistrul la Soroca, aŭ eşit cu óstea sa la Colceni, peste Prut, şi au pus taberă acolo. Insă, óstea erà pré puţină că ţéra, într'acea fómete erà într'acel an, cât mâncau ómeniĭ papură care o uscau şi o măcinau de făceau pâne; şi pre acea fómete poreclĭa ţéra pre Stefăniţa Vodă de 'ĭ ḑiceà *Papură-Vodă*. Insă vremile şi voĭea luĭ Dumneḑeu nu sunt în voĭea Domnilor.» — MIRON COSTIN, *Letop. Mold.*, I, p. 369.

Acest Domn, sub numele de *Papură-Vodă,* a ajuns legendar ca şi *Ciuber-Vodă.*

13869 De când cu Papură Vodă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 497, 633 & 758. — *Conv. Liter.*, XXI, p. 13.

* △ *De pe vremea luĭ Papură Vodă.*

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică de demult.

TALPĂ. — Ghĭuj bĕtrân, eu?
GHIFTIŬ. — Bĕtrân... da cum? nu'ţĭ aĭ mâncat mălaĭu *de când Papură Vodă?*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 633.

13870 * △ **Par'că 'ĭ în țéra luĭ Papură Vodă.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

1⁰ E săracie mare.
2⁰ E absolutism. — *J. Covurluĭu.*

PARPAREL

Vedĭ *Marcu.*

PASCĂL

13871 * △ **A fi dascălu Pascăl.**

G. POBORAN, *inst. j Olt.*

Se dice în gluma cantăreților de biserică.

13872 * △ **Dascăle
Pascăle
Luat'aĭ pe behehe?**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13871.
2⁰ Intrebând pe cine-va daca o luat óre-ce, după cum era ințelegerea.

SNÓVA

Măĭ înainte vreme erau într'un sat un popă și un cântăreț de biserică, care aveau obiceĭul pilitulul. Da ce pilit, nenișorule! Furau al dracului vite, și orĭ-ce le cadeau în ghĭare. O dată se vorbiră să fure o capră a unuĭ bĭet de creștin. Cădu beleaua pe bĭetul dascăl, pe care îl chema Pascăl, ca să sterpelescă capra omuluĭ din obor. Dascălu, ce sa faca bĭetu, nu putea eși din ordinul popeĭ, hotărî să se ducă să fure capra.

Era într'o Sâmbătă séra, când dascalu încalecă pe o ĭapă ce o avea, și plecá cu gând să fure capra și s'o arunce pe ĭapă, ca să pótă fugi maĭ ĭute.

Dar nu i-se împrinse bĭetuluĭ dascăl, cacĭ, tocmaĭ când se caznea se lege capra pe ĭapă, ĭese și hoțul de păgubașĭ îĭ ĭa și capra și ĭapa și-ĭ maĭ dete pe d'asupra și o flocăĭală țépană, ca să-ĭ piéră pofta de capră. Și cum scăpă, bĭetul dascal cu pĕru vîlvoĭ, o razmă taman acasă fugînd și înjurînd pe popa care îl trimesese.

A doua di fiind Duminecă merse la biserică, maĭ mult turbat de

snopéla ce păţise nóptea. Popa cum îl veḑu, începu sa ḑica din altar, prefăcêndu-se că cânta:

Dascale
Pascale
Luat'aĭ pe behehe?

Dascalu respunse p'acelaş glas:

Ba, dracu sa te ĭea,
Ca pe lânga behehe al teŭ
Am pĭerdut şi pe ihoho al meŭ!

PASTOLACHE

Veḑĭ *Postolache*.

PASVANGIU

13873 * **Pasvangiŭ.**

FR. DAMÉ. III, p. 198. — L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 598.

Veḑĭ *Cârjaliŭ*.

1⁰ Adica zurbagiu.
2⁰ Jefuitor.
Dupa numele soldaţilor luĭ Pasvantoglu, Turc din Vidin, care se rĕsculă în contra Sultanuluĭ, şi cu cetele sale pustiĭ ambele malurĭ ale Dunariĭ de la 1797 la 1802.

PASVANTĬE

13874 * △ **A fi Pasvantĭe.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om cu dógele cam lipsă, rĕŭ la fire.
Pasvantĭe pentru Pasvantoglu. Veḑı No. 13873.

13875 * △ **Nu maĭ e timpul luĭ Pasvante.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când unul se arată fudul şi reutăcĭos.

PATRIE

A se vedė FUSTEL DE COULANGES, *La cité antique*, pagina 230 și urmĕtórele.

13876 **Patria omuluĭ este acolo unde 'ĭ e bine.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 147; III, p. 119.

Acéstă ḑicere nu este a nóstră, și maĭ românesce spune Jipescu, în graĭul sĕŭ osebit: *Portu, deprinderile, mâncarea, jocurile, cântecile, țéra, limba să nu le schimbe nicĭ pe auru din lume. Să hie grămada de banĭ cât casa asta, și să nu se uĭte la banĭ: că avuția o face ușor sănătosu și voiosu, da pămîntu strămoșesc nu maĭ găsesce, vorba ăluĭa*»[1]).

«Trimisesĕ cărțile sale pe la margine de slobodiĭ, de curĭaŭ ómeniĭ în țéră de preste Nistru, și din țéra Muntenéscă, și de preste Dunăre din țéra Turcéscă. Și sfătuĭaŭ boĭeriĭ să'ĭ mute aceĭ ómenĭ de la margine maĭ înlăuntrul țĕreĭ, pentru să nu pótă lesne a trece ĭar preste Nistru. La aceste rĕpundeà Nicolaĭ Vodă, cu *nu ține pe om locul ce mila*». — NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 84.

Πᾶσα γῆ πατρίς.[2])

Prov. Elin.

Quævis terra patria.[3]).

Prov. Lat.

PATRU-ḐECĬ ȘI OPT

13877 * ☐ **Maĭ lasă din patru-ḑecĭ și opt.**

IULĬU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Pentru omul care nu vrė să lase nimic din ce crede că este dreptul luĭ.

Este vorbă de revoluția de la 1848. Vorba românéscă nu este de cât o traducere a uneĭ ḑicerĭ unguresci.

---

[1]) Opincarul, p. 122.
[2]) & [3]) Orĭ-ce țéră e patria.

PĂUNICA

* △
13878 — Haĭ Păunico la lemne.
— Aoleo, piciór'le mele!

T. Bălăşel, *preot*, c. *Bogdănescĭ*, *j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice muerilor leneşe, carĭ în tot-dé-una găsesc teĭu de curmeĭu când e vorba de lucru; ĭar la petrecerĭ sunt vecĭnic gata.

Urmĕtórele cântece poporane zugrăvesc ast-fel de femeĭ.

— Frunḑă verde bob năut
Haĭ nevéstă la prăşit.
— Mĕĭ bărbate aĭ 'nebunit,
Nu veḑĭ c'am îmbolnăvit?
— Şĭ-altă verde bob năut
Haĭ nevéstă la bĕut.
— Bogdaproste, mi-a trecut,
Fă 'nainte că te-ajung
Cu azimă şi puĭ fript.

Com. Stefănescĭ, *j. Vâlcea.*

— Haĭ Păunico la apă,
— Aoleo mĕ dóre capu!
— *Haĭ Păunico la lemne,*
— *Aoleo piciór'le mele!*
— Haĭ Păuno la bĕut
— Fă 'nainte că te-ajung.
— Haĭ Păunico la nuntă
— Staĭ bărbate să-mĭ ĭau cârpă.
— Haĭ Păuno la rachiŭ.
— Stăĭ bărbăţele că viŭ.

Com. Bogdănescĭ, *j. Vâlcea.*

PAVEL

Veḑĭ *Cap. XII, c. Sfântu Petru.*

* △
13879 Iar s'a 'ncins pĭelea pe Pavĕl?

St. Tuţescu, *înv.* c. *Catanele*, *j. Dolj.*

Adică caută bătae.

PENEŞ ÎMPĔRAT

13880 * △ **A fi Peneş Împĕrat.**

Adică om mândru şi îndrăsneţ.

PEPELEA

13881 * △ **Pepelea.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Adică prost, om de ne-înţeles.
2⁰ Tipul spirituluĭ glumeţ şi rĕutăcĭos.

13882 * △ **Cuĭul luĭ Pepelea.**

Punctul slab, de care sĕ póte legà cine-va într'o afacere, ca să ne aducă vre-o supĕrare într'o afacere.

Făcênd alusie la acéstă vorbă, poetul a dis: «*Ferescete, Române, de cuĭu străin în casă*».

A se vedé D-na E. Sevastos, *Pepelea,* p. 144, şi V. Alexandri, *Teatru, Arvinte şi Pepelea.*

Pepelea şĭ'a vîndut casa luĭ Arvinte păstrêndu-şĭ numaĭ un cuĭu, bătut în peretele uneĭ odăĭ, cu dreptul de a acăţa, când va voi şi ce va voi, de acest cuĭu.

PETRACHE

13883 * △ **S'a 'nsurat Petrache!**

Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *a se Insurà.*

A se vedé înţelesul la No. 10125.

13884 * △ **O să ajungă la Petrache.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică la închisóre.
Sĕ ḑice ca un óre-care Petrache a fost director al arestuluĭ din Severin, de 'ĭ-a rĕmas numele de pomină.

PETRE

Vedĭ *Cap. I & XII, c. Sfântu Petru.*

13885 **Ca Petre cu cheĭa şi Pavlu cu sabĭa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 24.

Sĕ ḑice pentru ceĭ cumpliţi, când unul închide şi altul ucide (GOLESCU).

PILAT

Vedĭ *Cap. XII, c. Pilat.*

PÎRLE

13886 * △ **Ţine-te, Pîrleo.**

EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocanescĭ-Margineni. j. Ialomiţa.*

* *Ţine'te, Pîrleo, că te rupĭ (rĕŭ).*

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 53. — I. ARBORE, *ing. j. Buzĕu.*

* △ *Să te ţiĭ, Pîrleo.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 12. 79. 209. 319. — L. ŞAINEANU, *Dict.*, p. 617. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Să te păzescĭ, Pîrleo.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 361.

Veḑĭ *Nópte, Pânză.*

1⁰ Sĕ ḑice spre îmbărbatarea aceluĭ care a intrat în greutăţĭ.

2⁰ Arată o stare próstă, de care e maĭ bine sa fugĭ.

«Tot aşa e. vere, şi naţĭea cărĭea 'ĭ lipsesc trebuincĭósili; ıea schĭó petă tot-dé-una, şi când ţéra n'are nicĭ de unili, ologesce repide, şi d'or maĭ hi 'ntr'însa şi ómenı leneşĭ, stricaţı, nevoıaşĭ, atuncĭ *ţin'te, Pîrlco, că te rupĭ rĕŭ!»* — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 33.

3⁰ Arată o fuga repede.

«Fiul împeratuluĭ remase cu gura căscata uĭtându-se la ea şi la minunea cum de se lăsase şi se ridicase copacĭul, apoĭ rupênd'o d'a fuga, *sa te păzescĭ Pîrleo*, că îĭ sfîrîĭa călcâelc de ĭute ce se duceâ». — P. ISPIRESCU. *Leg.*, p. 361.

4⁰ Celuĭ supĕracĭos, în batjocură.

Alexandru Mavrocordat, sub domnia caruıa, în 1783, un foc mare mistuì o parte a Iaşilor, primi după acéstă nenorocită întîmplare porecla de *Pîrlea-Voda.*

A se vedé C. NEGRUZZI, I, p. 246.

13887 ✻ △ **Tunde-o Pîrleo!**

T. SPERANŢIA, I, p. 192. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când unul, fiind reţinut de un altul, a scapat cu fuga. E sinonim cu: *spala putina.*

13888 ✻ △ **A se duce Pîrle.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 909.

Vedĭ *a se Duce.*

Acelaş înţeles ca la No. 5187.

«Pană şi Florin, un argat ne-cĭoplit, cât l'aı încălicat p'o mincıună, *se duce Pîrle*, de nu'l maĭ poţĭ ţine». — V. ALEXANDRI.

«Atuncĭ ĭcpa *să te cam ducĭ Pîrleo* şi s'o ascuns». — I. SBIERA, *Pov.*, p. 60.

13889 ✻ **Du-te Pîrleĭ!**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 838 & 1152. — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Du-te dracului, pléca.

«Da *du-te Pîrleĭ!*... auḑĭ? să vînd eu stăpâna mea care m'o crescut!» — V. ALEXANDRI, p. 1152.

PÎRTĬE

13890 * A'ĭ da 'n pîrte (pîrtĭe).

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1728.

A aflà adevĕrul, lucrul cum este.

«In zadar mĕ gândesc, şi ear mĕ rĕsgândesc,... nu pot *sa'ĭ dau în pîrte!* boierul are ce-va! tot de mórte vorbesce». — V. ALEXANDRI, p. 1728.

PÎRŢOTIN

13891 * △ A fi Pîrţotin.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un om uşurel, flecar.

«Ce *Pîrţotin* de om, ce *Pîrţotină* de muĭere».

Este şi un arbore ce pórtă numele de pîrţotin.

PITESCĬ

13892 * Ţolu pe chĭoru, şi ĭea'ţĭ drumu la Pitescĭ

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

A se vedé înţelesul la No. 7928.

13893 * △ Cotolanul ca pe deşte, nădejdea la Pitescĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pacioĭu, j. Muscel.*

Când nu se face porumb, adică când e cotolanul ca pe degete, să te gândescĭ să cumperĭ la oraş.

PLENIŢĂ

Veḑĭ *Cap. XI, c. Poĭana.*

PLEVNA

13894 *△ **Par'că eştĭ de la Plevna.**

T. BALAŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om trenţuros, cu haĭnele sfaşiate pe el, de sémĕnă par'că ar fi ciuruit de glónţe.

PLOESCĬ

13895 **De roşu, roşu! de acru, acru! de Ploescĭ, Ploescĭ! chef nenaĭ.**

A. PANN, I, p. 113. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p 159.

A se vedé înţelesul la No. 8058.

POD

Veḑĭ *Nerod, Cap. VI, c. Pod.*

13896 *△ **Scară la cer şi pod peste mare nu sĕ póte.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

*△ *Treĭ lucrurĭ nu se pot pe lumea asta: scară în cer, punte peste mare, şi mĕduvă în fer.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Cap. XVII, c. Punte.*

Pentru cele peste putinţă.

* △
13897 **Când la chingă, trosc pîrĕŭ,
Când la pod, Jijia ruptă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Bălăbănescĭ*, *j. Tutova.*

Vedĭ *Cap. X, c. Chingă.*

Celuĭ care vorbesce pe ne-gândite.

* △
13898 **Unul nu găsesce pod pe apă, altul nu găsesce apă de bĕut.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

A se vedė înţelesul la No. 8074.

13899 **A'ĭ aşterne un pod de argint.**

B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 1611.

Vedĭ *Inamic.*

A ajunge la un scop prin banĭ saŭ mituirĭ.

«Greciĭ, sciindu'şĭ puţinătatea, cu gòna nu'ĭ întisiĭa, ca nu cum-va nevoĭa să'ĭ întòrcă în vitejie, ce maĭ vîrtos, cum sĕ ḑice cuvintul, *pod de argint*, pentru ca maĭ pre lesne în corăbiĭ să sae, *le aşterneà.*» — DIM. CANTEMIR, *Cron.* II, p. 389.

* △
13900 **La un cap de pod ne vom întîlni vre odată.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Ameninţare. Te voĭu prinde odată la vre-o strîmtòre, şi veĭ primi pedèpsa ce ţi se cuvine.

Pòte să fie şi o alusie la puntea raĭuluĭ.

POD

Vedĭ *Inginer.*

*
13901 **A bate podurile.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 127. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 451.

Vedĭ *Inginer.*

A umblà fără căpĕtâĭu și fără lucru.

13902 * **Un bate-podurĭ.**

Laurian & Maxim, I, p. 127. — Baronzi, p. 96.

Om care 'șĭ pĭerde vremea pe drumurĭ, ne-căutându'șĭ de lucru, un pĭerde-vară.

PODINE

Vedĭ *Cap. XI, c. Drum & No. 613.*

POGHIRCĂ

13903 * △ **Asta o scie și Poghircă de la Botoșenĭ.**

Gavr. Onișor, *prof. c Pogana, j. Tutova.*

Pentru un lucru sciut și de cel maĭ prost.

POĬANA

13904 * △ **Poĭana cu fênurile,**
Plenița cu vinurile.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Poĭana și Plenița sunt două comune din județul Dolj, renumite una pentru fênețele și a doua pentru vinurile ce produce.

POLI

Vedĭ *Preot.*

13905 * **'Ntrebândaluĭ omlu s'duçe până în Poli! [1]**

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Orb.*

[1]) Intrebând omul se duce până în Constantinopole!

Multe află omul şi de la alţiĭ; să nu se încrédă cine-va pré mult în sciinţa şi puterile sale.
A se vedé şi înţelesurile de la No. 5639.

Sciscitantes Trojam pervenere Græci. [1]

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. [2]

Prov. Germ.

13906 *Chiri Polĭa trî un ac! [3]

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

1⁰ Când ce-va s'a prăpădit cu totul.
2⁰ Când din ne-băgare de sémă saŭ din neroḑĭe nu putem găsi un lucru cu totul ne-însemnat şi fără valóre.

13907 *Aua da, 'n Poli s'eavde. [4]

G. ZUCA, *stud. c. Fieri, Albanĭa.*

Veḑĭ *Hotin.*

Acelaş înţeles ca la No. 13531.

POPESCĬ

13908 *Hoţ din Popescĭ.

I. IONESCU, *j. Rîmnicu-Sărat.*

Ast-fel spun Rîmnicenii locuitorilor din Popescĭ, care după dînşiĭ sunt rĕĭ şi puţin cinstiţĭ.

---

[1] Intrebând Grecĭĭ ajunseră la Troĭa.
[2] Cu întrebărĭ nimerescĭ prin lume.
[3] Peri Constantinopole până la un ac.
[4] Aci dă, la Constantinopole se aude.

POPOR

A se vedé B. P. HĂȘDĔŬ, *Cuvinte din Betrânĭ,* II, p. 185—187.

13909 *□ **Vocea poporuluĭ e vocea luĭ Dumneḍeŭ.**

REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 314.

Arată drépta judecată a poporuluĭ.

Vox populi, vox Dei. [1])

Prov. Lat.

Voce di popolo, voce de Dio. [2])

Prov. Ital.

Volkesstimme, Gottesstimme. [3])

Prov. Germ.

POR

13910 * **A avé bogățiile luĭ Por împĕrat.**

Veḍĭ *Cris.*

A fi fórte avut. Acest Por împĕrat, despre care se vorbesce în *Alexandria*, este Porus, rege din Indiĭ, care a fost învins de Alexandru Machedon.

POSTOLACHE

13911 *△ **A fi Pastolache (Postolache).**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi cam pe o ureche.

---

[1]) Vocea poporuluĭ, vocea luĭ Dumneḍeŭ.
[2]) Vocea poporuluĭ, vocea luĭ Dumneḍeŭ.
[3]) Vocea poporuluĭ, vocea luĭ Dumneḍeŭ.

POTECĂ

13912 * △ **A merge pe ḑece poteci.**

JUL. VULCĂNESCU, *Sc. Inst. c. Pelesci, j. Dolj.*

Veḑi *Cap. II. c. Cărare.*

A fi bét. A se vedé No. 13226.

PROBAJINII

Veḑi *No. 243.*

PRUT

13913 * △ **Pune căpĕstru în Prut şi iese calul.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Murgeni, j. Tutova.*

Pentru cel prost.

13914 * △ **Nici cu Prutul nu sĕ sterge (spală).**

GRIG. *Conv. Liter.*, XXI, p. 251. — T. SPERANŢĂ, I, p. 85. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Veḑi *Bahluiu, Dunăre.*

Ca să arĕte batjocura ce a primit'o cine-va de la un altul.

«Zugrăveà pe popă *de nu'l spĕla tot Prutul.*»

13915 * △ **Multul cu multul,**
Cum curge Prutul.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorleni, j. Tutova.*

* △ *Multul*
Cu Prutul,
Şi sarea
Cu marea.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Veḑi *Olt.*

Nesațiu de avere; arată un dar însemnat, și totuși nu e mulțumire.

13916 *∠ **Slut**
La Prut.

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.* — V. ALEXANDRI. *Teatr.*, p. 234. — E. I. PATRICIU. *inv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — GR. ALEXANDRESCU. *magistr. j. Putna.* — M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Întîmplare prôstă; vestire despre ce-va încurcatura într'o afacere.

Tóte incursiunile Tatarilor, maĭ târḑiu tóte invasiile rusescĭ, prevestitóre de omorurĭ, de jafurĭ, etc., venind tóte de peste Prut, au dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

«M'o cunoscut!.. *slut la Prut!*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 234.

Prutule, rîu blestemat!
Face-te-aĭ adînc și lat
Ca potopul tulburat!
Mal cu mal nu se zărêscă,
Glas cu glas nu se lovêsca.
Ochĭ cu ochĭ nu se agĭunga
Pe a ta pânză cât de lunga!
Locustele când or trece,
La ist mal sa se înnece!
Holerile când or trece
Pe la mijloc sa se 'nnece!
Dușmanii țĕrii de-or trece
La cel mal să se înnece.
Iar tu 'n valurile tale
Se 'ĭ tot ducĭ, se 'ĭ ducĭ la vale,
Pân' la Dunărea cea mare
Pân' în Dunarea și 'n mare!

Poes. Pop.

13917 *△ **Câtu'ĭ Prutul.**

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

Cât e Prutul și pamîntul.

S. FL. MARIAN, *Tradiț.*, p. 350.

Adică nicĭ odată, maĭ mult pentru viitor.

13918 *De când Prutul.

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava*.

Adica nicĭ odată, maĭ ales pentru trecut.

«*De când Prutu* nu s'a vedut aşa ceva.»

PUNTE

Vedĭ *Beţiv, Cruce, Drac, Inamic, Luntre, Munte, Raĭu, Scară.*

13919 *△ A trece puntea.

N. Juvara, c. *Popenĭ*, j. *Fălciŭ*.

Vedĭ *Drac, Gârlă.*

Acelaş înţeles ca la No. 729.

13920 Çe nu tâcsescĭ, până s-treçĭ arĭulu (puntea) [1]?

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.* p. 173.

Vedĭ *Drac.*

Adică până treci de o greutate, de o primejdie.

13921 *Punte prĭsti amare nu s'adară [2]).

I. Coyan, *prof.* c. *Ianina, Epir.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Pod.*

Lucru peste putinţă.

13922 *Cari şuţă pi la punte cama avũnia agĭunge [3]).

Cost. Ionescu, *prof.* c. *Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Drum.*

---

1 Ce nu făgăduescĭ până să trecĭ rîul (puntea)?
2) Punte peste mare nu sĕ face.
3) Cine ocolesce pe la punte maĭ curînd ajunge.

Maĭ bine maĭ încet dar cu siguranţă.

PUŢENĬ

13923 * △ **A trecut pe la Puţenĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Pentru ce-va care miróse urît.
Sĕ dice maĭ cu osebire la caruţele cu peşte próspet, ce umbla prin sate, şi cam au început a mirosi.
Puţenĭ e un tîrguşor în judeţul Tecucı.

RADA

13924 * △ **Strig pe móşa Rada**
Mâncă'ĭ eĭ grămada.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când chemam pe unul şi rĕspunde altul.
Acéstă dicere se afla în urmĕtórea păcălélă poporană:

— Me, Gheorghe?
— Aud?
— Nu te strig pe tine.
Strig pe móşa Rada.
Mânca'ĭ eĭ grămada.

13925 **Tir mi-e baba Rada, tir mi-e Ra da baba!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

* △ *Orĭ Rada baba, orĭ baba Rada.*

IUL. VULCANESCU, *c. Pelescĭ, j. Dolj.*

* △ *Orĭ că dicĭ baba Rada, orĭ că dicĭ Rada baba, e tot una.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △
Ce mi-e Rada Badea, ce mi-e Badea Rada!

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 25; I, p. 85. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 148. — G. BANULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Ce mi-e Rada Bada, ce mi-e Bada Rada!

HINŢESCU, p. 158.

Vedĭ *Stan.*

1⁰ Insemnéză o asemĕnare la înţelegere, adica tot aceea înţelegere (GOLESCU).
2⁰ Adică e tot una, tot una 'mĭ face.

C'est bonnet blanc et blanc bonnet.

Prov. Franc.

13926 Baba Rada.

GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 188.

Om prost, om de nimic, fară nicĭ o valóre.

«Mulţĭ *baba Rada* şi Négra-rea se fălesc pe tóte potecile că sunt marĭ.» — GR. JIPESCU.

RADU

Vedĭ *Maria.*

* △
13927 Desbracă-te, Radule, şi îmbracă-te, gardule.

FĔTU, *stud. c. Onesci, j. Bacăŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 7025.

13928 După ce nu e frumos, apoĭ îl chĭémă şi Radu!

DR. IOSEPH HALLER, I, p. 264. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I. p. 161.

Reŭ peste rĕŭ. Vedĭ înţelesul la No. 6231.
Prin alusĭe la Radu cel Frumos.

* △
13929 **Popa tócă,**
Radu jócă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Cl. VI.*

Pentru ceĭ carĭ uĭtă a face un lucru, saŭ nu 'l fac la vremea luĭ

* △
13930 **A fi Radu vecĭ.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om betrân peste fire.

* △
13931 **A fi al luĭ Radu Jóçă-bine.**

T. BALAȘEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce te întréba al cuĭ eștĭ.

— Al cuĭ eștĭ ?
— *Al luĭ Radu Jócă-Bine.*

* △
13932 **A fost călare, s'a dus tare, Radu 'l-a chemat.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

1⁰ Sĕ ḑice când cine-va nu a înțeles ce a spus altul, o poveste sau o întîmplare. Ințeles fórte obicinuit în j. Dîmbovița.

2⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13933.

* △
13933 **Radu 'l (mĕ) chĭémă!**

Radu 'l a chemat!

D-na V. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Cap. XI, c. Călcâĭ*

1⁰ Când un lucru a disparut fară veste; când un om plécă de odata și repede; când cine-va e dat afara dintr'o slujbă.

2° Când unul nu maĭ vré să scie, nu se maĭ amesteca.
3° Om ţanţoş şi supĕracĭos.

* △
13934 **Am dat de Radu.**

I. Bunescu, *j. Teleorman.*

Am dat de rĕŭ, am paţit'o.

*
13935 **Tot nea Radu.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Adica tot un drac.

RĂSTÓCĂ

* △
13936 **Nebunul de la Răstócă**
Tot el cântă, tot el jócă.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Copăcel, j. Vâlcea.*

* △
Nebuna de la Răstócă
Tot ea cântă, tot ea jócă.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Comăniţa, j. Olt.*

Când cine-va vorbesce fără să fie ascultat; tot el spune glumele, tot el râde.

RĂZÓE

* △
13937 **Din gardul Răzóeĭ.**

D-na El. Sevastos, p. 47. — *Epoca.* IV, No. 342. — *Timpul,* No. 1453. — C. C. Miclescu, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Ilóĭa, Mântulésa.*

Adică de unde nu e.

A se vedé origina la No. 13654. Numele proprietareĭ gardului variézǎ dupǎ localitǎţĭ.

«Când colo, ĭea bivolul *din gardul Razóeĭ.*» D-na ELENA SEVASTOS.

RĔCHIŢELE

13938 * **Par'cǎ 's popiĭ de la Rĕchiţele.**

PETRE ISPIRESCU. *Snóve*, p. 94.

Pentru ceĭ carĭ béŭ tutun mult.
A se vedé snóva referitóre în Ispirescu.

RECIŢA

13939 * △ **Acuşĭ mergĭ la Reciţa dupǎ fĭer.**

AVR CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Reciţa e un oraş de munte, în Banat, cu baĭ de fer şi turnatoriĭ vestite. Acolo se întîmplǎ adese orĭ nenorocirĭ, de unde s'a nǎscut ḑicerea ce însemnéza: a merge la o nenorocire şi chĭar la mórte.
Se maĭ ḑice despre ceĭ ce patimesc rĕŭ de bóle cronice.

REGEP

13940 * △ **A fi Regep cel nebun.**

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Ştefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce rǎcnesce ca un nebun.

RÎMNIC

13941 * △ **A fi blestemul Rîmniculuĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bujorenĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce nu dǎ înainte de loc; orĭ-ce ar munci, orĭ-ce ar face tot rĕu îĭ ĭese.

Următórea legenda, culésă în Bujoreni, căt. Olteni, judeţ. Vâlcea, ne dă origina dicerei:

LEGENDĂ

In vremea veche, venind un Domn ca să scape de mórte în oraşul Rîmnicului, a intrat într'o biserică, socotind cu gândul că doar n'or cuteza vrajmaşii să-l omóre taman în lăcaşul lui D-deŭ, unde nici Turcii nu te-ar tăia. Dar n'a fost aşa, ca vrajmaşii dându-i de urmă au intrat în sfânta biserica cu sabiile în mâna şi aŭ ucis pe bietul Domn, chiar în altarul sfintei biserici, stropind cu sînge pre sfântul pristol. Şi Rîmnicenii n'aŭ fost şi ei harnici sa-şi scape şi ei pe Domnul lor din mâna gâdilor, şi l'aŭ părăsit în mâna lor de l'au ucis tâlhăiesce.

Pe vremea aia la Rîmnic era un vlădică bun la Dumnedeu. el nu mânca carne. peşte. lapte, oue şi nimic de dulce şi unsuros, mânca doar róde din pomi, bureţi dupa câmp şi fragi şi numai atât cât să-şi ţie viaţa, nu din destul. Ast Vlădica, când a audit că Rîmnicenii au suferit de s'a ucis Domnul lor chiar în sfânta biserica, a blestemat în sfânta leturghie. îmbrăcat în odajdii. oraşul Rîmnicului, ca să nu mai dé înainte. Şi d'atunci şi biserica din Olteni nu mai are parte de popi, caci nu trăesc mult popii de se fac pe numele ei, şi nici că Rîmnicu nu mai dă înainte; macar că e un oraş vechiu, el tot mic şi să racăcios este.

Rîmnicul-Vâlcea a ars în mai multe rînduri, împreuna şi cu episcopia, şi Rîmnicenii au atribuit aceste nenorociri vechiului blestem al episcopului din Rîmnic.

ROMA

13942 **('E)ntrebandu se vire èn Roma.**[1]

Dr. FR. MIKLOSICH. *Rum. Unter*, I, p. 8.

Vezi *Orb, Poli.*

Acelaş înţeles ca la No. 5639.

Sciscitantes Trojam pervenere Graci.[2]

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Dimondando, si va a Roma.[3]

Prov. Ital.

---

[1]) Intrebând ajungi la Roma.
[2]) Intrebând Grecii ajunseră la Troia.
[3]) Intrebând ajungi la Roma.

Mit Fragen kommt man durch die Welt.[1])

Prov. Germ.

13943 'En o zi nu fost Roma facuta.[2])

Dr. Fr. Miklosch, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

A se vedé înţelesul la No. 105.

On n'a pas bâti Paris en un jour.

Prov. Franc.

ROMAN

13944 *△ Par'că 'i mĭaua luĭ Roman.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

* *Caută trist ca meaua luĭ Roman.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Turnu Severin, j. Mehedinţĭ.*

*△ *Staĭ ca mĭaua (mneaua) luĭ Roman.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Mărăsescĭ, j. Mehedinţĭ.*

Se aplica, în derîdere, celor ce cauta triştĭ şi supĕraţi. Despre acest Roman sĕ ḑice că a avut cele mai multe oi, însa din causa relei îngrijiri a rĕmas numaĭ cu una; tóte cele-l-alte aŭ murit. Oiea rĕmasa, cautà vecinic fórte trista, fiind póte şi ea bolnava.

13945 *△ Te purecă mĭaua luĭ Roman.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică acum te lovesc, te bat.

[1]) Cu întrebărĭ nimerescĭ prin lume.
[2]) Intr'o ḑi nu a fost Roma făcută.

ROMÂN

Vedĭ *Apă, Bărbat, Beţie, Căciulă, a Cheltui, Copil, Cuiu, a Da, Mână, Prier, Rac.*

Dam aci câte-va ḑicerĭ ale străinilor despre Românĭ.[1]) Intr'un manuscript din secolul XII-lea, reprodus în Cuvinte din Bĕtrânĭ. II, p. 185, şi care coprinde caracteristica zoomorfică a maĭ multor popóre se arată că: «Grecul e vulpe, Bulgarul boŭ, *Românul pisica*, Ungurul panteră...»

Boemiĭ

Oho! snad Valah viru ma?
Oho! doară Valahul are şi el o credinţă.[2])

Dalmaţiĭ

S Vlahom do pô zdile, a od pò njome u glavu.
Cu Valahul mănâncă blidul până la jumĕtate şi de la jumĕtate aruncă il în cap.

Germaniĭ

Auf Walachen und Kürbistöpfe ist kein Verlass.
Să nu te încreḑĭ nicĭ în Valah, nicĭ în tigvă (considerata ca vas).

Greciĭ

Βλάχος 'στὸ βουνὸ, σιγαλὴ θάλασσα.
Românul pe munte, marea liniştită.
'Από μακρύτερα Βλάχε τὴν ταγή.
Maĭ de departe, Române, cu porunca.
'Εσκοτώσαν ἕνα Βλάχο, 'ς τὰ παπούτζια μου τὸ γράφω.
Am ucis un Român, pe talpa papuculuĭ meŭ o scriu.
Ἔφερ' ὁ Βλάχος τὸ τυρί.
A adus Românu brânză.
Κόφτ' ὁ Βλάχος τὸ τζαρούχι καὶ ὅπου θέλ' ἄς βγῇ ἡ μύτη.
Românul croiesce opinca, şi vîrful iese unde o ieşi.

---

[1]) O lucrare complectă asupra acestuĭ subiect se va publica deosebit.

[2]) Străiniĭ daŭ numele de Valah tutulor popórelor de viţă latină. Ast-fel că acest proverb de pildă sĕ póte aplica atât Românilor din Moravia, cu care Bohemiĭ aŭ putut veni în atingere, cât şi Italienilor saŭ Francezilor.

Ξέρ' ὁ Βλάχος τ' ἔχ' ὁ τρωστος (ἡ πήρα).
Scie Românul ce are în traistă.
Ὁ Βλάχος, ἄν δὲν τοῦ πάρουν τὸ σκλαδι, δὲν πληρώνει τὸ κουμέρκι (τελωνει ακὸν δικαίωμα).
Românul, dacă nu i se ĭea cojocul, nu platesce vama.
Ὁ Βλάχος, ἄρχων κ'ἄν γενῇ, πάλιν πριτζαῖς (προβάτιον κόπρον) μυρίζει.
Românul, boer de ar deveni, tot miróse a caş (căcarėză de óĭe).
Ὅλο τοῦ Βλάχου το τυρί τυρόπητα, νὰ γινῇ.
Tótă brânza Românuluĭ plăcintă să se facă.
Πρόϊμα, Βλάχε, τὴν ταγή.
Pré de vreme, Române, cu porunca.
Τοῦ φρονίμου νόημα, καὶ τοῦ Βλάχου σύρισμα.
Inţeleptuluĭ e de ajuns un semn, şi Românuluĭ o flueratura.

Polonesiĭ

Zarobił jak król Ian ne Wołoszczynie.
I se întîmplă ca Regeluĭ Iôn în ţéra Valahilor.
Valahia tumulus Polonorum.
Valahia mormîntul Polonilor.
Za króla Olbrochta pogineła szlachta.
In timpul Regeluĭ Albrecht şleahta a perit.
Kokosza wojna.
Resbelul gainilor.

Ruteniĭ

Ci tzigan, ci Voloh, vsio to odno: sobaciaia viera.
Fie ţigan, fie Român, tot acelaş lucru: credinţă de câne.
Ege hiba Volohu vieriat?
Ce, şi Românul are credinţă?

Saşiĭ

Er hat sie verlassen, wie Sanct-Paul die Blôch.
Iĭ a parăsit ca Sântu Pavel pe Român.
Der Eanger, Blôch och der Zegun
Daôt seny gor lastig legyt!
Der Jantschi fleacht den gåônzen dåôg,
Der Moi dåônzt mat den botu nôch,
Der Kere der gît nåktig.
Fraţiĭ noştri: Ungurul, Românul şi Ţiganul sunt ómenĭ ciudaţĭ! Ianchi (Ungurul) umblă haĭmana tótă ḑiua, Mĕĭ

(Românul) jócă cu bâta luĭ, Kere (Ţiganul) umblă despuĭat.
Român cacă fên! Ḑice Némţul.
Némţu ĭea şi bagă 'n sîn. Rěspunde Românul.

Sêrbiĭ

Ni u ticvi suda.
Ni u Vlaku druga.
Din Valah tot aşa de prietin cum e vasul făcut din tivga.
Cad caje Vlah ba, po undac netie bilie drugaci.
Când Românul ḑice ba, să nu'l maĭ contraḑicı.
Slatchi Vlassi
Co o rassi.
Ii Vlaĭniţe
Co smocviţe.
Dulci 's Românii ca nucile, şi Româncele ca smochinele.

Unguriĭ

Oláh csak sülve jo: akkor is a fene egye meg.
Românul numaĭ fript e bun, şi atuncı sa'l manânce dracu.
Oláh utàn szokik a diszno.
Porcul sě învaţă de la Român.
Az Oláh czinyé-mintyé.
Românul e ţine-minte.
Olyan mintaz Oláh málé.
E ca malăıul Românesc.
Oz Olák Romai salag.
Românul e sgură Romană.
Erölteti mint az Oláh ökrét.
Silesce ca Românul boiĭ luĭ.
Erös mint az Oláh eczet, kilencz itcze egy fozet.
Tare ca oţetul Românuluĭ, nouě oca pentru o fĭertură.
Nyikorog, mint az Oláh szekere.
Scârţîe ca carul Românuluĭ.
Ott hagyta, mint Szent Pál az Oláhokat.
L'a lăsat acolo, ca Sântu Pavel pe Român.
Valógat, mint az Oláh vadkörtében.
Alege ca Românul în pere pădureţe.
Zöld lovat, okos Oláhot és kedves anyóst bajos találni.
Cal verde şi Român cu minte şi sócră drăguţă anevoe se găsesce.

Az Oláhnak szörös a nyelve.
Limba Românuluĭ e pĕrósa.
Az Oláh elveti a szörit, de a természetet nem.
Românul îşĭ lasă perul, dar năravul nu.
Adjon isten minden jót: szolgáljon a magyarnak az Oláh, Német, Tót!
Dee Dumneḑeu ca Românul, Némţul şi Slavul, să slujéscă Maghĭarulu!
Belül a haja, mint az Oláh kecskének.
Pe din lăuntru e pĕrul, ca la capra Românuluĭ.
Kitör belüle Oláh vér.
Isbucnesce din el sânge Românesc.
Megtanitlak Oláhuh neretni.
Te învĕţ să rîḑĭ Românesce, (adică să plângı).
Nem mind Oláh, a mi oláhkodik.
Nu fie-care Român gândesce câte ce-va
Nyöszörög mint az Oláh duda.
Gâfae ca cimpoĭul Romanuluı.
Roszabb az Oláh cigánynál.
Maĭ reŭ Românul ca ţiganul.
Szuszog mint az Oláh disznó a buzában.
Grohaesce ca porcul Românuluĭ în grâŭ.
Az Oláh eb disnó nélkül.
Românul e câne fără porc.
Felfujták, mint az Oláh dudát.
L'a umflat, ca Românul cimpoĭul.

*

13946 Românul nu pĭere.

I. G. VALENTINEANU, p. 7.

Arata credinţa ne-clintită ce o are Românul în tărĭa şi vitalitatea némuluĭ seu.

13947 Românuluĭ îĭ greŭ până se apucă de trébă că de lăsat îndată se lasă.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 199.

Arata lipsa de stăruinţă a Românuluĭ în urmărirea uneĭ ideĭ, uneı întreprinderĭ, uneı muncĭ óre-care.

13948 Când Românu 'şĭ vîră códa
Némţu îşĭ sdrelesce nódă.

IONESCU-GION, *Bin. Public (ziar)* II, No. 217. 1880.

Adică Românul birue, întrece pe Némţ.

13949 * △ **Românu'ĭ beşina dracului.**

AVR. CORCEA, *paroh*, c *Coşteiu, Banat.*

Dicere de care se folosesce maĭ ales pătura cultă română din Ungaria, despre ţĕranul român, vrênd sĕ aréte că acesta e rĕŭ şi nerecunoscĕtor de binefacerile primite.

13950 * △ **Românuluĭ poţi să'ĭ ieĭ cu de-a sila, dar să'ĭ daĭ nu.**

Sem. Buc. Cl. VII. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Cap. XVII.*

Nu poţĭ face omuluĭ bine cu de-a sila.

13951 * △ **Pescăria Românuluĭ, sărăcie curată.**

TR. PROCOPIU, *înv. c. Islaz, j. Romanaţi.*

A se vedé înţelesul la No. 10559.

13952 * △ **Acest nume de Român**
Insemnéză că'ĭ stăpân.

I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Acest proverb, afirmă D. Popescu, că l'a auḑit de la nisce moşnegĭ vorbind despre trecutul ţĕreĭ nóstre.

13953 **La plug se cunósce Românul.**

BARONZI, p. 66. — HINŢESCU, p. 163.

Acelaş înţeles ca la No. 12539.

13954 **La joc şi la beţie se cunósce Românul**

BARONZI, p. 206.

Veḑĭ *Beţie.*

A se vedé înţelesul la No. 10152.

13955 *△ **Românu'ĭ baĭe de aramă.**

GAVR. ONIȘOR, *prof.* c. *Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Meserie*

Adica producĕtor, harnic. Nu are în tot-dé-una aur saŭ argint, dar ce-va maĭ maruntel vecinic.

13956 *△ **Românul par'că e cu capu 'n sac, de ce s'apucă tot îndĕrĕt dă.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof.* c. *Poienarĭ, j. Gorj.*

Ḑice țeranul desnădejduit, veḑênd că, orĭ-ce ar face, tot rĕŭ îĭ merge.

13957 *△ **Românul cât rĕdică un sac de paĭe îĭ al draculuĭ.**

GAVR. ONIȘOR, *prof.* c. *Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Sĕ ḑice, în glumă, maĭ ales de catre femeĭ, bărbaților maĭ înaintațĭ în vîrstă.

13958 *△ **Boerul când îĭ e fóme se primblă, Românul flueră, ĭar țiganul cântă.**

I. TACU, *înv.* c. *Braniscea, j. Covurluĭu.*

A se vedé înțelesul la No. 8490.

13959 **Țiganu mănâncă când are, Românu când îĭ e fóme și boeru când vré bucătaru.**

P. BUDIȘTEANU, c. *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

A se vedé înțelesul la No. 8715.

13960 * **Cu Românu și cu lăutaru trebue să te cinstescĭ ca să te cinstéscă.**

P. BUDIȘTEANU, c. *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

A se vedé înţelesul la No. 8362.

* △
13961 — **Scapă-mĕ, Dómne!**
— **Dă din mânĭ, Române.**

G. ALEXANDRESCU, *magistrat, j. Putna.*

Ajută-te singur, nu aşteptà scăparea ta de la alţiĭ.

* △
13962 **Dă'mĭ, Dómne, gândul Românuluĭ ĕl de pe urmă.**

ILIE HOCĬOTĂ, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ. Transilvania.*

Dă'ĭ, Dómne, mintea Românuluĭ a din urmă.

D-na E. I. MAWR, p. 73.

Turcul dice: Dă-mĭ, Dómne, gândul Românuluĭ cel din (de pe) urmă.

BARONZI, p. 51. — HINŢESCU, p. 43.

* △
Dă'mĭ, Dómne, mintea cea maĭ de pe urmă a Românuluĭ (dice Jidanul).

S. FL. MARIAN, *Tradiţ. Pop.*, p. 121. — C. IORDĂCHESCU, *c. Crescescĭ, j. Botoşanĭ.* — E. I PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*

* △
Dă'mĭ, Dómne, mintea Românuluĭ după urmă.

IUL. GROFŞOREANU. *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Mintea Românuluĭ a din urmă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Vedĭ *Moldovan.*

Când unul vede, pré târdiŭ, că a greşit într'o afacere.

Défiez-vous du premier mouvement.

Prov. Franc.

Il secondo pensiero è il migliore. [1])

Prov. Ital.

La seconda idea suele ser mejor. [2])

Prov. Span.

Die besten Gedanken kommen allzeit hinterdrein. [3])

Prov. German.

Seconda thoughts are best. [4])

Prov. Engl.

13963 * △ **De acea Românul nostru nu se pricopsesce nicĭ odată.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinţĭ.*

Când unul nu isbutesce într'o afacere.

13964 * △ **Cum îĭ şede Românuluĭ maĭ bine.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Cârja, j. Tutova.*

Când unul este bét.

13965 * △ **Sănatate 'n Românĭ, mórte 'n Ţiganĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Veḑĭ *Ţigan, Ovreŭ.*

E o ḑicere pe care o rostesc Româniĭ, primăvara când mănâncă maĭ întâĭu urzicĭ.

---

1) Al doilea gând e cel maĭ bun.
2) A doua idee e cea maĭ bună.
3) Cea maĭ bună idee vine în tot-dé-una pe urmă.
4) Ideile carĭ vin al doilea sunt maĭ bune.

13966 **La voe bună Românii s'adună.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1559.

Adică la petreceri.

△
13967 **Romànu în ţéra străină,**
Duce dorul şi suspină.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 147.

Simţul de naţionalitate şi iubirea de patrie sunt aşa de adînc întipărite în inima Românului, ca pentru el străinătatea e négră, fără lumină. Sórele nu'l încăldesce pe pămînt străin.

* △
13968 **Românul ţine minte.**

V. SALA. *dasc. c. Păculesci, comit. Bihor, Ungaria*

Românul ţine minte rĕul.

T. FRÂNCU & CANDREA, *Rotac*, p. 151.

Nu uită nici bine nici rĕul ce i s'au facut, şi plătesce duşmanului, la vremea potrivită, cu vîrf şi îndesat.

Acéstă dicere ne vine de-a dreptul de la Romanī carī diceaū: *Senatus populusque Romanus beneficii et injuriæ memor esse solet.*

Az Oláh czinyé-mintie!

Prov. Mag.

* △
13969 **Românul scie multe suferi, dar nu uĭtă.**

V. SALA, *dasc. c. Ţigănesci, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 13968.

* △
13970 **Românul tace şi face.**

V. SALA, *dasc. c Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* △
Românul e tăcut,
Dar e de temut.

V. SALA, *dasc. c. Colescĭ, comit. Bihor, Ungaria*

Arată firea ne-sgomotósă dar hotarîtă a Românuluĭ de dincolo.

13971 △ **Românul cât trăesce, tot cresce.**

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 16.

Adică e crudac, ne-copt, ne dat cu capul de multe, ne pățit.

13972 **De trébă ca un Român.**

ION PAUL, *Fóia p. toțĭ*, I, p. 91.

Ḑicere din Ungaria care ne reamintesce ca, în orĭ-ce împrejurare, *lauda de sine pute.*

13973 * △ **A fi Român verde.**

BARONZI, p. 48.—G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Român verde ca stejarul.

B. P. HĂȘDĔU, *Etym. Magn.*, p. 1789

Veḑĭ *Cap. IV, c. Om.*

Adica cu vlaga, voinic, vitéz, fară frică de ce-va. A se vedé No. 4379.

13974 * △ **Român verde ca găinațul gâsceĭ.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

* △ *Român verde ca găinaţu de gâscă.*

T. BĂLĂŞEL, *prof. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Cap. IV, c. Om.*

Sĕ ḑice, în batae de joc, celor nevoĭaşĭ şi lăudăroşĭ. A se vedé şi No. 4380.

13975 * △ **A fi Român, nu glumă.**

T. BĂLĂŞEL, *com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13973.

13976 * △ **A fi Român vechĭu.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică ţigan.

«Ăsta nu'ĭ ţigan, mĕĭ, e *Român d'aĭ vechĭ.*»

13977 * **A fi Român noŭ.**

Adică Evreŭ.

ROMÂNESC

Vedĭ *Ţéra-Românéscă.*

ROMÂNESCE

13978 * △ **Ce, nu sciĭ românescĭ?**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică nu înţelegĭ ce'ţĭ spun?
Sĕ ḑice ómenilor celor ne-înţelegĕtorĭ, ne-ascultătorĭ îndĕrĕtnicĭ, cărora le ḑicĭ să facă ce-va şi nu vor.

13979 * △ **A spune românesce, în ochĭ.**

GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 263. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică fară a ocoli adevĕrul, tot ce scie, în mod cinstit şi cu gândul de a face bine.

A se asemĕnà cu vorbele din limba francesa: *être franc, parler franchement*, etc.

13980 * △ **A spune verde, românesce.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 13979.

ROMÂNICĂ

13981 * △ **A fi Românică.**

T. BĂLĂŞEL *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică a fi ţigan.

Ţiganul ḑice de obiceĭu Românuluĭ *Românică*, ca semn de respect, de linguşélă. Românul îĭ întórce numele ca un fel de batjocură.

13982 * △ **Las' c'aşa oiu ḑice, Românico!**

T. BALĂŞEL, *preot, c. Bogdanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în rîs Ţiganilor, vrênd să le areţĭ prostia lor.

Origina acesteĭ ḑicĕtorĭ trebue cautată în urmĕtórea snóvă:

SNÓVĂ

Un ţigan merse odata la Olt, să se scalde şi el sa vaḑă nu cum-va o maĭ albi ceva? Aci dete peste un om care şedea cu undiţa să prinḑă peşce. Ţiganu cum veḑu al om la peşce. nicĭ una nicĭ dóuĕ:

Să dea D-ḑeŭ, Românico, să prinḑi o fâţă şi jumĕtate! Fâţa s'o oprescĭ tu, şi jumătatea să mĭ-o daĭ mie!

Românul lăsă uşurel undiţa jos, şi puse mâna pe Faraon şi dă-ĭ

trânteală! Şi mi-ţi-l zmotoci niţel, aşa până osteni ăl Român de mâinî şi mi ţi l 'ntrebă: aşa scii tu, cióra, să vorbescî?

Da cum sa ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu: sa dea D-ḑeŭ să prinḑî un sac şi-un tureac; tureacu ţi-l dam ţie, şi sacu îl oprém eŭ.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Ţiganuluî îĭ peri pofta de scaldat şi plecă zăpăcit de trânteală peste câmp. Merse ce merse şi dete de nisce ómenî carî trăerau la grâu.

Sa dea Dumneḑeŭ să faceţî un sac şi un tureac de grâŭ, sacu să-l opriţî voĭ, şi tureacu sa mi-l daţî mie, grăi ţiganul.

Stăĭ aci sa ţi-l dăm, rĕspunseră ómeniĭ, şi înhăţară pe ţigan de ĭérba capuluĭ! Şi dă-ĭ şi dă-ĭ trântélă ca la hoţiĭ de caĭ! Aşa sciĭ tu să vorbescĭ, cĭóra?

Da cum sa ḑic, Românico, cum să ḑic?

Sa fi ḑis şi tu de colo: să dé D-ḑeu să căraţĭ cu carele, să se tocéscă obezile, să se rupă osiile! Că-ţĭ dam şi ţie o bucată de pâine nouă.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' că aşa oĭ ḑice!

Ţiganul plecă şi maĭ merse ce maĭ merse pâna se întîlni cu nisce ómenĭ ce duceaŭ un mort la grópă.

Sa dé D-ḑeŭ să căraţĭ cu carele, să se tocĭască obeḑile, să se rupă osiile, grăi ţiganul.

Româniĭ îl umflară din noŭ pe ţigan şi-l maĭ tîrnuiră o ropota întrebându-l; aşa sciĭ tu să vorbescĭ, împeliţatule?

Da cum sa ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu: «*Dumneḑeŭ să-l ĭerte!*» că îţĭ dam şi ţie un cĭocan de rachiŭ şi o fĕlie de pâine.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Plecă ţiganul cum putu, ca vaĭ de pĕcatele luĭ, şi ĭacă pe drum se întîlni cu o nuntă. Ţiganul îşĭ lua cacĭula din cap şi începu sa ḑică printre nuntaşi: «*Dumneḑeŭ să-ĭ ĭerte!*»

Auḑĭ, auḑĭ! al draculuĭ încarbunat, ce dă din el! Ia să-l luăm la treĭ pazesce, ḑiseră nuntaşiĭ şi-l luară la refec de-ĭ merseră fulgiĭ ca de găina bércă!

Haoleo! lasaţi-mĕ, mâncav'aş... da cum să ḑic, Românico, cum să ḑic!

Sa fi ḑis şi tu, Ţinc afurisit, să fi ḑis: huiiiĭ! huĭ! huĭ! să fi dat un chiot voĭnicesc şi iţĭ dam şi ţie de închinaĭ odată de doue orĭ din ploscă.

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Nunta trecu şi ţiganu îşĭ veḑu de drum ca vaĭ de păcatele luĭ. Iacă se întîlnesce cu o turma mare de porcĭ. Când ajunse în mijlocu porcilor, ţiganu îşĭ aduna tóte puterile şi dete un chiot voĭnicesc cât putu el de tare. Porciĭ se spĕriară şi se respândira toţĭ în tóte părţile ca făina orbilor, de nu se maĭ sciu porc cu porc!

Purcariĭ tăbărîră pĕ pĭelea ţiganuluĭ şi ĭ-o tăbăciră frumos şi-l făcura ĭepure scăpăt.

Da cum să ḑic, Românico, cum să ḑic?

Să fi ḑis şi tu: Să-ĭ mâncaţĭ sănătoşĭ şi era pace!

Las' c'aşa oĭ ḑice, Românico, las' c'aşa oĭ ḑice!

Maĭ mergênd niţel pe drum, ĭacă, — să ĭertaţĭ, să vĕ fie obrazu cinstit, — vĕḑu un om căcându-se. Ţiganu se apropie de el şi în loc sa-ĭ dé bună ḑiua, ĭi ḑise frumuşel: Să-l mănâncĭ sanătos, Românico!

Ăl om repede îşĭ legă nădragiĭ şi lua numaĭ de cât pe ţigan după rachiu. Si-ĭ dete o scărmănata bunicică, ca să ţie minte să maĭ ḑică şi altă dată aşa.

Da cum să ḑic, Românico, cum dracu sa maĭ ḑic?

Să fi pus şi tu mâna la nas şi să fi ḑis: îuuuuu! cum pute! şi să-ţĭ fi vĕḑut de drum.

Las' c'așa oĭ ḑice, Românico. las' c'așa oĭ ḑice!

Merse țiganu cât merse, ça vaĭ de capu și de ḑilęlele luĭ, și ajunsę într'un oraș. Aci înemeri tocmaĭ pe ulița màcelarilor și pescarilor. Cum iuțră aci, puse mâĭnile la nas și începu a ḑice:

Înuuuu! cum pute! Îuuuuu! cum pute de rĕŭ!

Măcelariĭ și pescariĭ pusera mâĭuile pe bĭetul țigan și mi-l tabăcira cum le plăcu lor, până când nusciu dacă i-o fi maĭ remas oscior sdravăn!

Țiganu scăpa cum scapă, cu carne cu óse, și o ștérsă încolo prin tîrg. Ce-o maĭ fi pațit nu sciŭ să ve maĭ spuı, că eŭ l'am pierdut din ochĭ, bată-l cine l-o maĭ încaera!

RUGINÓSA

*

13983 Aĭ înțeles
Cine pórtă fes?
Chelbóla
De la Ruginósa.

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, c. *Focșani*, *j. Putna*.

A se vedé înțelesul la No. 7049.

RUS

Veḑĭ *a Cîntà, Ivan, Moldovan.*

URSU 'Ĭ FĂCUT DIN RUS

Când âmbla Dumneḑeu cu Sfântu Petru pĕ pămîut, s'aŭ dus la o móră. Când să intre, un Rus ce erà acolo, îșĭ întórse cojocu pe dos și se puse dupa ușă. Cum intră Dumneḑeu. el începu a mormai ca să 'l sperie, Dumneḑeu îĭ ḑice: «Urs te-aĭ fácut, urs să fiĭ!» și așa a remas din acel timp. — *Șezat.*, p. 181.

Când mĭ-erà Oltu Turcesc.
Puteam sa mĕ arănesc.
Când omoram câte-un Turc
Nu puteam banĭĭ să 'ĭ duc.
Dar de când mĭ-e muscălesc,
Nu pocĭ să me aranesc,
Totĭ muscaliĭ buldușesc,
Și nicĭ frâută nu gasesc.

Poes. Pop., din Vâlcea.

In popor se crede ca Muscaliĭ sunt pĭeze rele și când vin în țéra va fi omul sarac; din potriva când vin Turciĭ, în țéra va fi omul îmbelșugat.

13984 * Iĭ vine a cântà ca Rusuluĭ.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

A se vedé la No. 9812 înțelesul și origina acesteĭ ḑicerĭ.

13985 * Rusul și porcul, porcul și Rusul.

A. CANDREA, *Rev. Nouă*, VIII. p. 472. — M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Arată firea grosolana și nepăsatóre a Rusuluĭ.

SNÓVĂ

Un Rus aveà numaĭ un firfirig de 16 parale. El cumpera de opt parale un sfert de pâne și de opt parale brânza, și voi sa o mănânce, chĭar pe taraba brânzaruluĭ. Sórele ardeà grozav; brânza, întinsă la sóre, începù să fugă' pe tarabă. Rusu, la început, voi sa alégă vermișoriĭ carĭ mișunau într'însa. Băga însa de sémă că rĕmâne pré puțină brânza nemișcatóre, adună totul la un loc, frămîntă brânza bine și să pune liniștit să mănânce. Băgênd de séma ca un verme se duce mereu pe tarabă, strigă de odată: «Nazat, ca și tu aĭ tras la cântar.»

13986 * △ Rusu sĕ închină dar cu ochiĭ pe sub pat.

IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Tot-dé-una gata să fure.

13987 * △ A fi Rus.

T. BĂLAȘEL. *preot, c. Ștefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om roșu la fața și la per.

RUSALIM

13988 A cere stele fripte și smochine rupte din pomiĭ Rusalimuluĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 129.

A se vedé înțelesul la No. 293.

RUSCÏUC

13989 * △ Par'că 'ĭ paşa din Rusciuc.

E. I. PATRICÏU, *înv.* c. *Smulţi*, j. *Covurluĭu*.

Vedĭ *Diu*.

Sĕ ḑice de unul care stă mândru, resturnat pe o rînă saŭ pe spate, într'un pat saŭ într'un jeţ, şi aşa de nepăsator ca şi cum nu ar aveà nevoie de nimenĭ.

RUSÉSCĂ

13990 * △ Suferă de gălbĕnare rusască.

E. I. PATRICÏU, *înv.* c. *Smulţi*, j. *Covurluĭu*.

Veḑi *Gălbinare*.

A se vedé înţelesul la No. 5296.

13991 * △ Aghïasmă ruséscă.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 139. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Adică rachiŭ.

13992 * △ Cafea rusască.

E. I. PATRICÏU, *înv.* c. *Smulţi*, j. *Covurluĭu*.

Adică vin saŭ rachiu.

RUSESCE

13993 * △ A'ĭ trage rusesce.

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*. j. *Mehedinţi*.

Adică a bé multe spirtóse.

RUSIA

13994 * △ Las cuscria la pustia,
Haĭ cu neĭca la Rusia.

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 9947.

SABAR

13995 △ Săbărel cu apă rece,
Cine bé de dor îĭ trece.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 304.

Vedĭ *Dîmboviţă.*

Uită tot şi nu se maĭ duce, placêndu'ĭ localitatea precum şi ómeniĭ.

13996 * △ Săbărelul mititel
S'a 'ncuĭbat dragostea 'n el.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 305.

Acelaş înţeles ca la No. 13995.

SAFTA

13997 * △ A păţit'o Safta nóstră.

C. Bally, *com. Cârlomănescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Calfă.*

Acelaş înţeles ca la No. 11329 unde se va găsì şi origina ḑiceriĭ.

SĂFTICĂ

Vedĭ *No. 3019.*

SALOMON

Veḑĭ *Cap. XII, c. Salomon.*

SAMSON

Veḑĭ *Cap. XII, c. Samson.*

SANDA

Vezĭ *Tanda.*

* △
13998 **S'a întîlnit Sanda cu Manda.**

ATH. CIOICA, c. *Strehaĭa, j. Mehedinţĭ.*

Când, din întîmplare, se întîlnesc doĭ ómenĭ proştĭ, şi încep a flencăni, unul o vorbă, altul alta. Ţĕraniĭ din Mehedinţĭ le maĭ spun că sunt sporoditorĭ.

SĂRINDAR

13999 **Câţĭ nebunĭ la Sărindar.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Arată unde trebuĭe să se trimită ceĭ nĕbunĭ, pentru că, din vechime, pĕ nebunĭ la acéstă biserică éĭ trimitea dĕ le citeà (GOLESCU).

Biserica Sărindaruluĭ, în Bucurescĭ, zidită de Mateĭ Basarab, póte în locul alteĭ biserice maĭ veche, a fost dărîmată la 1896. Lângă biserică se aflà, în secolul al sépte-spre-ḑecilea, un spital pentru nebunĭ care, cu timpul, s'a strămutat la Icónă, apoĭ la Malamuc lângă Gherghiţa şi în cele din urmă la Mărcuţa.

SAS

* △
14000 **Sas**
Cu lindina 'n nas.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, Saşilor, în bătaĭe de joc.

14001 *△ **Sas, Sas,**
Facere-aĭ o bubă la nas.

T. Bălăşel, *preot. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14000.

Acéstă ḑicere se află în urmĕtórele versurĭ ce se recitéză de copiĭ:

Sas, Sas,
Facere-aĭ o bubă la nas!
Nicĭ să cócă,
Nicĭ să spargă,
Să se facă cât o varza!

14002 *△ **Sas**
Cotofleanţ.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14001.

SASCA

14003 *△ **Banĭ ca la Sasca şi bătae ca la Lugoj.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

In Sasca, orăşel de munte din Banat, fiind judecătorie cercuală se daŭ pedepse în banĭ, ĭară la Lugoj, centrul administraţieĭ muncipale din Caraş-Severin, se daŭ odinióră pedepse corporale.

SAT

Veḑĭ *Cap. IX, c. Bărbat, Câne, a se Mânia, Móră, Pĕcat, Urechĭe.*

14004 **Vaĭ dĕ satul acela când ajunge curul cap şi l.... pârcălab.**

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 81.

Veḑĭ *Cur.*

Adică dĕ norodul acela când ceĭ proștĭ ajung marĭ (GOLESCU).

14005 **La satul ce sĕ vede călăuză nu ne trebuĭe.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39.

* △ *La satul ce sĕ vede călăuză nu trebue (trebuĭe).*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 25; I. p. 85. — HINȚESCU, p. 169. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △ *Când se vede satu e de prisos călăuza.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Când orașul, saŭ satul, se vede, într'un zadar cáznescĭ pe ómenĭ să'țĭ fie călăuză.

C. DIN GOLESCĬ, I, p. 42.

* *Hóra çe s'véde călăuzŭ nu va.* [1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *La hóra çe s'véde, calea nu se 'ntrébă.* [2]

A. AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 54. — D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonĭa.* — XENOF. CAPSALE, *c. Pirlepe, Macedonĭa.*

* *Hóra çi s'véde nu va călăuzŭ.* [3]

CONST. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Vedĭ *Oraș.*

Adică la cele dĕ față n'avem trebuință dĕ nicĭ o arĕtare (GOLESCU).

[1]) Satul ce sĕ vede călăuză nu vré.
[2]) La satul ce sĕ vede, calea nu sĕ 'ntrébă.
[3]) Satul ce sĕ vede nu vré călăuză.

14006 * △ Când se vede satu nu maĭ trebue căruţa.

Gr. Alexandrescu. *magistr. j. Putna.*

Când ajutorul e de prisos.

14007 În sat nu ne lasă şî 'ntrebăm de casa popiĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 16.

* *'N hóră nu'l vrea ş'hilia preftuluĭ câftà.*[1]

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

* *În hóră nu'l apróchiă, ş-va la casa preftuluĭ.*[2]

Ilie Ghicu, *prof. c. Perivoli, Epir.*

* *Aua nu'l vor 'n hóră, ş'el 'ntrébă trî casă preftuluĭ.*[3]

I. Coyan, *prof. c. Elbasan, Albania.*

1⁰ Se dice când cele maĭ micĭ nu ne sûnt slobode, şî noĭ cerem cele maĭ marĭ (Golescu).
2⁰ Când cine-va vine ne-poftit într'o adunare.
A se vedé şi No. 10573.

14008 * △ Nu'l primesc în sat şi el întrébă de casa vorniculuĭ.

C. Negruzzi, I, p. 248. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Pîrcălab.*

Acelaş înţeles ca la No. 14007.

---

[1]) In sat nu'l voĭa şi el fata preotuluĭ cereà.
[2]) In sat nu e primit, şi vré la casa preotuluĭ.
[3]) Aicĭ nu'l vor în sat, şi el întrébă de casa preotuluĭ.

14009 * △ **Câte mițe'n păclie**
Atâtea sate o să scie.

AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Coșteiu, Banat.*

Când nu se păstréză taĭna asupra uneĭ întîmplarĭ, uneĭ șcirĭ, etc.

Mițe, fire de pĕr sucite la un loc.

Păclie, haĭne mare de asupra facută din pĕr de óĭe, fară mânecă și care se pórtă prin ger, peste cojoc.

14010 * △ **De cât frumósa din sat strein, maĭ bine sluta din satul tĕŭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Nevéstă.*

Acelaș înțeles ca la No. 10428.

14011 * △ **Tóte se fac și se desfac prin gura satuluĭ.**

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Cumĕtru.*

Dar maĭ ales casele ómenilor.

14012 * △ **Ferésca Dumneḑeŭ pe om de gura satuluĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Să nu intri în gura lumeĭ că e foc.

14013 * △ **Unde scuipă un sat se face un lac.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *a Scuipà.*

Acelaș înțeles ca la No. 5904.

14014 **Câţĭ săteni în sat, atâtea şî bordeĭe.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Adică câte obraze, atâtea şî păreri (GOLESCU).

* △

14015 **Câte sate atâtea bordee (bordeĭe).**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.*, II, p. 144. — HINŢESCU, p. 169. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — D-na E. B. MAWR, p. 72. — BARONZI, p. 71. — ANDR. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — G. POBORAN, *inst, j. Olt.*

* △

Câte sate şi bordee
Atâtea obicee.

I. BĂNESCU *prof. j. Roman.*

* △

Câte sate, atâtea bordee,
Şi 'n bordee atâtea obicee.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 173. — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.* — A. GOROVEI, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

*

Cathe hôră ş'zaconlu. [1]

CONST. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Bordeĭu, Cap, Om.*

Când se aude ce-va noŭ, ne-obicĭnuit.

Autant de pays, autant de guises.

Prov. Franc.

Tanti paese, tanti usanze. [2]

Prov. Ital.

[1]) Fie-care sat şi obiceĭul (luĭ).
[2]) Câte ţĕrĭ, atâtea obiceĭurĭ.

En cada tierra, su uso [1]).

Prov. Span.

So manches Land, so manche Sitte [2]).

Prov. Germ.

So many countries, so many customs [3]).

Prov. Engl.

* △
14016 **Maĭ bine cap la sat dĕcât códă la oraş.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 107. — ANDR. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Adică maĭ bine mare între puţinĭ, dĕ cât mic între mulţĭ (GOLESCU).

* △
14017 **Satul arde şi baba se péptĕnă.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

* △
Satul arde şi baba se chieptenă.

GR. PĂLTINÉNU, *c. Ţinţarĭ, Transilvania, apud* B. P. HĂŞDĔU.

Satu plânge, baba se pėptină.

G. I. MUNTEANU, p. 31.

Veḑĭ *a sĕ Pieptenà, Tătar.*

A se adaogà la No. 7581.

14018 **Satul mic şi rotocol** [4])
Iĭ daŭ şi curînd ocol.

A. PANN, I, p. 112.— HINŢESCU, p. 170.

---

[1]) In fie-ce ţéra, obiceĭul sĕŭ.
[2]) Cum e fie-care ţera. aşa fie-care obiceĭu.
[3]) Idem.
[4]) Hinţescu scrie: rotogol.

* △ *Satu fiind mic, lesne ĭĭ dă ocol.*

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Pentru beţivĭ.

14019 **Satul mic îl ajunge podvóda des.** [1])

A. Pann, I, p. 113. — B. P. Hăşdĕŭ. *Etym. Magn.*, p. 629.— Hinţescu, p. 169.

Pentru beţiv; îĭ vine repede rîndul la bĕut.

14020 * **Dĕ sat să vorbescĭ,**
Dĕ nume să te ferescĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 117. — Fr. Damé, IV, p. 20.

Adică să nu pomenim numele celuĭ ce'ĭ dĕfăĭmăm fapta, ci numaĭ fapta să o grăim dĕ rĕŭ (Golescu).

Nomina odiosa sunt. [2])

Prov. Lat.

14021 * △ **De cât meşniţa din alt sat, maĭ bine serbuşca din satul tĕŭ.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Iţĭ pare (e) maĭ bună sĕrbuşca din satul altuĭa, de cât meşniţa din satul tĕŭ.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Maĭ bine să ieĭ, în căsatorie, o fată maĭ rea şi din satul tĕŭ, de cât una maĭ lăudată dar din alt sat, căcĭ pe cea d'întâiŭ o cunoscĭ maĭ bine.

Se maĭ ḑice şi fetelor carĭ ţin să ĭea flăcăĭ din alt sat.

---

[1]) Hinţescu scrie: podóba!

[2]) Numele sunt odióse.

Meşniţa e maĭ gustósă ca serbuşca. Meşniţa se face din păsat de meĭu şi lapte fert, iar serbuşca din huruĭala de popoşoĭu şi zer fert. Una e dulce, alta e acră.

14022 **Maĭ bună e hula din satul tĕŭ, de cât lauda din satul străin.**

S. FL. MARIAN. *Nunta*, p. 49.

Acelaş înţeles ca la No. 14021.

14023 **Cine plécă în sat rĕmâne ne-mâncat.**

AL. DUMITRESCU, p. 121.

Să ne mulţumim cu ce avem şi să nu alergăm dupa lucru străin.

Qui va à la chasse perd sa place.

Prov. Franc.

14024 *****Până's te 'nvéţă hóra, te măncă cânĭi.** [1])

V. DIAMANDY, c. *Meţova, Macedonia.*

Adica până te cunosc ómeniĭ, multe trebue să rabdı.

14025 *****Nu éste hóră fâră mărminte.** [2])

ILIE, GHICU, *prof.* c. *Abela, Epir.*

Unde sunt maĭ mulţĭ ómeni adunaţĭ nu pot lipsi beţivĭ, hoţĭ, etc.

14026 **Un sat fără câĭnĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 12.

Sat fără câĭnĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc*, p. 85.

---

[1]) Până să te cunóscă satul, te mănâncă cânii.
[2]) Nu este sat fără morminte.

Adica un norod fără ocrotitorĭ (GOLEŞCU).

* △
14027 **Nu e sat fără câine.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

*
Hóră fâră cânĭ nu éste.

D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonia.* — META COSTANTIN, *stud. c. Moloviște, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 14026.

14028 **Çé çă 'ĭ hóra fâră cãnĭ, çiumaga nu cârtéşcĭ.** [1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Sĕ fim modeştĭ dar prudenţĭ.

14029 **Aĭ găsit un sat fără câinĭ şî umbli cu mâinile în şoldurĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 1.

A găsit sat fără cânĭ, se plimbă fără bĕţ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 130. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 23; *Conv.* XI, p. 184.

*
A găsit sat fără câinĭ, şi umblă fără bĕţ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △
A găsît sat fără câinĭ (şi) se plimbă fără cĭomag.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 228. — BARONZI, p. 55. — *Semin. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

---

[1]) Çu tóte că e satu fără cânĭ, nu strică cĭomagul.

* △ *Găsesce sat fără cânĭ, umblă fără cĭomag.*

A. Pann, *Ediț.* 1889, p. 19; I, p. 68. — Hințescu, p. 68. — V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.* — H. D. Enescu, *înv.* c. *Zamostea, j. Dorohoĭ.*

A aflà sat fără cânĭ și a se plimbà fără bĕț.

Laurian & Maxim, II, p. 1063.

* *Află hóră fár di cânĭ s'priimnă fâră cĭumag.* [1])

D. A. Milescu, *stud.* c. *Gopeșĭ, Macedonĭa.*

* △ *A găsit sat fără cânĭ.*

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. Patricĭu, *înv.* c. *Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A intrat în sat fără cânĭ.*

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv.* c. *Stiubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, ne-găsind împotrivitorĭ, îșĭ fac mendrele lor (Golescu).

Când unul îșĭ bate joc de maĭ mulțĭ.

14030 * △ **A intrat badea ca într'un sat pustiŭ.**

V. A. Forescu, c. *Stănișóra, j. Sucĭava.*

Fără nicĭ o împotrivire.

14031 * **Tinẹ ș'mine ș'tótă hóra.** [2])

Xenof. Capsale, c. *Pîrlepe, Macedonia.* — Meta Constantin, c. *Moloviște, Macedonia.*

---

[1]) Găsesce sat fără câĭnĭ, se plimbă fără cĭomag.

[2]) Tu și eŭ si tot satul.

Când scie tótă lumea un lucru care se crede tăĭnuit.

14032 S'a mâniat rĕŭ pe sat
Şi treĭ ḑile n'a mâncat.

A. Pann, III, p. 17. — Hinţescu, p. 69.

Veḑĭ *Vacar.*

Acelaş înţeles ca la No. 13077 unde se află şi o snóvă privitóre la acéstă ḑicere.

14033 * △ Ce scie un sat, nu scie un om singur.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Nevésta e rea şi bărbatul nu scie.

14034 * △ Satul tot vorbesce şi el se nădăjesce.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 14033.

14035 * △ A umblà în sat
După căpĕtat.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când unul cerşesce prin sat ce'ĭ trebue.

14036 Descalecă ĭute,
Încalecă, du-te,
Sat nu face.

A. Pann, II, p. 47. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 160. — Hinţescu, p. 45.

Grăbesce când aĭ ce-va de făcut.

14037 * △ A (nu) face sat cu cine-va.

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 178. — Hinţescu, p. 45. — Fr. Damé, IV, p. 20. — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A (nu) stà multă vreme cu cine-va la un loc.

«N'am să fac sat cu dînsul».

14038 * **A face sat unde-va.**

A sta maĭ mult, a se stabili unde-va.

14039 * **Sat.**

Adică mult.

Un *sat* de ómenĭ.
Are un *sat* de rufe murdare.

14040 * **Lipitórea satuluĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* — V. SALA, *dasc. c. Băresci, comit. Bihor. Ungaria.*

Cămătar fără suflet.

14041 * △ **A fi gura satuluĭ.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1313. — A. CANDREA, *Rev. Nouă,* VII, p. 406. — S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 158. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Gură.*

A vorbi mult, a sporoji.

14042 * **A intrat în gura satuluĭ.**

Toțĭ îl vorbesc de rĕŭ.

14043 * △ **Stă satu 'n gura luĭ.**

A. GOROVEĬ, *publ. j. Sucĭava.*

Vorbesce mult şi rĕŭ de tot.

14044 * △ **Poşta satuluĭ.**

M. LUPESCU, *înv. c. Broştenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Stafetă.*

Acelaş înţeles ca la No. 12558.

14045 * △ **A fi din satu cu ómenii.**

T. Bălăşel, *preot, c Stefănesci, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, drept rĕspuns, celuĭ ce te 'ntrébă de unde eştĭ şi nu vreĭ să'ĭ spuĭ.

14046 * △ **A umblà în şépte sate.**

T. Bălaşel, *preot, c. Bogdănesci, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ care, ne-avênd capĕtâiu. umblă din loc în loc.

14047 * △ **A umblà din sat în sat.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14046.

SAUL

Veḑĭ *Cap. XII, c. Saul.*

SAVA

Veḑĭ *Bimbaşa Sava.*

SÊRB

14048 * △ **Cal verde şi Sêrb cu minte nu s'a vĕḑut.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*—D-na Z. Mihăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

* *Cal verde şi Sêrb cu minte!*

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △
Dracu o maĭ vĕḑut cal verde şi Sêrb cu minte.

V. SALA, *dasc. c. B. Lazun, comit. Bihor, Ungaria.* — IUL. GROFŞOREANU, *c. B. Comloş, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Cine a vĕḑut cal verde şî Sêrb cu minte?

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Vedĭ *Armén, Bulgar, Grec.*

Sĕ ḑice Sêrbilor, când greşesc câte ce-va. A se vedé o variantă la No. 1387.

*
14049 **Sêrb cu minte, Grec politicos şi Braşovén parolist n'am vĕḑut.**

T. CONSTANDINESCU, *c. Runcu & Pétra-Iepeĭ, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14048.

D-l Bănulescu, învĕţător, a cules acéstă ḑicere din gura rĕposatuluĭ Tache Constandinescu, vechĭu căpitan de plaĭu, căpitan de vamă, numit şi Tache Căpitanul, mort la adîncĭ bĕtrâneţe.

* △
14050 **Sêrbu bleotu**
Care dă cu cotu.

Lum. p. Toţĭ, I, p. 514. — ST. STOICESCU, *preot, c. Bălăcénca, j. Ilfov.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △
Sêrbu bleotu
Dăĭ cu cotu,
Dăĭ în pat,
Dăĭ sub pat.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Sêrbul bleot
Dă cu cot.

P. Ispirescu, *Basme*, p. 79.

Se ḑice Sêrbilor, în bătaĭe de joc.
A se vedé snóva de la No. 8679.

* △
14051 **A perdut Sêrba zevelca**
Şí-o cată Sêrbu cu leuca.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14050.
2⁰ Se ḑice şi dĕ muĭerile carĭ se îmbată, şi ajung într'aşa stare în cât îşĭ pĭerd podóbele.
Sêrbele pórtă fuste şi zuvelce fórte scurte, de le ajung abĭa până la genunchĭ.

* △
14052 **— Cralavicĭu Marcu**
N'aĭ vĕḑut pe dracu?
— Ba l'am vĕḑut în tîrg
Călărind pe-un Sêrb.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Sĕ ḑice Sêrbilor, în bătaĭe de joc.

*
14053 **A fi Sêrb.**

G. Coşbuc, *Univ.*, Aprilie 1900.

Veḑĭ *Sêrbesce.*

Celuĭ ce vorbesce hodoronc-tronc.

SÊRBĂ

Veḑĭ *Sêrb.*

SÊRBESC

* △
14054 **Mâncare sêrbéscă.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

A se vedé înţelesul la No. 8771.

SÊRBÉSCĂ

14055 *△ **Orĭ-cine nu scie a bate cu picĭorul la sêrbésca.**

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Pentru cel care nu scie să facă óre-ce.

SÊRBESCE

14056 * **A vorbi sêrbesce.**

Acelaş înţeles ca la No. 14053.

SETILĂ

14057 *△ **Setilă.**

L. Şăĭneanu, *Dicţ.*, p. 739.

Personagĭu din basme.
Pentru un om vecĭnic însetat. Porecla ce se dă beţivilor.

SEVASTOPOL

14058 *△ **I-o tras ca la Sevastopol.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată că unul a primit o bătae sdravĕnă de la un altul. Ḑicere rĕmasă ca amintire a resbeluluĭ din Crimeea.

SGABERCEA

14059 * **Sgabercea.**

D. C. Ollănescu, *Teatr. Rom.*, I, p. 63.

Sĕ ḑice bărbatuluĭ mic la trup, spân şi cu pretenţiĭ de eleganţa.

A purtat acest nume un fel de mascariciŭ care ţineà de curtea boerilor Dudescĭ pe la începutul véculuĭ trecut, şi de la care a remas acéstă ḑicere.

SGAĬDARAC

14060 *△ **Când m'oĭu face popă la Sgaĭdarac.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Adica nici-odată. Sĕ ḑice când cine-va sĕ apucă de o trébă peste putinţă a sĕ face.

Sgaidarac e porecla unuĭ cătun pendinte de comuna Tîrnova-de-jos, numit Tunaru-Merenĭ. Acest cătun e sărac în tótă puterea cuvîntuluĭ, şi nu are nicĭ biserică, nicĭ şcólă, nicĭ primărie. De aceea ómenii cred că acest cătun nu va aveà, cât o fi lumea, asemenea lucrurĭ.

SIMION

Veḑĭ *No. 268.*

ŞLEAH

Veḑĭ *Car.*

14061 **Pe şleah.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 706.

Veḑĭ *Şleaŭ.*

1° Adică a spune verde, curat.
2° De a dreptul, fară a ocoli.

«Iţĭ spun curat, *pe şleah,* că 'mĭ eştĭ drăguţă şi că mĕ usuc de dorul teu.» — V. Alexandri.

ŞLEAŬ

Veḑĭ *Car.*

14062 * **Pe şleaŭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 271. — Fr. Damé, IV, p. 72. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Şleah.*

1° Adică verde, curat.

«Şi, ca să nu maĭ ocolim, ţi-oiu spune românesce, *pe şleaŭ*...» — P. Ispirescu.

2° De-adreptul, fara a ocoli.

«A merge *pe şleaŭ*.»

SMARANDA

14063 * **A se face de rîsul Smarandeĭ chĭóreĭ.**

C. I. Creangă, *căpitan*.

Veḑĭ *Curcă, Rîs*.

A se face de rîsul unuĭ om de nimic.

STAN

Veḑĭ *Cap. I, c. Astă-ḑĭ, Nastase*.

14064 * △ **E de ném mare, şi are rude, în pĭaţă, pe Stan lăutaru şi Dobre cimpoeru.**

G. Bănulescu. *înv. c. Puciósa & Moţăenĭ, j. Dîmboviţa*.

Veḑĭ *Boer*.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 10394.

Il est gentilhomme, son père allait à la chasse avec un fouet.

Prov. Franc.

14065 **Unde masă şî pahare**
Acolo şî Stan călare.

Iord. Golescu, *Mss*. II, p. 13.

Veḑĭ *Masă*.

A se vedé înţelesul la No. 8796.

14066 * △ **Orĭ Stan orĭ căpitan.**

BARONZI, p. 60. — HINŢESCU, p. 180. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 167. — V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.* — GR. POÏENARU, *j. Putna.* — G. P. SALVIŬ, *c. Smulţĭ, j. Covurluiu.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.* — ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 9838.

Βασιλεὺς ἢ ὄνο.[1]

Prov. Elin.

Rex aut asinus.[2]

Prov. Latin.

Roi ou rien.

Prov. Franc.

14067 ⌝ * **Adĭ Stan, mâĭne căpitan.**

Vedĭ *Seră.*

A se vedé înţelesul la No. 36.

Hodie Cæsar, cras nihil.[3]

Prov. Latin.

Hier vachier, hui chevalier.

Prov. Franc.

Oggi mercante, domani viandante.[4]

Prov. Tosc.

Heute Herr, morgen Knecht.[5]

Prov. Germ.

---

[1]) & [2]) Rege sau măgar.
[3]) Adĭ Cesar, mâne nimic.
[4]) Adĭ negustor, mâne călĕtor.
[5]) Adĭ stăpân, mâne slugă.

14068 * **Caută Stan ĭĕpa şi Stan călare pe ea.**

Veḑĭ *Lulea, Măgar, Nan.*

Aceleaşı înţelesurĭ ca la No. 13735.

14069 * △ **A nemerit'o ca neĭca Stan cu oiştea în gard.**

D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Veḑĭ *Gard, Irimie, Ivan.*

Aceleaşı înţelesurı ca la No. 13578.

14070 **Ce mĭ-e popa Stan, ce mĭ-e Stan popa.**

BARONZI, p. 59. — HINŢESCU, p. 180.

Veḑĭ *Rada.*

Acelaş înţeles ca la No. 13925.

14071 * **Stan saŭ Bran.**

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, II, p. 44.

Tot una e, şi nimica tot.

14072 * △ **Ţine-te, Stane, că 'ĭ nóptea mare.**

EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.*

Veḑĭ *No. 202.*

Sĕ ḑice, spre îndemn, ca să luptăm cu putere.

14073 * △ **Nu te prinde, Stane, că e nóptea mare.**

AL. DUMITRESCU, p. 131. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — D. ZANNE, *arch., j. Ilfov.* — AL. MARTINIAN, *j. Ilfov.*

Veḑĭ *No. 203.*

1⁰ Când sĕ prinde cine-va la un rĕmaşag.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14072.

SNÓVĂ

Stan se pune la pândă, sa 'şĭ prinḑă nevésta cu ibovnicul eĭ, cu care'l înşelă. Temêndu-se ca nu póte păzi tótă nóptea, de cu séră ceĭ-l-alţĭ ómenĭ de credinţă îĭ spuseră: *Nu te prinde, Stane, că e nóptea mare.»*

* △

14074 Sterge-o, Stane,
Că mănâncĭ bastóne!

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Sĕ ḑice în glumă celor ce-ĭ chemă Stan.
2⁰ Sĕ ḑice cu deosebire celor ce sûnt dascalĭ de biserică.

SNÓVĂ

În vremea veche era pe aicĭ pe la noi, auḑĭ, un popă şi cu un dascăl. Pe dascal îl chema pe nume Stan. La o sfânta Bobotéză plecară amîndoĭ cu botezul prin sat, după obiceĭul nostru. Pĕ drum, ce sĕ sfătuira, ce sĕ vorbira, ca: orĭ ce-or vedea pus reŭ la vr'un creştin, eĭ să pue bine. Şi anume dascălu se însarcina să strîngă lucrurile furate în traistă.

Mergênd la un creştin, popa veḑu pe o laviţă o bardă scósă din códă gata, dór s'o bage în traistă şi pusă bine grozav, la îndĕmână, ce maĭ e vorba! Popa socotind că dascalu n'o fi vĕḑut'o începu a cânta cu glas sus:

Iordane. Iordane,
Sterge barda, Stane,
Că manâncĭ bastóne!

Dascalu însă veḑuse barda maĭ din nainte, şi vrênd s'o bage în traistă, îl arse rĕu la mână şi-ĭ găuri şi traista, aşa fusese de arsă barda. Pasa-mi-te, hoţu de creştin scia maĭ din nainte obiceiul popiĭ şi-al dascăluluĭ şi ca să-ĭ sature de furat, arsese barda în foc şi a pus'o la îndemână într'adins.

Dascalu cu mâĭnile fripte şi cu traista găurită, maĭ auḑind şi pe popa îndemnêndu-l s'o ĭa, îĭ respunse pe acelaş glas:

O şterseĭ
Şi mĕ fripseĭ,
Şi în disagĭ că n'o prinseĭ.
Sfîr o luaĭ, sfîr se duse,
Lua l'ar dracu p'al de-mĭ ḑise!

* △

14075 Eŭ sûnt Stan al luĭ fecĭor,
Care face mămăliga 'n urcĭor.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Dan.*

Sĕ ḑice celor proştĭ, nevoĭaşĭ şi săracĭ.

A face mămăligă în urcĭor, însemnéză a o face ast-fel în cât să nu pótă fi luată cu înlesnire, să fie luată cu economie, cu leguméIă, de pildă ca din urcĭor, de unde se scóte cu anevoĭe un lucru vîrtos.

Acésta locuţiune se găsesce în urmĕtórele versurĭ, ce se recitéză de copiĭ:

Eŭ sunt Stan al luĭ Fecĭor
Care face mămăliga în urcĭor
Şi bagă copiiĭ în fĭarĕ
Să nu se arḑă la ghiarĕ.

14076 * △ A fi Stan Păţitul.

HINŢESCU, p. 180.—I. CREANGA, *Pov.*, p. 139. 179; *Conv.* XI, p. 34. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165; *Rev. Ist.* III, p. 379. — IUL. GROFŞOREANU, c. *Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — E. MAWR, p. 27. — BARONZI, p. 95. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice despre un om care a păţit multe în viéţa luĭ şi prin urmare scie multe, e om cu judecată.

Origina acesteĭ ḑicĕtorĭ trebuĭe căutată în urmĕtórea poveste populară:

POVESTE

A fost odată, ca nicĭ odată, dacă n'ar fi, nu s'ar povesti, pe când se potcovea purecile cu noue-zecĭ şi nouĕ de oca de fer la un picior şi călcâĭul 'ĭ rĕmânea tot gol şi sbura în slava ceruluĭ şi i-se părea că e tot uşor. A fost pe vremea aĭa un om sărac-sărac, aşa de sărac că n'avea după ce bé apa. El n'avea pe lumea cu lumina de cât doĭ flăcăĭ, o sticlă gólă şi o funie de teĭ. Pe flăcaĭ îĭ chema: p'ăl maĭ mare Ion şi p'ăl maĭ mic Stan. Trăi, cât trăi bĭetul om, ca vaĭ de el, sărac lipit pămĕntuluĭ, de ce cătaĭ, aĭa nu gaseaĭ la el, bată-l bruma! Dar tóte au un capĕt în lumea asta, veni vremea să dea şi el ortul popeĭ, să lapede potcóvele şi să scape d'atâta amar de sărăcie, care îĭ glojdorise ósele cât trăise sub sóre.

Pĕ patul morţiĭ îşĭ blagoslovi copiiĭ şi le lăsă cu limbă de mórte, ca să nu se certe pe avere, ca să se maĭ dea în judecaţĭ pe la tribunale, să-şĭ cheltuĭéscă baniĭ pe la avocaţĭ, ci să-şĭ împarţă averea ce le rĕmâne eĭ între eĭ ca fraţiĭ. Tu, Ióne, fecĭoru tatiĭ ăl maĭ mare, să te mulţumescĭ cu funia de teĭ şi să daĭ frate-tĕu celuĭ mic, luĭ Stan, sticla şi aşa să vĕ împăcaţĭ şi să trăiţĭ ca nisce fraţĭ bunĭ ce sunteţĭ. Bĭetul om muri pe braţele copiilor luĭ, care îl şi îngropară îndată la umbra unuĭ copac mare, unde-ĭ săpară o grópă adîncă. După ce-l îngropara, Ion dete frate-sĕŭ Stan sticla şi opri pentru el funĭa de teĭ, după cum orînduise tatăl lor. Aştĭ doĭ baeţĭ îşĭ luara

partea de avere şi plecară în lume după hrană, să se aranéscă cu averea lor fie-care cum l'o învěţa Dumneḑeŭ.

Aşa făcură.

Stan luă sticla şi plecă cu ea în mână la un oraş. Pe ḑrum îl lovì o fóme grozava, de-ĭ venea sa mănânce şi pămînt sărat, dar n'avea cu ce-l săra. Răbdă cum putu până la oraş. Aci trase la o brutărie unde věḑu pâĭne multă. Jupâne, nu maĭ pocĭu, mor de fóme! Aş vrea să-ţĭ daŭ sticla asta p'o pâĭne, că n'am parale să ţĭ-o plătesc acum. Când oĭ face parale, viŭ şi îţĭ plătesc pâĭnea şi îmĭ ĭaŭ sticla. Ba aĭa n'o maĭ fac, băete, caută-ţĭ cu Dumneḑeŭ, eŭ nu pocĭu da pâĭne pe sticle d'alea, rěspunse brutarul. Bĭetul Stan înghiţi în sec şi plecă de la brutărie lihnit de fóme ca un câĭne al nimenuĭ. Maĭ merse ce maĭ merse pe drum şi aprópe de bariera oraşuluĭ, věḑu un car cu un butoĭ în el. Ce aveţĭ, mě nenişorule, în butoiul ala? Avem vin, flacăĭaş, rěspunseră chirigiiĭ, ce nu cum-va îl cumperi tu? Ba nu, dar vream să vě rog sa-mĭ daţĭ să beau şi eŭ odată, şi pe ce oĭ bea v'aş da sticla asta, căcĭ sînt maĭ mort de fóme şi de sete. Ahaaaa! ţi-s'a rîmbotit la vin să beĭ de géba! Las că n'avem ce face cu sticla ta. Du-te la fântână de bé apă să-ţĭ trécă pofta de vin.

Bĭetul Stan înghiţi ĭar în sec şi-şĭ věḑù de drum înainte, cu sticla în mână. Maĭ merse, ce maĭ merse şi sě proţăpi în drum cu frate-seŭ Ion, venea şi el tot la tîrg cu funĭa de teĭ.

Ce maĭ spuĭ, frate Ióne?

Rěu, frate Stane, colindaĭ şépte sate cu funia asta şi nu-mi deteră nimenĭ nicĭ o fărămitura de mămăligă pe ea! Numaĭ pocĭu de fóme, am maĭ belit ochiĭ, ca de capră înnecată! Me duc acum prin oraşu ăsta, dór oĭ capěta ceva pe ea.

Ba, mulţumesc luĭ D-ḑeu, cŭ mâncaĭ de mě săturaĭ şi sticla uĭ-te-o tot sticla! Tu, cu funia aĭa nu facĭ nicĭ pě dracu în oraş, ce, o să lege boeriĭ croznia cu lemne, cu funĭa ta? mĭ fac eŭ pomană cu tine, îţĭ dau sticla mea şi dă-mĭ tu funia. Cu sticla asta, orĭ und' te-ĭ duce în oraş şi eĭ cere de mâncare, îţĭ dă cât vreĭ. fără să-ţĭ ceĭe plată.

Bodaproste, frate-meŭ, că murém pěcatelor de fóme, maĭ mare pomana îţĭ făcuşĭ cu mine!

Stan, rîḑênd pe sub mustaţă, luă funĭa de teĭu şi plecă spre o padure mare. Cum ajunse în marginea păduriĭ, věḑu o ĭapă albă, păscea ĭarbă p'acolo. Fie, ce-o fi, ḑise Stan în gândul luĭ, o să fur şi eu ĭapa asta, dór d'oĭ lua pě ea cât să mě veḑ şi eŭ sătul odată! Se duse numaĭ de cât la ea, şi trup! trup! trup! trup! prinse ĭapa şi o legă cu funĭa. Se duse cu ea în pădure la un lac mare s'o adape. Trăgênd de ea s'o ducă la baltă, nu-şĭ cum îĭ veni în gură şi ḑise aşa, fără să scie ce ḑice:

«Hart alba,
«Sa luăm balta!

N'apucă să ḑică bine vorba şi unde mi-ţi eşi un drac împeliţat din baltă şi-l întrebă: ce ḑicĭ, mě Stane, că ĭeĭ balta? Stan prinse la curaj ce o fi, ḑise în gândul luĭ, şi începu a ḑice:

«Hart alba
«Să luăm balta!»

Ce tot ḑicĭ, mě Stane, nu spuĭ? întrebă dracu ĭar.

Am să ĭaŭ balta asta, să ve las pě uscat, rěspunse Stan sumeţindu-se,

Dracu se duse în fundu lacului, la Tartacotu el bĕtrân, şi î spuse tărăşenia cu Stan.

Tartacotu îĭ ḑise: du-te la el şi luaţi-vĕ la fuga pĕ întrecere şi daca te-o rĕmânea a lui să fie balta, şi noĭ ne-om lua tarăbuţele d'aicĭ.

Dracu eşi numaĭ de cât la Stan şi-ĭ ḑice: mĕ Stane, dacă eştĭ tu aşa voinic, haĭ să ne luam la fugă pĕ întrecere şi daca m'aĭ remâne a ta să fie balta.

Vaĭ de capu tĕu de izinit! Cu tine adeca sa-mĭ prinḑ eu mintea? Eu te las cale de treĭ poşte departe de mine! Dar, ca să îţĭ fac pe voie, haĭ de te ĭea cu un copil al meu la întrecere. El e mic, numaĭ de treĭ ḑile facut şi mĕ învoĭesc ca daca l'oĭ întrece pe el, să-ţĭ las balta ţie.

Şi Stan sĕ duse cu dracu la o lésa de maracinĭ. De-te cu un cîomag în lésă şi eşi un epure. Uĭ-te copilu, ĭa-te cu el la fuga. Dracu fugĭ, epurile fugĭ! Şi epurile de ce vedea pe dracu după el, de ce fugea maĭ iute. Dracu rĕmase în urmă cât daĭ cu praştia.

Dracu să întórse la Tartacot înruşinat şi-ĭ spune, ca s'a luat la întrecere, cu un copilaş al luĭ Stan numaĭ de treĭ ḑile şi tot l'a remas, de nu l'ar fi maĭ vĕḑut de loc de n'ar fi fost bréz în códa.

Du te de-ĭ spune luĭ Stan să ve luaţi la luptă şi dacă te-o trînti el, sa fie balta a luĭ.

Dracu veni numaĭ de cât la Stan şi-ĭ ḑise: haĭ să ne luăm la luptă şi dacă m'aĭ trânti, a ta sa fie balta.

Ptiu! bată-te pârdalnicu să te bată, nevoĭa lumiĭ! Adecă c'o spârcâĭala ca tine, cu un Dómne apară ca tine să me apuc la luptă? Vaĭ de tine şi de tine, prăpăditule! Eŭ când oĭ da cu tine de pamînt, aci îţĭ zace matasea, vin de te ĭa cu pătura d'aci, numaĭ rĕmâĭ zdravăn şi-mĭ pare reu de tine, pipirnicitule, că te vĕḑ tîner! Da ca sa-ţĭ fac pe voie, haĭ de te ĭa la lupta cu un moş al meu, e colea într'o vîezuina, zace de noue anĭ, e maĭ mort şi mĕ mulţumesc, dacă l'aĭ trânti barim p'ala, eŭ vĕ las voă lacul şi eu mĭ-oĭ cata cu D-ḑeu! Şi Stan se duse cu dracu la vîezuina unuĭ urs. Stan începu a striga din gura vîezuineĭ: maĭ traescĭ mĕ, moşule? Ursu începu: mor! mor! mor!

Morĭ, nu morĭ, eşĭ afară de te ĭa la luptă cu băĭatu asta.

Ursu eşi şi puse labele pe dracu, care şedea în gura vîezuiniĭ. Când îl strâuse odată în braţe şi-l lăpĕda de pamînt, sĕ începu a învîrti pamîntu cu dracu, dĕ socotea că a dat alte alea peste el, aşa de cu sete îl trântise ursu. Dracu o rase de fuga ĭar la Tartacot şi-ĭ spune tótă şiretenia, cum se luase la lupta cu moşu luĭ Stan şi cum îl trântise de socotea că nu maĭ scapă cu suflet.

Tartacot îĭ ḑise: ĭa şina asta de fer de o mie de oca şi du-te cu ea la Stan şi care ăţĭ arunca-o maĭ în sus, să remâneţĭ stapânĭ pe baltă.

Dracu eşi cu şina de fer la Stan şi-ĭ ḑise: veḑĭ tu mĕ Stane şina asta?

O veḑ, da ce?

Cine o aruncă maĭ sus din noĭ amîndoĭ, ala se rĕmâie stapân pe lac.

Bine, aşa să fie, ĭa aruncă-o tu întâĭ.

Dracu o aruncă de diminéţa şi veni şina îndăret jos tamau la prânz.

O lua şi Stan dar ce o luă, că n'o lua de loc, că n'ar fi putut nicĭ s'o misce din loc; dar puse mâĭnile în şoldurĭ şi începu a se uĭta în cer şi a face cu mâna în spre acolo, ca cum ar fi facut vr'un semn cuĭ-va.

Da ce te uiţĭ în sus şi facĭ cu mâna, mĕ Stane? întrebă dracu.

Eĭ, ce fac! Me uĭt ca am un frate fierar în cer şi sciu ca-ĭ trebue fier, îĭ fac cu mâna să se dea maĭ la o parte, ca o să-ĭ arunc şina asta.

Ba aïa o fi vorba! respuuse dracu înhaţâud şina de fïer şi sbughindu-o cu ea în lac!

Tartacot când auḑi ce vrea să faca Stan, se înfricoşă şi ḑise ïar draculuï: du-te la Stan şi spuneï, că 'ï dăm un burduf de galbenï, numaï sa ne lase în pace.

Dracu eşi ïar la Stan şi-ï spuse că-ï da un burduf de galbenï, numaı să le lase balta lor.

Bine, o sa-o fac şi p'asta, că mï'e milă de voï, dar sa mi-ï ducï tot tu acasa.

Ţi-ï duc. Şi dracu luă burdufu la spinare ïar Stan încalecă pĕ ıapă. Merseră amîndoï până nazăriră dedeparte o casă acoperită cu ţiglă. Dracu întreba pe Stan: ce sĕ vede colo, mĕ Stane?

E casa mea, mĕ drace, acolo mergï cu banïï.

Da de ce e roşie pe d'asupra, me Stane?

E roşie, fiind-că e acoperită cu pïeï de drac.

D'apoï la colţu ala de ce n'aï pus, că veḑ că nu e acoperită acolo?

Apoï acolo am de gând să puï pïelea ta, me drace!

Dracu cum auḑi aşa, poc! cu burdufu de pămênt şi p'icï ţï-e drumu, băete! Şi fugea dracu de-ï scapărau călcâïele, par'că scapase din puşca!

Stan lua gălbiorïï şi mi-ï aşeză frumos cu burdufu pe ïapa, merse şi se cărabăni într'un sat cu ómenï bunï, îşï cumpără o moşiòră, îşï facu căsuţa buna şi găsind o fată frumósă şi cu minte se însură.

La nuntă la eï am fost chemat şi eŭ. M'am împodobit cu o rogojină cu mânecï, mï-am luat piciòrele la spinare şi am pornit'o la nunta cu calcâïele înainte, ca sa numaï fie nicï dracu ca mine. La nuntă eu m'am pus alergator, le caram apa cu ciuru de la o gîrlă.

Basmu, Basmi
Curu îţï plesui.
Basmu de óla nouă
Curu ţi se facu în douĕ
Basmu de òlă veche
Curu ţi se fac pereche.

Şi încalecaï p'un cărbune
Şi ve spuseï d'ale bune,
Incalicaï p'o prajină
Şi ve spuseï o minciună.

* △

14077 La ori-ce trébă
Pe Stan-Păţitul întrébă.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 28; II, p. 4. — *Semin. Buc. Cl. VII. prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — Hinţescu, p. 192.

* △

Când vreï să începï vre-o trébă
Pe Stan Păţitul 'l întrébă.

G. Bănulescu, *inv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Adică întrébă şi pe ceĭ cu experienţă, pe ceĭ pricepuţĭ.

14078 **Maĭ multe scie Stan-Păţitul de cât toţĭ cărturariĭ.**

BARONZI, p. 67.—HINŢESCU, p. 180.

Adică experienţa întrece adese-orĭ învĕţătura.

* △
14079 **E de pe vremea luĭ Stan-Păţitul.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Scie multe, e om cu experienţă.

* △
14080 **Stan.**

P. DANIILESCU, *c. Sălcuţa, j. Dolj.*

1° Om paţit, cu experienţă.
2° Om guraliv şi mincinos.

Eştĭ din aĭ lu Stan = a'ĭ păţit'o.
A'ĭ dat peste a luĭ Stan = a'ĭ păţit'o.
Nu fi Stan =păţit.
Mĕ, Stane, me! = înţelegêndu-se că vorbesce cu un păţit.

STANA

Vedĭ *a Fugi.*

14081 **Toţĭ baniĭ**
In *punga* Staniĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

* △
Baniĭ
In curu Staniĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1° Sĕ dice când tótă averea ne-o prăpădim cu muĭerile (GOLESCU).
2° Adică nicăerĭ. Sĕ dice când nu aĭ banĭ. — *J. Vâlcea.*

* △
14082 **Baba Stana**
Sor cu mama.

G. BANULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dimboviţa.*

* △
Lelea Stana
E sor cu mama.

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.*

Când cine-va sĕ pretinde rudă cu cine-va de la nouĕ némurĭ.

14083 **Am gândit că ĭeaŭ pe Stana**
Ș'am luat pe Satana.

Hințescu, p. 179.

Am gândit să ĭeaŭ pe Stana
Ș'am fost luat pe Satana.

A. Pann, II, p. 111.

Vedĭ *a Fugi.*

Când unul sĕ plânge de femeea cu care s'a căsatorit.

14084 **Nu cred c'o fi Stana nóstră**
Cum o credețĭ Domnia-vóstră.

A. Pann, II, p. 142. — Hințescu, p. 180.

Când vré unul sa vorbéscă rĕu despre o femee.

* △
14085 **Stana**
Coțofana.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în glumă, celor ce le chémă Stana.

Acéstă ḑicere sĕ găsesce în urmĕtórele versurĭ, ce se recitéză de copiĭ:

Stana coțofana,
Scóte puiĭ tómna,
Și'ĭ lovesce bruma,
Și'ĭ mănâncă ciuma.

STANCA

Vedĭ *Vorbă.*

* △
14086 **Altă Stancă, leĭcă vorbă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 176; *Rev. Ist.*, I, p. 230. — HINȚESCU, p. 180. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeș.*

Acelaș înțeles ca la No. 6384.

* △
14087 **Lumea móre de Tătarĭ,**
Stanca bé cu lăutarĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof.*, *Sc. Norm.*, *Inv. Cl. VII.*

A se vedé înțelesul la No. 8110.

* △
14088 **După Stanca și un colac.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ploștina, j. Mehedinți.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Vedĭ *Colac.*

După ce am pățit un necaz, un rĕŭ și maĭ vine îndată altul tot asupra nóstră.
2⁰ Făcênd unuĭ un bine maĭ poftesce și altele.

* △
14089 **Mână, Stanco, mână,**
Că nu eștĭ bĕtrână.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică ĭubesce, căcĭ eștĭ tînĕră.
Acéstă dicere se întîlnesce în multe cântece poporane:

Mână, Stanco, mâna,
Cu bicișorul de lâna,
Că nu eștĭ bĕtrână,
Mâna, mână și ĭar mână.

STANCĬU

* △
14090 **A fi vaca Stancĭuluĭ.**

T. BALĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi prost peste fire.

STANCU

14091 * △ Stancu ţiganu,
Bate cu cĭocanu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Se ḑice, în glumă, ţiganilor ferarĭ.

14092 * △ A rĕmâne pelea şi osu
Ca pe Stancu bătăĭosu.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ fórte slab, care are numaĭ piele şi osul pe el.

STĂNICĂ

14093 * △ Intr'un papuc ş'o opincă,
Lipa, lipa, nea Stănică.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 45; I, p. 155. — HINŢESCU, p. 140. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Veḑĭ *Pantof.*

Acelaş înţeles ca la No. 7495.

STĂRMINA

14094 * △ Să trecem Stărmina şi vorbim noĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică să trecem greutatea, hopul, primejdĭa.

Stărmina, cóstă vecină cu Hunĭa (veḑĭ acest cuvînt), acoperită cu păldurĭ seculare unde se adaposteaŭ mulţĭ tâlharĭ, în cât călĕtorul nu erà sigur de vĭéţă când umblà prin aceste locurĭ.

STEFĂNESCĬ

* △

14095 **A'ĭ cârpi una pe după Stefănescĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A'l bate în lege.

STIRBEI

* △

14096 **Pe vremea luĭ Stirbeĭ**
Puneaĭ plugu unde vreĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △

Când erà Stirbeĭ
Araĭ unde vreaì.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adica pe vremea Domnuluĭ Stirbei erà pamînt în deajuns. fiind locuitorĭ maĭ puţinĭ. Ţeranul, de şi da dijma din ḑece una şi faceà óre-care claca, dar puneà plugul în moşie unde vreà, şi aveà patulul cu porumb tot plin.

* △

14097 **A petrece ca pĕ timpul luĭ Stirbeĭ.**

P. GÂRBOVICEANU. *prof. c. Valea Marculuĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică bine, în belşug.

* △

14098 **Legaĭu cincĭ, maĭ am cincĭ, şi apoĭ să puĭu pe Stirbeĭ cu ochiĭ la foc.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

SNÓVĂ

Nisce hoţĭ voiau sa intre în casa unuĭ om betrân, de care se bănuia că ar fi avênd parale. Pe când eĭ ascultau la uşa aud pe bĕtrân ḑicênd: *Legaĭŭ cincĭ, maĭ am cincĭ şi apoĭ să puĭu pe Stirbeĭu cu ochiĭ la foc.* Hoţiĭ auḑind aşa au creḑut că uncheaşul a legat deja (cincĭ alţĭ tâlharĭ şi că după ce va lega şi p'ăĭ cincĭ pe care îĭ maĭ are, va pune pe Stirbeĭu cu ochiĭ la foc. Eĭ tocmaĭ se aflau cincĭ la numer

şi căpitanul lor era unul numit Stirbeiu. La audul acestora au fugit cu toţĭ, scapând bietul betrân de mórte prin cuviutele acestea. Dar ce era. Bĕtrânul moşneag se sculase din nópte, îşĭ facuse focul, care lumina şi se încalţa, vorbind singur: *legaiu cincĭ,* adică s'a încălţat la un picior cincĭ degete): *maĭ am cincĭ,* adica maĭ avea de încalţat piciorul ăl l'alt cu cincĭ degete *şi apoĭ să puĭ pe Stirbeiu cu ochiĭ la* foc, adică dupa ce se va încălţa şi la acel picĭor sa 'şĭ pue tuciuleţul căldaruşa la foc ca sa şĭ faca mămăligă. Tuciul luĭ era ştirb şi i-a ḑis Stirbeiu.

STOENESCĬ

* △
14099 Fruntea 'n Bucurescĭ
Códa 'n Stoenescĭ.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Arata o mulţime ne-numĕrata.

STOĬCA

* △
14100 Popa Stoĭca din Farcaş
Care sare şépte paşĭ.

T. Balăşel, *înv., c. Lungescĭ, j Vâlcea.*

Pentru preoţĭ, carĭ maĭ bunĭ ar fi de armata de cât de preoţie.

Popa Stoica, a fost de fel din jud. Romanaţĭ şi anume din com. Fărcaş, de unde şi numele de ‹*Fărcăşanul*›. Acest vitéz preot, vĕḑêndu-şĭ ţéra aşa pângarita de catre Turcĭ, a creḑut că îşĭ va servi patria şi legea maĭ bine încingênd sabia. El a ajuus unul dintre ceĭ maĭ ageri căpitanĭ aĭ luĭ Mihaĭ Viteazul.

Poporul nicĭ până aḑĭ n'a uitat numele acestuĭ preot-erou, ci îl pomenesce adese orĭ în cântecile sale:

Popa Stoica din Fărcaş
Care sare şépte paşĭ;
Hoţu Farcăşenilor
Şcie sama oştilor
Mare şi-a resbóelor;
Ca s'a lasat de popie
Şi de sfânta leturghie
Şi a intrat în miliţie
Tae Turcĭ câte o mie

Şi Tatarĭ nu se maĭ scie.
A lăsat tóca ne-tocată,
Leturghia ne-cântată,
Si-a plecat la rĕsboĭ să-mĭ bată,
A lasat cĭocanele
Şi-a 'ndrăgit pistólele.

14101 **Inainte, popă Stoĭco!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II,. p. 102.

Sĕ dice spre îndemnare la orĭ-ce (GOLESCU).
Vedĭ B. P. HĂŞDEŬ, *Cuvinte din Betrânĭ*, I, p. 83.

STRĂIN

14102 * △ **Mila streinuluĭ**
Ca umbra spinuluĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Cântec devenit dicere, care arată lipsa de ĭubire adeverată a străinilor, între care e chemat cine-va să vĭeţuéscă.

14103 * △ **Străinul tot-dé-una te lovesce şi te chinuesce.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 14102.

14104 * △ **De cât unélta străinuluĭ maĭ bine robul Turculuĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Casimcea, j. Tulcea.*

Să te ferescĭ de a fi unélta straină, să nu te facĭ códă de topor.

14105 * △ **Urma străinuluĭ s'o ardĭ cu nouĕ care de lemne.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Arată rĕutaţile de tot felul ce le a suferit Românul dĕ la străinĭ.

14106 **Cine caută spre străin înstreinat va rĕmâné.**

I. G. Valentineanu, p. 7.

Să ţiĭ cu aĭ teĭ, şi cu obiceĭurile lor.

* △

14107 **Streinul nu te încăldesce.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Să nu aştepţĭ de la mâna altuĭa; folosul ce 'l poţĭ avé este când muncescĭ singur.

Ildén vefá, zehârdén şifá! [1])

Prov. Turc.

*

14108 **Xenlu xen éste** [2]).

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 14102.

△

14109 **E streinul**
Ca pelinul,
Nu 'ţĭ scie dorul şi chinul.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 285.

Acelaş înţeles ca la No. 14108.

*

14110 **Axenlu ti scarchină ĭu nu ti mâcă** [3]).

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Nu scie ce 'ţĭ trebue şi ce dorescĭ; nu te caută la păsurile tale.

---

[1]) (Nu sperà) nicĭ de la străin credinţă, nicĭ de la venin vindecare.
[2]) Străinul străin este.
[3]) Străinul te scarpină unde nu te mănâncă.

14111 * △ Lucru(l) străin nu ţine de cald.

A. Pann, *Edit*. 1889, p. 74; III, p. 101. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 235. — I. G. Valentineanu, p. 30. — P. Gârboviceanu, *prof. Scol. Norm. Cl. VI & VII.* — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.* — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

* △ *Lucru strein nu ţine de cald.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Lucru străin nu ţine cald.

Hinţescu, p. 93.

Vedĭ *Avere, Haĭne.*

1° Lucrul, care nu 'ţĭ aparţine, nu 'ţĭ folosesce.
2° In deosebĭ de lucrul furat nu te poţĭ folosi. — *J. Covurluĭu.*

STROE

Vedĭ *Străin.*

14112 * △ Bate toba
La Moldova,
Că 'şĭ mărită Stroe fata.

T. Bălăşel, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Doba, Dobre.*

Când se mărită vre-o rĕmăşiţa de fată, care a dat cinstea pe ocară.

Acéstă ḑicere se află şi în urmĕtórele versurĭ ce se recitéză de către copiĭ:

Bate toba
La Moldova,
Că 'şĭ mărită Stroe fata.
I'-a mâncat cotoĭul urḑa,
N'are cu ce'ĭ face nunta,

SUCĬAVA

14113 *△ **Nimeresc orbiĭ Sucĭava.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 107. — Al. Lambrior, *Conv. Liter.*, *VIII*, p. 69. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Brăila, Orb.*

Aceleaşĭ înţeleşurĭ ca la No. 5639

Sciscitantes Trojam pervenere Græci. [1])

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Dimandando si và a Roma. [2])

Prov. Ital.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. [3])

Prov. Germ.

ŞULEM

Vedĭ *Haim*

SULTA

14114 * **Armase ca Sulta cu ucnălu.** [4])

I. Coyan. *prof. c. Janina.*, *Epir.*

* *Ş'armase ca Sulta cu ocnălu.* [5])

Ilie Gh[illegible]u. *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *10709 & 13698.*

---

[1]) Intrebând Greciĭ ajunseră la Troĭa.
[2]) Intrebând ajungĭ la Roma.
[3]) Cu întrebărĭ nimerescĭ prin lume.
[4]) Rĕmase ca Sulta cu sulimanul (roşu).
[5]) Şi rĕmase ca Sulta cu sulimanul.

Pentru cel care rĕmâne pacălit. înşelat în aşteptările sale.

In Epir, dar maĭ ales în Albania, fetele obicĭnuesc, în ḑilele de sĕrbatorĭ să 'şĭ vopsésca pĕrul şi degetele cu un fel de suliman roşu. Işĭ póte uşor închipui cine-va cât de mult trebue să ţie fie-care fată, ca perul eĭ să fie bine vopsit în ajunul nunţeĭ sale.

Sĕ povestece că Sultana, o fată tînerā şi frumósa, trebuind să se mărite a doua ḑi, ş'a vopsit de minune pĕrul. Sosesce şi ḑiua mult aşteptata, dar de nuntă nicĭ vorba în casa Sulteĭ, cacĭ ginerele sĕ resgândise şi nu maĭ vré să se însóre. Astfel ca biata Sulta s'a ales numaĭ cu pĕrul vopsit, rĕmânênd şi de poveste.

TĂCHIA

14115 *△ **Urzesce ca Tăchia.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când începĭ rĕŭ un lucru, şi maĭ ales pré în mare. Când sĕ întinde omul maĭ mult de cât îl ĭértă puterile.

A fost în Broscarĭ, şi nu de mult, căcĭ copiĭ de aĭ eĭ maĭ sunt încă în vĭéţă, o femee, numită Tăchia. Sĕ ḑice că odată 'ĭ-a cumpĕrat soţul eĭ bumbac, să facă şi ea pânză. Insă ea s'a pus şi l'a urzit tot pe gard, şi aşa de lungă pânza, în cât nu veneà lăţimea eĭ de cât o palmă, plus că urzise şi pe cel ce trebuĭa să'l bată. Vĕḑênd femeile ca a greşit rĕŭ, aŭ pus'o de a adunat totul şi aŭ învĕţat'o să oprésca bumbacul maĭ mult de jumatate, şi să urzésca pânza scurtă, potrivit cu bumbacul ce aveà.

TANASE

14116 *△ **A fi Tanasĕ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutora.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Adică prost. Sĕ ḑice unuĭa când nu pricepe ceĭa ce'ĭ spuĭ.

14117 * △ **A se face Tanase.**

Epoca *(ziar)*, IV, No. 664. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — M. Canian, *j. Iaşi.*

A se face prost; a se preface că nu înţelege ce'ĭ spuĭ.

14118 * △ **Nu fi Tanase.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluiu.*

* *Nu fi teleleŭ Tănase.*

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.* — Onişor, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.*

* △ *Nu te face Tanasĕ.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14117.

14119 * △ **Tĭulĭulĭuc Tanasĕ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Ca să arĕte neroḑia cuĭ-va.

14120 * △ **A umblà teleleŭ Tanasĕ.**

I. Creangă. *Pov.*, p. 320. — I. Bănescu, *prof. j. Roman.* — A. Gorovei, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Adică fără nicĭ o ispravă.

«In óste am fost numaĭ de sbucĭum: hais haram, cea haram! De atuncĭ încóce *am umblat*, ĭa aşa, *teleleŭ Tanasĕ*». — I. Creangă, p. 320.

14121 **A murit Tanasĕ bărbierul.**

Junimea *(ziar)*, III, No. 15.

Nu maĭ sunt folósele de odinióră.

14122 * △ Nicĭ nu'mĭ pasă
De Tănasĕ;
De Nechita
Nicĭ atâta.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 13752.

TANDA

14123 Rîde Tanda dĕ Manda.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 63.

Adică cel scârbos de cel scârnav, cel mucos dĕ cel urduros, cel trenţĕros dĕ cel dĕspuĭat şî c. l. (GOLESCU).
A se vedé maĭ multe varĭante la No. 5775.

14124 * △ De la Tanda pân la Manda.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştelu, Banat.*

Veḑĭ *Ana.*

A umblà în zadar, a nu se alege cu nimic.

14125 * △ S'a 'ntîlnit Tanda cu Manda (Sanda).

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Când doĭ inşĭ sunt de o potrivă proştĭ.

SNÓVĂ

Tanda, un netot ca toţĭ ne-cĭoplіţiĭ, plecă odată să se însóre. Dar nimenea nu sĕ uĭtà la el. A umblat el destul, şi pe unde 'şĭ-a înţercat dracul copiiĭ, dar de gèba. Uniĭ îĭ spuneau că n'are noroc, alţiĭ că 'ĭ-a făcut cineva de urît, alţiĭ c'a mâncat pâĭne uĭtate, şi câte altele.
In sfîrşit dete peste o netăntòlă, pe care o chemà Sanda, pròstă de dà în gropĭ. De cât n'aĭ ce'ĭ face: cum e sfântul şi tămâĭa. La logodnă părinţiĭ eĭ o învĕţară să nu vorbèsca nimic, până s'o isprăvi totul. Dar... de gèba, că s'a dat de gol.
Cum veniră peţitoriĭ, ea s'a băgat după horn şi a început să manânce mămăligă cu măcriş.

Ginerile, tam-nesam, credênd că face şi el glumă cu Sanda, îĭ dise:
— Şi de ce te îndopĭ ca gâscele cu ĭérbă, Săndiţo?
— Ce ĭérbă, mĕĭ netotule; tu póte aĭ maĭ mâncat de când eştĭ legumă ca asta?
— A... sa bé, să bé», rĕspunse ginerile.
Adică tot vorba de demult: *s'a întîlnit Tanda cu Manda.*

14126 * △ **Nu'ĭ Tanda ci'ĭ Manda.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 566. — I. Creanga, *Amint.*, p. 108.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică nu e ce'ţĭ spun eŭ, ci e ce spuĭ tu. Şi când, la urma urmeĭ, şi una şi alta e acelaş lucru, e tot una.

«— Nu sĕ dice Mecet, ci Catihet, tată, rĕspunse Ion ruşinat.
«— Na, na, na, Măria Ta! par'că astă grijă am eu acum? vorba ceĭa: *nu'ĭ Tanda ci'ĭ Manda*; nu'ĭ teĭu beleĭu. ci'ĭ beleĭu teĭu... de curmeĭu». — I. Creangă.

C'est bonnet blanc et blanc bonnet.

Prov. Franc.

14127 * △ **Cum Tanda, cum Manda.**

E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Cum e (îĭ) Tanda aşa e ('ĭ) şi Manda.*

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — K. A. Zamfirescu-Diacon, *c. Stiubienĭ, j. Dorohoĭu.*

Când doĭ se potrivesc, sunt de o potrivă proştĭ.

14128 * **Tanda Manda (treĭ leĭ bucata).**

G. Poboran, *inst. j Olt.*

Vedĭ *Turc.*

Acelaş înţeles ca la No. 14127.

14129 * △ **Ce mĭ-e Tanda, ce mĭ-e Manda.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 14127.

TÂNDALĂ

14130 *△ **Tândală cu Păcală.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 13851.
Tândala este un om leneș, murdar, care tândălesce, tîrhanesce, face lucrurile de mare silă, de mare nevoïe.

TÂNGĂLĂ

14131 *△ **Tângălă**
Cu Mângălă.

T. BĂLĂȘEL, *preót, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1° Sĕ dice când se întîlnesc doĭ nătăfleți.
2° Sĕ dice unor ómeni câloși peste fire, murdarĭ, leneșĭ, etc.
Tângălă e un fel de Tândala.
Mângală, om murdar. de la mânzălélă, mânzălos.

ȚANI

14132 **Țani cu Gani.**

IÓN NENIȚESCU, *Rom. Maced.*, p. 537.

Vedĭ *Vru,u*

Sĕ dice despre două persóne strîns legate.

ȚAPU

14133 *∠ **Nu'țĭ maĭ bate capu**
După Nicu Țapu.

GAVR. CNISOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiu.*

Nu maĭ umblă dupa un ștrengar care bate și sare tóte gardurile.

TĂRTĂCUŢĂ

* △
14134 **Tărtăcuţă
Ăl de se face mâţă.**

T.: Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de un om care stă ghemuit, întocmaĭ ca o pisica când stă la păndă, la şórecĭ.

Tărtăcuţă se ḑice şi unuĭ dovlecel ca pumnul de mic.

TĂTAR

Veḑĭ *Codrĕn.*

Poporul crede că Tatariĭ aŭ fost nisce ómenĭ marĭ, voĭnicĭ, şi la chip opăciţĭ ca în chipul draculuĭ, buzaţĭ şi cu pĕrul creţ. Eĭ erau ruptĭ din Jidovĭ. Unul singur luà o vacă în spinare saŭ o aruncà peste gard.

Tătariĭ erau ómenĭ rĕĭ, mult maĭ rĕĭ ca Turciĭ. Eĭ mâncaŭ şi carne de om. Prădaŭ lumea, dar maĭ mult robeaŭ fetele şi nevestele cele frumóse, tătăróĭcele lor fiind grozav de urîte.

A se vedé în Ionescu-Gion, Istoria Bucurescilor, pag. 13 amănunte asupra Tătarilor, luate din Mss. No. 227 al Academieĭ Române.

*
14135 **— Tată, am prins un Tătar!
— Lasă'l şi vino 'ncóce.
— Apoĭ nu mĕ lasă el pe mine.**

Gr. Alexandrescu, *magistr j. Putna.*

Veḑĭ *a Lăsà.*

A se vedé înţelesul la No. 5386.

* △
14136 **Ţéra pĭere (pere) de Tătarĭ,
Şi el bé cu lăutarĭ.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 105; II, p. 118. — Hinţescu, p. 185. — P. Gârbovicernu, *prof. Scol. Norm. Cl. VII.*

Ţĕra pĭere dĕ Tătarĭ,
*P*** bė cu lăutarĭ.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Ţĕra pĭere de Tătarĭ,
Hâncu bė cu lăutarĭ.

PALODA *(ziar)* Dec., 1893.

* △
Lumea mòre de Tătarĭ,
Stanca bė cu lăutarĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Scol Norm. Cl. VII.*

* △
Ţĕra mòre de Tătarĭ,
Sdrònţa pune lăutarĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

*
Ţĕra geme de Tătarĭ şi baba se pĭeptenă.

A. MARTINIAN, *j, Ilfov.*

Vedĭ *a Bĕ, a se Găti, Lĕgăn, a se Pĭeptenà, Sat.*

Sĕ ḑice când, în primejdiile cele marĭ aflându-ne, noĭ atuncĭ ne înveselim şî maĭ ales muĭerile (GOLESCU).

*
14137 Doar nu vin Tătariĭ.

Conv. Liter., *XXI.* p. 521. — LAZĂR ŞAĬNEANU, *Semas. Rev. Ist.* II. p. 693.

*
Doar nu daŭ Tatariĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 288. 713 & 902. — M. CANIAN, *j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Turc.*

Când unul sĕ grăbesce, fuge fără nicĭ o pricină maĭ însemnată.

«Eacă venim, venim; maĭ încet vornice, *că nu daŭ Tătariĭ.*» — V. Alexandri, p. 713.

Gróza pe care aŭ inspirat'o Tatariĭ se cunósce şi din urmĕtorul obiceĭu rĕmas pe la ţéră.

Sunt nisce gândacĭ negri carĭ se adună pe câmp, la baligă de cal próspĕtă, şi o scormonesc. Dacă le strigĭ atuncı: Tătariĭ! Tatariĭ! gândacĭ încep a fugì şi a sburà, care în cotro apucă; pe când dacă nu le strigĭ aşa. staŭ pe loc şi 'şĭ vĕd de lucru.

14138 **Par'că 'l alungă Tătariĭ (din urmă).**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 50. — B. P. Haşdeu, *Etym. Magn.*, p. 962.

* *Par'că vin Tătariĭ.*

A. de Cihac, II, p. 404.

Acelaş înţeles ca la No. 14137.

14139 * △ **Par'că 'ĭ în ţéra luĭ Han Tatar.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Face ce vré, nu ascultă de nimenĭ.

14140 * △ **E maĭ rĕŭ ca pe vremea luĭ Han Tatar.**

G. Bănulescu, *înv. c. Piatra Iepiĭ & Bădenĭ, j. Dîmboviţa.*

E nesiguranţă şi jaf.

14141 * **De pe vremea luĭ Han Tatar.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Pentru un om amarnic.

14142 * △ **O ĭérnă de a luĭ Han-Tatar.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j Covurluĭu.*

O ĭérnă cumplit de grea.

«Câte grade de frig va fi fost nu pot sci, fiind că n'am obiceĭul de a căută la termometru; dar sciu atâta că eră un ger de a luĭ Ciucĭulea şi *o iérna de a luĭ Han Tătar* » — N. A. BOGDAN, *Şi nouĕ şi vechĭ.*

14143 *△ **A fi Tătar.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

A fi păgân, om rĕŭ, varvar.

14144 *△ **A fi Han Tătar.**

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om reŭ peste fire, păgânu păgânilor.

14145 *△ **Du-te în Han Tatar!**

D-na CATINCA LAMBRINO, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — D-na ZOE MIHAILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Adică du-te draculuĭ.

14146 *△ **A fi ale Tătarilor.**

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Adică ale străinilor.

«De ce 'ţĭ baţĭ joc de lucrurile acestea, *că doară n'ar fi ale Tătarilor.*»

14147 *△ **Ce Tătariĭ!**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când vroesce să arete o mirare; că nu scie ce să fie saŭ ce să se fi întîmplat.

14148 * △ Tătar.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*.

Adică vîntul de la rĕsarit.

TĂVĂLICIU

14149 * △ A dà peste căpitan Tăvăliciu.

G. POBORAN, *inst.* j. *Olt.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv.* c. *Smulţi*, j. *Covurluiu*.

Adică a fi bătut.

TÉCĂ

14150 * △ Badea Técă
Gură sécă.

V. SALA, *dasc.* c. *Sebişu*, *comit. Bihor*, *Ungaria*.

Vorbesce vorbe góle.

14151 * △ Tot de aĭ lu(ĭ) Técă,
Sépte p'o ĭépă.

I. ANTONESCU. *înv.* c. *Vâlcele*, j. *Argeş*. — G. POBORAN, *inst.* j. *Olt*.

Om slab, sărac, sgârcit.

14152 * △ Toţĭ de aĭ lu(ĭ) Técă,
Loviţĭ cu leuca.

MARIN RĂDULESCU, *Scol. Inst.* c. *Slatina*, j. *Olt*.

* △ *Tot de aĭ luĭ Técă.*

V. RÎMBU, c. *Brănescĭ*, j. *Dîmboviţa*.

Pentru ceĭ proştĭ.

TELELEŬ

14153 *△ **A âmblà Teleleŭ și Trifon încolo și încóce.**

S. FL. MARIAN, c. *Suciava, Bucovina.*

Pentru ceĭ ce 'șĭ pĭerd timpul în zadar.

TELEORMAN

Veḑĭ *Vlașca.*

ȚENCHĬU

14154 * **A dà din țenchĭu în țenchĭu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Țanc.*

Ada din colț în colț, a se frămîntà de necaz, a nu scie cum să facă s'o brodésca, să scape de strîmtóre, din încurcătură.

«*Țenchĭul* sau hotarul turcesc.» — NIC. COSTIN, *Letop.* I. p. 409.

«Așa aŭ nemerit *țenchĭul* sĕu Iòn Voda.» — GR. URECHE, *Letop.*

ȚÉRĂ

14155 *△ **Cel din țéră străină póte spune câte 'ĭ va plăcé!**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Când unul ne spune lucrurĭ de necreḑut.

A beau mentir qui vient de loin.

Prov. Franc.

14156 *△ **Țéra 'ĭ plină de nevoĭ**
Și vulturiĭ fur la mieĭ.

NEC. D. MATEI, c. *Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Când cei micĭ sunt asupriţĭ şi jefuiţĭ de ceĭ marĭ.

* △

14157 **Cum este ţéra aşa şi obiceĭurile.**

Semin. Buc. Cl. VIII prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Vedĭ *Obiceĭu*.

Acelaş înţeles ca la No. 12378.

* △

14158 **Ţéra taĭe scara.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

Puterile statuluĭ, sau celor maĭ puternicĭ, îţĭ taie poftele.

* △

14159 **Cine umblă din ţéră în ţéră nu e om.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Casimcea, j. Tulcea.*

Omul are o patrie, un ném, de care e dator să se ţină nedeslipit.

△

14160 **Să fiĭ tot-dé-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră.**

V. Alexandri, *Poes. Pop.*, p. 199.

E maĭ bine să fie cine-va la colţ de ţéră şi la mijloc de masă.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 179. — Hinţescu, p. 14.

Să te silescĭ să fiĭ tot-dé-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră.

C. Negruzzi. I, p. 247.

* △

Staĭ tot-dé-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră de vraĭ să o ducĭ bine.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
Stăĭ la mijlocul meseĭ şi la capĕtul ţĕriĭ.

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

La cap de ţĕră să 'ţĭ facĭ casă, şi să 'ţĭ alegĭ loc la mijloc de masă.

A. PANN, *Arghir*, p. 11.

Tot-dé-una la colţ de ţéră să 'ţĭ facĭ casă, şi să 'ţĭ alegĭ loc la mijloc de masă.

A. PANN, II, p. 147.—HINŢESCU, p. 29.

Vedĭ *Masă.*

A ţine la cinste dar a fi gata a da dosul.

La colţ de ţéră eştĭ ferit de venirea ne-aşteptată a duşmanuluĭ, odinióră Turc, Tătar, Rus saŭ Polon, la mijloc de masă eştĭ la locul de cinste şi prin urmare bine servit.

Acéstă ḑicere a rĕmas din timpul năvalirilor străine.

14161 * △ **La cap de masă şi la colţ de ţéră.**

A. GOROVEĬ, *c. Folticeni, j. Suciava.*

Acéstă variantă, care se deosibesce de tóte cele carĭ s'aŭ trecut la No. 14160, are totuş acelaş înţeles.

14162 * △ **Bună ţéră, rea tocmélă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86. P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 104, *Rev. Ist.*, I, p. 458. HINŢESCU, p. 185. I. G. VALENTINEANU, p. 7. GR. JIPESCU, *Răur. Oraş.*, p. 280. — HELIADE-RĂDULESCU, p. *Mouv-t* 48, p. 67. — AL. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.* G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — P. GÂRBOVICEANU, *Cl. VI, Scol. Norm. Inv.* G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 45.

* △
Bună ţéră rea tocmală.

V. A. Forescu, c. *Stănişóra, j. Suciava.*

Sĕ ḑice pentru cea rea ocârmuire la o ţéră bună (Golescu).

«Ce *tocmélă* să hie la o óste ce erà ca un roiu fără matcă.»—Miron Costin, *Letop.*

«Céla ce nu face la boeriea luĭ după *tocmélile* şi naravurile ce-au fost maĭ de demult, aceiĭ boeriĭ, ce face alte obicée după voia sa, acele sĕ chiamă că gresésce cu înşelaciune.» — V. Lupu, *Prav.*, p. 59.

«De vor veni la manăstire, de vor luà *tocméla* călugărésca, aceia să fie slobodḑĭ dentru tóte. — V. Lupu, *Prav.*, p. 105.

Decĭ pentru ce de 'nceput omul şi muierea 'ĭ-aŭ facut Dumneḑeŭ... datu s'au muieriĭ o *tocmélă* óre caria a se vedé, ca diînsa în tóte lunile vĕḑutele la arĕtarele face încéperia ce éste.» — V. Lupu, *Prav.*, p. 115.

«Muiarea maĭ nainte până nu se va curăţi, de *tocméla* ce 'ĭ iaste, prescurĭ sa nu facă.» — V. Lupu, *Prav.*, p. 116.

«Preotul de va face orĭ-ce după *tocméla* sfinţilor părinţĭ... uniĭ ca aceia să fie lepădaţĭ.» — V. Lupu, *Prav.*, p. 119.

«Drept aceia şi céle *tocmélă* carele cu îndelungat obicéiu s'au ispitit, şi s'au păzit de multă vréme sûnt de trébă, iară nu maĭ puţin ci ca şi învĕţăturile şi légea ce e scrisă. — V. Lupu, *Prav.*, p. 143.

«*Tocmélă* sau cartea iaste drépta sfătuire a omuluĭ care va să facă la mórtea luĭ ispravă întru bucatele luĭ şi le împarte cum va.» — V. Lupu, *Prav.*, p. 252.

Din ḑicere ca şi din exemplele de maĭ sus reiese că în vechime cuvîntul *tocmélă* aveà înţelesul de organisare, regulă stabilită, obiceiu pămîntuluĭ, testament, soróce, etc. Ne maĭ dându-se astă-ḑĭ cuvîntuluĭ tocmélă nicĭ unul din aceste înţelesurĭ, se adeveresce ast-fel vechimea ḑiceriĭ de faţă.

* △
14163 **Ţéra 'ĭ mică, ţéra 'ĭ tare,**
Şi duşmanul spor nu are.

V. Alexandri, *Poes. Pop.*, p. 173.

Unirea şi dragostea tutulor pentru o patrie, chiar dacă acéstă e mică, o apĕră de orĭ-ce lovitură a duşmanilor.

*△
14164 Fie pâĭnea (pânea) cât de rea,
Tot maĭ bună în ţéra mea.

I. G. VALENTINEANU, p. 48. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*— T. BĂLĂŞEL, *c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Fie pâĭnea cât de rea,
Tot maĭ bine în ţéra mea.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p 382; *Conv. Liter.*, XXI, p. 567. — G. CREŢEANU, *Cântec-Străin.*

Fie pânea cât de rea,
Numaĭ fie în ţéra mea.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 546.

Omul, cât de sărac ar fi, tot e maĭ fericit în pămîntul sĕŭ, de cât bogat fiind şi între străinĭ.

Ὁ πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ᾽ ἄλλοις πυρός.[1])

Lucian.

Patriæ fumus igni alieno luculentior.[2])

Prov. Lat.

Meglio pane e aglio in casa mia, che lesso e rosto in casa d'altri.[3])

Prov. Tosc.

Unser Rauch ist besser, als des Nachbarn Feuer.[4])

Prov. Germ.

[1]) Fumul din patrie se pare omuluĭ maĭ plăcut de cât focul de aĭurea.
[2]) Fumul din patrie e maĭ plăcut de cât focul străin.
[3]) Maĭ bine pâne şi usturoiu în casa mea, de cât prăjitura şi friptură în casa altuĭa.
[4]) Fumul nostru e maĭ bun, de cât focul străin.

Dry bread at home is better, than roast-meat abroad.[1])

Prov. Engl.

14165 Fie pâĭnea cât dĕ próstă
Tot sĕ chĭémă ţéra nóstră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71.

△
Maĭ bine pâne maĭ próstă
Să se ḑică 'n ţéra nóstră.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 285.

Arată dragostea cea mare ce trebuĭe să avem către ţéra nóstră (GOLESCU).

△
14166 De cât în ţéră streină
Cu pită şi cu slănină,
Maĭ bine în satul tĕŭ,
Cu malaĭul cât de rĕŭ.

S. FL. MARIAN, *Nunta, Trans.*, p. 48.

△
De cât în ţéră străină,
Cu colac de grâŭ amână,
Maĭ bine în satul tĕŭ,
Cu pâne de mălaĭu rĕŭ.

Poes. Pop. Bucovina, apud B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p.1015.

Acelaş înţeles ca la No. 4165.

△
14167 D'ar fi pânea cât de bună
Tot se face cleĭu în gură
Dacă e 'n ţéră străină.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 285.

---

[1]) Pânea gólă în casa ta e maĭ bună, de cât friptura străină.

* △
Fie pâĭnea cât de bună, nu e bună 'n țéră striină.

T. BĂLĂȘEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică prin străiniĭ nu poțĭ fi tihnit, chĭar dacă aĭ avé tóte bunătățile din lume.

* △
14168 Singur în țéră striină
Unde nu e dor și milă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 14167.

14169 Vaĭ săracă țéră,
Cum aĭ ajuns de ocară!

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.*

Adică când unul a ajuns de ocară.

* △
14170 Țéra e largă!

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice arĕtând că eștĭ liber sa facĭ ce vreĭ, să te așeḑĭ unde vreĭ, să 'țĭ alegĭ pe cine vreĭ, căcĭ: *țéra e largă,* aĭ unde și de unde.

*
14171 Stăm prost cu țéra.

DIM. ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

* △
Staŭ rĕŭ cu țéra.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

1° Când unul nu 'șĭ face datoria. Se ḑice maĭ ales de unul maĭ mare către inferiorĭ.
2° Arată lipsa de banĭ.

14172 *△ **Din ţéra luĭ Vodă.**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Rĕspuns glumeţ ce se dă celuĭ ce te întrébă de unde eştĭ.

14173 *△ **A plăti un colţ de ţêră.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice despre un lucru scump, bun, rar în felu luĭ. De pildă o fată frumósă.

14174 *△ **A plecà în ţéră.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

A plecà din loc în loc, fără să scĭĭ anume unde mergĭ. «*Me duc în ţéră,*» se ḑice de Româniĭ transilvănenĭ, cu înţelesul că se duc în România.

14175 * **In şépte ţĕrĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 63.

Adică în multe locurĭ, departe.
«Se cununară făcênd o nuntă de se duse vestea *în şépte ţerĭ.*» — P. Ispirescu.

14176 *△ **A umblà din ţéră în ţéră.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A nu 'şĭ găsi locul de adăpost şi de odihnă.

14177 *△ **A sĕ pune cu ţéra.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Europa.*

A se apucà de o luptă nepotrivită din care trebue neapĕrat să ĭésă învins.

14178 * △ **Vîntură ţéră.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1536.

Vedĭ *Lume.*

Om ne-statornic, svînturatic.

14179 **Cap de ţéră.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 152.

Lucru însemnat, greŭ de făcut, etc.

«Ia lasă, bade Ipate, lasă; nu te maĭ punea şi D-ta atâta pentru te mierĭ ce şi maĭ nemica, *că doar n'are să fie un cap de ţéră.*» — I. CREANGĂ, p. 152.

14180 * △ **Doar nu 'ĭ ţéra de jaf.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Doar nu 'ĭ ţéra 'n jac.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 719.

Când cerĭ saŭ vreĭ să ieĭ un lucru care ţi se refusă.

RĔSVRĂTESCU. — Pâcalire de leliţă, cere plată o guriţă.
SUSANA. — (respingêndu'l). Da cată'ţĭ de drum, omule. *Doar nu'ĭ ţera 'n jac.*
RĔSVRĂTESCU. — Ţéra nu'ĭ de jac, dar, tu 'mĭ eştĭ pe plac, pre legea me!» — RUSALIILE, p. 719.

14181 * △ **A pune ţéra la cale.**

I. CREANGA, *Amint.*, p. 154. — GR. JIPESCU, *Rcur. Oraş*, p. 284. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 13211.

«Vaĭ de ţéra când ajunge s'o pue copiiĭ la cale.» — I. CREANGĂ.

2⁰ In derîderea unuĭa care crede că a făcut o mare ispravă.

14182 * △ **Cu una cu douĕ nu puĭ ţéra la cale.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Când un lucru nu se face tocmaĭ uşor, cum sĕ crede.

14183 * △ **A dà ţĕrilor ocol.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de omul care umblă mult.

Fireĭ maĭcă blestemată
Că nu m'aĭ făcut d'o fată,
Să şeḑ cu tine pe vatră.
Ţi-ar fi casa măturată
Şi vatra plină de apă;
Şi m'aĭ făcut d'un fecĭor
Să daŭ ţĕrilor ocol.

Poes. Pop.

14184 * **A fi de la ţéră.**

Gr. Alexandrescu, *magist. j. Putna.*

Adică prost, bădăran, mojic.

14185 **Ho, ţéră!**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 393.

Adică staĭ, tacĭ mojice, bădăranule.

ŢÉRA ROMÂNÉSCĂ

14186 * △ **Hatîrul şi păduchiĭ nu ĭes nicĭ odată din Ţéra Românéscă.**

P. Gârbovicĕeanu, *prof. c. Domnescĭ & Costescĭ, j. Vâlcea.*

Adică totul se face în ţéră prin hatîr, ĭar nu după buna dreptate.

14187 *△ **La Dumneḑeŭ şi la Ţéra Românéscă totul este cu putinţă.**

Nic. Mateescu, *înv. c. Moriliţa, j. Putna.*

La Dumneḑeŭ şi în Ţéra Românéscă tóte sunt cu putinţă.

Voinţa (ziar) XII, No. 3199 & 3418.

Când se întîmplă ce-va de mirare, de ne-creḑut.

Tout arrive en France. [1])

Prov. Franc.

14188 **Ţéra Rumânéscă, curvă bĕtrână.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 95.

Adică dĕ multe ce a paţit, ca o curvă, nu sĕ maĭ sperie dĕ nimic (Golescu).

ŢĔRIPAÏA

Veḑĭ *Mesdraĭa.*

TERPENTIN

14189 **Terpentin, Terpenteac**
Tot un fleac.

Sentinela (ziar) Bucovina, No. 2999.

Sĕ ḑice pentru Ruteni, în bătae de joc.

ŢIGAN

Vezĭ *Balamiş-Balamuş, Biserică, Cort, Credinţă, Cumpĕt, Cur, Dumneḑeŭ, Grec, Jidan, Masă, Turc.*

[1]) Veḑĭ: Mémoires de Lenet, édit. Michaud et Poujoulat, p. 413.

CREDINŢE

Ţiganu e rudenie cu dracu, d'aia e aşa tare de rabdă la ger şi focu nu-l pîrlesce, n'are urît şi frică miez de miez de nópte dormind pe sub corturĭ.

Pe ce pune mâna Ţiganu, se spurcă. Aşa că dacă e lucru de mâncare să-l lepedĭ, dacă e vr'un vas sau alt ceva, orĭ să-l arḑĭ în foc, orĭ să-l spelĭ în patru-ḑecĭ de ape şi să-l aiezmuiescĭ cu aiazmă de la Bobotéză.

Cu Ţiganu nu e bine să mănâncĭ dintr'o strachină, orĭ să beĭ dintr'un pahar, căcĭ te spurcĭ.

Dacă s'ar fi întîmplat să ţi-se culce un Ţigan în pat, orĭ barim să-ţĭ şaḑă pe un scaun, ieĭ blănile patuluĭ orĭ scaunul şi le pîrlescĭ pe foc, şi numaĭ dup'aia să te maĭ culcĭ în patul acela, orĭ să maĭ şeḑĭ pe scaunul acela, căcĭ alt-fel te pângărescĭ.

Dacă va intră vr'un Ţigan în vre-o biserică, trebuie tîrnosită d'al doilea.

Dacă ar ciupi vr'un Ţigan vre-o femee Româncă, să tae şi să lepede carnea ciupită de Ţigan, căcĭ carnea aia e spurcată.

Dacă ar fi apucat vr'un Ţigan vr'o femee Românca numaĭ de cămaşă, să tae şi să lepede petecul acela, cacĭ e spurcat.

Cu Ţiganu nu e pomană, orĭ ceĭ-aĭ da, cea ce-ĭ daĭ, îĭ daĭ că n'aĭ ce dracu te face, că te scóte din minte afară cu cerutu.

La ţiganĭ nu e bine să daĭ ceva de pomană, că 'ţĭ fură ciòra puiiĭ de la cloşcă.

Ingeru, p'ăl d'a căḑut beleaua să fie tovaroş Ţiganuluĭ de la botez până la mórte, şade departe de Ţigan patru-ḑecĭ de paşĭ, că Ţiganu pute al draculuĭ a câine plouat şi plânge mereŭ bietul înger.

Când móre Ţiganul, Dumneḑeu îĭ iea miru ăl mare şi botezul, şi-l bagă d'a dreptul în iad.

Din Ţigan nu se póte face popă, căcĭ şi-a mâncat biserica, mâncar'ar crapăt, doar numaĭ dacă i-o lua nouă pieĭ după trupu luĭ şi o maĭ trăi se face popă la creştinĭ. Biserica Ţiganilor a fost de zid şi a Românuluĭ de caş, uşile de slaninĭ de porc, lacătul un purcel fript. Ţiganiĭ a rîmnit la biserica Românilor şi au cerut să schimbe. Românu a vrut să schimbe cu condiţie ca sa le fie Ţiganiĭ lor robĭ cât o fi lumea. Ţiganiĭ aŭ vrut şi aşa şi d'aia eĭ aŭ fost robĭ la Românĭ. Ţiganiĭ lacomĭ aĭ draculuĭ, s'aŭ năpustit pe biserică şi în treĭ ḑile a şi mâncat'o, mânca-i-ar pămîntu.

Ţiganu are piezĭ bune: dacă îţĭ iasă înainte îţĭ va merge bine, veĭ câştigă în drumul care îl facĭ.

Nu e bine să fiĭ naş Ţiganuluĭ, căcĭ pe lumea aĭ-l'alta s'agaţă de tine de te trage la iad, sa te cinstéscă. El te ar resbi, şi te-ar băgă în iad de bună samă. dacă ar fi maĭ slab îngeru tĕŭ.

Ca să nu se maĭ deóche şi să nu-l maĭ iea frigurile, copilul mic îl daĭ să sugă la o Ţigancă.

Cu Ţiganu nu e păcat: poţĭ să-ĭ facĭ orĭ ce-ĭ vrea; căcĭ toţĭ Ţiganiĭ din lume nu fac cât un creştin al luĭ Dumneḑeŭ.

Când merg Ţiganiĭ la biserică, eĭ trebue să stea în urma Românilor şi să iea anaforă în urma lor.

La cimitir, Ţiganiĭ trebue îngropaţĭ de başca, ca să nu se amestece ósele lor cu ale Românilor.

La mesele publice, cum la nunţĭ, la cumetriĭ, la pomenĭ, etc. eĭ trebue să stea în códa mesiĭ, orĭ la altă masă de başca; nu amestecaţĭ cu Româniĭ.

Turcul, Ovreiul şi tóte naţiile din lume sînt maĭ curate de cât Ţi-

ganiĭ, căcĭ dacă se botéză din eĭ se póte face popă, dar din Țiganĭ te-o feri sfântu!

A se vedé tot la T. BĂLĂȘEL, *în Șezătórea, I,* p. 213. *Credințe privitóre la țiganĭ și Șezatórea, III,* p. 34—39.

LEGENDĂ

I

Moș Adam a avut fete maĭ multe cu una de cât băețĭ. Băețiĭ s'aŭ însurat și au luat fie care câte o fată și a maĭ rĕmas una stingheră. Ea a mers la tată-seŭ și l'a întrebat: dar eŭ ce să fac, tata? Moș Adam ĭ-a respuns: de, fată taĭcăĭ, eu n'am nicĭ o putere, dacă a vrut Dḑeu așa cu tine, umblă și tu de-colo până colo printre cele'l-alte.»

Ea așa a făcut, a început a umblă din barbat în bărbat ca fleórțele din ḑina de adḑĭ. Și din ea se trag tóte curvele din ḑiua de aḑĭ.

După câtă-va vreme, surorile eĭ n'aŭ maĭ suferit'o. și au lua-t'o la gónă dintre ele Ea atuncĭ s'a dus la marginea mărilor, șĭ-a făcut un bordeĭ acolo și se ținea cu un Faraon, care ĭeșeà din apă în tóte nopțile la ea Ea a facut cu Faraonul maĭ mulțĭ copiĭ, toțĭ negri și urîțĭ în chipul dracului. Din ăștĭ copiĭ se trag Țiganiĭ din ḑiua de aḑĭ. D'aia le și ḑice Țiganilor lumea «*Faraonĭ.*»

II

Un Român, dĕmult-dĕmult, se îmbetase rĕŭ, caḑuse și adormise buștén lângă un drum, așa că un scia de capu luĭ, era maĭ mult despoĭat, ca vaĭ de el. Nu sciŭ cum sĕ brodi, că trecu pe acolo un fecĭor de aĭ luĭ care erà cel maĭ mare. Ăst fecĭor, cum îl vĕḑu așa de dichisit, începu să se rîḑă de el: luă o balegă de vacă și mi-ți-l mâuji bine frumos cu ea peste tot trupu, de-l făcu sa rîḑă și draciĭ de el. Apoĭ el se pitulă în nisce tufe p'aci p'aprópe, ca să vaḑă cum aŭ să rîḑă ómeniĭ care or trece pe drum, când l'or vedeà așa blescăit cu balegă. Nu trecu mult și trecu pe drum fecĭoru cel maĭ mic al omuluĭ acela. care, cum îl vĕḑu, iĭ scapă să plângă de cĭudă că ajunsese tată-sĕŭ așa. Îl coperi frumos cu șuba de pe el, îl deșteptă și îl duse la o gîrlă unde îl spală de balega, îl premeni și îl luă acasă. Nu sciŭ cum face, nu sciu cum drege, că vede și pe frate-sĕŭ pitulat în tufe. Atuncĭ îĭ dete în gând că el, nu altu, s'a rîs de tata al lor, și-ĭ spuse luĭ tată-seu

Acesta, cum auḑi de uua ca asta, îl blestemă a lemne sĕcĭ: să se aléga prafu și pulberea dĕ el, să fie dĕ rîs la lumea întrégă și cum l'a batjocorit pĕ el, de l'a făcut negru de balegă de sus până jos, tot așa să fie el ném de nému luĭ negru ca balega și slugă să fie la frațiĭ luĭ ăĭ maĭ micĭ, el să pórte numaĭ sdrențele fraților luĭ, haĭne noĭ sa n'aĭbă în vecĭ!»

Și așa a rĕmas în vecĭ, că Țiganu e negru ca o balegă de par'că e curat dracu. Rîsu și batjocura lumiĭ este el, că tótă lumea rîde și își bate joc de Țigan. Prafu s'a ales de el, că n'are cer, n'are pămînt și până nu s'or milogi pe la alțiĭ n'au ce mâncà Sdrențe pórta pĕ eĭ, cacĭ petec de petec nu se ține pĕ eĭ.

Uniĭ ḑic că tatal erà Noe ĭar fecĭoru cel blestemat s'a numit *Ham* și din el se trag Țiganiĭ din ḑiua de aḑĭ.

III

Sûnt treĭ felurĭ de blestemurĭ asupra Ţiganilor. Ţiganiĭ urîţĭ, buzaţĭ şi întacĭunaţĭ, ca curat dracu, sûnt blestemaţĭ de calugărĭ, dupa vremea de când erau robĭ pe la mönăstirĭ. Ţiganiĭ ceĭ negri, cărora le maĭ ḑice şi *Ţiganĭ de vatră*. care sciŭ să lucreze fĭeru, sûnt blestemaţĭ de la Ham. Iar *Ţiganiĭ dĕ lae:* ursariĭ. laeţiĭ zavragiĭ, nĕtoţiĭ, etc. şi tóte némurile de Ţiganĭ, care umblă din loc în loc călărĭ pe caĭ şi pe măgarĭ, care şed pe sub corturĭ şi sûnt urîţĭ ca face-ţĭ-aĭ cruce, sûnt blestemaţĭ d'un sfânt. Şi uĭte cum e povestea.

Ţiganiĭ ăştĭa aveaŭ şi eĭ maĭ de mult o cetate unde şedeau şi eraŭ bogaţĭ. Odată, ce-ĭ vine luĭ D-ḑeŭ trimete la eĭ un sfânt, să vaḑă eĭ cum o maĭ duc, cum maĭ trăĭesc. Ţiganiĭ auḑind că vine la eĭ un sfânt şi socotind în mintea lor că sfântu, daca ĭ-o vedea pîrliţĭ, caliciţĭ şi săracĭ, o să le dea avere, eĭ ĭ-aŭ eşit înainte schimonosiţĭ ca toţĭ draciĭ: mânjiţĭ cu carbunĭ pe ochĭ. sdrenţuroşĭ, călărĭ pe măgarĭ care pe deşălate, care cu şeile fără oblâncĭ şi fără scărĭ, care încălecaţĭ pe măgarĭ d'anderetelea cu faţa în spre códa măgarilor, cu copiiĭ băgaţĭ prin desagĭ şi în felurĭ de felurĭ de chipurĭ, cum nicĭ draculuĭ nu ĭ-ar fi dat în gând.

Bĭetu sfânt când a vĕḑut aşa ném de ómenĭ opaciţĭ şi sluţiţĭ în chipu draculuĭ, şi înţelegênd şiretenia Ţiganilor, ca un sfânt ce erà, îĭ blestemă: «Fiilor. să fiţĭ blestemaţĭ şi de mine şi de D-ḑeŭ sfântu din cer, să rĕmâneţĭ ném de nému vostru cum sûnteţĭ acum, nicĭ maĭ bine nicĭ maĭ rĕu, cum adică aţĭ tras singurĭ, nesiliţĭ de cineva!»

Şi aşa au rĕmas şi rĕmaşĭ or fi. până în pânzele albe, batu-ĭ-ar D-ḑeu de săcĭ!

IV

Când au rĕstignit pe Domnul Hristos, Jidoviĭ aŭ trimes la un Ţigan ferar să facă patru cuĭe de fer, pe care să le bată în palmele şi picĭórele Domnuluĭ Hristos. Ţiganu, da-l'aş draculuĭ de pomană, în loc de patru a făcut cincĭ piróne de fer şi Jidoviĭ p'ăl d'al cincilea l'au batut în inima Domnuluĭ Hristos. Atuncĭ Domnul Hristos ĭ-a blestemat: «Să-ĭ arḑă para foculuĭ şi pĕ lumea asta şi pe cea-laltă şi eĭ ĭertare să nu aĭbă, ci cu Tartoru dracilor în ĭad să lacuĭésca.

A se vedé legende saŭ snóve despre ţiganĭ: în S. Fl. Marian, Ornitologia, I, p. 330 & II, p. 33; în C. Negruzzi, I, p. 233 şi în cele treĭ volume de anecdote ale D-luĭ T. Speranţĭa.

Poreclele ce se daŭ ţiganilor sunt fără sfîrşit. Eată câte-va dintre acestea: *Cióră, Cioroiu, Balaur, Baragladină, Coţofană, Harap, Grangur, Dancĭu, Graur, Graurică, Faraon, Gaşper, Cĭaurel, Ciorominā, Tare'ĭ óche, Impeliţat, Incroznĭat, Intacĭunat, Român vechĭu, etc.*

14190 *△ **Ţiganul nu'ĭ om.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice când vreĭ să ĭeĭ un ţigan în batjocură, arĕtând că nu are nicĭ una din însuşirile maĭ de sémă ale omuluĭ, şi că e de rîsul şi de batjocura lumeĭ.

SNÓVĂ

La început, când D-ḑeŭ făcu lumea, s'aŭ dus tóte nĕmurile de ómenĭ să céră câte ceva de la D-ḑeu, saŭ bine cuvîntarea părintéscă.

Maĭ întâĭ sĕ duse Turcul, şi întrebându-l D-ḑeu că ce voesce, el rĕspunse: bine Dómne! «De bine să aĭ parte», respunse D-ḑeŭ. Venind şi Românul şi întrebîndu-l D-ḑeŭ ce voesce, rĕspunse ca şi Turcul: bine Dómne. — «Apoĭ binele la luat Turcul.» — Dar eŭ? — «De dar sa aĭ parte, darnic să fi», rĕspunse D-ḑeŭ. Venind şi Ţiganul. D-ḑeŭ 'l întrebă ce vroesce? el respunse: bine D-ne! — «binele l'a luat Turcul.» — Dar eŭ? — «Darul l'a luat Românul.» — Ce rîs şi batjocura e asta? — «De rîs şi batjocură să fiĭ», rĕspunse D-ḑeu. Şi de atuncĭ Ţiganul e luat în rîs şi batjocorit de toţĭ şi Românul ḑice: *Ţiganul nu'i om.*

A se vedé N. Bogdan, *Poveştĭ*, p. 160.

* △

14191 Ţiganul nu e ca omul.

V. A. Forescu, *c. Stănişóra, j. Suceava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14190.

* △

14192 Ţiganul numaĭ din depărtare e om.

Nicol. Rusu, *c Ighisdorf, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.*

Acelaş înţeles ca la No. 14191.

* △

14193 Doĭ ómenĭ şi un ţigan.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Vrênd să înjosésca pe un ţigan ce caută a sĕ pune în rînd cu ceĭ-l-alţĭ ómenĭ.

«Am vĕḑut trecênd *doĭ ómenĭ şi un ţigan.*»

* △

14194 Toţĭ ţiganiĭ nu plătesc cât un creştin.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Ca sa arĕţĭ ne-însemnătatea ţiganuluı.

* △

14195 S'a bĕşit Românu şi a dat suflet ţiganuluĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în derîdere ţiganilor, arĕtându-se prin acésta ca sunt fiinţele cele maı blestemate şi ticălóse, carı nu pot fi puse în rîndul celor-l-alţĭ ómenı

14196 Ţiganul, când a ajuns Domn, întâĭu pĕ tată-sĕŭ a spînzurat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 95.

* △

Ţiganul, când a ajuns împerat,
Intâĭu pe tatăl sĕŭ (l')a spinzurat.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 79; III, p. 28. — I. G. Valentineanu, p. 39. — P. Sala, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungaria.* — P. Gârboviceanu, *prof. Sem. Buc. Cl. VII.* — Hinţescu, p. 186.

* △

Ţiganul, când s'a vĕḑut împĕrat,
Intâĭu pe tată-sĕŭ a spînzurat.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 166. — I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △

Ţiganul când sĕ vede împĕrat întâĭu pe tată-sĕŭ spînzură.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

*

Când ţiganul s'a făcut împĕrat
Intâĭu pe tată(l) sĕŭ (l')a spînzurat.

Baronzi, p. 63 & 64. — Reinsberg-Düringsfeld, I, p. 78 — Dr. Ioseph Haller, I, p. 157. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △
Țiganul, când a ajuns mare, întâîu pe tată-sěŭ l'a omorît.

I. DUMITRESCU, *înv. j. Dolj.*

* △
Țiganul, când a ajuns împěrat,
Intâîu pe tată-sěŭ l'a tăîat.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarî, j. Mehedințî.*

Țiganul, când aŭ împěrățit, atuncea 'ș'aŭ spînzurat pre tatăl sěŭ, și aŭ tăîat pre mumă-sa, ca să sparîe țéra cu eî.

DIM. ȚÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 111.

Ghiftul vâsilîe, tată-su ninte 'șî tâîe.[1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Sě dice pentru ceî cumplițî, către însușî aî lor, când ajung ómenî marî (GOLESCU).

Adică bogatul ridicat dintre nevoîașî, și tot-dé-una fudul, maî ales cu prieteniî și rudele de altă dată.

SNÓVĂ

Fost-a fost un strěnepot de a luî Faraon, în ce țéră nu sě scie, și ajunse să fie iarășî înălțat la împěrație.

Când sě suì el pe tron, înconjurat de toțî logofețiî, ceî marî și puterniciî țěreî, sě apropie și tata-sěŭ de dînsul și îî dice încetinel :

«— Dragu tatiî! dragu tatiî! îea sama să nu daî pe tépa ta țigănésca, ca ne festelescî némul și nu ne-am maî puteà câștigà pânea cu cîocanul! maî cere și tu minte de la alțiî cu împrumut, că doar îî scî cum să te porțî împeratesce!

Cîaurica împěrat îî respunse:

«— Să n'aî grijă tată! și ca să-țî arět că sciŭ să atăpânesc pré bine pe supușiî meî, îaca poruncesc să te pună pe tine în juveț!

Cum a dis s'a și făcut, — și de atuncî némul țigănesc nu'șî maî găsesce pereche de istețime pe lume » — N. BOGDAN.

---

[1]) Când țiganul devine rege, întâîu taîe pe tată sěu.

Pentru treĭ lucrurĭ se clatesce pamîntul şi al patrulea nu'l pôte suferi: de va împĕrăţi sluga şi nebunul de se va satură de bucate....

Prov. Solom. Biblia 1688, XXX, 20.

Vilain enrichy ne cognoist parent ne amy.

GABR. MEURIER, *XVI-e Siècle.*

Il villan nobilitato
Non conosce il parentàdo. [1])

Prov. Ital.

Quando el villano està rica, ni tiene pariente ni amigo. [2])

Prov. Span.

Ein reicher Bauer kennt seine Verwandten nicht. [3])

Prov. Germ.

14197 **Pe ţiganul, de'l veĭ spĕlà,**
Tot negru va rĕmâneà.

BARONZI, p. 63 & 64. — HINŢESCU, p. 186. — Dr. GASTER, *Liter. Pop.*, p. 214. — D-na E. B. MAWR, p. 105.

Vedĭ *Arap.*

Acelaş înţeles ca la No. 13127.

Ar putè om negru sa'şĭ schimbe pelea?

IEREMIA, 13. 23.

A laver la tête d'un More on perd la lessive.

Prov. Franc.

Τὸν ἀράπη κι 'ἂν λευκάνῃς,
Ἄδικα τὸν κόπο χάνεις.

Prov. Neo-grec.

---

[1]) Ţĕranul boĭerit nu'şĭ cunósce rudele.
[2]) Când ţĕranul sĕ boĭeresce, se lépĕdă de rude şi de prietenĭ.
[3]) Un ţéran bogat nu'şĭ cunósce rudele.

* △
14198 **Cât sopon îĭ trece, pe ţigan tot nu'l poţĭ albi.**

V. A. FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14197.

* △
14199 **Ţiganu 'ĭ ca şi căldarea ne-spoită.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Ca să rîdă de faţa luĭ arămie.

* △
14200 **Ţiganul, cu mincĭuna mănâncă purceaua.**

V. IFRIM, *Scol. Norm. Berl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Când prin şiretenie şi înşĕlăcĭune dobândescĭ óre-ce.

* △
14201 **— Mĕĭ ţigane, a murit tat'tĕŭ!**
— Aoleŭ! şi luleaua mea la el!

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

Ţiganuluĭ 'ĭ-a fost de lulea, nu de tată-sĕŭ care a murit.

* △
14202 **Ţiganul a cerut şi el la popă un sfânt, ca să'l prăznuéscă (pótă prăznui).**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Sucĭava.*

Cine dese-orĭ face petrecerĭ, şi cheltuesce, la sfîrşitul anuluĭ se uşuréză la pungă.

SNÓVĂ

Un ţigan aveà un nume, ce nu se găseà între sfinţĭ. Vĕḑênd el că fie-care ţĕran din sat prăznuesce pe sfântul a căruĭ nume îl pórtă, a cerut şi el popiĭ un sfânt ce să-l prăznuéscă; şi popa 'ĭ-a dat pe Sfântu Ion. Până la sfîrşitul anuluĭ prăznuind ţiganul de vre-o douĕ-spre-ḑece orĭ pe sfântul ce i se dase (nascerea, botezul, tăĭerea capu-

luĭ luĭ S-tu Ion, etc.), a alergat iarăşĭ la popa şi l'a rugat să'ĭ ĭea pe Sfântu Ion şi, dacă se póte, să'ĭ dė alt sfânt care nu sĕ prăznuesce de cât odată pe an.

14203 * △ **Ţiganu nicĭ odată nu'şĭ are topor bun la casă de şi îĭ meşteşugar.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Ciubotar, Cizmar, Croitor.*

Acelaş înţeles ca la No. 11594.

14204 * **Sănătatea o-aŭ ş'ghifţîli, ma imnă cu curlu afoară.**[1]

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Când îndemnĭ pe cine-va la muncă, şi el îţĭ ḑice sanătate să fie, şi dacă lucrul nu se face astă-ḑĭ se va face mâĭne, i se rĕspunde prin ḑicerea de maĭ sus, dându'ĭ să înţelégă că nu e de ajuns ca cine-va să fie sănătos, maĭ trebue să muncéscă dacă vré să aĭbă ce'ĭ trebuesce.

14205 * **Di la ghiftu aloat?**[2]

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *Di la ghiftu cafţĭ aluat?*[3]

V. Diamandy, *prof. c. Meţovo. Macedonia.* — Ilie Ghicu, *prof. c. Perivoli, Epir.*

La o cerere ne-potrivită; când cerĭ un lucru de la unul care nu'l póte avė.

14206 **Băgară ghiftul prî thron, el căfta ş'amonia.**[4]

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

---

[1] Sănătatea o aŭ şi ţiganiĭ, dar umblă (merg) cu curul afară (gol).
[2] De la ţigan aluat?
[3] De la ţigan cauţĭ (să obţiĭ) aluat?
[4] Băgară pe ţiganul pe tron, el căută şi nicovala.

Ghiftul ș'vâsilĭe, amonea ș'câftà. [1])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Omul orĭ cât s'ar ridicà tot trage la tépă.

La caque sent toujours le hareng.

Prov. Franc.

14207 **Ghiftul ș'celnic, la cârbunĭ va'l̃ĭ hibă mintea.**[2])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Acelaș înțeles ca la No. 14206.
Grecul atribue țiganilor următórea ḑicere:

Καλὰ πὲνδι κάρϐυνα, χι περια χιλ̃ια πρόϐατα. [3]).

Prov. Neo-Grec.

14208 **Adjumsim ș' noĭ ghifțîl̃i ma laiŭ di Greçl̃i.**[4])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Așa spun țiganiĭ din Preveza. Laudă țigănésca.

Χ 'ιμίς ι γιφτι κατίνδισαμι χιροτιρι αρ-τυς Γρεχ.[5])

Prov. Neo-Grec.

14209 **Plói cu sóri, ghifțîl̃ĭ îm pâzari.**[6])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Să ḑice, ca să rîdă de țiganĭ, când plouă și lucesce tot de odată sórele.

---

[1]) Țiganul și rege, nicovala și-o cautà.
[2]) Țiganul și notabil (să ajungă), la cărbunĭ îĭ va fi mintea.
[3]) Maĭ bine (să aĭ) cincĭ cărbunĭ, de cât o mie de oĭ.
[4]) Am ajuns și noĭ țiganiĭ, maĭ negri de cât Greciĭ.
[5]) Idem.
[6]) Plóĭe cu sóre, țiganiĭ în piață.

Le diable bat sa femme et marie sa fille.

Prov. Franc.

*

14210 **Ca s' fâçeà tuti muscile mĭére, vreà s' mâcă ş' ghifţîĭi cu cĭubana.**[1])

Ilie Ghicu, *prof. c. Perivoli, Epir.*

S' fâçeà muscile tuti nari, vreà u mâcă ghifţîĭi cu cĭubana.[2])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 170.

*

Ca si scuţeà tuti muscile mĭére va u m'că ghiftîĭi cu lingura.[3])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

*

Cara scoteà tute muscile mĭére, erà s' mâcă şi ghiftîli.[4])

Ilie Ghicu, *prof. c. Băésa, Epir.*

Veḑĭ *Muscă.*

Dacă toţĭ ar fi bogaţĭ, averea nu ar aveà nicĭ un preţ; dacă toţĭ s'ar puteà pricopsi nu ar fi nicĭ un merit să ajungĭ sus.

Ḑicerea arată meritele celuĭ care a parvenit unde mulţĭ rîvnesc dar unde nu toţĭ pot ajunge.

* △

14211 **Ţiganul dă cu cĭocanul şi capĕtă banul.**

Ilie Hocĭotău, *stud. c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Veḑĭ *Ban.*

---

[1]) Dacă făceaŭ tóte muscile mĭere, ar mânca şi ţiganiĭ cu lingura mare (cĭobănéscă).

[2]) Dacă ar face tóte muscele mĭere, ar mânca o ţiganiĭ cu lingura mare.

[3]) Dacă ar scóte (face) tóte muscele mĭere, ar mânca o ţiganiĭ cu lingura.

[4]) Dacă ar scóte tóte muscele mĭere, ar mânca şi ţiganiĭ.

A se vedé înţelesul la No. 11148.
A se vedé la cuvîntul *Brósca* legenda care ne dă originea acesteĭ ḑicerĭ.

* △
14212 De la ţigan cărbunĭ şi de la Ungur pintenĭ să nu cumperĭ.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu veĭ dobândi un lucru de la unul care are ne-apĕrat trebuinţă de dînsul.

* △
14213 Crapă pĭetrele de frig şi ţiganiĭ în ilic.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.*

Pentru cel lipsit cu desăvîrşire.

* △
14214 Ţiganuluĭ nu 'ĭ e frig, numaĭ ar frige clisă.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Când unul nu vré să arĕte că e dorit de un lucru.

SNÓVĂ

Era ĭérnă: ger de trosneaŭ lemnele. Un ţigan tremurà de frig, şi 'ĭ erà fóme. Vĕḑêndu 'l un Român ĕl întrébă: «Mĕĭ ţigane, ce aĭ dori tu, acuma, maĭ mult; să mănâncĭ orĭ să te încălḑescĭ? — Heĭ! heĭ! Românico, aş vré să frig clisă [1]), şi să stropesc pânica cu untura ce curge din ea.»

* △
14215 Ţiganul cântă de fóme.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A se adăogà, ca variantă la No. 8490.

---

1) Slănină.

14216 * △ **Boerul când 'ĭ e fóme se plimbă, ţiganul flueră, ţĕranul îşĭ bate nevésta.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A se vedé înţelesul la No. 10889.

14217 * △ **Ţiganu mănâncă când are, Românu când îĭ e fóme şi boeru când vré bucătaru.**

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

A se vedé înţelesul la No. 8715.

14218 * △ **Tot ţiganul**
Işĭ laudă cĭocanul.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p 141; III, p. 106. — BARONZI, p. 55. — HINŢESCU, p. 186. — D-na E. B. MAWR, p. 42. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 442. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 347. — C. NEGRUZZI, I, p. 249. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 174. — V. SALA, *dasc. c. Ferice, comit. Bihor, Ungaria.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — D-ra TINCA ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — ION ROMAN, *c. Vinca-Mică, comit. Solnocuĭuĭ, Ungaria.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Tot ţiganul
Ĕşĭ laudă cĭocanul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

* △
Tot ţiganul
Îşĭ laudă cĭocanul
Dar mi-te eŭ barosul.

C. ALEXANDRESCU, *c. Alexenĭ, j. Ialomiţa.*

* △

Tot ţiganul
Işĭ laudă cĭocanul;
Dar eŭ barosul meŭ
Că e maĭ greŭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Şerbănesci, j. Argeş.*

* △

Tot ţiganul
Îşĭ laudă cĭocanul
Şi ţiganca nicovala.

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △

Tot ţiganu
Îşĭ laudă calul.

KÁROLY ÁCS, p. 82. — *Şezătórea,* I, p. 220. — V. SALA, *dasc. c. Buntescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — IUL. GROFŞOREANU, *c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

*

Cathe ghiftu 'ş-lavdă amonea.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Băésa & Abela, Epir.*

*

Cathi ghiftu ş-alavdă çirlu a luĭ.[2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Cathi ghiftu çirlu ş-alavdă.[3])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.,* p. 179.

Veḑĭ *Ghiftă, Ţigancă.*

Adică fie-care ale sale şî le laudă, cum meşteşugul sĕŭ, marfa sa, sciinţa sa şi c. l. (GOLESCU).
Adică când unul se laudă singur.

---

1) Tot ţiganul îşĭ laudă nicovala.
2) Tot ţiganul îşĭ laudă cĭurul luĭ.
3) Tot ţiganul îşĭ laudă cĭurul.

POVESTEA VORBIĬ

Mergênd la bâlcĭu un ţigau,
Se 'utîlui cu un ţĕran,
Şi stând se rugă de el,
Ḑicêndu 'ĭ: meĭ romåuel?
Tot mergĭ la el bâlcĭu în dèl
De ce nu 'mĭ lauḑĭ ăst cal?
Fă 'l tînĕr, fă 'l mânzuleţ,
Ca sa 'l poci vinde pe preţ.
Fă 'mĭ ăst bine, românel!
Ca 'ţĭ-oĭ ılrege vr'un cĭurel,
Orĭ ţi-oĭ pune vr'un potlog,
Laudă'l, aşa mĕ rog!
Ţĕranul fiind iar un
Dăĭ de palavre cam bun,
Ş'alta trèbă ne avênd
Cu ţiganu în bâlcĭu mergênd,
Stătu cu el la obor
Să 'ĭ fie lăudător.
Şi zăbovind el câtvaş
Iacă vine ş'un gèmbaş.
Care era iar ţigan,
Gèmbaş fără nicĭ un ban,
Privi calul colea, icĭ,
Iĭ dă de încerc uu bicĭu,
Şi la dinţĭ dacă 'l cătă,
Ce îmĭ cerĭ, îl întrebă,
P'astă mârţògă de cal,
Ca sa 'l arunc după mal?
Romåuul ce aci sta
Şi la dînsul asculta.
Ce? jupâne, ḑise el,
Nu te uita că 'ĭ ast-fel,
Uite, sbòră ca un zmeu,
N'am banĭ că l'aşĭ lua eŭ.
«Intrece pe armăsarul,
«N'are ce 'ĭ face ogarul.
Să 'ţĭ spuĭu drept păcat că 'l vinde.
Dar nicĭ dênsul nu îl prinde,
«Că nu îĭ scie merchezul.
«Şi să 'ĭ pipăe luĭ miezul
El e stăpân, cum veḑĭ bine,
«Şi nu îl scie ca mine.
«Mergĭ cu el la vînătòre
«Şi uite, îţĭ fac prinsòre,
«Epurile în pârlitură,
«Daĭ cu el pân arătură
«Şi în fuga luĭ a mare
«Il prinḑĭ cu mâna calare.»
Ţiganul ce l'a adus
Şi să 'l laude l'a pus,
Cum căsca gura la el
Şi îl auḑi ast-fel,
Ḑise: ḑĕŭ! uite aicĭ,
D'ar calul fi mĕĭ cum ḑicĭ,

Că e armăsar şi mânz,
Pre legea mea, nu îl vînḑ.
Dar gémbaşul neaoş hoţ,
Deprins la aşa negoţ,
Stăĭ, ḑise, să 'l încerc eu,
Sa 'mĭ dau şi cuvîntul meŭ.
Şi cum l'a încalecat,
Drept la Gĭurgĭu a plecat.
Eĭ aŭ rĕmas aşteptând
Cine scie până când,
(Lăudarosul rîḑênd
Şi vînḑĕtorul plângênd),
Şi săracul păgubaş
Tot căutând pe gémbaş,
Il găsi după un an
In cârcĭuma unuĭ han.
Şi ducêndu 'l în obeḑĭ
La ispravnic cu doveḑĭ
Pentru calul cel furat,
Ispravnicul l'a întrebat:
Ce eştĭ ţigane? — gémbaş.
— Dar calul cum îl furaşĭ?
— Să mĕ bată Dumneḑeu
D'oĭ fi furat calul eu,
Calul ḑĕŭ e vinovat,
El pe mine m'a furat.
— Auḑĭ, auḑĭ, cal mişel!
Cum te-a putut fura el!
— Coconaşule! să 'ţĭ spuĭu,
Eu vrênd pe el să mĕ puĭu
Să fac împrejur un cerc,
Să vĕḑ cum e, să'l încerc,
Eu cum l'am încălecat
Spre Gĭurgĭŭ a apucat,
Şi fugĭ! fugĭ! pogórâ urcĭ!
Ca să me vînḑă la Turcĭ,
Când la Gĭurgiu ne-am vĕḑut
El turcesce n'a sciut,
Ci cât sciam eu niţel
Ceat, pat, l'am vîndut pe el.

A. PANN.

Chaque potier vante son pot.

Prov. Franc.

Ogni zingaro lodo il suo cavallo.[1])

Prov. Ital.

Cada ollero alaba su puchero.[2])

Prov. Span.

[1]) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
[2]) Tot olarul îşĭ laudă óla.

E jêt Zign lôft sai Rôsz.[1])

Prov. Săsesc

Jeder Krämer lobt seine Waare.[2])

Prov. Germ.

Every pedlar praises his needles.[3])

Prov. Engl.

Minden czigány a maga lovát dicséri.[4])

Prov. Magh.

Každiÿ cykán svého kone chwáli.[5])

Prov. Ceh.

Свакій чыганинъ свога коня хвали.[6])

Prov. Sêrb.

* △

14219 **Nicĭ răchita pom de bute,**
Nicĭ ţiganul om de frunte.

GR. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

* △

Nicĭ răchita pom,
Nicĭ ţiganul om.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10306, aplicat în deosebĭ la ţigan.

---

1) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
2) Tot negustorul îşĭ laudă marfa.
3) Tot boccegiŭ îşĭ laudă acul.
4) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
5) Tot ţiganul îşĭ laudă calul.
6) Idem.

* △
14220 **Nicĭ salcĭa (salca) nu'ĭ ca pomul**
Nicĭ ţiganul nu'ĭ ca omul.

I. PUŞCARĬU, c. *P. Mĕruluĭ. comit. Făgăraş, Transilvanĭa.* — I. OŢOĬU, *teol. c. Aciliu, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa.* — M. RUSU, *c. Ighisdorf, comit. Tîrnava, Transilvanĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14219.

* △
14221 **Nicĭ tata Domn,**
Dar nicĭ ţiganul om.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Când vreĭ să 'ţĭ baţĭ joc de un ţigan. Veḑĭ şi la No. 14190.
2⁰ Intr'un mod maĭ general când privim pe unul ca mult maĭ mic de cât noĭ.

* △
14222 **Ţiganu tot ţigan, şi 'n ḑiua de Pascĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Buc. Cl. VII.* — MARIN RĂDULESCU, *Sc. Inst. c. Slatina, j. Olt.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △
Ţiganu e ţigan şi în ḑiua de Pascĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*
Ţiganul e tot ţigan, chĭar şi în ḑioa de Pascĭ.

GABRIELESCU, *ing. j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 10313.
Urmĕtórea snóvă arată că firea omuluĭ nicĭ educaţĭa nu o póte schimbă.

SNÓVĂ

Un călugăr găsi într'o bună diminéţă în împrejurimea mănastiriĭ, un copil de curînd născut. Călugărul îl luă şi hotărî să-ĭ dea o cres-

cere sfântă, departe de sgomotul lumeĭ. Baiatul crescea repede şi dovedea multa pricepere în felul de a face slujba. Călugărul era fórte mulţumit de purtarea luĭ. Intr'o ḑi îĭ ḑise: Haĭ cu mine, să ne plimbăm prin a lume. Călugărul pleca şi arĕtă copiluluĭ tot ce el nu vĕḑuse.

— Ce sûnt astea, taĭcă părinte, întrebă copilul vĕḑênd vr'o câte-va fete care mergeaŭ puţin înaintea lor.

— De taĭca, n'aĭ sciut că astea sûnt draci?!!... auliu... să fugim tăicuţule... şi-şĭ acoperi faţa călugarul. In cele din urmă călătoria sĕ sfîrşesce şi iacă-ĭ ajunşĭ la mănăstire. Calugărul creḑênd că face plăcere băĭatuluĭ, îl întreba:

— Eĭ... taică te-am plimbat destul prin lume, cum ţi s'a părut, frumóse orĭ ba?

— Ba, ce maĭ frumuseţe, taĭcă părinte...

— Dar dacă ar fi vorba, să te cinstesc, ce-aĭ vrea să-ţĭ cumper?

— Să-mĭ cumperĭ un dracşor de-aĭa...

Rustica turba nescit suos deponere mores.[1])

Prov. Lat.

Vilain ne fera jà beau fait.

Prov. Franc. XVe Siecle

E vilà semper tal el resterà.[2])

Prov. Ital.

Der Bauer bleibt ein Bauer, auch wenn er schläft bis Mittag.[3])

Prov. Germ.

14223 * △ **In ḑiua de Blagoveşte**
Toţĭ ţiganiĭ mâncă pesce.

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.* — D-na Zoe Mihăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

La Blagoveştenie saŭ Buna Vestire tot omul mănâncă pesce, până şi ţiganiĭ.

Sĕ ḑice dacă unul dobândesce ce-va atuncĭ când acest lucru nu maĭ are nicĭ o însemnătate.

---

[1]) Céta ţĕrănéscă nu scie să 'şĭ lase obiceĭurile.
[2]) Ţĕranul în tot-dé-una aşa va rĕmâné.
[3] Ţĕranul remâne ţĕran, chĭar dacă dórme până la douĕ-spre-ḑece.

* △
14224 **Cu țiganu nu e pomană.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — T. BĂLAȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Căcĭ în ĭad e născut și în ĭad se va întórce.

* △
14225 **Scie țiganul**
Ce e șofranul?

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 32. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Țiganul
Scie ce'ĭ șofranul?
Il vede pe tarabă
Și dice că'ĭ otravă.

A. GOROVEI, *publ. c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

*
De unde scie țiganul
Ce este șofranul!

Vedĭ *Cĭoban, Mocan, Șofran, Țĕran.*

A se vedė înțelesul la No. 12315.

Vilain ne set qu'esperons valent.

Prov. Franc.

Was versteht ein Bauer vom Safran. [1])

Prov. Germ.

* △
14226 **Țiganul nu scie ce e șofranul dar nicĭ boeru meșnița.**

D-ra TINCA ȘIȘMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

---

[1]) Ce scie țĕranul de șofran.

Dacă cel mic nu cunósce unele lucrurĭ, dar şi ceĭ mare la rîndul luĭ nu le scie pe tóte.

14227 **Traista săraculuĭ e traista ţiganuluĭ.**

I. T. MERA, *Conv. Liter.*

Vedĭ *Sărac.*

Acelaş înţeles ca la No. 12740.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πιμπλαται.[1])

Prov. Elin.

Mendicorum loculi semper inanes. [2])

Prov. Lat.

Bettelsack ist bodenlos. [3])

Prov. Germ.

14228 * **Ţiganul fură şi jură.**

I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Arată îndrăsnéla şi lipsa luĭ de ruşine.

14229 * △ **Ţiganul până nu fură nu se (sĕ) ţine om.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 19; I, p. 68. — BARONZI, p. 59. — HINŢESCU, p. 186. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — *Sem. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Jidan.*

Pentru omul rĕŭ narăvit, şi maĭ ales pentru ţigan.

14230 **Ţiganul până nu s'o jură nu se ţine om.**

IDEM, *Calend. Rom. 1892.*

Acelaş înţeles ca la No. 14229.

---

1) Sacul cerşetoruluĭ nu se umple.
2) Desagiĭ cerşetoruluĭ (sunt) în tot-dé-una goĭ.
3) Sacul de cerşit nu are fund.

14231 **Cum e ţiganul**
Aşa şi cĭocanul.

S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 20.

Veḑĭ *Turc.*

Pentru cele potrivite. De pilda: cum e omul şi afacerile luĭ, cum e stapânul şi sluga, după muncă şi plata, s. c. l.

* △

14232 **Cu popa şi cu ţigan tot-dé-una să trăescĭ bine.**

N. MACHIDON, *elev. Scol. Norm. c. Nicorescĭ, j. Tecucĭ.*

Cu ţiganul aĭ trebuinţă la chef şi la veselie, cu popa şi la bune şi la rele.

* △

14233 **Başca Românniĭ, başca ţiganiĭ.**

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică fie-care cu tréba luĭ, fie-care cu némul luĭ.

*

14234 **Ţigan şi om de tréba unde s'a maĭ vĕḑut.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Ca să arată firea lor cea rĕŭ nărăvită.

* △

14235 **Craŭ! ţigane, 'n dél la vie,**
Că s'a copt araciĭ,
Şi te-a maĭ luat draciĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Vie.*

Sĕ ḑice în bătae de joc ţiganilor, dându-se a înţelege că eĭ să mănânce araciĭ nu strugurii. Sĕ ḑice maĭ ales ĭérna.

* △

14236 **Poftim, ţigane, de mănâncă lup de-a gata.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Luarea în rîs a celuĭ ce caută pléşcă, adică caută să i se atribue luĭ o lucrare făcută de un altul.

* △
14237 **Aveaŭ, ţiganiĭ, aveaŭ
Aveaŭ pe dracu să'ĭ ĭeȧ.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în bătae de joc Ţiganilor.
Acéstă locuţiune o găsim în următórele versurĭ glumeţe, ce se recitéză în faţa Ţiganilor:

Aveaŭ, Ţiganiĭ, aveaŭ,
Aveaŭ pe dracu să-l ĭeȧ,
Aveau o ĭépă órbă
O băgară într'un lac s'o fiérbă.
Făcură nisce lingurĭ gavănate
Pe curu meu mesurate.
Sorbiră, Ţiganiĭ, sorbiră,
Pâna când îngalbiniră,
Maĭ înot Ţigane dupa bucăţĭ
Că zama e de isvor.

* △
14238 **Ţiganul 'şĭ-a mâncat norocul.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată traĭul lor necăjit, şi face alusĭe la biserica lor de caş, din poveste, pe care 'şĭ-a mâncat'o.

* △
14239 **Mĕĭ, ţigane, dacă vreĭ
Poţĭ să intri în bordeĭu.**

T. Balăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în batjocură, ţiganilor, de catre ceĭ ce sciŭ următórea poveste, arĕtându-se maĭ ales că numaĭ siliţĭ sĕ ţin de lucru.

Caldu Radu dacă trece
Mi-ţĭ începe vîntu rece.
Da Ţiganu ce făceȧ:
D'un ploconaş mi-şĭ făceȧ
Şi la coconu mergeȧ:
Bună ḑiua, mĕĭ cocóne!

Mulţumescu-ţĭ, mĕĭ ţigane!
Am venit c'un ploconaş
Ca să-mĭ daĭ d'un dorobanţ
Să mĕ silèscă la spate
Până bordeĭaş mĭ-oĭu face.
Ploconaşu ca i-l luà
Şi d'un dorobanţ îĭ dà,
Nicĭ treĭ ḑile nu treceà,
Şi bordeiŭ se gătea,
Dorobanţu îĭ ḑicea:
Mĕĭ Ţigane, dacă vreĭ,
Poţĭ să intri în bordeĭ.
Bodaproste, mĕĭ fârtate,
Că mĕ folosişĭ de casă
Da mĕ burduşişĭ de spate.

* △
14240 **Staĭ cu ţiganu înveţĭ ţigănesce, cu turcul turcesce, cu nèmţul nemţesce.**

M. STĂNESCU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Chĭor.*

Acelaş înţeles ca la No. 5047.

* △
14241 **Plecă Ţiganu la mòră**
C'o caruţă şi-o ĭepşòră,
Dòuĕ ròte nu-s d'asară.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ionescĭ-Minculescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice în batjocură Ţiganilor.
Acèstă locuţiune se gàsesce şi în urmĕtorul cântec:

Plecă Ţiganu la mòră
C'o căruţă şi-o ĭepşòră
Dòue ròte nu-s d'asară
Şi ĭepşòra e cam chiòră.
D'aules
Bules!
Scârţaĭ, mòră, clonc!
Luate ar dracu mort
Cu diplă cu tot!

* * *

Sĕ întîlni cĭòră cu cĭòră,
Sĕ cinsteau din donicĭòră
Cu apşòra de la mòră
Şi pişat de ĭèpă chĭòră!
D'aules
Bules,

Scărţaĭ, Mande, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc!
Lua-te-ar dracu mort
Cu cobză cu tot!

* * *

Intr'un vîrf de moviliţă
Mĭ-a ouat o bivoliţa
Şi clocesce o măgariţă,
Scótă puĭ de prepeliţa.
D'aules
Bules,
Scârţaĭ, Mande, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc,
Lua-te-ar dracu mort
Cu nădragĭ cu tot!

* * *

Plecă Ţiganu la móra
Sa-mĭ facă d'o colivióra,
Colivióră de pasat
Ca ta-s'o a rĕposat.
D'aules
Bules,
Scârţaĭ, Mande, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc!
Lua-te-ar draciĭ mort
Cu opincĭ cu tot!

* * *

Plecă Ţiganu în sat
La părintele proţap,
Bună ḑiua, părinţele,
Lua-te-ar draciĭ, meĭ Ţigane!
D'aules
Bules,
Scârţaĭ, móră, clonc!
Bonc, Ţigane, bonc!
Lua-te-ar draciĭ mort
Cu tobă cu tot!

* * *

Să-mĭ fie cu ĭertacĭune
C'am să-ţĭ fac d'o rugăcĭune:
Să-ţĭ daŭ părintele un ort
Că să-mĭ cânţĭ pe tata mort.
D'avles
Bules,
Bonc, Ţigane, bonc!
Scârţaĭ, Mande, clonc!
Lua-te-ar draciĭ mort
Cu lulea cu tot!

* * *

Ba să-mĭ daĭ un leŭ ș'-un zlot
Să-țĭ cetesc mortu de tot.
Ba l'o lua dracu și mort,
Nu faceà un leu și-un zlot,
Când era el viu, dar mort?
D'aules
Bules,
Scârțaĭ, móră, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Lua-te ar dracu mort
Cu traistă cu tot!

* * *

Și-o tuli Țiganu afara
Cu căciula subțióra
Turtita făcuta pană.
In vale, Țigane, 'n vale,
C'a murit o ĭépă mare,
Ocaua patru parale
Să facĭ luĭ tat-t'o pomană!
Daules
Bules,
Scârțaĭ, móră, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Luate-ar dracu mort
Cu amnar cu tot!

14242 *△ **A face ca Țiganu când a greșit pe ta-s'o din călélă.**

T. Bălășel. *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Se dice celuĭ ce se apucă de un lucru la care nu se pricepe și neputêndu-se face, aruncă vina într'altă parte, întocmaĭ ca țiganu.

Origina acesteĭ dicerĭ trebuĭe cautată în urmĕtórea snóvă populară:

SNÓVĂ

Odata Domnul Hristos mergeà cu Sfeti Petre pe un câmp. In marginea uneĭ pădurĭ vede o cétă de Românĭ și o lae de Țiganĭ. Domnul Hristos și sfeti Petre, trasera d'adreptu la céta Românilor. Aci între Românĭ erà un uncheaș bĕtrân-bĕtrân! De bĕtrân ce erà, abia maĭ putea să se mișce din loc. Domnul Hristos porunci de făcură Româniĭ un bâjan de foc, de să te încăldescĭ la el cale de treĭ dile. Cum se ațîță focul. Domnul Hristos aruncă pe uncheașu în foc. Româniĭ înmărmurиră, când vĕdură una ca asta, dar nu îndrăzniră să dică nicĭ cîrc! Arseră lemnele cu uncheaș cu tot până începu a se potoli focul. După ce se potoliră nițel cărbuniĭ, Domnul Hristos rĕscoli prin cărbunĭ cu toĭagul și scóse din foc un copil ca de 12 anĭ. Uncheașu întinerise!

Vătafu de la laea Ţiganilor, vĕḑuse şi el minunea care o făcuse Domnul Hristos, şi socotindu-se că şi el o să facă ca să întinerescă tată-s'o, porunci Ţiganilor luĭ de făcură şi eĭ un gogemit foc şi aruncară pe Ţiganu ăl bĕtrân în el. Arseră lemnele împreună cu Ţigan cu tot. Vătafu puse de stinse focu cu apă, ḑicênd că îl călesce, ca să-l facă şi maĭ tare ca pe ăl de-l făcuse Domnul Hristos. Dupa ce se potoliră cărbuniĭ, Vătafu începu a scormoni prin carbunĭ ca să scóţă pe tată-s'o, dar găsi numaĭ câte o sburătură de os făcut scrum. Ţiganu arsese de se făcuse cenuşe.

Atuncĭ vatafu punênd mâĭnile în şoldurĭ, ḑise de colo: «*L'am greşit din călélă!*»

* △

14243 **A face nazurĭ ca Ţiganu de mâzgă de anine.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice unuĭ om năsfiros, care face nazurĭ la orĭ-ce lucru.

* △

14244 **(Du-te) unde a dus mutu ĭépa şi ţîganu cârlanu.**

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

Veḑĭ *Mut.*

A se adaogà acéstă variantă la No. 5594.

* △

14245 **A păţit ca ţiganu, când s'a culcat în tindă ca să scurteze din cale.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Tindă.*

Arată prostia omuluĭ, lipsa luĭ complecta de judecată.

SNÓVĂ

Un Ţigan odată, vrea să plece a doua ḑi, până într'un loc. Séra ce se gândi el, ce se rĕsgândi: nu, că să mĕ culc în tindă, ca să maĭ scurtez din cale. «Şi aşa ţiganu eşi din casă şi se culcă în tindă. Dar diminéţa când se sculă îşĭ aduse aminte că uitase luleaua în casă, intră în casă de şĭ-o luă, şi apoĭ îşĭ vĕḑu de potecă, cu gândul că îşĭ maĭ scurtase din cale dormind în tindă.

A se vedé la No. 7911 alte variante a aceleaşĭ snóvă.

* △

14246 **Ţi-a eşit ţigan în cale!**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vrênd să arĕţĭ că unuĭa îĭ merge bine în o trébă. Românul crede că o asemenea întîmplare îţĭ aduce noroc.

14247 * La ţigan stup şi la popă porcĭ.

C. MĂRĂCINĂ, *ing. c. Slatina, j. Olt.*

A căuta un lucru unde nu póte fi, a cere ce-va celuĭ care nu 'l póte avé.

Popa nu are trebuinţă să crescă porcĭ, căcĭ fie-care creştin îĭ dă dintr'al sĕŭ, când se întîmplă să taĭe vre unul.

14248 * △ A 'şi da în petec ca ţiganu.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* *'Ţi-aĭ dat în petic ca ţiganul.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Vedĭ *Petic.*

Adică aĭ eşit din orînduĭélă, n'aĭ păzit buna orînduĭélă, ci aĭ urmat după năravurĭ ţigănescĭ (GOLESCU).

De pildă: a 'şĭ da arama pe faţă, a'şĭ arĕta cusururile; ţiganul, orĭ cât îĭ aĭ da, tot maĭ cere, saŭ nu póte până nu fură.

Când cine-va se abate din şirul vorbeĭ, şi cam începe să se laude, saŭ cere ce-va fără rost, s. c. l.

Toţĭ ţiganiĭ umplă îmbrăcaţĭ din petece furate, cusute la un loc şi făcute haĭne. Prin urmare, de câte-orĭ cine-va nu e cinstit şi vré să amăgéscă saŭ să fure, *îşĭ dă în petec ca ţiganu.*

14249 * △ Ţiganul când a ajuns la mal atuncĭ s'a înnecat.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 133; II, p. 86. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 630. — V. SALA, *dasc. c. Poeni Sup. comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Ţiganul la mal se înnécă.*

BARONZI, p. 58. — HINŢESCU, p. 186. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursesci, j. Vasluiu.*

* △ *A se înnecà de la mal, ca ţiganul.*

V. A. FORESCU, *c. Brosceni, j. Suciava.*

* △ *S'o (a) înnecat ca ţiganul la mal.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — M. LUPESCU, *înv. c. Broscari, j. Suciava.* — *Sem. Buc. Cl. VIII,* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — ST. ST. TUŢESCU, *prof. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Mal.*

Sĕ ḑice când unul, tocmaĭ la sfîrşit, nu scóte o trébă bine la capĕt.

«*Să nu te înneci ca ţiganu la mal.*» — *Şezăt.*, II, p. 72.

«Ca cela care *s'a înnecat la mal.*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 405.

A se vedé în T. Speranţia, I, p. 241, snóva care a dat nascere ḑicereĭ de faţă.

14250 * △ **Apa trage la matcă şi ţiganul la ţépă.**

MARIN RĂDULESCU, *Scol. Inst. c. Slatina, j. Olt.*

* △ *Va veni apa la matcă şi ţiganu la ţépă.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorleni, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 10305.

Il n'est vilain qui ne faict ta villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

* △
14251 S'a căcat Românu 'n móră
Şi l'a dat ţiganu afară.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în batjocura ţiganuluĭ, dând a se înţelege că ţiganul e gata să facă cele maĭ scârbóse slujbe Românuluĭ.

* △
14252 A fi deprins (cu nevoile) ca ţiganul cu scânteile (scânteele).

Şezăt., I, p. 218. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

* △
A fi învĕţat ca ţiganu cu schinteile.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

*
S'a învĕţat ca ţiganul cu scânteĭa.

* △
Ca ţiganu cu scânteile.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A păţit şi scie multe. S'a dedat cu rĕul, cu belelele, cu nevoile, şi nu sĕ teme de cele ce vin peste dînsul.

* △
14253 Îĭ învĕţat ca ţiganu cu cĭocanu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 14252.

* △
14254 Ca ţiganul când a spînzurat întâĭu pe tată-sĕŭ.

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Pentru mojicul ridicat care se mândresce faţă cu rudele şi prietenii luĭ de odinióră.

A se vedé No. 14196.

* △

14255 **Mĕĭ ţigane, mă-ta móre,**
Bagă'ĭ deştu'n cur s' sĕ scóle.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în batjocura ţiganilor.

* △

14256 **Nu te-aĭ întîlnit c'o gâlcă murgă, c'o ĭépă în burtă, c'un cĭocan călare, c'un ţigan la brîŭ.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

Un ţigan, cautând pe altul, întîlnesce un Român pe care 'l întrébă, în grabă, *daca s'a întîlnit c'o galcă murga*, etc.

Se aplică când veḑĭ pe cine-va vorbind sucit saŭ de a-n dósele.

* △

14257 **Şi-a mâncat credinţa ca ţiganu(l) biserica.**

A. PANN, I, p. 51. — HINŢESCU, p. 40. — BARONZI, p. 58. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.* — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 166.

* △

Şĭ-a mâncat cinstea ca ţiganu biserica.

D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

* △

Şĭ-a mâncat omenia ca ţiganul biserica.

V. SALA, *dasc. c. Poĭana, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Cinste, Credinţă, Omenie.*

Când un om a perdut credinţa, omenĭa, cinstea de care se bucură.

Ómenii cred că ţiganii au facut o biserică de caş şi când iĭ-a rĕsbit fómea aŭ mâncat-o.

DE CE N'AŬ ŢIGANIĬ BISERICĂ

A fost odata ca nici odata
Un moş ş'o baba şi o nepótă.
Dar biata fată,
Ce n'avea mumă şi n'avea tata,
D'a sa juneţe vrĕnd sa profite
Cata un june să se mărite.
Ast june insă n'a intârdiat
Şi'n ochiĭ fetiĭ s'a aretat.
Ţigan ca dinsa era şi el,
De acel sânge, de acel fel.
S'ajung la vorbă şi intr'o séra,
La sfat ţiganiĭ se adunară,
Unul dintr'inşiĭ cel maĭ bĕtrân,
Cu minte multa şi vechiŭ Român,
In adunarea cea ţigănésca:
«Copiĭ, le dise, voĭ sciţĭ prea bine,
Şi nu se cade s'avem ruşine,
De adevĕrul ce voiŭ să dic,
Dar nu'ĭ nimic.
Cacĭ ast rĕu fie orĭ cât de mare,
Are indreptare,
Numaĭ voĭ insă să vreţĭ să fiţĭ
Cu toţĭ uniţĭ,
Ca impreuna,
Lucrând la fapta ce cred că-ĭ bună
Să se indrepteze rĕul, de care
Adĭ ţigănimea sufere tare;
Aşa dar rĕul de care dic
E că ţiganiĭ când se însóră,
Orĭ când se nasce orĭ şi când mor,
N'au biet şi dinşiĭ o micuţă
Bisericuţa,
Să-şĭ facă rostul,
Să-şĭ ţie postul.
Şi tóta legea cum au Româniĭ
Şi chiar pagâniĭ:
Ci tot-dé-una eĭ sunt siliţi
Şi nevoiţĭ:
Sa aibă a face cu popĭ streiniĭ
De prin veciniĭ
Lucru ce face să se ivésca
O catastrofă panţigănéscă
Căcĭ le es tóte mereŭ pe dos
Şi tréba merge de sus pe jos
Ca să lipsescă dară o dată
Rĕul de care
Panţigănimea cea apăsată,
Aı se dămı astă-dĭ mână cu mâna,
Să 'nviem iara legea bĕtrână

Şi chiar îndată să ridicăm
Biserica unde să ne închinăm,
Copiiĭ noştri să-ĭ botezăm,
Parinţiĭ noştri să'ĭ îngropam,
Pe juniĭ noştri sa'ĭ cunnnam,
Cu Dumneḑelea să ne 'mpăcăm
— Bravo! strigara într'o unire
Ţiganiĭ 'n culmea de fericire,
Ideia asta e minunată
Şi trebue pusă pe cale 'ndată,
Dar vrem sa scim
Din ce materiĭ o să zidim
Biserica nóstră cea ţigănéscă,
Ca să trăĭéscă,
Şi ca să ţie la vînturĭ rele,
La foc. la ploae şi timpurĭ grele;
De lemn s'o facem, nu e mijloc,
Cacĭ lemnu póte s'arḑa de foc;
De fer s'o facem, nu e de şagă,
Cacĭ fĭeru póte trăsnet să tragă;
De zid s'o facem, zidu se strică
Şi se dărîmă, se'mbucaţică.
Din voĭ care e maĭ cu minte,
Să potrivéscă două cuvinte,
Acel sa aĭba dreptul a face,
Biserica nóstra orĭ cum îĭ place,
Ş'acela póte sa'ĭ fie naş.
De var, de piatră! de gard! de caş!
— Bravo! strigara într'o unire
Ţiganiĭ în culme de fericire.
Atuncĭ pornira la căşărie,
C'era aprópe de ţiganie!
Şi cumpĕrară tot caşu, care
Era prin târle, pentru vînḑare,
Lucrară 'n stânga, lucrară 'n drépta,
Şi într'o lună sfîrşiră fapta.
Mândri Ţiganiĭ acum privea,
L'a lor zidire, ca la o stea.
Câte-va sate apropiate,
Şi alte mult maĭ departate,
Veniră acolo, ca să se mire,
D'acea frumósă, mândră zidire.
Ce folos însă, bieţiĭ Ţiganĭ
Că cheltuiră atâţea banĭ.
Vĕḑu cu durere că într'o ḑi
Toţĭ începură a flămânḑi
O para chióră nu maĭ aveá,
Nicĭ să lucreze nu maĭ putea.
Căcĭ din eĭ uniĭ preoţĭ eraŭ,
Alţiĭ ĭar eforĭ se socotéu,
Unu egumen, altu dichiu,
Unu dintr'înşiĭ maĭ calemgiŭ
A vrut să trécă de secretar.
Avĕnd sub dînsu ş'un arhondar.
Ast-fel că bieţiĭ ţiganĭ s'aflară
In risc de fóme cu toţĭ se plară.
Şi ca să scape d'astă peire

Dau toțĭ năvală într'o unire
Ca nisce fĭare ca lupĭ turbațĭ,
Câinĭ morțĭ de fóme înverșunațĭ,
Ș'așa mâncară, nêm infernal,
Biéta biserică de cașcaval!.

A. PANN, *Arghir.*, p. 28.

Cititorul va găsi în Revista pentru Istorie și filologie, anul 1883, un articol al D-l Dr. Gaster, cu istoricul diferitelor publicațiunĭ privitóre la acéstă snóvă.

Conclusia d-luĭ Gaster este că povestea românéscă despre biserica mâncată sĕ póte explica admițêndu-se că la țiganĭ, ca și la Hanifa, un trib al Bacriților, și la secta creștină a Collyridienilor, a existat odată: saŭ un idol făcut de materiĭ comestibile, saŭ turtă cu chipul întiparit; mâncarea bisericeĭ, din causă de fómete, ne fiind de cât un adaos născocit în urmă, cu scopul de a'șĭ bate joc de țigan.

D-l Gaster încheĭe studiul d-sale spunênd că: «ceea ce nu putem să nu observăm, este că nu am putut găsi până acum aceeașĭ poveste și la popórele ce locuesc în vechiul imperĭu bizantin, cu tóte că numaĭ aci s'a putut nasce. Dar acésta nu vré să dică, că nu există de loc acolo. Până acuma în genere, afară de fórte puține excepțiunĭ, nu s'a dat nicĭ o atențĭune limbeĭ, și maĭ puțin legendelor, credințelor și obiceĭurilor țigănescĭ. Căutând cine-va cu dinadinsul, póte că o va regăsi și acolo, și atuncĭ chĭar ipoteza din urmă va fi justificată».

In asemenea împrejurărĭ părerea d-luĭ Gaster va rĕmâne o simplă ipotesă.

Vom observà însă că în limba latină de la finele imperĭuluĭ saŭ de la începutul evuluĭ medĭu, găsim în Du Cange cuvinte ca:

MANCUS id est contractus, debilitatus, mutilatus vel imminutus. *(Glossæ Isonis Magistri).*

Si autem totum brachium *mancum* fuerit, ut nihil cum eo facere possit... *Lex. Ripuer. tit.* 5 § 4.

MANCARE, mutilare, membro privare in Lege Alamann. tit. 12. 13. 14.

La Francesĭ: *manquer, manchot.*

La Românĭ:

«Căutà catastisiele vistierieĭ care le dedese el *mâncĭ.*» — *Cronic. Anonimă*, p. 144.

Vacă *mancă* saŭ *vacă mâncă* (Moldova) pentru o vacă careĭa îĭ lipsesce o țîță de la uger.

«Cu aceştĭ nădragĭ *mâncĭ* nu sĕ póte imbrăcà omul». — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 401.

«Copil *manc*». — LAURIAN & MAXIM, II, p. 229.

Cuvîntul *manc* saŭ *mânc* avênd la noĭ, ca şi cuvintele de aceeaşĭ rădĕcină în tóte limbile neolatine, înţelesul de «defect, lipsă» e maĭ mult ca probabil că Românii, vĕḑênd că, dintre tóte popórele cu carĭ aŭ venit în contact, numaĭ ţiganiĭ nu aŭ nicĭ o religie, şi că sunt *mâncĭ* de biserică, aŭ ḑis în cele din urmă printr'un joc de cuvinte uşor de înţeles, că, acest ném de ómenĭ şĭ-aŭ *mâncat* biserica. In acelaş ordin de ideĭ Româniĭ Ardelenĭ îşĭ bat joc de Saşiĭ, protestanţĭ, şi carĭ prin urmare nu aŭ sfinţĭ, spunênd că 'ĭ-aŭ mâncat. A se vedė Columna luĭ Traĭan, 1882—1883, snóva, *Cum au perdut Saşiĭ pe Sfinţiĭ lor*, culésă de P. Ispirescu. A se vedė de asemenea S. FL. MARIAN, p. 223; VARRON, p. 52; Dr. GASTER, *Archiv. Ist.*, An. 1883.

* △

14258 Aĭ maĭ vĕḑut popă din ţigan!

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △

Dracul a maĭ vĕḑut ţigan popă şi nuntă Mercurea.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul vré să arate că un lucru peste putinţă sa se facă.

* △

14259 A păţit'o ca ţiganu cu frînghia (cingĕtórea).

V. SALA, *dasc. c. Lelescĭ, comit. Bihor, Ungaria*

'Şĭ-a rupt nasu, 'şĭ-a perdut omenia.

SNÓVĂ

Ţiganu când a mers la cumĕtru sĕŭ, după ce s'a săturat s'a pus şi la jucat, dar el, al naĭbeĭ, furase cingĕtórea (frînghia) cumĕtreĭ sale preoteseĭ) şi jucând, de la un timp i s'a vĕḑut capĕtul care ĭeşeà din sîn. Un băeţandru a tras de cingĕtóre şi l'a prins cu furatul, ast-fel că ţiganul a rĕmas de ruşine, cu tóte că a căutat să se apere de o asemene urîtă învinuire.

* △
14260 **Rĕmânĭ ca ţiganul fără gâscă.**

V. SALA, *dasc. c. Petrileni, comit. Bihor, Ungaria.*

Adică păcălit, înşelat.

Nu am putut aflà snóva care neapĕrat a dat nascere acestuĭ proverb.

* △
14261 **O murit de fóme ca ţiganu între pânĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A se vedé înţelesul la No. 8493.

* △
14262 **De-a-valma**
Ca ţiganiĭ tómna.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Crevedia, j. Ilfov.*

Când plécă Româniĭ maĭ mulţĭ la o muncă, saŭ fetele şi flăcăiĭ la hora.

Ţiganiĭ obicĭnuesc a se tocmì de-a-valma la muncă.

* △
14263 **A'ĭ fi milă**
Ca ţiganuluĭ de pilă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Bolintin-din-vale, j. Ilfov & c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.* — NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △
A avé milă
Ca ţiganu(l) de pilă.

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când nu aĭ milă de loc de ce-va saŭ de cine-va, căcĭ ţiganul n'are milă de pilă, frecând'o pe tóte fiérele.

Sĕ dice în deosebĭ pentru ginere şi sócră.

14264 *△ **A nimerit ca ţiganul la împěrat.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vişina, j. Vlaşca.*

Când o brodescĭ rěu.

SNÓVĂ

Ţiganiĭ s'au vorbit odată sa ducă şi eĭ plocon Impěratuluĭ un găvan cu lapte acru, şi s'au învoit, când vor intrà pe uşa să ḑică: unu, *să trăiescĭ Măria Ta!* altul, *să trăiéscă Măria Sa Dómna!* altul, *şi Domniţele!* altul, *şi Beizadelele!* altul, *şi Mitropolitul!*

Cel d'întâiu Gaşper, vataful lor, cum păşi pe uşa, s'a buimacit şi'n dîrdoră colo, a scapat, de tremurătă, vasul din mână, când a dat cu ochiĭ de împerat, şi bombani tăricel: *Eı! fire-aĭ al draculuĭ,* altul *şi Măria Sa Dómna!* şi pe rînd cu toţiĭ: *şi Domniţele! şi Beizadelele! şi Mitropolitul!*

A se vedé GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 101; N. A. BOGDAN, *Pov.*, p. 62; T. SPERANŢIA, I, p. 55.

14265 * **Pun ţiganiĭ de mămăligă.**

H. JUVARA, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

Când te manâncă în cur.

14266 * **Iĭ sporesce ca laptele ţiganuluĭ.**

N. A. BOGDAN, *Pov.*, p. 138.

A se vedé la No. 8594 înţelesul ḑicereĭ şi snóva care ĭ-a dat nascere.

14267 *△ **Cércă ca ţiganul marea cu degetul.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluiu.*

Veḑĭ *Mare.*

A se vedé înţelesul la No. 855.

14268 *△ **Trece ca ţiganul prin raiu.**

IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Când unul trece pe lângă om fară să ḑică ce-va, şi chiar fară să'ĭ fie permis să trécă pe acolo.

SNÓVĂ

Trecênd ţiganul pe lângă raĭu şĭ-a aruncat căcĭula înăuntru. A cerut să i sĕ permită să intre ca sa'şĭ scótă căcĭula. Odata intrat n'a maĭ vrut să ĭésă.

A se vedê T. SPERANŢIA, II, p. 74, *Jidanul în raĭu.*

14269 *△ **A face planu
Ca ţiganu.**

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea.*

Vedĭ *Nastratin-Hogea.*

Când plănuescĭ ce-va în zadar.

SNÓVĂ

Un ţigan mergeà odată pe un câmp. Trecênd pe lângă o tufă, vĕḑù în ea un ĭepure culcat, care dormeà dus. Ţĭganu se opri lângă tufa şi începu a-şĭ face ast-fel planul, vorbind singur: «astă-ḑĭ am sa mănânc carne de ĭepure; dar uĭte cum o să-l gătesc. Jumătate am să-l fac friptura, şi jumătate am să-l fac fertură, în care am să puĭ o mână de ardeĭ pisat, de la naşu, şi când oĭu mâncà să străfig, să fac hapcĭu! hapcĭu!»
Ĭepurele speriat de hapciul ţiganuluĭ, o rase de fugă, lăsând pe graur cu buzele umflate şi cu planul facut de gèba.
D'atuncĭ a remas vorba: *a face planu ca ţiganu.*

14270 *△ **Face ca ţiganu când s'a dus la naş-sĕŭ
cu plocon.**

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, j. *Mehedinţĭ.*

Pentru cel care sĕ pórtă prostesce.

SNÓVĂ

Un ţigan avênd să se ducă pe la naş' seu după obiceĭu, între alte merinde luase şi un bădărău de lapte bătut. Pe drum vede într'o parte un ĭepure şi pe loc îşĭ face socotéla că bun ar fi şi acesta de dus ca plocon la naş. Şi aşa se ĭeà după el în gónă mare. Şi cum alergà după ĭepure, de odată se împedică, şi bădărăul ce ţineà în spate se varsă după capul luĭ, ast-fel că în putină nu remâne aprópe nimic merindea ce voĭa să ducă la naş. Veḑênd că nu 'ĭ-a mers bine s'a întors înapoĭ.

14271 * △ A se mută ca ţiganu cu cortu.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coşteiu*, *Banat*.

A se vedé înţelesul la No. 6972.

14272 * △ A nimerit (brodit) ca ţiganul Miercurea la stână.

G. BĂNULESCU, *înv*. c. *Pietroşiţa*, j. *Dîmboviţa*. — R. N. HOITAN, *Cetat. Codru*, p. 19. — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv*. c. *Buşteni*, j. *Prahova*. — P. GÂRBOVICEANU, *prof*. c. *Rătesci*, j. *Argeş*.

* △ *A nimerit'o Miercurea la stână.*

D-ra TINCA ŞIŞMAN, *înv*. c. *Adam*, j. *Tutova*. — GABRIELESCU, j. *Buzĕu*.

Vedĭ *Stână*.

Pentru ceĭ ce nimeresc rĕu un lucru. Când unul se apucă de o tréba şi nu scie timpul priincĭos.

SNÓVĂ

Ţiganul sciind că la stână e brânză, lapte şi altele, a plecat şi el la munte, fără să se gândéscă când ar trebui să plece ca sa fi acolo în ḑi de dulce. Dar el a ajuns la stână tocmaĭ Miercurea când şi bacĭul şi toţĭ cĭobaniĭ posteau, ast fel că bietul ţigan a plecat îndarĕt a-casă flamând.

A se vedé GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 260 şi *Şesătórea,* V, p. 81.

14273 * △ A nimerit'o (s'a dus) ca ţiganul Vinerea la stână.

GAVR. ONIŞOR, *prof*. c. *Murgenĭ*, j. *Tutova*. — Maior P. BUDIŞTEANU, j. *Ilfov*.

Acelaş înţeles ca la No. 14272.

14274 * △ Potrivişĭ ca ţiganul la stână.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vrênd sa arĕte că cine-va a venit la o trébă pré târḑiu, după vreme, întocmaĭ ca ţiganul care s'a dus la stâna tómna pe sfîrşite, când ciobaniĭ se pornise cu turmele la ĭernat.

A se vedé T. Speranţĭa, I, p. 5, *Ţiganul la stână.*

14275 * △ Potrivişĭ ca ţiganul la pomană.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

Când nu o potrivescĭ bine, ca ţiganul care, vrênd să mérgă la două pomenĭ a ajuns pré târḑiu şi la una şi la alta.

14276 * △ Se îndésă ca ţiganu la praznic.

X*** *c. Nănescĭ, j. Bacaŭ.*

Adica la chilipir, maĭ ales la mâncare şi bĕutură fară plată.

LEGENDĂ

După ce a făcut Dumneḑeŭ lumea şi tóte vietăţile câte se află într'însa, şi la urmă pre om, atât ómenilor cât şi fie-cariĭ vietăţĭ, între carĭ firesce că se aflau şi paserile, le-a dat câte un fel de hrană anumita ca sa albă ce mâncă şi cu ce susţineà.

Toţĭ ómeniĭ şi tóte paserile, cum au început a mâncà hrana ce le-o dete Dumneḑeŭ s'au saturat, numaĭ codobaturile şi ţiganiĭ, orĭ şi cât au mâncat, nu s'au maĭ putut sătură.

Veḑênd Dumneḑeu nesaţul acestora s'a superat fórte tare şi a ḑis catre codobatură:

— Când se vor sătura ţiganiĭ şi vor ḑice din tótă inima că nu sunt flamânḑĭ, atuncĭ sa te apropiĭ tu şi tot némul teu de sate!

Éra ţiganilor le-a ḑis:

— Când se vor apropia codobaturile de sate, atuncĭ să ve saturaţĭ şi voĭ

Da fiind că ţiganiĭ, orĭ şi cât ar mâncà, maĭ nicĭ odată nu sĕ pot sătură, chĭar şi atuncĭ când se duc la vre-un praznic, unde tóte mâncările şi beuturile se dau de gébа, de sufletul morţilor, ci eĭ, orĭ şi cât manâncă, când sĕ scólă de la masa şi se depărtéza numaĭ vr'o câţĭ-va paşĭ de casă, ḑic, ca şi caiĭ cum s'au sculat de jos, că n'au mâncat nemică, că sunt flămânḑĭ de nu se maĭ pot ţiné pe picĭóre, de aceea şi codobaturile nu se pot apropĭa nicĭ odată de sate.

Şi codobatura de aceea se numesce pasere ţigănéscă, pentru ca ea numaĭ atuncĭ se apropie de vr'un sat, când un ţigan, după ce a fost

la vr'un praznic, şi după ce a mâncat, spune că s'a săturat. Dar findcă Ţiganiĭ maĭ nicĭ când nu se pot săturà, de aceea şi ea nicĭ când nu se póte apropìa, ca alte paserĭ, de locuinţele ómenilor. — S. FL. MARIAN, *Ornit.* I, p. 330.

14277 * △ S'aŭ strîns ca ţiganiĭ la pomană.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14276.

14278 * △ Se îmbie ca ţiganul la balmaş.

MOISE POPOVICIŬ, c. *Cavragiŭ, comit. Hunedióreĭ, Transilvanìa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14276.

14279 * △ Face ca ţiganul cu halmejul.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Talmeş-Balmeş.*

Adică uită orĭ-ce ca ţiganul halmejul (un fel de mâncare) pe care 'l luase de probă şi pe care 'l duceà la nevéstă sa ca să 'ĭ gătéscă la fel; ĭar pe drum perde mâncarea şi 'ĭ uĭtă şî numele.

A se vedé Snóva de la No. 9308.

14280 * △ Le mestecă ca 'n bota ţiganuluĭ.

ILIE HOCĬOTĂŬ. c. *Sclişte, comit. Sibiŭ, Transilvanìa.*

Când unul amestecă lucrurĭ carĭ ar fi trebuit să fie despărţite; se ḑice maĭ ales pentru mâncărı.

14281 * △ Vorba ţiganuluĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când sătéuul spune vre un proverb începe saŭ termină cu acéstă expresĭune, saŭ cu una din cele următóre:

vorba ăluĭa, vorba cânteculuĭ, vorba Românuluĭ, vorba nebunuluĭ, etc., după cum ḑicerea se refera la o snóvă în care e vorba de un ţigan, un nebun, etc.

14282 * **A murit ca şi ĭépa ţiganuluĭ.**

Veḑĭ *Ĭépă.*

Adică tocmaĭ când se învĕţase sa nu maĭ mănânce. A se vedé No. 1907.

14283 * △ **Ţiganul, după ce şi-a dat căcĭula pe apă, a ḑis: să fie de sufletul tatiĭ.**

D-na Sev. Caloĭ, *j. Tutova.*

Veḑĭ *Căcĭulă, Suflet.*

A se vedé la No. 4688 atât înţelesul ḑicereĭ cât şi snóva care 'ĭ a dat nascere.

14284 **Căcĭula ţiganuluĭ.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1377.

Veḑĭ *Căcĭulă, Suflet.*

Acelaş înţeles ca la No. 14283.

14285 * △ **A se pune în drum, ca pomana ţiganuluĭ.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Veḑĭ *Ţigănesc.*

A se vedé înţelesul la No. 9160.
Sĕ înţelege de la sine ce póte fi acésta pomană a ţiganuluĭ, care se găsesce în drum.

«Te-aĭ pus în drum, *ca pomana ţiganuluĭ.*»

14286 * △ **S'a săturat ca ţiganu cu frunza.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedesci, j. Tutova.*

A se vedé la No. 9246 varĭantele şi înţelesul acesteĭ ḑicerĭ.

14287 * △ **S'a vîrît ca ţiganul la masa boeruluĭ.**

N. G. FRIGURĂ, *c. Dragoslavele, j. Muscel.*

Veḑĭ *Masă.*

Pentru cel care se îndésă unde nu e poftit, şi, în urmă, o pate.

A se vedé la No. 8794 snóva care a dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

14288 * △ **S'a înnădit ca ţiganul la turta (aĭa, tréba) măseĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ ***Îĭ învĕţat ţiganu la mă-sa.***

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Când unul nu se maĭ lasă de un lucru care 'ĭ a plăcut.

SNÓVĂ

Un ţigan se ducea, cu bunică-sa într'o căruţă, la peţit. Baba, vĕḑênd că dancĭu erà cam prost, şi de frică ca sa nu 'şĭ facă némul de ocară în nóptea căsătorieĭ, se pune şi îl învaţă ce are de făcut. In urmă, se pornesc ĭarăşĭ la drum. Ce-va maĭ departe, grăuraşul opresce calul, şi maĭ cere o lecţie, căcĭ de, póte a maĭ uĭtat ce-va. Şi tot aşa din lecţie în lecţie, aŭ ajuns sgripţoróĭca cu faraonul eĭ la baragladina care trebuĭà să le fie nepóta şi nevéstă.

14289 * **Fie-care cu tréba luĭ, ca ţiganu cu tréba măsiĭ.**

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Adică fie-care să 'şĭ vada de ale luĭ.

14290 * △ **A aruncà mórtea în ţiganĭ.**

R. SIMU, *c. Orlat, Transilvania apud* B. P. HĂŞDEU, *Etym. Magn.,* p. 1775. — GR. JIPESCU, *Opinc.,* p. 149. — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Sănătate, Ovreĭu.*

A tăgadui, aruncând vina pe un altul.
A aruncà vina pe cel nevinovat, şi care nu e în stare ca să se apere.

Danda venia lapso.

Prov. Lat.

* △
14291 **Noroc, şi mórte în ţiganĭ!**

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

* △
Noroc şi banĭ,
Şi mórtea în ţiganĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Român.*

Urare glumétă.
A se apropĭa de ḑicerea Aromânéscă de la No. 5830.

* △
14292 **Noroc şi banì,**
Şi bóla în ţiganĭ.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Liţa, j. Telcorman.*

Acelaş înţeles ca la No. 14291.

* △
14293 **Iarmarocul ţiganuluĭ.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Bîlcĭu.*

Când vreĭ să ıeĭ în derîdere un bîlcĭu prost de tot.
A se vedé snóva de la No. 11083 şi T. Speranţĭa, III, p. 161.

*
14294 **A cere ca un ţigan.**

Şezătóre, I, p. 213.

Când unul cere cu mare staruinţă.

*
14295 **A se certà ca ţiganiĭ.**

A. PANN, III, p. 23. — HINŢESCU, p. 130.

A se certà rĕŭ; pentru ómeniĭ proştĭ şi lipsiţĭ de crescere.

ŢIGANCĂ

* △
14296 **Pórtă-te 'n port**
Ca ţiganca 'n cort.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

A se vedé înţelesul la No. 7627.

* △
14297 **A se pripi ca ţiganca la argea.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când cine-va zoresce la un lucru, însă nu are nicĭ un spor.

* △
14298 **A fi bâtu ţigănciĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică ne-băgat în séma.

*
14299 **Ghifta ghiftopluľĭ ş'alavdă.** [1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Ţigan.*

Acelaş înţeles ca la No. 14218.

*
14300 **Cathe ghiftă çirlu-ľĭ ş'alavdă.** [2]

I. COYAN, *prof c. Perivoli, Epir.*

Vedĭ *Ţigan.*

---

[1]) Ţiganca dancĭul îşĭ laudă.
[2]) Tótă ţigancă îşĭ laudă cĭuru.

Acelaș înțeles ca la No. 14218.

Chaque potier vante son pot.

Prov. Franc.

14301 **Muri ghifta çe tĕ-alâvdà.**[1])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Sĕ dice celuĭ care se laudă singur.

ȚIGĂNESC

Vedĭ *Cinste, Lucru, Tocmélă.*

* △
14302 **Lucru ortăcesc,**
Lucru țigănesc.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

A se vedé înțelesul la No. 9589.

* △
14303 **Tocmélă țigănéscă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165. — HINȚESCU, p. 188. — *Albina (rev.)* I, p. 361 & 509. — ILIE TRIFU, *stud. j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 13007.

*
14304 **Cinste țigănéscă.**

A se vedé înțelesul la No. 8361.

* △
14305 **Ieà banĭ țigánescĭ și te plătesce.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Severin, j. Mehedințĭ.*

Orĭ de unde se va puté, cu cele din urmă puterĭ bănescĭ a se scăpà de un om rĕŭ de bótă.

---

[1]) Muri țiganca care te laudà.

14306 * A stà ca o pomană ţigănéscă.

D-na El. Grigoriŭ, *j. Ilfov.*

Vedĭ *Plăcintă*, *Ţigan.*

A se vedé înţelesul la No. 14285.

14307 * △ Traĭu ţigănesc.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică traĭu rĕŭ, cu cértă şi bătaĭe.

14308 * Mâncare ţigănéscă.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Adica mâncare próstă.

SNÓVĂ

Stând maĭ mulţĭ odată şi 'ncepênd a spune
Care din bucate cred că sûnt maĭ bune,
Işĭ aleg, cu 'ncetul, şi 'n sfîrşit se 'mpaca:
«Pĭele de gaina şi limba de vacă.»
Auḑind ţiganul asta noutate
Se gândesce 'n sine:
«Ian te uĭtă, frate,
«Ce maĭ lucru mare astă-ḑĭ am aflat!.
Şi pornesce, haĭde, ca sa'l spună 'n sat.

* * *

— Heĭ, Românĭ, acuma
«Ian sa'mĭ spuneţĭ mie
Ce mâncărĭ maĭ bune
«Credeţĭ voĭ sa fie?
— Ce mâncărĭ, ţigane?
«Haĭde spune tu,
«Să vedem anume
«Dacă sciĭ orĭ nu.»

* * *

— Heı, Românĭ, voĭ mie
«Multe mĭ-aţĭ facut,
Dar pe toţĭ acuma,
Haĭde v'am batut,
«Cacĭ acuma doar mie
«A'nceput să 'mĭ placa
«Limbă de gaĭnă
«Şi pĭele de vaca.»

T. Speranţia, III, p. 209.

ŢIGĂNESCE

14309 *△ **A cinsti ţigănesce.**

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A se vedé înţelesul la No. 8363.

14310 *△ **A cere ţigănesce.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Adică cu stăruinţă, până ţi se dă.

A ŢIGĂNI

14311 *△ **A ţigăni pe cine-va.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

A cere cu obrăznicie şi stăruinţă mare.

A SE ŢIGĂNI

14312 * **A se ţigăni.**

FR. DAMÉ, IV, p. 158.

A cere cu staruinţă.

ŢIGĂNIE

14313 * **Ţigănie.**

L. ŞAINEANU, *Dicţ.*, p. 809. — FR. DAMÉ. IV, p. 158.

Adică sgârcenie cumplita.

TICHICÉN

Vedĭ *Codrén.*

TIRCHILESCĬ

14314 * A fi din (de la) Tirchilescĭ.

D-ra DIDINA ZANNE, *j. Ilfov.*

Adică rĕu crescut, mojic, mitocan; ca locuitoriĭ din mahalaua Tirchilescĭ, din Bucurescĭ.

TÎRG

Veḑĭ *Cap. X, c. Tîrg, Urechĭe.*

14315 * △ A cunósce unde'ĭ tîrg şi unde'ĭ sat.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Pentru omul cu drépta chibzuinţă şi iute la minte; care cunósce pe cel subţire de cel gros de obraz.

14316 * △ — Scólă, Lenă, mână vacĭ!
— Nu ţi-am spus, bade, să tacĭ.
— Scólă, Lenă, mână porcĭ!
— Nu ţi-am spus, bade, nu pociu.
— Scólă, Lenă, haĭ la tîrg!
— Dómne, bate'l de bolând
Nu m'aştéptă pân' mĕ 'ncing.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Birt, Mâncare.*

Pentru femeile cele leneşe.

14317 * △ De cât în tîrg cu papucĭ,
Maĭ bine în crâng cu opincĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Ḑicĕtóre haĭducéscă.
De cât în tîrg la fudulie, unde nu poţĭ câştigà nimic, maĭ bine în crâng, încălţat cu opincĭ, însă liber şi cu punga plină.

14318 In tîrg şî la móră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 17.

Adică spune. Şî sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu pot păzì nicĭ o taĭnă (GOLESCU).

* △
14319 A spune în tîrg şi la móră.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Móră.*

A spune ce-va într'un loc unde sĕ aude maĭ multe. A se vedé No. 7365.

* △
14320 A fi dus la tîrg şi la móră.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Móră.*

Acelaş înţeles ca la No. 7388.

* △
14321 A aflà tîrgul şi ţéra.

B. P. HAŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 449. — G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 319.

Adică tótă lumea.

Am ĭubit'o numaĭ séra
Ş'aŭ aflat tîrgul şi ţéra.

Poes. Pop.

* △
14322 A fi talanca tîrguluĭ.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Sat.*

Adică a scie şi a spune tot ce se petrece.

* △
14323 Ho! ţéră, că daĭ în tîrg.

GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Pentru cel lacom care dă năvală, chĭar fără drept.

14324 *△ **A fi dat prin tîrg.**

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

A fi om care a veḑut şi auḑit multe, şi care prin urmare scie multe. A fi nedat prin tîrg, a fi selbatic, neumblat în lume.

14325 **A o dà tîrguluĭ.**

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 101.

Adică în vilég, în gura lumiĭ.

14326 **A'l dà tîrguluĭ.**

BARONZI, p. 48.

Acelaş înţeles ca la No. 14325.

14327 * **A'l dà prin tîrg.**

Rom. Glumeţ, I, p. 47. — FILIMON, *Cĭocoĭ*, p. 289. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155.

1⁰ A'l pedepsi prin expunere. Veḑĭ No. 4111.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14326.

14328 * **Strigare-aĭ prin tîrg.**

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc.* c. *Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Să ajungĭ rĕŭ de tot.

14329 *△ **De credeaĭ că s'a aprins tîrgul.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 374.

Arată un sgomot mare, ţipete marĭ.

«Şi unde mi'ţĭ începù a face o galăgie *de credeaĭ că s'a aprins tîrgu.*» — P. ISPIRESCU.

TÎRGOVIȘTE

14330 *A'ĭ dà gură de Tîrgoviște.

A. PANN, I, p. 94.

A certà pre cine-va rĕu surugĭesce, cu cuvinte aspre și maĭ mult ordinare, fără témă.

Resumăm dupa Scrisorile luĭ Ion Ghica și Cronica luĭ Zilot Românul întîmplarea care a dat nascere ḑiceriĭ de față.

Când tînĕrul Manolache Bălénu a fost dus la curte, Vodă Șuțu 'ĭ-a lasat barbă și 'ı-a dat de nevésta pe fiica-sa domnița Catinca, înzestrând'o cu moșia orașuluĭ Tîrgoviștea. Atuncĭ s'au sculat Tîrgoviștenіĭ, cu mic cu mare, și aŭ venit la divan în Bucurescĭ cu rogojinĭ aprinse, în cap și cu jalba în proțap, s'aŭ dus la biserică la Sfântul Nicolae cel sărac și, după liturghie, eșind din curtea bisericeĭ toțiĭ cu făcliĭ de céră galbenă aprinse, le stingea într'un butoĭu cu smólă, strigând:

— Afurisit să fie Vornicul și așa să se topéscă casa luı!

Se ḑice că ți se faceà pĕrul maciucă. Vornicul pe care îl afurisià erà boerul Român care iscălise darea moșieı.

Nu a trecut un an și Domnița, nevésta Balénuluĭ, murià din facere. Vodă tatal eĭ muria otrăvit de aĭ luĭ, și maĭ târḑiu casa boeruluĭ care a iscalit în adevĕr s'a stins.

După mórtea luĭ Vodă Șuțu spăimântându-se Dómna și tótă casa luĭ, cum și toțĭ ceĭ uniță cu dînsul la fapte din pămînteni, și învederat cunoscênd că 'l-aŭ ajuns urgĭa luĭ Dumneḑeŭ, după strigarea noroduluĭ, puseră la cale de sĕ rupseră în Divan de față tóte hârtiile, ce se scriseseră asupra hrapireĭ moșieĭ Tîrgoviștenilor, și așa remaseră Tîrgoviștenĭ ĭar cu moșia lor slobodă, precum și maĭ nainte. Cu aceste din urmă cuvinte, încheie cronicarul lunga povestire a acesteĭ întîmplărĭ.

De atuncĭ a eșit vorba: *gura de Tîrgoviște.*

Il n'est bon bec que de Paris.

Prov. Franc.

14331 *Gură de Tîrgoviște.

ION GHICA, *Scrisorĭ*, p. 261. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 72.

Om rĕŭ de gură şi obraznic în vorbire.
A se vedé origina la No. 14330.

14332 * Avocat de Tîrgovişte.

Veḑĭ *Fefeleĭ.*

Adică avocat prost.
Odinióră în acest oraş, consiliul de disciplină al avocaţilor cât şi tribunalul local, recunosceaŭ dreptul de a pledà multor ómenĭ lipsiţĭ de orĭ-ce învĕţatura juridica.

TÎRGU-CUCULUĬ

14333 * △ Du-te, duce-te-aş prin Tîrgu-Cuculuĭ cu nasu tăĭat.

G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu & Runcu, j. Dîmboviţa.*

Se întrebuinţéza, de ţĕrancele maĭ bĕtrâne, ca blestem asupra unuĭ copil sau om, când vré să se ducă unde-va.
Ţeraniĭ cred că în Tîrgu-Cuculuĭ se strîng toţĭ cerşetoriĭ, ologiĭ, cĭungiĭ, orbiĭ şi alţĭ nenorociţĭ pentru carĭ ḑic că *pentru eĭ maĭ ţine Dumneḑeu pămîntu.*
A se vedé şi No. 3954.

TÎRTAN

14334 * Tîrtan.

Sĕ ḑice Evreilor în batae de joc.
Vine probabil, prin corupţie, de la cuvîntul german, *Unterthan,* adică supus.

TÓDER

Veḑĭ *Cap. I & XII, c. Sân Tóder.*

14335 * A se face Tóder.

Veḑĭ *Tanase.*

Pentru cel care sĕ face că nu înţelege ce 'ĭ spuĭ.

Mĕ, *nu te face Tóder.*»

TOMA

14336 * A fi Toma.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

* △ *(A fi) Toma ne-credinciosul.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 962. — TEOD. CHIRILEANU, *înv.* c. *Broscenĭ*, j. *Suciava*. — E. I. PATRICIU, *înv.* c. *Smulţĭ*, j. *Covurluiu*. — T. BĂLAŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Adică om ne-credĕtor, om care nu crede până nu vede cu ochiĭ.

«*Nu fiĭ Toma.*

Vedĭ Evanghelia Sfântuluĭ Iôn, 20. 24. 30.

TOPALĂ

14337 * △ A fi Topală ăl nebun.

T. BĂLAŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Adică cam *nea într'o parte*, om care se ţine numaĭ de nebuniĭ.

Acéstă dicere stă în legătura cu faptele luĭ Agoş al luĭ Topala, eroul baladeĭ populare *Agoş*.

BALADĂ

. . . .
. . . .
. . . .
Agos a! luĭ Topală
Car'mĭ-e voĭnic făr' de samă
Mĭ-a plecat la 'nsuratóre
Cu cincĭ sute de catane,
Cu cincĭ sute de turcĭ,
Cu cincĭ sute de beşliĭ,
Din ploscĭ închinând,
Din pistóle trosnind,
Din gură cântând:
Catanele: cătănesce,
Beslii: beşliesce

Şi turcii: turcesce.
Când trosnéu pistólele
Se speriaŭ satele,
Incuĭaŭ dĭughenele
Şi fugeaŭ ca curvele,
De isbeau tufele!
Ce 'ncuĭaţĭ dĭughenele,
Şi fugiţĭ ca curvele
De isbiţĭ tufele?
Ca nu este vr'o rĕsbélă,
E Agoş al luĭ Topală
Aşa face el p'în ţéră!

TOPANA

14338 * △ **Manca Topana**
Care mĭ-a furat cârlana.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de un hoţ vestit.

Topana este şi un cătun, în judeţul Olt, pendinte de comuna Crânguescĭ.

TOPOLNIŢA

14339 * △ **Maĭ vine Topolniţa pe unde a maĭ venit.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Pentru unul care a stat bine odata şi acum a saracit, dar sĕ ḑice că tot va maĭ stà bine.

TRAĬAN

Veḑĭ *Troĭan.*

TRANANA

14340 * △ **Logofĕtul Tranana**
Cu mamaligă în basma.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Veḑĭ *Logofet.*

In bătae de joc, de cel care a învĕțat ce-va și umblă fără nicĭ un rost, fiind prin urmare și sărac.

TRICALA

14341 * **Nvésta al Vracâ bişi'n cor, di se avdzî trisu 'n Tricol.** [1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Hotin.*

Pentru un lucru de nimica ómeniĭ fac vorbă multă de se duce vestea departe.

TRIFON

Vedĭ *Teleleŭ.*

14342 * △ **Sîc, Trifóne!**

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Agache.*

Acelaş înţeles ca la No. 13113.

TRÓCĂ

14343 * △ **A învĕțat la Trócă.**

G. Crețoiu, *c. Scăescĭ, j. Dolj.*

Ințelesul ḑicereĭ s'a dat la No. 12076.

De óre-ce însă în județul Dolj, în apropĭere de Scăescĭ, se află satul Trócă, cu totul ne-însemnat, unde cine-va nu are ce învĕță nicĭ de la cine învĕță ce-va, Româniĭ din partea loculuĭ întrebuințéză ḑicerea, presupunênd că cuvîntul Tróca desemnéză satul cu acelaș nume, ĭar nicĭ de cum albĭa în care se dă de mâncare porcilor, precum s'a admis la No. 12076 și se admite în genere.

Se maĭ observă că numele de *trócă,* se dă în județul Dolj, uneĭ plante din familĭa cucurbitaceelor, cu o mulțime

[1]) Nevésta luĭ Vraca s'a beșit în horă, de s'a auḑit până la Tricala.

de varĭetăţĭ, dintre care cele maĭ cunoscute sunt: *tîlvul,* cu care sĕ scóte rachiul din butóĭe, şi *tivga,* cu care se aduce apă de beut. De aci se ḑice că un butoĭu e *gol tróca,* că un om prost în loc de cap are o tróca, şi aşa maĭ departe.

TROCAN

14344 * △ **A fi Trocan.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un om mare, trupeş.

TROĬAN

14345 * △ **Calea luĭ Troĭan.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Dolj.*

Veḑĭ *Rob.*

Acelaş înţeles ca la No. 10628. Acéstă denumire se întrebuinţéză într'un mod aprópe exclusiv în Ţéra Românéscă, ĭar cea d'întâĭu în Moldova.

Fără a înşirà numeróse localităţĭ carĭ din Severin la gurile Dunăreĭ reamintesc numele cuceritoruluĭ Dacieĭ, vom dà numaĭ urmĕtórele:

In judeţul Vâlcea, şi anume între oraşul Rîmnicu-Vâlcea şi Ocnele marĭ, la un chilometru de albĭa Oltuluĭ se află o localitate cu numele de Troĭan, punct trigonometric de observaţie.

Pe acest deluţ se ridică o mică bisericuţă cu chilii împrejur, zidită la 1839 de Hrisant Horezanul. Aci generalul Magheru îşĭ aşeză tabăra sa la 1848.

La pólele munteluĭ Cozia, din Argeş, în faţa monăstireĭ Cozieĭ, şi peste apa Oltuluĭ se vede o stâncă lată care se numesce *masa luĭ Troĭan.* O legendă locală maĭ spune că împrejurul acesteĭ mese a stat Mihaĭ-Vodă cu generaliĭ sĕĭ, legendă care a inspirat luĭ Dimitrie Bolintineanu poesia sa «*Cea din urmă nópte a luĭ Mihaĭ-Vitézul.*»

In fine pasul prin care Oltul intră în Românĭa se numeà în vechime, *Pórta luĭ Troĭan.*

TRUFANDA

14346 * △ **Logofĕtul Trufanda**
Strînge mucii în bazma.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Ca să 'şĭ bată joc de albastrime care îşĭ suflă nasul în basma şi o pune în urma în buzunar.

De alminterea Chineziĭ aŭ în acéstă privinţa, aceleaşĭ ideı ca şi ţĕraniĭ noştri.

ŢUCHI

14347 * **A mâncat iérba luĭ Ţuchi.**

D-na EUGENIA ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Adică e nebun.

TUDORICĂ

14348 * △ **Îĭ lungă a luĭ Tudorică.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când unul poftesce multe şi de tóte. Sĕ ḑice catre unul când nu'ĭ mulţumit cu ce'ĭ daĭ şi ar vroi tot maĭ mult.

TUDORIN

14349 * △ **De când cu Tudorin.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adecă de mult timp, din vechime.

Poporul din Vâlcea îşĭ amintesce cu mult drag de Tudorin, cum numesce el pe Tudor Vladimirescu, care se sculase să scape ţéra de impilatorĭ.

TUFEANU

14350 * △ **A face nazurĭ ca caiĭ Tufeanuluĭ.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Pentru omul mofturos. Vede că e rugat şi tot maĭ aştéptă.

TURC

Vedĭ *Câne, Lup, a Mâncà, Moldovan, Nevoe.*

LEGENDĂ

La Ţarigrad, — unde o fi ala, — ci-că era un Impĕrat, care aveà doar o fată, şi încolo numaĭ aveà nicĭ un copil din trupul luĭ. Fata îĭ era dragă ca sufletul şi de dragă ce-ĭ era, îĭ făcuse o căsuţă numaĭ de sticlă şi orĭ ce cerea îĭ împlinea, lapte de pasĕre să fi cerut, lapte de pasere i-ar fi adus Impĕratul. Şi gândea Impĕratul s'o mărite dup'un fecĭor de Impĕrat şi să-ĭ dea de zestre jumĕtate din scaunul sĕŭ.

Dar, vedĭ d-ta, nepartea e rea în lume! Când e să nu fie de la D-deŭ şi când îşĭ vîră Sarsailă códa, e rĕŭ cum nu se maĭ póte! Ci-că fetiĭ aştia, de când vĕduse lumea în ochĭ, îĭ placea grozăvenie mare să se jóce cu căţeluşiĭ Împĕratuluĭ. Cum face, cum drege, cum îşĭ vîră dracu códa, că un zăvod d'ăla marĭ, înşală a fată de Împĕrat, şi fata rĕmâne grea cu zăvodul. Şi tocmaĭ maĭ târziŭ, când începu a cresce burta fetiĭ, Împĕratul băgă de sémă că fie-sa o să fie grea.

Atuncĭ s'a întristat Împĕratul tare, îĭ scăpa să plângă ca un copil, de mare cĭudă şi ruşine! Mĕ rog, nu-ĭ belise obrazu cu fapta eĭ? Se făcu Impĕratul foc şi pîrjol şi era cât p'aci s'o omóre cu chiar mâna luĭ; dar se gândi că nu face bine, maĭ bine să adune sfatul ţĕreĭ, şi ce o dice sfatul ţĕreĭ, el ala să facă.

Sfatul ţĕreĭ adunându-se şi chibzuindu-se, a hotărît ca Impĕratul să depărteze pe fie-sa de la curte, ca să nu facă curtea împĕrătéscă de ocară în lume.

Impĕratul a ascultat de sfatul ţĕreĭ şi a poruncit să facă o corabie mare, să pue în ea tótă zestrea, care era partea fetiĭ. După ce a făcut vînt corăbiĭ de a plecat pe mare încolo, cu fata singură, singurică, fără nicĭ un om, ca să se ducă unde o vrea cel de sus. Aşa Impĕratul şĭ-a mutat gându de la fie-sa.

Corabia a mers, a mers până s'a oprit la un ostrov. Acolo fata s'a dat jos şi a legat corabia cu nisce lanţurĭ de fer de nisce copacĭ groşĭ. Apoĭ şĭ-a făcut un bordeĭ în ostrovul ala şi trăia acolo, dĕmâncare avênd în corabie, şi maĭ scofelind şi prin ostrov fel de fel de buruenĭ dulcĭ.

Peste puţintică vreme, ĭ-a abătut să nască fetiĭ de Impĕrat. Şi a născut fata Impĕratuluĭ şapte znamenii, şapte jigănii ca face-ţĭ-aĭ cruce! Aste şapte opăciturĭ eraŭ cu chip de om până la brîŭ, ĭar din brîŭ în jos, adecă picĭórele şi şedutul, eraŭ ca de câine;

flocoșĭ, cu ghĭare. cu códă, etc. taman ca câĭnele. Eĭ când plângeaŭ, maĭ mult chefneaŭ ca câĭniĭ, ucigă-ĭ sfintele slujbe! Da ce să le facă bĭata fată, la atâtea poșidichiĭ de jivinĭ? Cum să-ĭ crescă ea pe câte șapte? Că, vedĭ d-ta, ea avea numaĭ două țîțe, ca orĭce femee, n'avea șapte. Taman atuncĭ fătase și o scrófă din cele care i-le pusese ca de zestre Impĕratul în corabie, că, vedĭ d-ta, ĭĭ pusese de tóte, ca uneĭ fete când o mărițĭ și o înzestrezĭ. Ce făceă a fata? Lĕpădă purceiĭ de la scrófă și dete copiiĭ eĭ, — nu ĭ-ar fi maĭ făcut, — ca să sugă în locul purceilor. Și așa aŭ tot supt la scrófă până s'aŭ făcut marĭ.

După ce s'aŭ făcut ăste schilodeniĭ marĭ și voĭnicĭ, mumă-sa le-a spus, că ea e fată de Impĕrat și eĭ nepoțĭ de Impĕrat tare și mare.

Eĭ cum aŭ audit una ca asta, aŭ strîns în corabie tot ce aveaŭ pe afară, s'aŭ pus în corabie câte șapte împreună și cu muma lor și aŭ pornit'o în spre Impĕrăția Țaligradului. Cum aŭ ajuns la Țarigrad, aŭ oprit corabia la mal, aŭ legat'o și aŭ plecat spurcăcĭunile câte șapte la Impĕratul. Cum aŭ ajuns la pórta Impĕratuluĭ, aŭ început să dea chiote, chefnind ca câĭniĭ, nu că se le deschiză pórta și maĭ multe nu! Impĕratul vĕdênd aste znameniĭ s'a crucit ca de ucigă-l sfânta tămâe, și ĭ-a întrebat: cine sûnteți voĭ, urîcĭunile lumeĭ, și ce vrețĭ?

Sûntem nepoțiĭ Măriĭ Tale, rĕspunseră toțĭ chefnind.

Impĕratul, cum audi, făcu fețe-fețe aducêndu-șĭ aminte de procleta luĭ de fată. Il săgetă biedă la inimă că ăștia or să fie fecioriĭ eĭ. Nĕcăjit peste fire, aruncă cu buzduganu în spre eĭ ca să-ĭ rĕpue. Așĭ! țĭ-aĭ găsit să rĕpuĭ pe ucigă-l tóca! Impĕratul taman se spălase pe ochĭ și se stergea pe mâĭnĭ, stersese numaĭ p'a stângă și vrênd să dea cu stânga nu ĭ-a înemerit pe eĭ, și a înemerit în stâlpul porțiĭ. Atuncĭ Impĕratul a dis că să fie afurisit cine s'o sterge întâĭ pe mâna a stângă când s'o spĕla. Și d'aĭa nu e bine să te ștergĭ întâĭ pe stânga când te spelĭ.

Impĕratu ĭ-a întrebat ĭar: ce vrețĭ de la mine, procleților?

Vrem pămînt, Măria ta, că n'avem unde ședea, rĕspunseră chefnind ca câĭniĭ.

Eŭ nu vĕ cred că sûnteți voĭ nepoțiĭ meĭ, până n'ațĭ veni cu mama vóstră și cu corabie cu tot aicĭ la pórta mea, respunse Impĕratul.

Atuncĭ spurcăcĭunile s'aŭ pus de aŭ săpat un șanț adînc de la mare până la pórta Impĕratuluĭ și l'aŭ umplut cu meĭ, și pe șanțu asta aŭ împins corabia cu mama lor până la pórta Impĕratuluĭ.

Fie-sa de rușine șĭ-a coperit fața, să n'o vadă ta-s'o. Impĕratul a blestemat'o ca să nu-ĭ maĭ vadă nimenĭ fața în vecĭ. Și d'atuncĭ a rĕmas, ca turcóĭcele să-șĭ înzovonéscă fața.

Impĕratul n'a maĭ avut încotro, și le-a dis că le va da pămînt cât ține o piele de bivol. Atuncĭ procleții, ucigă-ĭ sfintele dile marĭ, aŭ făcut pielea de bivol nojițe subțirele de tot și a coprins tot Țarigradul.

Impĕratul n'a maĭ trăit mult dup'aĭa, și a murit de mare cĭudă și obidă, blestemându-șĭ césul în care a crăpat ochiĭ în lume. Iar nepoțiĭ luĭ s'aŭ făcut stăpânĭ pe Țarigrad, ucigă-ĭ sfânta leturghie!

Din împelițațiĭ ăștia se trag Turciĭ din diua de adĭ.

T. Bălășel. — *Vedĭ și în Șezăt. III, No. 4.*

CREDINŢE

Turciĭ se spală des la cur. căcĭ partea asta pute ca câĭnele plouat, fiind-că a sĕmănat cu câĭnele.
Turciĭ aveaŭ códe ca câĭnele, maĭ înainte vreme, dar s'aŭ scurtat aḑĭ ceva, mâĭne ceva, până a perit de tótă isprava.
Sînt bĕtrânĭ care spun că eraŭ mulţĭ Turcĭ, din ceĭ de veneaŭ de robeaŭ ţéra, care aveaŭ nisce códe ca de óe la şeḑut.
Turcii nu mănâncă carne de porc, căcĭ aŭ supt lapte de la scrófă.
Turciĭ ţin câĭnĭ mulţĭ în curte. căcĭ câĭnele e tata al lor.
Turciĭ sûnt naţie mănósă, căcĭ aŭ supt la scrófă, care se îngraşe maĭ mult din nimic.
Bĕtrânii spun că şĭ-aduc aminte când veneaŭ Turciĭ în ţéră, anul era tot de-una bun, bucatele se făceaŭ cu îmbelşugare; din contră când veneaŭ Ruşiĭ era anul sarac.
Când îţĭ ĭasă Turc în cale, îţĭ va merge bine, căcĭ Turcul are pĭeze bune.
Turciĭ sînt ómenĭ dreptĭ, eĭ nu te înşală la cântar, saŭ cu alt-ceva.
Turciĭ pórtă fesurĭ în chipul dracululuĭ căcĭ şi eĭ sunt curat dracu.
Din mâna Turculuĭ să nu mănâncĭ nimic, căcĭ ce intră în mâna Turculuĭ se spurcă, fiind nebotezat.
Sunt bĕtrânĭ carĭ nu-ţĭ mănâncă nimic din mâna Turculuĭ. Se spune că pe când veneaŭ Turciĭ în ţéră, le puneaŭ de mâncare în vase de başca, şi bucatele ce remâneau de la eĭ, le daŭ câĭnilor, iar la porcĭ saŭ la alte lighióne, de se mănâncă, nu le daŭ. — T. BĂLĂŞEL.

14351 * △ Bine l'o (a) luat Turcu.

Junimea, III, No. 15. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

1º Ḑice Românul când e necajit, arĕtând că nu póte avé bine nicĭ odată.
2º Turcul e stăpân în lume, numaĭ de el sĕ ţine norocul, binele, fericirea.
3º Când unul a întrebat pe cine va că ce face, şi acesta rĕspunde: bine! cel-alt îĭ ḑice că *binele l'a luat Turcul.*
Originea acesteĭ ḑicerĭ trebue căutată în urmĕtórea legendă populară:

LEGENDĂ

In vremea de demult, ci-că Dumneḑeŭ a chemat pe tóte soĭurile de ómenĭ ce sûnt în lumea albă, ca să le împartă câte un dar. Al d'întâĭu, care a mers în faţa luĭ Dumneḑeŭ, a fost Turcu. El cum veni în faţa luĭ Dumneḑeŭ, Dumneḑeŭ îl întrebă:

— Ce e, mĕ Turcule?
— Bine, Dómne!
— *Dĕ bine să fiĭ!* rĕspunse Dumnedeŭ, și Turcu luând binele, îșĭ cătă de drum.
Veni apoĭ în fața luĭ Dumnedeŭ *ciocoĭul*. Cum îl vĕdù, Dumnedeŭ îl întrebă:
— Ce e, mĕ ciocoĭule?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu*, rĕspunse Dumnedeŭ.
— Ciocoĭul începu a se mirà: Dómneeeee!
— *Domn să fiĭ!* îĭ dise Dumnedeŭ.
Ciocoĭul îșĭ vĕdù de drum și Domn a rĕmas până în diua de adĭ.
Merse apoĭ în fața luĭ Dumnedeŭ Țiganul. Dumnedeŭ cum îl vĕdù, îl întrebă: ce vreĭ mĕ țigane?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu.*
— *Vaĭ de mine!* începù a se văĭtà țiganul.
— *De vaĭ să fiĭ*, rĕspunse Dumnedeŭ, și țiganul de vaĭ a rĕmas până adĭ.
Veni rîndul Némțuluĭ.
Cum ajunse Némțu în fața luĭ Dumnedeŭ, fu întrebat:
— Ce vreĭ, Némțule?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu*, rĕspunse Dumnedeŭ.
Némțu începù a se mira: *Mare minune!*
— *De minune să fiĭ în lume*, rĕspunse Dumnedeŭ, și Némțu de minune a rĕmas, căcĭ el scóte tóte minunățiile în lume.
După Némț veni rîndul Românuluĭ. Cum ajunse în fața luĭ Dumnedeŭ îl și întrebă:
— Ce vreĭ, mĕ Române?
— Bine, Dómne!
— *Binele l'a luat Turcu*, îĭ rĕspunse Dumnedeŭ.
— Dar noĭ? întrebă Românul.
— *De dar să fiĭ*, îĭ rĕspunse Dumnedeŭ.
Și bieții de noĭ de dar am rĕmas până în diua de adĭ, că cine vré acela sĕ face stăpân pe noĭ. Noĭ suntem numaĭ topor de óse la care cum sĕ scólă.

După alte variante când Românul dice: dar noĭ? Dumnedeŭ îĭ rĕspunde: *darnic* să fiĭ, și de aceea Românul e atât de darnic și de primitor.

14352 * △ Dreptatea s'a dus de când Turciĭ.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

* △

Dreptatea a luat'o Turcul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Vedĭ *Dreptate.*

A se vedé înţelesurile la No. 11898.

14353 * △ **Turcul te bate, Turcul te judecă.**

Voinţa naţ., 1894, Iunie. — *Gazet. Pop.*, I, No. 220. — Dr. I. CAV. DE FLONDOR, *în Patria, Bucovina*, No. 218. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.* — IUL. GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, Ungaria.* — D. POPOVICIU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad. Ungaria.* — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Chióra, j. Ialomiţa.*

Vedĭ *Lup.*

Acelaş înţeles ca la No. 2013.

14354 **— Cine te pîresce?**
— Turcul.
— Cine te judecă?
— Turcul.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 48.

Acelaş înţeles ca la No. 14343.

Être juge et partie.

Prov. Franc.

14355 * △ **Turcul te taie,**
Turcul te jupóie.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Acelaş înţeles ca la No. 14353.

* △

14356 **Cum e (iĭ) turcu(l) şi pistolu(l).**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 57. — HINŢESCU, p. 193. — C. NEGRUZZI. I, p. 250. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 21. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 26 & 123 — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — I. ISTRĂTESCU, *înv. c. Cobia, j. Dîmboviţa.* — N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamorniţa, j. Dorohoiu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — P. ISPIRESCU, *Leg.* 1872, p. 167. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Costescĭ, j. Argeş.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

* △

După Turc şi pistol.

N. GANE, *Conv. Liter.*, XI, p. 368. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — I. DRAGAN. *pl. Coşula-Miletin, j. Botoşanĭ.*

* △

Cum iĭ Turcu 'ĭ şi pistolul.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

* △

Cum e Turcul aşa e şi pistolul.

V. A. FORESCU, *înv. c. Stănişoara, j. Suciava.*

Cum e unul şi cel-l-alt; cum e stapănul şi sluga luĭ; cum e omul şi afacerile sale.

A se vedė deosebitele înţelesurĭ, în mod maĭ amănunţit la No. 7703.

14357 **Turculuĭ să'ĭ daĭ banĭ şi să'ĭ scoţĭ ochiĭ.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 54.

Arată lăcomia de banĭ a Turculuĭ.

14358 * **Turcul plătesce.**

I. GHICA, *Scrisorĭ*, p. 28. — P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov*. — *Albina*, I, p. 885.

Vedĭ *Căcĭulă*.

1⁰ Adică nevinovatul, cel care nu e dator.
2⁰ Ḑice acel care nu vré să plătéscă el.

In divanul luĭ Alexandru Ghica-Vodă, erà un înalt funcţionar fórte somnoros. Odată se judecà un proces între un Român şi un Turc. Judecătoriĭ aflară pe Român vinovat şi'l condamnară sa plătéscă despăgubirĭ. Pentru formalitate, fie-care judecator aveà să spuĭe, cu glas tare, sentinţa. Toţĭ ḑiseră pe rînd: Românul să plătéscă etc. Când ajunse rîndul la funcţionarul nostru, care dormise tótă vremea, sĕ ridică somnoros şi, fără să aĭbă habar de ce s'a petrecut în divan, ḑice: *Turcul plătesce!* Aŭ rîs toţĭ; vorba luĭ a ajuns din gură în gură şi a rĕmas ḑicetóre.

Fizet a vármegye.[1])

Prov. Ung.

14359 * **Turcul nu caută a prinde calul cu sacul deşert.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Cal*.

A se vedé o varianta şi înţelesul la No. 1428.

14360 * △ **La Turc dragostea e pe genuchĭu.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

* △ *Prieteşugul judecătoruluĭ e pe genunchĭ, ca al Turculuĭ.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Zăvoenĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Arbineş, Judecător*.

[1]) Plătesce comitatul.

A se vedé la No. 12138 alte variante ale acesteĭ ḑiceri și înțelesul eĭ.
Veḑĭ NECULCEA, *Letop. II,* p. 185—186.

* △
14361 **Prietenia Turculuĭ e prietenie pe piciŏr.**

COȚEA, *c. Vărăscĭ, j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 14360.

* △
14362 **Turciĭ să fie afară și tu tot nu'ĭ auḑĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c Valea Marculuĭ, j. Mehedinți.*

Veḑĭ *Tun.*

1[0] Pentru omul care dórme dus.
2[0] Pentru cel care nu aude bine.

*
14363 **Turcul nu scie multe.**

P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

Dacă 'ĭ trăsnesce ce-va rĕŭ în cap el nu te maĭ judecă, ci te omóră.

*
14364 **Turcu, de e Turc, și tot te lasă întâĭu să maĭ mănâncĭ și apoĭ te omóră.**

P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Creștin, Episcop.*

Pentru cel care 'ĭ pune sula în cóstă când e omul la masă. Intâĭu să mâncăm, pe urmă om vedé de afacerĭ.

Evél team sonrú chelam.[1])

Prov. Turc.

14365 **Turcu e turcos,**
Țiganu e fricos.

BARONZI, p. 54. — HINȚESCU p 193.

[1]) Intâĭu mâncare, pe urmă vorbe.

Arată firea aspră dar şi vitéză a Turculuĭ.

14366 * △ **Turciĭ sciŭ de scirea luĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Cârja, j. Tutova.*

Nu sĕ scie ce s'a făcut, a perit.

14367 * △ **A mâncat cât un Turc de ceĭ calicĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

△ *A mâncat cât un Turc de ceĭ săracĭ.*

S. MIHĂILESCU, *Şezat.*, p. 218.

Veḑĭ *a Mâncà.*

Adică mult şi cu lăcomie. Sĕ ḑice pentru omul mâncăcĭos.

14368 * **Aĭ Turc tu hóră, cu gl̃ieţlu la inimă vaĭ bânezĭ.**[1])

C. ZUCA, *stud. c. Berat, Albanĭa.*

Când duşmanul îţı şéde în cóstă, e lângă tine, nu poţĭ să ducĭ o vĭéţă liniştită.

14369 * **Turcul acaţă l̃ieparle cu amaxia.**[2])

COST. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Turcul lu acaţă l̃iepurli cu arâbălu.[3])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Veḑĭ *Iepure.*

Turcul adună, fără multă ostenélă, avere de la creştin. A se vedé înţelesul cu totul deosebit ce se dă ḑicereĭ, în România ca şi în Italia.

[1]) Aĭ Turc în satul tĕŭ, cu ghĭaţa la inima veĭ trăĭ.
[2]) Turcul prinde ĭepurile cu carul.
[3]) Turcul prinde ĭepurile cu arabaua (trăsura).

Τῷ βόῳ τὸν λαγὼν κυνηγετεῖν.[1])

Prov. Elin.

Bove venari leporem.[2])

Prov. Lat.

Colla pazienza si prendo la lepre col carro.[3])

Prov. Ital.

14370 **Turcul u caftă n̄gâtşarea cu luminarea.**[4])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Arată firea arțăgósă a acestuĭ popor.

14371 ***Iu toțĭ Turçili şi Asan.**[5])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Despre omul care e nelipsit de unde-va.

14372 ***A Turculuĭ dă-lĭ ş' nu lĭ tăxea.**[6])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Cacĭ alminterea nu sĕ mulțumesce.

14373 **Si n̄gatşi crişti n̄lí, Turçili s-hârisesc.**[7])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Când, împotriva interesuluĭ lor, se cértă saŭ nu se înțeleg uniĭ ómenĭ.

---

[1]) & [2]) A vîna ĭepurile cu carul.
[3]) Cu răbdare să prinde ĭepurile cu carul.
[4]) Turcul caută cértă cu lumînarea.
[5]) Unde toțĭ Turciĭ și Asan.
[6]) Turculuĭ dă 'ĭ și nu 'ĭ făgăduĭ.
[7]) Se cértă creștiniĭ, Turciĭ se bucură.

De almintrelea acéstă maximă a fost întrebuinţată de multe împĕrăţiĭ.

Divide ut imperes.

Prov. Lat.

14374 **Ni plândzêm di Turçĭ, ş-di criştiñĭ nu pŭtem s-ascăpăm.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 163.

Prin creştinĭ se înţelege slujbaşiĭ creştinĭ carı, adese-orĭ sunt maĭ rĕĭ de cât Turciĭ.

14375 **Ti ñclinaş al Turcu, ma rĕŭ va ti calcă.**[2])

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.* p. 176.

Cu cât te umilescĭ maĭ mult înaintea Turculuĭ, cu atât maĭ tare lovesce în tine.

* △
14376 **Turcu bese**
Gunóĭea ĭese.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice, ca un fel de cântec glumeţ, când îţı da vre-o gunóĭe în ochĭ.

Turcu bese
Gunóĭea ĭese;
Turcu beşì
Gunóĭea ĭeşi.

* △
14377 **A veni Turciĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*— G. POBORAN, *j. Olt.*

A veni mare belea pe capul cuĭ-va.

Ţĕrancele îşĭ împacă copiiĭ, ḑicêndu: «*Tacĭ, că vin Turciĭ!*»

In vechime Turciĭ, când treceaŭ printr'un sat, furau

[1]) Ne plângem de Turcĭ şi de creştinĭ nu putem să scăpăm.
[2]) Te aĭ închinat la Turc, maĭ rĕŭ te calcă.

copiĭ, pe care 'ĭ cresceaŭ, în urmă, în legea lor; ast-fel ca ómeniĭ carĭ cunosceaŭ acest obiceĭu, îșĭ ascundeaŭ copiiĭ îndată ce aflaŭ ca se apropĭa vre-o cétă de Turcĭ.

* △

14378 **Par'că 'l alérgă Turciĭ.**

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Buc. Cl. IV.*

* △

De par'că 'l gonesc Turciĭ.

G. Bănulescu, *înv. c. Bezdeadu, j. Dîmbovița.*

* △

De par'că 'l-aŭ luat Turciĭ la góńă.

G. Bănulescu, *înv. c. Urselu, Runcu & Valea Leurzeĭ, j. Dîmbovița.*

Vedĭ *Tătar*

Adică fuge tare.

Comme s'il avait le diable à ses trousses.

Prov. Franc.

14379 **Doar nu vin Turciĭ.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1000.

* △

(Că) dóră nu daŭ Turciĭ.

Șezăt., I, p. 218. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △

Ho! staĭ, că nu daŭ Turciĭ.

N. Gh. Ionescu, *înv. c. Mamornița, j. Dorohoĭ.* — M. Canian, *publ. j. Iașĭ.*

* △

(Staĭ) (maĭ încet) doar nu vin Turciĭ, nicĭ Tătariĭ.

G. Madan, *c. Trușenĭ, țin. Chișĕneŭ, Basarabĭa.* — G. P. Salviu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Ca să maĭ potóle pe cel ce sĕ grăbesce, fără ca să fie rost de grabă.

«Craĭu Leşesc eră pe atunce Mihail Wişnoveţchi, şi hatman Sobieţchi, carele pre urmă aŭ fost şi Craĭu. Staŭ satele pe marginea ţereĭ Leşescĭ pline de ómenĭ, şi le spuneaŭ Moldoveniĭ: «*Fugiţĭ, fugiţĭ, că vin Turciĭ in ţéra vóstră!*» Eĭ nu credeaŭ, staŭ pre loc. Turciĭ, cum au trecut Nistrul, cum aŭ început a prădare, şi robire, şi a dare de foc, cât aŭ putut agĭunge, prin ţéra Leşéscă, fără de nicĭ o grijă de Leşĭ.» — I. NECULCE, *Letop.* II, p. 200.

A se vedé şi MUSTE, *Letop.* III, p. 8 & 9.

*
14380 **A fi aprópe de... ca Turcu de împărtăşenie.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică fórte departe.

14381 **Orĭ Turcu, orĭ samaru, orĭ măgaru.**

Constituţionalul (ziar), X, No. 2869.

Vedĭ *An.*

A se vedé înţelesul la No. 6.

* △
14382 **Nu maĭ e în timpul Turculuĭ (acum).**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când făceaŭ orĭ-ce nelegĭuirĭ fără să 'şĭ priméscă pedépsa.

* △
14383 **Iĭ cură muciĭ**
Ca Turciĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică aşa veneaŭ Turciĭ, şi nu se maĭ isprăveaŭ. Sĕ dice celor mucoşĭ.

* △
14384 **S'o fudulit ca coteĭul Turculuĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — CATRINIŬ, *elev Scol. Norm. Berl. c. Rădiu, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Câne.*

Acelaş înţeles ca la No. 1483.

14385 *△ **Se lasă în nădejde ca Turcu în sabie.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Bobaiţă, j. Mehedinţĭ & c. Pogogenĭ, j. Gorj.*

Pentru cel care pré se încrede în sfîrşitul favorabil al uneĭ afacerĭ.

14386 * **Se bat Turciĭ la gura luĭ.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

*△ *Par'că se bat Turciĭ la gura luĭ.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Când unul vorbesce pré repede, de nu 'ĭ înţelegĭ vorba.

14387 * **Să fiŭ Turc dacă...**

H. Juvara, *c. Berlad, j. Tutova.*

Ca să întărescĭ o afirmare.

«*Să fiŭ Turc* dacă am înţeles ce aĭ vrut să ḑicĭ.»

14388 * **A fi Turc.**

Coşbuc, *Univ. Apr. 1900.*

*△ *A fi ca Turcu.*

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

*△ *A fi Turc de felul luĭ.*

G. Tomescu, *înv. c. Mehedinţĭ.*

* *A fi Turc şi Jidan.*

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ A fi rĕŭ, crud, fără milă; cu apucăturĭ rele.
2⁰ A cere ca ordinele pe care le dă să fie ascultate fără vorbă multă şi îndată.

«*Nu fi Turc.*»

14389 **Nicĭ Turc nu'ĭ, nicĭ turlac.**

A. Donicĭ, *Fab.*, p. 26.

* △
Nicĭ Turc, nicĭ turleac,
Ia un fleac.

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suclava.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

* △
Nu'ĭ nicĭ Turc, nicĭ turlac
Ci numaĭ un fleac.

C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Pentru omul lipsit de orĭ-ce însemnatate.

Turlac are de obiceĭu înţelesul de: bét, dar în judeţul Mehedinţĭ prin acest cuvînt se înţelege un om vioiu.

In Moldova *turleac* are înţelesul de: om zapăcit, netrebnic, ĭar *turlă*, femee care nu'şĭ cautǎ de trébă, uşóră în tóte.

14390 * **A fi cap de Turc.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Om deştept, cu greutate.

14391 * △ **A fi dat Turciĭ.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A sĕ fi întîmplat o mare zarva, o mare învălmaşéla.

TURCESC

14392 **Tu mâñĭ furescĭ i turçescĭ cadzĭ, un darac ésti.** [1])

D-r Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

[1]) In mânĭ de furĭ (hoţĭ) saŭ turcescĭ caḑĭ, tot un drac este.

Arată firea rea şi hrapitóre a Turcilor.

14393 **Di-lĭ vreĭ arĕŭ alântuĭ, tu mâńĭ turçescĭ ş-lu vedzĭ.** [1]

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Acelaş înţeles ca la No. 14392.

14394 * **Dreptate turcéscă.**

P. DANIILESCU, *înv. c. Craĭova, j. Dolj.*

Adică ne-dreptate.

Când i se pare unuĭ ţeran ca un primar, de pildă, n'a judecat drept într'o afacere, el dice că *judecă turcesce* sau că *ĭ'a făcut dreptate turcésca.*

Se dice că Turciĭ judecau ast-fel pe creştinĭ. Dacă un creştin cereà judecata cuĭ-va, trebuĭa să aducă martorĭ carı să marturisécă adeverul. Martoriĭ, după principiurile Coranuluĭ trebuĭau sa fie Mahometanı, căcĭ creştiniĭ erau privițĭ ca ființe păcatóse şi prin urmare nu putéŭ spune nimic înaintea judecătoruluĭ turcesc. Creştinul era ast-fel silit să cumpere martorĭ turcĭ carĭ adese-orĭ spunéŭ ceea-ce nu vedĭuse.

Se întîmplà că aceştı martorĭ luaŭ banĭ şi de la acusat şi de la reclamant, şi dreptatea o câştigà acela care dà maĭ mult.

14395 * **Dobândă turcéscă.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Adică mare. A se vedé No. 11842.

TURCESCE

14396 * **A vorbi turcesce.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 260. — *Şezăt.*, II, p. 212. — P. DANIILESCU, *j. Dolj.*

1⁰ A fi bét.

[1]) De dorescĭ reu altuĭa, în mânĭ turcescĭ să'l vedı.

«Aduc vin de cel hrănit, de care cum beĭ câte o lécă, pe loc ţi se taĭe picerele, îţĭ steclesc ochiĭ în cap, ţi se încleĭe limba în gură şi începĭ *a bolborosi turcesce,* fără să sciĭ bechiĭ macor.» — I. CREANGĂ.

Bat'o crucea băutură
Că mĭ-o legà limba 'n gură,
Cum o bèu mĕ 'nveselescĭ
Limba în gură sĕ 'ncâlcĭescĭ,
Şi 'ncep *a vorbĭ turcĭescĭ.*

Poes. Pop., Şezăt., II, p. 211.

2⁰ Când unul vorbesce o limbă pe care nu o înţelegem.

A SE TURCI

14397 *△ **A se turci.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ A se lepĕdà de legea creştinéscă pentru a îmbrăţişà pe cea turcéscă.
2⁰ A se pune la adăpost de rĕsbunărĭ.

«Să nu facĭ cutare lucru, că atuncĭ *maĭ bine să te turcescĭ.*»

TURDA

14398 **A nu întârḑià cu urda 'n Turda.**

L. CIORBEA, *Fem. Porumb.*, p. 34.

Adică fără zabavă.
A se vedé la No. 9380 varianta şi înţelesurile acesteĭ ḑicerĭ.

UCA

14399 *△ **A se pune într'o parte ca Uca.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice omuluĭ într'o ureche, care nu încetéză de a ne supĕrà cu vorbele şi cu faptele.

14400 * △ A fi Uca.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi un fel de negabuĭ, de nătăfléţă, de nerod.

UDREA

14401 Care cum veneà
Tot Udrea 'l chemà.

A. PANN, III, p. 25. — HINŢESCU, p 200.

* △
Care cum se scólă
Tot Udrea îl chémă.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când, orĭ pe unde mergĭ, daĭ numaĭ de stăpânĭ carĭ 'ţĭ poruncesc.

Nu am putut află «povestea ţiganuluĭ», la care face alusie A. Pann, şi care a dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

ULICAR

14402 * Cadi la ginucl̃i ca Ulicar.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Elbasan, Albanĭa.*

Adică ca un mişel.

In Albanĭa Românii se împart în treĭ clase. Clasa cea maĭ nobilă, compusă din ómenĭ carĭ locuesc prin oraşe şi carĭ sunt veniţĭ din Macedonĭa şi maĭ ales din Moscopole, oraş curat românesc şi de o însemnătate istorică. *Farşeroţiĭ,* carĭ sunt păstorĭ, forméză clasa a doua. In fine clasa a treĭa se compune din *Ulicariĭ.* Se crede că aceştĭ din urmă nu sunt Românĭ curaţĭ ci romanisaţĭ. In Albanĭa e un sat cu numele de Ulic.

Cele doue d'întâĭ clase se încuscresc între ele. Un

[1]) Cade în genuchĭ ca un Ulicar.

Ulicar însă, fie cât de bogat, şi sunt mulţĭ fórte avuţĭ, nicĭ odată nu póte să ĭeà în căsătorie o fată din cele-l-alte douĕ clase, fie ea cât de saracă.

ULIŢĂ

14403 * △ **Uliţa te face fără casă.**

V. SALA, *dasc. r. Poenĭ, Inf. comit. Bihor, Ungarĭa.*

Când omul trăesce maĭ mult pentru lume de cât pentru familĭe, pe de o parte se învaţă cheltuitor şi maĭ ales ĭeà rele deprinderĭ.

14404 **Pĕ uliţă chir Chiriţă,[1]) şi la masă nicĭ chisĕliţă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 56.

*
Pe uliţă Chiriţă
Şi a-casă nicĭ chisĕliţă.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pe uliţă Chiriţă
Ş'a-casă chisĕliţă.

A. PANN, I, p. 160. — HINŢESCU, p. 33.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce în lume mult sĕ falesc şî în casă n'aŭ ce mâncà, şî pentru ceĭ ce în lume mult ne cinstesc, dar vre-un ajutor dĕ la eĭ, cât dĕ mic, nicĭ cum vedem (GOLESCU).

14405 * **A bate uliţile.**

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Pod.*

A nu avé nicĭ un rost; om fără nicĭ o ispravă.

---

[1]) Adică domnul meŭ! stăpânul meŭ! din cuvîntul grecesc κύριε. — Nota luĭ Golescu.

14406 *A rĕmâne pe ulițĭ.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A rĕmâne sărac, fără sprijin.

14407 *A fi pe ulițĭ.

Adică fară nicĭ un căpĕtâĭŭ, nicĭ un rost, cu desăvîrșire sărac.

Etre sur le pavé.

Prov. Franc.

UMBRĂRESCĬ

Vedĭ *Golășeĭ.*

UNGUR

Vedĭ *Nĕmț.*

14408 *△ Când țĭ maĭ drag de Ungur să 'ĭ scoțĭ un ochĭu.

Ión Grofșoreanu, *c. Vasĭova, comit. Torontal, Ungarĭa.*

Arată puțina dragoste dintre Românĭ și Ungurĭ.

14409 *△ Unguru'ĭ câne.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Adică ne-milos, rĕŭ la mațe.

14410 *△ Unguru'ĭ lăudăros, numa'ĭ fricos.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Două cusururĭ carĭ de obiceĭu merg împreună.

14411 * △ Ungur
Bungur.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

* △
Ungur bungur
Ţépa 'n cur.

T. BĂLĂŞEL. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △
Ungur bungur
Dă cu nasu 'n cur.

TR. TEREBENŢ, *c. Cociuba, comit. Bihor, Ungaria.*

Se ḑice Ungurilor, în bătaĭe de joc.
Cuvîntul *bungur* ar fi după uniĭ o prescurtare pentru: bun de gură. Dupa alţiĭ ar însemnà măciniş mare de grâŭ, porumb etc. un fel de huruĭélă.

14412 * △ Carpaţiĭ cu aer curat
De Ungurĭ e presĕrat.

BADEA CĬOBANU, *c. Dadilor, j. Vlaşca.*

Badea Cĭobanu, moşnég de peste 80 de anĭ, fugit din Transilvania, spune că acéstă ḑicere o scie de la tatăsĕŭ. Dînsul ne-a dat şi urmĕtórea poesie poporană.

Ungurĭ icĭ
Ungurı colea
Unguriĭ află poteca.
Unguriĭ liftă spurcată
Ne a coprins poteca tótă.
Vin, intră la noĭ în ţéra,
Mult maĭ reŭ chiar ca o fiară.
Acum vaĭ de biet Românul
Ca ş'a dobândit stăpânul,
Şi nu póte sa se scape
Pân n'o versa sânge de mórte.

UNGURÉN

14413 *△ **Ungurene [1]), vreme rea,**
Ce cauţĭ în ţéra mea?

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ,*
j. Vâlcea.

1⁰ Căcĭ de multe orĭ Unguriĭ aŭ luat cu hapca pămînturile Românescĭ de la graniţă.
2⁰ Arată şi câtă pagubă ne-aŭ făcut'o acest ném fiind cu pĭezele rele.

Verde frunză ş'o lalea
Ungurene vreme rea,
Ce cauţĭ în ţéra mea?
Iea-ţĭ haĭna şi praştia,
Şi 'n spinare, şarică,
Şi te du în ţéra ta,
De-ţĭ mănâncă slănina
Cu tat'to şi mumă-ta.
Du-te din sat de la noĭ
Şi te cara 'n sat la voĭ,
Şi-ţĭ fă casa în gunoĭ,
Şi-o frécă cu usturoĭ,
Ca s'o aperĭ de strigoĭ.
Fugĭ departe peste dél,
Peste dél, peste Ardél
Peste al Mureşuluĭ mal,
Dincolo de al Tiseĭ val;
Că de când eştĭ pe la noĭ
S'a scumpit brânza de oĭ,
Şi de când tu aĭ venit,
Tóte oile s'aŭ stĕrpit.

Poes. Pop.

14414 *△ **Ungurene, tuţurene,**
Bagă cămaşa 'n ismene.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ,*
j. Vâlcea.

Se ḑice în batjocura Ungurilor.

---

[1]) Prin acest cuvînt Românul de la noĭ înţelege când Ungur, când Român din Ungaria.

14415 *△ **Ungurén cu dóuě oĭ,**
Mută'ţĭ tîrla lângă noĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice de femeĭ către draguţiĭ lor.

UNGURESC

Veḑĭ *Minciună.*

14416 *△ **Flăcăŭ unguresc.**

N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 17.

Veḑĭ *Fecĭor.*

Acelaş înţeles ca la No. 10029.

URLAŢĬ

14417 *△ **A se duce pe Urlaţĭ.**

I. CREANGA, *Pov.*, p. 60. — G. COŞBUC, *Epoca, Febr.* 1898. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Adică pentru tot-dé-una, a nu se maĭ întórce.
2⁰ A se duce în ĭad, a se duce draculuĭ.

«Scăpând cu mare greŭ din mânile lor, hîrsciit şi stîlcit, cum erà, a lasat şi baniĭ şi tot şi *s'a dus pe Urlaţĭ*, după ceĭ-l-alţĭ.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 60.

3⁰ A fi bătut.
Urlaţĭ este o localitate închipuita şi un joc de cuvinte.

14418 **A'ĭ trage o palmă ca la Urlaţĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 261; *Snóve*, p. 58.

Veḑĭ *Ghurghu.*

Adică o palmă sdravĕnă.

Îĭ cârpi o palmă *par'că erà venită de la Urlaţĭ.*» P. ISPIRESCU.

UVREŬ

Vedĭ *Evreŭ*.

14419 *Uvreŭl pân nu-arîde crepa[1]).

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Jidan*.

Acelaş ca la No. 13602.

14420 Uvreŭl şi dà şi strigă[2]).

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

E vinovat şi ţipă ca şi când ar fi nevinovat. Arată falşitatea şi îndrăsnéla luĭ.

14421 Sănătatea a nóstră, hĭavra Uvreilor[3]).

I. NENIŢESCU, *Rom. Turc.*, p. 24.

Vedĭ *Ţigan*.

A se vedé înţelesul la No. 5830.

14422 Djură ca Uvreŭ[4]).

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

Pentru cel care face un jurămînt falş, care afirmă un ce ne-adevĕrat.

UVRIDĂ

Vedĭ *Cap. XII, c. Uvridă*.

VĂCĂRESCĬ

14423 *A fi bun de Văcărescĭ.

1) Ovreĭu până nu înşélă crapă.
2) Ovreĭul şi dă şi strigă.
3) Sănătate a nóstră, frigurile pentru Ovreĭ.
4) Jură (falş) ca Ovreĭul.

Adică om rĕŭ, ne-cinstit.

Văcarescii e o închisóre la marginea Bucurescilor, odinióre monastire zidită de Nicolae Mavrocordat la 1720.

VAĬ-DE-EĬ

14424 * △ **Par'că e din Vaĭ-de-eĭ**

P. Gârboviceanu, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.*

Pentru omul slab, ofilit şi sdrenţeros.

O mulţime de sate în judeţele Olt, Gorj, Vâlcea, Teleorman, Prahova, Ialomiţa şi Iaşĭ pórtă acest nume. Tóte aceste sate erau, cel puţin la origină, aşezate în localităţĭ pustiĭ şi sarace, de unde li sĕ trage şi numele.

14425 * △ **Săraciĭ Vaĭ-de-eĭ**
Mămăliga nóuĕ leĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice arĕtând o sărăcie mare.

Acéstă ḑicere se găsesce în urmĕtórele versurĭ ce se aud în j. Vâlcea.

Săraciĭ Vaĭ-de-eĭ
Mămăliga nóuĕ leĭ,
Şépte leĭ şi cincĭ parale
Rasura după căldare.

Vaĭ-de-eĭ, saŭ *Vaĭdeeniĭ* este o comună în j. Vâlcea, plasa Orez.

Acéstă comună e locuită, în mare parte, de Românĭ transilvănenĭ, veniţĭ de peste munţĭ. Eĭ fiind săracĭ peste fire, la venirea lor, şi trăind maĭ mult din mila fraţilor lor, până a'şĭ maĭ veni în fire, ca nisce băjenarĭ ce erau, li s'aŭ ḑis «*Vaĭ-de-eĭ*», adică săracĭ, lipiţĭ pămîntuluĭ. Şi aşa până aḑĭ le-a rĕmas numele.

O altă tradiţie locală spun că locuitoriĭ acesteĭ comune maĭ de mult, în vremea veche, ar fi omorît nisce slujbaşĭ de aĭ stăpânireĭ, din care causă eĭ ar fi îndurat multe necazurĭ şi nevoĭ, ajungênd săracĭ ca vaĭ de eĭ. De acea veciniĭ compătimindu'ĭ le aŭ ḑis Vaĭ de eĭ.

VALEA LUĬ CAUTĂ

14426 *△ **A fi pe valea luĭ Cautâ.**

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi într'un loc ne-sciut încă, adică un loc care trebue căutat.

Bine înțeles acéstă vale este cu totul închipuită.

«— Vĕḑușĭ, mĕ Gheorghe, vaca mea?
«— O vĕḑuĭ, mĕ, erá *pe valea luĭ Cautâ.*

VALEA GHINULUĬ

14427 *△ **A fi pe valea Ghinuluĭ.**

T. Bălășel, *preot. c. Dobrușa, j. Vâlcea.*

Adică într'un loc depărtat și sĕlbatec.

Valea Ghinuluĭ este o vălcea strîmtă și întunecósă în pădurea Mamu-Fumureniĭ din Vâlcea.

Acéstă ḑicere se aude maĭ ales în cătunele Dobrușa-Zlătăreĭ și Dobrușa-Stefănescĭ din acest județ.

14428 *△ **Am dat valea Ghinuluĭ**
Pe mâna striinuluĭ,
Să fac baniĭ biruluĭ.

T. Bălășel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în pofida femeilor stricate, carĭ se daŭ pentru banĭ.

Veḑĭ bărbatul fermecat
Că vine sara tot bét,
Și prin pat adibuesce
Patru piciόre găsesce!
Ce sûnt astea, fă nevéstă?
Tacĭ la naĭba, mĕĭ bărbate,
Sûnt piciόre 'ncârligate.
C'am dat Valea Ghinuluĭ
Pe mâna striinuluĭ,
Să fac baniĭ biruluĭ!

Poes. Pop.

VALEA LUNGĂ

14429 △ **Vinu de la Valea-Lungă**
Când beţĭ face gura pungă.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop*, p. 171.

Podgorii în judeţul Dîmboviţa producênd un vin care se asémĕna cu faimosul vin de la Suresne, în Francia.

VALEA TEANCULUĬ

14430 **Valea calea Teanculuĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

A se vedé înţelesul şi amanuntele date la No. 488.

VANGHELI

14431 * **N'are érbă de a laleĭeĭ Vangheli.**[1]

I. COYAN, *prof. c. Berat, Albania.*

Adica e fricos.

Un óre-care moş Vangheli da fricoşilor, dintr'o iérbă pe care o culegea, spunêndu-le ca dacă o pórta pe dînşii, nu aŭ de ce să se teme.

VÂRNAV

14432 * **A fi ca boul luĭ Vârnav.**

BRĂESCU, *c. Scurta, j. Putna.*

* *A fi deprins în tîrg ca boul luĭ Vârnav.*

BAŞOTA, *prin* V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Se dă acesteĭ çiceri două înţelesuri cu totul osebite, întemeĭate fie-care pe o mica poveste.

---

[1]) Nu are ĭérbă de a unchĭaşuluĭ Vangheli.

1⁰ Pentru cel învĕţat cu rele, cu necazurĭ de carĭ nu póte scăpà nicĭ într'un fel.

Boerul Vârnav aveà un boŭ care tot îl duceà pe la tîrgurĭ, spre vîndare; dar nu'l cumpĕrà nimenĭ căcĭ, cine 'ĭ deschideà gura vedeà că e bĕtrân şi plecà. Ajunsese boul de deschidea singur gura când se apropia de el câte un om, atât se deprinsese cu căutatul în gură.

2⁰ Când pe la bîlciurĭ, tîrgurĭ, etc. se vede tot acelaş om cu trébă saŭ fară trébă.

Un boer bĕtrân din judeţul Suciava aveà un bou stingher, betrân, deşelat. Il trimiteà în tóte ḑilele de tîrg şi la tóte ĭarmarócele, dar tot nu'l puteà vinde.

VAŞCOU

14433 *△ **Orbul, cu întrebare a nimerit Vaşcoul.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Brăila, Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 5639.

VASILACHE

14434 * **A fi în loc de Vasilache.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Adică ca un porc.

VASILE

Veḑĭ *Cap. XII, c. Sfântu Vasile.*

VAVILON

Veḑĭ *Babilon.*

14435 *△ **A fi în ăle Vavilóne.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea.*

A fi bătăios, necajit, într'o stare anormală; zăpăcit.

14436 *△ **A vorbi (se pomeni) în ăle Vavilóne.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Despre un om care vorbesce anapoda, cu totul alt ce-va de cât despre ce e vorba.

2⁰ Când cine-va se pomenesce, pe ne-gândite, din somn saŭ dintr'o medaţiune adâncă, într'o mare zarvă.

3⁰ Celuĭ ce se pomenesce, pe ne-gândite, căptuşit de palme.

14437 *△ **A veni în ăle Vavilóne.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A veni repede, necăjit şi cu mintea zăpăcită, cu o falcă în cer şi cu alta în pămînt.

VAVILONIE

Vedĭ *Babilon.*

14438 **Vavilon e.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 854.

Vedĭ *Babilon.*

Acelaş înţeles ca la No. 13157.

VENEŢIA

14439 *△ **Tufă de Veneţia.**

NIC. MANAFU, *înv. c. Vela, j Dolj.*

Vedĭ *Tufă.*

A se vedé înţelesul şi origina la No. 1212.

VERDEŞ

14440 * **Să ne vedem la Verdeş.**

GR. JIPESCU, *Lumina,* I, p. 263. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică niciĭ odată.

14441 * Până la Verdeş Impĕrat.

Adică departe.
A se vedé în legendele luĭ Ispirescu basmul, *Aleodor Imperat.*

VÊRŞĔŢ

14442 * △ **Cât cula Vêrşĕţuluĭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică mare.
Româniĭ din partea loculuĭ numesc *Cula,* ruinele uneĭ cetăţĭ vechĭ, zidită pe un vîrf de munte lângă orăşelul Vêrşĕţ, din Banat.

14443 * △ **Să mănâncĭ pesce în Vêrşĕţ, şi să beĭ vin în Pancĭova.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vinurile din Vêrşĕţ sunt renumite, precum şi pescele care se pescuesce la Pancĭova, port pe Dunăre.

VIRGIL

14444 * △ **Il chĭémă Virgil**
Dar e tot copil.

V. Sala, *dasc. c. V. Sohodol, comit. Bihor, Ungarĭa.*

E om în vîrstă şi tot minte de copil are.

14445 * △ **S'a schimbat Virgil,**
Nu maĭ e copil.

V. Sala, *dasc. c. V. Sohodol, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Nu maĭ e mucos; 'ĭ-a venit mintea la cap.

VIŞA

14446 **A făcut şi Vişa grâŭ din călcâĭe pân' la glezne.**

A. Pann, II, p. 166. — Hinţescu, p. 202.

A se vedé la No. 2827 maĭ multe varĭante şi înţelesul ḑicereĭ.

14447 *△ **A fi Vişa Cărpinişa.**

T. Balăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în bătae de joc, unor femeĭ vestite printr'un cusur natural.

Sub numele de Vişa Cărpinişa se înţelege ţépa în care sĕ trăgeaŭ în vechime, condamnaţiĭ la mórte. Relativ la aceste ĭată ce găsim în balada poporană *Corbea:*

. . . .
. . . .
Ştefan Vodă mĭ-şĭ grăĭa:
Eu pe Corbea am logodit
Tot cu *Vişa*
Cărpinişa
Cea din barda barduita,
Şi din sĕcure cĭoplită,
La mijloc ne-isprăvită
In patru muchiĭ făcută.

Ţépa se făceà tot-dé-una din lemn de carpen, de unde şi numele de Cărpinişa, şi de aceea lemnul de carpen e blestemat, căcĭ din carpen nu se face cu nicĭ un chip cruce şi arac la vie.

VLAD

14448 *△ **După ce e ('ĭ) prost îl chémă şi Vlad.**

A. Pann, II, p. 139. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 164. — Hinţescu, p. 154. — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △
După ce că e prost îl maĭ chémă şi Vlad.

G. BĂNULESCU. *înv. c. Puciósa & Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △
După ce că e prost îl chémă şi Vlad.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Bucur. Cl. VII.*

Românii aŭ avut mulţĭ domnĭ carĭ aŭ purtat numele de Vlad. După obiceiu mulţĭ au dat copiluluĭ lor numele domnitoruluĭ ast-fel că, cu timpul, înţelesul cuvîntuluĭ a scăpĕtat. Pentru popor numele de Vlad arată un om bleot, nătâng, prostănac, molciŭ sau om pilos, care rabdă multe.

* △
14449 **După ce că'ĭ slut îl maĭ chémă şi Vlad.**

A. GOROVEĬ, *c. Siliştea, j. Suclava.*

A se vedé înţelesul la No. 6230.

* △
14450 **După ce e cĭupit de vĕrsat îl maĭ chémă şi Vlad.**

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeş.*

Vedĭ *Urît.*

A se vedé înţelesul la No. 6280.

* △
14451 **După ce e sărac îl maĭ chémă şi Vlad.**

MARIN IONESCU, *meseriaş, Bucurescĭ.*

Vedĭ *Vlada.*

Pentru omul care, după ce e sărac maĭ are şi un alt cusur.

14452 **Vorbi şi nea Vlad că'ĭ şi el din sat.**

AL. ODOBESCU, I, p. 397.

Vezĭ *Ion.*

A se vedé la No. 13555 înţelesul ḑicereĭ şi snóva care o explică.

* △
14453 Vlad până sĕ 'ncalţă
Sórele sĕ 'nalţă;
Vlad până sĕ 'ncinge
Sórele sĕ frânge;
Vlad pân' sĕ gătesce
Sórele sfinţesce.

G. BĂNULESCU, *înv.* c. *Pietroşiţa*, j. *Dîmboviţa*.

Vedĭ *a se Incălţà, Zamfir, Zena.*

A se vedé înţelesul la No. 7208.

* △
14454 A fi Vladu Lăudatu.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Sĕ ḑice ómenilor vestiţĭ printr'un cusur firesc.

14455 Al de nea Vlad.

AL. ODOBESCU, I, p. 364.

Vedĭ *Vlăduţă.*

Adică un haplea, un prost.
A se vedé A. PANN, I, p. 84:

. . . . . frăţióre,
Avut-aŭ Vladu cap óre?

VLADA

* △
14456 A fi Vlada.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefanescĭ*, j. *Vâlcea*.

Sĕ ḑice, în batjocură femeilor cu trup mare şi gros, dar şi cam p'o ureche, cam torontóce.

* △
14457 După ce'ĭ slută şi urîtă o maĭ chémă şi Vlada.

E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţi*, j. *Covurluiu*.

Vedĭ *Vlad.*

Adică după una şi alta. După un rĕŭ şi alt rĕŭ.

14458 *△ Rîmni Vlada la urzicĭ.

JULIU VULCĂNESCU, c. *Pelescĭ, j. Dolj.*

Adică la lucru de nimic, la lucru prost.

VLĂDUŢĂ

14459 *△ Al de nea Vlăduţă.

AL. ODOBESCU, I, p. 364. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* *Vlăduţă.*

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 101.

Vedĭ *Vlad.*

Adică om prost.

«Voĭeă să'ĭ arate că nu e vr'un *Vlăduţă*». — P. ISPIRESCU.

VLAŞCA

14460 * Bez Vlaşca şi Teleorman.

Şi alte folóse pe de-asupra.

«Are lêfa bună *bez Vlaşca şi Teleorman*».

14461 *△ Par' că e crucea din Vlaşca.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. j. Teleorman.*

In Vlaşca e obiceĭul de a se aşeḑa la rĕspântiĭ, la fântânĭ şi alte locurĭ crucĭ înalte de pétră.
In Teleorman sĕ ḑice: *par' că e crucea din Vlaşca*, despre un om înalt însă cam prostuţ.

14462 *△ Tina Vlăsciĭ.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 474. — T. BĂLAŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Tina din Vlaşca era vestită pentru pĭedicele ce puneà calĕtorilor.

Savaĭ, Ghineo, armaş mare,
De când io te-am armaşit
Nicĭ o slujbă n'aĭ plinit.
Dar acuma să te scolĭ
Tina Vlăscĭĭ să'mĭ rĕscolĭ,
Mere, pe la mieḑ de nópte,
Mere, cu sudorĭ de mórte.

Poes. Pop.

VLĂSIE

14463 * Ca în pădurea Vlăsieĭ.

* △ *Par' că e în pădurea Vlăsieĭ.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Herţa, Pădure.*

Alusie la tâlhăriile ce se sĕvîrşeaŭ în acéstă pădure, maĭ ales în epoca domnilor fanarioţĭ.

Pădurea Vlăsieĭ, sĕ întindea, acuma cincĭ ḑecĭ de anĭ la nordul Bucurescilor coprinḑênd, de la Cĭorogârla la Cernica, partea de jos a plăşeĭ Znagov şi partea vestică a plăşeĭ Mostiştea.

«Fură de stingea pămîntul, *par'că ar fi fost în pădurea Vlăsieĭ*».

VOĬCU

14464 * △ Eŭ, eŭ, şi cu frate-meŭ Voĭcu!

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice când cine-va sĕ laudă cu fapta altuĭa; şi în pofida laudăroşilor.

Origina acesteĭ ḑicale trebue cautată în urmĕtórea legendă poporană culésă, de D-l Bălăşel, în jud. Vâlcea:

LEGENDĂ

Topindu-se zăpada şi rĕsarind floricele, îmbrăcându-se câmpiile şi pădurile cu frumosul covor verde, şi încălḑind sórele, merla întrebă pe cĭocârlan:

Cine o fi făcut căldura şi tóte frumuseţile astea, cĭocârlane?
Cĭocârlanul umflându-se în moţ, rĕspunse, fudulindu-se către merlă:
— *Eŭ, eŭ, şi cu frate-meŭ Voĭcu.*[1])
Merla îl pricepu că se laudă şi tăcu molcom.
Veni ĭérna cu geru de crăpăŭ lemnele in codru, merla întrebă iar pe cĭocârlan:
— Dragă cĭocârlane, cine o fi făcut geru ăsta?
Bĭetul cĭocârlan, care sta în dosul uneĭ bălegĭ, bătut de tóte vînturile şi sgrebulit de ger, de-ţĭ era maĭ mare milă de el, rĕspunse strângêndu-şĭ penele pe lângă el şi clănţănindu-ĭ dinţiĭ în gură:
— Nu sciu, merlo, nu sciŭ, dragă merliţo, cine o fi maĭ făcut pĕcatele astea, că pe mine m'a maĭ luat dracu; încaĭ frate-meu Voĭcu, cred că de mult a lĕpĕdat potcóvele, săracu de el!

VRACE

Veḑĭ *Tricale*.

VRUŞU

14465 Vruşlu cu Nuşlu.

I. NENIŢESCU, *Rom. Macedon.*, p. 537.

Veḑi *Ţani*.

Sĕ ḑice despre două persóne strîns legate.

VURGAR

Veḑĭ *Bulgar*.

VURGĂRESC

Veḑĭ *Bulgar*.

YAN

14466 Cóĭa-mboĭa, Yan cuşiri (cuşuri)[2]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 162.

Veḑĭ *Vĕr*.

A se vedé înţelesul la No. 10946.

---

[1]) Adică piţigoĭul.
[2]) «Coia-mbola» Ión vĕru meŭ.

YEMEN

Vedĭ *Bușa.*

ZAMFIR

* △

14467 **Zamfir până sĕ gândesce**
Iţĭ trece dorul de pesce.

V. Sala, *dasc. c. Petrósa, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *a se Gàtì, a se Incàlţà, Vlad, Zena.*

Pentru omul leneş.

ZAMFIRICA

* △

14468 **Zamfirica tóte le aveà,**
Numaĭ ţopĭ (ţop) îĭ lipseà.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 120; III, p. 112. — Hinţescu, p. 210.

*

Zamfirica tóte le aveà
Numaĭ feregea 'ĭ lipseà.[1])

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Feregea, Mara, Ţop.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 7045 & 13655.
2⁰ Pentru cel care se vaĭetă că 'ĭ lipsesce ce-va care nu e de regretat, ca de pildă copiĭ.

ZENA

* △

14469 **Zena până se îmbracă**
Aŭ supt viţelul la vacă.

V. Sala, *dasc. c. Negri, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *a se Incàlţà, Vlad, Vlada, Zamfir.*

[1]) Uniĭ pronunţă *filigea.*

Pentru omul leneş.

ZGREMBURICEA

Veḑĭ *a Jucà, Căcâcea.*

ZORILĂ

14470 * △ **Zorilă până sĕ scólă**
Sĕ duce zama din ólă.

V. SALA, *dasc. c. Gurani, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *a se Gătì.*

Acelaş înţeles ca la No. 14469.

BABOĬ [1])

14471 * **A fi din céta luĭ Baboĭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 149; *Pov. Unch.*, p. 62. — BARONZI, p. 86. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Papuc.*

O adunătură de ómenĭ de nimic şi sdrenţeroşĭ.

14472 * **Vine céta luĭ Baboĭ**
Ca la patru ḑecĭ şi doĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

* *Vine céta luĭ Baboĭ*
Numĕrul unu şi doĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Acelaş înţeles ca la No. 14471.

---

[1]) Rătăcindu-se o parte din Mss. care trebuĭa să fie aşeḑat între numerile 13157 şi 13161, se dă la finele acestuĭ capitol.

BACĂU

14473 **A'şĭ găsi Bacâu.**

B. P. HăŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2292.

* △ *A'şĭ găsi Bacău(l).*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 116 & 236. — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 38. — *Albina*, II, p. 1427. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.* — C. POSSA, *c. Humulescĭ, j. Némţu.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Măgurele, j. Ilfov.*

Sĕ ḑice când cine-va a dat de un bucluc fără să fi sciut a sĕ feri; când şi-a găsit stăpânul.

«Respunde curat cum te 'ntreb, c'apoĭ *îţĭ găsescĭ Bacău* cu mine.» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 236.

Se scie că până la 1475 Bacăul era oraş de graniţa între Moldova, Ţéra-Românéscă şi Ardélul. Nenumĕrate documente probéză acésta.

Privilegiul comercial al luĭ Alexandru-cel-Bun din 1407 prevede plăta uneĭ vămĭ la graniţa la Bacăŭ (Archiv. Istor. I, p. 130), ĭar aşeḑămîntul luĭ Ştefan-cel-Mare, din 1460, vorbesce de hotarul de la Bacăŭ saŭ de la Berlad (Archiv. Istor., II, p. 172).

«Şi zabovind Ştefan Vodă acolo până a se strîngere oştile tóte, aducênd şi pre mulţĭ din boĭeriĭ Ţeriĭ-Românescĭ, şi alţĭ ómenĭ de frunte, acolo au pus pre aĭ sĕĭ boĭerĭ şi ómenĭ de cinste de aŭ vorovit şi aŭ tocmit, de au despărţit din Milcovul cel mare o parte de pîrîu ce vine pre lângă Odobescĭ şi trece de dă în apa Putneĭ, şi acela până astă-ḑĭ este hotar ţereĭ Moldoveĭ şi Ţereĭ Românescĭ. Iară maĭ înainte era price între amîndouĕ ţĕrile: că ţéra Muntenéscă vra să fie hotarul sĕu pâna în apa Trotuşuluĭ, ĭară Moldoveniĭ nu'ĭ lasaŭ, până aŭ vrut Dumneḑeŭ de s'au tocmit aşa. Şi au luat Ştefan Vodă cetatea Crăcĭuna cu ţinut cu tot, ce se chĭama ţinutul Putneĭ, şi 'l-au lipit de Moldova, şi aŭ pus părcalabĭ, pre Vâlcea şi pre Ivan». — I. NECULCE, *Letop.*, I, p. 162.

La Bacaŭ erà una din vămile marĭ ale Moldoveĭ. Vămuirea era fórte aspră şi vama păzită de soldaţĭ. In asemenea împrejurărĭ Bacăul era gróza neguştorilor, şi a contrabandiştilor. Umblaĭ cât umblaĭ dar ajuns la vamă o păţeaĭ, *îţĭ gaseaĭ Bacăul.*

Veḑĭ B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2292 & 2795 şi XENOPOL, *Ist. Rom.*, II, p. 133.

14474 **Tótă lelea îşĭ are Băcăul eĭ.**

HINŢESCU, p. 89. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 169.

Acelaş înţeles ca la No. 12197.

14475 △ **A arĕtà Bacâul cuĭ-va.**

C. PALLADI. c. *Şendrescĭ, j. Tutova. apud* HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 238.

A'l ameninţà cu bătae, a'l bate.

«Lasă că *ţi-olu arĕtà eŭ Băcâul* acuşa.»

BĂDALAN

14476 * △ **S'a dus la Bădalan.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Se ḑice că, acel despre care este vorba, a sărăcit cu desavîrşire, ca cum 'ĭ-ar fi luat apa starea ce o aveà.

Bădalanul e o parte din vale a oraşuluĭ Galaţĭ care mereŭ e inundată de apele laculuĭ Brateş, când acesta sĕ umflă, aducênd perderĭ marĭ ómenilor din partea loculuĭ.

BAGDAD

14477 * **A amestecà Bagdadul cu Ţarigradul.**

L. COSTIN, c. *Banca, j. Tutova.*

Adică a asemĕnà bun cu rĕŭ.

14478 * **O greşélă şi de la Bagdad te întórce înapoĭ.**

VARTAN GORGOS, c. *Bacăŭ, j. Bacăŭ.*

Veḑĭ *Brusa.*

Adică când greşescĭ nu scapĭ de pedépsă.
Ḑicerea e de origină turcéscă.

BAHLUĬU

14479 *△ **Nu sĕ spală nicĭ cu apa Bahluĭuluĭ.**

G. P. Salviŭ. *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Dunăre, Prut.*

Acelaş înţeles ca la No. 13914.

BALAMUC

14480 *△ **A fi bun de (dus la) Balamuc.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Golĭa, Mărcuţa.*

Adică nebun.

Balamuc, prin corupţie de la Malamuc, localitate lânga Gherghiţa, unde era casa de nebunĭ care, maĭ târḑiu a fost mutată la Mărcuţa, în comuna Pantelimon, judeţul Ilfov, lângă manastirea zidita la 1587 de Dan vel logofĕt.

14481 * **Balamuc.**

Adică gălăgie mare, cérta, ca într'o casă de nebunĭ.

«Ce maĭ *balamuc* e p'aci.»

BÁLAN

Veḑĭ *Cap. III. c. Bălan.*

BĂLAŞA

14482 *△ **Mare poznă cu Bălaşa.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Avrămesci, j. Tutova.*

Pentru o întîmplare displăcută.

BALCANĬ

* △
14483 Bate vîntul din Balcanĭ
De o mulţime de anĭ.

IONACHE MARIN, c. *Grădiştea, j. Vlaşca.*

De mult ne merge rĕŭ, îndurăm nenumĕrate supĕrărĭ. Dicerea a rĕmas de când Turciĭ.

BĂLŢAŢĬ

* △
14484 Să'ĭ dé un braţĭ
Ca la Bălţaţĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

In satul Bălţaţĭ, din judeţul Mehedinţĭ, fiind lumea fórte ĭubéţă din fire a rĕmas dĕ poveste.

BĂMBĂLĂŬ

* △
14485 Erà s'o păţescĭ ca Bămbălăŭ la cireşe.

COSTANTIN N. DRĂGUŢ, c. *Copăciósa j. Gorj*

Povestesc betrâniĭ, că era într'o vale, un cireş mare ale căruĭ cireşe, eraŭ cât nucile. Insă în aşa pom mare nu îndrăsnea nimenĭ să se sue, şi orĭ-cine trecea pe acolo, îĭ veneà apă în gură, aşa de frumóse eraŭ cireşele. Bămbălăŭ [1]) scapă odată, de la Ţigan şi merge drept spre cireşul ăl mare. S'a suit în cireş; ce-ĭ drept cireşe a mâncat, dar săturându-se, a căḑut din pom. Şi aşa a păţit'o bietul Bămbălăŭ, care de-atuncĭ, n'a maĭ vĕḑut o ḑi albă. Din acésta întîmplare, a luat nascere ḑicĕtórea de maĭ sus. Când vre-un copil, orĭ alt-cine-va, cade din vre-un pom orĭ pod şi dacă se întîmplă să caḑă fără să se vatĕme aşa rĕŭ, ceĭ de faţă îĭ ḑic: mĕ *erà s'o păţescĭ ca Bămbălăŭ la cireşe.*

---

[1]) Bămbălăŭ, nume ce se cam obicĭnuesce, a se da de Ţiganĭ, urşilor dresaţĭ.

BANAT

14486 * △ **Nu'ĭ ţéră ca Bănatu şi om ca Românu.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

Spre lauda ţěreĭ şi a Românilor.

BANOV

14487 * △ **Se plimbă ca Banov.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Bruscarĭ, j. Mehedinţ.*

Vedĭ *Vodă.*

Când vedĭ pe cine-va plimbându-se, fără altă grijă.
Banov erà un mare proprietar din Mehedinţı. Caĭ şi trasură ca a luĭ maĭ rar.

BARNOVSKI

14488 **Iérna luĭ Barnovski.**

Miron Costin, *Letop.*, I, p. 268 & 297.

Vedĭ *Cuniţchie.*

A se vedé la No. 13157 b.

BÂRSESCU

14489 * **Aĭ cunoscut pe Bârsescu?**

P. Budişteanu, c. *R.-Vâlcea.*

Ameninţare, către cel care a greşit, făcênd ceea ce nu trebuĭa să facă.

BĂSĂRĂBIE

14490 * △ **A fi bun de Băsărăbiĭ.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Broşóvă.*

Sĕ dice unuĭ om ne-astîmpĕrat, care face fel de fel de năsarimbe, de dracovenii, de lucrurĭ ne-placute.

BAZAOACHE

14491 * △ **Sĕ uĭtă ca Bazaoache.**

G. NIȚULESCU, *c. Peteulescĭ, j. Vâlcea.*

Adică se uĭta cruciș.

BECĬU

14492 * △ **Măgarul tot măgar rĕmâne, de'l veĭ duce și în Becĭu.**

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Cel prost din fire, ori unde îl veĭ duce, tot prost rĕmâne.

BEDROS

14493 * △ **Până la Hristos**
Esĕ pelea luĭ Berdos.

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

A se adaogà la No. 13158.

14494 * **Până la Hristos**
'Țĭ-a luat sufletu Bedros.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Dumnedeŭ*

Până sa daĭ cu ochiĭ de ceĭ marĭ, te nenorocesc ceĭ micĭ.

BEĬUȘ

Vedĭ *Binșele.*

BELU

14495 * Belu belesce,
Golescu golesce,
Manu jupuesce.

ION GHICA, *Scrisorĭ*, p. 39.

Belu belesce,
Golescu golesce,
Chiriac pecetluesce,
Caragea: καλά! καλά!

ARICESCU, *Miş. de la 48.*

A se vedé înţelesul la No. 13159.

14496 * Tresnea tresnesce,
Belu belesce.

DIM. DRĂGUESCU, c. *Bucurescĭ.* j. *Ilfov.*

Arată jafurile de pe vremurĭ ale boĭerilor Tresnea şi Belu.

BIBESCU

14497 * △ A fi Bibescu.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ,* j. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice unuĭ om bogat, care trăesce bine şi nu are habar de nimenĭ.

14498 * △ A şedé ca Bibescu.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănescĭ,* j. *Vâlcea.*

Când un om şéde boeresce, fără să 'şĭ bată capul de nimic şi dè nimenĭ.

BÎCĂOAN

14499 *△ **A fi Bîcăoan.**

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.*

Adică om rĕŭ, cĭotoros al draculuĭ, cum sunt saŭ eraŭ locuitoriĭ din spre codriĭ Bîculuĭ, în Basarabĭa.

BÎCU

14500 *△ **A vĕḑut pe Bîcu.**

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.* — C. CORBU, *j. Fălciŭ.*

Adică a păţit'o.

Codriĭ Bîculuĭ, pe drumul de la Sculenĭ la Chişĕneŭ, în Basarabĭa, eraŭ vestiţĭ odinióră pentru tâlhăriile ce se săvîrşeaŭ într'înşiĭ.

14501 * **Cine a vĕḑut pe Bîcu 'şĭ-a găsit beleaua.**

C. CORBU, *j. Fălciŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 11500.

BIMBAŞA SAVA

14502 **A trăit ca Bimbaşa Sava.**

L. ŞĂĬNEANU, *Infl. Orient.*, p. LXXI & 51.

A se vedé înţelesul la No. 13160.

BINŞELE

14503 *△ **Nicĭ în Beĭus, nicĭ în Binşele.**

V. SALA, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*—PARTENIŬ COROĬ A FILI, *c. Vaşcoŭ, Ungarĭa.*

Când alergând după două lucrurĭ nu capeţĭ nicĭ una.

Un om prinḑênd de veste că în Beĭuş murise un om bogat, şi altul în Binşele, voind să ajungă la înmormîntarea fie-căruĭa din eĭ a întîrḑiat din amîndouĕ locurĭ.

Beĭuşul e un orăşel curat românesc, ĭar Binşele un sat, în depărtare de o oră de Beĭuş.

BÎRLOBREZÓĬA

14504 * △ **Din gardul Bîrlobrezóeĭ.**

C. Manoilescu, *c. Cosmescĭ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Mântulésa, Răzóĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 13937.

BITOLEA

14505 * △ **A se duce (a fi fost, a veni de) la Bitolea.**

T. Bălăşel. *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Brusa.*

Când cine-va se duce saŭ vine dintr'o cale depărtata. In judeţul Vâlcea se aude des:

Ostenişĭ par'că viĭ de la Bitolea.

Că doar n'aĭ fi fost la Bitolea.

Că doar n'aĭ plecà la Bitolea.

In comuna Zlătăreiĭ, din Vâlcea, este o familie de săteni care, din moşĭ strămoşĭ, a purtat numele de *Bitolean.*

BOGDĂNESCĬ

14506 * △ **Maĭ mergĭ cobză la Bogdănescĭ?**

Gavr. Onişor. *prof. c. Roşiescĭ, j. Fălciŭ.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Când cine-va scapă dintr'o mare primejdie fără să i se întîmple vre-un rĕŭ.

Bogdănescĭ este un sat în judeţul Falciu.

SNÓVĂ

Un cobzar, ca toţĭ cobzarii, din comuna Roşiescĭ, se tocmise ca să cânte la o nuntă, ce a fost în satul Bogdanescĭ. Cobzarul se ţinu de cuvînt şi plecă într'o tómnă spre localitatea indicată. In timpul acela, ningea şi ĭar ningea, în cât drumul înainte nu-ĭ se cam părea şi el tot mergeà pe unde scia. Ninsórea îĭ acopereà cărarea. Ne sciind, se abate puţin din cale, şi când colo, hop într'o grópă. Grópa era înadins făcută pentru a prinde lupĭ, dar uĭtată şi parăsită.

Aicĭ dă în drépta, dă în stânga, dă în sus şi dă în jos, destul că, nu îĭ se pare nicĭ un chip de a puté eşi afara. Se gândeà şi tot gândeà în ce căpcană cădŭse. Tocmaĭ în toĭul gândireĭ, buzdup un lup în grópa luĭ! Mirare şi de o parte şi de alta. De spaĭmă, bĭetul cobzar i se făcuse în cap pĕrul macĭucă, şi-ĭ făcuse să-l taĭe prin minte: *ca să cânte lupuluĭ din cobză.*

Lupul cu urechile aţintite, mirat, liniştit, póte gândindu-se şi dînsul la păţania luĭ, se uĭtă şi gustă sunetele blânde ale tovarăşuluĭ sĕŭ. Ochiĭ amîndorora staŭ aţintiţĭ unul la altul. Cântà maĭ mult cobza, de cât cobzarul de frica ce-l cuprinsese. Nicĭ nóptea nu trece cum treceà altă dată. Când şi cum, o sanie trasă de nisce boĭ, maĭ mult somnoroşĭ, ducea nisce nuntaşĭ, carĭ se întorceaŭ de la Bogdănescĭ. Se opresc de odată la auḑul unor sunete înfundate, lângă o grópă. Ascultă ce ascultă de unde ĭes acele sunete, întind o frînghie, cobzarul cum o vede, pune cobza subsuóră, dă pe frînghie în sus, şi adio lupule!

Când sĕ vede eşit afară din grópă, cobzarul povestesce păţanĭa sa şi la urmă uĭtându-se la cobză ḑice oftând: «*maĭ mergĭ cobză la Bogdanescĭ?*»

BOGDĂŞIE

14507 * △ **A fi bun dĕ Bogdăşiĭ.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Băsărăbiĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 11490.

BONCA

14508 * △ **Ĕĭ place a făgădui**
Ca luĭ Bonca a minţi.

Petru Mihuţă & V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru cel care făgăduesce fără a se ţine de vorbă.
Bonca a fost un mincinos din Vaşcoŭ, care pe toţĭ îĭ vorbea de rĕŭ.

BRĂILA

* △
14509 **A nemerit orbul Brăila.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.* — G. Bănulescu, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △
A nemerit orbul Brăila, dar eŭ!

Radu Niculescu, *c. Diencĭ, j. Olt.*

* △
Voĭu găsì şi eŭ, cum a găsit orbul Brăila.

Ilie Hocĭotăŭ, *c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

A se adăogà la No. 5639.
Se maĭ ḑice şi acelor pe carĭ îĭ conduce maĭ mult norocul.

* △
14510 **Daŭ foc Brăileĭ cu tăcĭunele ăla.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Pacioĭu, j. Muscel.*

1⁰ Când cine-va spune că nu póte face foc cu ce are.
2⁰ Un om de nimic mult rĕŭ póte face.

BRĂILÉN

* △
14511 **Brăilén de Dunăre**
Cu capul pe umere.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Adică pesce maĭ bun.
Pescele cel maĭ bun, care se vinde în Dolj, vine de la Brăila.

BRAN

Veḑĭ *Stan.*

14512. * △ **Orĭ Bran, orĭ căpitan.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Căpitan.*

A se vedé înţelesurile la No. 9838.

BRÂNCOVÉNU

14513 * △ **Să aĭbă averea Brâncovénuluĭ şi nu se pricopsesce.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţĭ.*

Celuĭ risipitor, care nu scie să 'şĭ administreze averea.

BRAŞÓVĂ

14514 * **A spune braşóve.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 381 & 574. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 79. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.*, p. 445. — P. DANIILESCU, *c. Craĭova, j. Dolj.*

* *A vinde braşóve cuĭ-va.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

A spune flécurĭ, palavre, minciunĭ, căutând a înşela, ca negustoriĭ braşovenĭ, carĭ ne vindeaŭ odinióră marfă de Braşov.

«Erá braşovén şi *'mĭ spuse braşóve.*» — V. ALEXANDRI.

«Nu se trec *braşóvele* pe la noĭ.» — V. ALEXANDRI.

«Cuĭ vinḑĭ *braşóve?*»

14515 * A'i face o braşóvă.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Filipescĭ.*

A înşelà pre cine-va.

14516 * △ A fi bun de braşóve.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Băsărăbie, Bogdăşie.*

Adică bun de rele, de drăciĭ.

BRAŞOVELNIC

14517 * △ A fi braşovelnic.

T. Bălaşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14516.

BRAŞOVÉN

14518 * A fi ca braşovénul.

P. Daniilescu, *c. Craĭova, j. Dolj.*

Adică şiret.

BRAŞOVENESCE

14519 * A le spune braşovenesce.

Adică cam înflorite, ocolind adevĕrul.

«Pré frumos le spuĭ acestea însă cam *braşovenesce.*»

BRAT

14520 * △ **Ia fă cinste, popo Brat,**
C'aĭ luat baniĭ pe tocat.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănescĭ*, *j. Vâlcea.*

A se vedé înțelesul la No. 8359.

BRÉSTA

14521 * △ **Sĕ pórtă ca la Brésta.**

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, *j. Mehedințĭ.*

Sĕ ḑice când o femee e îmbrăcată saŭ legată la cap într'un mod deosebit și cam supĕrător.

Femeile la Brésta pórtă un concĭu și pe de-asupra o basma colorată. Acest port a ajuns de poveste în Mehedințĭ, unde nicĭ chĭar se pomenesce de așa ce-va.

BRÉZU

14522 * △ **Îĭ dam pintenĭ să steà**
Și Brézu maĭ rĕŭ fugeà.

I. POPESCU, *înv.* c. *Dobrenĭ*, *j. Ilfov.*

Veḑĭ *Călcâĭu.*

A se vedé înțelesul și snóva la No. 10569.

BROSCARĬ

14523 * △ **Cine bé apă din Broscarĭ nu maĭ plécă.**

G. I. TOMESCU, *înv.* c. *Broscarĭ*, *j. Mehedințĭ.*

Veḑĭ *Dîmbovița.*

Acelaș înțeles ca la No. 13307 aplicat la comuna Broscarĭ.

BRUSA

14524 * Greşéla se întórce şi de la Brusa.

G. Dem. Teodorescu, *Drapelul*, I, No. 46. — N. Maxenţian, *j. Ilfov.*

Vedĭ *Bagdad.*

Acelaş înţeles ca la No. 14478.

14525 * △ A veni de (a fi fost, a se duce) la Brusa.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Bitolea.*

Adică dĕparte.

CAPITOLU XII

CREDINŢE. — ERESURĬ. — OBICEĬURĬ

DUMNEḌEŬ. — DRAC. — SFINŢĬ. — PREOŢĬ. — ERESURĬ ŞI CREDINŢE

ADAM

LEGENDĂ

I

Dracul aflându-se odată pe marginea uneĭ ape a făcut un chip de om, şi trecênd Dumneḍeŭ pe acolo l'a întrebat: «Ce-ĭ acolo, drace? — Un om, Dómne! — Eĭ, apoĭ învie'l dacă'ĭ om! — Apoĭ, cum Dómne? — Suflă'ĭ pe gură.» Dracul s'a pus să'ĭ sufle, dar nu l'a putut învia. Atuncĭ Dumneḍeu ĭ-a ḍis să tragă tot duhul înapoĭ din om, şi dracul s'a pus la gura chipuluĭ şi a început a trage duhul. Pe urmă, Dumneḍeu s'a apropiat de chip, şi când a suflat asupra luĭ, chipul a înviat. Dracul însă nu trăsese bine tot duhul ce'l suflară în chip: maĭ remăsese pe la încheĭeturĭ, şi de aceĭa omul la mânie săvîrşesce lucrurĭ rele. Mânia 'ĭ de la diavolul. Dacă el n'ar aveaŭ în el duh drăcesc, omul ar fi fórte bun. — E. I. PATRICIŬ.

II

După-ce făcu Dumneḍeŭ pămîntul, începu a vorbi cu dracu: mĕ nefrate-meŭ, ce folos că pămîntu ăsta e mare şi frumos şi împodobit cu de tóte, că nu mişcă nimic pĕ el, doar vîntu şi-atât! Numaĭ noĭ singurĭ până când o să dondonim, căcĭ ni se urasce pĕcatelor! — E lesne, frate-meu, ḍise împeliţatu dĕ Sarsailă, ce adică n'aĭ sci ce să facĭ?

— Bine, eŭ oĭ sci, n'oĭ şti, dar tu ce aĭ cam ḍice?

— Eĭ, ce aş cam ḍice! Aş ḍice să facĭ o pĕreche de ómenĭ, aşa d'o pildă cum sûnt eŭ, şi din aĭa aŭ să se prăséscă ca poşidichiile, până s'o umplea pămîntu, ba încă s'or văĭta că nu le ajunge!

— Bine ḍicĭ tu, dar prea tragĭ în partea ta, adică cam cum vreĭ tu, să se umple lumea de urîcĭunĭ ca d'alde tine; apoĭ să facĭ bine sa mĕ ĭerţĭ, că una ca asta n'o maĭ fac, macar d'aş sci că ăĭ plesni aci de necaz! Oĭ face maĭ bine o pĕreche de ómenĭ să samene cu mine la chip şi la făptură, ne-fratemeŭ.

— Fă cum ştiĭ, frate-meu, că eŭ nu mě super d'ala; tu fă-ĭ ca tine, că eŭ, dacă oĭ fi meşter, îĭ fac ca mine, când nicĭ n'aĭ gândi cu gândul.

— Sa-ţĭ věḑ voĭnicia ne-frate-meu, nu me prea spaĭ eŭ de laudele tele. Eŭ sciu că tu cu şireteniile tele vreĭ sa-mĭ ieĭ împeraţia, dar să *te ştergĭ la gură* d'aşa lucru, aĭ să înghiţĭ *mult la nodurĭ sĕcĭ!*

Şi Dumneḑeŭ luă humă, o frămînta niţel în mâĭnĭ, şi tipări din huma aia două păpuşĭ întocma după chipul şi făptura sa. Puse într'o parte o sapă şi într'alta o furcă cu fusu eĭ şi cu caeru în ea. Dumneḑeŭ suflă în gurile păpuşilor, şi păpuşile înviară şi sĕ sculară drept în piciore, cum se scólă omu după somnu. Dumneḑeŭ le ḑise: alegeţĭ care ce vě place. Papuşile luară: una sapa şi alta furca. Dumneḑeŭ ḑise ăluĭ cu sapa: tu om să fiĭ, numele teŭ să fie Adam şi harana ta sapa. Tu sa fiĭ cap. Celeĭ cu furca îĭ ḑise: tu femee să fiĭ, numele teu Eva şi harana ta furca. Tu să fiĭ supusa luĭ Adam. Tu să torcĭ să-l îmbracĭ şi el să sape să te arănéscă.

Dumneḑeu apoĭ îĭ blagoslovi să se înmulţéscă ca ĭarba câmpuluĭ, ca frunza codruluĭ, ca năsipul măreĭ. Şi ómeniĭ, dupa voĭa luĭ Dumneḑeŭ, sĕ înmulţiră dě nu le maĭ daĭ de samă şi aŭ sa se înmulţască până n'or maĭ încăpea pe pamînt.

Luĭ Dumneḑeŭ îĭ eraŭ dragĭ grozav de mult aştĭ doĭ oamenĭ, venea îĭ vorbea cu eĭ mereu, taman cum vorbim noĭ acum unu cu altu. Nu te gândescĭ, nu erau făcuţĭ de el, nu erau eĭ copiiĭ luĭ? Şi cine e ala lĕpădat de lege să nu-şĭ iubéscă copiiĭ luĭ.

Intr'o ḑi Dumneḑeŭ ḑice luĭ moş Adam şi móşiĭ Eveĭ: sciţĭ, ce m'am gândit eu pentru voĭ? M'am gândit să nu vě maĭ las nicĭ să munciţĭ, că e cam grea munca, ci maĭ bine să vě potrivesc eu ca să aveţĭ harana fară muncă. Atuncĭ Dumneḑeŭ îĭ îmbracă pe amîndoĭ în unghie de sus pana jos, ca să n'aibă nevoĭe de alte hăinetur şi-ĭ băgă într'o grădină frumósă de n'avea preţ! Ea era plină de fel şi chipurĭ de pomĭ, care maĭ de care maĭ frumoşĭ, cu póme maĭ dulcĭ ca mierea! Prin pomĭ eraŭ miĭ şi milióne de pasĕrĭ de tot soiu, care cântau nesce cântece de te amorţeaŭ în loc! cântece cum nu póte limbă omenéscă să spue! Apoĭ prin pomĭ curau pîraĭaşe de apă rece ca ghiaţa şi limpeḑĭ ca lacrama! Pe jos prin grădină erau poĭenĭ mândre pline de ĭarbă verde şi felurĭ de felurĭ de florĭ, în miĭ şi miĭ de feţe, care umpleau grădina de nisce mirósc, de te slăveaĭ la Dumneḑeŭ sfântu! Pómele din pomiĭ grădiniĭ alea, măre Dómne! nu se fîrşau nicĭ odată, căcĭ cum or fi fost pomiĭ aĭa, cică, dacă luaĭ acum o pómă din eĭ, până a dóua ḑi crescea alta în locu eĭ, aşa că nicĭ nu se cunoscea de unde mânca moş Adam şi móşa Eva, pomiĭ erau tot încărcaţĭ!

Dumneḑeŭ sfântu, ḑise luĭ moş Adam şi móşiĭ Eveĭ: asta e *grădina raĭuluĭ.*» Aveţĭ voĭe să faceţĭ ce-ţĭ vrea în ea, să mâncaţĭ din toţĭ pomiĭ din ea şi orĭ când ăţĭ vrea şi orĭ cât ăţĭ vrea; dar vě spuĭ un lucru, care sa vě intre pe urechĭ şi să nu vi se pare glumă: din pomu ăla care se vede maĭ nalt în mijlocu grădiniĭ, să nu care cum-va să luaţĭ vr'o pómă, că eŭ cunosc când m'ăţĭ strica, şi atuncĭ n'are sa fie bine de capu vostru, căcĭ pomu ala e oprit pe sama mea, voĭ aveţĭ berechet póme în pomiĭ aĭ l'alţĭ!

— Lasă, Dómne, lasă că nu umblăm noĭ acolo, că doar n'om fi sparţĭ să mâncăm noĭ atâta prăpăd pe póme, respunse Adam catre Dumneḑeŭ.

— Bine, Adame, fiĭ cu minte şi cu băgare de samă, că aĭ să fiĭ fericit, cum nicĭ cu gându nu gândescĭ.

Dumneḑeŭ îĭ lăsă pe amîndoĭ singurĭ şi sĕ duse în alte părţĭ.

Dracu căḑu pě gândurĭ, când věḑu câtă fericire căḑu pe capu ómenilor cu chipul luĭ Dumneḑeŭ! Ce mě maĭ fac eŭ, când s'o umplea pămîntu de ómenĭ d'ăştia, unde maĭ îmĭ vîr eŭ capu atuncĭ? Că ăştia

n'or să mĕ maĭ sufere pe lângă eĭ, or să mĕ înghioldéscă orĭ unde m'or încolţi. Când o rĕmânea vorba p'aĭa, nu remâne alt-ceva de făcut de cât să-mĭ ĭaŭ tărăbuţele şi p'icĭ ţi-e drumu, baete! Dar asta n'are să fie nicĭ odată, cât oĭ fi eŭ dracu drac! Ce adecă să me birule pe mine nesce nevoĭaşĭ de ómenĭ? Aşĭ! asta nicĭ nu se póte, maĭ bine îmĭ fac mórte d'acu! Sciŭ eŭ ce fac, că eu sûnt tare în planurĭ, nicĭ frate-meu n'are planurile mele!

O să daŭ ómeniĭ în calea mea şi atuncĭ frate-meŭ rĕmâne singur şi póte să-şĭ şi ĭa poteceaua şi eŭ am să rĕmâĭ stapân. Dar cum aş putea face? Pĕ Adam n'o să-l pocĭ înşela că e om maĭ dĕ credinţă, e cruce întrégă şi anevoĭe de dat în calea mea. Maĭ multă nadejde am la Eva, că o vĕḑ maĭ slabă în curele, ea nu e cruce întrégă şi după cum o veḑ eŭ, nu prea se sinchisesce ea aşa mult de vorbele frate-meŭ, cam umblă cu nasu pe sus, trebuĭe să mĕ asculte maĭ mult pe mine! Ia să încerc.

Şi dracu se facu un şarpe mare şi frumos ca un voĭnic, cu nesce solzĭ galbenĭ de aur de străluceaŭ ca sfântu sóre, nu alt-ceva! O porni spre «*grădina raiuluĭ*» făcênd cotee-cotee prin ĭarba verde şi frumósă fîşîind cum fâşîĭe fustele după o cocónă d'ăle din Bucurescĭ! Merse d'adreptu la pomu ăl maĭ înalt din grădină, care îl oprise Dumneḑeŭ pe samă-ĭ, sĕ încolăci bine frumos pĕ după pom şi începu a şuĭera, cum şuĭeră un voĭnic de dragoste!

Adam dormea. Ĭar Eva se plimba pe sub pomĭ la umbră, împrejurul luĭ Adam. Când auḑi ea şuierătura şarpeluĭ, stătu în loc încremenită, căcĭ ea numaĭ auḑise ast-fel de şuĭerătură în viéţa eĭ; ascultă şi începu a se trage în spre şuĭerătură să vaḑă ce-o fi acolo.

Cum vĕḑu şarpele cu solziĭ frumoşĭ ca aurul, stătu în loc împetrită. Ea se minună şi maĭ mult când auḑi pe şarpe vorbind cu ea: «Evo, vin de ĭa o pómă din pomu ăsta de mănâncă, că mult e dulce şi mult bine face ăluĭ de gustă din ea!

Apoĭ Dumneḑeŭ a ḑis, să nu ne atingem de pomu ăsta,» rĕspunse Eva fermecată de frumuseţea şi vorbele cele linguşitóre ale şarpeluĭ.

«Şi apoĭ voĭ credeţĭ d'ale luĭ Dumneḑeŭ? Ce proştĭ sînteţĭ! Voĭ nu vedeţĭ, că Dumneḑeŭ e hoţ, el ḑice să nu mâncaţĭ din pomu ăsta din pricină, că el scie, că cum ăţĭ gusta din pómele ăstea vĕ faceţĭ întocmaĭ ca el cu minte şi de puternicĭ! Na barim de gustă, că n'o fi foc!»

Eva luă şi gustă din pómele oprite, fără să-şĭ dea bine cu socotéla de ce face, atât de mult o zăpăcise frumuseţea şi vorbele amagitóre ale şarpeluĭ!

«Dă şi luĭ Adam,» ḑise şarpele.

«Apoĭ Adam dórme, cum să-ĭ daŭ?»

«Nu e nimic, stórce-ĭ pe gât must.»

Eva se duse la Adam şi-ĭ stórse pe gât puţin must. Şarpele peri ca naluca, par'că n'ar fi fost în pom de când lumea. Adam cum simţi mustul pe gât, puse mâna în gât şi începu a se strânge, ca să oprésca mustu să nu intre. Aşi! ce să maĭ pótă opri! mustu alunecă pe gât în jos şi aşa se făcu părtaş şi bĭetu moş Adam la fapta Eveĭ. Cum mâncară din pomul acela, se deşghieocă unghia dupa eĭ şi rĕmaseră în peile góle. Eĭ începură să-şĭ facă haĭne din frunze de copacĭ. Pómele din pomĭ periră împreună cu păsĕrĭ cu tot, florile şi ĭerburile se veştejiră şi pîraĭele secară. Grădina rĕmase pustie şi pustie o fi şi până în ḑiua de aḑĭ!

Dumneḑeŭ simţi de faptele Eveĭ, veni repede la eĭ, îĭ blestemă: «tu Evo, pentru că n'aĭ ascultat de porunca mea; să-ţĭ ĭeĭ furca în brîŭ, torcĭ ca să te îmbracĭ şi când o fi să nascĭ vr'un copil să suferĭ patru sute de miĭ de durerĭ şi să te trécă patru sute de miĭ de năduşelĭ

şi apoĭ să nascĭ!» Pe Adam îl blestemă: «Şi tu Adame, pentru că te aĭ lasat să te amăgĭască Eva, să te hărănescĭ cu sapa, să sapĭ până aĭ ḑice că nu eştĭ tu, şi pămîntu în loc de bucate să-ţĭ créscă ghimpĭ şi pălămidă!»

Adam şi Eva începură a plânge şi plânseră până îĭ rĕsbi fómea. Şi vĕḑênd că cu plânsul acum numaĭ folosesc nimic, se puseră pe muncă, ca să aĭbă ce mânca. Şi cu munca de atuncĭ şi până aḑĭ se arănesc ómeniĭ şi s'or arăni cât o fi lumea lume!

Şi aşa nemulţumituluĭ i-se lua daru de la mână şi moş Adam cu móşa Eva rĕmaseră cu buzele umflate, ca nisce bătuţĭ de stele, că maĭ bine nu le-oĭ maĭ ḑice! — T. BĂLĂŞEL.

III

Moş Adam a fost omul cel maĭ mare din lume. El avea un cap grozav de mare şi nu putreḑise nicĭ până când a venit Domnul Hristos pe pămînt. Mergênd odată Domnul Hristos cu sfeti Petre pe o poĭană, vede căpăţîna luĭ Adam rĕstornată pe câmp, merge la ea şi lovindu-o cu bastonu o întrébă: «moş Adame, de când aĭ murit îţĭ maĭ aducĭ aminte de păharu morţiĭ?»

«Nicĭ până acum nu mĭ-a maĭ eşit amărîcĭunea luĭ din măsele!» respunse căpăţîna.

«Cât aĭ trăit pe pămînt?»

«Maĭ mult de 500 de anĭ.»

«Şi cum ţi s'a părut viéţa?»

«Ca şi când intri pe o uşă şi eşĭ pe alta!»

Peste căpăţîna luĭ moş Adam a dat şi Alicsandru Machidon când umbla cu óstea să coprinḑă lumea. El, ca să nu se înfricoşeze óstea de năprăznica capăţină, a pus o mie de ostaşĭ de a coperit'o cu petri. Ea era aşa de mare în cât o mie de ostaşĭ abia a putut'o coperi în treĭ ḑile!

Veḑĭ *Şezătóre*, III, p. 29.

Adam însemnéză, om, în cele maĭ multe limbĭ orientale.

* △

14526 Adam a mâncat mĕrul însă dinţiĭ noştri strepezesc.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Aguridă, Părinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10543.

* △

14527 Pentru tine, moş Adame,
Am mâncat piróne 'n palme.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când rabḑĭ un ne-ajuns, numaĭ şi numaĭ ca să facĭ bine cuĭ-va.

Acésta ḑicere este pusă în gura Domnuluï Hristos când a judecat pe Adam în beznele ïaduluï, de unde l'a scos în cele treï ḑile cât a stat în grópa.

14528 * △ **Écă şi Adam.**

GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Când unul spune lucrurï cunoscute de când lumea.

14529 * △ **Venişï, Adame?**

G. P. SALVIU & E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulți, j. Covurluïu.*

Sĕ ḑice celuï pe care nu 'l-aï vĕḑut de mult.

14530 * △ **Ce facï, Adame?**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulți, j. Covurluïu.*

Acelaş înțeles ca la No. 14529.

14531 * △ **Moş Adam.**

GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Veḑï *a se Adami.*

Sĕ ḑice omuluï bét.

14532 **Muşteaua luï (moş) Adam.**

GR. JIPESCU, *Reur. Oraş.*, p. 207.

Adică pumnul.

14533 **Jocul luï Adam şi Eva.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 743 & 744.

Adică jocul strămoşesc de dragoste.

14534 * △ **A fi ca Adam când îl pişă cânii.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescï, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice în batjocura celor proştĭ.

Pe la rĕspântiĭ, la capetele morţilor, la fântânĭ, la podurı, etc., se pun crucĭ de lemn pe carĭ se zugravesc chipurĭ de sfinţĭ. Pe piciorul cruceĭ, şi anume în partea cea maĭ de jos, aprópe de pămînt, se zugrăvesc cu vopsele, unu saŭ două capete, după largimea piciorului. Aceste douĕ capete închipuesc pe Adam şi pe Eva, carı se zugrăvesc pe locul acesta ca să fie expuşĭ batjocureĭ cânilor. Acésta se face ca un fel de rĕsbunare în potriva lor, pentru că din greşéla lor suferă până aḑı tot némul omenesc, şi are sĕ sufere până la vremea de apoĭ.

14535 * △ **A se lipsi de . . . ca Adam de raiu.**

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Când cine-va se lipsesce de un lucru, maĭ ales din vina sa.

14536 * △ **A spune de la Adam.**

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A spune lucrurĭ vechĭ, uitate.

14537 * △ **De când cu Adam.**

D-na E. B. Mawr, p. 93. — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △ *De când cu moş Adam.*

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 240. — Laurian & Maxim, I. p. 380. — Fr. Damé, *Dicţ.*, p. 37. — S. I. Grossmann, *Dicţ.* p. 95. — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.* — St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — Heliade-Rădulescu, *Scris. exil.*, p. 388.

* △ *De la Adam.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

*
De pe când Adam Babadam.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 65. —
D-na V. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

*
De când cu Adam și Eva.

Adică vechĭu, de demult, de o vîrstă înaintata.
Pentru un obiceĭu moștenit de la ceĭ bĕtrânĭ ca de pilda munca câmpuluĭ, căsătoria etc.
Babadam adică, tata Adam, pe turcesce. Veḑı în *Etymologicum Magnum* cuvîntul Adam.

Da Adamo in qua.

Prov. Ital.

Du temps de la reine Berthe.

Prov. Franc.

14538 * △ **Nĕm de pe Adam.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Nĕm.*

A se vedé ințelesul la No. 10404.

14538 b. △ **Drumu luĭ Adam.**

Poes. Pop., Bucov.

A se vedé Etymologicum Magnum, p. 243.

A SE ADAMI

14539 * △ **A se adami.**

GR. POÏENARU, *ing. j. Putna.*

Veḑĭ *Adam.*

A se îmbĕtà.

AFRODITA

14540 □ **Afrodita, muma dragosteĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 140.

Fără minte însemnéză.

AGHIASMĂ

Vedĭ *Aĭasmă.*

Apă sfințită. Este aĭasmă mare și aĭasmă mică. Aĭasma mare cea de la Bobotéză. Aĭasma nu se împute nicĭ odată, ca apa obicĭnuită dacă o țiĭ mult timp într'un vas. Aĭasma se bé pe ne-mâncate. Se pune și în bucate. Ea nu se păstréză în casă că'ĭ păcat, ci în pivniță. Cu aĭasma de la Bobotéză se stropesce pe la vie, pe ogóre, stânele vitelor, etc. și ce rĕmâne se tórnă în fântână. Aĭasma din ḑiua de Trifon (1 Februarie) e bună împotriva gândacilor de tot felul, carĭ vatĕmă recoltele.

Când cine-va face o casă nouă, chiémă popa de face aĭasmă pe acel loc, și o tórnă pe la tóte colțurile caseĭ. Când casa e terminată, și omul se mută în ea, ĭar se face aĭasmă, și într'una din odăĭ se lipesce pe fie-care din ceĭ patru perețĭ, câte o hărtiuță pe care se scrie numele celor patru evangheliștĭ. Lipirea acestor hârtiĭ se numesce legatul caseĭ.

14541 * △ **Vreĭ nu vreĭ, bé Gligore (Grigore) aghiasmă.**

D-na EL. SEVASTOS, p. 40. — N. BOGDAN, p. 112. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Vraĭ nu vraĭ, bé Gligóre aghĭasmă.*

G. MADAN, *c. Valea Pĕruluĭ, țin. Bender, Basarabĭa.*

* △ *Bine-rĕŭ, bé Grigore aghĭasmă.*

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

* △ *De voe, de nevoe bé Grigore aghĭasmă.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Bé aghïasmă Gligore (Grigore).

D-na SM. LAMBRINO, *c. Găgescï, j. Fălciŭ.* — GR. POÏENARU, *j. Putna.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluïu.*

Vedï *Aïasmă.*

Când facï o trébă silit, de nevoe saŭ de frică. Dacă aï făcut buclucul desfă'l singur.

Le vin est tiré il faut le boire.

Prov. Franc.

14542 * △ **Mort-copt, bé popă aghïasmă.**

V. FORESCU, *înv. c. Mălinï, j. Sucïava.*

Acelaș înțeles ca la No. 14541.

A AGHÏESMUI

14543 **A aghesmui.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 260.

A bate.

A SE AGHÏESMUI

14544 * △ **A se aghïesmui.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, 1881, p. 453. — GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Vedï *a se Aïesmuì.*

A se sfinți, a se îmbĕtà.

AGHÏOS

14545 * △ **A trage un aghïos.**

N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sudițï, j. Ilfov.*

1⁰ A'ĭ trage o cântare, maĭ ales la beţie.
2⁰ A dormi liniştit.

14546 *△ **A trage aghióse.**

I. Creangă, *Amint.* — Delavrancea, *Sultănica,* p. 46. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym.*, p. 507. — E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ A cântà ce-va într'un mod monoton.
2⁰ A dormi dus, a ronfăi.

14547 **'Ĭ-a cântat popa aghĭosul.**

A. Pann, III, p. 142. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 508.

Veḑĭ *Popă.*

A murit, l'a prohodit.

AGHIUŢĂ

Aghiuţă, drac tînĕr, care stă de preferinţă în papuciĭ femeiĭ, şi o învaţă tóte relele, împingênd'o să facă tot ce nu'ĭ place bărbatuluĭ.

Luate-ar Aghiuţă, ocara uneĭ femeĭ către copilul eĭ, saŭ un copil óre-care, saŭ o persónă tînĕră din familie când nu vré să'ĭ doréscă rĕul de tot.

14548 * **Aghiuţă.**

1⁰ Unul din numerósele nume ale draculuĭ.
2⁰ Sĕ ḑice tinerilor vioĭ, şireţĭ şi deşteptĭ şi carĭ scie să se bage în tóte.

14549 * **Îl fură Aghiuţă.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 106, 509, 510 & 2631. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 3631.

A adormit greŭ, somnul fiind neliniştit cu visurĭ rele.

14550 * △ **L'a luat Aghiuţa.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 66. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 509. — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, *j. Covurluĭu.* — Gr. Poïenaru, *j. Putna.*

1⁰ A păţit'o rĕŭ.
2⁰ Când sĕ ḑice de unul că a murit, a perit.

14551 **Nicĭ Aghiuţă nu'l maĭ scóte din....**

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.*, p. 65. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 510.

Nu e scăpare.

AGÏALÎC

14552 **A se duce la agïalîc.**

L. Şăineanu, *Semas. Archiv. Ist. III*, p. 265.

Veḑĭ *Hagilu.*

A'şĭ pĭerde starea, a sărăci.

Uniĭ credincĭoşĭ bogaţĭ vroind să se facă maĭ ferîciţĭ pentru vĭéţa de vecĭ, îşĭ pun tótă averea la mijloc numaĭ să se ducă la Sfântul Munte saŭ la Ierusalim, ca să se sfinţéscă. Intorcêndu-se la eĭ acasă pórtă numele de Hagiŭ.

Hagiul nu maĭ póte face negustoriĭ saŭ alte treburĭ unde ar ne-dreptăţi lumea şi ar cădé ĭarăşĭ în pĕcate.

Aşa că, spre a se face cine-va Hagiŭ, trebuĭa să'şĭ cheltuĭéscă tótă averea şi nu maĭ puteà munci pentru a redobândi alta.

AGIŬ

14553 * △ **A se face agiŭ.**

L. Şăineanu, *Elem. Turc. Rev. Ist. III*, p. 265. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, *j. Covurluĭu.*

A sărăci, a pĭerde starea.

AĬASMĂ

Veḑĭ *Aghĭasmă.*

*
14554 **Vreĭ nu vreĭ**
Bé aĭasmă Andreĭ.

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.* — N. Petrescu; *ing. Buc. j. Ilfov.*

*
Vreĭ nu vreĭ
Inghite aĭasmă Andreĭ.

*
Vreĭ nu vreĭ, bé Ifrime aĭasmă.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

*
Vreĭ nu vreĭ înghite Agache aĭasmă.

* △
Vréĭ nu vréĭ bé Grigore aĭasmă.

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Aghĭasmă.*

Acelaş înţeles ca la No. 14541.

*
14555 **Aĭasmă.**

Veḑĭ *Ruséscă.*

Adică rachiŭ.

A SE AĬESMUI

* △
14556 **A se aĭesmui.**

G. Poboran, *înv. j. Olt.*

Veḑĭ *a se Aghĭesmui.*

A se îmbĕtà.

A AJUNÀ

14557 **Ajunǎ robul luĭ Dumneḑeŭ pentru că n'are ce mâncà.**

Baronzi, p. 50. — Hinţescu, p. 162. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 610.

Veḑĭ *a Posti.*

1° Rabdă de nevoe.
2° Pentru ceĭ ce, de nevoe, nu pot face nicĭ un rĕŭ.

ALELUĬA

14558 * **A'ĭ cântà aleluĭa.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Arată sfîrşitul, pĭerderea desăvîrşită a unuĭ lucru. Aleluĭa se cântă şi la înmormîntare.

ALTAR

14559 **Până la altar şî nu maĭ mult.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 112.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce se obrăznicesc, ca când le-am ḑice: «Nu te atinge maĭ mult dĕ lucrurĭ sfinte şî vrednice dĕ evlavĭe.» (Golescu).

14560 **Cine slujesce altaruluĭ, din altar mănâncă.**

A. Pann, III, p. 28. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 927. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 155.

Cine servesce altaruluĭ, din altar mănâncă.

Hinţescu, p. 3.

*
Cine slujesce altaruluĭ, de la altar mănâncă.

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

Orĭ-ce om trebue să se hrănéscă din munca luĭ. Ḑicere luată din *Faptele Apostolilor.*

Qui sert à l'autel, doit vivre de l'autel.

Prov. Franc.

Chi serve l'altar, vive de l'altar.[1]

Prov. Venit.

Wer dem Altar dient, soll auch dem Altar leben.[2]

Prov. Germ.

ALUN

14561 * **A aduce călare pe prăjină de alun.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Adică fără voĭe şi prin farmece.

AMIN

14562 **Amin, amin**
Şi eŭ m'anin.

I. Creangă, *Amint.*, p. 110. — B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.*, p. 1075.

Sĕ ḑice când cine-va ne-poftit, dar cu duhul blândeţeĭ, îşĭ face loc la masa saŭ la petrecerile altora.

Cu ce mĕ hrăniţĭ, cu aceĭa am să vĕ hrănesc. Nu vĕ daŭ nicĭ o bucăţică de purcel, măcar să crăpaţĭ.
— Iar de nu, cel-ce ḑice, rĕspunde Gîtlan.

---

1) Cine slujesce altarul, trăesce de la altar.
2) Cine slujesce altarul, trebue şi să se hrănéscă din altar.

— *Amin!* blestesce cu jumĕtate de gură.
— *Şi eŭ mĕ anin,* spuse Pavel de după sobă.
— Amin, ne-amin, şterge-ţi vĕ botu despre...» I. CREANGĂ.

14563 Ḑice amin la tóte.

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Primesce fără a se gândi saŭ fără nicĭ o împotrivire. «*Ḑi amin,* adică primesce aşa cum ţi se ḑice, fără multă vorbă.»

14564 Pân la amin.

B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1074.

Până la sfîrşit, nicĭ odată.

«De nu se maĭ pricopsesce *nicĭ pân la amin.*»

14565 * Cât aminul.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — L. ŞĂÎNEANU, *Semas. Arh. Istor.*, VI, p. 323.

1⁰ Nicĭ odată.

«Nu se maĭ întórce *cât aminul.*»

2⁰ De loc.

«Nu 'ĭ dăduse *cât aminul* prin gând...»

14566 * Nicĭ la amin.

B. P. HĂŞDEŬ, *Etym.*, p. 1074. — L. ŞĂÎNEANU, *Arhiv. Ist.*, VI, p. 323.—P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 254.

Nicĭ odată.

«Nu maĭ puteà adecă să 'l desgrópe, *nicĭ la amin.*» P. ISPIRESCU.

ANA

14567 * △ A'l tot mână de la Ana la Pilat.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

A purtà pe cine-va de la Ana la Caĭafa.

SLAVICĬ, *Conv. Liter.*, XIV, p. 99.

*
De la Ana la Caĭafa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93. — L. ŞĂĬNEANU, *Dicț.*, p. 33.

Vedĭ *Pilat.*

Sĕ dice când sĕ trimite óre-cine dĕ la unul la altul, şî la nicĭ unul îşĭ găsesce mântuirea, precum trimeteà pĕ Hristos dĕ la Ana la Caĭafa (GOLESCU).

Mener de Caïphe à Pilate.

Prov. Franc.

De la Ana la Caĭafa.

IOAN, 18. 22. 27.—MATEĬ, 16. 57.

Von Pontius zu Pilatus schicken.[1])

Prov. Franc.

'Απὸ τὸν Ἄννα 'ς τὸν Καϊάφα.[2])

Prov. Neo-grec.

ANAFORĂ

Vedĭ *Naforă.*

ANAFURĂ

Vedĭ *Naforă.*

*
14568 **Şóricele a mâncat anafură şi s'a făcut liliac.**

N. URECHĬE, *ing. j. Prahova.*

Pentru un parvenit.

[1]) A trimite de la Ponțiu la Pilat.
[2]) De la Ana la Caiafa.

Dacă vre un șórece mănâncă naforă face aripĭ. Liliacul se crede a fi șórece care a mâncat naforă din biserică.

APĂ

Vedĭ *Cap. II & VII, c. Apă.*

14569 * △ **Par'că a cărat apă morților.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Petrescĭĭ-de-jos, j. Gorj.*

* △ *Par'că aduce apă morților.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Celuĭ slab de constituție.

14570 * △ **Nu 'ĭ cu tótă apa (apă).**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.* — IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Cap. I, c. Apă, Botezat.*

Nu 'ĭ cu tótă mintea, om scrîntit la minte.
Acéstă ḑicere, maĭ ales sub forma dată la No. 14571 & 14643 probéză, până la evidență, că părerea D-luĭ Coșbuc (Epoca, Dec. 1897), care derivă ḑicerea din mersul moreĭ, este cu totul greșită.

14571 * △ **N'a țipat popa tótă apa pe el.**

IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 14570.

14572 * △ **A face cuĭ-va apă.**

B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1271. — V. BRATU, *comit. Alba-Inferióră, Transilvania.*

A'l bate, a'l prăpădi, a'l învĕță minte.

14573 *△ A bé apă ne-începută.

N. Bărbulescu, înv. c. *Sudiţĭ*, *j. Ilfov*.—D. G. Trifan, înv. c. *Cârnu*, *j. Némţu*.—*Rom. Lib.*, No. 325, 1880.

Vedĭ *Ochĭu*.

A scăpà de un rĕŭ, a se vindecà de o bólă.

Apa ne-începută se întrebuinţéză pentru sănătatea şi curăţenia omuluĭ, atât citită de preot cât şi necitită, saŭ descântată de vrăjitorĭ. Apa ne-începută de la un puţ aşeḑat la hotar şi îndreptat spre rĕsărit are maĭ mult léc.

A se vedé G. Dem. Teodorescu, Credinţe, Datine şi Moravurĭ, p. 90; Gazeta săténuluĭ No. 10 & 11, An. XV, 1898.

14574 * De închégă apele.

1⁰ E meşter în tóte, şiret.
2⁰ Fórte mincinos.

«Spune minciunĭ *de închégă apele*.»

14575 *△ De înghéţă apele.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ*, *j. Sucĭava*.

Adică e fórte urît.

«E slută *de înghéţă apele*.»

APOSTOLESCE

14576 * A merge apostolesce.

G. Poboran, *c. Slatina*, *j. Olt*.

A umblà apostolicesce.

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 1352.

Adică pe jos, cum umblaŭ apostoliĭ, ómenĭ săracĭ.

Per pedes Apostolorum.

Prov. Ev.-Mediu.

ARHANGHEL

Vedĭ *Sfântu Arhanghel.*

ARÎE

14577 * △ **A fi arie.**

N. Bărbulescu, *înv. c. Sudiți, j. Ilfov.* — E. I. Patriciu & G. P. Salviu, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

A fi om rěŭ la inimă.

Românul ḑice că Arïe a fost un ne-credincïos care, nesocotind posturile, a mâncat pesce într'o Vinerĭ şi'şĭ a vĕrsat mațele. De aceïa se ḑice, ca blestem pentru ceĭ rĕĭ: *să i se verse mațele ca ale luĭ Arïe.*

Arïe, eresiarh din secolul al treïlea, care tăgăduïa divinitatea luĭ Isus.

14578 **Arïe spurcată.**

S. Fl. Marian, *Ornit.*, II, p. 173.

1⁰ Sĕ ḑice eretecilor.
2⁰ Poreclă ce se dă Armenilor.

AȚĂ

Vedĭ *Cap. VI, c. Ață.*

Când se nasce cine-va vin cele treĭ ursitorĭ [1]) din care: una hotăresce ce fel de om are să fie, bogat saŭ sărac, bun saŭ rĕŭ, etc., a doua cum o să trăĭéscă, fericit saŭ nu, etc. A treïa vine cu un caer de lână prin care se hotăresce timpul cât acel om are să trăĭéscă pe pămînt; torcênd mereŭ caerul (se face ast-fel ață) se scurg mereŭ ḑilele omuluĭ şi, când caerul s'a sfîrşit de tors atuncĭ şi ḑilele omuluĭ s'aŭ dus şi el urméză să móră. Asta este ața saŭ firul vïețeĭ.

[1]) A se asemĕna cu cele treĭ Parce din mitologia elină.

Când un om se duce într'un loc unde şi móre se dice că acolo *l'a tras aţa;* asemenea îl trage aţa, când s'a dus într'o localitate unde s'a însurat.

In comitatul Bihor, Ungaria, când móre unul din soţi, cel rĕmas mĕsóră mortul cu o aţă, şi légă cu ea grinda caseĭ de jur împrejur. Alţiĭ înconjurând podul caseĭ pe din lăuntru, légă córnele coperişuluĭ cu un fir de aţă, pentru ca ceĭ rĕmaşĭ să nu fie traşĭ de mort după dînsul.

In comitatul Arad se povestesce snóva urmĕtóre, în legătură cu credinţa de maĭ sus.

SNÓVĂ

Mórtea a venit la un pĕcurar (cĭoban) pentru a'ĭ cere vĭéţa. Acesta să rógă sĕ nu'ĭ ĭeă sufletul că'ĭ dă un mĭel. Se învoĭesc. Mergênd cu mielul la mórte, pĕcurarul vede în chilĭa eĭ o mulţime de lanţurĭ, unele maĭ lungĭ, altele maĭ scurte. Intrebând el de lanţul luĭ, mórtea îĭ arată pe cel maĭ lung. — Atuncĭ nu capeţĭ mĭelul meŭ, dice pĕcurarul, căcĭ nu'mĭ poţĭ lua tu vĭéţa fără vreme.

14579 * △ **A se mântui aţa de pe ghem.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

A fi gata să móra.

14580 **S'a lungit firu'ĭ de aţă**
Pentru puţină vĭéţă.

A. Pann, III, p. 141. — Hinţescu, p. 60.

Era să móră dar a scăpat.

14581 * △ **A'l trage aţa (la) . . .**

A. Pann, I, p. 57 & 71. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.*, p. 280. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 34, 193, 199, 260, 280, 387. — G. Pobóran, *inst. j. Olt.* — E. I. Patricĭu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Arată o forţă majoră, o necesitate fatală, sórta.

Vedĭ V. A. Urechĭe, *Ghemul vĭeţeĭ,* Universul (ziar) 20 Ianuarie 1899.

Pe semne pĕcatul şi *aţa il trage*
Amîndoĭ vĭéţa în nevoĭ să'şĭ bage.

A. PANN, I, p. 57.

Unde'l *trage* pe el *aţa*
Ca să 'şĭ petrécă vĭéţa.

A. PANN, I, p. 71.

Îl *trăge à aţa* la ursita luĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 34.

Îl *trage aţa* la mórte.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 260.

Îl *trage aţa* la rele.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 280.

AVRAM

Vedĭ *Cap. XI, c. Avram.*

14582 * △ **A trăi ca în sînul luĭ Avram.**

AL. ODOBESCU, Φευδο-Κυνηγ, p. 260. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2172. — GR. JIPESCU, *Réur. Oraş.*, p. 101. — L. ŞĂÏNEANU. *Dicţ.*, p. 68. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

A trăì bine, fericit, ca în raĭu.

Κόλπος 'Αβραάμ, (Luca, 16. 20. 25) *sînul luĭ Avram,* dicere din Biblie, cu înţelesul de raĭu saŭ fericire după mórte.

BABA

Vedĭ *Cap. XII, c. Moşĭ.*

BALĂ

Sub numele generic de *Bală* poporul înţelege tóte duhurile rele şi vătĕmătóre.

Urmĕtórea legendă ne póte da originea înţelesuluĭ ce se dă acestuĭ cuvînt.

LEGENDĂ

Intâiu şi intâiu, n'aŭ fost dracĭ pĕ lume, ci numaĭ ingerĭ in cer, la Dumnedeu. Dar îngerul cel maĭ mare, care adĭ este Tartorul dracilor, a vrut intr'o di să-şĭ pue scaunul maĭ presus de cât al luĭ Dumnedeu. Dar nicĭ cu gândul n'a apucat să gândéscă bine, şi din inger luminat s'a pomenit drac intunecat. Din cer el s'a pomenit in fundul pămintuluĭ, unde sûnt beznele ladului. Când a cădut Tartorul a inceput sa cadă tótă céta peste care era el maĭ mare. Aşa că sumedenie mare de ingerĭ s'aŭ pomenit dracĭ. Şi cădeau, cădeau mereŭ unul peste altul din cer, in fundul pămintuluĭ. Atuncĭ un Voevod ingeresc vĕdénd că or să cadă toţĭ ingerĭ, a mers in mijlocul lor şi a strigat: «Să staţĭ!» Voevodul ăsta ingeresc este «Sfete Aranghel.» Şi cum a dis vorba: «Să staţĭ! pĕ loc aŭ incremenit toţĭ care şi la locul luĭ. Ceĭ din cer aŭ rĕmas tot ingerĭ luminaţĭ subt comanda luĭ Sfete Aranghel. Ceĭ de subt cer aŭ rĕmas dracĭ intunecaţĭ subt stăpânirea luĭ Tartor. Draciĭ. când a dis Sfete Aranghel «să staţĭ,» aŭ incremenit toţĭ unde se aflaŭ: uniĭ in fundul pămintuluĭ, alţiĭ pĕ pamint, alţiĭ în ape, alţiĭ in vĕsduh, alţiĭ cu gura in jos şi toţĭ in tóte felurile. Draciĭ ceĭ din fundul pămintuluĭ, cu Tartorul lor d'împreună, canonesc sufletele ómenilor pĕcătoşĭ; ceĭ de pe pămint fac tot felul de zavistiĭ, de inşélă lumea, şi trage ómeniĭ la pĕcat; ceĭ din ape lumea le dice: «*ăl din baltă* şi fac fel de fel de zavistiĭ dĕ înnécă lumea cu corabiile, cu luntrile, şi altele; draciĭ care aŭ rĕmas in vesduh, s'aŭ apucat de aŭ făcut *vămile vĕsduhuluĭ*, unde opresc sufletele ómenilor care merg la cer, iĭ opresc să dé vamă. La vamă sufletele morţilor dau fapte bune. dacă nu prea au fapte bune, daŭ hainele care i le dă de pomana până la patruzecĭ de dile, şi dacă nu se plătesc de vamă maĭ daŭ şi paraua de la deget, care se pune la tot omul când móre. Şi dacă nicĭ cu astea tóte nu se póte plăti de dracĭ pentru pĕcatele lor multe, apoĭ draciĭ opresc sufletele şi le trimet la Iad Draciĭ care aŭ rĕmas spinzuraţĭ cu gura in jos in vĕsduh, lépădă mereu la *bale* din gurile lor. Aceste bale se numesce «*balele vrăşmaşuluĭ*». Balele astea multe rele maĭ aduc omuluĭ, muĭca. Dómne! Căcĭ ele se brodesc de cad in fôntânĭ, in pirae, in isvórĕ, etc. şi ómeniĭ bénd apă din ele, béŭ cu apa şi *balele vrăşmaşuluĭ* şi sĕ bolnăvesc dĕ zac până şi mor. Bóla din balele vrăşmaşuluĭ n'are léc, de cât doar din cetăniĭ sfinte, din maslurĭ, căderĭ la sfintele darurĭ, pe la mónastirĭ, unde sûnt móşte de a le sfinţilor, atuncĭ şi nicĭ atuncĭ. Balele vrăşmaşuluĭ ar prăpădi lumea, dar ele n'aŭ putere diua din pricină că Sfântul Sóre le arde şi le tae puterea. Ele aŭ putere doar nóptea, din scapătul Sóreluĭ şi până in rĕsărit. — TUDORA I. LĂZĂROIU, *com. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

14583 * △ **A fi altă bală.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Bogdănescĭ, j. Vâlcea.*

A nu fi curat, a avé ce-va şi din partea drăcéscă.

14584 * △ **A fuge ca de altă bală.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fugi nebun, ca de ce-va rěŭ.

14585 **Bală.**

Femee desfrînată.

BĂLAN

14586 *△ **Inţelégă-te Bălan.**

D-na Ec. Zanne, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 1298.
Bălan este o fiinţă supra-omenéscă, cu fire drăcéscă. A se vedé în Etymologicum Magnum, p. 2942, o părere ce-va deosebită.

BALAUR

14587 * **Balaur.**

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 2971.

1⁰ Om mare, puternic, îngrozitor.
2⁰ Om rěŭ.
3⁰ Poreclă ce se dă ţiganilor.

BĂRĂŢIE

14588 *△ **Stă ca prósta 'n bărăţie.**

T. Tzinţu, *ing., j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Ban, Vacă, Viţel.*

Acelaş înţeles ca la No. 2640.

BENGA

14589 *△ **Benga.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Unul din nenumĕratele nume ale dracului, cuvînt întrebuinţat maĭ ales de ţiganĭ.

BĬEDĂ

14590 * △ **Bĭedă.**

AVR. CURCEA, *paroh*, *c. Coşteĭu, Banat.*

1° Unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ.
2° Om isteţ, vioĭu, sîrguincĭos.

BISERICĂ

Vedĭ *Câne, Cârcĭumă, Clopot, Cruce, Drac, Fată, Iepure, Sărac, Ţigan.*

14591 * **Cu trupul în biserică şi cu gândul la dracu.**

A. PANN, III, p. 65. — HINŢESCU, p. 193. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 162. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — D-na E. B. MAWR, p. 80.

Pentru cel făţarnic.

Près de l'église et loin de Dieu.

Prov. Franc.

Vicino alla chiesa, lontan da Dio.[1]

Prov. Ital.

Detras de la cruz está el Diablo.[2]

Prov. Span.

Je näher der Kirche, je weiter von Gott.[3]

Prov. Germ.

---

[1]) Alăturĭ de biserică, departe de Dumnedeŭ.
[2]) După cruce stă dracul.
[3]) Cu cât maĭ aprópe de biserică, atât maĭ departe de Dumnedeŭ.

The nearer the Church, the farther from God.[1])

Prov. Engl.

14592 * △ Nime nu 'ï lemn de bisericï.

I. TEODORESCU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

Vedï *Cruce.*

Tótă lumea greşesce şi e păcătósă; nime nu 'ï cu totul curat.

LEGENDĂ

Numaï lemnu de biserică e sfânt. Bisericele de lemn, şi tóte cele de lemn dintr'o biserică, s'aŭ făcut de isnóvă din lemn de paltin, că el e sfântul Paltin. Batîr că la început l'a făcut pe el Sarsailă, dar Dumnedeŭ i-a pus crucï pe tóte crengile şi 'ï l'a luat; şi când marele Susoï căută copilul Meletini, nime nu s'a aflat să spue unde l'a vědut Scaraoschi de cât numaï Paltinu. Şi de atuncï a rěmas sfânt acest copac, şi numaï din el sě şi fac bisericï.

14593 Nimenea nu e uşă de biserică.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 23; I, p. 79.— HINȚESCU, p. 198.

* △ *Nu e uşă de biserică.*

H. D. IONESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoï.*

Acelaş înțeles ca la No. 14592.

14594 Este uşă de biserică.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.*, III, p. 379.— HINȚESCU, p. 197.

E sfânt, fără păcate; e om de trébă.

14595 * △ Par'că eştï uşă de biserică!

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

[1]) Cel maï aprópe de biserică, cel maï departe de Dumnedeŭ.

Şi tu eştĭ cu pĕcate, ca şi ceĭ-l-alţĭ.

14596 **Biserica deschide pe om.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 9.

Veḑĭ *Icónă.*

1° Acolo veḑĭ lumea şi ţi se deschide mintea.
2° Adică învĕţătură ce se dă la biserică saŭ de clericĭ. Căcĭ se învĕţa odinióră pe lângă bisericĭ, ca şi astă-ḑĭ la Românii din Transilvania şi Turcia.

14597 * △ **Tata face la bisericĭ şi nenea le surpă.**

P. Gârboviceanu, *prof. c Răteścĭ, j. Argeş.*

Când unul strică ce a făcut altul.

14598 * △ **Biserica luĭ Hristos**
Iĭ deschisă la toţĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Dumneḑeŭ primesce pe toţĭ, boierĭ saŭ mojicĭ, săracĭ ca şi bogaţĭ.

14599 * △ **Unul nu merge la biserică, altul nu merge la crîşmă.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Pentru ceĭ carĭ nu merg la biserică, dar totuşĭ sunt ómenĭ de trébă.

14600 * △ **Pe calea bisericeĭ mĭ-am sclintit piciorul.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vrênd să fac bine am păţit'o.

14601 * △ **Fie-care voesce a avé biserica luĭ.**

V. A. Forescu, *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Arată ïubirea de sine şi mândria omuluï.

14602 * △ A găsit lumînarea în biserică.

GR. POÏENARU, *ing.*, *j. Putna.*

Când un prost arată cu fală că a găsit un lucru care nu se puteà să nu fie unde l'a găsit: de pildă un lucru din ale caseï, chïar în casă, faină la móră, strugurï la vie, etc.

14603 * △ Vine de la biserică.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Vedï *Bét.*

Când un om se cunósce de departe, după împleticirea picïórelor, cum este.

14604 * △ A se duce la biserică fără turn.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin., Buc. Cl. VI.*

Adică la cârcïumă.

14605 De câte-orï la biserică a mers
Popa salcïe mï-a dat;
Dacă am început să merg maï des
La mine nu s'a uïtat.

A. PANN, III, p. 6. — HINŢESCU, p. 15.

Pentru ceï proştï pe carï, cu cât îï vedï maï mult, maï bine îï cunoscï.

14606 La biserică a mers
Prea de multe orï şi des,
Din Florică
In Pascică.

A. PANN, III, p. 6. — HINŢESCU, p. 15.

Adică rare-orï.

14607 * Bisérica di pri mâgulă călăuz nu va.[1])

I. Coyan, *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *Sat.*

1⁰ La cele de faţă n'avem trebuinţă de nicĭ o arĕtare.
2⁰ La lucrul învederat tălmăcirea e de prisos.

14608 * Nu sbŭra 'n férică ma'n bisérică.[2])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Trebue ca cine-va să vorbéscă în faţa ómenilor, ĭar nu pe ascuns de dînşiĭ.

14609 * Feceşĭ bisérica, fă şi-uşa.[3])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Dacă te-aĭ apucat de o trébă, să o ducĭ în-cale până la sfîrşit.

14610 * Aflaşĭ bisérică s-ti 'nclinĭ.[4])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Icónă.*

Adică om la care să te supuĭ, pe lângă care să te linguşescĭ.
2⁰ Meserie, muncă, ocupaţie cu care să te îndeletnicescĭ.

14611 * △ A se face sfântă ca o cheĭe de biserică.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru cel făţarnic.

---

[1]) Biserica de pe dél, călăuză nu cere.
[2]) Nu vorbi în ferigă, dar în biserică.
[3]) Făcuşĭ biserica, fă şi uşa.
[4]) Aflaşĭ biserică să te închinĭ.

14612 * △ A nu fi mers des la biserică.

E. I. PATRICIU, înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.

* *Nu e mers de multe orĭ la biserică.*

V. A. FORESCU, c. Folticenĭ, j. Suciava.

* △ *Nu e prea mers la biserică.*

D-na Z. JUVARA, c. Fedescĭ, j. Tutova.

* *Ne-dus pe la biserică.*

Vezĭ *Icónă.*

1⁰ Adică ne-mers în lume, ne-cĭoplit, bădaran.
2⁰ Om care nu scie multe.

14613 * △ Eŭ nu's prea dus la biserică.

GAVR. ONIŞOR, prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu. — G. P. SALVIŬ, înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.— GR. ALEXANDRESCU, magistr. j. Putna.

Feresce-te de mine, că nu sciŭ multe şi acuma o paţĭ. Arată asprimea cuĭ-va.

14614 * △ Doar nu m'a îmbĕtrânit calea bisericeĭ.

EM. POPESCU. înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa. — G. POBORAN, inst. j. Olt.

Nu m'a îmbĕtrânit calea bisericeĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 122.

* △ *Nu am îmbĕtrânit de cărarea bisericeĭ.*

G. P. SALVIŬ, înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.

La lucru, despre care este vorbă, mĕ pricep fórte bine. Pentru unul care scie şi a păţit multe.

«De unde scii tu atâtea lucrurĭ? — Heĭ! *doar nu m'a îmbĕtrânit calea bisericeĭ.*»

*

14615 **Nu m'a mâncat calea bisericeĭ.**

I. Grigorescu, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 14614.

* △

14616 **Nu a îmbĕtrânit de cărările bisericeĭ.**

G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △

Nu 'ĭ-a înălbit barba de cărările bisericeĭ.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

1⁰ Scie şi a păţit multe.
2⁰ A făcut multe rele în vieţa luĭ. Dicerea are acest din urmă înţeles, numaĭ când se întrebuinţéză la a treĭa persónă.

*

14617 **Trebue dus pe la biserică.**

P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Se dice pentru un om cam într'o parte.

* △

14618 **De acu calea bisericeĭ.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Nu maĭ are mult de trăit.

«A dus'o cum a dus'o, dar *de-acu,* pentru el, *calea bisericeĭ.*»

* △

14619 **Loc de casă în curtea bisericeĭ.**

P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Cl. VIII.*

Acelaş înţeles ca la No. 14618.
Inainte vreme se îngropaŭ morţiĭ în curţile bisericelor.

14620 * △ . **Se lovesce ca ïepurile la biserică.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Mirésă*, *Nucă*.

Adică nu se potrivesce.

14621 * △ **Flueră 'n biserică.**

Polyzu, *Vocab.*, p. 515. — Gr. Poïenaru, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *Domn.*

Adică cască-gură, prost.

14622 * △ **A fluerà în biserică.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

A face o nebunie mare.

14623 * △ **Aşa pate, dacă şueră 'n biserică.**

C. Flămênd, c. *Borgeo-Suseni, comit. Bistriţa-Năsĕud, Transilvania.*

Pentru cel care o pate din prostia luĭ.

14624 * △ **A fi ca în biserică.**

D-na Ec. Zanne, c. *Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Adică a fi frig.

BLESTEM

Vedĭ *Părinţĭ.*

Blestemul părintesc se ḑice că se lipesce. Mamele aŭ obiceïul de a purtà inel la mână ca să nu se lipéscă blestemul lor de copiĭ.

Blestemul mare se crede acela care blestemând aruncă şi ţernă după cel blestemat.

14625 Blestemul nu cade nicĭ odată pe pĭetre.

S. Fl. Marian, *Nuntă*, p. 81.

Vedĭ *Sărac*.

Prin urmare să nu blestemăm pe nimenĭ.

A BLESTEMÀ

14626 Cine pe alţiĭ blestémă
Urgiĭ asupra îşĭ chiémă.

A. Pann, I, p. 74. — Hinţescu, p. 16.

Să nu doresci rĕul altuĭa, că îţĭ aducĭ rĕŭ ţĭe.

14627 Cuĭ 'ĭ ese din gură blestemul
Iĭ cade în sîn ca ghemul.

A. Pann, *Archir*, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 14626.

14628 Nu dă nimunuĭa loc
Să te blesteme cu foc.

A. Pann, III, p. 21.

Nu dă nimenuĭ loc
Sa te blĕsteme cu foc.

Hinţescu, p. 91.

Să nu facĭ rĕŭ la nimenĭ.

BOBOTÉZĂ

Bobotéza e mórtea dracilor. Atuncĭ sĕ sfinţesc tóte apele şi draciĭ carĭ locuesc obicĭnuit prin ape mor, împuţinêndu-se ast-fel pe fie-care an. La bobotéză fetele marĭ se duc cu capul gol la biserică şi careĭa iĭ şéde maĭ bine, aceea se mărită peste an. Iar dacă se întîmplă să cadă cine-va jos, e semn că va muri. La sfinţirea apeĭ, la bobotéză, sĕ dă cu puscele ca să împusce draciĭ.

14629 * △ **Dacă în ḑiua de Bobotéză va bate crivĕţul, vor fi róde la bucate.**

I. N. CONSTANTINESCU, c. *Ciulniţa*, j. *Ialomiţa*.

A se vedé la No. 54.

14630 * △ **Gerul Bobotezeĭ.**

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, înv. c. *Smulţĭ*, j. *Covurluĭu*.

* △ *Ger ca la Bobotéză.*

ST. ST. TUŢESCU, înv. c. *Catanele*, j. *Dolj*.

Inţelegêndu-se gerul cel maĭ cumplit posibil. A se adăogà la No. 55.

«Par'că l'a lovit *geru Boboteziĭ.*»

14631 **A păţi o bobotéză.**

HELIADE-RĂDULESLU, *vol. XIX.*

Veḑĭ *Naş*.

A păţit'o cât de bună; l'a bătut.

«*A păţit o bobotéză* de i s'a dus numele.»

BOGDAPROSTE

14632 * △ **A'l umplé de bogdaproste.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 285. — NIC. JUVARA, c. *Popescĭ*, j. *Fălciŭ*.

1⁰ A zăpăci, a buĭmaci cu vorbă multă.
2⁰ A nu isbuti, a nu folosi nimic; când aĭ vrut să facĭ o trébă bine şi a eşit prost.

14633 * △ **A se încărcà de bogdaproste.**

E. I. PATRICĬU, înv. c. *Smulţĭ*, j. *Covurluĭu*.

Când unul, prin vorbirea luĭ, a supěrat pe altul. Şĭ-a găsit beleaua.

* △

14634 Ca un puĭu de bogdaproste (bodaproste).

I. Creangă, *Amint.*, p. 24. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — N. Trofin, *elev. Scol. Norm. c. Glodenĭ, j. Suceava.*

Adică rěŭ îmbrăcat, avênd înfăţişarea unuĭ cerşetor.

*

14635 A fi de bodaproste.

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Lucru bun de dat, lucru prost.

BOTEZ

Vedĭ *Resteŭ.*

14636 Ca o lumînare de botez.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Pasce.*

Adică frumos gătit.

* △

14637 A fi numit din botez.

Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Botezat.*

Adică sărit din minţĭ, nebun, svăpăĭat.

A BOTEZÀ

Vedĭ *Popă.*

14638 Eŭ botez şî miruesc, el va sci dě va trăi.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 7

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu le pasă d'ale altora (Golescu).

14639 **Cine botéză cutéză.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 83.

Adică are îndrăznélă către acela pĕ care botéză (Golescu).

BOTEZAT

14640 * △ **A fi botezat d'un popă bét.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Botez.*

Adică sărit din minţĭ.

14641 * △ **Nu's din luna luĭ Pilat,**
Şi din nópte botezat.

Herle Ion, *c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Sunt limpede la cap, nu sunt prost saŭ lesne creḑĕtor.

14642 * △ **A fi botezat cu zamă (zémă) de varză.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică om rĕŭ din fire.

14643 **Nu e botezat cu tótă apa.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 50.

Veḑĭ *Cap. XII, c. Apă.*

Sĕ ḑice când la botez nu l'a muĭat cu totul, în apă, însemnând că'ĭ lipsesce din minţĭ, adică nu e cu minţile întregĭ (Golescu).

14644 * **A nu fi botezat.**

1° A nu fi om de trébă.
2° Acelaş înţeles ca la No. 14643.

14645 * **A fi botezat.**

Adică udat, saŭ că a cădut în apă, saŭ că cine-va a turnat apă peste dînsul.

14646 * △ **Numaĭ odată's botezat.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Adică nu sciŭ multe.

BOZ

Vedi *Limbă.*

BREHNĂ

14647 * △ **Par'că'ĭ bătut de brehne.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A fi bătut de brehne.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A'l bate brehnele.*

A nu avé chef, a fi supĕrat.

Prin cuvîntul Brehne, Românul înţelege nisce fiinţe carĭ trăiesc prin pădurĭ, şi sperĭe pe drumeţĭ nóptea, dar nu le pot face alt rĕŭ. Numaĭ ómeniĭ ceĭ proştĭ se sperĭe de brehne.

14648 * △ **A'ĭ fi frică de tóte brehnele.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ sperĭe fără nicĭ o pricină.

BREZAÏE

A se vedé G. DEM. TEODORESCU, *Credinţe, Datine şi Moravurĭ*, p. 24 şi urmĕtórele.

14649 **Brezaïa cât dĕ mult sĕ va găti tot brezaïe rĕmâne.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Sĕ ḑice pentru cele urîte muïerĭ, când sĕ gătesc piste fire (GOLESCU).

Πίθηκος ὁ πίθηκος κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα.[1])

Lucian.

Simia semper simia, etiamsi aurea gestet insignia.[2])

Prov. Lat.

Le singe: fût-il vêtu de pourpre, est toujours-singe.

Prov. Franc.

La scimmia è sempre scimmia anco vestita di seta.[3])

Prov. Ital.

Ainda que vistais a mona de seda, mona se queda.[4])

Prov. Port.

14650 * **Par'că e o brezaïe.**

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 27.

Brezaïe (brezae).

L. ŞĂÏNEANU, *Dicţ.*, p. 109.

Femee gătită cu pré multe dresurĭ şi podóbe, şi fără nicĭ un gust.

---

[1]) & [2]) Maïmuţa tot maïmuţă, chïar de va purta insigne de aur.
[3]) Maïmuţa e tot maïmuţa chïar de este îmbrăcată cu mătase.
[4]) Cu tóte că o maïmuţă e îmbrăcată cu mătase, maïmuţă rĕmâne.

CADELNIŢĂ

14651 *Thimñiatorlu tute le alége.[1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Starea omuluĭ după mórte se cunósce.

14652 *A'ĭ dà cu cadelniţa pe la nas.

Veḍĭ *a Tămaĭà.*

A linguşi pe cine-va, a'l lăudà cam exagerat.

14653 Nu vine vorba la cadelniţă.

A. Pann, II, p. 147. — Hinţescu, p. 204.

La vorbe nepotrivite.

CAĬAFĂ

Veḍĭ *Ana, Pilat.*

14654 *Caĭafă.

P. Bordea, *j. Ialomiţa.* — L. Şăĭneanu, *Dicţ.*, p. 123.

Adică făţarnic.

«Nu fi *Caĭafa*»

CAIN

14655 *A fi ca (şi) un Cain.

Frate rĕŭ; om rĕŭ în genere.

CĂLUGĂR

Veḍĭ *Drac, Haină, Rasă.*

14656 Orĭ-ce dulce 'mbucătură dĕ călugărĭ numaĭ bună.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 10.

[1]) Cadelniţa tóte le alege.

Adică orĭ-ce e maĭ bun la călugărĭ e dat (GOLESCU).

14657 **Eŭ mĕ vaĭet că sunt călugăr şi tu 'mĭ daĭ zor cu: «Dómne ajută.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180. — HINȚESCU, p. 22.

La cele ne-potrivite.

14658 **Călugărul şi cerşitorul sunt tot una.**

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 165.

Vedĭ *Popă.*

Arată firea ne-sățiósă a călugărilor.

14659 * △ **Se face în chipul călugăruluĭ.**

V. SALA. *dasc. c. Scud, comit Bihor, Ungaria.*

E fățarnic. Nu privesce la neveste, dar le-ar înghiți de viĭ, aşa 'ĭ sunt de dragĭ.

CĂLUGĂRIT

14660 * **A fi bun (numaĭ) de călugărit.**

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 165.

Adică e leneş.

«Nu e *bun* de alte, numaĭ *de călugărit.*»

CĂLUGĂRIȚĂ

14661 **Eŭ îĭ spuĭu că sunt călugăriță, şi el îmĭ deslégă ismenele.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 6.

Eŭ mĕ vait că sunt călugăriță, şi el îmĭ deslégă ismenele.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

* *Eŭ mĕ vaĭet că 's călugăriţă şi alţiĭ vor să 'mĭ ĭea ismenele.*

GR. POĬENARU, *ing. j. Ialomiţa.*

* *Eŭ mĕ vaĭet că sunt călugăriţă, şi tu îmĭ dicĭ să 'mĭ desleg ismenele.*

P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Sĕ dice către ceĭ obraznicĭ (GOLESCU).

CALVIN

14662 * △ **A fi Calvin.**

ANICA BACĬU, *c. Topîrcea, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică ne-credincĭos, fără frică de Dumnedeŭ, rĕŭ peste samă, ne-îndurător, împetrit la inimă.

A se observà că maĭ toţĭ Unguriĭ din Transilvanĭa sunt calvinişti, fapt care a dat nascere dicereĭ unguresci: *Magyar hit, Calvin hit,* legea urguréscă, legea luĭ Calvin.

CĂPCĂUN

Vedĭ *Căţcăun.*

14663 * △ **A fi căpcăun.**

S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 13. — L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.*, p. 136. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzeŭ.*

* △ *A fi capcân.*

D. G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — IUL. GROFŞORKANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* *A fi căpcâne.*

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Arad, Ungaria.*

1⁰ Adică rĕŭ, crud, ne-milos.
2⁰ Mâncăŭ, ne-sățïos.

Căpcăunii sĕ crede a fi un fel de ómenĭ fórte rĕĭ, carĭ mâncaŭ carne de creştin. Inainte vreme eraŭ mulţĭ căpcăunĭ şi, de prindeaŭ vre-un creştin, îl hrăniaŭ maĭ întâïu de'l îngrăşaŭ cu mïez de nucĭ şi pâne, după aceea îl frigeaŭ şi'l mâncaŭ.

Căpcânii aŭ fost ómenĭ cu douĕ obrazurĭ, unul de om şi altul de câne. Aŭ sciut vorbi şi găsi ómenii prin ascundĕtorile lor, după miros. Ómenii, când sĕ apĕraŭ contra lor, stăteaŭ cu spatele unul către altul. — *Comit. Arad, Ungaria.*

In vremea lor căpcânii schingiuïaŭ maĭ ales pe femeĭ, străpungêndu-le ţîţele cu frigărĭ arse, ïar copiiĭ lor îĭ mâncaŭ. Bărbaţiĭ îşĭ ţineaŭ femeile lor ascunse din naintea căpcânilor. Ómeniĭ s'aŭ sfătuit să scótă pe căpcânĭ din ţéră, şi nu s'aŭ putut alt-cum de cât că aŭ prins cocoşĭ şi aŭ aşeḑat în crestele lor luminiţe de céră, aprinse, ïar alţiĭ s'aŭ îmbrăcat într'un vestmînt lung, une-orĭ pestriţat saŭ roşu, ca să'ĭ sparïe. De atuncĭ, după credinţa poporuluĭ, îşĭ are început turca. — *Comit. Bihor, Ungaria.*

Găsim pe aceştĭ Căpcăunĭ în Aulu Gellu, Noct. Att. IX, 14.

A se vedé L. ŞĂINEANU, *Basme*, p. 30 şi V. ALEXANDRI, p. 30.

CARTE

Veḑĭ *Cap. X, c. Carte.*

14664 **Din cele ce'ţĭ scrie în carte
Nu te duce maĭ departe.**

A. PANN, I, p. 72. — HINŢESCU, p. 172.

Ţine-te de litera Biblieĭ şi nu tâlcui învĕţăturile pre care ţi le dă. Impotriva protestanţilor.

CĂTCĂUN

Veḑĭ *Căpcăun.*

14665 * △ **A fi cătcăun.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14663.

LEGENDĂ

O fată de Român rĕtăcise o dată într'o padure mare. Acolo, în pădurea aïa mare, îşĭ aveaŭ bordeele nisce spurcaţĭ de Cătcăunĭ. Fiind întunerec tare şi fata vĕḑênd lumină la bordeele Cătcăunilor, se duse în spre lumină, socotind că acolo or fi ómenĭ bunĭ. Cum ajunse bĭata fată acolo, Cătcăuniĭ o înhăţară şi o băgară într'un bordeĭu şi o încuĭară acolo. In tóte ḑilele îĭ da dĕmâncare numaĭ pâĭne cu sîmburĭ de nucă, aşa că fata, — cu voĭe fără voĭe, — se îngrăşă în scurtă vreme.

Cătcăuniĭ vĕḑênd'o grasă, hotărîră s'o mănânce într'o ḑi. Eĭ aduseră lemne şi deteră foc cuptoruluĭ, unde aveaŭ de gând s'o frigă de vie. Făcură focu mare şi lăsară pe o mătuşă bĕtrână, tot Cătcăunóĭcă ca eĭ, ca să bage fata în cuptor, când o vedė că e ars bine. Eĭ plecară la vînătóre şi ḑiseră babeĭ s'o găséscă friptă gata când or veni la prânz, de la vînătóre.

Baba îngriji de arse cuptoru cum trebuĭă şi când fu gata, se duse la fată, o luă cu binişoru până o duse la cuptor şi îĭ ḑise cu glas blând:

«Săĭ fată
«Pe lopată!»

Fata înţelegênd gându afurisiteĭ de babe, îĭ rĕspunse:

«Săĭ măĭcuţă
«De-mĭ arată!»

Baba neînţelegênd gându feteĭ, şi socotind că fata nu scie cum să facă, se suì îndată pe lopata cuptoruluĭ.

Fata cum o vĕḑu pe lopată, îĭ dete brîncĭ în cuptor, puse taraba la gura cuptoruluĭ şi o luă la sănătoasa. Mergênd aşa pe drum, întîlni nisce ómenĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ, le spuse tótă şiretenia cu baba Cătcăunóĭcă, şi sĕ rugă de eĭ plângênd s'o vîre în carul cu fên cu care eraŭ eĭ. Ómenilor li se făcu milă de bĭata fată şi o pitulară în carul cu fên.

Catcăuniĭ venind flămânḑĭ de la vînătóre, cum intrară în bordeĭu, le începu a mirosi a carne friptă de Cătcăun şi începură ḑice:

«Pute a tîţă
«De măĭcuţă.»

Ridicând taraba de la gura cuptoruluĭ, vĕḑură baba friptă şi pe loc le dete dracu în gând că fata a făcut tréba asta. Incălecară pe caĭ şi o porniră în góna feteĭ c'o falcă 'n cer şi-alta pe pământ!

Ajunseră caru cu fên şi întrebară pe chirigiĭ, nu cum-va aŭ vĕḑut o fătă aşa şi aşa fugênd pe aci pe drum?

N'am vĕḑut nicĭ o fată, rĕspunseră chirigiiĭ.

Eĭ nu se încreḑură în vorbele chirigiilor şi începură a înţepă cu suliţile în carul cu fên, socotind să înţepe fata, dacă o fi în fên. Dar fata era băgată adînc şi suliţile n'ajunseră până la ea.

Cătcăuniĭ plecară s'o caute în altă parte şi chirigiiĭ duseră fata la casa lor şi o băgară într'un becĭu, unde o ţinură până nóptea, de frica Cătcăunilor. Cum se înnoptă, deteră drumu feteĭ să plece în ţéra eĭ. Fata plecă de la casa ómenilor spre ţéra eĭ. Ea mergea numaĭ nóptea, ĭar ḑiua şedeà tupilată în stufurile bălţilor.

Dar mergênd ea aşa a rătăcit drumu la ţéra eĭ, şi ea s'a luat atuncĭ pe dunga de stele dese, ce se vede în curmezişu ceruluĭ, şi a ajuns în ţéra eĭ.

De atuncĭ dunga acea de stele s'a numit «*drumul robilor*» până în ḑiua de aḑĭ.

Veḑĭ o variantă a acesteĭ legende în *Şezătórea,* II, No. 2, p. 25.

CAZANÏE

14666 *Cazanïe.

L. ŞĂÏNEANU, *Dicţ.*, p. 155.

Poveste lungă şi cam plictisitóre.

Carte, numită şi *Evanghelie învĕţătóre,* care coprinde părţĭ din Noul-Testament, însoţite de tâlcuirĭ explicative şi morale.

CEAS BUN

Veḑĭ *Cap. I, c. Ceas.*

14667 * △ In ceas bun.

L. ŞĂÏNEANU, *Basme,* p. 1019.

Ceasu ăl bun.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 13.

Veḑĭ *No. 64.*

Adică la momentul prielnic. A se vedé, No. 64 pentru maĭ multe amănunte.

Bonis avibus.[1]

Prov. Lat.

14668 *Născut în ceas bun.

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 109. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 230.

Veḑĭ *No. 64.*

Om cu noroc în tóte.

[1]) Cu păsĕrĭ favorabile.

CEAS RĔŬ

Vedĭ *Cap. I, c. Ceas.*

14669 **Ceas rĕŭ.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 151.

Moment neprielnic.

Când începĭ ce-va într'un ceas rĕŭ nu isbutescĭ.

In cele două-ḑecĭ şi patru de ore dintr'o ḑi este lasată de ursitorĭ, fie-căruĭ om, un ceas rĕŭ, pre care omul nu'l scie când e, ca să se pótă feri de el.

Ómeniĭ maĭ cred că ceasul cel rĕŭ e timpul când, Dumneḑeŭ fiind ocupat cu alte treburĭ prin raĭu şi prin cer, rĕmâne numaĭ dracu stăpân pre pământ, şi atuncĭ el îşĭ rĕsbună pe ómenĭ, şi 'şĭ bate joc de eĭ făcêndu-le tot felul de ne-ajunsurĭ.

«Orĭ să dé cu bobĭ la alde lea Comăniţa şi să 'ĭ dĕscânte dĕ ceas rĕu.» — GR. JIPESCU.

Mulis avibus.[1])

Prov. Lat.

*

14670 **Si nu ti află óra arauă.**[2])

G. ZUCA, *stud. c. Berat, Albania.*

Să nu ţi se întîmple vre-un ne-ajuns, vre-o nenorocire.

Aromâniĭ cred că maĭ ales Marţia, Joĭa şi Sâmbăta sunt ḑile rele, şi în acele ḑile sunt maĭ ales ceasurĭ rele.

* △

14671 **A vorbit într'un ceas rĕŭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1739. — ST. TUŢESCU, *inv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △

A vorbit într'un ceas rĕŭ
Că l'a părăsit (lăsat) Dumneḑeŭ.

V. A. FORESCU, *j. Suciava.*

---

[1]) Cu păsĕrĭ defavorabile.
[2]) Să nu te afle ceasul cel rĕŭ.

Când cine-va dă, pe neașteptate, peste o primejdie, o întîmplare nenorocită.

ANTOHI. — Nu 'ţî spuneam eŭ, adî diminéță, c'oîu să mě pornesc înaintea ta?
MARTIN. — *(plângênd) Aî vorbit într'un ceas rěŭ*, cucóne.—V. ALEXANDRI.

A se vedé alte exemple la No. 65.

14672 * △ **De n'aș grăi (vorbi) într'un ceas rěŭ.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, *X*, p. 379; *Pov.*, p. 119. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 159. — T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ*, *j. Vâlcea*.

A nu se întórce cele dise în rěŭ.

«Insă pe mine unul, *de n'aș grăi într'un ceas rěŭ*, până acum, dě, m'a ferit Dumnedeŭ». — I. CREANGĂ.

14673 * △ **A plecat (pornit) într'un ceas rěŭ.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ*, *j. Mehedințĭ*. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 145.

Când se întîmplă ce-va pe drum.

14674 * **A veni ca ceasul cel rěŭ.**

Adică iute.

CER

Vedî *Câne, Cap. I, c. Cer, Găină, Tócă.*

Cerul sě crede că înainte vreme erà așa de jos că îl ajungea omul cu mâna. Dar, maĭ târdiŭ, din causa rěutățeĭ ómenilor, Dumnedeŭ supěrându-se a ridicat cerul.
Dumnedeŭ locuesce în al noulea cer.

14675 * **In çer 'l câftaĭ ș' pi loc 'l-aflaĭ.** [1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

[1]) In cer îl căutaĭ și pe pămînt îl aflaĭ.

E om ca toţĭ ómeniĭ, nu e maĭ deosebit de cât ceĭ-l-alţĭ.

14676 * **Coborît (scoborît) cu hîrzobu din cer.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 463, 1087, 1286, 1343. — L. ŞĂINEANU, *Dicţ.*, p. 380. — GR. POÏENARU, *ing.*, *j. Buzĕŭ.*

* △ *A coborît cu hîrzoba din cer.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Coşniţă.*

Adică de un ném maĭ ales.

D-l Şăineanu dă ḑicereĭ înţelesul, cu totul greşit, de: a fi norocos.

Românul dă cuvîntuluĭ *hîrzob, hîrzoba, hîrzop, hîrzôpă,* şi *vîrzob* saŭ *vîrzop* urmĕtórele înţelesurĭ:

1⁰ Un fel de paneraş făcut din cetină de brad, în care locuitoriĭ muntaşĭ pun pesciĭ ceĭ maĭ gustoşĭ, în deosebĭ păstrăvile.

2⁰ Un cerc, legat în diferite direcţiĭ cu făşiĭ de teĭu, care se pune pe budacă şi peste care se aşéză strecurătórea.

3⁰ O nuĭa, despicată în patru, cu care se dau merele saŭ perele jos din pomĭ.

4⁰ Un fel de tălpĭ late şi fórte lunguĭeţe, împletite la mijloc cu cója de mestécăn şi sforĭ, servind pentru a umblà pe zăpadă, în felul patinelor întrebuinţate de Indieniĭ din America de Nord, saŭ de Norvegĭaniĭ. Pentru aceste patine se întrebuinţéză maĭ ales denumirea de *vîrzob, vărzob* saŭ *vîrzop.*

Scoborîrea saŭ suirea cu hîrzobul e fórte des întrebuinţată în basme, poveştĭ minunate, etc., când cine-va trebue să se lase într'o prăpastie, saŭ să se ridice până la nisce locurĭ unde nu poţĭ ajunge în alt mod.

«La care (munte) se suĭă numaĭ cu hărzobul.» — A. de CIHAC, I, p. 136.

«Odată în vîrful unuĭ munte pré înalt nĭ-am urcat, în vîrvul a căruĭa un puţ pré adînc, şi maĭ să ḑic fără fund, am aflat; din gura puţuluĭ cĭutura cu hîrzobul slobozind, după ce cât era funea de lungă aŭ mers... — DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 287.

Părerea emisă de uniĭ că hîrzobul nu ar fi aci de cât

o corupție pentrn hrisov, este neadmisibilă, maĭ ales că nicĭ odată nobleța nu s'a dovedit, la Românĭ, prin hrisóve.

14677 Cu hîrzobu din cer n'a căḑut nimene.

I. Negruzzi, *Conv. Liter., XII*, p. 6. — A. de Cihac, I, p. 136.

* △ *Nu e nimine, cu hîrzopul, coborît din cer.*

Andreĭ Bașotă, *prin. V. A. Forescu, j. Suciava.*

Veḑĭ *Coșnițǎ.*

Acelaș înțeles ca la No. 14676, sub o formă afirmativă.

14678 * △ **Căḑut (ca) din cer.**

Laurian & Maxim, I, p. 312 & 616. — Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrověț, J. Vasluĭu.*

* △ *Picat din cer.*

Avr. Corcea, *paroh, c. Coștelu, Banat.*

Ca picat din cer.

Laurian & Maxim, I, p. 312 & 616; II, p. 666.

1⁰ Om fórte bun.
2⁰ Care se ivesce de odată unde-va.
3⁰ Om străin de cele ce se petrec în locul unde se află.

«Nu scià nimic din cele ce se petrecuse în jurul luĭ *ca și cum ar fi picat din cer.*»

Comme s'il tombait de la lune.

Prov. Franc.

4⁰ Care rěmâne mirat.

Tomber des nues (du ciel).

Prov. Franc.

5⁰ Om mândru, care se crede de un ném maĭ ales.

Când nu voesce să facă pe voĭea unuĭa, Românul ḑice: «*nu fac măcar să fie picat din cer.*»

Sorti de la cuisse de Jupiter.

Prov. Franc.

A se vedé varianta Aromână la No. 76.

14679 * △ **Pică ca din cer.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △ *Pică ca de sus.*

* △ *Ca de sus cadă.*

AVR. CORCEA, *paroh, Banat.*

Exprimă mirarea despre un lucru ne-aşteptat, care a surprins pre cine-va.

14680 * **A se crede în cer.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 615.

Culmea fericireĭ.

14681 * **A cădé cerul pre cine-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 614

* △ *A picà cerul pe cine-va.*

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Pe lângă înţelesul de la No. 75, se maĭ ḑice unuĭa care s'a supĕrat amarnic, care simte o durere fórte mare.

14682 * **A ridicà în slava ceruluĭ.**

Adică a lăudà fórte mult.

14683 *△ A face scară la cer.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Dumnedeŭ, Pod, Scară.*

Arată lucrurĭ peste putință.

CHÉZĂ

Vedĭ *Pĭază.*

14684 * E rĕŭ la chezĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ dice despre o persónă care, uĭtându-se la o trébă, îndată acea trébă merge rĕŭ.

14685 A nu fi în chejĭ bunĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 108.

A fi fără chef, supĕrat.

«Câte odată numaĭ, când prin dreptul crîșmeĭ te făceaĭ niznaĭ și nu sciaĭ să potrivescĭ din gât pre moș Nichifor, nu'l pré videaĭ *în hejĭ bunĭ.*» — I. CREANGĂ.

CHIMA-RĔULUĬ

14686 Chima-rĕuluĭ,
Pe malul pîrĕuluĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 205.

Adică dracul. Vedĭ, la cuvîntul *Drac*, o dicere aprópe identică.

CHIRALESĂ

14687 *△ Cu multă (câtă) chiralesă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Cu multă greutate, abea-abea s'a făcut óre-ce.

Cuvîntul chiralesă pare că sĕ trage de la κυριε ελεῖσον, care se repeta de maĭ multe orĭ, în unele rugăcĭunĭ.

Pentru uniĭ *Chiralesa* pare a fi şi un fel de duh rĕu.

A se vedé şi DIM. CANTEMIR, *Descrierea Moldavieĭ*, p. 155.

CĬOB

Veḑĭ *Cap. VII, c. Cĭ*.

14688 * △ **D'aci înainte cĭobu şi lumînarea.**

ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

*

D'aci înainte cĭobul şi lumînărică,
Şi drumul la biserică.

D. ZANNE, *j. Ilfov.*

Veḑĭ *Sapă.*

Adică mórtea îl aşteaptă.

Cĭobu şi lumînarea sĕ pun şi sĕ aprind pe morminte.

14689 * △ **I-a pus cĭobu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Urcĭor.*

'L-a fermecat, 'ĭ-a făcut de însurătóre, de maritiş.

Cel, căruĭ i se pune cĭobul, se urinéză într'un urcĭor noŭ. Apoĭ îl astupă bine şi 'l încinge la foc. Urcĭorul, fiind încins şi înfundat, începe să chiorăe şi, din suiturile ce le face atuncĭ, se ḑice că strigă numele flăcăuluĭ care va luà pe fată.

In vremea când îl încălḑesce la foc, îl bate cu un mănunchĭu de nuele de alun, de sânger şi de arţar, şi se maĭ ḑic fel de fel de descântece. De pildă:

Te bat cu nuĭeaua de sânger
Să mi'l aducĭ ca un înger.
Te bat cu nuĭeaua de-alun
Să'l aducĭ ca un nebun.
Te bat cu nuĭeaua de arţar
Să vie ca un armăsar.

CLOPOT

Veḑĭ *Cap. VI, c. Clopot*

Când se face vr'o prădăcĭune, sĕ trage nóptea clopotul de la biserică, în treĭ nopțĭ de-a rîndul, și sĕ crede că făptașul sĕ va descoperi saŭ sĕ vor aflà lucrurile furate.
Se maĭ trage clopotul de la biserică ca să se abată saŭ sĕ înceteze o plóĭe mâniósă, adică cu grindină.
Asemenea, când unul clădesce o casă nouă și ca să'ĭ fie casa vestită, gazdă de musafirĭ, etc.

14690 * △ **Clopotul alege.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Averea după mórte se cunósce.

14691 ' * △ **A auḑit clopotul, dar nu scie la care biserică.**

Suhamel, *c. Telega, j. Prahova.*

Scie, dar nu tocmaĭ bine.

14692 * △ **Clopotul de la biserică sună: daĭ, n'aĭ!**

C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Dacă împrumuțĭ ce-va nu'l maĭ aĭ, nu'l maĭ veḑĭ.

14693 **Clopotul, numaĭ atuncĭ sună, când îl tragĭ.**

Hințescu, p. 35.

Dacă nu sgândărescĭ lucrurile, nu aflĭ; dacă nu întrebĭ, nu ți se spune.

14694 **Când clopotul cel maĭ mare sĕ trage, cele-l-alte nu sĕ maĭ aud.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 34 — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Adică când cel maĭ mare vorbesce, ceĭ maĭ micĭ nu sĕ maĭ ascultă (Golescu).

14695 **Clopotele cele micĭ, când cele marĭ urlă, nicĭ cum sĕ maĭ aud.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 37.

Adică când ceĭ marĭ grăĭesc, ceĭ micĭ nu sĕ maĭ ascultă (Golescu).

●

14696 **Cine un clopot numaĭ aude, un sunet numaĭ înţelege.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 79.

Adică judecătorul ce numaĭ pĕ unul ascultă, numaĭ ale aceluĭa ḑicerĭ înţelege (Golescu).

Qui n'entend qu'une cloche, n'entend qu'un son.

Prov. Franc.

14697 **N'aşteptà clopotul să te dĕştepte, că te va dĕşteptà când vremea a trecut.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 108.

Adică clopotul îngropăriĭ la pocăinţă, când vreme nu maĭ este (Golescu).

14698 **Trage popa clopotul să audă ocolaşiĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 71.

Sĕ ḑice pentru vestirĭ ce trebue să ascultam (Golescu).

* △

14699 **Lécul (sĕŭ) e limba de clopot.**

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

Lécul e în limba de clopot.

V. A. Forescu, *c. Dorna. j. Suciava.*

Adică numaĭ mórtea îl va lecuì.

* △

14700 **Se vindecă cu zama de clopot.**

G. P. Salviŭ & E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică e semn că va murì.

14701 * △ **A bĕut zama clopotuluĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

A murit.

14702 * △ **A audi clopote pe urma cuĭ-va.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A audi vorbe rele pe urma faptelor luĭ.

14703 * △ **Nu trage clopotul într'o dungă.**

I. HOCÏOTĂ, *stud. c. Silişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Nu face atâta larmă, nu vorbi atâta.

14704 * △ **A trage clopotele.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 59. — D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.* — ROSSETTOS, *ing. j. Roman.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ A vorbi mult.
2⁰ A da pe faţă spusele saŭ faptele altuïa, socotite ca taïnice.
3⁰ A face un lucru uşor; a spune tutulor ce e de făcut.
4⁰ A face curte uneĭ femeĭ într'un mod făţiş.
5⁰ Ca pentru înmormîntare.

«Până vom ajunge a ne sfinţi ca dracu când îmbĕtrânesce ce fac eŭ, Ion Tătărăşanu, cu betele păpuşĭ? Doar să pun *să le tragă clopotele* ca la cele multe obiceïurĭ strămoşescĭ.» — V. ALEXANDRI.

14705 **A trage clopotul cuĭ-va.**

LAURIAN & MAXIM, *Glos.*, p. 184.

A'l derăpĕnà, a'l sărăcì, a'l pïerde.

14706 * △ **A'ĭ sunà clopotul.**

V. A. URECHIE, *Nuv.*, p. 139. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

1⁰ Când cine-va dă pe faţă vorbele saŭ faptele altuĭa, socotite ca taĭnice.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14705.

14707 * △ **A fi limbă de clopot.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică vorbăreţ.

14708 * △ **Gura luĭ e clopot.**

I. CREANGĂ. *Amint.*, p. 196. — E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Iĭ merge gura clopot.*

G. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Adică i se deosibesce glasul dintre ale multora, se aude de departe.
2⁰ E vorbăreţ.

14709 **Sună ca clopotul cel spart.**

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 295.

Pentru ceĭ carĭ vorbesc fără rost.

COBE

14710 * △ **Cobe rea.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 206. — P. ILIEŞ, *ing. c. Haţeg, Transilvania.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △ *Cobea draculuĭ.*

P. ILIEŞ, *ing. c. Haţeg, Transilvania.*

Prevestitor de ce-va rĕŭ, care prevede tot rĕŭ.

«Când vĕḑû el o așa nemetenie spurcată, stând ca o *cobe rea* în casa luĭ, şi pe tronul luĭ, un şérpe îĭ trecù prin sîn.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 206.

Cobe rea este acel care se nasce în ceas rĕŭ. Cel care sĕ nasce în ceas bun, nu póte face nimic, faţă de o cobe.

E semn că va muri cine-va, de obiceĭu părinţiĭ, când vre-un copil schincesce mereŭ şi sĕ mânie.

COLAC

Veḑĭ *Câne, Cap. VII, c. Colac, Dumneḑeŭ, Léc, Sfânt.*

Colacul se face din pâne dospită, împletit în douĕ, în treĭ saŭ în patru, mare saŭ mic, după trebuinţă. Colaculuĭ mare, care se dă la plugarĭ la Sfântul Vasile, când umblă cu uratul, i sĕ ḑice *potâng*. Iar colaculuĭ mare, care sĕ duce la biserică, când e hramul bisericeĭ, i sĕ ḑice *hranghel*. Pupăza e tot ca colacul împletită, însă nu e rotundă ci lungăréţă. Ea sĕ face numai în mic. Colacĭ micĭ şi pupeze se obicĭnuĭesce a se face, şi dà de pomană, pe la moşĭ, la anul noŭ şi la pomenĭ. Colaciĭ se daŭ maĭ ales la bărbaţĭ, iar pupezele la partea femeéscă. Odată cu pupăza orĭ cu colacul se dă şi câte o lumînare.

Sĕ crede că dându-se colacĭ sĕracilor, la înmormântare, se vor rugá la Dumneḑeŭ ca să ĭerte pĕcatele rĕposatuluĭ, dând voĭe sufletuluĭ luĭ să se ducă în raĭu.

Sĕ crede, de alţiĭ, că omul când va reînvia la a doua chemare, după atâta somn se va deşteptà, negreşit, cu pofta de mâncare pe care o va astîmpĕrà, dacă la mórtea luĭ s'aŭ dat colacĭ sĕracilor, să mănânce. Dacă nu i s'a dat, atuncĭ va fi slab şi cu greŭ se va înfăţişà înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

14711 **Ḑiua mănâncă colacĭ, şi nóptea umblă după dracĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 173.

Veḑĭ *Sfânt.*

A se adăogà la No. 98.

14712 **Nu poţĭ rĕmâne şi cu coditul şi cu colacul.**

Tribun. Popor., Arad, II, p. 186.

Adică să nu muncescĭ, să staĭ la o parte şi totuşĭ să tragĭ folósele.

* △
14713 **Vede Dumneḑeŭ al cuĭ este colacul.**

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinţĭ.*

Când este vre-unul ne-dreptăţit.

* △
14714 **Asta'ĭ rac pe colac.**

Lum. p. Toţĭ, I, p. 87.

1⁰ Când unuĭ om i s'a dat peste mĕsură, maĭ mult de cât i se cuvenea, saŭ de cât sĕ aşteptà.
2⁰ Când cine-va suferă o îndoită pagubă.

14715 **A aşteptà ca mortul colacul.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 774. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, p. 1872, p. 176; *Rev. Ist.*, I, p. 234. — HINŢESCU, p. 111.

* △
Trage nădejde ca mortu colacu.

ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △
A adăstà ca mortul colacul.

Lum. p. Toţĭ, I, p. 87. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Aştept în tot vacul [1])
Ca mortul colacul.

A. PANN, II, p. 147. — HINŢESCU, p. 199.

1⁰ A aştepta cu mare dor şi nerăbdare.
2⁰ A aştepta în zadar.
3⁰ Nu maĭ are mult de trăit.

---

[1]) La Hinţescu: vécul.

14716 * △ **Nu 'ĭ încap colaciĭ în sîn.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Când unul în loc să primescă o mulțămită, i se dă o batjocură sdravĕnă.

14717 * △ **A 'ĭ dà colac şi lumînare.**

S. FL. MARIAN, *Inmorm.* p. 366. — *Şezăt.*, II, p. 74. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Când aĭ pĭerdut saŭ țĭ s'a furat ce-va, şi nu maĭ e semn saŭ speranță că sĕ va găsì. Despre un lucru împrumutat pe care nu 'l maĭ poțĭ căpĕtà înapoĭ.

«Cine şi-a pĭerdut cinstea *dă'ĭ colac şi lumînare.*»

După înmormîntare sĕ face praznic, şi se dă tutulor celor de față câte un colac şi o lumînare, de sufletul rĕposatuluĭ.

14718 * △ **A trecut baba cu colaciĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 5. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 235.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2276. — HINȚESCU, p. 8. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — I. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — AVRAM CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — I. SILAGHI, *comit. Mureş-Turda, Transilvania.*

* △ *S'a dus baba cu colacĭ.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

'I-a ('țĭ-a) trecut baba cu colaciĭ (colacĭ).

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 87; III, p. 141.

A trecut baba cu colacul.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 99. — SLAVICI, *Conv. Liter.*, V, p. 2.

Vezĭ *No. 1296.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ne trec cu vederea la necazurĭ şi nu ne ajută, putênd să ne ajute (GOLESCU).

2⁰ E pré târḑiu, nu aĭ sciut să te folosescĭ la vreme. La mort e datina în comitatul Arad ca şi în Moldova, a se dà în fie-care cruce a uleţiĭ colac peste mort. Colaciĭ aceĭa se împart de femeĭa cea maĭ bĕtrână, dar numaĭ un colac în fie-care loc. Săracul cel maĭ aprópe, pune mâna pe colac, ĭar ceĭ-l-alţĭ nu capĕtă nimic.

A se vedé în Etym. Magn., p. 1151, origina ḑicereĭ veniţiane *Don' Ana spassizza,* «trece Dómna Ana» amintire despre fómetea pe care o suferise plebea romană, retrasă pe Muntele-Sacru.

14719 * △ **A ajuns după ce s'aŭ împărţit colaciĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

Aŭ ajuns şi ieĭ, săraciĭ,
După ce 'a 'mpărţit colaciĭ.

A. PANN, II, p. 68. — HINŢESCU, p. 167. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 226.

Adică pré târḑiŭ.

14720 * △ **S'a dus mortu cu colaciĭ!**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu se maĭ întîmplă cum s'a întîmplat, nu maĭ e pomana aceea.

14721 * △ **A alergà la colacĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Adică la folóse.

14722 * △ **Colac peste pupăză.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 126, 395, 585, 704; *Conv. Liter.*, I, p. 281. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 156. — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 299. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoï.* — GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Nemţu.* — V. FORESCU, *j. Suciava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescï, j. Vasluïu.* — G. P. SALVIU & F. I. PATRICIU, *c. Smulţï, j. Covurluïu.* — D-na E. SEVASTOS, p. 254.

A dà colac peste pupăză.

A. de CIHAC, II, p. 68. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.*, p. 105 & 192.

Peste colac şi pupăză.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, II, p. 177

* △ *Pupăză pe colac.*

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, B. Comloş, comit. Arad, Ungaria.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovăţ, j. Vasluiu.*

1⁰ Când unuï om 'i s'a dat peste mesură, maï mult de cât i se cuvineà, saŭ de cât se aşteptà.
2⁰ Când cine-va suferă o îndoită paguba.
3⁰ Şi încă pe de-asupra.

«Era împĕratul lupilor, şi, *colac peste pupăză*, şi nasdrăvan.» — SEVASTOS.

Pupăza se numesce un colăcel mic, făcut pe un colac maï mare, ce se dà de obiceïu, la morţï, ca colac al popiï. In unele părţï se împodobesc cu acest colăcel pomiï daţï de sufletul morţilor, şi carï fac parte din *raïul* dus înaintea mortuluï. Pupăza se numesce câte-odata şi *hulub*.

Veḑï L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 299; S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 176; BURADA, *Conv. Liter.*, *XVI*.

14723 * **A avé colacï de pupăză.**

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Adică lucru de nimic, lucru prost.

14724 *Colac.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 324.
— A. PANN, *Moş Alb*, II, p. 13.

Adică folos, câştig.

«Zapciul de bucurie că o să'ĭ ĭésă *colac...*» A. PANN.

14725 * △ 'Ş-a luat colacul.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ,
înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.

Vedĭ *Léc.*

A căutat să facă rĕŭ unuĭ altu, şi 'şĭ-a luat plata pentru acésta. Sĕ ḑice maĭ ales când cine-va a destăinuit o taină pentru o plată.

14726 * △ A'ĭ luat colacu?

D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescĭ,*
j. Fălciŭ.

Adică: ce aĭ folosit? Sĕ ḑice când unul spune ce-va, vroind să aducă o pagubă saŭ o supărare cuĭ-va.

14727 * △ A'ĭ împărţi (mâncà) colacu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *A'ĭ mâncà colaciĭ.*

ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Olt.*

Vedĭ *Colivă.*

1⁰ A'l vedé mort.

«Ca mâĭne *o să'ĭ mâncăm colaciĭ.*»

2⁰ A omorî pre-cineva.

«*'I-a mâncat colaciĭ.*»

* △
14728 **A'ï mâncà cióra colacul.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțï, j. Covurluïu.* — I. PUȘCARIU, *c. Poïana-Mĕrulu, comit. Făgăraș, Transilvanïa.*

Adică a muri.

«Acolo *îï mănâncă cióra colacul.*»

COLIVĂ

Ducange definesce coliva: „κόλυβον, κόλυβα, frumentum coctum. In Ecclesia græcanica colybi benedici et distribui fidelibus solerent primo Sabbato Jejuniorum.

La Românï coliva se împarte de sufletul morților, în ḑile de praznic, și de câte-orï se face colac.

LEGENDĂ

Sĕ ḑice că, după mórtea luï Hrist, creștiniï înmulțindu-se, pâgâniï aŭ început a se teme de eï, ca să nu'ï supue și să'ï stăpânéscă. De aceia unul din bogațï păgânï, cu prilejul uneï mare sĕrbătóre, la care se obicïnuïa, ca pe o stradă mare a orașuluï lor, să se întindă mese marï cu bucate de carne, vinurï și pâine, mese care se daŭ săracilor în amintirea celor morțï, a otrăvit tóte bucatele. Săraciï fiind maï toțï creștinï, el gândeà să'ï otrăvéscă, și să scape de eï. Unul din creștinï prinḑênd de veste, dar fiind maï mult sărac, și neputênd împărțï carne și vinurï, a stăruit cu alțï creștinï, aŭ adunat în grabă ce-va banï, cu care nu a putut cumpĕrà de cât grâŭ, pe care ne-avênd timpu să'l macine și să'l facă pâne, l'a fert în cazane marï, numaï cu apă, adaogând și puțină mïere. La ḑiua hotărîtă a întins și el masele luï încărcate cu grâul fert. Creștiniï însciințațï s'aŭ ospĕtat cu grâŭ, lăsând bucatele cele bune ale păgânuluï ne-atinse, și ast-fel aŭ scăpat de mórte. De atuncï, în toțï aniï, se face coliva de aḑï.

14729 **Cu coliva omenéscă va morții să pomenéscă.**

A. PANN, III, p. 90.

Pentru cel sgârcit.

* △
14730 **După mort și coliva.**

P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

Veḑï *Sfânt.*

Pentru cele potrivite. A se vedé maï multe amănunte la No. 7703.

14731 A umblà cu coliva 'n pĭept (pept).

A. PANN, II, p. 146. — G. I. MUNTEANU. — HINŢESCU, p. 195.

* △ *Îĭ suna coliva 'n pept (pĭept).*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Cl. VI.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *I se bate coliva în pept.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — C. BALLY, *c. Cărlomănescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Îĭ bate coliva în pĭept.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* *Îĭ jócă coliva 'n pept.*

BARONZI, p. 48. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

E bĕtrân saŭ e aprópe de ducă, e bolnav de mórte, e pe mórte.

Il sent le sapin.

Prov. Franc.

14732 A mirosi a colivă.

A. DE CIHAC, II, p. 650.

A fi pe mórte.

14733 * △ A fi cu coliva pe pept.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi mort.

14734 **Ca mâĭne (mâne) o să'mĭ mănânce coliva.**

A. PANN, II, p. 146. — HINȚESCU, p. 100. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456. — L. ȘĂĬNEANU, *Rev. Ist.*, *VI*, p. 325.

Pentru omul care, fiind fórte bĕtrân saŭ fórte bolnav, e aprópe de mórte.

14735 * **A mâncà coliva cuĭ-va.**

GR. JIPESCU, *Reur. Oraș.*, p. 265. — L. ȘĂĬNEANU, *Semas. VI*, p. 325. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Colac.*

1⁰ A fi mort.
2⁰ A urmărì pre cine-va; a'l nenoroci; a'l omorî.

«Nu 'l-a slăbit până *'ĭ-a mâncat coliva.*»

14736 * **Nu maĭ mănâncă colivă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu maĭ trăĭesce.

COLIVAR

14737 * **Colivar.**

C. I. CREANGĂ, *căpitan, j. Némțu.*

Poreclă ce se dă preoților.

COMÂND

14738 * △ **Îșĭ mănâncă coliva și comândul.**

E. I. PATRICIŬ & G P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Despre cel mâncăcĭos saŭ cheltuitor, care la mórtea luĭ nu are să lase nicĭ cu ce să'l îngrópe.

COMÂNDARE

Comândarea, care se maĭ numesce comând, praznic saŭ pomană, este ospĕţul care se face, după îngropare, la casa de unde s'a pornit mortul.

Vedĭ, pentru maĭ multe amănunte, S. Fl. Marian, *Inmormîntare,* p. 361 şi urmĕtórele, precum şi L. Şăĭneanu, *Semasiol. Archiv. Ist. VI*, p. 257—258.

14739 **Fată mare 'n comândare,**
Nicĭ colacĭ, nicĭ lumînare.

S. Fl. Marian, *Inmorm.*, p. 366.

Dicală născută din faptul că, la comândare saŭ praznic, ĭeaŭ parte bĕtrâniĭ, ceĭ însuraţĭ şi copiiĭ ceĭ micĭ, rareorĭ flăcăiĭ, ĭar nicĭ odată fetele.

CONDAC

14740 **Cu gramatica**
Rĕmâĭ nimica;
Dar cu condacu
Iţĭ umpli sacu;
Iar cu troparu
Umpli hambaru.

A. Vizanti, *Rev. Arch.* I, p. 462.

Condacul
Umple sacul,
Şi troparul
Hambarul.

I. Creangă, *Amint.*, p. 93.

* △

Cu condacu
Umplì sacu;
Şi cu troparu
Ambaru.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △
Cu condacu
Umpli sacu.

ILIE HOCÏOTĂ, *teolog, c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Era o vreme când, orï-ce studiŭ de sciință pură, era privit ca ne-folositor, ca o pïerdere de timp. Cïaslovul şi psaltirea, care 'ţï deschideaŭ cariera preoţieï, eraŭ totul.

CRĂCÏUN

Veḑï *Cap. III, c. Crăcïun, Pasce.*

* △
14741 **Crăcïunul sătul şi Pascele fudul.**

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.*

* △
Crăcïunu sătul,
Pascile fudul.

G. MADAN, *c. Truşenï, ţin. Chişĕneŭ, Basarabïa.*

A se vedé înțelesul, şi alte varïante, la No. 78 & 215. Veḑï G. DEM. TEODORESCU, *Datine,* p. 9 & 19; L. ŞĂÏNEANU, *Semas., Arhiv. Ist. VI,* p. 251.

14742 **Crăcïunul e al sătuluï.**

DRAPEL, *ziar, Dec. 1897.*

Acelaş înțeles ca la No. 14741.

* △
14743 **Odată 'ï Crăcïunul într'un an.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Veḑï *Pasce.*

Nu e, în tóte ḑilele, noroc şi sĕrbătóre, nu e bine în tot-dé-una.

* △
14744 **Cine umblă la Crăciun în cămeşă, la Pasce umblă 'n cojoc.**

N. JUVARA, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

A se vedé înţelesul la No. 6716.

A Noël au balcon,
A Pâques au tison.

Prov. Franc.

* △
14745 **A dà minte cu Crăciunul.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 339. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică a bate.

Nu gândì că 's tóte próste
Ca să'şì dê cu tine cóste.
Surda sbierĭ, cântând pe drumurĭ
Ameţit de próste fumurĭ;
Că se va gasì vre unul
Să 'ţi dê mintea cu crăciunul,
Să'ţĭ scótă din nas amorul
Şi sa'ţĭ potolêscă dorul.

* △
14746 **A mâncà mulţĭ Crăciunĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

A trece mulţĭ anĭ, până să pótă îndeplini o trébă.

* △
14747 **Să maĭ mănânce mulţĭ Crăciunĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru copilul mic, despre care e vorba să facă o trébă ne-potrivită cu vîrsta luĭ.

* △
14748 **Mulţĭ Crăciunĭ a mâncat.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică a trăit mult.

14749 *△ **Par'că 'i capra de la Crăcĭun.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Covurluĭu.*

Adică fórte gatită, însă cam ridicol.

La Brezaĭa, saŭ paĭața de la Vicleim, se maĭ dice și *capră*, fiind că are córne marĭ și sare în spinarea celor străinĭ de Vicleim, saŭ care nu vré să le plătéscă. Atuncĭ, toțĭ ceĭ-l-alțĭ flăcăĭ din Vicleim sar în ajutorul capreĭ, ca să bată pe cel în spinarea căruĭa a sărit capra, sub cuvînt că nu e bun, credincĭos. In timpul bătaĭeĭ, paĭața sbiéră ca o capră și împunge cu córnele.

14750 *△ **A intrà în lemne de Crăcĭun.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se pune pe gândurĭ.

14751 *△ **Crăcĭun.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 339. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică cĭomag, lovitură de cĭomag, ghĭont.

CREḌ

14752 *△ **Creḍ.**

ION HÂRBEA, *stud.*, *Macedonĭa.* — D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci*, *j. Tutova.*

Adică credință ne-strămutată.

«E creḍul luĭ.»

CREDINȚĂ

14753 * **Credința ta te va mântuì.**

D-na Z. JUVARA, *j. Tutova.*

Arată puterea credinţeĭ.

Credinţa te-va mântuĭ.

Luc. 7. 50.

Credinţa ta te-a mântuit.

Mateĭ, 9. 22. — Marc, 10, 52. — *Pos.* 118. 26.

CREŞTIN

Vedĭ *Turc.*

Pentru Român, e creştin numaĭ acel care se închină luĭ Hristos, şi nu mănâncă carne în dile de post. Creştin deci nu e de cât ortodoxul, căcĭ *Letinul* saŭ *Papistaşul*, care spurcă Mercurea şi Vinerea, e tot ca păgân, şi nu va merge nicĭ odată în raĭu.

14754 **Creştin, cu crucea 'n sîn, şi cu dracul de-a spinare.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1098; *Conv. Liter.*, VII, p. 367.

Vedĭ *Cruce.*

Pentru omul făţarnic, viclén.

CRUCE

Vedĭ *Drac, Lemn.*

14755 **Cine umblă cu crucea 'n sîn, ca crucea uscat rĕmâne.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 79; *Asem.*, p. 75.

Adică cine e prea drept, tot sărac rĕmâne (Golescu); pe când cel ne-încredĕtor în cruce, fiind om rĕŭ, hrăpitor, acela se îmbogăţesce în scurt timp.

14756 **Cine crede în cruce, ca crucea se usucă.**

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 22; I, p. 78. — Hinţescu, p. 40. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 150; *Leg.*, I, 1872, p. 165. — N. Bărbulescu, *înv. c. Sudiţi, j. Ilfov.*

1⁰ Ḑic ceĭ necredincioşĭ.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14755.

14757 **Cine înjură de cruce**
Ca ea o să se usuce.

A. PANN, I, p. 71.

Pentru omul fără frică de Dumneḑeŭ.

14758 * △ **Una e crucea şi alta e némul.**

Arată deosebirea între legea şi némul, deosebire care nu să făceà odinióră.

E de observat că, prin cruce, Românul înţelege orĭ-ce religie, ca de pildă: «*Nemţiĭ nu sunt toţĭ de aceeaşĭ cruce.*»

14759 **Di un lemnu façĭ ş-cruçi ş-lupată.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

A se adaogà la No. 807.

14760 * **Nu 'ţĭ fă cruçea ĭu nu 'ţĭ-agĭută.**[2])

D. A. MILESCU, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Nu cere ajutor dacă sciĭ că nu'l veĭ dobândi saŭ nu'ţĭ va fi de nicĭ un folos.

14761 * △ **A umblà cu crucea 'n sîn.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 164. — *Abeced. Ilustr.*, p. 28. — L. ŞĂINEANU, *Rev. Ist. VI*, p. 265. — D G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

---

[1]) Dintr'un lemn facĭ şi cruce şi lopată.
[2]) Nu'ţĭ fă cruce unde nu'ţĭ ajută.

* △
A fi cu crucea în sîn.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 164 & 166. — I. G. MUNTEANU. — IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa. comit Arad, Ungaria.* — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 265.

A umblà cu dreptatea, a fi om cinstit, cu buna purtare, vrednic.

Dl. Şaineanu da ḑicerii inţelesul, cu totul greşit, de: a fi făţarnic, a napastui pre cine-va, a luà mită, înţeles pre care nu 'l are de cât No. 14762.

«Par'că ţi-ar veni a crede că 'i de cele *cu crucea în sîn*, dar una de acesta a înălbit odată numaĭ într'o singură nópte pe moşu-meŭ în fântâna.» — I. CREANGĂ, p. 164.

* △
14762 **A umblà cu crucea 'n sîn şi cu dracu în inimă.**

G. P SALVIŬ & E. I PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △
Cu crucea 'n sîn şi cu dracu 'n gând.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Cu crucea 'n sîn şi cu dracu 'n spinare.

I. ANTONESCU, *c. Vâlcele, j. Argeş.*

*
Sfânt cu crucea 'n sîn şi cu dracu 'n gând.

MARIN RĂDULESCU, *c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Creştin.*

Pentru omul viclén, faţarnic; care vorbesce una şi face alta.

Près de l'église, loin de Dieu.

Prov. Franc.

Vicino alla chiesa, lontan da Dio. [1])

Prov. Ital.

Je näher der Kirche, je weiter von Gott. [2])

Prov Germ.

The nearer the church, the farther from God. [3])

Prov. Engl.

Iu närmare Kyrkan, dess längre från Gud. [4])

Prov. Sved.

14763 * **A fi cruce de biserică.**

P. BUDIȘTEANU, *maĭor, c. Bucuresci, j. Ilfov.*

Vezĭ *Biserică.*

Adică om drept, cinstit.

«Numaĭ *cruce de biserică* nu este.

14764 * △ **A 'șĭ face cruce.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — I. ARBORE, *ing. j. Buzăŭ.*

Vedĭ *a se Cruci.*

1⁰ A se feri, a se teme.
2⁰ A se mirà de ce-va saŭ de cine-va.
3⁰ A se jurà, pentru a întărì o afirmare.

«Nu'țĭ *face cruce,* că tot nu veĭ face cutare lucru.»

14765 * **A 'șĭ face cruce de cine-va.**

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 280 & 417.

A se depărtà, a fugì de cine-va.

---

[1]) Vecin cu biserică, departe de Dumnedeŭ.
[2]) Cu cât maĭ aprópe de biserică, atât e maĭ departe de Dumnedeŭ.
[3]) Cel maĭ aprópe de biserică, cel maĭ departe de Dumnedeŭ.
[4]) Idem.

«Care crede bine şi vedĭ că rĕŭ lucrézǎ, *fă'ţĭ cruce de el.*» — DIM. TÎCHINDEAL, p. 417.

14766 **A'şĭ face crucea mare.**

Rom. Glum. I, p. 17. — HINŢESCU, p. 40.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 14765.

14767 ● **Să facem o cruce în perete.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vin la noĭ fórte rar, ca un lucru dĕ mirare (GOLESCU).

Il faut faire une croix à la cheminée.

Prov. Franc.

14768 * △ **Făcuĭ cruce cu mâna stângă.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Când voesce să arăte mirare de un lucru făcut pe dos.

14769 * △ **Nu 'şĭ face cruce cu stânga.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Adică să nu maĭ cuteze de géba a se încercà la cutare lucru, că o păţesce rĕŭ, nu isbutesce.

14770 **A se pune cruce şi punte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1001. — FR. DAMÉ, I, p. 308.

Veḑĭ *Luntre.*

A'şĭ pune tóte puterile pentru a isbuti.

14771 * △ **A da cu crucea peste cine-va.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 30. — S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 200. — N. CEAUŞESCU, *elev Sc. Norm. Inst.*

1⁰ A întîlni, spre paguba celuĭ aflat.
2⁰ A urmari şi a aflà.

«Merge, cât merge, prin codru, până ce dă de o prapastĭe grozavă şi întunecósa şi, pe o tihărae, *dă cu crucea* peste lup.» — I. CREANGĂ.

*△
14772 **A'ĭ pune cruce.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 289. — BARONZI, p. 45. — S. NADEJDE, *Nuv.*, p. 174. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 991. — *Şezat.*, I, p. 172—204. — FR. DAMÉ, I, p. 308. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.* — TEODORESCU-KIRILEANU, *înv. j. Suciava.*

1⁰ A parăsi pentru a nu se maĭ întórce.

«*Pus'am cruce* satuluĭ.»

Poes. Pop.

2⁰ A renunţà la un lucru ce l'am avut şi s'a pĭerdut.
3⁰ A pĭerde or-ce speranţă de a dobândi óre-ce.
4⁰ A'l însemnà cu o cruce, într'un catastif de pildă, pentru a'şĭ reaminti.
5⁰ A scóte în vîndare.

*
14773 **Cruce de aur în casă.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 160; *Conv. Liter.*, XI, 27. — B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 2126.

Sĕ dice de câte orĭ se pomenesce numele ne-curatuluĭ, împedicându'l ast-fel de a se apropĭa.

«— N'am credut că am a face cu dracul.
«— Feréscă Dumnedeu, cucóne; *cruce de aur cu noĭ în casă!*» — I. CREANGĂ.

*△
14774 **A fi fraţĭ de cruce.**

S. FL. MARIAN, *Inmorm.*, p. 359. — P. ISPIRESCU, *Leg*, p. 303. — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 265. — BARONZI, p. 207. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICĬU, *c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A se ajută unul pe altul, şi chiar a'şi da viaţa unul pentru altul

Ceĭ carĭ vor să se prindă fraţĭ de cruce, se împung la câte un deget ca să le dé sânge; se pică, de la amîndouĭ, câte va picăturĭ de sânge în vin, şi acel vin sĕ bé de amîndoĭ. Doĭ ómeni ast-fel legaţĭ nu aŭ a se teme unul de altul şi sunt datorĭ să se ajute la orĭ-ce.

Aĭurea sângele, care curge din tăĭetură în formă de cruce ce'şi fac aceĭ carĭ vor să devină fraţĭ de cruce, se aduna, se amestecă şi se îngrópă la uşa bisericeĭ. Saŭ după alţiĭ se mânjesc prietenii pe mână saŭ pe cap, cu acel sânge.

In comitatul Bihor, din Ungaria, ómeniĭ se prind fraţĭ de cruce bênd apă orĭ din pumniĭ unul altuia, orĭ din gură. Nu pot vorbi rĕu unul de altul, şi trebue să se ajute la bine şi la rĕŭ.

In multe locurĭ, la nuntă şi mórte, fraţiĭ lunatecĭ, adica ceĭ ce sunt născuţĭ în aceeaşĭ luna, se scot din fiéră. Pentru acésta e nevoe de un copil care să'i deslege de la diavol, adică din fiéra, altminterea unul din cei lunatecĭ móre. Atât lunateciĭ. cât şi cel care 'ĭ scóte din fiéră, sĕ ḑic fraţĭ de cruce. Se bagă lunateciĭ în nisce fiére de caĭ, câte un picior de la fie-care. Cel chemat a'ĭ scóte din fiére, ḑice de treĭ orĭ:

— Imĭ eştĭ frate pâna la mórte, sa te scot din fiéră?

— Sunt, rĕspund lunateciĭ.

Intrebarile şi rĕspunsurile se fac de trei ori. La a treĭa óră copilul deschide fiérele. Fratele de cruce, adica copilul, póte să fie şi o fată; în casul acesta lunatecul e dator a'ĭ cumpĕrà o batista, etc.; iar fata 'i face o pereche de ciorapĭ, etc. Toţĭ fraţiĭ de cruce, sunt mai buniĭ fraţĭ ca ceĭ dintr'o muma.

Aiurea când, din doĭ gemenĭ, unul móre, pentru ca să nu móra cel l'alt, se ĭea un ban şi sĕ rupe în două. O bucată se pune în mâna mortuluĭ, şi sĕ îngrópă cu ea, ĭar cea-l-altă bucată o păstréza cel-l-alt frate, care, dacă o va pĭerde, va muri şi el în curînd. Sĕ obicĭnuesce, de témă ca fratele remas în viaţa sa nu móra, pĭerḑênd jumătatea de ban, să'şĭ ĭea, printre prieteniĭ lui, un frate de cruce, precum s'a aretat mai sus, şi atuncĭ nu'ĭ maĭ e frică de mórte. Altă dată, când sĕ căsatoresce sora maĭ mare, saŭ fratele maĭ mare, sora saŭ fratele imediat maĭ mic, ĭea un frate de cruce. Acésta maĭ ales când aceştĭ fraţĭ sunt lunatecĭ.

Sommer, amicul şi biograful luĭ Despot-Vodă, arată un mod deosebit de a se face cine-va frate de cruce cu

un altul. Dînsul ḑice că Ștefan Vodă Tomșa, voind a se face frate de cruce cu unul numit Dumitre, amîndoĭ aŭ mâncat turtă, făcută în forma de cruce, *bolum in crucis formam compositum, quod sanctissimum, apud illos, fœdus existimatur, edere...»* Turta, ca simbol de alianța cea maĭ sfântă, este o instituțiune pur romană.

Totușĭ la Romanĭ, după ḑisa luĭ Valerĭu Maxim, semnul caracteristic al amicițieĭ erà amestecul de sânge în ranele celor doĭ amicĭ, cu hotărîre de a muri unul pentru altul la trebuință.

A se vedé Du Cange, *Fratres conjurati, adjurati* (qui sacramento sibi invicem dato, fraternitatem ineunt, etc.), IV, p. 595; *Fratres crucis,* III, p. 638; S. Fl. Marian, *Inmorm.*, p. 359; L. Șăĭneanu, *Semas. Rev. Arch.*, p. 265.

14775 * △ **Ucigă'l crucea.**

Avr. Corcea, *paroh. c. Coștein, Banat.*

Unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ.

14776 * △ **Cruce.**

Lexicon. Bud., p. 149. — Anica Lepĕdatu, *c. Topîrcea, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.*

Sĕ ḑice maĭ ales femeilor și copiilor celor micĭ, pentru a se arĕta dragoste.

«Vino la tata, *cruceo!*»

Mândra mea, *crucița* mea,
Pòrtă-mi'l Duminica,
In cundă la soro mea.

Poes. Pop. Transilv.

14777 * **Cruce întrégă.**

Cruce de voĭnic.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 79. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 388. — L. Șăĭneanu, *Semas.*, p. 265.

Barbat voĭnic, și tot de odată înzestrat cu tóte calitațile morale.

«Muĭerea, aşa a apucat de la părinţĭ, din ném în ném, să stè maĭ de laturĭ, pentru că ea e *jumătate de cruce*. Românu e *cruce întrégă, cruce de voĭnic* » — Gr. Jipescu.

Cununiile, carĭ se pun în capul mireluĭ şi mireseĭ, la nuntă, forméză o cruce întrégă pentru bărbat şi o jumătate de cruce pentru femee.

14778 * **A se face cruce.**

Despre drum saŭ cale, la o rĕspântie.

14779 **A fi în crucĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 127.

Adică sórele la amiaḑĭ.

A SE CRUCÌ

14780 * **A se crucì.**

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 14764.

CUMNICARE

14781 * **N'are niçĭ trî cumnicare.**[1]

G. Zuca, *stud. c. Samarina, Epir.*

Când e mare lipsă de strugurĭ, poporul ḑice că nu are nicĭ cât ar trebui ca să scótă vin pentru împărtăşenie.

DASCAL

14782 * △ **Dascalu Hoţoţop**
Care a scos mălaĭu din foc
Maĭ mult crud de cât copt.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

---

[1]) Nu are nicĭ pentru cuminecătură.

Sĕ ḑice în glumă dascălilor de biserici, carĭ aŭ obiceĭul, uniĭ din eĭ, de a cĭurdi câte ce-va de pe la creştinĭ, când umblă cu botezul.

Porecla de Hoţoţop probabil că se datoresce verbuluĭ a se huţupì, adică a se usmì, a se bălăbănì, a se căsnì să ducă ce-va greŭ.

SNÓVĂ

La un sfânt ajun al Bobotezeĭ, un preot plecă cu botezul prin sat, însoţit de dascalul sĕu, pe care îl chĭemà Hoţoţop. Acest dascăl aveà obiceĭul să pue bine, ceea ce vedeà pus rĕú. Aşa el cĭurdea de pe la vecinĭ, şi de pe la alţĭ enoriaşĭ câte o barda, câte un topor, câte o custură, ba şi câte o bucată bună de pe icĭ, de pe colea, de unde îĭ venea la îndemână. Aşa şi acum, când era cu popa cu botezul, popa îşĭ vedeà de cetania luĭ, şi el, printre picăturĭ, aruncà mâna la stânga, şi dobândea câte ce-va fără muncă.

Mergênd la un bĭet enorĭaş, caută dascălu cu ochiĭ în tóte părţile, să vadă ce-va pus rĕu, dar creştinul fiind sărac lucĭu, nu vĕḑu dascălul nimic bun de luat fără banĭ. Tocmaĭ când să isprăvéscă popa cetanĭa, el vĕḑu pe vatră ţestul aşeḑat, şi sciind că în el trebuĭe sa fie vr'un mălaĭ sau vre-o pită caldă, îl îndemnă dracu de săltă ţĕstu şi luă mălaĭul creştinuluĭ. Dar până să'l bage în traistă, mălaĭul fiind ne-copt, se făcu praf din praf, şi se umplu pamîntul de mălaĭ. Când eşi popa şi cu stăpânul caseĭ din odaĭa de la sobă, vĕḑură pămîntul plin de malaĭu, şi creştinul, pricepênd ce se facuse, puse mâna p'o jaloviţa şi începu a scutura praful de pe şuba dascăluluĭ, care plecă cu şalele frânte, dând draculuĭ p'ăl d'o maĭ face ca el!

Şi d'atuncĭ a rĕmas vorba:

«*Dascălu Hoţoţop,*
«*Care a scos mălaĭul din foc,*
«*Maĭ mult crud de cât copt.*»

DAT

Veḑĭ *Data.*

DATĂ

14783 * △ **Aşa 'ĭ-a fost dată (dat).**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — ST. TUŢESCU. *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1980.

Veḑĭ *Scris, Ursit, Zodĭe.*

Exprimă o stare de ne-fericire, ne atîrnătóre de voinţa

omuluĭ, aşa 'ĭ-a fost să fie, aşa 'ĭ-a fost sórta ce i s'a croit prin ursitóre.

Datal saŭ *făcutul* se arată prin îmbolnăvirea, aşa de odată, ca din senin, maĭ ales a tinerilor şi a îndrăgostiţilor. Acésta se întîmplă când unul din zulıe îĭ face saŭ îĭ descântă altuĭa de dat, ca să móră. Datul se maĭ ḑice şi *trimis*. In asemenea cas pătimaşul este descântat de babe meştere, care sciŭ să desfacă prin stingerea frigărilor. Stingerea frigărilor se face luând nouĕ fĭare deosebite, părăsite, se înfierbîntă în foc şi se sting în apă descântată, aburindu-se bolnavul.

Veḑĭ *Şezătórea,* I, No, 5, *faptul* saŭ *datul.*

DEDEOCHĬU

Veḑĭ *Deochĭu.*

14784 **A se întrece cu dedeochĭul.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 285; *Amint.*, 38.

* △ *A fi trecut cu dedeochĭul.*

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică a se obrăznicì.

«Prea *vĕ întreceţĭ cu dedeochiul.*» — I. Creangă.

14785 **Bun de dĕochiŭ, să o beĭ cu apă ne-începută.**

Al. Odobescu, Ψευδο-Κυνηγ., p. 172. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 453.

Veḑĭ *Cap. XII, c. Apă.*

Care vindecă i sĕ ḑice cam în bătae de joc.

A SE DEOCHIA

14786 * **A se deochià.**

Laurian & Maxim, I, p. 1046.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 234. — S. Fl. Marian, *Nasc.*, p. 307.

1⁰ A'şĭ pĭerde bunul seŭ nume printr'o faptă rea; a se apucà de rele.

2⁰ A spune mincĭunĭ.

«Cât veĭ audi că încep a croi câte una maĭ *deochĭată*, tu să mĕ tragĭ de mânica haĭneĭ.» — AL. ODOBESCU. Ψευδο-Κυν., p. 46.

3⁰ A se îmbetà.

«S'a cam *deochĭat* la masă.» — S. FL. MARIAN.

14787 * △ **Ca să nu se deóche odorul.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Adică îl bate.

DEOCHĬU

Deochĭul, diochĭul (Moldova) saŭ deocherea se póte face în două modurĭ: prin căutătură ageră saŭ minunându-se cine-va de însuşirile şi maĭ ales de frumuseţea cuĭ-va.

Sĕ crede că ómeniĭ carĭ aŭ fost întorşĭ de la ţîţă aŭ ochiĭ reĭ, deóchĭe. Sĕ întîmplă ca o vită deochĭată să cadă din picĭóre şi să móră, dacă nu s'a descântat în pripă. Deochĭul sĕ póte preîntîmpinà când, mirându-ne la vederea unuĭ dobitoc saŭ alt-ce-va, ne aducem aminte de deochĭu şi scuĭpăm dicênd: *să nu fie de deochĭu.* Animalele, ca să fie ferite de deochĭu, li se légă câte un fir roş la códă; ĭar copiilor micĭ li se face benghĭu (sbenghĭu), cu lut de pe talpa ghetelor saŭ negrélă de pe cĭaun, dicênd: *cum nu se deóche pămîntul de lung şi lat, aşa nu se deóche (cutare) de frumos.*

Vedĭ *Şezătórea* şi în deosebĭ anul IV, No. 3.

14788 **A'l trece cu diochĭul.**

C. NEGRUZZI, I, p. 225. — D-na ELEN SEVASTOS, p. 102.

Vedĭ *Vorbă.*

A'şĭ bate joc de cine-va.

«Dar, frate dragă, *mĕ trecĭ cu diochĭul* cu boĭeriĭ şi divanul d-tale, ce dracu.» — C. NEGRUZZI.

A DESCÂNTÀ

Veḑĭ *Frică.*

14789 * △ **A'l luà la descântat.**

T. SPERANŢĂ. I, p. 181.

A'l luà la rafuiéla; a'l certà; a'l bate.

DESCÂNTEC

Veḑĭ *Léc.*

14790 * △ **Baba Lénca**
Ardelénca,
Care ţine Bucurescii cu descântece.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Ḑicală, fórte întrebuinţată în părţile de sus ale judeţuluĭ Vâlcea. Se ḑice în glumă babelor carĭ descântă.

Descântecele sunt de două felurĭ: curate şi necurate. Descântecele curate sunt acele ale babelor în deobşte, ele au puterea de a vindeca pe bolnav, şi în ele intervine Maĭca Domnuluĭ. Descântecele cele ne-curate sunt acele ale fermecătórelor. In acestea intervine numaĭ dracul, ca să isbutéscă.

Descântecu sĕ spune încet. Descântecu nu trebue spus, că nu maĭ are léc. In fiue, la om, spre a dobâudi un bun sfîrşit e nevoe de a se întrebuinţa partea practică. De pilda, dacă descântecĭ de rânză, să trage partea bolnavă, adică rînza, cu unt-de-lemn, ḑicêndu-se descântecu de treĭ orĭ.

Veḑĭ în *Descr. Mold.,* p. 156—157, douĕ casurĭ citate de DIM. CANTEMIR.

Casurĭ identice mi s'aŭ comunicat de D-l N. Juvara, din judeţul Fălciŭ, care adăogă că, descântecul sĕ prinde numaĭ în casul când rana dobitoculuĭ nu a fost atinsă de nicĭ o doctorie. Descâutecul lucréză orĭ cât de departe.

14791 * △ **Descântecu meŭ,**
Şi lécu de la Dumneḑeŭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea*

Veḑĭ *Léc.*

1⁰ Formulă cu care se încheie orĭ-ce descântec.
2⁰ Eŭ fac cutare lucru, însă sfîrşitul atîrnă de la altul.

DEVÎNT

14792 * A fi luat din dĕvînt (devînt).

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 67.

Vedĭ *Iele.*

A avé reumatisme, a fi paralisat. Arată un mers nehotărît.

DIAVOL

Vedĭ *Inimă.*

DICHIŬ

14793 * A'şĭ găsi dichiul.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'şĭ găsì stăpânul, beleaua; a dà de dracu.

ḐÎNĂ

14794 * Ḑînă.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 258.

Sĕ ḑice de o femee frumósă.
După Cantemir ḑînele «sunt nisce vergine fórte frumóse, şi însele dătătóre de frumuseţe.» *Descr. Mold.*, p. 154.

DIOCHĬU

Vedĭ *Deochĭu.*

DODOLOĬ

14795 * △ A'l face dodoloĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Vedĭ *Paparudă.*

A'l udà bine cu apă, cum sĕ udă dodoloiĭ.

Dodoloiĭ sunt aceĭa (maĭ ales ţiganiĭ) carĭ îmbrăcându-se cu deosebite ramurĭ şi ierburĭ verḑĭ, merg, de la casă la casă, cântând pentru plóĭe:

Dodolóĭe, lóĭe,
Dómne dă'mĭ să plóĭe,
Ploiţă curată
Preste lumea tótă.
Bumburel d'argint
Varsa pe pămînt.
Unde daĭ cu plugu,
Sa mérgă ca untu;
Unde daĭ cu sapa
Să mérgă ca apa.

Cel, din casa unde'ĭ primesce, ĭese cu găléta de apă, şi-l udă pe dodoloĭu, care sĕ-întórce în loc de maĭ multe orĭ.

Cu alte cuvinte sunt *Paparudele* de la noĭ.

DOHOVNIC

Veḑĭ *Doctor.*

DOMN

Veḑĭ *Bun, Copil, Cap. IX, c. Domn, Mână, a Răbdà.*

14796 Ce gândesce omul, nu dă Domnul.

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 236.

* △

Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul.

A. Pann, *Ediţ.*, 1889, p. 134; II, p. 88; III, p. 72. — Hinţescu, p. 131. — Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Nu e după cum vrė omul, ci după cum vrė Domnul.

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 173.

* △

Nu e după cum vre omul, ci după cum vre Domnul.

V. Sala, *dasc. c. Hotar, comit. Bihor, Ungarĭa.*

* △
Nu'ĭ după cum vrė omu, ci după cum lasă Domnu.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

* △
Nu e cum vrė omul, ci (dar) cum vrė Domnul.

S. Fl. Marian, *Trad. Pop.*, p. 83. — G. Madan, *c Truşeni, ţin. Chişeneŭ, Basarabia.*

Nu e aşa cum vrė omul, ci cum dă Domnul.

S Fl. Marian, *Ornit.*, I, p. 242.

Nu e după gândul omuluĭ, ci după voïea Domnuluĭ.

Hințescu, p. 131.

Nu e după cum gândesce omul, ci 'ĭ (după) cum vrė Domnul.

I. Creangă, *Pov.*, p. 223; *A-mint.*, p. 7.

* △
Nu'ĭ cum gândesce omul, ci cum vra Domnul.

C. Teodorescu, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Dumneḑeŭ.*

Adese-orĭ, lucrurile cele maĭ bine chibzuite, nu ïes după cum ar trebui, saŭ după cum am dorì, şi, precum ḑice Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 295: *pronia Dumneḑeïéscă calcă socotéla muritoréscа.*

Multe sunt gândurile în inima omuluĭ, dar numaĭ hotărîrea luĭ Iehova se îndeplinesce.

Solomon, Prov. 19. 21.

L'homme propose et Dieu dispose.

Prov. Franc.

L'uomo propone e Dio dispone. [1])

Prov. Ital.

El hombre propone y Dios dispone. [2])

Prov. Span.

Der Mensch denkt. Gott lenkt. [3])

Prov. Germ.

Man proposes, God disposes. [4])

Prov. Engl.

14797 **Una spune omul**
Şi alta face Domnul.

BARONZI, p. 63 & 65. — HINŢESCU, p. 136.

Acelaş înţeles ca la No. 14796.

14798 **Duce Domnul pe Român şi cum nu va el.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 144.

Acelaş înţeles ca la No. 14797.

14799 **Bun e Domnul, mare e nóptea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Vedĭ *Dumnedeu.*

Ne învaţă să nu ne dĕsnădejduim (GOLESCU).

14800 **Nimenea nu dice: ĭea'mĭ, Dómne! ci: dă-mĭ, Dómne!**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 79. — HINŢESCU, p. 76.

[1]) şi [2]) Omul propune şi Dumnedeŭ dispune.
[3]) Omul gândesce şi Dumnedeŭ duce.
[4]) Omul propune, Dumnedeu dispune.

*
Barĭ-un nu dzice! ĭia-mĭ Dómne! ce: dă-mĭ, Dómne! [1])

D. A. Milescu, c. *Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Arată lăcomia omuluĭ.

14801 **Tótă înțelepciunea vine de la Domnul.**

I. Ionescu, *Cart. Cit., II.*

Adică tot binele.

14802 **Domnul, din furtunĭ, multe corăbiĭ a scăpat.**

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 90.

Adică pĕ mulţĭ 'ĭ-a scăpat din primejdiĭ, şî sĕ ḑice spre mângâĭerea celor supĕraţĭ (Golescu).

14803 **Jĕrtfă către Domnul, rodul dreptăţiĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 103.

Adică nu darurĭ, ci dreptate, jĕrtfă Domnuluĭ să facĭ (Golescu).

* △
14804 **Iértă'l, Dómne, că nu scie ce face.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când prostul îţĭ face vre-un ne-ajuns.

14805 **Ţine-mĕ, Dómne, încaĭ,**
Dacă veĭ să maĭ mĕ aĭ.

A. Pann, I, p. 102. — Hinţescu p. 187.

Pentru cel nevoĭaş.

---

[1]) Nicĭ unu nu ḑice: ĭea'mĭ, Dómne! ci: dă'mĭ, Dómne!

14806 * △ **Dă'mĭ, Dómne, o pară în gură; daca mĭ-o daĭ mĭ-o şi mestecă.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Para.*

Ca să arate starea de lenevire a cuĭ-va.

14807 **Dă-ne, Dómne, nu luà.**

E. BAÏLAN, *Bineţe,* p. 11.

Aşa a dis ţiganul, când îĭ dà laptele în foc.

14808 * **— Dă'mĭ, Dómne!**
— Minâ-te, marate, ta s-ţî daŭ.[1])

I. COYAN, *prof. c. Elbasan, Epir.*

Vedĭ *Român.*

Fară muncă, nimica nu sĕ póte dobândì.

14809 * △ **Nu facĭ Dómne din el.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Pentru încăpĕţînare. înderĕtnicie. Nu poţĭ face ce-va bun, folositor, de tréba din cel despre care sĕ dice ast-fel.

14810 **Când va Domnul, vine şî dracul cu colacĭ.**

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 34.

Când va Domnu cu omu, dracu 'ĭ ĭese înnainte cu colacĭ.

GR JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Vedĭ *Bogat, Dumnedeu.*

1⁰ Sĕ dice când ne vine şi de unde nu nădĕjduim (GOLESCU).

2⁰ Când omuluĭ îĭ merge bine, şi ceĭ duşmanĭ sĕ plécă şi chĭar îĭ fac ajutor.

---

[1]) Dă-mĭ, Dómne. — Mişca-te, sĕrmâne, ca să'ţĭ daŭ.

* △
14811 Dă'mĭ, Dómne, ce n'am gândit,
Să mĕ mir ce m'a găsit.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93. — A. PANN, *Ediţ* 1889, p. 167; III, p. 134. — BARONZI, p. 55. — HINŢESCU, p. 43 & 67. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş*, p. 188. — P. ISPIRESCU, *Leg*, I, 1872, p. 171; *Rev. Ist.*, III, p. 155. — A. GOROVEĬ, *j. Suciava*. — V. SALA, *dasc. c. Păcălesci, comit. Bihor, Ungaria*. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa*.

Dă'mĭ, Domne, ce n'am avut, să mĕ mier ce m'a găsit.

I. CREANGĂ, *Conv. Lit. XI*, p. 179; *Pov.*, p. 209.

* △
Dă 'mĭ, Dómne, ce n'am avut, să mĕ mir ce m'a găsit.

E. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoi*. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu*. — C. C. BUNGEŢIANU, *c. Cosovĕţ, j. Mehedinţi*. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu*.

*
Dă'i, Dómne, ce nu a avut, să se mire de ce l'a găsit.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava*.

* △
Dă'mĭ, Dómne, ce n'am avut, să nu sciŭ ce m'a găsit.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluiu*.

Dă'mĭ, Dómne, ce n'am avut, să mĕ mir ce m'a pălit.

T. V. STEFANELLI, *Conv. Liter.*, *XVI*.

1⁰ Sĕ ḑice când, pĕ negândite, dobândim óre-ce fórte mare, în cât este dĕ mirare pentru noĭ (GOLESCU).
2⁰ Pentru cel care, ridicându-se la o tréptă maĭ înaltă, nu vré să maĭ scie de ceĭ carĭ aŭ fost de o sémă cu dînsul.
3⁰ Când una a gândit şi alta a ĭeşit.
4⁰ Când cade hodoronc-tronc o belea asupra unuĭ om, făra să se aştepte la aşa ce-va.

14812 **Dă, Dómne, cuĭ aĭ maĭ dat;**
Că da'ĭ dà cuĭ n'aĭ maĭ dat
S'o mirà ce l'a aflat.

HINŢESCU, p. 43.

Acelaş înţeles ca la No. 14811.

14813 * △ **Domnul nu bate cu cĭomagul.**

I. PETRESCU, *ing. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Vedĭ *Dumneḑeŭ.*

Să ḑice când ni se întîmpla vre-o nenorocire; înţelegându-se prin acésta, că Dumneḑeu alt-fel lovesce pre ómenĭ; arată şi răbdarea luĭ.

14813 b. **Domnul gonesce cu carul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 90.

Arată îndelunga răbdare a luĭ Dumneḑeŭ (GOLESCU).

14814 * **Pre acela ce ĭubesce, Domnul cértă.**

SOLOMON, *Pilde, Ed.* 1688, III, 12.

Spre mângâierea celor lovițĭ de sórtă.

14815 **Carle crede èn Domnu, Domnu'l dzuta.**[1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 9.

Dumneḑeŭ nu lasă pre aceĭ carĭ se încred într'însul.

---

[1]) Care crede în Domnul, Domnul îl ajută.

14816 **Domnu nu va plati sâmbeta.** [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Acelaş înţeles ca la No. 15155.

Domeneddio non paga il sabato.

Prov. Tosc.

14817 **Domnu face race dupa roba.**[2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Dumneḑeŭ ne da supĕrărĭ, după puterile nóstre.

Dieu donne le froid selon la robbe.

Henry Estienne, *XVI-e Siècle.*

14818 **Afiré-mi, Dómne, di câtigurii ghiftéscă şi di uspiţâli turçéscă.** [3])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Veḑĭ *Dumneḑeu.*

Alusie la funcţionarii turcĭ.

14819 **Multe Dómne! Dómne! ş-al Dumnidzĕŭ ĭ-angrécă.**[4])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 169.

Veḑĭ *Dumneḑeŭ, Rugăcĭune.*

O rugăcĭune scurtă, dar isvorită din inimă, e maĭ plăcută Domnuluĭ. Impotriva celor făţarnicĭ.

Το πολί το «κιρ-ελεισον» ; κ-ο θεὸς το αγγρικαι.[5])

Prov. Neo-Grec.

[1]) Dumneḑeŭ nu va plăti sâmbăta.
[2]) Dumneḑeŭ face frigul după haĭne.
[3]) Feresce-mĕ, Dómne, de pîră ţigănéscă şi de prietenie turcéscă.
[4]) Multe «Dómne! Dómne!» şi pe Dumneḑeŭ el supĕră.
[5]) Idem.

14820 * △ **Scrie'l, Dómne, cum îl veḑ.**

C. TEODORECSU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Pentru cel rĕŭ.

14821 * **Mila Domnuluĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 186; *Amint.*, p. 197.

Adică destulă, multa.

«Mâncarea cam pe sponcĭ, dar apa, *mila Domnuluĭ.*» — I. CREANGĂ, *Amint.*

14822 * △ **A trăi ca Dómne-feresce.**

G. DEM. TEODORESCU.

Adică a trăi rĕŭ, ca vaĭ de el.

Singur se jelesce,
Şi singur *trăesce,*
Ca Dómne-feresce.

Poes. Pop.

14823 * **Casa Domnuluĭ.**

D-na EC. ZANNE, c. *Băsescĭ, j. Fălciŭ.* — D-na EUG. ZANNE, *j. Ilfov.*

Pentru omul bun.

14824 * **A lăsà în plata Domnuluĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 233. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158.

* *A dà în plata Domnuluĭ.*

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1° A se dĕpărtà de cine-va, a'l părăsi.

«Şi'ĭ *lăsară* fetele *în plata Domnuluĭ.* — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 233.

2° A nu se maĭ ocupà de cine-va.

«Şi încaltea nu ne *lasă* în pace şi *în plata Domnuluĭ.*» — GR. JIPESCU.

*

14825 **A nu fi de nicĭ un Dómne-ajută.**

Adică de nicĭ un ajutor.

*

14826 **A dà zor cu Dómne-ajută.**

B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 641.

* △

A'ĭ tot dà cu Dómne-ajută.

X** *c. Nănescĭ j. Bacăŭ.*

Când cine-va ne silesce orĭ ne zoresce a face ce-va, fără voe saŭ fără timp.

* △

14827 **Maĭ de Dómne-ajută.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 194 & 207.—V. A. URECHIE, *Conv. Liter.*, p. 574. — D-na Z. JUVARA. *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

De vre-o Dómne-ajută.

I. AL LUĬ SBIERA, *Pov.*, p. 140.

Vedĭ *Dumnedeŭ*

1⁰ Maĭ mare.

«N'apucase calul să se depărteze o bucată de loc *maĭ de Dómne-ajută*, şi ĭétă că smeóĭca ĭéră îĭ ajunse.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 194.

2⁰ Maĭ deosebit, maĭ ales, maĭ însemnat.

«Ar fi voit şi el, de! să'şĭ boteze copilul cu vre-un naş *maĭ de Dómne-ajută*, să facă şi el o cumetrie. Dară cu ce?» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 207.

14828 **Un Dómne-ajută.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 115; II, p. 102. — HINŢESCU, p. 47. — BARONZI, p. 95.

Adică o lovitură, o bataĭe.

«Să nu te pomenescĭ cu un *Domne-ajută* pe spinare.» — A. PANN.

14829 * A'l încărcà dĕ Dómne-ajută.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 97. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l bate.

14830 * △ Cât aĭ ḑice: Dómne-ajută!

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adica într'o secunda.

14831 * Sângele Domnuluĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 258. — L. ŞAINEANU, *Dicţ.*, p. 71. — D. DRĂGULESCU, *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Hristos*.

Adica vin. Sĕ scie că la grijanie vinul, care sĕ tórnă în potir, represinta sângele Domnuluĭ.

14832 * △ Sângele Domnuluĭ
In capu omuluĭ.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

* △ *Sângele Domnuluĭ*
Se sue 'n capu omuluĭ.

X, *Sc. Norm. c. Schiopenĭ, Falciŭ.*

Când e omul bét.

14833 * △ Mânia Domnuluĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.*

Veḑĭ *Dumneḑeu*.

1⁰ Ce-va teribil, care'ţĭ insuflă gróza.
2⁰ Om reŭ, înfricoşat, varvar.

DRAC

Vedĭ *Avere, Biba, Ban, Bărbat, Beţiv, Bine, Bou, Câmpu, a Câştiga, Comóră, Drept, Dumneḑeu, Femeĭe, Fermecătóre, Fustă, Lenos, Mueĭere, Necaz, Ochĭu, Ou, Para, Prost, a Rîde, Sac, Şérpe, Smerit, Urechĭe, Viclén, Vĭespe, Vorbă.*

Se dă draculuĭ următórele nume: *Drac, Diavol, Duca-se, Ducă-se pe pustiĭ, Idolu, Michiduţa, Neghinuţa, Ăl maĭ reu, Spurcatu, Intunecatu, Necuratu, Uciga'l vederea, Uciga'l tămâıa, Uciga'l crucea, Uciga'l tóca, Tichiuţă, Dumneḑeu ăl din teu, Iuda, Tartor, Smeu, Sotea, Duh necurat, Cornoratu, Isdatu, Codea, Nodea, Bieda, Hala. Potca, Boĭeru lumeı, Cel de pe comóră, Cel din lagărie, Scaraoţchi, Ivan al bun de divan, Cornea, Sarsan, Sarsaila, Frânga, Satana, Înger de baltă, Dracul din vale, Naıba, Pîrdalnicu, Mititelu, Ăl din baltă, Viclénu, Socea, Benga, Aĭe. Aghĭuţă, Chima reuluĭ, etc.*

LEGENDĂ

I

Sĕ ḑice că Dumneḑeŭ, când a făcut cerul şi pamîntul, fiind că aveà mult de lucru, trimetea în tóte părţile, pe unul din ceĭ maĭ deştepţĭ dintre aĭ sĕĭ arhanghelĭ care, însoţit de alţĭ îngerĭ, aduceà la îndeplinire poruncile sale. Dumneḑeŭ maĭ dase acestor arhanghelĭ şi puterea de a face óre-carĭ lucrurĭ. Unul dintre arhanghelĭ vĕḑêndu-se cu o asemenea putere, s'a gândit că de ce ar maĭ asculta de poruncile luĭ Dumneḑeŭ, şi că maĭ bine ar fi să'şĭ facă, sieşĭ, o împerăţie. In acest scop a şi ademenit nouĕ cete de îngerĭ, carĭ erau puse sub ascultarea luĭ, şi le aŭ resvrătit în potriva Domnuluĭ. Dumneḑeŭ vĕḑênd acésta, a trimis alţĭ arhanghelĭ, cu cetele lor de îngerĭ. Aceştia au bătut pe resvratiţĭ, şi 'ĭ-a aruncat în focul de vecĭ al ĭaduluĭ. Acolo li s'aŭ trîmbiţat poruncile dumneḑeescĭ: că în vecĭ să sté în ĭad, de unde în vecĭ nu se vor maĭ puté urcà în cer. In locul cetelor de îngerĭ resvrătiţĭ, Dumneḑeŭ pune ca îngerĭ pe copiiĭ de curînd botezaţĭ, până la complectarea celor nouĕ cete asvîrlite în ĭad.

II

La început tótă lumea era sub apă şi numaĭ un petec de pamînt s'a găsit uscat, unde dormia doĭ fraţĭ: Dumneḑeŭ şi dracu. La mieḑul nopţiĭ, sĕ sculă dracu, ca să împinga pe frate sĕŭ în apa. Dar orĭ încotro l'aŭ împins, tot uscat s'aŭ făcut. Dracu, de ciudă, a luat tina şi a făcut din ea un om. Merge de cércă o trestie şi suflă în el viéţa adecă să învie. Dar suflă dracu, suflă, dar în zadar, că rĕsuflarea draculuĭ eşeà prin gaura dela fundul omuluĭ. Atuncĭ dracu rugă pe frate-sĕŭ ca se învie pe om. D-ḑeŭ o făcut bucuros. Şi de atuncĭ stăpânesce dracu pe trupul omuluĭ, îl chinuesce, trimete beteşiugurĭ asupra luĭ, după mórte 'l lasă să putrezéscă, şi să-l mănânce viermiĭ; ĭar sufletu trebue dat în mâna luĭ D-ḑeu că dela el l'am căpĕtat.

CREDINŢE

Dracul e negru la trup, cu córne, aripĭ şi códă. Pe ochĭ şi pe nas aruncă pară de foc. Se póte preface în ţap, mâţă, ogar; în óĭe însă nu sĕ póte preface. Dracul nu mănâncă de cât foc. Are puterea de a se face nevĕḑut, punênd o tichie în cap. El locuesce în case pustiĭ şi carĭ sunt zidite pe locurĭ ne-curate, adică pe locurĭ unde e îngropat vre-un prunc nebotezat.

Dracul e menit a face numaĭ rĕŭ; el pândesce orĭ-ce ocasie se atragă pe om în ghĭara luĭ, îndemnându'l la fapte rele. Ceĭ carĭ, fiind încă în viéţă, sĕ daruesc draculuĭ, acelora dracul le îndeplinesce dorinţele. Dracul e aşa de meşter încât şi pe Dumneḑeŭ îl póte înşela.

Sunt multe modurĭ de a face pe dracul ca să'ţĭ împliuéscă dorinţele.

De pildă. Când o femeĭe vré să'şĭ rĕsbune în potriva alteĭa, ea caută un os de copil mort, dar nebotezat, şi'l pune în mâncare. Dracul se bagă în acel care gustă din acéstă mâncare şi'l chinuesce ne încetat.

Daca 'ţĭ ĭese dracu înainte, sub formă de ţap, şi daca 'ĭ aruncĭ bîrneţul în córne, atuncĭ l'aĭ prins şi nu maĭ póte fugi. Iĭ încrucişezĭ bîrneţul în córne, ca la boĭ, până se isprăvesce tótă aţa, îĭ supuĭ capĕtul bine, că să nu se maĭ deslege, şi după asta îĭ poţĭ da drumnl, căcĭ rĕmâne în serviciul tĕŭ. Atuncĭ omul póte poruncì orĭ-ce şi dracul ascultă numa de cât. Iĭ póte aduce banĭ, vite, etc. Adus în acéstă stare, dracul se numesce spirituş.

Omul cu spirituş nu merge la biserică. Spirituşul e visibil numaĭ pentru omul care 'l are.

Dracul nu póte muri de cât daca e stropit cu aghiasmă, lovit cu fulgerele luĭ Sfântu Ilie, saŭ cu cuĭe de potcóve găsite, încărcate într'o puşcă slobodită de un stângaciŭ.

Draciĭ păzesc comorile.

Draciĭ fug de babe şi de muĭerĭ în genere; sunt şi proştĭ şi deştepţĭ şi nu lucrézá nicĭ odată.

A se vedé pentru maĭ multe amănunte, tótă colecţia *Şezătórea*, şi, îndeosebĭ, I, p. 241, şi III, p. 76, şi L. Şăineanu, *Basme*, p. 870 879, precum şi deosebitele legende din acest capitol al Proverbelor.

* △

14834 **Dracul rîde de porumbe negre,**
Şi pe sine nu se vede.

A. Pann, 1889, p. 3. — Hinţescu, p. 49. — D-r Gaster, *Lit.*, p. 241. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △

Rîde dracu de porumbe negre,
Dar pe el nu se vede.

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △

Rîde dracul de porumbe negre,
Şi pe dînsul nu se vede.

Abec. Ilustr., p. 29. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*

* △

Rîde dracu dĕ porumbe negre,
Şî pĕ el nu sĕ vede.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 63. — I. G. Valentineanu, p. 20. — I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — Gr. Poĭenaru, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Dracul sĕ miră dĕ porumbe negre,
Şî pĕ el nu sĕ vede.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 95.

* △
Ride dracul de porumbe negre,
Şi el singur nu sĕ vede.

GR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ,*
j. Vasluĭu.

Rîde dracul de porumbe negre.

BARONZI. p. 63 & 64. — B. P.
HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2399.

Veḑĭ *a Rîde.*

Sĕ ḑice când rîdem de greşalele altora, ş'ale nóstre, maĭ marĭ, nu le vedem (IORD. GOLESCU), p. 63.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vĕd ale altora greşĕlı, maı micĭ, şî p'ale lor, cele maĭ marĭ, nu le ved (IORD. GOLESCU), p. 95.

Când unul rîde de altul, fara ca sa fie maĭ bun de cât dînsul.

Corvus corvo nigritudinem objicit.[1])

Prov. Lat.

La pelle se moque du fourgon.

Prov. Franc.

Lo corb diu negra á la garsa.[2])

Prov. Catal.

Dixo la corneja al cuervo: quitate allá negro.[3])

Prov. Span.

Ein Esel schimpft den andern Langohr.[4])

Prov. Germ.

Thou art a bitter bird, said the raven to the starling.[5])

Prov. Engl.

---

[1]) Corbul rîde de negréla corbuluĭ.
[2]) Corbul ḑice coţofaneĭ: négro.
[3]) Ḑice cĭóra corbuluĭ: plécă de aci, negrule.
[4]) Un măgar spune altuı măgar: urechĭ lungĭ.
[5] Eştĭ o pasere amară, ḑice cĭóra graurulu

* △
14835 **Rîde dracu de porumbea,**
Şi 'ĭ maĭ negru de cât ea.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △
Rîde dracul de porumbele,
Şi 'ĭ maĭ negru de cât ele.

I. BOLDEA, c. *Chrihalna, comit. Tîrnava-Mare, Ungarïa.*

* △
Rîde dracul de porumbele negre,
Şi pe el (sine) nu se vede.

D-na E. B. MAWR, p. 81. — C. IORDĂCHESCU, c. *Cristescĭ, j. Botoşanĭ.*

Rîde vîrşa de baltă şi dracul de porumbele negre.

K. G. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stîubeĭu, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14834.

*
14836 **Rîde dracul de porumbel,**
Şi nu se vede pe el.

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Rîde dracu de porumbiĭ negri, şi pe el nu se vede.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 170.

Acelaş înţeles ca la No. 14835, sub o formă neobicĭnuită şi maĭ ales greşită.

* △
14837 **Dracu 'ĭ ḑice porumbea,**
Şi 'ĭ maĭ negru de cât ea.

HINŢESCU, p. 48. — A. GOROVEĬ, *j. Sucĭava.*—JULÏA GROFŞOREANU, *B. Comlaş, comit. Arad, Ungarïa.*

Acelaş înţeles ca la No. 14836.

* △

14838 **Dracul numaĭ óĭe nu se póte face.**

P. GÂRBOVICEANU. *prof. c. Bălteniĭ, j. Vâlcea.*

Dracul ĭea diferite chipurĭ ca bivol, curcan, cocoş, capră, călugăr, etc., numaĭ óĭe nu sĕ póte face fiind-că nu póte să 'ĭ numere firele de lână.

De alminterea óĭea e facută de Dumneḑeŭ, ĭar capra de dracu.

Veḑĭ şi *Şezătórea,* III, p. 76.

* △

14839 **Dracul nu e negru, cum îl zugrăvesc ómeniĭ.**

D-na EC. ŞIŞMAN, *inv. c. Adam, j. Tutova.*

* △

Nu 'ĭ aşa de negru dracul, cum îl zugrăvesc ómeniĭ.

C. IORDĂCHESCU, *inv. c. Cristescĭ, j. Botoşanĭ.* — E. I. PATRICĬU, *inv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △

Dracul nu e aşa de negru precum îl zugrŏvesc uniĭ.

I. G. VALENTINEANU, p. 10. — C. TEODORESCU, *inv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

* △

Dracul nu e aşa de negru cât îl zugrăvesce.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*

Nu e dracul atât de negru cum îl fac.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Dracul nu e aşa de negru cât se face.

D-na E. B. MAWR, p. 79.

* △

Nu 'ĭ dracul precum îl festesce lumea.

Ion Micula, *preot, c. Poïana-Némțuluĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Dracul tot nu 'ĭ așa de negru cum ĕl crede lumea.

A. Chibici-Rĕvneanu, *Conv. Liter.*, XVII.

Nu e dracul așa de negru cum se spune.

Albina, I, p. 528.

Adică e maĭ bun de cât se arată.

Le diable n'est pas si noir qu'on le fait.

Prov. Franc.

Il diavolo non è così brutto come lo dipingono.[1]

Prov. Ital.

Não he o diabo tão feios como o pintão.[2]

Prov. Port.

Der Teufel ist nicht so schwarz, als man ihn malt.[3]

Prov. Germ.

The devil is not so black as he is painted.[4]

Prov. Englez.

Fanden er aldrig saa sort, som man maler ham.[5]

Prov. Danez.

---

1) Dracu nu e așa de urît, cum îl zugrăvesc.
2) Nu e dracul așa de urit, cum îl zugrăvesc.
3) Dracul nu e așa de negru, precum îl zugrăvesc.
4) Idem.
5) Idem.

14840 **E bine să fiĭ stângaciŭ ca să împuscĭ pe dracu.**

GR. JIPESCU. *Opinc.*, p. 115.—
DR. GASTER, *Liter. Pop.*, p. 216.

Pe umerul stâng al omuluĭ sta un drac, pe umerul drept un înger. Cel stângaciŭ când trage lovesce pe drac care şade în stânga. Origina ḑicereĭ este orientală şi rĕspândită în tótă Europa.

* △
14841 **Ţîn' te, drace, 'n vracniţă,**
Că popa 'ĭ în ţarină.

AVR. CORCEA *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Sĕ ḑice când s'a prins cine va cu ce-va, orĭ are gândul de a prinde.
Se numesce *vracniţa,* un fel de pórta îngusta, de nuia.

* △
14842 **Dă 'mĭ drace, ce aĭ aflat**
Că te bat în spînzurat,
Cu ferele pluguluĭ
Pe bucile curuluĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

△
Scóte drace ce-aĭ furat,
Că te bat spînzurat
Cu măcĭuca tot în cap.

Şezătórea, III, p. 81.

Ḑicere obicĭnuita a se rosti, ca un fel de descântec, maĭ ales de copiĭ când au pĭerdut câte ce-va şi nu 'l pot aflà.

*
14843 **Unde 'ĭ cetatea maĭ tare, acolo bate dracul rĕsboiŭ maĭ puternic.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 236.

Şi cel maĭ puternic, maĭ şiret, etc. póte fi învins, înşelat.

* △
14844 **Sĕ sburdă ca dracu în mijlocu rîtuluĭ, că are trestie destulă să 'şĭ facă cărăbĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când unul îşĭ bate joc de îmbelşugare. Dracul în mijlocul rîtuluĭ, unde cresce trestie, îşĭ face carabĭ destule, că are de unde.

14845 **Nu poţĭ fi, şi cu dracul în buzunar, şi cu sufletul în raiŭ.**

Tribuna Pop., II, No. 186.

Adică cu două lucrurĭ carĭ sĕ bat în cap, carĭ nu se împacă. De pildă nu poţĭ face rele şi să fiĭ şi om de trébă.

* △
14846 **Dracul a mâncat plăcintele şi cărpătorul stă de faţă.**

A. PANN. *Ediţ.* 1889, p. 11; I, p. 53. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △
Dracul a mâncat plăcintele şi (dar) cârpătorul stă de faţă.

HINŢESCU, p. 49. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

*
Dracul a mâncat plăcinta, dar cărpătoru 'l dă de faţă.

I. G. VALENTINIAN, p. 20. — GR. POJENARU, *j. Putna.*

* △
Dracul a mâncat plăcinta, şi cărpătorul stă de faţă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Comăniţa, j. Olt.*

Dacă dracul a mâncat plăcinta, crăpătorul e de faţă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 88.

* △
Dracul a mâncat plăcintele, şi crăpătorul stă de faţă.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce tăgăduesc óre-ce, când semnele ĕĭ vĕdesc (GOLESCU).

De pildă când un om minte şi este dat de gol.

* △
14847 **Dracu rîde când creştiniĭ se 'nvrăjbesc.**

C. DANIILESCU, c. *Scundu, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Turc.*

Doĭ ómenĭ se cérta şi unul îĭ aţîţa.

* △
14848 **Nicĭ pre (pe) dracul să veḑĭ, nicĭ cruce să'ţĭ facĭ.**

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1098. — V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucïava.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

*
Nicĭ pe dracul să'l veḑĭ, da nicĭ cruce să'ţĭ facĭ.

GR. POIENARU, c. *Focşanĭ, j. Putna.* — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 28.

* △
Nicĭ pe dracu să'l veḑĭ, dar nicĭ cruce să nu'ţĭ facĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ. j Vasluĭu.*

Nicĭ pe dracul să'l veḑĭ, nicĭ cruce de el să'ţĭ facĭ.

HELIADE - RĂDULESCU, *Mouvt.* 48, p. 146. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 1128.

Nicĭ pĕ dracul în ochĭ să'l vedĭ, nicĭ crucea să ţe-o facĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 109.

Nicĭ să vĕd vre-o dată drac,
Nicĭ cruce de el să'mĭ fac.

A PANN, *Ediţ.* 1889, p. 22; I, p. 78; *Fab.*, II, p. 123.

Nicĭ să vedĭ vre-o dată dracĭ,
Nicĭ cruce de eĭ să'ţĭ facĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 171. — HINŢESCU, p. 48.

*
Ni draclu s'afli 'n cale, ni cruçea s'ţî façĭ.[1]

I. COYAN, *prof. c. Băésa, Epir.*

*
Ni draclu s'vedzĭ, ni cruçea s'ţi façĭ.[2]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Ne draclu s-astalĭ (s-lu vedzĭ), ne cruçea s-ţ-u façĭ.[3]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres*, II, p. 170.

1⁰ Adică dĕparte dĕ ceĭ rĕĭ (GOLESCU).
2⁰ De rĕŭ să fugĭ cât poţĭ. De cât să ţi să vadă vitejia la o întîmplare nenorocită, maĭ bine să nu ţi se întîmple.

Folie n'est pas courage.

Prov. Franc.

14849 * △ **Pe dracul, nicĭ să'l vedĭ, nicĭ să te vadă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

---

[1] Nicĭ pe dracul să'l afli în cale, nicĭ crucea să'ţĭ facĭ.
[2] Nicĭ pe dracu să'l vedĭ, nicĭ crucea să'ţĭ facĭ.
[3] Nicĭ pe dracu să'l întîlnescĭ (să'l vedĭ), nicĭ crucea să'ţĭ-o facĭ.

Acelaş înţeles ca la No. 14848.

14850 **Nicĭ dracu (drac) să'ţĭ ĭésă nainte,
Nicĭ să staĭ să'ĭ daĭ plăcinte.**

A. PANN, II, p. 108. — HINŢESCU, p. 48.

Acelaş înţeles ca la No. 14849.

14851 * △ **In pĭelea şerpeluĭ găsescĭ pe dracu.**

AL. BAŞOTTA, *prin* V. A. FORESCU, *j. Sucĭava.*

Pentru omul ne-credincios, cu douĕ feţe.

Dracul, adica Chima-rĕuluĭ, se represintă sub formă de şérpe sau balaur. «*Diavolus qui vocatur draco aut serpens.*» — DU CANGE, la cuvîntul *draco.*

Acest draco sau şérpe aveà aripĭ şi tótă puterea iĭ sta în códa, cu care ucideà pe cine'l atingeà. Elien, *Anim.* 6. 21, ḑice că un balaur póte sugruma un elefant. Se numea *draco,* de la δράκειν, cacĭ aveà vederea fórte ageră.

A se vedé pentru maĭ multe amănunte L. ŞĂINEANU, *Semas.,* p. 267.

14852 * △ **Vĕḑut'aĭ vre-un drac popă?**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Un reu póte deveni om de trébă? un om de nimic póte să facă ce-va bun?

Cu tóte acestea Românul a scos vorbă că *dracu s'a popit.* Veḑĭ JIPESCU, *Opinc.,* p. 116.

14853 * **Drac îmbrăcat în rasă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

In potriva călugarilor.

14854 **Când s'a pus dracul pe rasă,
Aŭ o taĭe, aŭ ĭ o lasă.**

HINŢESCU, p. 49.

Acelaş înţeles ca la No 14853, sub forma de povaţă.

14855 **Dracul tóte ar vré să fie, numaĭ ucenic nu.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Veḑĭ *Femeĭe, Muĭere.*

Acelaş înţeles ca la No. 3946 unde se gasesce şi snóva care a dat nascere ḑiceriĭ.

A se vedé A. Pann, II, p. 118—121.

14856 **Dracul tóte le scie, numaĭ masatul muĭeriĭ nu'l scie.**

Hinţescu, p. 49.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163; *Leg.* I, 1872, p. 164.

Veḑĭ *Femeĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 3324.

14857 **Bine e şi înaintea draculuĭ a aprinde, când şi când, câte o lumină.**

Dim. Tîchindeal, *Fab.*, p. 47. — B. P. Hasdĕŭ, *Etym.*, p. 2273.

* △

E bine a dà şi draculuĭ o lumînare.

C. Teofanescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.* — Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* —E. I. Patriciu & G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

E bine să daĭ lumînare şi draculuĭ.

V. Sala, *dasc c Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

*

Trebue să'ĭ daĭ, câte-odată, o lumînare şi draculuĭ.

I Arbore, *ing. j. Buzeŭ.*

Aprinde câte-odată o lumînare şi draculuĭ, că 'ĭ rĕŭ.

Heliade-Rădulescu, *Mem.* 48, p. 194.

*

Aprinde-lĭ, s'nu 'ţĭ aspargă lucru. [1])

I. Coyan, *prof. c. Samarina, Epir.*

*

Aprinde çĕră draculuĭ, s'nu-ţĭ spargă lucru. [2])

Ilie Ghicu, *prof. c. Turia, Epir.*

Trebue sa facĭ bine, câte odată, şi vrăjmaşuluĭ, ca să'l îmbunezĭ.

Rĕmăşiţe de credinţe bogomilice.

CREDINŢĂ

In comitatul Arad se crede că. când dracul e trimis de cine-va ca să facă cuĭ-va rĕŭ, daca acesta pune, peste nópte, pe marginea ferestreĭ, un ban, dracul îl iea şi se depărtează fără a fi făcut vre-un rĕŭ.

SNÓVĂ

I

O babă, mergênd la biserică. într'o ḑi de serbătóre, luă două făcliĭ şi aprinse una la Arhanghelul Mihail şi alta la Satana. Preotul o întrebă: «Ce facĭ, de aprinḑĭ făclie şi la Satana?» Ea îĭ rĕspunse: «Pentru că unul ne ĭea sufletul şi cel-lalt ne chinuesce; bine e să 'ĭ avem p'amîndoĭ dĕ prietenĭ.» —Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 188.

II

Sĕ ḑice că un ţigan, mergênd la biserică, vru să aprindă şi el o lumînare. Se uită în tóte părţile să vadă la care sfânt nu e aprinsă lumînare, şi vĕḑù, tocmaĭ după uşa, un sfânt zugrăvit în negru, şi cu córne, la care nimenĭ nu pusese o lumînare. «La acesta am să aprind, săracul,» îşĭ ḑise ţiganul; şi lipi lumînare la acel sfânt care erà dracul. Peste nópte i se arată sfântul acela în vis, şi 'ĭ mulţumesce de cinstea care 'ĭ-a făcut, aprinḑêndu'ĭ şi luĭ lumînare, şi, drept rĕsplată, îĭ făgăduesce o comóră, arĕtându'ĭ locul unde să sape ca să dė de ea. Ţiganul nu maĭ puteà de bucurie, veḑênd norocul ce dăduse peste el. Dar tot sfântul, ca'e erà dracul, îĭ maĭ spuse să puna un semn în locul unde e comóra şi să vină peste nópte să o sape. Ţiganul să gândeà şi sĕ sucià în tóte părţile, uĭtându-se ca ce semn să pună. Dar dracul, ca să'şĭ bată joc de ţigan, îĭ ḑise: »Dă-te afară pe ea,

[1]) Aprinde'ĭ (draculuĭ) sĭ nu 'ţĭ strice lucru (tréba).

[2]) Aprinde (o lumînare de) cėră draculuĭ, să nu'ţĭ strice lucru.

«ca să nu pricépă nimene» Țiganul îl ascultă și sĕ trezesce în ghionturile țiganceĭ, care dormeà alaturĭ cu el, și vedeà isprava țiganuluĭ. Țiganul trezindu-se începe a'șĭ face cruce și a povesti ce a visat, strigând: «Ptĭu! ucigă'l tóca, necurat.»

A se vedé și snóva de la No. 14903.

Găsim o snóvă aprópe identică în: Șotiile luĭ Pogge, *Annulus; Cent Nouvelles nouvelles*, XI; Rabelais, *Pantagruel*, III, 28 și La Fontaine, Contes, *L'anneau d'Hans Carvel*.

Il faut savoir mettre une chandelle devant le diable.

Prov. Franc.

Accendi le candele ai santi e al diavolo.[1]

Prov. Tosc.

Man muss dem Teufel ein Kerzchen aufstecken.[2]

Prov. Germ.

It's sometimes good to hold a candle to the devil.[3]

Prov. Engl.

* △

14858 **Dracul, când n'are de lucru, îșĭ cântăresce códa.**

B. P. Hășdĕŭ, *Treĭ Craĭ*, p. 4. — Baronzi, p. 49. — Hințescu, p. 48. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu*.

Cându draclu lucru nu ari, ș tradzi códa tu cândari.[4]

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

* △

Când dracul n'are ce face îșĭ cântăresce c...e.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ. j. Covurluĭu*. — I. Bănescu, *prof. j. Roman*.

[1]) Aprinde candela pentru sfinți și pentru dracu.
[2]) Trebue să aprinḑĭ o candelă draculuĭ.
[3]) E bine de când în când să aprinḑĭ draculuĭ o lumînare.
[4]) Când dracul lucru nu-are, îșĭ cântăresce (trage la cântar) códa.

* *Dracul, de urît, îşĭ cântăresce c... e.*

V. A. Fores u, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

1⁰ Pentru omul care, când nu maĭ póte face rĕŭ, se tot gândesce la rĕul ce l'a facut, saŭ l'ar puté face.

2⁰ Când facĭ ce-va, ne-silit de nimenĭ, şi din acésta ţi se întîmpla vre-o ne-placere.

Dracul, când n'are ce face, sciţĭ ce face... intră în launtru şi începe a'şĭ purta codiţa cea bîrligată pe la nasul unchĭaşuluĭ.» — I. Creanga, *Pov.*, p. 53.

14859 * △ **Dracul, când nu are ce face, se uĭtă în cur.**

V. Forescu, *c. Malinĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14858.

14860 **Dracul nu are trébă**
Nicĭ nu şade de gébă.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 23; I, p. 78. — Hinţescu, p. 49.

Dracul nu are de lucru.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Cel rĕu tot la rele se gândesce.

14861 * △ **Dracul, când n'are de lucru, îşĭ aprinde luleaua.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14859.

14862 * △ **(Dracul) şede în dél şi prăvale carul în vale.**

C. Negruzzi, I, p. 251. — E. I. Patriciu & G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

*
Dracul stă în dél şi sprăvale caru 'n vale.

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, 1873-74. — I. BĂNESCU. *prof. j. Roman.*

* △
Şade (stă) dracul în dél şi rĕstórnă carul în vale.

V. A. FORESCU. *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △
Şade dracu 'n dél şi caru se rĕstórnă 'n vale.

M. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

1º Îşĭ arată puterea de departe.
2º Sĕ dice când se întîmplă o ne-norocire pe ne-aşteptate.

*
14863 **Sĕ scarpină dracul în dél şi trosnesce păduchile în vale.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 14862.

14864 **Dracul îşĭ ţine capul în pólele măsiĭ, şi cu códa rĕstórnă carele.**

BARONZI, p. 52 — HINŢESCU, p. 49.

Acelaş înţeles ca la No. 14861.

* △
14865 **Dracu nu dórme.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Cel rĕŭ neîncetat ne întinde curse.

Le diable ne dort jamais

GABR. MEUNIER, *XVI-e Siècle.*

14866 **Dracul n'are altă trébă de cât să încurce iţele în lume.**

I. GANE, *Conv. Liter., IX,* p. 53.

Acelaş înţeles ca la No. 14865.

14867 **Şi dracul pórtă ponos.**

A. PANN, II, p. 122. — HINŢESCU, p. 50.

Când se aruncă o învinuire pe nedrept.

POVESTEA VORBIĬ

Un sgârcit, odată, când era să móră,
Se tîrî cu 'ncetul la strînsa'şĭ comóră,
Şi 'ncepu cu galbenĭ gâtul să'şĭ îndópe,
Ca murind, cu dînşiĭ în el sa'l îngrópe.
Când făcea acésta, vine fără veste
Un nepot, să'l vadă ce fel îĭ maĭ este;
Şi privind la dînsul, cu mirare mare,
Cum înghitea aur ca pe o mâncare,
Incepù a ḑice şi cruce a face:
«Ucigă-te tóca, ce îl învеţĭ, drace!»
Iar dracul respunsul nevěḑut îĭ dete:
Ba ucigă'l tóca pe unchiu'ţĭ, băete,
Ca nicĭ chĭar eu însu'mĭ, de'mĭ ḑic drac anume,
Şi acésta încă n'am věḑut'o 'n lume.

A. PANN, II, p. 122.

14868 **Nicĭ dracu nu fură tămâe de la el.**

A. PANN, III, p. 91. — HINŢESCU, p. 48.

Pentru omul sgârcit.

14869 * △ **Fă'ţi cruce mare, că e dracul bětrân.**

ILIE HOCĬOTĂU, *teol. c. Selişte, comit Sibiŭ, Transilvania.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzěŭ.*

* △ *Fă crucea mare că e dracu ('ĭ) bětrân.*

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 23. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116. — BARONZI, p. 55. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Fă'ți crucea (cruce) mare pe sîn
Că dracul este bĕtrân.

A. PANN, I, p. 78. — HINȚESCU p. 40.

1⁰ Să fugĭ de cel rĕŭ.
2⁰ Când eștĭ într'o primejdie mare, dă, cât de mult, și scapă. De pildă de cât să alergĭ la judecată, maĭ bine să pĭerḑĭ ce-va și să te împacĭ.

Si l'diale est pus malin, c'est qu'il est pus vî.[1])

Prov. Wallon.

Il diavolo è cattivo, perch'egli è vecchio.[2])

Prov. Tosc.

Der Teufel ist alt[3]).

Prov. Germ.

14870 Dracu 'șĭ bate joc de om la bĕtrânețe.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 171; III, p. 138. — HINȚESCU, p. 48. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

A rîs dracul de noĭ la bĕtrânețe.

Lum. Ilust., II, p. 696.

Când un om în vîrstă pate o rușine mare.

14871 Ce 'șĭ face omul singur, nicĭ dracul nu'ĭ desface.

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

Nicĭ dracul nu face omuluĭ rĕul pe care și'l face el însușĭ.

AL. V. BELDIMAN, *Adeverul*, VIII, No. 2412.

Veḑĭ *Om*.

---

1) Si le diable est plus malin, c'est qu'il est plus vieux.
2) Dracul e rĕu, fiind-că e bĕtrân.
3) Dracul e bĕtrân.

A se adaogà la No. 4374.

14872 △ **Dracul se ascunde în barba popii şi în p... muierii.**

C. P. SCHELETTI. *j. Falciŭ, c. Crasna apud* B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1822.

Vedĭ *Prost. Șuerit.*

Și ceĭ carĭ ar trebui sa fie maı bunı pot fi rěĭ.

14873 △ **Când te-a scăpà Dumneḑeŭ, dracul te şi apucă.**

R. SIMU, *c. Orla, Transilvania, apud* B. P. HĂŞDÉU, *Etym. Magn.*, p. 1392.

Ameniuţare pentru ceĭ şovăitorı pe calea cea bună.

14874 * △ **In baltă şede dracul.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor. Ungaria.*

Credinţa aprópe universala şi care se pıerde în negura timpuluĭ.

De aci vine şi numele de: *drac din vale, înger de baltă,* etc. ce se dau necuratuluı.

Fără a maĭ vorbi de Hidra din Lerna şi altele de aceeaşĭ natura vom reaminti numaı cele spuse de Plutarh: «*marea, dupa preoţiı din Eghipet a fost facuta prin foc; ea sta în afara de orĭ-ce clasificaţie; pentru aceştĭ preoţĭ ea nu este de cât o secreţiune eterogenă, principiu de coruptie şi de bólă. Osiris este Nilul care se unesce cu Isis — Pamîntul; Tifon este marea în care sa aruncă Nilul şi să pĭerde. De aceıa preoţiĭ au marea în orróre şi numesc sarea, spuma luĭ Tifon. Eĭ nu vorbesc nicı odată cu piloţiı, cacĭ aceştia calatoresc pe mare şi să hranesc din acest element. Pentru acelaş motiv, au orróre de pesce.*»

14875 **Făina draculuĭ (diavoluluĭ) se preface tótă în tărîţe (furfure).**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1223 & 1269.

* △
Făina draculuĭ curînd tărîțe sĕ face.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73. — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sudițĭ, j. Ilfov.* — GR. POIENARU, *ing. j. Buzeŭ.*

Farira de dracu maere èn mechine. [1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

1⁰ Adică cele dé jafurĭ curînd sĕ risipesc (GOLESCU).
2⁰ Ceĭ născuțĭ din părințĭ rĕĭ vor fi ca și aceștĭa

Male parta, male dilabuntur. [2]

Noevius.

La farine du diable n'est que bran.

Prov. Franc.

La farina del diavolo va tutta in crusca. [3]

Prov. Ombria.

Tüfels Mühl wird zu Chrüsch. [4]

Prof. Elveț.

The devils meal is half bran. [5]

Prov. Englez.

* △
14876 **Pentru un lucru de nimica,**
Rîde dracul de se strică.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Babă.*

---

[1]) Făina draculuĭ merge în (se preface în) făină de lux.
[2]) Cele reŭ câștigate, rĕŭ se pĭerd.
[3]) Făina draculuĭ se preface tótă în făină de lux.
[4]) Făina draculuĭ se face făina de lux.
[5]) Făina draculuĭ e pe jumătate tărîțe.

Când, de la un lucru fórte ne-însemnat, s'a început o cértă saŭ o bătae mare, etc.

* △

14877 **Cine se jócă cu dracu, dă şi peste tat' sĕŭ (so).**

G. Onişor, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

O mică greşală te împinge spre alta maĭ mare.

* △

14878 **De la dracu la tat'sĕŭ (so).**

Gav. Onişor *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu*

Din rĕŭ în maĭ rĕŭ.

* △

14879 **Nicĭ cu dracu nicĭ cu Sotea.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică nicĭ cu unu nicĭ cu altul, fiind amîndoĭ de o potrivă rĕĭ.

Sotea, care se pronunţă *Socea*, este unul din nenumĕratele nume ale draculuĭ.

* △

14880 **Am scăpat de dracul şi am dat peste tată-sĕŭ.**

I. Creangă, *Conv. Liter.*, IX, p. 455; *Pov.*, p. 43. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1438. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △

Fugĭ de dracu şi daĭ peste tată-sĕŭ (so).

F. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A scăpà de dracu şi a dà de tată-sĕŭ.

S. I. Grossmann, *Dicţ.*, p. 157.

Veḑĭ *a Fugi.*

Adică din rĕŭ în maĭ rĕŭ. Când unul fugind de un rĕŭ dă peste şi maĭ rĕŭ.

Tomber de Charybde en Scylla.

Prov. Franc.

Chi fugge il lupo incontra il lupo e la volpe. [1])

Prov. Ital.

Huyendo del toro, cayo en el arroyo. [2])

Prov. Span.

At slippe Fanden og tage ved hans Oldemoder [3]).

Prov. Danez.

14881 * △ **A vîndut pe dracul şi a cumpĕrat pe mă-sa.**

I. Arbore, *ing. j. Buzeŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14880.

14882 **A scăpà de un drac**
Şi a dà într'un lac.

Baronzi, p. 62. — Hinţescu, p. 49.

Am scăpat de dracul
Şi am dat peste lacul.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Scapĭ d'un lac
Şi daĭ d'un drac.

Baronzi, p. 68. — S. I. Grossmann, *Dicţ.*, p. 157.

Acelaş înţeles ca la No. 14881.

Varianta a treĭa e neapĕrat greşită, lacul, locuinţa tutulor dracilor, fiind maĭ primejdios de cât un singur drac.

---

1) Cine fuge de lup întîlnesce lupul şi vulpea.
2) Fugind de taur pică în rîu.
3) A scăpà de dracu şi a se însărcina de bunica luĭ.

14883 **Tir mi-e dracul, tir mi-e lacul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Insemnézä o asemĕnare la faţa şi la năravurĭ (GOLESCU).

* △

14884 **Tiri dracul, tiri muma luĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ratescĭ. j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 14883.

* △

14885 **Tiri dracu, tiri Sotea.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 14884.

* △

14886 **Cum îĭ dracu, aşă'ĭ şi tată-sĕŭ.**

G. MADAN. *c. Boscona, ţin. Orheĭu, Basarabĭa.*

* △

Cum dracu, cum tată-sĕŭ (so).

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14885.

* △

14887 **Unul trage la dracu şi altu la tată-sĕŭ (so).**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arata desbinarea între două persóne.

14888 **Dracul care îl învaţă[1])**
Iĭ dă faptele pe faţă.

A.PANN, II, p. 32 — HINŢESCU, p. 49.

[1]) A. Pann. — de faţă.

Te împinge la rele și tot el îți dă faptele în vilég.
A se vedé snóva de la No. 14887.

14889 **Treĭ lucrurĭ pórtă dracul: sulă, ipîngea și tóbă.**

A Pann, II, p. 32.

* △

Treĭ lucrurĭ pórtă dracul: sulă, ipingea și tobă.

D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți. j. Covurluiu.*

Acelaș înțeles ca la No. 14890. Cu *sula* împunge, ațîța pe ómenĭ la rele; cu *ipingeaua* acopere fapta rea (maĭ ales precurvia) după ce s'a facut; și când vinovații sunt asupra faptuluĭ (în flagrant delict), îĭ descopere și sună dintr'o *toba*, ca să se adune lumea și sa vada.

POVESTEA VORBII

Spun betrâniĭ, de când vacul
Că treĭ lucrurĭ pòrta dracul:
Sula, ipîngea și tòba,
Cu care el dă de glòbă.
Cu sula îl îmboldesce
Și fa! fă! îĭ poruncesce.
Ca eu, să nu pațĭ chelbéoa
Te 'nvelesc cu ipîngéoa.»
S'așa daca 'l săvîrșesce
Și el dacă 'l învelesce,
Incepe atuncĭ îndată
Tòba în sobor s'o bată,
Cum și cu 'naltă strigare,
Dice: «Venițĭ mic și mare,
Și vedețĭ ce stătu dracul
Sa 'nvețe p'acest, saracul.»

A. Pann, II, p. 32.

* △

14890 **Aducĭ pe dracul cu lăutarĭ în casă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 105. — Ilie Hocĭotă. *înv. c. Seliște, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

* △

Aducĭ pe dracul, în casă, cu lăutarĭ, și apoĭ nu'l poțĭ scóte cu o mie de popĭ.

I. Creanga, *Conv. Liter*, IX. p. 28; *Pov.*, p. 161. — P. Gârboviceanu, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.* — E. I. Patricĭu, *înv. c Smulțĭ, j. Covurluiu.*

* △ *Bagĭ pe dracul, în casă, cu lăutarĭ, şi nu'l poţĭ scóte cu sute de arhĭereĭ.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 450; *Unch. Sfăt.*, p. 101. — P. GÂRBOVICEANU. *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Bagĭ pe dracul, în casă, cu lăutarĭ, şi nu'l poţĭ scóte (nicĭ) cu arhĭereĭ.*

HINŢESCU, p. 48. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 166 — P. GÂRBOVICEANU, *prof Cl. VII, Semin. Buc.*

Cu lăutarĭ şi cu masă
Aducĭ pe dracu în casă.

A. PANN, II, p. 111. — HINŢESCU, p. 88. — B. P. HAŞDEŬ, *Traĭan 1869*, p. 256. — S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 228.

Cu lăutarĭ şi cu tóba
Aduseĭ, în casă, glóba.

A. PANN, II, p 111. — HINŢESCU, p. 88.

Vezĭ *Lăută, Lăutar.*

1° Sĕ dice când bietul Român nu a nemerit'o cu însurătórea.

2° Maĭ rar; când dintr'o glumă ne vine vre-o supĕrare.

«Mĕ tem nu cum-va să'mĭ ĭeu pe dracul după cap, *să'l aduc cu lautarĭ în casă, şi pe urmă să nu'l pot scóte nicĭ cu o mie de popĭ*». — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 161.

Chi è imbarcato col diavolo, ha a passare in sua compagnia. [1]

Prov. Tosc.

Es ist leicht den Teufel ins Haus laden, aber seiner abkommen ist schwer. [2]

Prov. Elveţ.

---

[1]) Cine s'a suit in barca cu dracul, trebue sĭ trécă în societatea luĭ.

[2]) E uşor să poftescĭ pe dracu în casă, dar pe urmă e greŭ să scapĭ de dînsul.

He that takes the devil in to the boat, must carry him over the sound. [1])

Prov. Engl

14891 **Svetu èn basaèrica, ma dracu èn casa.** [2])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Impotriva femeïlor.

14892 **Dracu crapă când facï bine.**

GR. JIPESCU. *Opinc.*, p. 115. — DR. GASTER, *Lit. Pop.*, p. 216.

Căcï el se bucură numaï când facï rĕŭ.

14893 **Când crapă dracul dĕ necaz? când sĕ bese morţii.**

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 34. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Când geme mortul, şi dracul móre de necaz.

A. PANN, III, p. 51. — HINŢESCU, p. 111.

Insemnéză cele dĕ mare mirare, când vin dĕ la ceï maï proştï (GOLESCU).

14894 **Nicï dracul maï întâiŭ**
Nu'ĭ dă de căpĕtâiu.

A. PANN, III, p. 65. — HINŢESCU, p. 49.

Pentru cel făţarnic.

14895 **Pĕ dracul înveţi să 'nnóte?**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

1⁰ Sĕ ḑice când dăm povaţă celuí cumplit (GOLESCU).

---

[1]) Când aï pe dracu în corabie, trebue să trecï cu dînsul strîmtórea.
[2]) Sfântu în biserică, dar dracu în casă.

2[0] Sau celuĭ care scie maĭ bine decât tine.

Se scie ca draciĭ locuesc în ape, maĭ ales în cele stătatóre.

Au poisson à nager ne monstre.

Mimes de Baïf, XVI-e Siècle.

* △

14896 **Nu învĕţà pe dracul a înnecà copiĭ.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 14895.

* △

14897 **Nu învĕţà pe dracu cum sĕ înţarcă copiiĭ.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14896

* △

14898 **Inveţĭ pe dracu să dé cu puşca.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158; III, p. 127. — Iul. Vulcănescu, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.* — Al. Petrescu, *ing. j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 14897.

* △

14899 **Dracul pórtă tichie.**

C. Teofănescu-Gribincea, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.* — G. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Nemţu.* — G. P. Salviŭ & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — Gr Poienaru, *ing. j. Buzeŭ.*

Adică are puterea de a se face ne-veḑut.

«S'a facut ne-vĕḑut prin hăţiş, *par'că aveà tichia draculuĭ în cap.*» — I. Ghica, *Scrisorĭ*, p. 284.

14900 **Să te păzescĭ de a te jucà cu tichia draculuĭ.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 115.

Veḑĭ *Tichie, Ur*.

Adică de ce ne póte vătĕmà.

* △
14901 **Nu te gĭuca (jucà) cu dracu.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 722. — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Tichie.*

Acelaş înţeles ca la No. 7905.

* △
14902 **Nicĭ el ca dracul, dar nicĭ dracul ca el.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — P. Gârboviceanu, *Sc. Norm. Cl. VI, Bucurescĭ.*

Celuĭ urît din fire sau rĕŭ îmbrăcat.

*
14903 **Fă-te tovarăş cu dracul,**
Până trecĭ cu el (dînsul) lacul.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 79; *Fab.*, p. 121. — Hinţescu, p. 189. — A. Petrescu, *ing. j. Argeş.*

* △
Fă-te frate cu dracu,
Până ce trecĭ lacu.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △
Fă-te preten cu dracu,
Până veĭ trece lacu.

V. Sala, *dasc. c. Hinchiriş, comit. Bihor, Ungaria.*

* △
Fă-te frate şi cu dracu, până trecĭ balta.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Cloşanĭ, j. Mehedinţĭ.*

Fă-te frate şi cu dracu până trecĭ gârla.

Idem, *Calen. Rom. 1892.*

* △ *Fă-te cu dracu tovarăş, până trecĭ puntea.*

A. Pann, III, p. 29. — A. Gorovei, j. *Sucĭava.*

* △ *Te facĭ cu dracu tovarăş până trecĭ puntea.*

Ilie Hocĭotau, *teol. c. Sĕlişte, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.*

* △ *Fă-te frate cu dracu până trecĭ puntea.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Comănița, j. Olt & c. Zavoenĭ, j. Vâlcea.* — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşița, j. Dîmbovița.* — I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — Gr. Poĭenaru, *c. Rassa, j. Ialomița.* — E. I. Patricĭu & G. P. Salviu. *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Fă-te frate cu dracul, până veĭ trece puntea.*

Conv. Liter., *XII*, p. 203. — P. Ispirescu, *Rev. Ist*, III, p. 381; *Leg.*, I, 1872, p. 171. — P. Gârboviceanu, *prof. Sem. Buc. Cl. VII.* — Tinca Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* △ *Şi cu dracul să fiĭ prietin până ce'ĭ trece puntea.*

Teodorescu-Chirileanu, *înv. j. Sucĭava.*

* △ *Fă-te prietin şi cu dracu pân ce'ĭ trece puntea.*

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava* — G. Onisor. *prof. c. Dobrovĕț, j Vasluĭu.*

* △ *Inchină-te draculuĭ până ce'ĭ trece podu.*

C. Madan. *c. Truşenĭ, țin. Chişĕneŭ, Basarabia.*

Fă-te cu dracul un fel
Până treci puntea cu el.

A. PANN, *Fab.* II, p. 121.

*

Fă-te cu draclu soț, până s'treçĭ puntea.

I. COYAN, *prof. c. Băésa, Epir.*

Fă-ți soț cu draclu, până s-treçĭ puntea.

PER. PAPAHAGI. *Zweit. Jahres.*, p. 173.

In primejdie te-slujĕscĭ de ajutorul orĭ şi căruĭ, chĭar de aceĭ carĭ nu'ţĭ sunt pe plac.

VISUL ZUGRAVULUĬ

Odată mĭ'-a povestit
Un zugrav bĕtrân, cinstit,
Că pe la un iad grozav
Când lucrà ca un zugrav,
Nóptea iĭ veni în vis
Velțevut. ş'aşia i-a ḑis:
Eŭ fórte de mult doresc
Un zugrav sà 'mbogăţesc
Numai de m'ar ascultà
La ce iĭ voiu aretà.
Aşa dar tu de voescĭ
O comóra să găsescĭ
Te poftesc ca câţĭ la dracĭ
Verḑĭ şi albastri să facĭ,
Nu tot negri, întunecaţĭ.
Şi de veĭ face cum ḑic
Nu te pagubescĭ nimic.
Şi ţişti. arata pe loc,
O comóra într'un loc.
Dicênd acésta îl salta.
Şi din somn îl deşteptà.
El gândind în aşternut
La visul ce a veḑut
S'a sculat 'ndata sus
Şi nevesti luĭ i-a spus.
Acésta s'a bucurat
Ca de un adeverat
Ş'a ḑis: ḑeŭ aşa să facĭ,
Bine ar fi să 'l împacĭ
Ce scii ? póte va împlini
De 'l veĭ împrieteni.
E un cuvînt bĕtrânesc
Care maĭ toţĭ îl vorbesc:

Fă-te tovarăş cu dracul
Pána treci cu dînsul lacul; (sau)
Fă-te cu dracul un fel
Până treci puntea cu el.
Acésta dar ea dicênd
Şi barbatul ascultând,
S'apucat ş'a zugravit
Dracul cum 'i-a poruncit.
Deci a doua nópte 'n vis
Arĕtându-se i-a dis:
Bravo, ca m'aĭ ascultat
Facênd cum te-am învețat.
Gatesce-te dar de drum,
Şi haĭ cu mine acum,
Indata ca un năluc
La comóră să te duc.
Acésta dracul dicênd
Şi pe zugrav ardicând,
Ca un sbor mergênd pe sus
La o câmpie l'a pus,
Şi arĕtându'ĭ un loc
I-a dis: te cinstesc boboc,
Intr'acest loc care îl vedĭ,
Tocma acum unde şedĭ,
De veĭ sapa pân la piept
Găsescĭ numaĭ galbinet,
Şi fiind că'n ăst ocol
Este peste tot câmp gol,
Şi nu gasescĭ nicĭ un lemn,
Sau vr'o piétră să puĭ semn,
Eu pâna me voiŭ suci
Tu 'ngrab pune-te aci
La locul ce'țĭ aretaiŭ
Şi 'nfige pe el un paiu,
Să'l poci bine nemeri,
Mâine când 'l veĭ zări.
Aşa dar el ascultând
Şi ca în câmpie stând
Pântecele'şĭ deşertă
Şi 'ndată se deşteptă.
Nevasta l'a întrebat:
Frate, spune-mĭ ce-aĭ visat?
El saracul amețit,
Pățind ce n'a maĭ pățit,
Incepu a şuera
Şi pe dracul a 'njura.
Nevésta luĭ facea haz
Şi el crepà de necaz.
Dicênd: Uita-te sĭ vedĭ
Şi visuluĭ să maĭ credĭ?
Ea, acésta a rĕspuns:
Visul teu mie de ajuns.
Eu me 'nvețaĭ sa păzesc
Cuvîntul cel betrânesc
Nicĭ sa vedĭ vr'o dată drac,
Nicĭ cruce de el sa'mĭ fac.

Mulţĭ, ceva dacă visez
Când sĕ deştept să 'ntristez,
Spun visul îl talmăcesc,
In tot chipul îl sucesc;
Dar bĕtrânii care ḑic
Că *visul nu e nimic*,
Şi maĭ au eĭ un cuvînt
Care la toţĭ îl cânt
Flămânḑiĭ visez mâncând
Şi setoşiĭ apă bĕnd.

A. PANN, *Fab.*

14904 * **Saĭ, şi în spetele draculuĭ, până veĭ (îĭ) trece gârla.**

V. A. FORESCU. c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14903.

14905 * △ **Iea pe dracu în braţe până trecĭ gârla (puntea).**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14904.

14906 * **Drac aĭ cumpĕrat, drac aĭ luat.**

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 14890.

Qui diable achète, diable vend.

GABR. MEURIER, *XVI-e Siècle.*

14907 * △ **Sĕ spărie (sparĭe) dracu de umbra luĭ.**

V. BRATU, *stud. comit. Alba Infer., Transilvania.*

Pentru cel rĕu.

14908 * △ **A strănutat dracu, când s'a născut.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Despre ceĭ ce au sa ducă tóte din greŭ, aŭ să lupte cu multe nevoĭ pentru traiu.

Românul, dacă a gândit sau vorbit ce-va şi strănută, crede că aceïa e adevěrat, sau se împlinesce, dupa cum cugetarea saŭ vorba se refera la trecut saŭ la viitor.

* △
14909 Dracul nu face bisericĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 122. — EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocănescĭ-Marginenĭ. j. Ialomiţa.* — P. GÂRBOVICEANU. *prof. c. Costescĭ, j. Argeş.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

*
Dracul nu face bisericĭ, nicĭ puţurĭ (pe) la rĕspântiĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163; *Leg.*, p. 205.

Dracul nu face pomenĭ, nicĭ punţĭ, nicĭ uşĭ dĕ bisericĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

* △
Dracul nu face punţĭ şi bisericĭ,
Ci întinde curse şi pĭedicĭ.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 23; I, p. 78. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Cl. VIII.*

Dracul nu face punţĭ şi bisericĭ,
Ci întinde curse şi pedicĭ.

HINŢESCU, p. 49.

Draclu nu façe bisérică, neçe punţĭ, ma bagă chédiçĭ.[1])

ANDREĬU AL BAGAV, *Aleg.*, p. 99.

Draclu punţî nu façi, ma chadiçĭ bagă (punţî aspardzi.[2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit Jahres.*, II, p. 154.

---

[1]) Dracul nu face biserică, nicĭ punţĭ, dar bagă pĭedicĭ.
[2]) Dracul punţı nu face, dar pĭedicĭ bagă (punţĭ dărîmă).

1⁰ Arată faptele celor rĕĭ (GOLESCU).
De la un om rĕŭ, rĕŭ să aștepțĭ.
2⁰ Când se întîmplă cuĭ-va o nenorocire.— *J. Covurluiu.*
3⁰ Când cine va face o greșélă mare, fără voiea luĭ. — *J. Ialomiță.*

Mulțĭ lasă, cu limbă de mórte, ca, după săvîrșirea lor din viéță, să se facă punțĭ și podurĭ, puțurĭ saŭ fântânĭ, pe la drumurĭ, pentru ca călĕtoriĭ, trecĕnd pe dînsele, saŭ rĕcorindu 'șĭ sufletul cu apă, sa ḑică: Dumneḑeŭ să 'l ierte, să fie de sufletul celuĭ ce l'a facut. Dracul de ce ar face asemenea lucrurĭ? Ar face ast-fel un bine, el care face numaĭ rele, și de alt-fel, fără nicĭ un folos pentru dînsul, căcĭ sciut este că nu are suflet.

* △
14910 Dracu nu face crucĭ de biserică.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vaslutu.*

Acelaș înțeles ca la No. 14909.

* △
14911 Dracu nu face mănăstire.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △
Dracu nu face mănăstirĭ.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 14910.

14912 Dracu nu aude predichele.[1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8

De geaba dau sfaturĭ bune celuĭ rĕu.

* △
14913 De frica luĭ Dumneḑeŭ, dracu a început a face fântânĭ și podurĭ.

V. A. FORESCU, *c. Broștenĭ, j Dîmbovița.*

---

[1]) Dracul nu aude predicele.

Când cel rĕŭ sĕ pórtă bine, de frică.

* △
14914 'I-a dat dracul cu códa pe la nas.

V. Râmbu, *înv. c. Brănescĭ, j. Suciava.*

Sĕ ḑice de omul supĕrat.

*
14915 Când vedzĭ draclu, atumçea ti 'nclinĭ la Hristolŭ.[1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Când eştı strîmtorat, în nevoe numaĭ atuncı te gândescĭ la óre-cine.

* △
14916 Pe dracu a căutat, pe dracul 'l-a găsit.

A. Pann, II, p. 95.—G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Pe dracul a căutat,
Pe dracul 'l-a aflat.

Hinţescu, p. 50.

1⁰ Când păţim óre-ce în urma faptelor nóstre.
2⁰ Sĕ ḑice maı ales pentru căsetorii.

14917 Cine nu caută pe dracul ĕl găsesce, dar cine ĕl caută ?

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 81.

*
Cine nu caută găsesce pe dracul; dar cine 'l caută?

A. Pann, II, p. 28. — Heliade-Rădulescu, *Tand.*, p. 55. — Hinţescu, p 31.

* △
Cine caută pe dracul în tot-dé-una îl găsesce.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

---

1) Când veḑĭ pe dracul, atuncĭ să te închinı la Hristos.

Sĕ ḑice pentru ceı ce 'şï caută beleaua lor însuşï eı, fără nicï o pricină (Golescu).

14918 * △ **Caută pe dracu şi nu 'l găsesce.**

V. A. Forescu, *c. Folticenï, j. Sucïava.* — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.*

E un buclucaş. caută pricină, dar o va păţì odată.

14919 * △ **Cauţï pe dracul cu chila 'n traistă, şi nu 'l găsescï.**

Gh. Albu, *elev. Sc. Norm. c. Schinenï, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 14918.

14920 * **A umblà după dracul.**

Laurian & Maxim, I. p. 55.

A 'şı cauta singur beleaua.

14921 **Dracu maï mun caca pre cupu maï mare.**[1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*. I, p. 8.

Adică se léga maï mult de ceï marı.

14922 * △ **Iesĕ dracu dintr'o bortă,**
Cu 'n papuc şi c'o cïobotă.

V. Ifrim, *elev. Sc. Norm. c. Corodescï, j. Tutova.*

Când se descopere dragostea dintr'un bărbat şi o femee.

14923 **De cât drac negru, maï bine drac alb.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 177; *Rev. Ist.*, III, p. 156. — Hinţescu, p. 120.

---

[1]) Dracul maï mult se cacă pe muntele maı mare.

De cât calugărul, tot mirénu e maĭ bun.

*
14924 **De cât drac alb, maĭ bine drac negru.**

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

Pentru femeie, aretându-se cât este de rea.

* △
14925 **Dracu alb, mâncă p'al negru.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14924.
2⁰ Câte odată: pentru a se arĕtà că ĭérna (drac alb) mănâncă tótă agonisélă de peste an.

*
14926 **Mufĭuzipsi daraclu ş'mutrésce vecĭili difterĭ.**[1]

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Când unuĭ înşelat i s'a înfundat şi luĭ, în cele din urma.
In unele localitaţĭ, în deosebı în Perivoli, barbaţiĭ pronunţa *darac,* ĭar femeile *drac.*

*
14927 **Drac mort n'a vĕḑut nimenea (vr'odată).**

A Pann, II, p. 160.—Hinţescu, p. 48. — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

* △
N'a vĕḑut nimenea nicĭ un drac mort.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*

* △
Drac mort n'am vĕḑut încă.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.,* III, p. 163. — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

---

[1]) A dat faliment (a remas moflur) dracul şi caută vechile catastifurĭ.

* △
Drac mort nu s'a vĕḑut.

T. Balașel, *preot, c. Stefanescĭ, j. Vâlcea*

*
Copil cu minte și drac mort nu se vede.

Gr. Poienaru, *ing., j. Buzeŭ.*

1° Când un copil, un bețiv, etc. cade fară sa 'șĭ faca vre un rĕu.

2° Rĕspuns ce se dă de unul care 'șĭ bate nevésta, celor de față care 'l sfatuesc să maĭ contenéscă, c'o póte omorî.

3° Se ḑice despre ómeniĭ rĕĭ, când scapă de la vre-o primejdie.

*
14928 Dracul nu îmbĕtrânesce.

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Covurluĭu.*

Dracul cât trăesce
Nu îmbĕtrânesce.

A. Pann, II, p. 159.—Hințescu, p. 49.

Pentru ceĭ carĭ stau tot abanos, și par mult maĭ tinerĭ de cât sunt.

*
14929 Dracul după ce a îmbĕtrânit, s'a făcut pusnic.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Pentru cel care se pocaesce la betrânețe, când puterile nu 'l maĭ ĭérta să facă rele.

Quand le diable devient vieux il se fait ermite.

Prov. Franc.

Il diavolo, quand' è vecchio, si fa romito.[1])

Prov. Ital.

[1]) Dracul, când e betrân, se face pusnic.

Wenn der Teufel alt wird, will er ein Mönch werden.[1])

Prov. Germ.

The devil was sick, the devil a monk would be.[2])

Prov. Engl.

Naar Fanden bliver gammel (syg), saa vil han wære Munk.[3])

Prov. Danez.

14930 * **Dracu când a îmbětrânit,**
Atuncĭ s'a călugărit.

I. ARBORE, *ing. j. Buzěŭ.* — AL. PETRESCU, *c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 14929.

14931 * △ **Ţĭ-e milă de dracu şi el scóte córne.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Când ţi-e milă de unul care, maĭ târḑiŭ, îţĭ va face necazurĭ multe.

14932 **Hrănescĭ pe dracul fără să sciĭ cu cine aĭ de-a face.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 236.

Acelaş înţeles ca la No. 14931.

Veḑĭ PHÆDRU. *L. IV, f. 18.*

14933 * △ **Câte crucĭ veĭ face, dracul tot la spate şade.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

---

1) Când dracul îmbetrânesce, vré să se facă pusnic.
2) Dracul era bolnav, dracu vru să fie călugăr.
3) Când dracul îmbetrânesce (se îmbolnăvesce), vré să fie calugar.

Duşmanul, saŭ cel rĕŭ, nu'ţĭ dă pace, orĭ-ce aĭ face ca să scapĭ de dînsul.

* △
14934 **Draculuĭ nu'ĭ pasă daca facĭ una saŭ maĭ multe crucĭ.**

V. A. Forescu, *c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 14933.

14935 **Să te ferĕscă Dumnedeŭ de dracul botezat; căcĭ de dracul ne-botezat, te închinĭ şi fugĭ, ĭar de dracul botezat te închinĭ, şi el dă peste tine.**

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

Adică omul e maĭ rĕŭ de cât dracul.

14936 **Daca am pus pe dracul în sac, voĭu pune şi pe mumă-sa.**

I. Slavicĭ, *Conv. Liter.*, IX, p. 124.

Vrĕnd să arete că unul a înşelat pe alţiĭ maĭ şireţı de cât acela despre care este vorbă.

* △
14937 **Vorbescĭ de dracul şi el e din deraptul tĕŭ.**

I. Moldovan, *c. St. Miclauş, comit. Tîrnava-Mica, Transilvanĭa.*

Vedĭ *Lup.*

Acelaş înţeles ca la No. 2004.

*
14938 **Şi dracu se satură tot cu aceeaşĭ bortă.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când se satură şedĕnd tot într'un loc tot cu aceeaşĭ persónă.

14939 **Judecă pe dracul îl scóte şi dator.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104.

Iţĭ judecă pe dracul, şi ţi'l scóte şi dator.

HINŢESCU, p. 49.

Pentru om şi în deosebi pentru femeia şirétă şi rĕutaciósă.

* △
14940 **A ḑis dracul şi s'a făcut.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I. p. 228. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 189: *Pov.*, p. 250. — I. VEJA. *prof. Alexandria, j. Teleorman.*

Pentru omul isteţ şi născocitor.

* △
14941 **Cine pune cu dracu 'n plug scóte boiĭ fără córne.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Adică cine face tovărăşie cu ceĭ reĭ.

14942 **Nu'ţĭ băgà 'n cârd cu dracul.**

A. PANN, III, p. 25. — B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 2318.

Adică cu ceĭ rĕĭ, căcĭ veĭ suferi multe ne-ajunsurĭ.

* △
14943 **Nu te pune cu dracu.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 14942.

* △
14944 **Puĭu, chĭar de drac, şi tot e frumos.**

D-na Z. JUVARA, *c Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Şi dracu pare frumos, când e tînĕr.

V. A FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Orĭ-ce copil mic pare frumos.

14945 * △ **Lucru draculuĭ în casa popiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 41. — HINȚESCU, p. 93. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 175. — V. A. FORESCU, *c. Fălticenĭ, j. Suciava.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.* — *Maĭor* P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ. j. Ilfov.* — ILIE HOCIOTĂ, *c. Sĕliște, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.*

Vedĭ *Popă.*

Se dice când sĕ urméză óre-ce netrebniciĭ unde nu se cuvine (GOLESCU).
Se întîmpla ce-va unde nu te așteptaĭ.

14946 * △ **Lucru draculuĭ în casa nănașuluĭ.**

IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa. comit. Arad, Ungaria.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Popa.*

Pentru o familie, un ném unde lucrurile nu merg bine; în care toți se cértă mereu.

14947 * **M̃ic drac, țâruhe marĭ.**[1]

ILIE GHICU, *prof c. Abela, Epir.*

Când un om de nimic, îșĭ dă aerul de om însemnat.

14948 **Dusi aghĭu să 's facă, di draçĭ nu pŭtu s-ascapĕ.**[2]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

Când faptele unuĭ om nu corespund cu intențiile saŭ cu spusele luĭ.

Ἐπῆγε γιὰ ν' ἁγιάσῃ, κ'-ἐξεπάγιασε.

Prov. Neo-Grec.

[1] Mic drac, opincĭ marĭ.
[2] Vroĭa sfânt să se faca, de dracĭ nu putu sa scape.

14949 **Draclu ti 'nvéță s-furĭ, ma nu şi s-ascundzî.** [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

Când unul caută să arunce vina pe un altul, îĭ arĕtăm, prin acéstă vorbă, că are, şi dînsul, partea luĭ de rĕspundere.

14950 **Dracul, cu muerile face rĕsboĭu călugărilor.**

Pravila de la Govora, p. 92.

A se reaminti Adam şi Eva, Samson şi Dalila, etc.

14951 **Dracul în baltă.**

DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.*, p. 155. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2401.

Drac din vale.

DR. WEIGAND, *Arom.*, II, p. 121.

Aşa numesc, Moldoveniĭ, spiritele ne-curate carĭ locuesc în ape (D. CANTEMIR).

A se observa că *drac* vine de la δρακειν, δρακων, *draco* adica animalul cu vedere agere, în urmă şérpe care trăesce în apă. Vedĭ *Semasiologia*, p. 267.

14952 **A jucà dracul în inima cuĭ-va.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 112.

A se gândì tot la rele.

14953 * **Par'că îĭ şoptesce dracu la ureche.**

A. PANN, I, p. 167. — HINŢESCU, p. 48. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Par'că 'ĭ spune dracu la ureche.*

IULIU GROFŞOREANU, c *Gabaşa*, *comit. Arad*, *Ungaria.* — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 256.

---

[1]) Dracul te învaţă să furĭ, dar nu să şi ascundĭ.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 14952.
2⁰ Pentru cel şiret, deştept, care scie să se păzéscă.

«Dracul de smeŭ, cel d'al şéptelea, pe semne că nu era el tocmaĭ atât de nataflete, cacĭ *par'că'ĭ spuse dracu la ureche* ce prăpăd li se gătesce, acolo înauntru, că nu'ĭ veni să intre, şi fugi.» — ISPIRESCU, *Leg.*, p. 256.

14954 Cu gândul draculuĭ.

A PANN, *Pov. Unch.*, p. 17. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, p. 159.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 14953.

14965 * Meşter îĭ dracul.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1421 & 1547; *Conv. Liter.*, VII, p. 415 & XIII, p. 234.

Vedĭ *Dumnedeŭ*.

Arată puterea draculuĭ. Remaşiţe din vechile credinţe bogomilice.

14966 * 'L-are 'mpróstu (cu tuti córne) tu pântic. [1])

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

Are pe dracul într'însul, e un reu, un pecatos.

14967 * Ochiu draculuĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 284 & 924.

Vedĭ *Ban*.

Adică banul, care îndémnă pe om la rele.

14968 * △ Se bat dracii în capete.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu*.

Când în acelaş loc, şi în acelaş timp, sĕ execută, sau sunt maĭ multe treburĭ de facut.

[1]) Il are în piciĭóre (întreg) (cu tóte córnele) în pântece.

14969 * △ **N'a rupt dracul de géba opincile, până 'ĭ-a adunat.**

G. P. SALVIŬ. *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice de o casătorie, de o tovărăşie saŭ adunare, în care toţı părtaşiĭ sunt de o potrivă reı.

14970 * △ **'Şĭ-a spart (rupt) dracul opincile.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 172. — HINŢESCU, p. 137. — V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.* — P. GÂRBOVICEANU. *prof. Cl. VII, Semin.* — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Marginenĭ, j. Ialomiţa.* — G. POBORAN, *înv. j. Olt.* — L. ŞĂINEANU, *Semas.* p. 359. — N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sudiţĭ, j. Ilfov.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j Covurluĭu.* — GR. POĬENARU, *j. Buzeŭ.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

Işĭ sparge dracu opincile.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 10 & 12; I, p. 51 & 52. — HINŢESCU, p. 49. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 116.

A 'şĭ sparge dracul opinciĭ.

BARONZI, p. 47.

1⁰ Când dupa staruinţă îndelungată, cu mare greutate se îndeplinesce scopul propus, isbutesce.

De pildă: cauţı un lucru şi 'l găsescı.

2⁰ Când cine-va nu póte face vre-un rĕu altuıa, adică nu are cine sa'l ajute, şi nu isbutesce.

Se ḑice că dracul, când se vede învins, îşĭ rupe opincile, chĭar şi cu dinţiĭ.

3⁰ Când se însoţesc doĭ inşĭ, de opotrivă reĭ, se ḑice că dracul 'ĭ-a căutat şi 'ı-a împreunat, şi nu 'şı-a rupt opincile de géba până 'ı-a găsit.

4⁰ Când cine-va face vre-un rĕu se ḑice că dracul şi-a spart opincile, alergând să 'l îndemne a comite faptul.
5⁰ Când se află faptele rele ale unuĭ om, fapte pe care le a ţinut mult timp ascunse.

Se duse la dînsa, pricina 'ĭ spune,
Că n'a fost putinţa pe eĭ a supune
Ḑicênd: sciĭ ca este un graĭu de când vacu,
Că'şĭ *sparge* cu vreme *opincile dracu?*
Ia numaĭ, privesce opincile mele
Ce se trenţuiră in miel petricele
Şi tot nu pot încă sa bag între dînşiĭ
O intrigă mică, şi să 'mĭ rîd de dînşiĭ.

A. PANN, *Eliţ.* 1880, p. 12.

14971 * △ **Pe unde 'şĭ a spart dracul opincile.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Adică departe.

14972 * △ **O să 'şĭ rupă dracu piciŏru.**

D-na MARIA BERBA, c. *Urlaţĭ*, j. *Falciŭ*.

O să se ispravéscă odată cu reul acesta, şi va fi bine.

14973 * △ **Maĭ mare drac de cât draciĭ.**

AVR. CORCEA *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*.

Om fórte şiret, fórte reu.

14974 * **A fi jucat la nunta draculuĭ.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Se ḑice de un om reu.

Mie încă 'mĭ spunea, un hetiu dĕ moş, c'a auḑit şi el pe strebunu luĭ, că *ar fi jucat la nunta draculuĭ.* Adicatile ca dracu 'şĭ aduse aminte, intr'o ḑi, de pĕ plóĭe, să se 'nsóre, se 'şĭ ĭeà o muĭere, şi să facă fete; sa le mărite; şi pĕ gineriĭ luĭ să 'ĭ ducă în pustiu loc împreună cu dînsa. Aşa işĭ lua pe nedreptatea de femeĭe, cu care facu şépte fetişcane; şi ăliĭ d'intâĭ iĭ era numele trufia, şi o mărita de pĕ ómeniĭ aĭ marĭ. A d'a doua era scumpetea, şi p'aĭa o dete de pe

poporul dĕ rînd. A d'a treia erà înşelăciunea şi o căsători cu ţĕranĭ. A d'a patra erà pisma şi o mărită dĕ pĕ meşterĭ. A d'a cincea erà făţăriĭea şi o mărită de pĕ feţili bisericescĭ. A d'a şésa erà 'nălţarea şi o trimise 'n mulerĭ. A şéptea erà curvia şi p'asta nu vru so însoţéscă, ci o ţinu în casa dînsuluĭ, şi căruia 'ĭ trebuie, intră acolo şi 'ĭ este ginere moştenitor.» — GR. JIPESCU, *Opincar*.

* △

14975 Se însóră dracul.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*. — GR. POĬENARU, *ing.* j. *Buzĕŭ*.

Vedĭ *Strigoĭu*.

Când plouă şi tot de odată e sóre.

* △

14976 Işĭ bate dracul nevésta.

JUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria*. — I. ARBORE, *ing. j. Buzĕu*. — GR. POĬENARU, *ing c. Rassa, j. Ialomiţa*

Vedĭ *Strigoĭu*.

Acelaş înţeles ca la No. 14975.

C'est le diable qui bat sa femme et qui marie sa fille.

Prov. Franc.

* △

14977 A mâncat din pomana draculuĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 230. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c Smulţi, j. Covurluĭu*. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeş*.

* △

A mâncat la pomana draculuĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 1:5. — V. RÂMBU, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa*.

Vedĭ *Spîn*.

Sĕ ḑice celor spânĭ, în bataie de joc.

LEGENDĂ

O lată dracul n'avu de lucru, şi se gândi cum să'şĭ maĭ bată joc de ómenĭ. Neavînd de ce se maĭ legà, se legă de barba şi musteţile ómenilor. Îşĭ puse în gând să facă ca ómeniĭ să nu maĭ aĭbă barbă

și mustățĭ, ca Dumnedeŭ, căcĭ Dumnedeu are barbă și mustețı. Ce să facă, cum să drégă? Pregati o masă mare și dete vîlvă în țéră, că are să facă și el o dată o pomană mare, să se ducă vestea. Dar muerĭ sa nu vie la masă, căcĭ în némul dracesc nu sunt muerĭ; și n'are cuĭ să fie pomană dacă or veni și muerĭ. Aședă masa în diua hotarîtă, și sĕ adună multă lume, tot bărbați unul și unul, cu barbile marĭ și stufóse, și se aședară la masă. Mâncară și sĕ săturară. Dar, ce să vedĭ? A două di toțĭ ómeniĭ remasera fără barbă și mustĕțĭ! Dracul, când a făcut el biserică, ca să facă și atuncĭ? El gatise bucatele asa că, orĭ unde ar fi ajuns cevà din ele făcea sa cadă pĕrul. Și cum atuncĭ ómeniĭ nu mâncau cu lingura, ci cu mâna, s'aŭ făcut bleasc pe la gură, și-și maĭ netejıau și bărbile cu mâna și-șĭ maı făceaŭ și mustățile așa frumos și resucite, umplêndu-se peste barbĭ și mustațĭ. Așa că a doua di, când se sculară bieții creștini, le remasera barbile și mustățile flotocóce-flotocóce în așternut, remânênd ca muıerile. Ceĭ care nu se prea mânjiseră rĕu, tot le-a maĭ remas câte un fir, icĭ și colea.

Și d'atuncĭ, toțĭ ómeniĭ câțĭ aŭ eșit din némul celor ce au mâncat din pomana draculuĭ, sînt și vor fi spânĭ, cât o fi lumea lume.

După alte variante, lingurile, pe care dracul le-a pus, la locul fie-căruĭ, când a dat pomană, eraŭ fórte lungĭ, de un cot și maĭ bine. Vroıa necuratul să'șı bată joc de bieţiĭ Românĭ. Cum trebuıa să mănânce? In cele din urmă și'au dat unul altuıa peste masă. Ci, din causă depărtăreĭ, fie-care ne-putênd duce lingura tocmaĭ bine la gura celuĭ din faţă, a vĕrsat bucatele, pe lângă gură și așa că, bucatele fiind ferbințĭ, le-aŭ cadut ómenilor, mustățile și barba.

Vedĭ Creangă, *Pov.*, p. 198; L. Șăĭneanu, *Basmele Române.* p. 18. 19. 334. 345. 354. 450. 484. 487. 497.

Map badezet gand eol merc'h.[1])

Prov. Breton.

Chi a l'a da fe con ii gram. ch'a pia soe mesure.[2])

Prov. Piemontez.

Quien el diablo hà de engañar de manaña hà de madrugar. [3])

*Prov. Spa*ı.

Wer mit dem Teufel essen will, muss einen langen Löffel haben. [4])

Prov. Germ.

---

[1]) Băıat botezat cu unt-de-lemn (mir) pentru fete.
[2]) Cine are a face cu dracul, trebuĭe sa'șĭ ıea mesurile.
[3]) Cine vrea sa înșele pe dracu trebuıe să se scóle de diminéța.
[4]) Cine vré să manânce cu dracu trebuĭe să aıba o lingura lungă.

He has need of a long spoon that eats with the devil. [1])

Prov. Engl.

14978 **A mâncat la nunta dracului.**

BARONZI, p. 46.

Adică e spân.

14979 * △ **De pomana dracului.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică de géba.

14980 * △ **A'şĭ face pomană cu dracu.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.* — D-na ECAT. ZANNE, c. *Basesci, j. Falciŭ.*

Adică cu cine nu trebue, a face bine celuĭ care nu merită şi nu scie sa fie recunoscetor.

14981 * **A'l dà dracului pomană.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1534 & 1546.

A'l lasà pe séma draculuĭ, a nu se maĭ îngriji de cine-va.

14982 **A'l dà în burduful dracului.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 142.

Acelaş înţeles ca la No. 14981.

14983 * **A se duce dracului pomană.**

V. ALEXARNR , *Teatr.*, p. 269. — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 123.

1⁰ A se duce şi a nu se maĭ întórce.
2⁰ A se pierde, a se prapădì.

---

[1]) Aceluĭa îĭ trebue o lingură lunga care mănâncă cu dracu.

* △
14984 **Sărac e dracul (dracu).**

I. G. VALENTINEANU, p. 36. — D-na ECAT. ZANNE, c. *Băsesci, j. Tutova.* — ILEANA, c. *Țîțu, j. Fălciu.* — IULIU GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Bicaz, j. Nému.* — G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

* △
Săracu'i dracu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Numaĭ dracul e sărac, că n'are suflet.

HINȚESCU, p. 50.

1⁰ Rĕspunsul celuĭ căruĭ 'ĭ pare rĕŭ, când cine-va îĭ dice: saracu!

2⁰ In Banat, se dice pentru saraciĭ ceĭ ne-recunoscetorĭ, nemulțamitorĭ; cărora li s'a făcut un bine pe care 'l resplatesc cu reŭ.

Apoĭ despre săraciĭ leneșĭ carĭ, fără să lucreze, să ostenéscă însușĭ, spre a'șĭ câștigà cele trebuinciósе traĭuluĭ, vor să traiésca numaĭ din darurĭ.

Românul crede că dracul nu are suflet, de óre-ce sufletul e dat de Dumnedeŭ.

Aceeașĭ credință o aŭ Româniĭ și despre strigoĭ, carĭ ar fi nisce ómenĭ nascuțĭ cu códa, lipsițĭ de suflet șĭ avênd numaĭ un fel de abur, ca animalele, și care se apropie întru cât-va de *anima* a Latinilor.

Le diable est pauvre qui n'a point d'âme.

Recueil de Gruther.

* △
14985 **A trage pe dracul de códă.**

I. CREANGĂ, *Amint*, p. 150. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 81. — *Abeced. Ilustr.*, p. 26. — IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți. j. Covurluiu.* — ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.* — GR. POIENARU, *ing. j. Buzeŭ.* — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

* △ *A ţine pe dracul de códă.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vaslutu.*

* *'Mĭ acăţaĭ draclu di códă!* [1])

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.* — ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

* *'Mĭ acâţaĭ daraclu (draclu); lu alas, nu mĕalasă.* [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 153 *(Avdela).*

1⁰ Când se încurcă cine-va, singur, într'o afacere, şi nu scie cum se maı scape de ea, 'şı-a facut singur beleaua.

Teneo lupum auribus. [3])

Prov. Lat.

2⁰ A nu isbuti într'o afacere; a ajunge reŭ, a o duce în saracie.

A se asemenà cu: *a trage pisica de códa pe rogojina, se învîrtescĭ o mâţa de códa şi n'are de ce sa se prindă.*

E greu sa tragı pe dracul de códă cacĭ, ca şi pisica, se acaţă cu ghıarele de orı-ce. A nu se uĭtà că dracul e pazitorul comorilor.

Inţelesul, cel de al doilea, odinióră maı rar, a patruns cu totul în limbă. Il întîlnim şi la Creangă.

In Macedonia ḑicerea a pastrat înţelesul eĭ primitiv.

«Ar trebuì în tóta vıéţa lor, *sa traga pe dracul de codá.*» — I. CREANGĂ.

Tirer le diable par la queue.

Prov. Franc

---

[1]) Am prins pe dracu de códa!
[2]) Am prins pe dracul de códă: îl las, (dar nu me lasă.
[3]) Ţin pe lup de urechı

* △
14986 **A avé pe dracu în pungă.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescî, j. Vasluïu.* — E. I. PATRICÏU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțî, j. Covurluïu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — GR. POÏENARU, *ing. j. Buzeŭ.* — C. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Punga.*

Nu are nimic, e sărac de banĭ. Se maĭ ḑice, cu acelaș înțeles : *'ĭ-a intrat șérpele în pungă.*

Se scie că comorile pe care stă dracul sau șérpele se fac nevĕḑute.

Veḑĭ T. SPERANȚĬA, în *Contimporanul, Porestea poreștilor:* QUITARD, *Prov.*, p. 309.

Loger le diable dans sa bourse.

Prov. Franc.

* △
14987 **'Șĭ-a găsit dracu capacu.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Măgurele. j. Ilfov.* — IUL. VULCANESCU, *elev. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

* △
Găsesce dracu capacu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1º I s'a înfundat, a umblat sa facă reu și a dat peste unul care l'a potrivit.

2º Sĕ ḑice maı ales când soțiı sunt de o potrivă reı.

14988 **Șade dracul cu curu(l) pe baniĭ luĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 65; III, p. 81. — HINȚESCU, p. 48. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.* — V. SALA. *dasc. c. Vașcou, comit. Bihor, Ungaria.* — G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

* △

Şĕde ca dracu pe comóră.

H. D. Enescu. *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Veḑĭ *Comóră.*

Adică e sgârcit.

Românul crede că sunt comorĭ bune şi comorĭ rele. Cele rele sunt comorile carĭ, când le-aŭ îngropat stapânul lor, le a făgaduit draculuĭ. Iar cele bune sunt hărăzite draculuĭ.

Cine ascunde banĭ în pămînt, şi nu'ı scóte în restimp de nouĕ ḑile, dracu şéde pe eĭ, şi nu'ĭ maĭ gasesce nicĭ stapânul lor, nicı nimenĭ; cacĭ, când cine-va sapă ca să scótă o comóră rea, ea se lasă tot maĭ afund, sau cel ce pune mâna pe aceı banĭ muţesce.

Ceĭ carĭ vor să îngrópe banĭ, harăzîndu'ĭ draculuı procedéză în modul urmetor.

Se acopera vasul. sau legatura în care sunt strînşĭ baniĭ, cu remaşiţele unuĭ animal blestemând, ca comóra să nu se arate de cât la un om, femeıe saŭ copil, care va fi în anumite condiţiunĭ cuvîntate în blestem, de cel ce face comóra. Până atuncĭ acea comóră e pazită de drac care, pe lângă altele, are şi urmetórea însărcinare. In cas când comóra ar arde şi o va vedé, întîmplator, şi altă fiinţă de cât cea hotărîtă, care va pune şi semnul cuvenit pentru a o regăsì a doua ḑi, dracul, peste nópte, e dator să mute aıurea semnul pus, ast-fel că descoperitorul săpând nu gasesce comóra.

Comorile ard de treĭ orĭ pe an, în ajunul sĕrbatorilor marĭ, şi numaĭ nóptea, până la mıeḑul nopţiĭ pot fi vĕḑute. Când omul cu noroc a gasit comóra, atuncĭ, din baniĭ aflaţĭ, dă şi draculuĭ câte ce-va, sau, însa maĭ rar; vre-un suflet de copil. De obiceıu, dă banĭ pe carĭ îĭ pune în patru gropı resleţe, în apropıere de locul unde a găsit comóra. In orĭ-ce cas, baniĭ gasiţı nu aduc noroc omuluı, care trebue sa'ı cheltuĭéscă neapĕrat în curînd.

Bălaurul peste comóră, era, la Romanĭ o veche locuţiune provĕrbıală; veḑı *Cicerone*, *Philipp.*, XIII, 5; Marţial, XII, 53, 3; Apul. *Metam.*, 4, 9; Ovid. *Metam.*, IV, p. 647; Phædr., IV, 9, 3.

Prin urmare e probabil că de la Romanĭ şi de la Elinĭ, a trecut în mitologia nóstră poporană, rolul şérpeluĭ şi a draculuı de a pazi comóre. Veḑĭ *Etym. Magn.*, p. 2949.

De alminterea credinţa ca comorile sunt pazite de ba-

laurĭ (şerpĭ, saudracĭ) şi că aduc nenorocirĭ celor carĭ le găsesc, o întîlnim la multe popóre.

In *Nibelungennôt,* de pildă, vedem că un pitic, numit Andvari trăĭà în apa sub forma uneĭ stânce. Acest pitic posedà o comórá mare şi un inel *Andvara-naut,* care dà stăpânuluĭ sĕŭ puterea de a dobândì cât aur ar fi vrut. Ca să scape, Andvari dă până şi inelul, însa blestema de mórte pe acel care va stăpâni comóra luĭ. Abia Asenii aŭ dat comóra pe mâna luĭ Hreidmar, şi efectele blestemuluĭ încep să se arĕte. Fafnir şi Regin, cer de la părintele lor, o parte dintr'însa. Acesta nu vré, fecĭoriĭ luĭ îl omóră; Fafnir care e maĭ puternic, ĭea în stăpânire armele luĭ Hreidmar, spada luĭ Hrotti şi coĭful Ægishelm a căruĭ vedere înspăĭmântă lumea. După acésta gonesce pe frate sĕŭ, pune mâna pe comóra întrégă şi se culcă pe dînsa sub forma unuĭ *balaur,* în pajiştea Gnitaheide. Şi nenorocirile se ţin lanţ până la finele epopeei.

14989 * △ A fi comóra draculuĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Avere de furat. cum a venit aşa s'a şi dus.
2⁰ A fi pĭază rea.

Du diable vint au diable retourna.

Prov. Franc.

14990 * △ S'a spînzurat ca dracu 'n cânepă.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Adică de superare.

Dracul vrênd să trécă odată printr'o cânepişte, s'a încurcat într'însa, de désă ce erà, şi de necaz s'a spânzurat.

14991 * △ Şede ca dracu în cânepă.

A. Goroveĭ, *public. j. Sucĭava.*

Adică fórte încurcat şi superat.

14992 * △ **Şede ca dracu 'n spinĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14991.
Dracul fiind gol la trup, sĕ 'nţelege că trebuie să 'ĭ mérgă reŭ prin spinĭ.

14993 * △ **S'a pricopsit ca dracu 'n spinĭ.**

GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕu.*— G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Nemţu.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

1° A paţit o reŭ.
2° Muncesce fară spor, şi chiar da înapoi.

14994 * △ **Şede ca dracul pe mărăcinĭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Dogele, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 14992.

14995 * △ **A dat de dracu 'n stejerişte.**

GAVR. ONISOR, *prof. c Dobroveţ, j Vasluĭu.*

A facut ce a facut, şi în urma tot 'l-a prins.

14996 * **Prinde dracul, scóte 'ĭ ochiĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Prinde dracul şi 'ĭ scóte ochiĭ, daca poţĭ.

D-na EL. SEVASTOS, *Pov.*, p. 182

Vedĭ *Orb.*

Lucru ce nu se póte.

14997 * △ **Par'că a arat dracu cu eĭ.**

IULÏU GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*—P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Petresci, j. Gorj.*

* △ *Par'că a arat dracu mălaĭu cu dînsu.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*—G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.*

1⁰ Pentru ómenĭ urîţĭ la faţă.
2⁰ Saŭ jerpeliţı, sdrenţeroşĭ.
3⁰ Despre omul slab la trup, bicisnic, ne-putincĭos.

14998 * △ **'I-a perdut dracul mĕsura.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. j. Sucïava.*

Pentru cel care cresce înalt.

14999 * △ **A trăi ca dracul cu popa.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică rĕŭ.

15000 * **Se uĭta la el (ea) ca dracu la popa.**

A. PANN, II, p. 92.—HINŢESCU, p. 104.—GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adica urît, cacĭ nu se ıubesc.

15001 * △ **A se uĭtà la... ca la dracu.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Hâişa, j. Prahova.*

Acelaş înţeles ca la No. 15000.

15002 **Nu pociŭ scăpà de el ca de dracul.**

A. PANN, II, p. 159.

* △ *Nu pot (póte) scăpà de el ca de dracul.*

HINȚESCU, p. 49.—IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Când daĭ mereŭ de unul care nu țĭ-e drag, saŭ pe care nu aĭ vroi să 'l întilnescĭ.

15003 * **Sĕ ține după... ca dracul după călugăr.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 238.—M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Vedĭ *Scaŭn.*

Adică nu póte scăpà de dînsul.

15004 * △ **Sĕ ține după... ca dracu după popa.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Capu-Piscululĭ, j. Muscel & c. Comănița, j. Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 15003.

15005 * △ **Sĕ ține după... ca dracul după copil mic.**

A. PANN. II, p. 159 — HINȚESCU, p. 187. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 15004.

Se ține după mine n'ar fi să maĭ fie
Intocmaĭ ca dracul dupa copilul mic.

A. PANN.

15006 * △ **A umblà după ouĕ de drac.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Crețenĭ, j. Vâlcea.*

Adică în zadar, dupĕ lucrurĭ carĭ nu se pot găsì

* △
15007 **Fuge ca dracul de tămâe.**

A. PANN, III, p. 52.—HINŢESCU, p. 64.—I. IONESCU, III, p. 174.—ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* —AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat* — IUL. VULCĂNESCU, *c. Pelescï, j. Dolj.*

* △
Fuge de... ca dracul de tămâïe.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23.—HINŢESCU, p. 130.—I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 17. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 260. 324. 452.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 384.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Treï Craï*, p. 56. —V. A. FORESCU, *c. Folticenï, j. Suciava.*—D. POPA, *inst. c. Sinaïa, j. Prahova.* — C. NEGRUZZI, I, p. 249.

* △
Fuge ca dracul de tămâie.

I. HINU, *comit. Fagăraş, Transilvania.*

* △
Fuge ca dracu de tămuïe.

IULÏU GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

A se feri de ... ca dracul de tămâïe.

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, V. p. 140.

*
Fudze ca draclu di thimïamă.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Elbasan, Albania.*

Vedĭ *Reu*

Adica a se feri, a fugi de ce-va sau de cine-va.

«De spovedanïe *fugĭ ca dracu de tămâïe.* — La biserica mergĭ din Pascĭ în Pascĭ. Aşa cauţĭ tu de suflet? I. CREANGA, *Amint.*, p. 17.

[1]) Fuge ca dracu de tamâie.

«Iea 'ţĭ catrafusule şi *fugĭ ca dracul de tămâĭe.*»—C. Negruzzi.

Fuir quelque chose comme le diable l'eau bénite.

Prov. Franc.

15008 * **Fuge ca dracul de scăldătóre.**

Dim. Zanne, *c. Bolintinu-din-Vale, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 15007.

15009 * △ **Se întrece cu dracu în fugă.**

G. Onişor, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

Adica fuge repede.

15010 * △ **Fuge ca de cel drac.**

V. Ifrim, *elev. Sc. Norm., c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Adică repede şi speriat.

15011 * △ **Fuge de muma draculuĭ.**

P. Garboviceanu, *prof. c. Mosna, j. Dolj.*

Acelaş înţeles ca la No. 15010.

15012 * △ **E sfredelu draculuĭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 170. — L. Şăĭneanu. *Dicţ.*, p. 742. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1° Să ḑice despre babele vrăjitóre.

Alature cu casa socru-tĕŭ, este o căsuţă tupilată, în care şede un tălpoĭu de baba, meşteşugósă la trebile sale, *cum îĭ sfredelu draculuĭ.*» — I. Creangă.

2° Pentru copiĭ neastîmpĕraţĭ, obraznicĭ.

15013 * △ **De sufletul draculuĭ.**

D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Adică de géba, pentru nimic, de óre-ce dracul nu are suflet.

A se vedé No. 14984.

15014 **Drac flăcăŭ.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Lucru ne-vĕḑut, ne-auḑit.

15015 **Drac însurat.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaş înţeles ca la No. 15014.

15016 **Drac socru.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaş înţeles ca la No. 15015.

15017 **Drac bĕtrân.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaş înţeles ca la No. 15016.

15018 * △ **Drac încălţat.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică om, dar rĕu ca dracul. Despre cel ce umblă cu şiretenĭe, amăgind spre a duce la reŭ.

15019 * △ **Par'că e dracul de pe comóră.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 150. — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Adică urît.
2⁰ E sgârcit.
3⁰ Le scie tóte.

«*Par'că eşti cel de pe comóră*, mĕĭ, dĕ sciĭ tóte cele.»—I. Creangă, *Pov.*

15020 * △ **Par'că 'i dracu pe uscat.**

S. Tila, *elev. Sc. Norm., c. Brăhăsescĭ, j. Tecuciu.* — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 145 & 1014.

1⁰ Adică urît.
2⁰ Pentru omul şiret, viclén.
3⁰ E om rĕŭ.

15021 * △ **A fi dracu gol.**

A. Pann, II, p. 122. — Hinţescu, p. 37. — G. Dem. Teodorescu, *Cercet.*, p. 72. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 157. — C. Bungeţianu, *preot, c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.* — A. Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Veḑĭ *Copil.*

1⁰ Adică om poznaş, isteţ, obraznic.
2⁰ Om rĕŭ.

15022 * △ **A fi (un) drac împeliţat.**

A. Pann, III, p. 128.—Hinţescu, p. 48.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 379. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — Iuliu Grofşoreanu, *B. Comlaş, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *Copil.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15021.

15023 * **A fi ca dracul.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

1⁰ Adică urît.
2⁰ Om rĕŭ, viclén.

Méchant comme les mille diables.

Prov. Franc.

15024 * △ **A fi al draculuĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 230. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova.*

* △ *Om al draculuĭ.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.* j. *Putna.*

Om şiret, viclén; rĕŭ.

«Nu scie ce pómă *a draculuĭ e.*» — I. CREANGĂ.

15025 * △ **A fi cu dracĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 163.

* △ *A avé pe dracu într'însu.*

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova.* — G. TRIFAN, *înv.* c. *Cârnu*, j. *Némțu.*

* *A avé pe dracu.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 232. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

* *A avé dracĭ într'însu.*

Vedĭ *Ducă-se.*

1⁰ A fi rĕutăcĭos, a căută să facă rele.
2⁰ A fi om şiret, viclén.

Eŭ atuncĭ mĭ-oĭu tîrîi picĭorul pe lângă d-ta, oĭu ochi-o bine şi, apoĭ, țĭ-oĭu spune eu ce zace într'însa.
«— Da scĭĭ că aĭ chitit'o bine, mĕĭ Chirică? Tot *cu dracĭ eştĭ* tu, că bine dic eŭ.» — I. CREANGĂ.

3⁰ Despre omul fórteh arnic, ager la trébă. — *J. Némțu.*

Avoir le diable au corps.

Prov. Franc.

15026 *△ **A intrat dracu 'n el.**

AL. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

*△ *L'a (aŭ) găsit draciĭ.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

*△ *I'a (aŭ) venit draciĭ.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Când unul s'a înfuriat şi vrea să facă rele.

15027 *△ **A 'l băga în dracĭ (în toţĭ draciĭ).**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* *A băga dracĭ într'însul.*

1⁰ A 'l necăji, a 'l întărîtà rĕŭ.
2⁰ A 'l face să scie de frică.

15028 *△ **A eşit un drac din el (dintr'însul).**

IULIU GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — GR. POIENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

1⁰ Când un om rĕŭ devine maĭ bun.
2⁰ Când pe un făcĕtor de rele prin chinurĭ şi bătăĭ l'aĭ silit să mărturiséscă adevĕrul.
3⁰ Om isteţ, care a ajuns la o posiţie maĭ bună, lucru la care nimenĭ nu se aştepta.—*Comit. Arad.*
4⁰ Când te-aĭ rănit şi curge sânge.

Se crede că uniĭ ómenĭ au dracĭ într'înşiĭ. Aceştia sunt în stare să facă numaĭ rĕŭ. De unde se ḑice de copiiĭ carĭ sunt ne-ascultătorĭ şi îndĕrătnicĭ că: *le-a venit draciĭ; ĭ-a gasit (apucat) draciĭ.*

Când îĭ bat părinţiĭ se ḑice că aceştia *au scos dracĭ din eĭ.*

Se ḑice de asemenea, despre ceĭ lunatecĭ, că 'ĭ-a apucat necuratul. De asemenea de cel care se spînzură saŭ se înnécă, sĕ ḑice că l'a cuprins necuratul, când a sĕvîrşit fapta acéstă ticălósă.

15029 * △ **A 'ĭ veni draciĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *A 'l găsi (apucà) draciĭ.*

D-na EC. ZANNE, *c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

1⁰ Pentru ómenĭ ne-ascultătorĭ, îndĕrătnicĭ.
2⁰ Pentru cel care s'a înfuriat.

15030 * **A 'l luà dracul.**

D-na V. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

* *A 'l luà mama draculuĭ.*

1⁰ A muri; despre un om rĕŭ.
2⁰ A o păţi.

«Dacă nu te linişteseĭ, *te ĭea dracu.*»

15031 * △ **A fi salba draculuĭ.**

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 772, 865 & 989. — I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, VII. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* —M. CANIAN, *public. j. Iaşi.*

Se ḑice maĭ ales despre nepoţĭ.

MILLO. — Nu cum-va aveţĭ un frate la Bucurescĭ.
SERVIESCU. — Nu, domnule director, am fost unic şi singur la părinţĭ...
MILLO. — Póte vr'un nepot.
SERVIESCU. — Nicĭ... m'a ferit Dumneḑeŭ de *salba draculuĭ.*» — V. ALEXANDRI, *Millo director.*

15032 *Cine n'a vĕḑut pe dracul, să se uĭte la tine.

A. PANN, II. p. 122. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 152. — HINŢESCU, p. 49.

1⁰ Pentru omul urît.
2⁰ Câte odată, pentru omul rĕŭ, viclén.

15033 * △ S'aŭ dus boiĭ draculuĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 113. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vrênd să arate o pagubă, pĭerderea uneĭ speranţe.

«D'ar hi gându judecătoruluĭ la baniĭ aluĭ cu pricina, şi cu ochiĭ 'n ochiĭ luĭ, *s'ar duce boiĭ draculuĭ.*» — GR. JIPESCU.

15034 *A arde draculuĭ tămâĭe.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A se rugà de cel rĕu; a fi rĕŭ.

15035 * △ A fi crescut în buruenile draculuĭ.

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv c. Bicaz, j. Némţu.* — IUL. GROFSOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

A fi crescut în burienile draculuĭ.

AL. STAMATI, *Rev. Ist.*, I, p. 228.

* △ *A fi crescut în buruéna draculuĭ.*

D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

1⁰ A fi gâlcevitor şi ne-mulţumitor; orĭ-ce îĭ daĭ şi orĭ-ce aĭ face, nu te poţĭ înţelege cu el.

2⁰ Om crescut rĕŭ, în voïea întîmplăriĭ.—*J. Némţu.*
Buruenile crescute pe locurĭ ne-curate sunt buruenile draculuĭ.

Aĭ fi, tu, om de trébă, dară *eştĭ crescut în burienile draculuĭ.»* — Al. Stamati.

* △
15036 **A crĕpà draculuĭ un ochĭu.**

Baronzi, p. 47. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 227.— C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

Când îţĭ vine să facĭ o faptă rea şi nu o facĭ.

* △
15037 **A crĕpat un drac.**

E. I. Patricĭu & G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

*
A plesnit dracu.

D na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*
Cripă daraclu. [1])

G. Zuca, *stud. c. Samarina, Epir.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 15036.
2⁰ Când două persóne învrăjbite se împacă; cacı dracu stateà între ele şi nu le lasà să se împace.
3⁰ Când omul săvîrşesce un lucru care sĕ credeà peste putinţă a se face.
De pildă se ḑice când mănâncă patru inşı dintr'un ou. Atuncĭ dracul se gândesce: unul a mâncat albuşul, unul galbenuşul, unul cója; dar al patrulea ce a mâncat? Dracul nu găsesce rĕspuns şi de necaz crapă.
Se ḑice că tot aşa crapă dracul, când, de la un paıu de chibrit, aprind maĭ mulţĭ inşĭ ţigarile.

* △
15038 **Nu o crĕpà dracu.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Se ḑice celuĭ grăbit.

---

1) Crepă (a crĕpat) dracu.

* △
15039 **A tăià draculuĭ bureţĭ.**

A. Pann, *Edif*. 1889, p. 113 & 151; II, p. 100; III, p. 122. — S. I. Grossmann, *Dicţ.*, p. 36. — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresc*ĭ, *comit. Bihor, Ungaria*. — Gr. Poienaru, *ing. j. Buzeŭ*. — E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*. — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu*.

* △
Tócă draculuĭ bureţĭ.

Hinţescu, p. 50. — P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 177. — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria*.

Vedĭ *Burete*.

1⁰ Nu are ce face, nu face nicĭ o trébă.
2⁰ Când facĭ o tréba de gébă.
3⁰ A spune caĭ verḑı pe pereţı; om fără şirĭ la vorbă.
4⁰ A spune minciunĭ.
5⁰ Când unul, spunênd minciunı înaintea altuia maĭ mincinos de cât dînsul, nu are trecere.

* △
15040 **A fi însurat cu dracu.**

D na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova*.

A avé o nevésta rea.

* △
15041 **A dat mâna cu dracul.**

N. Şandru, *c. Geoagul de-Sus, comit. Alba Infer. Transilvania*.

S'a îmbogaţit. Se ḑice, cu acelaş înţeles; *a pus mâna pe şérpe.*

* △
15042 **A vĕḑut pe dracul.**

A. Pann, III, p. 51. — Hinţescu, p. 165. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — Laurian & Maxim, II, p. 1556. — Gr. Alexandrescu, *magist j. Putna*.

A paţit'o, a primit rĕsplata pentru fapta rea ce a făcut.

15043 * △ **A dat de dracu.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1013. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțî, j. Covurluiu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *A dat peste dracu.*

A. PANN, II, p. 95. — HINȚESCU, p. 48. — P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.*, p. 102; *Rev. Ist.*, I, p. 227. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1532. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțî, j. Covurluiu.* — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescî, j. Vasluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 15042.

«Daca nu te astîmperĭ *o să daĭ peste dracu.*»

15044 * △ **Uns cu unsóre de drac.**

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Om al dracului, om de potcă, rĕŭ făcĕtor.

15045 * **A fi cu gândul draculuĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p 344.

A fi cu gândurĭ rele, viclene.

15046 * △ **'Șĭ-a pus dracul códa pe el.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțî, j. Covurluiu.*

Când nu gasescĭ un lucru pĭerdut.

15047 * △ **A'șĭ băgà códa.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 762. — A. PANN, *Moș Alb*, I, p. 52. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △
A'şĭ vîrî códa.

A. PANN, I, p. 53. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 119; *Rĕur. Oraş.*, p. 77. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 144. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 49. 389. — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1° A se amestecà unde nu ar trebuì.
2° A semănà vrajba între ómenĭ.

15048 **Dracu 'şĭ bagă códa în tóte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 762.

*
Dracu îşĭ vîră códa.

A. PANN, I, p. 53. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15047.

Vaĭ de casa omuluĭ când *dracu 'şĭ vîră códa.*

V. A. FORESCU.

Ci-că *naĭba îşĭ vîră códa* prin casele omenescĭ,
Şi le şoptesce să facă ce nu'ţĭ vine să gândescì.

A. PANN, *Moş Alb*, I, p. 52.

* △
15049 **'Şĭ-a băgat dracul códa între eĭ.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △
S'o amestecat dracu cu códa.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când se tulbură liniştea, buna înţelegere între doĭ ómenĭ.

15050 *△ **Maĭ strînge'ţĭ códa.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Nu te amestecà în tóte.

15051 *△ **A vîrî pe dracul în cămaşă.**

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Nemțu.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ Când facĭ bine unuĭa care, drept resplată, îţĭ face rĕŭ.
2⁰ Când ĭeĭ copil de suflet care, de obiceĭu, îţĭ face, pe urmă, vĭéţa amară.

15052 *△ **A vîrî pe dracu în sîn.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15051.
A se vedé în PHÆDRU, IV, 18, fabula *Homo et Colubra.*

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.

PHAEDRU.

15053 *△ **La dracu în praznic.**

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.* — A. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Adică departe, nu se scie unde.

S'a dus *la dracu 'n praznic.*»

15054 *△ **Unde 'şĭ-a înţĕrcat dracul copiiĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 11 & 221. — T. SPERANŢĂ, III, p. 269. — ILIE HOCĬOTĂU, *teol. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa.*

Pe unde 'şĭ-a înţercat (înţĕrcat) dracul copiiĭ.

V. ALEXANDRI. *Teatr.*, p. 1728. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115. — HINŢESCU, p, 194. — TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

De unde 'şĭ-a înţercat dracu copiiĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1534.

Adică departe.

«M'a purtat *pe unde 'şĭ-a înţercat dracu copiiĭ.*» — V. ALEXANDRI, p. 1728.

«Du-te *unde 'şi-o înţercat dracu copiiĭ.*» — ILIE HOCĬOTĂŬ, *Transilvania.*

* △

15055 A umblat şi pe unde 'şĭ-a înţĕrcat dracu copiiĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatru.* p. 13. — ST. ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Umblă pe unde a înţĕrcat dracul copiĭ.

HINŢESCU, p. 194. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Âmblă pe unde a 'nţĕrcat dracul copiĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1875.

Sĕ ḑice celuĭ care a umblat mult, a colindat ţéra saŭ lumea în lung şi 'n lat, a fost departe.

* △

15056 A înţĕrcat (şi) pe dracul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina. j. Olt.*

E femee rĕutăcĭósă.

«Asta *a înţĕrcat pe dracu.*»

* △

15057 A albit şi pe dracul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Poĭenariĭ, j. Gorj.*

Pentru o femee șirétă, viclénă.

15058 * △ A'l face ca pe dracu.

A. PANN, I, p. 166. — HINȚESCU, p. 56. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233. — T. SPERANȚĂ, *c. Fântânele, j. Bacăŭ.*

A'l face de rîsul lumeĭ, a'l batjocori rĕŭ.

15059 * △ A face pe dracu(l) în patru.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 380; *Unch. Sfăt.*, p. 50; *Leg.*, p. 15. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, *XI*, p. 181; *Pov.*, p. 218. — *Șezăt.*, II, p. 50. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 563. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 90. — S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 10. — T. SPERANȚĂ, I, p. 55. — S. I. GROSSMANN, p. 67. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — A. GOROVEĬ, *public. c. Folticenĭ, j. Suĉava.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII.*

A întrebuințà tóte mijlócele, a'șĭ dà tóte silințele pentru a ajunge un scop óre-care, pentru a isbuti.
Vedĭ G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 90-91.

Se mettre en quatre.
Faire le diable à quatre.

Prov. Franc.

15060 * △ Dracu aduce . . .

B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 375. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Când da peste noĭ o ne-plăcere de care ne temeam, dar speram tot de odată că póte nu se va întîmplà.

«*Dracu l'a dus* țocmaĭ astă-ḑĭ pe la noĭ.»

15061 * △ **A scuipà dracĭ.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vezĭ *Sfânt.*

Adică a fi rĕŭ.

15062 * **A se uĭtà în curu draculuĭ.**

Când unul se uĭtă fix la óre-ce, cu gândul pĭerdut la altele.

15063 * △ **Calul draculuĭ.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 455; *Leg.*, II, p. 112. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 940. — L. Şaineanu, p. 125. — Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 56. — Laurian & Maxim, I, p. 341. — Gr. Foĭenaru, *ing. j. Putna.* — G. P. Salviŭ & E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — Iul. Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — C. Teofănescu-Gribincea, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

* △ *A fi calul dracilor.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Babă.*

1° Se ḑice anume despre babele cele rele carĭ fac vrăjĭ. Poporul crede că aceste babe sunt trepĕduşul dracilor, şi că sufletul lor. după mórte, merge fără doar şi póte în fundul tartaruluĭ.

2° Pentru o fată mare ne-astîmpĕrată; care merge în tóte părţile singură, nu se sfiesce de bărbaţĭ.

3° Se ḑice de măgar, pentru că ne-potcovindu-se nu se aude când tropotesce. — *Comit. Arad.*

Se dă acest nume, şi la o insectă, numită de Francesĭ, *libellule* saŭ *demoiselle.*

15064 * △ **A draculuĭ e lumea asta.**

P. Bogdan, *înv. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Arată rĕutatea lumeĭ.

15065 *△ **Par'că 'ĭ-a înjugat dracul.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. j. Suciava.*

Cum e unul şi altul, adică la fel şi rĕĭ.
Se ḑice maĭ ales pentru soţĭ saŭ tovarăşĭ.

15066 * **Dracu scie.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Dar eŭ nu.

— Ce s'a făcut tovarăşul tĕŭ?
— *Dracu scie.*

15067 * **Dracul mĕ învĕţă s'o fac asta.**

A. PANN, II, p. 122.

Când te păcălescĭ, făcênd maĭ ales ce-va rĕŭ.

15068 * **Nicĭ draculuĭ nu'ĭ dă în gând să o facă asta.**

A. PANN, II, p. 122. — HINŢESCU, p. 50.

Când veḑĭ făcêndu-se vre-o rĕutate, vre-o şiretenie mare.

15069 *△ **Nicĭ dracu nu'l scie.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

E om ascuns şi viclén.

15070 * **Nicĭ dracu...**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 102. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică nimenĭ.

«*Nicĭ dracu* m'l-o scóte din cap.»

15071 * △ **Tot un drac.**

A. PANN, I, p. 88. — HINŢESCU, p. 48. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 919. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* *Tot dracu ăla e.*

Nu face unul maĭ mult de cât altul şi niciĭ unul nu preţuesce mult.

Unul ş'altul *tot un drac*,
Amîndoĭ un ban nu fac.

A. PANN.

15072 * △ **Spuma draculuĭ.**

M. STĂUCEANU, *înv. c. Pirla, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Mórte.*

Acelaş înţeles ca la No. 5519.

15073 * △ **Sîc, drace!**

N. IORDAN, *elev. Scl. Norm. c. Tecucel, j. Tecucĭ.*

Când gonescĭ pre unul care face vre un rĕu.

15074 * **Trémură ca draclu.** [1])

G. ZUCA, *stud. c. Fieri, Albania.*

1⁰ De frică.
2⁰ De frig.

15075 * △ **A scóte capul ca un drac.**

ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Ḑicere fórte des întrebuinţată de femeĭ şi dadace, când vĕd că copilul nu adórme, ca să'şĭ pótă vedé de alte treburĭ ale caseĭ.

---

[1]) Tremură ca dracu.

15076 * △ **Par'că'ĭ scapĕră dracu 'n fălcĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coșteĭu, Banat*.

Pentru omul slab.

«E gras de *credĭ că'ĭ scapără dracu 'n falcĭ*.»

15077 * **A luĭ erà dracul.**

S. FL. MARIAN, *Tradiț. Pop.*, p. 294.

Adică o pățĭă.

«Ce poruncĭa el, aceea trebuĭa să facă fie-care, că, de nu, *a luĭ erà dracul*. Ce capetà cu nime nu puteà să împărțésca — S. FL. MARIAN.

15078 **Am eŭ meșteșug să îmblânḑesc și pe dracul.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Am meșteșug să îmblânḑesc pe dracul.

HINȚESCU, p. 104.

Amenințare pentru cel ne-ascultator și reu.

15079 **A avé o cóstă de drac.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 167.

Veḑĭ *Față*.

A avé gândurı rele, rĕutate într'însa.

«Asta'ĭ bună, ḑise Chirică. Nu'ĭ vorbă că tot *are* și ea *o cóstă de drac*; dar traind și murind 'ĭ-om scóte-o noĭ și pe aceea. —I. CREANGĂ.

15080 * △ **Pe dracu!**

Adică de loc.

— Ițĭ spun ca sciam acésta de mult.
— Sciaĭ! *pe dracu!*

DRĂCIE

15081 * **A fi vr'o drăcie.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 249.

A se jucà vre-o drăcie.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 19 & 262; *Rev. Ist.*, I, p. 228; *Pov. Unch.*, p. 16.

A nu fi lucru curat, a interveni o putere supranaturală.

«Cĭobănaşul scià că'şĭ priponise calul bine: înţelese că *trebue să fie vr-o drăcie* aci la mijloc.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 249.

DRĂGAICA

A se vedé No. 10006.

DUCĂ-SĔ

15082 * △ **Par'că'ĭ ducă sĕ pe pustiĭ.**

GH. ALBU, *elev. Sc. Norm. c. Schinenĭ, j. Tutova.*

Adică pare-că e dracul, e urît

15083 * △ **Are pe ducă-sĕ într'însu.**

GAVR. ONIŞOR, *prof c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Drac.*

E fórte isteţ, ager la trébă.

DUHOVNIC

Vedĭ *Doctor.*

15084 * **Duhovnicul spovĕduesce şi pe cel bun şi pe cel rĕŭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Omul trebue să ïerte pe semeniï luï. Dumneḑeŭ singur ne póte judecà cu dreptate.

DUMNEḐEESC

15085 **Pronïa dumneḑeïéscă calcă socotéla muritoréscă.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 295.

Veḑï *Dumneḑeŭ*.

Prevederile ómenilor daŭ adese-orï greş.

15086 **Batjocoresce puterea dumneḑeéscă lucrurile omenescï.**

NIC. COSTIN, *Letop.*, II, p. 72.

Acelaş înțeles ca la No. 15085.

DUMNEḐEIRE

15087 **Cugetele dumneḑeireï, şcóla lumiï, gândurile femeiï şi marea n'aŭ sfîrşit, n'aŭ început.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 133.

Atât sunt de marï, de adîncï.

DUMNEḐEŬ

Veḑï *Bóla, Bolnav, Casă, Cesar, Cap. V, c. Ḑi, Găină, Insemnat, Mână, a Munci, Nebun, Para, a Răbdà, Rĕŭ, Sfânt, Urechïe.*

Credințele despre Dumneḑeŭ sunt nenumĕrate, şi e peste putință să se dé, aci, măcar cele maï interesante dintre ele. A se vedé colecțiile *Şezătóreï* şi *Albineï*, precum şi L. ŞĂÏNEANU, *Basme*, p. 842—879.

15088 **Inceputul înțelepcïuneï e temerea de Dumneḑeŭ.**

I. IONESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 24. —*Abeced. Ilustr.*, p. 24.

Cine se teme de Dumneḑeŭ se păzesce de a greşi.

Inceputul înţelepcĭuneĭ este a se teme de Dumneḑeŭ.

ISUS SIRAH, 1. 15.

Le crainte de Dieu est le commencement de la sagesse.

Prov. Franc.

15089 **Numaĭ Dumneḑeŭ este vecĭnic.**

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 101.

Iar omul, astă-ḑĭ s'a născut şi mâĭne móre.

Dieu seul est éternel.

Prov. Franc.

15090 **Dumneḑeŭ este tutulor judecător drept.**

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II, p. 415.

El va împarte pedepsile şi rĕsplatirile, după meritele fie-căruĭa.

* △
15091 **Numaĭ la Dumneḑeŭ e dreptate.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII.*

* △
Numaĭ la Dumneḑĕŭ e dreptate.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Iar nu în acéstă lume ticalósa.

15092 **Nu numaĭ cu pâĭne va trăi omul, ci cu tot cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ.**

MITROP. ANTIM, *Didahiile*, p. 230.

Nu numaĭ cu pâne trăesce omul, ci şi cu tot cuvîntul ce ese din gura luĭ Dumneḑeŭ.

V. A. Ureche, *Conv. Liter.*, XXI, p. 572.

Nu trăĭesce omul cu pâne, ci şi cu cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ.

Varron, p. 46.

Arata puterea acestuĭ cuvînt.

Nu numaĭ cu pâne va trăĭ omul, ci cu tot cuvîntul ce ĭese din gura luĭ Dumneḑeu.

Mateĭ, 4, 4; Deuter, 8. 3.

15093 * Cine nu rógă pe Dumneḑeŭ?

A. Pann, I, p. 79.

Adică pe acel de care totul atîrnă în lume.

15094 Gâlina, çe 'ĭ gâlină, bé apă ş-mutrésci la Dumnidzĕŭ.[1])

Dr. Weigand, *Zweit. Jahres.*, p. 158.

Vezĭ *Găină.*

Acelaş înţeles ca la No. 1837 unde se va adăogà ca variantă.

15095 * △ Iĭ arĕţĭ pe Dumneḑeŭ şi ḑice că e dracu.

Iul. Vulcănescu, *elev, Sc. Norm. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Nu scie să preţuĭéscă pe om.

15096 La Dumneḑeŭ mergĭ, dar cu făclia în mână.

Iord. Golescu, *Mss.*, II, p. 106.

[1]) Găina, ca 'ĭ găină, bé apă şi se uĭtă la Dumneḑeŭ.

Adică pentru orĭ-ce ne vom rugà la óre-cine, până nu 'ĭ vom dà óre-ce, nu putem dobândi nimic (GOLESCU).

Il n'y a si petit saint qui ne veuille sa chandelle.

Prov. Franc.

Ad agni santo la sua candela.[1]

Prov. Tosc.

Es ist kein Heiliger so klein, er will seine eigene Kerze haben.[2]

Prov. Germ.

15097 **Taĭna luĭ Dumnedeŭ nimenea nu o scie.**

A. PANN, II, p. 38. — HINŢESCU, p. 184.

* △ *Taĭna luĭ Dumnedeŭ nime nu o scie.*

V. SALA, *dasc. c. Serbescĭ, comit. Bihor, Uugaria.*

1⁰ Nu putem cunósce viitorul.
2⁰ Nicĭ motivele întîmplarilor. Din ceea ce ni se pare că este o lovitură, póte să ne vie mult folos şi bine. Prin urmare să primim, cu resemnare, tóte întîmplările vieţiĭ.

15098 **Nu scie omul ce scie Dumnedeŭ.**

I. T. MERA, *Conv. Liter.*, XVI.

Acelaş înţeles ca la No. 15097.

15099 * △ **Scie Dumnedeŭ ce face.**

A. PANN, III, p. 43.

Acelaş înţeles ca la No. 15098.

[1]) La fie-care sfânt luminarea luĭ.
[2]) Nu este sfânt atât de mic, care să nu vré să aĭbă luminarea luĭ.

15100 **Nu scim ce cerem de la Dumneḑeŭ.**

A. Pann, II, p. 38. — Hințescu, p. 31.

Dînsul scie, maĭ bine de cât noĭ, ce ne este de folos.

15101 **Șî noĭ avem un Dumneḑeŭ.**

Iord. Golescu, *Mss.*, II, p. 98.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce aŭ ocrotitor pĕ pămînt (Golescu).

15102 **N'are Dumneḑeŭ stăpân.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 111.

Pentru ómeniĭ carĭ trăesc fără a avé nevoe de nimenĭ, saŭ fără a se teme de nimenĭ.

«Numaĭ negustorul, ḑiceà Nichifor, trăĭesce din sĕul seu și pe sama luĭ. Când întrebaĭ pentru ce? Moș Nichifor respundeà tot glumeț: *pentru că n'are Dumneḑeŭ stăpân.*» — I. Creangă.

Nul seigneur sur Dieu.

Recueil de Gruther.

15103 * △ **Așa 'ĭ când n'are Dumneḑeŭ stăpân.**

G. P. Salvïu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Când se face vre-o nedreptate, fără ca să se găséscă cine-va să céră socotélă și să caute a îndreptà lucrurile.

15104 **Pentru că n'are Dumneḑeŭ stăpân.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 171.

Acelaș înțeles ca la No. 15103.

15105 * △ **Bun stăpân e Dumneḑeŭ.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Căcĭ nu 'ţĭ vré de cât binele.

Qui sert Dieu il a bon maistre.

Prov. com. XV-e Siècle.

15106 * △ **Ochĭul luĭ Dumneḑeŭ nu dórme.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 22; I, p. 78. — D-na E. B. Mawr, p. 83. — Hinţescu, p. 128. — Gr. Alexandrescu, *j. Putna.* — P. Gârboviceanu, *prof. Semin. Cl. VIII.*

Dumneḑeŭ nu dórme.

I. G. Valentineanu, p, 29.

Veḑĭ *Drac.*

Prin urmare să nu facem rĕŭ căcĭ vom fi pedepsiţĭ.

In tot locul sunt ochiĭ luĭ Jehova.

Prov. Solom. 15. 3.

L'oeil le Dieu veille toujours.

Prov. Franc.

Gottes Auge ist ewig offen.[1]

Prov. Germ.

The Eye of God never sleeps.[2]

Prov. Engl.

15107 * **Dumneḑeŭ vede tóte.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 15106.

Dieu voit tout.

Prov. Franc.

---

[1]) Ochĭul luĭ Dumneḑeŭ e în tot-dé-una deschis.
[2]) Ochĭul luĭ Dumneḑeŭ nu dórme nicĭ odată.

15108 Tute 'n lume se discurmă, mași un Dumnedzêŭ ne-avéglia.[1])

ANDREÏU AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Acelaș înțeles ca la No. 15106.

* △

15109 Dumnedeŭ are două scărĭ, cu care sue și cobóră.

G. P. SALVIU & E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*—IULÏU GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungarïa.*

* △

Dumnedeŭ are douĕ scărĭ, tot sue și scobóră.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ-Băresc̆ĭ, comit. Bihor, Ungarïa.*

* △

Dumnedeŭ douĕ scărĭ are:
Să sue (suïe) și să cobóre.

A. PANN, I, p. 73. — HINȚESCU, p. 52. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian. j. Dolĭj.*—C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

Dumnedeŭ are douĕ scărĭ, cu câte un cap vîrît în pămînt, și cu altul atăgârțat d'al șéptelea cer; și pe una sue pe Român, ïar pe alta îĭ dă drumul de vale.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 132.

* △

Dumnedeŭ are scărĭ și de suit și de scoborît.

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — G. MIHALACHE, *înv. c. Șendrescĭ, j. Tutova.*

---

[1]) Tóte în lume se odihnesc, numaĭ singur Dumnedeŭ veghiéză (ne păzesce).

*
Dumnedeŭ are multe scărĭ, prin care pe uniĭ îĭ sue ĭar pe alţiĭ îĭ coboră.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Lume.*

1⁰ Adică umilesc pe cel mândru şi înalţă pe cel smerit.

2⁰ Când cine-va din sarac devine bogat, şi vice-versa.

Intr'un mod eliptic, şi cu înţelesurile de maĭ sus, se ḑice că un om s'a suit saŭ s'a coborît

Dumneḑeŭ care înalţă pre umiliţĭ, şi ridică la mântuire pre ceĭ ce plâng.

Iov, 5, 11; *Ps.* 113, 7.

15110 Dumneḑeŭ nu lasă pe om.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 152; III, p. 122. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 164. — Hinţescu, p. 52.

Să nu pĭerdem nicĭ o dată speranţa; după rěu va veni şi bine.

Veḑĭ Bogdan, *Snóve,* p. 80—81.

Dieu n'oublie pas les siens.

Gabr. Maurier. *Trés. Sent. XVI-e Siècle.*

Dio guarda i soi [1]).

Prov. Veniţ.

Gott verlässt die Seinen nicht. [2])

Prov. Germ.

God verlaat de zijnen niet. [3])

Prov. Oland.

---

[1]) Dumneḑeŭ păzesce pe aĭ luĭ.
[2]) Dumneḑeŭ nu părăsesce pe aĭ luĭ.
[3]) Idem.

15111 **Am nădejde la Dumneḑeŭ.**

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 152; III, p. 122 — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Acelaş înţeles ca la No. 15110.

15112 **Orĭ-ce ne dă Dumneḑeŭ tóte sunt bune.**

A. PANN, II, p. 38.

Tóte câte aŭ făcut Dumneḑeŭ sunt bune.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab*, p. 193.

Prin urmare să primim cu resemnare tóte întîmplarile vĭeţeĭ, chiar şi cele maĭ displăcute.

15113 * △ **Bun e Dumneḑeŭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 258. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158. — BARONZI, p. 51. — HINȚESCU, p. 51. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1° O să trécă rĕul care ne supĕră.
2° O să priméscă cutare pedépsa ce i se cuvine.

15114 * △ **Bunu'ĭ Dumneḑeŭ, dragul de el ţucu'l.**

AVR. CORCEA. *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15113.
Țucat, în dialectul Bănaţean are înţelesul de: *sărutat.* Decĭ *ţucu'l,* însemnéză *sarutu'l, săruta'l-aşĭ.*

15115 * △ **Mare 'ĭ Dumneḑeŭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212.

△ *Mare 'ĭ Domnul Dumneḑeŭ.*

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 211.

* △
Dumnedeŭ e mare și puternic.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

1⁰ Lumea stă în mâna luĭ și trebue să ne supunem luĭ, în tóte.

«Incalecă pe mine și haĭ! Sciŭ eŭ unde te oiu duce și, *mare'ĭ Dumnedeŭ,* ne-a scăpă el și de acésta.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212.

2⁰ Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 15114.

* △
15116 Dumnedeŭ e mare om.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Acelaș înțeles ca la No. 15115.

15117 Ce putem face înaintea luĭ Dumnedeŭ.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 74.

Supunere față de întîmplarile carĭ nu atîrnă de voința nóstra.

15118 Ca Dumnedeŭ cine póte?

HINȚESCU, p. 51.

Acelaș înțeles ca la No. 15117.

* △
15119 Mare e Dumnedeŭ, dar meșter e și dracu!

V. A. FORESCU, *c. Stănișóră, j. Suciava.*

* △
Mare'ĭ Dumnedeŭ, și meșteru'ĭ dracul!

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 180; *Pov.*, p. 213. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.* — D. POPA, *inst. c. Sinaĭa, j. Prahova.*

*
Bun e Dumnedeŭ, meşter e ('ĭ) dracu!

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, V, p. 139; *Teatr.*, p. 258. — BARONZI, p. 50. — HINȚESCU, p. 51. — DR. GASTER, *Liter. pop.*, p. 216. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158. — I. G. VALENTINEANU, p. 41. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 454. — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, VI, p. 327. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Bun e Domnul, dar şî dracul meşter bun!

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 86.

Vedĭ *Domn, Drac.*

1⁰ Se dice la întîmplărĭ extraordinare împotriva cuviințeĭ (GOLESCU).
2⁰ Vom trăi şi vom vedé sfîrşitul.

«*Mare'ĭ Dumnedeŭ şi meşteru'ĭ dracul.* Helbet! vom puté veni de hac şi spînuluĭ celuĭa. Nu'ĭ e vremea trecută.» — I. CREANGA, *Pov.*, p. 213.

De aşĭ puté să'l smulg de pene pe cĭocârlanul ist de proprietar noŭ. Cine scie? *Bun e Dumnedeŭ, meşter'ĭ dracu!*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 258.

Acéstă dicere este o rĕmăşită a vechieĭ credințe dualiste în două ființe, de opotrivă puternice, una bună şi cea-l-alta rea, carĭ stau vecĭnic în luptă.

* △
15120 **Să credĭ în Dumnedeŭ, dar nicĭ pe dracul să nu'l uițĭ.**

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Drac.*

Să te porțĭ bine şi cu dracul, căcĭ nu sĕ scie unde póte prinde bine şi el.

* △
15121 **Inchină-te la Dumnedeŭ dar nu te strică nicĭ cu dracul.**

V. A. FORESCU, *înv. c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înțeles ca la No. 15120.

15122 *△ Il amăgesce Dumneḑeŭ din ḑile.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Slobozia. j. Tutova.* (

Mult se maı trudesce, se luptă cu mórtea.

15123 * Nu'ĭ cum vrem noĭ, ci'ĭ cum vré Cel de sus.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 31.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 14796, sau, cum ḑice Miron Costin: *nu sunt vremile sub cârma omuluĭ, ci bĭetul om sub vremĭ.*

15124 Omul chibzuesce şi Dumneḑeŭ hotăresce.

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 223.

Acelaş înţeles ca la No. 15123.

15125 Omul hotăresce şi Dumneḑeŭ împlinesce.

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfătos.*

Acelaş înţeles ca la No 15124.

Multe sunt gândurile în inima omuluĭ, dar numaĭ hotărîrea luı Jehova se îndeplinesce.

Prov. SOLOMON, 19. 21.

15126 Departe 's lucrurile luĭ Dumneḑeŭ, de a bĭetuluĭ om.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 72.

Acelaş înţeles ca la No. 15125.

15127 Voĭea luĭ Dumneḑeŭ nu se potrivesce cu a ómenilor.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 22.

Acelaş înţeles ca la No. 15126.

Ce que l'homme propose, Dieu autrement dispose.

Prov. Franc.

15128 **Altele sunt sfaturile ómenilor, şi altele poroncesce Dumneḑeŭ.**

ACSENTIE URICARIUL, *Letop.*, II, p. 122.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 15127.

Insan tetbír idér emá, Allah tacdír idér. [1])

Prov. Turc.

15129 • **Omul propune, Dumneḑeŭ dispune.**

I. G. MUNTEANU. — HINŢESCU, p. 134.

Acelaş înţeles ca la No. 15128.

L'homme propose et Dieu dispose.

Prov. Franc.

15130 **Ce unul Dumneḑeŭ dăruĭasce şi orînduĭasce, tótă lumea nicĭ a luà, nicĭ a clăti póte.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 64.

Acelaş înţeles ca la No. 15123.

15131 **Unde va Dumneḑeŭ, cu anevoe se póte mutà cu sfatul.**

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 95.

Acelaş înţeles ca la No. 15130.

---

[1]) Omul propune într'un fel, Dumneḑeŭ dispune alt-fel.

15132 **Unde nu va Dumneḑeŭ omul nu póte.**

N. Costin, *Letop. Mold.*, II, p. 28 & 42.

Acelaş înţeles ca la No. 15131.

15133 **Unde nu va să ajute Dumneḑeŭ, în deşert se nevoĭasce niscine.**

Moxa, *apud* B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 641.

Acelaş înţeles ca la No. 15132.

15134 **Unde este voĭea luĭ Dumneḑeŭ, se biruesc tóte firele omenescĭ.**

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 189.

Tóte se pot împlini daca voesce Dumneḑeu.

«Ghica-Vodă, de némul fiind Arbănas, copil tîner, aŭ purces de la casa luĭ la Ţarigradu sa'şĭ găsească un stapân să-ĭ slujésca, şi cu dînsul s'aŭ maĭ luat, un copil de Turc ĭar sărac, din satul Kiupri, şi mergênd amîndoĭ din preună la Ţarigrad, multe vorbe bune au vorbit de vor gasi pita, să se caute unul pre altul. Şi aŭ zis Ghica Vodă: «tu escı Turc, poţĭ să ajungĭ să fiĭ om mare; şi ce mi'ĭ face pre mine atuncĭ!» Iară Turcul au ḑis atuncea: de voĭ fi eŭ om mare te voĭ face de veĭ fi maĭ mare în Kiupri judecătoru.» Şi mergênd la Ţarigrad, s'aŭ despărţit unul de altu să'şĭ caute stăpânĭ. Decĭ, copilul cel de Turc aŭ nemerit la un Aga, ce era de curtea Impĕratéscă, şi au slujit, aşa, din stăpân în stapân, până au ajuns de era Paşă; şi fiind Paşă saracu, avea un prieten Musaipu Imperatesc, şi pe acea vreme se întîmpla de era multe zurbale în Ţarigrad de nu se maĭ putea aşeḑa Pòrta. — Deci, Kiupruliul au ḑis către acel prieten Musaipu de casa Impĕratească: «de m'ar pune pe mine vezir, eŭ aş potoli zurbalele aceste.» Iară Imperatului i se superase cu zurbalele, şi se mira ce va face şi întreba sfatu şi pe unul şi pe altul; şi aflând vreme acel Musaipu Imperătesc au spus Imperatuluĭ că este un Paşă sarac şi el ḑice să'l puĭ Măria-ta Vezir, că o potoli tòte gâlcevile aceste, pe carele îl chiama Kiupruliul. Decĭ, Impĕratul 'l au adus, şi 'l-au pus Vezir; îndata aŭ şi pus de au strigat òste, şi pe altă parte aŭ început a tăia capetele celor viclenĭ, până i-au speriat, de aŭ aşeḑat tòte zurbalele; şi au remas vezir laudat la Turcĭ, precum s'au veḑut şi se vede şi până astăḑĭ némuluĭ luĭ. Iară Ghica Voda, intrând în Ţarigrad, au nemerit la Kapi-kihăile Moldovenescĭ de aŭ slujit; apoĭ aŭ venit la Moldova cu neguţitorie; apoĭ la Vasilie Vodă tot de un ném Arbânaş, şi vrând şi D-zeu, au agiuns de au fost Kapi-kihaie la Ţarigrad, şi vornic mare aicĭ în Moldova. Decĭ, întîmplându-se atuncĭ la vremea luĭ Gheorghie Ştefan-Vodă, de aŭ fost la Pòrtă cu alţĭ boierĭ, Vezirul veḑêndu-l l-au şi cunoscut cine este, ĭară Ghica

Vodă nu'l cunoscea pe Vezirul. Decĭ, Vezirul Kiupruliul, aŭ şi chiemat pe Laznetarul luĭ şi i-aŭ dis în taină: «Vedĭ cel boier bĕtrân Moldovan ce stă la divan, să'l ieĭ şi să'l ducĭ la odaea ta, până s'a ridicat divanul şi apoĭ să'l aducĭ la mine în taină, că 'mĭ trebuesce.» Iară Ghica-Vodă, după ce'l luase dintre ceĭ-l-alţĭ boierĭ, se speriasă tare, că nu sciea povestea ce este, şi după ce s'aŭ rĕdicat divanul şi l-aŭ dus la Vezirul, l-aŭ întrebat Vezirul ce om este, şi de unde este, şi aŭ dis: «Cunósce-mĕ pe mine, aŭ ba?» Iară Ghica-Vodă l'aŭ spus de unde este de locul luĭ, iară a cunósce pe Vezirul nu'l cunoscea. Atuncĭ Vezirul Kiupruliul s'aŭ spus, şi au dis: «ţiĭ minte ce am vorbit când veniam amêndoĭ pe cale? şi au dis: de aĭ uitat tu, dar eŭ n'am uitat, şi ĭată că te voiŭ face Domn în Moldova, numaĭ să te facĭ mulcum.» Iara Ghica-Voda au şi mers de ĭ-au sărutat mâna, şi s'au rugat atuncĭ pentru stăpâne-sĕŭ să'l lase să fie Domn să nu'l mazilèscă. Iară Vezirul aŭ rĕspuns: «acum de odata îl las sa fie. ıară maĭ pe urmă cuvîntul meŭ gios nu'l voĭ lăsa; ci te voĭ face pe tine.» Şi pe urmă chiemând la Pòrtă pe Gheorghe Ştefan-Vodă să mèrgă, au pus pe Ghica-Vodă Domn în Moldova, după cum scrie letopiseţele. Aşa aú fost povestea eşireĭ acelor douĕ òmenĭ, Kiupruliuluĭ Vezirului şi Ghicăĭ-Vodă: că *unde este voia luĭ D-deŭ, se biruesc tòte firele omenescĭ.*» — I. Neculce, *Letop.*, p. 188—189.

15135 **Când va Dumnedeŭ şi omul nemeresce sfatul.**

I. Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 237.

Acelaş înţeles ca la No. 15134.

*

15136 **Dumnedeŭ, că e Dumnedeŭ, şi nu póte mulţumi tótă lumea.**

Maĭor P. Budişteanu, *j. Ilfov.*

Nu poţĭ mulţumi pe toţĭ ómeniĭ. Ce e pe placul unuĭa, displace celuĭ-l'alt.

*

15137 **Dumnedeŭ e a tot putinte, şi încă nu împacă pe toţĭ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Nicĭ ăl de sus nu intră în placu tutulora.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 34.

Acelaş înţeles ca la No. 15136.

15138 * △ **Nicĭ Dumneḑeŭ nu póte face pe voïe, la tot natu.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

* △ *Nicĭ Dumneḑeŭ nu póte face pe placu tutulor.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 15137.

15139 **Pre cine ïubesce Dumneḑeŭ şi îl cértă.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 609.

* *Dumneḑeŭ cértă pre cine ïubesce.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Spre mângâïerea celor loviţĭ de sórta.

Iehova mustră pe cine ïubesce.

Prov. SOLOMON, 3. 12; Iov, 5. 17; Ps. 94. 11.

Dieu qui a fait sur moi luisir
Un mal dont il m'estuet nuisir,
Dist que devant lui souef flaire.[1])

BAUDE FASTOUL D'ARRAS, *XIII-e Siecle*

A chi Dio vuol bene,
Manda afflizioni e pene.[2])

Prov. Tosc.

Wen Gott lieb hat, den züchtigt er.[3])

Prov. Germ.

---

[1]) Dieu qui m'envoit un mal que je dois supporter, dit que ce mal sentira bon devant lui.
[2]) Cuĭ Dumneḑeŭ vroesce binele, îĭ trimete scârbă şi supĕrărĭ.
[3]) Pe cine Dumneḑeŭ ïubesce, îl pedepsesce.

15140 Dumneḑeŭ cértă şi ĭarăşĭ tămăduesce.

AXINTIE URICARIUL, *Letop.*, II, p. 128.

Dumneḑeŭ pedepsesce pe om, dar şi curînd îl ĭértă.

D'un côté Dieu poingt, de l'autre il oingt.

GABR. MEUNIER, *XVI-e Siècle.*

15141 Când va Dumneḑeŭ cu omul vine şi dracu cu colacĭ.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 166; III, p. 134.

Când vrê Dumneḑeŭ cu omul
Vine cu colacĭ şi dracul.

HINȚESCU, p. 51.

Când vrê Dumneḑeŭ cu omul, vine şi dracul cu colacul.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 165; *Rev. Ist.*, I, p. 459.

Când vrê Dumnedeŭ cu omul, vin şi dracii cu colacii.

HELIAD-RĂDULESCU, *Tandal.*, p. 28.

* △
Când vrê Dumneḑeŭ, şi dracu vine cu colacĭ.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Brosc arĭ j. Mehedinți.*

* △
Când Dumneḑeŭ va cu tine
Şi dracul cu colacĭ vine.

A. PANN, I, p. 72.—P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Zegaĭa, j. Mehedinți.*

Veḑĭ *Bogat, Domn.*

1[0] Sĕ ḑice când ne vine şi dĕ unde nu nădĕjduim.
2[0] Când omuluĭ îĭ merge bine, chiar şi ceĭ duşmanĭ se plécă şi îĭ dau ajutor.

À qui Dieu aide, nul ne peut nuire.

Prov. Franc.

Aquel es rico que est à bien con Dios.[1])

Prov. Span.

Wer Gott zum Freunde hat, den schadet keine Creatur.[2])

Prov. Germ.

He is no loser who keeps God for his friend.[3])

Prov. Engl.

15142 *△ **Când îĭ dă Dumneḑeŭ nicĭ dracul n'are ce 'ĭ face.**

A. PANN, II, p. 69. — HINȚESCU, p. 51. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 457. — V. A. FORESCU, c. *Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15141.

C'est l'bon Diu qu'el vout, les sainte n'ès polet rin.[4])

Prov. Wallon.

Chi ha buono un Dio, ha in tasca i santi.[5])

Prov. Tosc.

Gott hat mir's gegeben, und der Teufel soll es mir nicht nehmen.[6])

Prov. Germ.

If that God gie the deil daurna reive.[7])

Prov. Scot.

---

[1]) Acela e bogat care e bine cu Dumneḑeŭ.
[2]) Când are pe Dumneḑeŭ ca prietin, nu póte să 'ĭ facă rĕŭ nicĭ o fiinţă.
[3]) Acela nu pĭerde care 'şĭ păstrézǎ pe Dumneḑeŭ ca prieten.
[4]) C'est le bon Dieu qui le veut, les saints n'y peuvent rien.
[5]) Cine are pe Dumneḑeu sigur, are pe sfinţĭ în buzunar.
[6]) Când vré Dumneḑeŭ să ne hrănéscă nu póte să împedice acésta S-tu Petru.
[7]) Când o dă Dumneḑeŭ, nu are voe dracu să o ĭea.

15143 * △ Daca vré Dumneḑeŭ şi turétcă (turuétcă) se face.

V. IFRIM, *elev. Sc. Norm., c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Dacă aĭ noroc, din desculț umbli cu cizme.

15144 Până s-adjundzĭ la Dumnidzĕŭ ti mâcă daracli.[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 173.

Veḑĭ *Sfânt.*

1⁰ Arată puterea draculuĭ.
2⁰ Până la ceĭ marĭ, ceĭ micĭ te prăpădesc.

15145 * Când dă Dumneḑeŭ dă, ĭar când ĭeà, apoĭ îțĭ ĭeà şi cenuşa din vatră.

AL. MARTINIAN, *j. Ilfov.*

Dumneḑeŭ scie să rĕsplătéscă, dar şi să pedepséscă bine pe om.

15146 △* Cuĭ Dumneḑeŭ vre a'ĭ dà, şi pe feréstră îĭ țîpă.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Acelaş înțeles ca la No. 15143.

15147 * Dumneḑeŭ, că 'ĭ mare, şi n'a dat la toțĭ de o potrivă.

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Arată ne-potrivirea la avere.

15148 * △ Dumneḑeŭ dă tot la cel ce are maĭ mult.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înțeles ca la No. 15147.

---

[1]) Până să ajungĭ la Dumneḑeu te mănâncă draciĭ.

«— Dómne, ḑise Sf. Petrea, óre n'ar fi bine ca să ïeï boiï ceï bunï de la omul cel de dinainte, care de şi bogat, după cât se vede, dar e aşa de reŭ la inimă, şi să 'ï daï istuï-l-alt sărac, om bun la inimă?

«— Nu Petre, şi încă voï face din potrivă de cum ḑicï tu; adecă, acest sărac şi bun la inimă să 'ï pérdă şi pe juncănaşiï ceï slabï ce 'ï are, căcï cel sărac şi bun la inimă fiind, nu 'ï va păré rĕŭ, numaï de atâta lucru; ïar celuï-l-alt, pe lângă ceï doï boï marï şi frumoşï, îï voï maï dà încă alţï doï, şi apoï patru, până 'l voïu face bogat tare, şi apoï, când îï voïa lua, îï voïu lua tot, ca să 'ï rup inima din el şi aşa sa se pocaïéscă cum trebue.» — *Şezătórea*, I, p. 258.

Veḑï N. BOGDAN, *Poveşti*, p. 66 şi urmĕtórele.

Ca cel ce are i sĕ va dà, şi 'ï va prisosì; ïar cel ce nu are, şi ceea ce are se va luà de la dînsul.

MATEÏ, p. 13. 12; MARCU, 4. 25; LUCA, 8. 18.

15149 Dumneḑeŭ la unul dă tot şi la altul nimic.

A. PANN, *Nastr. Hogea*, p. 22.

Acelaş înţeles ca la No. 15148.
A se vedé snóva din *Nastratin-Hogea*, p. 22—23.

15150 Dumneḑeŭ să 'l înmulţéscă,
Ca şi pétra să créscă!

A. PANN, I, p. 128. — HINŢESCU, p. 52.

Urarea beţivuluï.

* △
15151 Dumneḑeŭ rĕsplătesce fie-căruï după faptele sale.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

* △
Dumneḑeŭ plătesce după fapte.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Ca un judecător drept ce este.

*
15152 Dumneḑeŭ nu rĕsplătesce ca duşmanul, ci gonesce cu anul.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 22; I, p. 78.—DR. GASTER, *Liter.*, p. 52. — HINŢESCU, p. 52.

Arată îndelunga răbdare a luĭ Dumneḑeŭ.

Iehova este târḑiu la mânie, dară mare în putere.

NAUM, 1. 3; NOEM., 9. 17; PS. 103. 8.

Tu eştĭ Dumneḑeŭ milos şi îndurator, târḑiŭ la mânie, plin de îndurare, şi te caĭescĭ de reŭ.

PS. 86. 5; IOEL, 2. 13; IONA, 4. 2; ESOP, 34. 6.

15153 * △ **Dumneḑeŭ nu 'ĭ ca duşmanu.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 15152.

15154 * △ **Dumneḑeŭ nu'ĭ la nime duşman.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

1° Căcĭ este drept.
2° Acelaş înţeles ca la No. 15153.

15155 * △ **Dumneḑeŭ întârḑiéză, dar nu uĭtă.**

IDEM, *Calend. Rom.* 1892. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* *Dumnidzĕŭ şintésce ma nŭ-agârşésce.* [1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

* *Dumnidzèŭ amână ma nu agârşésci.* [2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Dumnidzèŭ amână ma nu agârşascì. [3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, II, p. 154.

---

[1]) Dumneḑeu intârḑie dar nu uĭtă.
[2]) Dumneḑeŭ amână dar nu uĭtă.
[3]) Idem.

Acelaş înţeles ca la No. 15152, şi cum dice Claudianu:

Saepe mihi dubiam traxit sententia mentem;
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector et incerto fluerent mortalia casu.
Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum
Absolvitque deos.

«Pe Dumnedeŭ ómeniĭ ceĭ de mult îl zugrăvesc cu piciórele de lână şi cu mânĭ de her.» — AXENTIE *Uricariul*, II, p. 156.

La justice de Dieu a des pieds de plomb.

Prov. Lat.

La vendetta di Dio non piomba in fretta. [1])

Prov. Ital.

Gott kommt langsam, aber wohl. [2])

Prov. Germ.

Got cometh with leaden feet, but striketh with iron hands. [3])

Prov. Engl.

15156 * △ **Dumnedeŭ nu pedepsesce îndată ce omu greşesce.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Şi dă omuluĭ vreme ca să se pocăĭéscă.

15157 **Intărdierea certăreĭ, Dumnedeŭ cu asupră o plinesce.**

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 59.

Acelaş înţeles ca la No. 15155, şi cum dice Francesul:

L'homme ne perd rien pour attendre.

---

1) Resbunarea luĭ Dumnedeŭ nu lovesce repede.
2) Dumnedeŭ vine încet, însă bine.
3) Dumnedeŭ vine cu piciere de plumb, lovesce însă cu mânĭ de fer.

* △
15158 **Dumneḑeŭ nu rĕmâne la nime dator.**

IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 15157.

Az isten soha sem marad adosnak.

Prov. Maghi.

* △
15159 **Dumneḑeŭ nu bate cu cĭomagul.**

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 206 — ION PAUL, *Transilvania.* — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Dumneḑeŭ nu bate pe om cu cĭomagu.

N. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Adică Dumneḑeŭ e răbdător cu ceĭ rĕĭ, nu'ĭ pedepsesce îndată.

* △
15160 **Dumneḑeŭ nu bate cu bóta, numa cu socóta.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Acelaș înțeles ca la No. 15159.

* △
15161 **Nu bate Dumneḑeŭ cu bicĭul.**

V. A. FORESCU, *c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaș înțeles ca la No. 15160.

* △
15162 **Dumneḑeŭ te feresce**
Până te nemeresce,

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △
Dumneḑeŭ feresce
Pân' ce nimeresce.

A. Goroveĭ, *public. j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15161.

* △
15163 **Dumneḑeŭ te păzesce**
Până ce te nimeresce.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 15162.

* △
15164 **Dumneḑeŭ dă, numaĭ trebuĭe să daĭ şi tu cu mâna.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Să nu ne lasăm în nădejdea altuĭa, fie chiar şi Dumneḑeŭ. Scaparea omuluĭ stă în mânele luĭ.
A se vedé varĭante la Capitol XVII.

Aide-toi, Dieu t'aidera.

Prov. Franc.

Nôsgnor a ḑis: agiutēte ch'i t'agiutrēu.[1])

Prov. Piem.

Hilf dir selbst, so hilft dir Gott.[2])

Prov. Germ.

Help your self and God will help you.[3])

Prov. Englez.

---

[1]) Domnul a ḑis: ajută-te şi te voiu ajuta.
[2]) Ajută-te singur, ast-fel Dumneḑeu te va ajuta.
[3]) Ajută-te singur, şi Dumneḑeŭ te va ajuta.

15165 * △ **Dumneḑeŭ dă omuluĭ, dară (dar) în traistă nu'ĭ bagă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 167; *Rev. Ist.*, III, p. 164. — A. GOROVEI, *public. j. Sucĭava.* — HINȚESCU, 53.

* △ *Dumneḑeŭ dă omuluĭ dar în straiță nu'ĭ bagă.*

V. SALA, *dasc. c. Beluș, comit. Bihor, Ungarĭa.* — D. POPOVICIU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarĭa.*

Acelaș înțeles ca la No. 15164.

Dieu donne le bœuf et non les cornes.

Prov. Franc.

Gott bescheert wohl die Kuh, aber nicht den Strick dazu.[1]

Prov. Germ.

God gives us hands, but does not build bridges for us.[2]

Prov. Engl.

15166 **Dumneḑeŭ dă dar nu bagă în pungă.**

IDA VON DÜRINGSFELD, I, p. 322.

Acelaș înțeles ca la No. 15165.

15167 * △ **Dumneḑeŭ îțĭ dă, dar în sac nu'țĭ bagă.**

EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocanescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomița.* — N. URECHĬĂ, *ing. c. Comarnic, j. Prahova.*

* △ *Dumneḑeŭ dă, dar în sac nu bagă.*

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeș.*

---

[1]) Dumneḑeŭ, dă vaca, dar nu dă ștrengu.
[2]) Dumneḑeu ne da mânĭ dar nu ne zidesce podurĭ.

Acelaş înţeles ca la No. 15166.

Gud giver enhver Fugl sin Föde, men kaster den ei til den i Reden.[1])

Prov. Danez.

15168 * △ **Dumneḑeŭ dă, dar (da) în obor nu bagă.**

M. Păsculescu, *la Intîln.*, p. 11. — *Rev. Copii.*, II, p. 176. — I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — P. Gârboviceanu, *prof. Sem. Centr. Cl. VII.*

Acelaş înţeles ca la No. 15167.

15169 * △ **Dumneḑeŭ îţĭ dă, dar nu 'ţĭ bagă în gură.**

P. Gârboviceanu, *prof. Sc. Norm. Inv.*

Acelaş înţeles ca la No. 15168.

15170 * △ **Ce ne trimite Dumneḑeŭ trebue să primim, orĭ bun orĭ rĕŭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Să primim cu rabdare rĕul ca şi binele care ne vine.

15171 * △ **Numaĭ Dumneḑeŭ face voĭea la toţĭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Când nu poţĭ mulţumi pre cine-va.

15172 * △ **Dumneḑeŭ a umplut lumea cu ce a putut.**

C. C. Miclescu, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.* — E. I. Patricĭu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

---

[1]) Dumneḑeŭ dă fie-căreĭ pasere hrana sa, dar nu i-o aruncă 'n cĭoc.

* △ *Dumnedeŭ a umplut lumea cum a putut.*

C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némțu.*

Vedĭ *Bun, Rĕŭ.*

Dumnedeŭ a făcut și pe bun și pe rĕŭ, și se dice maĭ ales când vreĭ să arĕțĭ pe un prost.

15173 * △ **Îĭ mare oboru luĭ Dumnedeŭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coștelu, Banat.*

Lumea e mare, decĭ, orĭ cât de mulțĭ ómenĭ ar fi, toțĭ pot trăi într'însa.

Se dice, maĭ ales, când un om sărac are mulțĭ copiĭ.

15174 **Când vré Dumnedeŭ să pĭérdă pe om, maĭ întâĭu îĭ ĭeà mințile.**

P. Ispirescu. *Rev. Ist.*, I, p. 459.

* *Când Dumnedeŭ perde pe om, îĭ ĭeà mintea.*

Hințescu, p. 143. — G. Munteanu. — V. Sala, *dasc c. Vașcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

* *Daca Dumnedeŭ vré să te bată îțĭ ĭeà mintea.*

S. Fl. Marian, *Bucovina.*

Dumnedeŭ, înainte de a te pĭerde, îțĭ ĭea maĭ întâĭu mințile.

Voința, ziar, XII, No. 3286.

* △ *Dumnedeŭ îțĭ ĭeà mintea și apoĭ te bate.*

Gavril Onișor, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

* △
Daca vrė Dumnedeŭ să bată pe cine-va, maĭ nainte îĭ ĭea mintea.

Maria Cosma, c. *Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când unul face o faptă nebunéscă, care trebue să'ĭ aducă pagubă. Românul, în asemenea împrejurărĭ maĭ dice: *îĭ-a luat Dumnedeu minţile.*

Quos perdere vult Jupiter dementat prius.[1])

Prov. Lat.

Quand Dieu quelqu'un veut châtier,
De bon sens le fait varier.

Prov. Franc.

Quando dio ci vuol punire,
Del vero senno ci fa uscire.[2])

Prov. Ital.

Wenn Gott Einen strafen will, so thut er ihm die Augen zu.[3])

Prov. Germ.

Eschil dice: «*când un om merge spre peire, deiĭ îĭ ajuta să se nimicéscă.*» — Prometeŭ.

* △
15175 Dumnedeŭ nu dă cu bâta, ci îĭ ĭeà mintea.

Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 15174.

* △
15176 Dumnedeŭ cértă pe om după puterea luĭ.

C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

---

1) Jupiter înnebunesce maĭ întâiŭ pe aceĭ pre care vré să 'ĭ piérdă.
2) Când Dumnedeŭ vré să ne pedepséscă, el ne scóte din minţĭ.
3) Când Dumnedeu vré să pedepséscă pre cine-va, atuncĭ îĭ légă ochiĭ.

*
Dumneḑeŭ ne céртă după puterea nóstră.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pedépsă celuĭ vinovat nu trebue să fie pré aspră.

Dieu ne veut pas plus qu'on ne peut.

Prov. Franc.

Dio non manda se non quel che si può portare.[1]

Prov. Tosc.

Gott giebt Schultern nach der Bürde.[2]

Prov. Germ.

Got shapes the back for the burden.[3]

Prov. Scoț.

15177 * △ **Ce a legat Dumneḑeŭ, omul să nu deslege.**

IUL. GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

*
Ce Dumneḑeŭ a legat omuluĭ nu maĭ póte deslegà.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Sĕ ḑice maĭ ales despre căsătorii.

15178 * **Iu i greŭ, ți-agĭută ș-Dumnidzĕŭ.**[4]

G. ZUCA, *stud. c. Berat, Albania.*

Omul să nu piérdă nicĭ odată speranța.

[1]) Dumneḑeŭ nu trimite maĭ mult de cât póte omul să ducă.
[2]) Dumneḑeŭ dă spatele după povară.
[3]) Dumneḑeŭ face spatele după greutatea povereĭ.
[4]) Unde e greŭ, îți ajută și Dumneḑeŭ.

15179 * △ **Cine începe cu Dumneḑeŭ, cu Dumneḑeŭ sfîrşesce.**

Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Bine cine începe, tot bine isprăvesce.

15180 * △ **Dumneḑeŭ când a plecat să scótă urîţiĭ din ţéră, cel maĭ urît de cât toţĭ s'a luat după dînsul să'l însoţéscă în acéstă lucrare.**

C. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când cel vinovat se preface că este nevinovat, şi caută şi dînsul pe cel vinovat pentru a'l descoperi.

15181 * △ **Dumneḑeŭ dă şi ïeà.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteïu, Banat.*

* △ *Dumneḑeŭ tot dă şi ïeà.*

V. Sala, *dasc. c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — D. Popovicĭ. *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Dumneḑeŭ dă, Dumneḑeŭ ïeà.

D-na S. Nădejde, *Nuv.*, p. 155.

Averea, binele este trecĕtor.

Dumneḑeu mĭ-a dat, Dumneḑeu mĭ-a luat, fie numele luĭ bine-cuvîntat.

Biblie Iov.

15182 * △ **Dumneḑeŭ încarcă şi descarcă.**

Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Dumnedeŭ tot încarcă şi dĕscarcă.

D. Popovicï, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 15181.

* △
15183 **Un Dumnedeŭ dă şi altul ïea.**

Hinţescu, p. 53. — Dr. Gaster, *Liter. Pop.*, p. 217. — Baronzi, p. 55. — L. Şăineanu, *Semas.*, p. 327. — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j Dolj.* — Gr Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

* △
Un Dumnedeŭ îţï dă şi altul îţï ïeà.

D-na Ecat. Zanne, *c. Băsescïï, j. Falciŭ.*

* △
Un Dumnedeŭ dă şi dece ïea(ŭ).

V. A. Forescu, *c. Folticenï, j. Sucïava.* — E. I. Patricïu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.*

1⁰ Când maï mult pïerdï de cât câştigï.
2⁰ Când nu aï apucat bine să capeţï un lucru, şi altul ţi'l ïeà.
Remăşită din vechile credinţe păgâne.

SNÓVĂ

Ci-că un ţigan căpĕtase o òlă cu lapte. Când a pus'o la foc, vede că laptele începe să se umfle. Ţiganul nu maï puteà de bucurie că sĕ înmulţesce laptele, şi sĕ rugà mulţumit: «Dă, Dómne. să créscă! Dă, Dómne, să créscă!» Laptele curge tot în foc. Când ţiganul vede că n'a maï rĕmas nimic în òlă sĕ întristéză fórte mult şi dice mânios: «De, apoï trébă'ï asta! *Un Dumnedeŭ dă şi dece ïeaŭ.*»

* △
15184 **Scie Dumnedeŭ al cuï e sacul cu făină şi podul cu slănină.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 134; II, p. 78. — Hinţescu, p. 53. — E. I. Patricïu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţï, j. Covurluïu.* — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

*
Scie Dumnedeŭ al cuĭ e sacul cu malaĭul.

A. Petrescu. *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

* △
Scie Dumnedeŭ al cuĭ e sacul cu făină.

V. Sala, *înv. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

1⁰ Când se aruncă, asupra cuĭ-va, o vină ne-întemeĭată.

2⁰ Când cine-va câştigă pe ne-aşteptate; credeà că pĭerde şi în urmă câştigă.

3⁰ Când cine-va găsesce un lucru pĭerdut.

4⁰ Să aşteptăm sfîrşitul, urma alege, căcĭ Dumnedeŭ îngrijesce de toţi, şi cunósce faptele fie-căruĭa.

SNÓVĂ

Un ţigan sĕ duse să fure slauina unuĭ Român, din podul caseĭ acestuĭa. Dar Dumnedeu nu 'ĭ-a ajutat, pentru că slauina erà numaĭ drèptă a Românuluĭ, aşa că ţiganul a cădut, în casă, pe gura poduluĭ, cu slănină cu tot. Românul de bucurie ca şĭ-a găsit slănina, a dis: «Heĭ! meĭ ţigane! *scie el Dumnedeŭ al cuĭ e podul cu slănină.*»

A se vedé şi snóva de la No. 15185.

15185 * △ **Scie Dumnedeŭ al cuĭ e colacu.**

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Cap. XII, c. Colac.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15184.

SNÓVĂ

A trăit odată un fecĭor, în casă cu tată-sĕŭ. Eĭ aŭ fost morarĭ. Măstihóĭa [1]) fecĭoruluĭ, în tóta sĕptămâna, dedeà cinste la biserică, treĭ-patru liturghiĭ de prescurĭ. Odată dice nevèsta catre fecĭor: «Meĭ Ióne, da ce va fi de noĭ, că tu nu maĭ poruncescĭ să fac şi eu prescurĭ. — Nu, dragă, pentru că *scie Dumnedeŭ al cuĭ e sacul cu faină.*» — V. Sala, *Ungaria.*

---

[1]) Muma vitregă.

*
15186 **Câlcă pri oŭ și s-acâță di Dumnidzêŭ.**[1])

G. Zuca, *stud. c. Samarina, Epir.*

A învěțat și el douě buche, și se crede cel maĭ învěțat om.
A prins ce-va putere și sě crede cât un împěrat.

* △
15187 **Scie numaĭ Dumnedeŭ și vaca.**

Iul. Grofșoreanu, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Când unul face o trébă fără să scie pentru ce.

SNÓVĂ

Un Némț șĭ-a muls vaca. Acésta, când a fost plin suștarul, a dat cu picĭorul. Pentru ca să ocoléscă pe viitor, ast-fel de ne-plăcere, a legat vaca cu ștréngul de el. Vaca a luat-o la fugă. Popa îl vede și îl întrébă, că unde duce vaca? *Scie Dumnedeŭ și vaca,* rěspunde bĭetul Némț.

15188 **Cu gândul la Dumnedeŭ șî cu mâna prin sînul meŭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* III, p. 28.

Sě dice pentru ceĭ ce, cu smerenĭa lor, fură șî ne despóĭe (Golescu).

*
15189 **In gură cu Dumnedeŭ și în inimă cu dracu.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 88; III, p. 65. — Hințescu. p. 72. — S. I. Grossmann, *Dicț.,* p. 103.

* △
In gură cu Dumnedeŭ, în inimă cu dracu.

V. Sala, *dasc. c. B. Lazurĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Vedĭ *Creștin, Cruce.*

[1]) A călcat pe oŭ și s'a prins de Dumnedeŭ.

Pentru cel fățarnic. A se vedé No. 14762.

15190 **Tot binele de la Dumneḑeŭ este.**

DIM ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 365.

Luĭ să'ĭ mulțumim, prin urmare, de câte-orĭ ne vine vre-un bine.

De Dieu tout bien vient.

HENRY ESTIENNE, *XVI-e Siècle.*

15191 **'I-a avut Dumneḑeŭ de scire**
Şi l'a păzit de peire.

A. PANN, III, p. 141. — HINȚESCU, p. 171.

Veḑĭ *Norocire.*

Erà cât p'aci să móră, şi a scăpat ca prin minune.

15192 **Cine are parte dĕ Dumneḑeŭ pĕ pămînt, are parte şî dĕ cel din cer.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

Cată'țĭ Dumneḑeŭ pe pămînt dacă veĭ să'l aĭbĭ şi în cer.

C. BOLLIAC, *Culegere.*

* △ *Când aĭ Dumneḑeŭ pe pămînt aĭ şi în cer.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică, cine are parte dĕ ajutor pĕ pămînt, ĕl ajută şî cel din cer (GOLESCU).

15193 **Dumneḑeŭ când te ajută,**
Plumbul ți se face plută.

A. PANN, I, p. 72. — HINȚESCU, p. 52.

Arată puterea luĭ Dumneḑeŭ şi priința ajutoruluĭ pe care ni'l póte dà.

Où Dieu veult il pleut.

Prov. Communs XV-e Siécle.

Wer's Glück hat, dem kalbt ein Ochs. [1])

Prov. Germ.

15194 **Unde vré Dumneḑeŭ sunt prietenï, banï și de tóte.**

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II, p. 245.

Are puterea luï Dumneḑeŭ.

Dieu est puissant de bien nous faire.

Prov. Franc.

15195 * △ **Ce o vré Dumneḑeŭ sporesce.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 15194.

Sè Dio t'ajuta, sei ajutato.

Prov. Ital.

Wem Gott hilft, dem ist geholfen.

Prov. Germ.

Kinek isten a barátja, könnyen üdvözül.

Prov. Maghiar.

Komu Boh, tomu vșeckni svaty.

Prov. Ceh.

Коме Богъ, томъ и сви свети.

Prov. Sîrb.

15196 **Mulțumim luï Dumneḑeŭ,**
Și de bine și de rĕŭ.

A. PANN, II, p. 37.

---

[1]) Cine are noroc, îï fată boul.

Mulţămim luĭ Dumneḑeŭ,
Şi de bine şi de rĕŭ.

HINŢESCU. p. 113.— I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 223.

Căcĭ nimenĭ nu cunósce taĭna luĭ Dumneḑeŭ, şi trebue să priméscă cu supunere, ba chiar cu mulţumire, tot ce vine de la dînsul.

Iehova a dat, Iehova a luat, fie bine-cuvîntat numele luĭ Iehova!

Iov, 3, 21.

△
15197 **După cum vré Dumneḑeŭ**
Se face bine orĭ rĕŭ.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 568.

Tóte întîmplările staŭ în mâna Domnuluĭ.

La Dumneḑeŭ sunt tóte cu putinţă.

MATEĬ, 19, 26; IOV, 42, 2; IEREM., 32, 17; LUCA, 1, 37 & 18, 27.

*
15198 **Din puţintel a făcut Dumneḑeŭ cerul şi pămîntul.**

1⁰ Arată puterea luĭ Dumneḑeŭ.
2⁰ Când unul din nimic s'a ridicat, s'a îmbogăţit.

* △
15199 **Dumneḑeŭ giuruesce şi nebunu trage nădejde.**

PÂRVU, c. *Ivescĭ*, j. *Tutova.*

Veḑĭ *Cuminte, Nebun.*

Nu trebue să punem nicĭ un temeĭu pe o făgăduĭélă dată.

* △
15200 **Dumneḑeŭ cu mila, şi dracu cu pila.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof.* c. *Valea Marculuĭ*, j. *Mehedinţĭ.*

Arată bunătatea unuĭa şi rĕutatea celuĭ-l-alt

15201 Dumneḑeŭ tiran nu este,
Binele la toţĭ voesce.

A. Pann, I, p. 74. — Hinţescu, p. 53.

Arată nemărginita luĭ bunătate.

Dieu beneie tout.[1])

Prov. Gallic. Mss. XV-e Siècle.

15202 N'a dat zapis cu Dumneḑeŭ.

A. Pann, II, p. 160.

Omul póte murì dintr'un cés într'altu.

15203 Dumneḑeŭ dă aceluĭ care dă.

I. G. Valentineanu, p. 31.

Să ne fie milă de ceĭ săracĭ, şi precum ḑice Ţîchindeal, Fab. p. 251: «*Ajutând şi ajutorând este dumneḑeesc lucru, şi a luĭ Dumneḑeu*

15204 De mult Dómne-miluesce, i se urasce şi luĭ Dumneḑeŭ.

Dreptate, ziar, I, No. 95.

Veḑĭ *Domn*.

Acelaş înţeles ca la No. 14819.

Hristos a ḑis: «*Rugaciunile vóstre sa fie scurte, şi nu ca ale pagânilor cari 'şĭ închipuĭ că prin mulţimea cuvintelor vor dobândi ce doresc. Caci tatăl vostru scie ce vĕ trebue înainte ca să cereţi.*»

*

15205 Te ducĭ la sfinţĭ şi nu te ducĭ la Dumneḑeŭ.

Maior P. Budişteanu, *j. Ilfov*.

Veḑĭ *Sfânt*.

[1]) Dieu bénit tout.

Pentru cel care se rógă de ceĭ maĭ micĭ, în loc să mérgă de a-dreptul la cel maĭ mare, de care atîrnă totul.

Il vaut mieux s'adresser à Dieu qu'à ses saints.

Prov. Franc.

15206 * △ **Dumneḑeŭ să te păzéscă de ţiganul turcit şi de mojicul grecit.**

A. Pann, III, p. 48. — Hinţescu, p. 52. — P. Gârboviceanu, *prof. Sem. Buc. Cl. VIII.* — H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Dumneḑeŭ să te feréscă de ţiganul turcit şi de mojicul grecit.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 84.

* *Dumnidzĕŭ s'ti ascapĕ di criştin inturchipsit.*[1])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Arată asprimea parvenituluĭ, cĭocoĭuluĭ.

Dio tigardi da un ricco impoverito, e da un povero quand'è arricchito.[2])

Prov. Tosc.

15207 * △ **Dumneḑeŭ să te feréscă de Român cĭocoit şi de ţigan boerit.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 15206.

15208 * △ **Să te feréscă Dumneḑeŭ de ţĕranul boerit şi de ţiganul turcit.**

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dâmboviţa.*

---

1) Dumneḑeŭ să te scape de creştinul turcit.
2) Dumneḑeŭ să te păzéscă de un bogat care a sărăcit şi de un sărac care s'a îmbogăţit.

* △
Să te feréscă Dumnedeŭ de ţigan turcit şi de Român boïerit.

I. Dumitrescu, *înv. c. Gâncïova, j. Dolj.*

Vedï *Boïer.*

Acelaş înţeles ca la No. 15207. A se vedé şi No. 9762.

15209 **Dumnedeŭ sfântul să ne păzéscă
Şi de praftoriţa ţigănéscă.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 87; I J, p. 50.

Pentru cel care se învaţă după ce pătimesce.
A se vedé snóva de la No. 15213.

*
15210 **Dumnidzĕŭ s-ti ascapĕ di muĭiare urută.**[1]

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonïa.*

Căcï e foc şi pîrjol în casa omuluï.

15211 **Să te feréscă Dumnedeŭ de bătae femeéscă.**

D-na S. Nădejde, *Nuv.*, p. 66.

Căcï e grózniсă. Vedï nuvela D-neï Nădejde.

* △
15212 **Să te feréscă Dumnedeŭ de judecata fimeéscă şi de bătaïa prostuluï.**

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Sucïava.*

Arată lipsa de judecată a femeïeï, şi primejdia de mórte la care eştĭ supus, când te lovesce prostul.

---

[1] Dumnedeŭ să te feréscă de muïerea ticălósă (rea).

15213 Dumnedeŭ să te feréscă,
De bătae ceréscă,
De urgie 'mpĕrătéscă,
Şi de pîră mojicéscă.

A. PANN, *Ediț*. 1889, p. 84; III p. 48.

Dumnedeŭ sfânt să păzéscă,
Tótă firea creştinéscă,
De bătaĭa cea ceréscă,
De urgia 'mpĕrătéscă,
Şi de pîra mojicéscă.

A. PANN, *Ediț*. 1889, p. 85; III, p. 48.

Dumnedeŭ să te feréscă,
De bătae ceréscă,
De urgie 'mpĕrătéscă,
De pîră mojicéscă,
Şi de ură boeréscă.

H NȚES 'U, p. 52.

*
Dumnedeŭ să te păzéscă,
De urgia 'mpĕrătéscă,
Şi de pîra mojicéscă.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşița, j. Dîmbovița.*

Tóte, lucrurĭ grele de suferit.

POVESTEA VORBIĬ

Un împerat prea cu minte, rugile când îşĭ făcea
Pe lângă alte cuvinte şi aceste le dicea:
Dumnedeŭ sfânt să păzéscă
Tótă firea creştinéscă,
De bătaĭa cea ceréscă,
De urgia împĕrătéscă
Şi de pîra mojicéscă.
Fiul sĕŭ ce tot-de-una la rugĭ cu el pus erà,
Tóte le diceà dar, una nu 'ĭ plăceà, îl superà,
Nu 'ĭ venea să se smeréscă, sa dică acest cuvînt:
Şi de pîra mojicéscă să 'l păzéscă cel prea sfânt.

Dicênd: Ce putere are un mojic, prost, nătărĕŭ,
Unuia împĕrat mare prin pîre să 'ĭ facă rĕŭ?
Impĕratul dacă vede că nu 'l póte muiă
Să 'l facă pe el a crede ceea ce 'l povețuiă,
Gândindu-se făcu planul, dicênd: voiŭ să 'l pedepsesc.
Şi chiemă în grab pe țiganul, potcovaru împeratesc,
Căruia din întîmplare atuncĭ dintr'un foişor,
Cădu-se, şi 'ĭ murise copilul sĕŭ micşor.
Iĭ poruncesce în taină ca cu cârdul țigănesc,
Să se scóle să dea jalbă de fiul împĕratesc,
Cu dovedĭ s'aducă pîră, orĭ cum va sci maĭ urît,
Că el de sus îmbrâncindu 'l cu dile l'a omorît,
Decĭ îngropând pe copilul potcovaru 'mpĕrătesc,
Ridică dovedĭ, aduce tot sălaşul țigănesc,
Dau jalbă către 'mpĕratul, cu jurăminte pîrĕsc
Că 'ĭ-a 'mbrâncit pe copilul feciorul împĕrătesc.
Impĕratu 'nfațişéză pe fiul sĕu în divan
Dovedile îl fac sa crédă că a îmbrâncit pe țigan.
Pentru care împĕratul chiar singur a hotărît,
Să 'l dé, să 'l albă țiganu în locul celuĭ omorît,
Aşa dară, fără voie, feciorul de împĕrat
A trebuit să se ducă, tatăl sĕŭ precum l'a dat,
Şi deosebĭ împĕratul pe potcovarul chiemând,
Iĭ da straşnică poruncă pentru fiul sĕŭ dicênd:
Iţĭ poruncesc ca îndată cum te veĭ duce cu el
Să 'l îmbracĭ în haĭne rupte, să nu 'ĭ facĭ hatîr vr'un fel:
Şi să 'l puĭ la foĭ să sufle, tocma ca pe un țigan.
Când vedĭ că nu te ascultă, îngrozesce 'l din ciocan.
Şi cu praftorița udă maĭ adesea să 'l lovescĭ,
Dă în el, numaĭ păzesce unde-va să nu 'l slutescĭ.
Că voiŭ, pentru o greşală, în ast-fel să 'l pedepsesc,
De cât, cum dic, tu ascultă cele ce îțĭ poruncesc.
Decĭ ducêndu-se țiganu cu porunca înarmat,
Le-a urmat tóte tocma cu feciorul de împĕrat.
Il îmbrăcă în nisce sdrențe ca p'o slugă de țigan,
Negre 'n cărbunĭ tăvălite. de nu făceà nicĭ un ban.
Il puse la foĭ să sufle şi cu barosu să dea,
De nu putea, vaĭ de dînsul! cu praftorița 'l lovea.
De câte orĭ stropea focul, cu dînsa îl atingea,
Şi obrazul, nasul, gura îĭ umplea şi îĭ mânjeà,
Pedepsele aste tóte trebuind să ieà sfîrşit,
După treĭ dile împĕratul iertă pe fiul greşit,
Şi trimețênd, îl aduse iar cu cinste la palat
Spălat şi îmbrăcat bine, ca un fecior de 'mpĕrat.
Apoĭ séra împeratul mergênd să se róge iar
Au rostit ca maĭ înainte aceleaşĭ cuvinte chiar.
Fiul sĕu, ce împreună stà 'ngenunchiat spre pămînt
Dise: tată! maĭ va încă să dicĭ şi acest cuvînt:

Dumnedeŭ sfânt să ne păzéscă
Şi de praftorița țigănéscă.

Atuncĭ împeratu 'n sine, de vorbele luĭ rîdênd,
Şi isprăvind rugăciunea plécă în iatac dicênd:
Omul până nu patimesce nu se învață.

A. PANN.

15214 * △ Dumneḑeŭ să te feréscă
De poruncă 'mpĕrătéscă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII.*

Acelaş înţeles ca la No. 15213.

15215 △ Să te păzéscă Dumneḑeŭ de bătaĭa muĭerii, a stângaciuluĭ, a ciunguluĭ şi a schiopuluĭ, de puşca chioruluĭ şi de fapta mutuluĭ şi a surduluĭ.

Şezătórea, III, p. 81.

* *Să te păzéscă Dumneḑeŭ de bătaĭa surduluĭ şi de fapta schiopuluĭ.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Fiind toţĭ ómenĭ însemnaţĭ de Dumneḑeŭ, şi prin urmare rĕĭ.

15216 Dumneḑeŭ să te feréscă,
De bătaĭa cea orbéscă,
Şi de piciorónga schiopéscă.

A. PANN, III, p. 25.—HINŢESCU, p. 52.

Acelaş înţeles ca la No. 15215.

15217 * △ Să te feréscă Dumneḑeŭ de bătaĭa ciunguluĭ.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 15216.

15218 * △ Feréscă Dumneḑeŭ de fuga schiopuluĭ şi de bătaĭa orbuluĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 15217.

15219 * △ Să te feréscă Dumnedeŭ de fată de popă și de moșie lângă cale.

I. Pușcarïu. c. *Poïana-Mĕruluï, comit Făgăraș, Transilvania.*

Una ca și cea-l-altă nu sunt ale stăpânuluï ci a fie-căruï trecĕtor.

Les femmes fenestrières et les terres de frontières sont mauvaises à garder.

Prov. Franc.

15220 * △ Să te feréscă Dumnedeŭ de capră și de fată.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteïu, Banat.*

Amîndouĕ sunt grele de păzit.

15221 * Dumnidzĕŭ s-te-apĕrĕ dı om strîmbu.[1])

I. Coyan, *prof. c. Turia, Epir.*

1⁰ Ca de orĭ-ce om însemnat.
2⁰ Pentru omul ne-drept.

15222 Dumnedeŭ feréscă grădina de știr și pămîntu de chir.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1615.

Lucrurĭ de carĭ nu poțĭ scăpă.
La Alexandri e un joc de cuvinte asupra vorbeı *pir*, pronunțată *chir*, și aplicată Grecilor.

15223 * Treï lucrurï sunt urîte și luï Dumnedeŭ: bogatul ne-milostiv, calicul fudul și curvarul bĕtrân.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.* — D-na M. Juvara, *c. Sărățenï, j. Tutova.*

[1]) Dumnedeŭ să te feréscă de omul strîmb (ne-drept).

Treĭ lucrurĭ de o potrivă rele şi ne potrivite.

Dex hait moult povre orgueilleux, jeune paresseux et viel luxurieux.[1])

Adag. Prov XIII-e Siècle.

*

15224 Treĭ lucrurĭ în lume nu sunt: scară la Dumneḍeŭ, pod peste mare, ferul mĕduvă nu are.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Lucrurĭ carĭ nu pot fi.

15225 Dumneḍeŭ să 'l înmulţéscă,
Ca şi pĕ pĭétră să créscă.

A. PANN, I, p. 128. — HINŢESCU, p. 52.

Urarea beţivuluĭ.

15226 Dumneḍeŭ să 'l Négoe, în ḍioa de Caracal.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 164.

Dumneḍeŭ să te ĭepure (Négoe) în ḍioa de Caracal.

BARONZI, p. 85. — HINŢESCU, p. 52.

Dumneḍeŭ să 'l ĭepure.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 94.

1⁰ La vorbe ne-potrivite.
2⁰ In mod glumeţ în loc de: *Dumneḍeu să 'l ĭerte.*

*

15227 Dumneḍeŭ să 'l ĭerte,
Cu treĭ póme fĭerte,
Şi cu una móle,
Să nu se maĭ scóle.

D-na EUG. ZANNE, c. *Bucurescĭ*, j. *Ilfov*

[1]) Dieu hait beaucoup pauvre orgueilleux, jeune paresseux et vieillard luxurieux.

* △
Dumnedeŭ să 'l ĭerte,
Cu treĭ póme fierte,
Şi cu una crudă,
Să nu 'ĭ fie ciudă.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Sĕ dice despre un mort pe care nu 'l jelesc de loc.

* △
15228 A fi omul luĭ Dumnedeŭ.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — C. Bungețianu, *preot, c. Cosovĕț, j. Mehedințĭ.*

Om al luĭ Dumnedeŭ.

I. Creangă, *Pov.*, p. 254. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 278. — Al. Odobescu, III, p. 44.

Om bun, cu inimă bună, care ajută pe toțĭ.

«Acolo, dacă sosi, trase la gasdă la un *om al luĭ Dumnedeŭ.* De câte orĭ se culcà, de atâtea orĭ găseà câte o pungă cu galbenĭ la capĕtâĭul sĕŭ, când se sculà.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 278.

* △
15229 A fi pânea luĭ Dumnedeŭ.

C. C. Miclescu, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Pâne.*

Acelaş înțeles ca la No. 15228.

C'est le pain du bon Dieu.

Prov. Franc.

* △
15230 Omu luĭ Dumnedeŭ cu gându draculuĭ.

St. St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

1° Despre cel prost.
2° Pentru cel fățarnic.

* △
15231 **Omul luĭ Dumneḑeŭ (şi) cu naravul draculuĭ.**

C. Bogdan, *preot, c. Cărpineţ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — Gavr. On şor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △
Om cu frica luĭ Dumneḑeu şi naravul draculuĭ.

C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15230. A se vedé şi No. 4332.

* △
15232 **Omul luĭ Dumneḑeŭ cu firea draculuĭ.**

Iulĭu Grofşoreanu, *înv c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 15231.

* △
15233 **Om al luĭ Dumneḑeŭ cu córne.**

V. Râmbu, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

Adică om al draculuĭ.

* △
15234 **A orbit Dumneḑeŭ pre cine-va.**

Gr. Jipescu, *Lumin.*, I, p. 263.

I-a luat minţile de nu a vĕḑut, nu a înţeles şi a greşit.

* △
15235 **Dumneḑeŭ ăl din tĕŭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică dracul.
Teu în dialectul bănăţén însemnéză: lac.

* △
15236 **A se luà cu luleaua luĭ Dumneḑeŭ.**

D na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Lulea, Némţ.*

Adică a bé bine, a se îmbětà.

15237 * △ **De la mine puţin de la Dumneḑeŭ mult.**

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 88. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 191. — E. BAICAN, *Bineţe*, p. 6.

Se ḑice când miluescï pre cine-va saŭ îï facï un dar. Insă, maï cu deosebire:

La botez, când, la prima îmbăïere a copiluluï, naşul aruncă o monetă în scăldătórea miculuï fin.

La nuntă, când, la împărţirea darurilor, fie-care mesén dă noueï familiï partea sa de ajutor în banï, în vite saŭ în producte.

Formula este de origină latină precum o dovedesce următorul vers din Ovidiŭ:

Pauca quidem fateor; sed Di dent plura rogati.

A se vedé, pentru maï multe amănunte, G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 88.

15238 * △ **A luà boiï luï Dumneḑeŭ.**

AL. VOINESCU, *stud. j. Gorj.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescï, j. Vâlcea.* — JUL. VULCĂNESCU, *elev. Sc. Norm., c. Pelescï, j. Dolj.*

A face ce-va rěu, ne-vroind să asculte de poveţele altuia. Se ḑice pentru cel încăpěţinat.

15239 * △ **Să nu maï ducă Dumneḑeŭ pe nimenï.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Când unul s'a înşelat într'o afacere.

15240 * **A fi cu Dumneḑeŭ în sîn.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşi.*

Veḑï *Cruce.*

Acelaş înţeles ca la No. 14761.

15241 * **A nu avé nicĭ un Dumneḑeŭ.**

* *A fi fără nicĭ un Dumneḑeŭ.*

Veḑĭ *Sfânt.*

1⁰ Despre omul rĕŭ, pentru care nimica nu e sfânt.
2⁰ Pentru o lucrare reŭ făcută; cuvînt ne-spus la locul luĭ, etc.
3⁰ A nu avé nicĭ un scop, nicĭ un înţeles.

15242 * **A nu fi nicĭ de un Dumneḑeŭ.**

Adică de nicĭ un folos, a nu fi bun de nimic.

15243 * **A se rugà de toţĭ Dumneḑeii.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 271; *Amint*, p. 27.

Veḑĭ *Sfânt.*

A se rugà cu caldură, cu multă insistenţa.

15244 **Pe ce puneà mâna, par'că o puneà Dumneḑeŭ.**

Dim. Stăncescu, *Basme*, p. 105.

* △ *Unde puneà mâna, puneà şi Dumneḑeŭ mila.*

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 209. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Sĕ ḑice despre un bărbat puternic saŭ norocos care, dacă se apucă de o trébă isbutesce cu siguranţa.

«Négoe începù a bate în pintenĭ, de bucurie că sĕ cotorosise de sarăcie. Acum *pe ce puneà mâna, puneà şi Dumneḑeŭ mila.* Tóte îĭ mergeau în de bine. Incepù şi el a legà gura pânzeĭ. Munca luĭ se vedeà cum mergea înainte şi aveà parte de ea.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 209.

15245 * **Unde pune mâna, ĭeà Dumneḑeŭ mila.**

Ion Paul, *Fóĭa p. toţĭ*, I, p. 91.

1⁰ Om lipsit de noroc.
2⁰ E om al draculuĭ, om rěŭ. — *Transilvania.*

15246 * △ **A descălecat Dumneḑeŭ la...**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Iĭ merg treburile bine.
2⁰ S'a înavuțit de odată.

15247 * **A se întîlni cu Dumneḑeŭ.**

M. CANIAN, *public. j. Iașiĭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 15246.

15248 * △ **'I-a pus Dumneḑeŭ mâna în cap.**

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomița.* — V. RÂMBU, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmbovița.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — GAV. ONIȘOR, *prof. c. Cârnu, j. Tutova.*

* △ *Par'că 'ĭ-a pus Dumneḑeŭ mâna în cap.*

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Când cine-va se înavuțesce fără muncă.
2⁰ Saŭ de odată, și cam pe ne-așteptate.

15249 * △ **Îl ține Dumneḑeŭ de pěr.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică îĭ merge bine.

15250 * △ **L'a věḑut Dumneḑeŭ.**

ILIE HOCĬOTĂ, *teol. c. Sělițte, comit. Sibiŭ, Transilvania.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — C. C. MICLESCU, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15247.

15251 * △ **Il vede Dumneḑeŭ.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Şi'l va păzi de orĭ-ce primejdĭe.
2⁰ Saŭ îl va pedepsi daca face ce-va rĕŭ.

15252 * △ **O să te vadă Dumneḑeŭ.**

N. Gh. Ionescu, *înv. c. Mamorniţa, j. Dorohoĭ.*

Când cine-va ridică greu, plécă subţire îmbrăcat pe ger, etc.

15253 * △ **Par'că a apucat pe Dumneḑeŭ de un picĭor.**

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 1394. — Iul. Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — E. I. Patricĭu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. G. Mardare, *c. Certescĭ, j. Tutova.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — D. Epureanu, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — D. Trifan, *înv. c. Cârnu, j. Némţu.* — C. Teofănescu, *înv. c. Bicaz, j. Némţu.*

* △ *Par'că a prins pe Dumneḑeŭ de un picĭor.*

Fr. Damé, III, p. 211. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Să fi prins pe Dumneḑeŭ de un picĭor şi...

S. Fl. Marian, *Trad. Pop.*, p. 11.

I se părea că apucă pe Dumneḑeŭ de un picĭor.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 56.

* △
I se păreà c'a prins pe Dumneḑeŭ de-un picĭor.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 120. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

1⁰ Pentru o întîmplare fericită, şi tot de odată neaşteptată, de care se bucură cine-va.
2⁰ A se bucurà, a se veseli mult.
3⁰ Pentru omul căruĭa îĭ merg bine treburile şi e mândru de acésta.

«Crede că *a prins pe Dumneḑeŭ de un picĭor.*»

«Erà vesel, *pare că apucase pe Dumneḑeŭ de un picĭor.*»

15254 * △ Varga luĭ Dumneḑeŭ.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 198. — S. FL. MARIAN, *Tradiț. Pop.*, p. 124. — L. ŞĂĬNEANU, *Dicț.*, p. 852. — *Şezătórea, V. Buda-Pesta.* — M. LUPESCU, *Şezătórea*, p. 59. — N. JUVARA, c. *Popenĭ*, j. *Fălciŭ.* — M. CANIAN, j. *Iaşĭ*. — D-na R. BELLOESCU, c. *Berlad*, j. *Tutova*. — V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava*. — E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulțĭ*, j. *Covurluĭu*. — C. TEOFĂNESCU, *înv.* c. *Bicaz*, j. *Némțu*. — N. GANE, *Conv. Liter.*, *XVII*.

Veḑĭ *Cap. XII, c. Domn.*

1⁰ Om rĕŭ care tot caută să facă rĕŭ altora.
2⁰ Când un om e aşa de rĕŭ, aşa de aspru, în cât nimene nu sĕ póte înțelege cu dînsul

«Când se mânià era *varga luĭ Dumneḑeŭ.*»

«*Varga luĭ Dumneḑeŭ* de aspru ce erà.»

15255 * Bicĭul luĭ Dumneḑeŭ.

FR. DAMÉ, I, p. 133. — M. CANIAN, *public.* j. *Iaşĭ*.

Acelaş înțeles ca la No. 15256.
Acéstă poreclă se dase luĭ Attila, rege Hunilor.

15256 *E degetul luĭ Dumneḑeŭ.

Adică Dumneḑeŭ 'şĭ-a arĕtat voinţa; se ḑice maĭ ales când unul a primit pedépsa ce i se cuvenĭa.

Acésta este degetul luĭ Dumneḑeu.

MOISE, 8. 19; SAM., 6. 3. 9; *Ps.* 8. 3; MATEĬ, 12. 28; LUCA, 11. 20.

15257 *Mĭelul luĭ Dumneḑeŭ.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 313.

Adică om bun şi blând.

15258 *△ Boul luĭ Dumneḑeŭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155; *Unch. Sfăt.*, p. 96. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 242. — L. ŞĂĬNEANU, VI, p. 327. — IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

**De par'că erà boul luĭ Dumneḑeŭ.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 173. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — HINŢESCU, p. 139.

Boulenii luĭ Dumneḑeŭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 85.

1⁰ Om liniştit, bun la inimă, muncitor şi fără cusur.
2⁰ Om prost.
Boiĭ sunt aĭ luĭ Dumneḑeŭ pentru că sunt ascultătorĭ.

15259 A fi mănia (mânia) luĭ Dumneḑeŭ.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 11. — N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 48 & 87. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 143. — S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 105. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 14833.

«Pre aceste ţinuturĭ *aŭ fost mănia luĭ Dumneḑeŭ*. Atuncĭ să veḑĭ casna spre bieţiĭ ómenĭ, precum s'aŭ scris maĭ sus, muncindu'ĭ în tot felul; pre cărbunĭ îĭ puneà, le cetluia capetele, bătăĭ în tot chipul...» — N. Costin, II, p. 11.

«... fiind lipsă de pâne pentru lăcuste ce eraŭ pre aice, şi maĭ înainte în vr'o doĭ treĭ anĭ, şi într'acel an *mănĭea luĭ Dumneḑeŭ*, cât nicĭ ĭérbă pre câmp, nicĭ frunză pe pădurĭ unde cădea lăcuste nu rĕmânea...» — N. Muste, III, p. 48.

15260 * **Ca pedépsa luĭ Dumneḑeŭ.**

Conv. Liter., VIII, p. 288.

Adică ĭute.

Fecĭorul de împĕrat s'a dus *ca pedépsa luĭ Dumneḑeŭ.*»

15261 * **Ca în sînul luĭ Dumneḑeŭ.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 68.

Veḑĭ *Avram*.

Adică bine, fericit.

«Trăesc în ţéra nóstră *ca în sînul luĭ Dumneḑeŭ.*»

15262 * **A se crede că e Dumneḑeŭ.**

Şezătóre, I, p. 69.

Adică a fi mândru.

Le roi n'est pas son cousin.

Prov. Franc.

15263 * **De când urzeà Dumneḑeŭ pămîntu.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 212.

Adică de mult.

15264 **Cu Dumneḑeŭ înainte.**

A. Pann, II, p. 114. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 159. — Hinţescu, p. 51.

Adică cum o vré Dumneḑeŭ, când ne apucăm de o trébă care póte să ne aducă rele.

*
15265 **A porni cu Dumneḑeŭ.**

*
A se duce cu Dumneḑeŭ.

1⁰ A pleca, a merge sănătos, cu bine.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 15264.

15266 **Cum dă (o dà) Dumneḑeŭ.**

Cum se va întîmplà să fie.

A la grâce de Dieu.

Prov. Franc.

*
15267 **A'l lăsà în plata luĭ Dumneḑeŭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 116 & 227. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1533. — I. al luĭ Sbiera, *Pov.*, p. 55.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 14824.

«Dac' am auḑit aşa, am ḑis şi eŭ în gândul meu, că are întru câtva dreptate maĭca desăgăriţa, şi *am lăsat'o în plata luĭ Dumneḑeŭ.*» — I. Creangă, p. 116.

*
15268 **A rĕmâne ca bătut de Dumneḑeŭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 168 & 331. — Fr. Damé, III, p. 125. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Trăsnit.*

Incremenit de mirare saŭ de spaĭmă.

«In cele maĭ de pe urmă trecură toţĭ tineriĭ bunĭ şi rĕĭ din împĕrăţie, şi din boerinaşĭ, şi din prostime, şi nicĭ nu se uĭtà la dînşiĭ fata ce stà cu mĕrul în mână. Trecĕnd şi argatul de la gradinărie, din întîmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mĕrul drept în cap.

«Fiiĭ de împĕraţĭ şi de boerĭ, *rĕmaseră ca bătuţĭ de Dumnezeŭ,* când veḑură una ca acésta.» — P. Ispirescu, p. 168.

*
15269 **Nu'l maĭ împacă nicĭ Dumneḑeŭ.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică nimica nu'l mulțumesce.

*
15270 Așa a fost să fie de la Dumnedeŭ

I. Creangă, *Pov.*, p. 118

*
Așa a vrut Dumnedeŭ.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Resemnare la loviturile sórteĭ.

*
15271 Dumnedeŭ să le alégă.

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 177; *Rev. Ist.*, III, p. 164. — Hințescu, p. 52.

* △
Dumnedeŭ alégă,
Balan înțelégă.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suceava.*

Acelaș înțeles ca la No. 1298.

* △
15272 L'a ertat Dumnedeŭ.

T. Speranță, III, p. 214—244. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.*

Adică a murit.

* △
15273 A fi ĭertată de Dumnedeŭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 21.

Adică femeĭe bĕtrână, care nu maĭ are sorócele.

* △
15274 L'a strîns Dumnedeŭ.

S. Teodorescu-Kirileanu, *înv. j. Suceava.*

Acelaș înțeles ca la No. 15272.

15275 * **A se duce la Dumneḑeŭ.**

Adică a muri.

15276 * △ **A mers la Dumneḑeŭ.**

AVR. CORCEA *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

A murit

15277 **A'ĭ plăti Dumneḑeŭ vămile.**

BARONZI. p. 45.

A'ĭ ĭerta pĕcatele.

15278 * △ **A fi uĭtat de Dumneḑeŭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 96. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Veḑĭ *Mórte.*

Adică fórte bĕtrân, ajuns la adîncı bĕtrâneţe.

«Când odată vĕḑuĭ înaintea mea un moş, fleoş de bĕtrân, *uĭtat* de mórte şi *de Dumneḑeŭ.*» — P. ISPIRESCU.

15279 * **Până mĕ uĭtă Dumneḑeŭ (sfinţiĭ).**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică mult.

«Am şeḑut în pădure *până m'a uĭtat Dumneḑeŭ*

15280 **Dă cu pétra 'n Dumneḑeŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 93.

Aruncă cu pétra 'n Dumneḑeŭ.

HELIAD-RĂDULESCU, *Mem. 48.*, p. 33.

Veḑĭ *a împuşcà, Puşcă.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ neroḑĭ (Golescu).
2⁰ Om sărit, nebun.
3⁰ Om care se rĕsvrătesce în contra tutulor.

15281 * **Dă cu puşca în Dumneḑeŭ.**

I. Caragiali, *Conv. Lit.*, XIII, p. 450.

Veḑĭ *a Impuşcà*, *Puşcà*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15280.

15282 * **Dă (asvîrle) cu barda în Dumneḑeŭ.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 155. — G. Dem. Teodorescu, *Mit. lunare.* — *Conv. Liter.*, XXIII, p. 25. — Fr. Damé, III, p. 59. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △ *Svîrle cu barda în Dumneḑeŭ.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15281.

15283 **A dà cu secura în Dumneḑeŭ.**

Laurian & Maxim, I, p. 1013.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 15282.

15284 * △ **Om cu frica luĭ Dumneḑeŭ.**

D-na Z Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Om drept, bun, care nu calcă poruncile Domnuluĭ.

15285 * **Să'ţĭ ajute Dumneḑeŭ.**

Ca să isbutescĭ.

15286 * Maĭ aĭ de Dumneḑeŭ.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Maĭ astîmpĕră-te.

15287 * △ Maĭ de Dumneḑeŭ.

L. Şăĭneanu, *Semas.*, VI, p. 327. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Cap. XII, c. Domn.*

Maĭ cum se cade; maĭ bun, maĭ frumos.

15288 * △ E pĕcat de Dumneḑeŭ.

I. Creangă, *Pov.*, p. 74. — D-na Ecat. Zanne, *c. Băsescĭ, j. Fălciu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Adică nu e bine.

«*E pĕcat de Dumneḑeŭ* să n'o ĭubescĭ.»

15289 * 'I-a avut Dumneḑeŭ de scire.

A. Pann, II, p. 42 & 160; III, p. 141. — Hinţescu, p. 171.

Adică l'a păzit Dumneḑeŭ de o nenorocire.

15290 Ca faţa luĭ Dumneḑeŭ.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 335.

Adică albă.

«Când ce să vedeţĭ D-vóstră? scóse o pâĭne albă *ca faţa luĭ Dumneḑeŭ.*» — P. Ispirescu.

15291 * Ḑĕŭ!

Intăresce o afirmare. Formula eliptică pentru: *jur pe numele luĭ Dumneḑeŭ* că aşa este, cum spun eŭ.

DGIMIE

15292 Cânili, cându ĩi ṽini ș-psuséscă, s-chiși la dgimie.[1])

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 164.

Căcĭ atuncĭ îĭ împușeá Turcii.

Sĕ ḑice când sĕ pune cine-va într'o primejdie, din care trebue să se prăpădéscă.

FINELE VOLUMULUĬ AL ȘÉSELEA

[1]) Cânele, când îĭ vine să móră, sĕ pișe la o gĭamie.

GLOSAR

ROMÂNO-FRANCES*)

A

A, *auxiliaire du futur présent,* forme élidée pour *va,* p. 574.

A, *pr. dém. fém.* celle, p. 251. 674. le, la, p. 524. || *a luĭ,* celle de, p. 338. 409. || *a luĭ,* à, p. 53.

A, *prép.* indiquant l'infinitif présent, passim. || *prép. detérm.* p. 210. 628.

Abate (a), *v.* détourner, écarter. | *'i-a abatut,* l'envie lui est venue, p. 89.

Abĭa, *adv.* à peine, p. 164.

Abitir, *adv.* beaucoup, fortement, p. 165.

Abrud, *n. pr.* Abrud, localité de Transylvanie, p. 1.

A-casă, *adv.* à la maison, chez soi, p. 92. 95. 428.

Aceea (de), *pr. dém.* pour cela, à cause de cela, p. 285.

Aceeaşĭ, *pr. dém.* la même, p. 595.

Acela, *adj. et pr. dém.* celui, p. 550. || celui-là, p. 296. — Fém. *aceea*; pl. *aceĭ, acelea.*

Acest, *pr. dém.* ce, cet, p. 282.— Fém. *acéstă;* pl. *aceştĭ, aceste.*

Aci, *adv.* ici, p. 116. || *d'aci înainte,* dorénavent, p. 512.

Acolo, *adv.* là, là-bas, p. 189. 220. 257. 313. 562.

Acru, *adj.* aigre, p. 141. 169. 197. 263. — Fém. *acră;* pl. *acri, acre.*

Acu, *adv.* à présent, maintenant. | *de acu,* dorénavent, à partir de maintenant, p. 492.

Acum, *adv.* à présent, maintenant, p. 129. 422.

Acuşĭ, *adv.* maintenant, de suite, p. 275.

Adam, *s. m.* Adam, p. 1. 171. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. || *jocul luĭ Adam şi Eva,* faire la bête à deux dos, p. 467. || *a spune de la Adam,* commencer au déluge, p. 468. | *de când cu Adam,* du temps que les bêtes parlaient, p. 468. || *ném de pe Adam,* parent à la mode de Bretagne, p. 469. | *drumu luĭ Adam,* la voie lactée, p. 469.

Adamì (a se), *v. r.* se griser, p. 469.

Adăstà (a), *v. r.* attendre, p. 518.

Adesĕ-orĭ, *adv. [Mold.]* souvent, p. 97.

Adĭ, *adv.* aujourd'hui, p. 27. 116. 314.

Adică, *adv.* c'est-à-dire, p. 59.

Adînc, *adj.* profond, p. 243. — Fém. *adînca;* pl. *adîncĭ, adînce.*

Adio, *interj.* adieu, p. 190.

Aduce (a), *v.* amener, p. 476. 579. 580. 627. || ramener, p. 93. || apporter, p. 166. 479.

Adunà (a), *v.* rassembler, réunir, p. 600.

Adunà (a se), *v. r.* s'assembler, se réunir, p. 286.

---

*) L'astérisque indique les mots anciens et hors d'usage.

Aer, *s. n.* air, p. 430.
Afară, *adv.* dehors, p. 381. 417. || en dehors, p. 37.
***Aferim**, *interj.* bravo! très-bien! p. 198.
Aflà (a), *v.* trouver, p. 191. 305. 562. || trouver, rencontre, p. 202. 590. || arriver, survenir, p. 550. || apprendre, arriver à savoir, p. 401.
Afrodita, *s. f.* Vénus, p. 470.
Afumat, *adj.* jauni par la fumée, par le temps, enfumé, p. 31. 129. — Fém. *afumată*; pl. *afumaţĭ*, *afumate*.
Agache, *s. m.* Agache, nom d'homme, p. 2. 474.
Agachi, *s. m.* Agachi, nom d'homme, p. 2.
Aghĭasmă, *s. f.* *[Mold.]* eau bénite, p. 293. 470. 471. || *aghĭasmă rusèscă*, eau-de-vie, p. 293. || *bė Gligore aghĭasmă*, le vin est tiré il faut le boire, p. 470. 471.
Aghĭesmuì (a), *v.* *[Mold.]* battre, p. 471.
Aghĭesmuì (a se), *v. r.* se griser, p. 471.
Aghĭos, *s. n.* hymne, cantique, p. 471. 472. || *a trage aghióse*, chanter, ronfler, p. 472. || *'ĭ-a cântat popa aghiosul*, il est mort, il a lâché la rampe, p. 472. — Pl. *aghióse*.
Aghiuţă, *s. m.* un des nom du diable, p. 472. 473. || *îl fură Aghiuţă*, il s'endort, p. 472. || *l'a luat Aghiuţă*, il est mort, p. 473.
Agĭalîc, *s. n.* pélerinage à Jérusalem, p. 473. || *a se duce la agĭalîc*, se ruiner, p. 473.
Agiŭ, *s. m.* celui qui a fait le pélerinage de Jérusalem, p. 473. || *a se face agiŭ*, se ruiner, p. 473. — Pl. *agiĭ*.
Agop, *s. m.* Agop, nom d'homme, p. 2.
Aĭa, *adj. et pr. dèm.* celle, celle-là, p. 394.
Aĭasmă, *s. f.* eau bénite, p. 474. | eau-de-vie, p. 474. || *bė aĭasmă Andreĭ*, le vin est tiré il faut le boire, p. 474.
Aĭesmuì (a se), *v. r.* se griser, p. 474.
Aicĭ, *adv.* ici, p. 22. 153.
Ajunà (a), *v.* jeûner, p. 575.
Ajunge (a), *v.* arriver, parvenir à, p. 3. 32. 35. 36. 96. 98. 171. 379. 520. || parvenir, p. 192. || parvenir, aller à, p. 259. || attraper, rattraper, p. 36. 139. | devenir, p. 251. 296. 347. 356. 357. || atteindre, arriver (son tour), p. 302. || valoir, p. 59. || suffire, p. 35. 107.
Ajutà (a), *v.* aider, p. 553. 646. 666. || aider, secourir, p. 501. 689.
Al, *adj. et pron. dèm.* le, la, les, celui, p. 53. 79. 200. 283. 339. 416. 592. || qui appartient à, du, p. 617. || *al cuĭ*, à qui, p. 518. 663. 664. || *al luĭ*, de, p. 677. || *al luĭ*, qui appartient à, fils de, p. 32. || *al de*, sembable à, espèce de, p. 442. 443. || *ale cuĭ*, à qui, 49. — Fém. *a*; pl. *aĭ*, *ale*.
Ăl, *adj. et pr. dèm.* le, la, les, celui, p. 171. 246. 336. 405. 505. 678. || le ... en question, p. 215. *ăl de sus*, Dieu, p. 647. — Fém. *a*; pl. *aĭ*, *ale*.
Ăla, *adj. et pr. dèm.* celui-là, p. 133. 458. || celui-là, le même, p. 630. — Fém. *ăĭa*; pi. *ăĭa*, *ălea*.
Alaĭu, *s. n.* pompe, grand train, p. 95. — Pl *alaĭurĭ*.
Alămâe, *s. f.* citron, p. 134. — Pl. *alămâĭ*.
Alăturea, *adv.* à côté. || *(pe) alăturea cu*, a côté de, hors de, p. 95. 96.
Albanes, *s. m.* Albanais, p. 2. — Pl. *albanesĭ*.
Albì (a), *v.* blanchir, p. 359. || *a albi pe*, faire blanchir (les cheveux de), p. 223. 626.
Albină, *s. f.* abeille, p. 199. — Pl. *albine*.
Albu, *s. f.* Albu, Le Blanc, nom d'homme, p. 2.
Alege (a), *v.* choisir, p. 343. || décider, p. 513. || séparer, distinguer, p. 687.
Aleluĭa, *interj.* alleluia, p. 475.
Alergà (a), *v.* courir, p. 520. || poursuivre, p. 421.
Alexandru, *s. m.* Alexandre, p. 3.
Aliman, în ḑicerea *a ajuns la aliman*, il est perdu, p. 3.

Alt, *adj. et pron.* autre, autrui, p. 99. 123. 220. 264. 402; passim.

Altar, *s. n.* autel, p. 475. 476. — Pl. *altare.*

Altiţă, *s. f.* partie supérieure de la manche des chemises paysannes lorsqu'elles sont couvertes de broderies, p. 154. — Pl. *altiţe.*

Altora, *gén. et dat. pl. de* **alt,** des autres, aux autres; passim.

Alun, *s. m.* noisetier, coudrier, p. 476. — Pl. *alunĭ.*

Alungà (a), *v.* poursuivre, donner la chasse, p. 337.

Amăgì (a), *v. [Mold.],* tromper, p. 644.

Ambar, *s. m.* grange, magasin à blé, p. 526. — Pl. *ambare.*

Âmblà (a), *v.* aller, marcher, p. 341. 626.

American, *s. m.* Américain. || *a se face American,* faire semblant de ne pas comprendre, p. 4. — Pl. *americanĭ.*

Amestecà (a), *v.* mêler, mélanger, p. 449. || fourrer, p. 624.

Amin, *int.* amen, ainsi soit-il, p. 476. 477. || *ḑice amin la tóte,* il approuve tout, p. 477. || *pân la amin,* jamais, p. 477. || *cât aminul,* jamais, du tout, p. 477. || *nicĭ la amin,* jamais, p. 477.

Amîndoĭ, *adj. et pron.* tous les deux. l'un et l'autre, p. 16. *d'amîndoĭ,* tous les deux, p. 38. — Fém. *amîndouĕ.*

An, *s. m.* an, année, p. 451. 527. 652. — Pl. *anĭ.*

Ana, *s. f.* Ana, nom propre, p. 4. 477. 478.

Ana-Foca, *s. m.* Nom que les Roumains donnent au premier jour de mois du Juillet, dans le Banat et en Transylvanie, p. 4.

Anaforă, *s. f.* pain bénit, p. 478.

Anafură, *s. f.* pain bénit, p. 478.

Ancuţa, *s. f.* Annette, p. 5.

Andreĭ, *s. m.* André, nom d'homme, p. 5. 474.

Anevoe, *adv.* difficilement. || *cu anevoe,* difficilement, p. 645.

Angheluşa, *s. f.* Angèle, p. 6.

Anin, *s. n.* aulne, p. 378. — Pl. *anine.*

Aninà (a se), *v. r.* se suspendre, s'accrocher, p. 476.

***Antereŭ,** *s. n. [Mold.]* vêtement, à longs pans, porté immédiatement sur la chemise et serré à la taille, p. 15.

Antina, *s. f.* Antina, ruines dans le département de Romanaţĭ. || *de când cu Antina,* du temps de la reine Berthe, p. 6.

Aoleo, *interj.* ah! hélas! malheur! p. 258. || *d'aoleo,* ah! p. 200.

Aoleŭ, *interj.* ah! hélas! malheur! p. 359.

Apă, *s. f.* eau. p. 38. 50. 52. 76. 77. 105. 107. 108. 109. 117. 210. 241. 242. 264. 294. 380. 393. 450. 461. 479. 480. 497. 540. || eau, rivière, p. 4. 210. 223. 264. || *par'că a cărat apă morţilor,* maigre comme un clou, p. 479. || *nu'ĭ cu tótă apa,* il a le cerveau fêlé, p. 479. *a'ĭ face apă,* le rosser, p. 479. — Pl. *ape.*

Apoĭ, *adv.* puis, ensuite, après, p. 325. 417. 579. 651. 639. || mais, p 356. || *după ce... apoĭ,* non seulement... mais encore, p. 119. 272.

Apostolesce, *adv.* à la façon des apôtres, apostoliquement. || *a merge apostolesce,* aller à pied, p. 480.

Apostolicesce, *adv.* à la façon des apôtres, apostoliquement. || *a umblà apostolicesce,* aller à pied, p. 480.

Aprinde (a), *v.* allumer, p. 134. 567. 570.

Aprinde (a se), *v. r.* prendre feu, p. 402.

Apròpe, *prép.* près, auprès, p. 54. 422.

Apucà (a), *v. r.* prendre, saisir, p. 231. 574. || marcher, s'acheminer, se diriger, p. 95.

Apucà (a se), *v. r.* se mettre à, commencer, p. 281. 283.

Ar, *3-e pers. sing. et pl. du cond. prés. du verbe* **a avé**; *sert à former le condit,* p. 8. 27. 106; passim.

Arà (a), *v.* labourer, p. 325. 611.

Arac, *s. m.* échalas, paisseau, p. 373. — Pl. *aracĭ*

Aramă, *s. n.* cuivre, p. 283.

Arap, *s. m.* nègre, p. 7. 8. — Pl. *arapĭ.*

Arde (a), *v.* brûler, p. 71. 80. 301. 327. 620.

Ardeĭu, *s. m.* piment, poivre rouge, p. 5. 200.—Pl. *ardeĭ.*

Ardél, *s. m.* Transylvanie, p. 9. 150.

Ardeléncă, *s. f.* femme de Transylvanie, p. 9. 542.—Pl. *ardelence.*

Arĕtà (a), *v.* montrer, p. 152. 449. 635.

Argea, *s. f.* sorte de cave où l'on tisse le lin, p. 51. 399.—Pl. *argele.*

Argint, *s. n.* argent, p. 264.

Arhanghel, *s. m.* archange, p. 481. —Pl. *arhangheli.*

Arhĭereŭ, *s. m.* prélat, évêque in partibus, p. 580.—Pl. *arhĭereĭ.*

Arĭe, *s. m.* hérétique, p. 9. 481.

Arman, *s. m.* *[Mold.]* Arménien, p. 11. 13. 14.

Armén, *s. m.* Arménien, p. 11. 14. 175. 248. || *e armén,* c'est un être impur, p. 14.—Pl. *armenĭ.*

Armenesc, *adj.* d'arménien, p. 14. *visita armenéscă,* visite qui n'en finit plus, p. 14.—Fém. *armenéscă*; pl. *armenescĭ.*

Arminden, *s. m.* premier Mai, p. 14.

Aromân, *s. m.* Roumain de Turquie (Macédoine, Epire, Albanie), p. 10.—Pl. *aromânĭ.*

Aruncà (a), *v.* jeter, lancer, p. 242. 394. 688.

Arvinte, *s. m.* Arvinte, nom d'homme. | *e antereul luĭ Arvinte,* p. 15.

Aş, *form. opt. 1·er pers. sing. du verbe* **a avé**; p. 87. 117. 122; passim.

Aşa, *adv.* ainsi, de la sorte, p. 72. 289. 493. 539. 545. 637. 687. || tel, semblable, p. 342. 373. 415. || de même, p. 334. 578. || *aşa de ... cum,* aussi, p. 560. 561. *cum... aşa...,* tel... tel, p. 342. 373. 578.

A-sară, *loc. adv.* hier soir, p. 77. 375.

Ascunde (a se), *v. r.* se cacher, p. 52. 574.

Asta, *adj. et pr. dém.* çà, cela, ceci, p. 518. || celle-ci, celle-là, p. 54. 101. 223. 251. 263. 628. || cette, p. 21. 265.

Ăsta, *pr. dém.* celui-ci, celui-là, p. 226.

Aşteptà (a), *v.* attendre, p. 158. 400. 514. 518.

Aşterne (a), *v.* étendre, p. 264.

Asupra, *prép.* sur, p. 494. || **cu asupră,* plus qu'il ne faut, beaucoup, p. 654.

Asvîrlì (a), *v.* lancer, p. 689.

Aţă, *s. f.* fil, fil de lin, p. 481. 482.—Pl. *aţe.*

Atăgârţat, *adj.* accroché, p. 639.—Fém. *atăgârţată*; pl. *atăgârţaţĭ, atăgârţate.*

Atât, *adj. et pr.* tant, autant. || *atât ... cum,* aussi ... que, p. 560.

Atâta, *adj. et pr.* tant, autant, p. 206. 216. 222. 299. 300. 333. || *nicĭ atâta,* encore moins, p. 216.—Pl. *atâte, atâtea.*

Atunce, *adv.* *[Mold.]* alors, p. 176.

Atuncea, *adv.* alors, p. 357.

Atuncĭ, *adv.* alors, p. 176. 379. 513. 594.

Aŭ, *conj.* ou, ou bien, p. 566.

Auḑì (a), *v.* entendre, p. 106. 126. 417. 513. 514. 515. || *a auḑi de,* entendre parler de, p. 250.

Auḑì (a se), *v. r.* entendre, être entendu, p. 65. 66. 152. 513.

Aur, *s. n.* or, p. 1. 535.

Avaşote, *s. m.* Avaşote, nom d'homme. || *ca pe timpul luĭ Avaşote,* voler comme dans un bois, p. 16.

Avé (a), *v.* avoir, posséder, p. 72; passim. || trouver, rencontrer, p. 449. || *a se avé bine cu,* vivre en bonne intelligence avec, p. 214.

Avere, *s. f.* fortune, p. 459.

Avocat, *s. m.* avocat, p. 112. 404. —Pl. *avocaţĭ.*

Avram, *s. m.* Abraham, p. 16. 17. 483. || *a fi Avram,* avoir la tête près du bonnet, p. 17.

B

Ba, *adv.* non, p. 142. 143. || mais si, p. 310.

Babă, *s. f.* vieille femme, p. 57. 58. 83. 85. 195. 271. 272. 301.

321. 337. 483. 519. 520. 542. — Pl. *babe*.

Baba-Clónța, *s. f.* vieille sorcière, p. 58.

Babadam, *s. m.* le père Adam (en turc), p. 469.

Babic, *s. m.* Babic, nom d'homme, p. 17. || *coltuc de la Babic*, rien du tout, p. 17.

Babilon, *s. m.* Babylone, p. 18. 163. || *ca în turnul Babilon*, c'est une vrai tour de Babel, p. 18.

Baboĭ, *s. m.* Baboĭ, nom d'homme, p. 447. || *céta luĭ Baboĭ*, bande de va-nu-pieds, p. 447.

Bacăŭ, *s. m.* Bacăŭ, ville de Roumanie, p. 448. 449. || *a'șĭ găsi Bacăŭ*, trouver son maître; il a été échaudé, il lui en a cuit, p. 448.

Bacâu, *s. m.* même sens que le précédent, p. 448. 449.

Bada, *s. f.* Bada, nom propre, p. 272.

Bade, *s. m.* terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, un fiancé, une personne plus âgée, p. 400.

Bădalan, *s. m.* Badalan, quartier de Galatz. || *s'a dus la Bădalan*, il s'est ruiné, p. 449.

Badea, *s. m.* Badea, nom propre, p. 272.

Badea, *s. m.* même sens que *bade*, p. 305. 340.

Bădiță, *s. m.* diminutif de *bade*, p. 32.

Băet, *s. m.* garçon, p. 162. — Pl. *baeți*.

Băgà (a), *v.* mettre, fourrer, p. 16. 87. 382. 431. 586. 623. 624. 657. 658. || *a'l băga în dracĭ*, le fâcher; l'effrayer, p. 618. || *a'șĭ băga în cârd cu*, fréquenter, s'associer à, p. 596.

Bagdad, *s. m.* Bagdad, p. 449.

Bahluĭŭ, *s. m.* Bahluĭu, rivière, p. 450.

Baĭe, *s. f.* mine, p. 283. — Pl. *băĭ*.

Baĭu, *adv.* *[Ban.]* non, p. 163.

Bală, *s. f.* femme de mauvaises moeurs, p. 485. || *a fi altă bală*, avoir le diable dans le corps, p. 484.

Balabustă, *s. f.* femme juive, p. 176. — Pl. *balabuste*.

Balamuc, *s. n.* maison de fous, p. 450.

Bălan, *s. m.* être surnaturel doué de mauvais instincts, p. 450. 485.

Balan, *s. m.* même sens que le précédent, p. 687.

Bălașa, *s. f.* Balașa, nom propre, p. 450.

Balaur, *s. m.* dragon. || homme fort, méchant; bohémien, p. 485. — Pl. *balaurĭ*.

Balcanĭ, *s. m. pl.* Balcans, montagnes, p. 451.

Balmaș, *s. n.* *[Trans.]* talmouse, p. 392.

Baltă, *s. f.* lac, étang, marais, p. 559. 574. 583. 593.

Bălțațĭ, *s. m. pl.* Balțați, village de Mehedintz, p. 451.

Bămbălăŭ, *s. m.* Bămbălăŭ, nom d'homme, p. 451.

***Ban**, *s. m.* ban, ancien titre de noblesse, p. 49. 125. — Pl. *banĭ*.

Ban, *s. m.* argent, en général, p. 111. 321. 362. 395. 397. 415. 435. 461. 607. 667. — Pl. *banĭ*.

Banat, *s. m.* Banat, province de Hongrie, p. 452.

Banov, *s. m.* Banov, nom d'homme, p. 452.

Bărăție, *s. f.* église catholique, p. 485. — Pl. *bărățiĭ*.

Barbă, *s. f.* barbe, p. 179. 249. 492. 574. — Pl. *barbe*.

Barbat, *adj.* mâle, vaillant, énergique, p. 114. — Fém. *bărbată*; pl. *bărbațĭ*, *bărbate*.

Bărbier, *s. m.* barbier, p. 332. — Pl. *bărbierĭ*.

Bardă, *s. f.* hache de charpentier, erminette. || *a aruncà cu barda în Dumnedeŭ*, ne rien craindre, p. 689.

Barnovski, *s. m.* Barnovski, nom d'homme. || *ĭérna luĭ Barnovski*, hiver très dur, p. 18. 452.

Baros, *s. m.* marteau de forgeron, p. 364. 365. — Pl. *baróse*.

Bârsescu, *s. m.* Bârsescu, nom d'homme, p. 452.

Basaraba, *s. m.* Bassaraba, nom d'homme, p. 238.

Băsărăbie, *adj.* dans la locution: *a fi bun de băsărăbiĭ*, un diable à quatre, p. 452. — Pl. *băsărăbiĭ*.

Bașca, *adv.* d'un côté, à part, p. 373.

Basma, *s. f.* mouchoir, p. 406. — Pl. *basmale*.

Baston, *s. n.* bâton, canne. || *a mânca bastóne,* être rossé, p. 316. — Pl. *bastóne.*

Bat, *adj. [Mold.]* ivre, p. 171. — Fém. *bată*; pl. *beţĭ, bete.*

Bâtă, *s. f.* gourdin, p. 660. — Pl. *bâte.*

Bătae, *s. f.* coup, rossade, p. 128. 213. 671. 672. || *a da o bătae,* battre, rosser, p. 213. || *a mâncă o bătae,* être battu, rossé, p. 128. — Pl. *bătăĭ.*

Bătaĭe, *s. f.* coup, rossade, p. 674. — Pl. *bătăĭ.*

Bătăĭos, *adj.* batailleur, p. 321. — Fém. *bătăĭósă*; pl. *bătăĭoşĭ, bătăĭóse.*

Bate (a), *v.* battre, p. 36. 562. 602. || battre, frapper, p. 4. 66. 79. 107. 165. 234. 311. 324. 364. 400. 414. 550. 655. || résonner, p. 48. 66. 79. 329. || battre, vaincre, l'emporter sur, p. 59. souffler, p. 75. 78. 451. 495. battre, remuer, p. 524. tomber, p. 117. || *a bate rĕsboĭu,* faire la guerre, p. 562. || *a'şĭ bate joc,* se moquer de, p. 571. || *a'şĭ bate capu,* s'occuper de, s'intéresser à, p. 335. || *a bate drumurile,* battre le pavé, p. 102. || *a bate tot marginile,* éviter; chercher à tromper, p. 195. || *a bate podurile,* battre le pavé, p. 264. *a bate uliţele,* battre le pavé, p. 428. || *a'l bate brehnele,* ne pas être bien disposé, p. 498. *a bate Dunărea,* traverser le Danube à la nage ou en barque, p. 107. || *bată-mi-te,* que le diable t'emporte (sous forme de plaisanterie), p. 104. || *bată-te Dumneḑeŭ,* que Dieu te frappe, p. 168.

Bate (a se), *v. r.* se battre, p. 178. 423. 599. || remuer, p. 524.

Bate-Podurĭ, *s. c.* qui baye aux corneilles, p. 265.

Batjocorĭ (a), *v.* se moquer, bafouer, p. 633.

Bătut, *adj.* battu, frappé, rossé. || plein, en grande quantité, couvert de, p. 98. || *cale bătută,* chemin battu (fréquenté), p. 33. 36. || *carare bătută,* sentier battu, p. 47. || *drum bătut,* chemin battu, p. 96. || *a fi bătut de brehne,* ne pas être bien disposé, p. 498. || *a rămâné ca bătut de Dumnezeŭ,* rester stupéfait, p. 686.

Baun, *s. m.* Baun, nom propre, p. 80.

Bazaoache, *s. m.* Bazaoache, nom propre, p. 4?3.

Bazma, *s. f. [Vâlcea],* mouchoir, p. 409. — *Pl. bazmale.*

Bé (a), *v.* boire, p. 50. 74. 76. 77. 116. 117. 141. 150. 151. 205. 210. 212. 294. 323. 336. 337. 436. 439. 461. 470. 471. 474. 480. 515. 540.

Becĭŭ, *s. m. [Ung.].* Vienne, capitale de l'Autriche, p. 453.

Bedros, *s. m.* Bedros, nom d'homme, p. 453.

Behehe, onomatopée désignant le mouton, p. 255.

Beĭuş, *s. m.* Beluş, petite ville de Hongrie, p. 453. 455.

Belea, *s. f.* ennui, désagrément. *a'şĭ găsi beleaua,* se mettre une mauvaise affaire sur les bras, p. 455. — Pl. *belele.*

Belĭ (a), *v.* écorcher. || dépouiller, p. 19. 454.

Belu, *s. m.* Belu, nom propre, p. 19. 454.

Benga, *s. m.* Benga, un des noms du diable, p. 485.

Beşĭ (a), *v.* péter, p. 420.

Beşĭ (a se), *v. r.* péter, p. 581.

Bĕşĭ (a se), *v. r. [Vâlcea]* péter, p. 356.

Bĕşică, *s. f.* vessie. || *bĕşica luĭ Caragea,* ballon, p. 45. — Pl. *bĕşicĭ.*

Beşină, *s. f. [Banat],* pet, p. 282. — Pl. *beşinĭ.*

Bĕşiniţă, *s. f.* diminutif de *beşină,* p. 58. — Pl. *bĕşiniţe.*

Bét, *adj.* vivre, p. 497. — Fém. *béta*; pl. *beţĭ, bete.*

Bĕţ, *s. n.* bâton, p. 304. 305. — Pl. *beţe.*

Beţiv, *adj.* ivrogne, p. 87. — Fém. *beţiva*; pl. *beţivĭ, beţive.*

Beţie, *s. f.* ivrognerie. || *la beţie,* dans une orgie, une ripaille, p. 282. — Pl. *beţiĭ.*

Bĕtrân, *s. et. adj.* vieux, ancien, p. 323. 351. 572. 573. 615. 675. — Fém. *bĕtrână*; pl. *bĕtrânĭ, bĕtrâne.*

Bolnav, *adj.* malade, p. 5. — Fém. *bolnava;* pl. *bolnavĭ, bolnave.*

Bonca, *s. m.* Bonca, nom d'homme, p. 457.

Bordeĭu, *s. n.* hutte, enfoncée sous terre, et dont le toit s'élève seul au-dessus du sol, p. 300. 374. — Pl. *bordee* et *bordeĭe.*

Borş, *s. n.* borş (eau aigrie par la fermentation du son), p. 32. — Pl. *borşurĭ.*

Bortă, *s. f. [Mold.]* trou, p. 591. 595. — Pl. *borte.*

Botă, *s. f.* barillet, p. 392. — Pl. *bote.*

Bótă, *s. f. [Banat]* gourdin, p. 655. — Pl. *bóte.*

Botez, *s. n.* baptême, p. 496. || *a fi numit din botez*, être toqué, p. 496. || *ca o luminare de botez*, paré, p. 496. — Pl. *botezurĭ.*

Botezà (a), *v.* baptiser, donner un nom, p. 200. 496. 497.

Botezat, *(adj.)* baptisé, p. 177. 228. 497. 498. 595. || *nu e botezat cu tótă apă*, il est toqué, p. 497. || a *nu fi botezat*, être toqué; être méchant, p. 497. — Fém. *botezată;* pl. *botezaţĭ, botezate.*

Botoşanĭ, *s. f.* Botoşanĭ, ville, p. 116. 149.

Botoşenĭ, *s. f. [Mold.]* Botoşanĭ, ville, p. 265.

Boŭ, *s. m.* boeuf, p. 99. 207. 436. 596. 620. 679. 684. — Pl. *boĭ.*

Boulén, *s. m.* diminutif de *boŭ*, bouvillon, p. 684. — Pl. *boulenĭ.*

***Boz**, *s. m.* faux Dieu, idole, p. 498. — Pl. *bozĭ.*

Brăila, *s. m.* Braĭla, port sur le Danube, p. 458.

Brăilén, *adj.* de Braĭla, p. 458. — Fém. *brăilêncă;* pl. *brăilenĭ, brăilence.*

***Bran**, *s. m.* Bran, nom propre, p. 214. 315. 459.

Brâncovénu, *s. m.* Brancovénu, nom propre, p. 459.

Braşóvă, *s. f.* mensonge, contes à dormir debout, p. 459. 460. || *a'ĭ face o braşóvă*, le tromper, p. 460. || *a fi bun de braşóve*, un parfait luron, p. 460. — Pl. *braşóve.*

Braşovelnic, *adj.* menteur, trompeur, p. 460. — Fém. *braşovelnică;* pl. *braşovelnicĭ, braşovelnice.*

Braşovén, *s. m.* habitant de Braşov; negociant, p. 309. 460. || *a fi ca braşovênul*, être malin, beau parleur, menteur, p. 460. — Pl. *braşovenĭ.*

Braşovenesce, *adv.* à la façon des *braşovenĭ.* || *a le spune braşovenesce*, exagérer, mentir, p. 460.

Brat, *s. m.* nom propre, p. 461.

Braţ, *s. n.* bras, p. 587. || embrassade, p. 451. — Pl. *braţe.*

Brebeneĭ, *s. f. pl.* corydale, p. 196.

Brehnă, *s. f.* genie des forêts. || *par'că'ĭ bătut de brehne*, il est fâché, p. 498. — Pl. *brehne.*

Brésta, *s. m.* Brésta, village, p. 461.

Brezae, *s. f.* femme habillée d'une façon ridicule, p. 499.

Brezaĭe, *s. f.* même sens que le précédent, p. 499.

Brézu, *s. m.* Brézu, nom de cheval, p. 204. 461.

Briciu, *s. n.* rasoir, p. 22. 71. — Pl. *brice.*

Brîŭ, *s. n.* ceinture (large), p. 382. — Pl. *brîe.*

Brodì (a), *v.* tomber à point, p. 390.

Broscarĭ, *s. m.* Broscarĭ, village, p. 21. 461.

Brumă, *s. f.* gelée blanche, p. 179. — Pl. *brume.*

Brusa, *s. f.* Brousse, ville en Asie Mineure, p. 462.

Bubă, *s. f.* petit bouton, tumeur, p. 296. — Pl. *bube.*

Bucă, *s f.* fesse, p. 562. — Pl. *bucĭ.*

Bucată, *s. f.* morceau, p. 334. — Pl. *bucăţĭ.*

Bucătar, *s. m.* cuisinier, p. 283. 364. — Pl. *bucătarĭ.*

Bucate, *s. f. pl.* plats, p. 138. || céréales (blé, orge, seigle et avoine), p. 495.

Bucurà (a se), *v. r.* se réjouir, p. 20.

Bucuran, *s. m.* Bucuran, père la Joie, nom d'homme, p. 20.

Bucurescĭ, *s. f.* Bucarest, ville, p. 20. 21. 22. 326. 542.

Bucuros, *adj.* heureux, content, p. 93. 94. — Fém. *bucurósă;* pl. *bucuroşĭ, bucuróse.*

Budgîac, *s. m.* Budgeac, partie de la Bessarabie voisine du Danube, p. 59.
Bugeac, *s. m.* même sens que le précédent, p. 23. 59.
Bulgar, *s. m.* Bulgare, p. 23. 24. 25. 26. 27. 28. || *cap de Bulgar*, tête d'Allemand, p. 24. || *a fi bulgar*, être un grossier personnage, un manant, p. 28. — Pl. *Bulgarĭ*.
Bulichi, *s. m.* Bulichi, nom d'homme, p. 28.
Bumb, *s. m. [Mold.]* bouton, p. 111. —Pl. *bumbĭ*.
Bumbac, *s. n.* coton, p. 35. 36. 98. — Pl. *bumbacurĭ*.
Bun, *adj.* bon, p. 22. 33. 35. 36. 102. 155. 221. 286. 343. 344. 360. 433. 452. 540. 632. 641. || bon, bienveillant, p. 546. 637. 641. 643. || bon, digne de, p. 131. 171. 195. 433. 450. 500. || favorable, p. 505. 511. || bon, honnête, p. 221. || bon à manger (à boire), p. 346. 347. || bon, solide, p. 360. 643. || *nópte bună*, bonne nuit, p. 155. || *bună ḑiua*, bonjour, p. 168. || *a fi bun de*, bon pour (faire), p. 452. 457. 460. 501. 540. || *maĭ bun*, meilleur, p. 302. 303. 345. — Fém. *bună*; pl. *bunĭ*, *bune*.
Bun, *s.* bien, p. 658.
Bună-ḑiua, *s. f.* bonjour, p. 168.
Bungur, *s. m.* p. 430.
Burcea, *s. m.* Burcea, nom propre, p. 28.
Burduf, *s. n.* outre, p. 604. — Pl. *burdufu-ĭ*.
Burete, *s. m.* variété de champignon, p. 622. — Pl. *bureţĭ*.
Burilă, *s. m.* Burilă, nom propre, p. 28.
Burnaz, *s. m.* Burnaz, région dans la Vlasca, p. 28.
Burtă, *s. f.* ventre, p. 382. — Pl. *burte*.
Burtă-Verde, *s. m.* bourgeois, philistin, p. 165. — Pl. *burte-verḑĭ*.
Buruénă, *s. f.* herbe, mauvaise herbe, p. 620. — Pl. *buruenĭ*.
Buruĭénă, *s. f.* herbe, mauvaise herbe, p. 620. — Pl. *buruĭenĭ*.
Buşa, *s. m.* Buşa, nom propre, p. 29.
Bute, *s. f.* fût, tonneau, p. 368. — Pl. *buţ*.
Buză, *s. f.* lèvre, p. 8. — Pl. *buze*.
Buzescu, *s. m.* Buzescu, nom propre, p. 29. 38. || *Buzesciĭ*, les Buzescu, p. 38.
Buzoenesc, *adj.* à la façon de Buzeu, p. 31. — Fém. *buzoenéscă*; pl. *buzoenescĭ*, *buzoenesce*.
Buzunar, *s. n.* poche, p. 563. — Pl. *buzunare*.

C

Ca, *conj.* comme, p. 9. 19. 20. 35. 36; passim. || pour, p. 122. 357. 359. 378. 541. || que, p. 158. 338. || pour que, p. 541. 562. || comme, de même que, p. 15. 18. 27. 141. 423. 451. | comme, semblable à, p. 9. | autant que, p. 87. 241. || pas plus que, p. 611. 612. || *ca şi*, comme, de même que, p. 141. 359. 393. 652. || *ca şi*, semblable à, p. 500. || *ca mâĭne*, bientôt, sous peu, p. 525.
Că, *conj.* que, p. 282; passim. car, parce que, p. 2. 5. 21. 48. 58. 79. 94. 109. 119. 155. 156. 160. 162. 163. 164. 171. 179. 227. 229. 281. 315. 323. 329. 365. 401. 441. 461. 514. 547. 562. 567. 605. || et, p. 169. | quoique, p. 647. 651. || autrement, sinon, p. 2. 260. 316. 562. || *după ce că*, non content de, p. 441.
Căcà (a), *v.* chier, p. 55. || conchier, p. 195. 247.
Căcà (a se), *v. r.* chier, p. 145. 381.
Căcâcea, *s. m.* Foirard (nom propre), p. 31. 209.
Căcat, *s. m.* excrément, merde, p. 110. — Pl. *căcaţĭ*.
Cacoţĭ, *s. m.* Cacoţĭ, village, p. 31.
Căcĭ, *conj.* car, p. 160. 595.
Căcĭulă, *s. f.* bonnet de fourrure,

p. 31. 74. 92. 145. 156. 235. 393.
Cădé (a), *v.* choir, tomber, p. 35. 96. 179. 193. 211. 494. 510. | se détacher, tomber, p. 164. | descendre, p. 509.
Cadelniță, *s. f.* encensoir, p. 500. — Pl. *cadelnițe.*
Cafea, *s. f.* café. || *cafea ruséscă,* vin ou eau-de-vie, p. 293. — Pl. *cafele.*
Caïafă, *s. m.* Caïphe, p. 31. 500. hypocrite, p. 500.
Cain, *s. m.* Caïn, p. 500. || mauvais frère, p. 500.
Câïne, *s. m.* chien, p. 303. 304. 305. — Pl. *câinĭ.*
Căïnenĭ, *s. m.* Căïnenĭ, nom de lieu, p. 32.
Cal, *s. m.* cheval, p. 13. 14. 21. 23. 24. 119. 135. 203. 268. 308. 309. 365. 410. 416. 628.
Călărașĭ, *s. m.* Calarași, ville, p. 32.
Călare, *adv.* à cheval, p. 99. 204. 215. 273. 313. 315. 382. 476.
Calare, *adv.* *[Mold.]* à cheval, p. 176.
Călărì (a), *v.* chevaucher, p. 310.
Călăuză, *s. f.* guide, conducteur, p. 244. 297. — Pl. *calăuze.*
Călcà (a), *v.* fouler aux pieds. || ne pas tenir compte de, p. 633.
Călcâĭ, *s.m.* Călcâĭ, nom d'homme, p. 32.
Călcâiŭ, *s. n.* talon, p. 158. 440. — Pl. *călcâie* et *calcâe.*
Cald, *adj.* chaud, p. 329. — Fém. *caldă ;* pl. *calḑĭ, calde.*
Cald, *s. m.* chaleur, p. 232.
Căldare, *s. f.* chaudron, p. 359. — Pl. *căldarĭ.*
Căldărușă, *s. f.* très-petit chaudron, p. 81. — Pl. *caldărușe.*
Cale, *s. f.* route, chemin, p. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 378. 408. 436. 488. 491. 492. 675. || *a se opri la calea jumătate,* s'arrêter à mi chemin, p. 34. || *nu scie ce 'ĭ cale pe vale,* il ne sait rien, p. 35. || *cale sprîncenată,* bon voyage (ironiquement), p. 36. || *a pune la cale,* préparer, mettre en train ; apprendre ce qu'il doit faire, p. 37. 349. 350. || *a găsi cu cale,* trouver bon, p. 37. || *a face cum e cu cale,* faire le nécessaire, pour le mieux, p. 37. || *a 'ĭ eșì în cale,* se présenter, se montrer à, p. 378. || *a 'șĭ face cale,* se préparer les voies, p. 33. — Pl. *căĭ.*
Călélă, *s. f.* trempe, p. 377. — Pl. *călelĭ.*
Călĕtorie, *s. f.* voyage, p. 93. — Pl. *călĕtoriĭ.*
Călĕtorì (a se), *v. r.* partir en voyage, s'en aller, p. 248.
Calic, *adj.* *[Mold.]* pauvre, p. 418. 675. — Pl. *calicĭ.*
Călmățuïu, *s. m.* Călmățuïu, village, pag. 38.
Câlniștea, *s. f.* Câlniștea, ruisseau, p. 38.
Călugăr, *s. m.* moine, pag. 500. 501. 598. — Pl. *calugărĭ.*
Călugărì (a se), *v. r.* se faire moine, entre dans les ordres, p. 594.
Călugărit (de), pour se faire moine, p. 501.
Călugăriță, *s. f.* religieuse, nonne, p. 501. 502. — Pl. *călugărițe.*
Calvin, *adj.* calviniste, p. 38. 502. *a fi calvin,* mécréant, méchant, p. 502. — Pl. *calvinĭ.*
Cămașă, *s. f.* chemise, p. 247. 431 625. — Pl. *cămășĭ.*
Cămeșă, *s. f.* *[Mold.]* chemise, p. 528. — Pl. *cămeșĭ.*
Câmp, *s. n.* champ, p. 145. — Pl. *câmpurĭ.*
Când, *adv. et conj.* quand, lorsque, p. 52. 71. 74 ; passim. || *de când,* du temps de (que), p. 6. 45. 56. 153. 181 212. 225. 231. 469. 685. || *de când,* depuis que, p. 9. 270. 413. || *de când cu,* du temps de, p. 181. 190. 205. 238. 254. 409 468. || *când... când,* tantôt... tantôt.., p. 207. || *când și când,* de temps en temps, p. 567.
Candelă, *s. f.* petite lampe qui brûle devant les images saintes, p. 134. — Pl. *candele.*
Câne, *s. m.* chien, p. 21. 67. 126. 228. 244. 304. 305. 429. 467. | sans foi ni loi, méchant, p. 429. — Pl. *cânĭ.*
Cânepă, *s. f.* chanvre, p. 168. || *a ședé ca dracu 'n cânepă,* être fâché, p. 609.

Cântà (a), *v.* chanter, p. 283 292. 363. 472. 475. || jouer d'un instrument, p. 31. 209. 274.
Cântărì (a), *v.* peser, p. 569. 570.
Cap, *s. m.* chef, tête, p. 16. 24. 25. 35. 36. 98. 109. 133. 162. 178. 207. 209. 211. 283. 296. 301. 349. 424. 458. 554. 571. 599. 630. 681. || bout, p. 343. 639. commencement, tête, p. 264. *a 'şĭ bate capu.* se fairedu mauvais sang, p. 325. — Pl. *capete.*
Capac, *s. n.* couvercle, p. 607. — Pl. *capace.*
Capcân, *s. n.* ogre (à tête de chien), p. 502. — Pl. *capcânĭ.*
Căpcâne, *s. n.* même sens que le précédent, p. 502. — Pl. *căpcânĭ.*
Căpcăun, *s. n.* même sens que le précédent, p. 502. — Pl. *căpcăunĭ.*
Căpĕstru, *s. n.* licou, p. 268. — Pl. *căpestre.*
Căpĕt, *s. n.* fin, p. 93. || coin, bout, p. 343. — Pl. *capete.*
Căpĕtà (a), *v.* obtenir, p. 362.
Căpĕtâiŭ, *s. n.* bout. || *a 'ĭ da de căpĕtâiŭ*, en venir à bout, p. 581. — Pl. *căpĕtâĭe.*
Căpĕtat, *s. n.* acquisition. || *după căpetat*, pour obtenir (sans que cela lui coûte rien), p. 306.
Căpitan, *s. m.* capitaine, p. 234. 314. 340. 459. — Pl. *căpitanĭ.*
Căplescu, *s. m.* Căplescu, nom propre, p. 38.
Capră, *s. f.* chèvre, p. 48. 132. 529. 675. — Pl. *capre.*
Car, *s. n.* chariot, char, p. 327. 550. 570. 571. — Pl. *care.*
Cărà (a), *v.* porter, p. 105. || transporter, p. 145. 479.
Carabă, *s. f.* sorte de flûte, p. 563. — Pl. *cărăbĭ.*
Caracal, *s. m.* Caracal, ville, p. 676.
Caragea, *s. m.* Caragea, nom d'homme, p. 44. 45. 454.
Caransebeş, *s. m.* Caransebeş, ville de Hongrie, p. 46.
Cărare, *s. f.* rentier, p. 47. 93. 94. 491. 492. — Pl. *cărărĭ.*
Caraşol, *s. m.* Caraşol, nom propre, p. 80.
Cărbune, *s. m.* charbon, p. 363. — Pl. *cărbunĭ.*
Cârcĭumă, *s. f.* cabaret, p. 58. 230. — Pl. *cârcĭume.*
Cârd, *s. n.* troupe, bande, p. 168. *a 'şĭ băgà în cârd*, s'associer à, p. 596. — Pl. *cârdurĭ.*
Cardaşîm, *s. m.* Cârdaşîm, p. 165.
Care, *pr. relat. des deux genres*, qui, lequel, celui qui, p. 72. 80. 195; passim. || que, 5. 6. 573. || quel, p. 513. || *care cum*, tous ceux qui, p. 427. || *cu care*, avec lesquelles, p. 639.
Căreĭa, *pr. rel. dat.* à qui, p. 205.
Cârjaliŭ, *s. m.* homme qui n'a peur de rien, voleur, p. 47. — Pl. *cârjaliĭ.*
Cârlan, *s. m.* poulain de deux ans, p. 215. 378 — Pl. *cârlanĭ.*
Cârlană, *s. f.* pouliche de deux ans, p. 406. — Pl. *cârlane.*
Carniola, *s. f.* Carniole, province de l'Autriche, p. 47.
Carpaţĭ, *s. m. pl.* Carpathes, montagnes, p. 48. 430.
Cărpător, *s. n.* pelle à four, p. 563. — Pl. *cărpătorĭ.*
Cârpător, *s. n.* pelle à four, p. 563. — Pl. *cârpătorĭ.*
Cârpì (a), *v.* raccommoder, rapiécer. || *a'ĭ cârpì*, lui flanquer, p. 325.
Cărpinişa, *s. f.* Cârpinişa, nom propre, p. 440.
Cârşmă, *s. m. [Trans.]* cabaret, p. 150. — Pl. *cârşme.*
Carte, *s. f.* livre. || bible, p. 503. || *a învĕţa carte*, apprendre, étudier, p. 63. 167. — Pl. *carţĭ.*
Cărturar, *s. m.* lettré, érudit, savant, p. 321. — Pl. *carturarĭ.*
Căruţă, *s. f.* charrette, p. 298. 375. — Pl. *căruţe.*
Casă, *s. f.* maison, p. 58. 95. 298. 343. 428. 492. 535. 552. 579. 580. 597. || *la casă*, chez lui, p. 360. — Pl. *case.*
Casandra, *s. f.* Cassandre, p. 28. 48.
Căsătorie, *s. f.* mariage, p. 187. — Pl. *căsătorii.*
Căscà (a), *v.* ouvrir la bouche, p. 162.
Câştigà (a), *v.* gagner, p. 176.
Cât, *adj. et adv. et pr.* tant que, p. 9. 65. 269. 283. 287. 593. le temps de, p. 117. 554. || autant que, p. 65. 107. 130. 226.

233. 355. 418. 477. || aussi loin que, p. 65. comme, aussi grand que, p. 9. 60. 65. 107. 359. 439. combien, p. 253. 511. || *cât de*... si, p. 161. 243. 345. 346. 347. *câte*, chacune, p. 216. *câte*, autant, p. 154. 299. 300. || *câte*, tout ce que, p. 105. 341. || *câte o*, de temps en temps une, p. 567. || *tóte câte*, tout ce que, p. 641. || *câte odată*, parfois, p. 105. 567. || *câte-orĭ*, toutes les fois que, p. 489. || *câte treĭ*, tous les trois, p. 38. || *câtĭ*, autant, autant que, p. 253. 295. 300. || *de cât*, que, p. 538. 559. 572. 601. || *de cât*. que, plutôt que, p. 31. 59. 299. 301. 302. 303. 321. 346. 400. || *de cât*, plutôt que, au lieu de, p. 176. 193. 299. 327. 591. 592. || *de cât*, de, p. 662. || *fie cât de... tot*, si... soit-il, p. 345. 346 347. || *cât... alât*, autant... autant, p. 300. || *cât... tot*, quelque soit, le nombre de... ne cesse pas de, p. 594 || *cât de mult... tot*, aura beau... malgré cela, p. 7. 359. 499. || *aşa... cât*, si... que, p. 560. 561. || *aşa... cum*, si... que, p. 560. 561. — Fém. *câtă*; pl. *câţĭ*, *câte*.

Cătà (a), *v.* chercher, p 61. 215. 310. 666.

Căţa, *s. f. [Mold.]* chienne, p. 201. — Pl. *căţele*.

Catane, *s. pl.* Catane, village, p. 48.

Cataran, *s. m.* Cataran, nom propre, p. 49.

Catargiŭ, *s. m.* Catargiŭ, nom propre, p. 50.

Cătcăun, *s. n. [Vâlcea]* ogre (à tête de chien), p. 503. — Pl. *cătcăunĭ*.

Căţea, *s. f.* chienne, p. 126. 158. — Pl. *căţele*.

Căţel, *s. m.* petit chien, p. 232. — Pl. *căţeĭ*.

Catincuţa, *s. f.* diminutif de Catherine, p. 50.

Către, *prép.* envers, p. 547.

Catrina, *s. f.* Catherine, p. 50. 77.

Cătun, *s. n.* canton, p. 129. — Pl. *cătune*.

Căutà (a), *v.* chercher, p. 209. 215. 315. 431. 590. 591. || s'efforcer de, p. 416. || regarder, p. 277. 510. || tourner ses regards vers, p. 328. || *a'şĭ căutà de*, ne s'occuper que de, p. 101.

Cautĕ, *s. m.* Cautĕ, nom de fantaisie, p. 435.

Cazac, *s. m.* cosaque, p. 51. || *a fi cazac*, être fort; être cruel, p. 51. — Pl. *cazacĭ*.

Căzăcel, *s. m.* diminutif de cosaque, p. 51. — Pl. *căzăceĭ*.

Cazaĭcă, *s. f.* travailleuse, p. 52. — Pl. *cazaĭce*.

Cazanĭe, *s. f.* prêche, sermon, discour qui n'en finit plus, p. 505. — Pl. *cazaniĭ*.

*__Câznì__ (a), *v.* tourmenter, p. 297.

Ce, *pr. rel.* qui, p. 21. 22. 53. 92. 133. 216. 244. 297. 651. || que, p. 97. 569. 570. || ce qui, p. 549. 550. || ce que, p. 28. 94. 283. 306. 371. 544. 547. 549. 562. 573. 636. 637. 645. 658. 661. 667. que, quel, quoi, p. 25. 475. 550.

Ce, *interj.* que? quoi? p. 51. 88. 104. 117. 288. 315. 334. 431. 467. 642.

Ce, *conj.* pourquoi, p. 189. || *ce'ĭ*, ce que c'est que, p. 35. || *îndată ce*, aussitôt que, p. 654. *după ce*, après que, p. 393. 520. 593. || *după ce*, non content de, non seulement, p. 119. 221. 222. 272. 440. 441. 442.

Ce, *conj. [Mold.]* pour *ci*, mais, p. 95.

Cea, *adj.* et *pr. f.* celle, la, p. 33. 207. 208. || *cele ce*, ce qui, p. 503. — Pl. *cele*.

Ceas, *s. n.* heure. || *ceas bun*. moment favorable, p. 505. || *ceas rĕŭ*, moment défavorable, p. 506. 507. — Pl. *ceasurĭ*.

Cel, *adj.* et *pr. dém.* celui, p. 5. 21. 92; passim. || celui, le, p. 1. 33; passim. || ce, celui-ci, p. 129. 275. || *cel de sus*, Dieu, p. 644. || *cel din cer*, Dieu, p. 666. — Pl. *ceĭ*.

Cela, *pr. dém.* celui, celui-là, p. 96. — Pl. *ceĭa*.

Cele-l-alte, *pr. dém. f. pl.* les autres, p. 513.

Cenuşă, *s. f.* cendre, p. 651. — Pl. *cenuşe*.

Cer. *s. n.* ciel, p. 27. 263. 507. 508. 509. 510. 511. 639. 666. 668. ||

picat din cer, tombé du ciel, p. 509. || *a se crede în cer*, être au septième ciel, p. 510. || *a ridicà în slava cerului*, porter aux nues, p. 510. || *a face scară la cer;* tenter l'impossible, p. 511. — Pl. *ceruri*.

Cercà (a), *v*. examiner, sonder, scruter, p. 338. essayer, p. 209.

Cere (a), *v*. demander, p. 5. 209. 292. 359. 637. || mendier, p. 395. 399.

Ceresc, *adj*. céleste, p. 672. — Fém. *cerèscă ; pl. cerescĭ, ceresce.*

Cerna, *s. f.* Cerna, rivière, p. 52.

Cerşitor, *s. m.* mendiant, p. 301. — Pl. *cerşitorĭ*.

***Certà** (a), *v*. punir, frapper, éprouver, p. 550. 648. 649. 660. 661.

Certà (a se), *v. r.* se disputer, se quereller, p. 396.

***Certare**, *s. f.* punition, p. 654. — Pl. *certărĭ*.

Cétă, *s. f.* bande, p. 447. — Pl. *cete*.

Cetate, *s. f.* citadelle, forteresse, p. 52. 53. 233. 562. — Pl. *cetăţĭ*.

Chef, *s. n.* plaisir, joie, bombance, p. 5. 122. 196. 263. — Pl. *chefuri*.

Cheĭe, *s. f.* clé, p. 199. 260. 490. — Pl. *cheĭ*.

Chelbos, *adj*. chauve, p. 291. — Fém. *chelbósă ; pl. chelboşĭ, chelbóse.*

Chemà (a), *v*. appeler, nommer, p. 32. 162. 163. 167. 221. 222. 273. 440. 441. 442.

***Chesar**, *s. m.* César, p. 53.

Chéză, *s. f. [Mold.]* augure, présage, p. 511. || *e rĕŭ la chezĭ*, il a le mauvais oeil, p. 511. || *a nu fi în chejĭ bunĭ*, être fâché, p. 511. — Pl. *chezĭ* et *chejĭ*.

Chĭar, *adv*. même, p. 369. 596.

Chibzuì (a), *v*. disposer, régler, ordonner, p. 644.

Chică. *s. f.* cheveux, p. 4. 124. — Pl. *chice*.

Chĭemà (a), *v*. appeller, se nommer, p. 119. 189. 272. 273. 427. 439. 494.

Chĭemà (a se), *v. r.* s'appeler, se nommer, p. 346.

Chĭeptenà (a se), *v. r. [Trans.]* se peigner, p. 301.

Chilă, *s. f. [Mold.]* lime, p. 591.

Chima-rĕuluĭ, *s. comp.* le germe du mal, le Diable, p. 511.

Chimiţă, *s. m.* Chimiţă, nom propre. || imbécile, p. 53.

Chin, *s. n.* chagrin, tourment, p. 328. — Pl. *chinurĭ*.

Chinez, *s. m.* chinois. || *a se face chinez*, faire la bête, p. 54. — Pl. *chinezĭ* et *chinejĭ*.

Chinezesc, *adj*. chinois. || *limbă chinezèscă*, c'est du chinois, p. 54. — Fém. *chinezéscă ; pl. chinezescĭ, chinezesce.*

Chinezesce, *adv*. à la manière des (commes les) Chinois. || *a vorbì chinezesce*, c'est du chinois, p. 54.

Chingă, *s. f.* sangle, sous ventrière, p. 264. — Pl. *chingĭ*.

Chinuì (a). *v*. torturer, p. 327.

Chĭor, *adj*. borgne, p. 313. 674. || (cheval) borgne. p. 262. — Fém. *chĭóră ; pl. chĭorĭ, chĭóre.*

Chĭorenĭ, *s. m. pl.* Chĭorenĭ. village de fantaisie, p. 54.

Chip, *s. n.* forme, aspect, p. 501. — Pl. *chipurĭ*.

Chir, *s. m.* monsieur (en grec), p. 423

Chir, *s. n. [Mold.]* chiendent, p. 675.

Chira, *s. f.* Chira, nom de femme, p. 54.

Chiralesă, *s f* Kyrie-eleison. || *cu multă chiralesă*, avec beaucoup de difficulté, p. 511.

Chiranda, *s. f.* femme de moeurs légères, p. 55

Chiriac, *s. m.* Chiriac, nom d'homme, p. 19. 55. 454.

Chiriţă, *s. m.* Chiriţa, nom d'homme, p. 428.

Chiriţa, *s. m.* Chiriţa, nom propre, p. 55.

Chişcà (a), *v. [Mold.]* pincer, p. 118.

Chişĕliţă. *s. f.* potage que l'on aigrit avec des cerises ou des prunes. p. 428. — Pl. *chişĕliţe*.

Chituşcă, *s. m.* diminutif de *Chitu*, p. 55.

Chiuì (a), *v*. pousser des cris d'allégresse, d'appel, etc., p. 145.

Ci, *conj*. mais, p. 110. 164. 334. 424. 544. 545. 546. 588. 634. 635. 644. 652. 660.

Cimpoer, *s. m.* joueur de cornemuse, p. 80. 313. — Pl. *cimpoerĭ*.

Cincĭ, *adj. numer. card.* p. 59. 325.

Codru, *s. m.* forêt séculaire, p. 49. 192. — Pl. *codri.*
Cofă, *s. f. [Mold.]* seau en bois avec anses, p. 209. — Pl. *cofe.*
Cogălniceanu, *s. m.* Cogălniceanu, nom propre, p. 58.
Cojoc, *s. n.* bisquain, vêtement fourré que portent les paysans, p. 85. 158. 528. — Pl. *cojóce.*
Colac, *s. m.* pain en couronne, gimblette, p. 346. || pain blanc en couronne ou tressé qui se distribue aux pauvres, en mémoire d'un mort, p. 244. 323. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 526. 548. 649. 664. || *a aştepta ca mortul colacul,* attendre avec grande impatience, p. 518. || *nu'ĭ încap colaciĭ în sîn,* il a été grondé d'importance, p. 519. || *a'ĭ da colac şi luminare,* y mettre un croix (renoncer à l'espoir de retrouver un objet), p 519. || *a trecut baba cu colaciĭ,* le moment propice est passé, p. 519. || *după ce s'aŭ împărţit colaciĭ,* trop tard, p. 520. || *a alerga la colacĭ,* courir où vous croyons trouver un profit, p. 520. || *a da colac peste pupază,* plus qu'il ne devait obtenir, p. 521. || *şi'a luat colacul,* il a reçu le prix (de sa dénonciation), p. 522. || *a mâncà colaciĭ cuĭ-va,* le voir mort; le tuer, p. 522. || *'ĭ-a mâncat cióra colacul,* il est mort, p. 523. — Pl. *colacĭ.*
Colea, *adv.* là, là-bas, p. 28. 129. 221.
Colivă, *s. f.* gâteau que l'on distribue en souvenir des morts, p. 523. 524. 525. || *dupa mort si colivă,* selon le saint l'encens, p. 523. || *i se bate coliva in piept,* il sent le sapin, p. 524. *a mirosì a coliva,* être à l'article de la mort, p. 524. || *a fi cu coliva pe pept,* être mort, p. 524. || *a mâncà coliva cuĭ-va,* le tuer, p. 525. — Pl. *colive.*
Colivar, *adj.* mangeur de colivă. || prêtre, p. 525. — Pl. *colivarĭ.*
Colo, *adv.* là, là-bas, p. 221.
Colţ, *s. n.* coin, angle, p. 342. 343. || morceau, bout, p. 348. — Pl. *colţurĭ.*
Colţea, *s. m.* Colţea, nom propre. *cât turnul Colţiĭ,* très-haut, p. 60. || *a furat turnul Colţeĭ,* il a volé les tours de Notre-Dame, p. 61. || *clopotul Colţeĭ,* rien, p. 61.
Coltuc, *s. n.* crouton de pain, p. 17. — Pl. *colture*
Cómă, *s. f.* crête, p. 89. — Pl. *cóme.*
Coman, *s. m.* Coman, nom propre, p. 196.
Comând, *s. f. [Mold.]* repas mortuaire, p. 525.
Comândare, *s. f. [Mold.]* repas mortuaire, p. 526. — Pl. *comândărĭ.*
Comóră, *s. f.* trésor, p. 608. 609. 615. — Pl. *comorĭ.*
Condac, *s. n.* livre de prière, p. 526. 527. — Pl. *condacurĭ.*
Condeĭu, *s. n.* crayon, p. 63. 167. 249. — Pl *condeĭe.*
Constantin, *s. m.* Constantin, p. 61.
Constantinopol, *s. m.* Constantinople, p. 61.
Copaĭe, *s. f* auge de bois, p. 214. — Pl. *copăĭ.*
Copil, *s. m.* enfant, p. 172. 439. 582. 593. 612. 625. 626. — Pl. *copiĭ.*
Copt, *adj.* cuit (au four ou sur des charbons), p. 538. — Fém. *cópta;* pl. *copţĭ, cópte.*
Corabĭe, *s. f.* bateau, p. 547. — Pl. *corabiĭ.*
Corbenĭ, *s. pl.* Corbeni, village, p. 32.
Corcovă, *s. f.* p. 196. — Pl. *corcove.*
Corn, *s. n.* corne, p. 594. 596. 678. || *Dumnedeŭ cu córne,* le diable, p. 678. || *a scóte córne,* montrer ses griffes, p. 594. — Pl. *córne.*
Corni, *s. m.* Corni, village, p. 62.
Cornul-Capriĭ, *s. m.* Cornul-Capriĭ, mont dans le département de Mehedinţĭ, p. 62.
Cort, *s. n.* tente, p. 390. 396. — Pl. *corturĭ.*
Coş, *s. n.* thorax, poitrine, p. 159.
Cosînzénă, *s. f.* Cosînzénă, nom de femme. || type de beauté féminine, p. 62. 158.
Cóstă, *s. f.* côte, p. 631. — Pl. *cóste.*
Costache, *s. m.* Constantin, p. 62.
Cot, *s. m.* coude, p. 309. 310. |

aune, p. 1 2. || *cot jidovesc*, pied, de roi, p. 182.—Pl. *coturĭ*.
Cotea, *s. m.* Cotea, nom propre, p. 63.
Coteĭŭ, *s. m.* roquet, p. 422.—Pl. *coteĭ*.
Cotitură, *s. f.* détour, p. 96.—Pl. *cotiturĭ*.
Coţofană, *s. f.* pie, p. 322.—Pl. *coţofene*.
Cotofiénţ, p. 228. 296.
Cotolan, *s. m. [Muscel]*, trognon, p. 262.—Pl. *cotolanurĭ*.
Coveĭ, *s. m.* Coveĭ, village, p. 63. 167.
Covrig, *s. m.* craquelin (rond), p. 21. 244.—Pl. *covrigĭ*.
Cozia, *s. m.* Cozia, montagne et monastère, p. 63. 64. 65. || *cât muntele Coziiĭ*, jamais; très-grand, p. 65.
Cozianu, *s. m.* le vent qui souffle venant de Cozia, p. 66.
Crăcĭun, *s. n.* Noël, p. 527. 528. 529. || *odată'ĭ Crăcĭunul într'un an*, il n'est pas toujours fête, p. 527. || *a da mintea cu crăcĭunul*, battre, p. 528. || *să maĭ mănânce mulţĭ cracĭunĭ*, il passera beaucoup d'eau sous les ponts jusqu'à ce que, p. 528. *a intra în lemne de crăcĭun*, se mettre à réfléchir sérieusement, p. 529. || *crăcĭun*, bâton, p. 529.—Pl. *crăcĭunĭ*.
Craĭ, *s. m.* roi, p. 80.
Craĭu, *adj.* libertin, débauché, p. 70. 71.—Pl. *craĭ*.
Craĭova, *s. m.* Craĭova, ville, p. 66.
Craĭovén, *s. m.* habitant de Craĭova, p. 67.—Pl. *craĭovenĭ*.
Cralavicĭu, *s. m.* Cralavicĭu, nom d'homme, p. 310.
Crâng, *s. n.* hallier, taillis, p. 400.—Pl. *crângurĭ*.
Crăpător, *s. n.* pellé à four, p. 564.—Pl. *crăpătorĭ*.
Craŭ, *int.* coa, coa, onomatopée, imitant le cri du corbeau, p. 373.
Creḑ, *s. n.* credo, p. 529.
Crede (a), *v.* croire, p. 402. || croire, avoir confiance, p. 62. || penser, p. 322. 561. || croire, avoir foi, p. 560. 643. || *a crede în*, aimer la, être habitué à, avoir du goût pour, p. 227.
Crede (a se), *v. r.* se croire, p. 510. 685.
Credinţă, *s. f.* foi, croyance, p. 529. || bonne renommée, confiance, p. 382. || *a'şi mâncă credinţa*, ne plus inspirer confiance, p. 382.—Pl. *credinţe*.
Cremene, *s. m.* Cremene, nom propre, p. 67. 68. || *satu luĭ Cremene*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 67.
Crĕpà (a), *v.* crever, éclater, p. 581. 621. || se fendre, p. 36.
Cresce (a), *v.* croître, pousser, p. 47. 287. 652. 676. || élever, p. 620.
Creştin, *adj.* chrétien, homme de bien, p. 211. 355. 530. 564.—Fém. *creştină*; pl. *creştinĭ*, *creştine*.
Creştinesc, *adj.* chrétien, p. 672.—Fém. *creştinéscă*; pl. *creştinescĭ*.
Cresu, *s. m.* Crésus. || richard, p. 68.
***Crim,** *s. m.* Crimée, p. 59. 68.
Crimea, *s. m.* Crimée, p. 59.
Crîjmă, *s. f.* cabaret, p. 150.—Pl. *crîjme*.
Crîş, *s. m. [Mold.]* Crésus. || richard, p. 68.
Crîşmă, *s. f. [Mold.]* cabaret, p. 488.—Pl. *crîşme*.
Crivĕţ, *s. n.* aquilon, bise, vent du nord-est, p. 495.
Cruce, *s. f.* croix, p. 443. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. || signe de la croix, p. 531. 533. 564. 565. 573. 594. 595. || *a'ĭ sta calea cruce*, se trouver à un carrefour, à un croisement de routes, p. 36. || *a umblà cu crucea în sîn*, être un honnête homme, p. 531. 532. || *cu crucea în sîn şi cu dracu în gând*, hypocrite, p. 532. || *a fi cruce de biserică*, honnête homme, p. 533. || *a'şi face cruce*, se signer (de peur, d'étonnement, pour jurer), p. 533. || *a'şi face cruce de cine-va*, fuir quelqu'un, p. 533. || *a se pune cruce şi punte*, donner des pieds et des mains, p. 534 || *a'ĭ pune cruce*, renoncer à trouver; marquer; mettre en vente, p. 535. || *fraţĭ de cruce*, amis à la

vie et à la mort, p. 535. || *cruce*, chéri, p. 537. || *cruce întrégă*, preux, vaillant, p. 537. || *a fi în crucĭ*, au zénith, p. 538. — Pl. *crucĭ*.

Crucì (a se), *v. r.* faire le signe de la croix (de peur, d'étônnement), p. 538.

Crud, *adj.* cru, vert. p. 677. || non cuit, p. 538. — Fém. *crudă;* pl. *cruḑĭ, crude*.

Cu, *prép.* avec, p. 4. 25. 92; passim. || avec, de, du, p. 309. 310. 311. 663. 664. || avec, qui a, ayant, p. 31. 50. 110. 133. 135. 162. 188. 201. 244. 294. 295, 432. 458. 663. || à, avec, p. 133. 210. 231. 331. 644. 669. || à, au, p. 212. 381. 594. 604. || par, p. 357. || et, p. 186. 335. 449. || avec, pendant, p. 652. || au milieu de, entouré de, p. 336. 337. 579. 580. || de, p. 45. 56. 95. 96. 181. 190. 205. 225. 231. 254. 321. 322. 468. 634. 635. || avec, à l'aide de, p. 571. 598. || *a fi cu*, avoir, p. 87. 479. | *cu eĭ*, par leur exemple, p. 357. || *cu minte*, intelligent, p. 13. 14. 24. 201. 308. 309. || *cu minte*, sage, p. 593. || *cu minte*, qui a du bon sens, p. 135. || *cu greŭ*, difficilement, p. 97.

Cuc, *s. m.* coucou. || *cuc armenesc*, huppe, p. 14. — Pl. *pupăze*.

Cucon, *s. m.* *[Mold.]* monsieur, p. 160. — Pl *cuconĭ*.

Cucónă, *s. f.* madame, p. 55. — Pl. *cucóne*.

Cucova, p. 69.

Cucuruz, *s. m.* *[Trans. et Banat]*, maïs, p. 150. 202.

Cuget, *s. n.* pensée, p. 633. — Pl. *cugete*.

Cuĭ, *pr. rel.* celui à qui, p. 494. 550. 651. || *al cuĭ*, à qui, p. 663. 664. || *ale cuĭ*, à qui, p. 49.

Cuĭb, *s. n.* nid, p. 11. — Pl. *cuiburĭ*.

Cuĭu, *s. n.* clou, p. 259. — Pl. *cuie*.

Cuĭ-va, *pr. rel.* à quelqu'un, p. 479. || de quelqu'un, p. 36. 598.

Cula, *s. m.* *[Ung]*. diminutif de Nicolas, p. 69.

Culă, *s. f.* souterrain, ruines, p. 439. — Pl. *cule*.

Culcà (a se), *v. r.* se coucher, p. 175. 378.

Cum, *adv.* comme, p. 37. 155. 268. || comme, de même que, p. 116. 128. 458. || comment, de quelle façon, p. 98. 122. 226. 545. 582. || *care cum*, tous ceux qui, chaque, p. 427. || *după cum*, comme, selon que, p. 544. 545. *nicĭ cum*, du tout, p. 513. | *aşa ... cum*, si ... que, p. 560. 561. || *atât ... cum*, si ... que, p. 560. || *cum ... aşa*, tel ... tel, p. 342. 373. 578. || *cum ... cum*, comme ... de même (ainsi), p. 334. 578. || *cum ... şi*, comme ... ainsi, tel ... tel, p. 342. 415.

Cumĕtru, *s. m.* compère, p. 154. — Pl. *cumĕtri*.

Cumpĕrà (a), *v.* acheter, p. 216. 363. 577. 587.

Cuniţchie, *s. m.* Cuniţchie, nom propre. || *Iérna luĭ Cuniţchie*, hiver épouvantable, p. 70.

Cunósce (a), *v.* connaître, p. 250. 452. || connaitre, s'entendre à, p. 177. || savoir, reconnaître, p. 400.

Cunósce (a se), *v. r.* se connaître, p. 282.

Cununà, *s. f.* couronne, p. 172. — Pl. *cunune*.

Cur, *s. m.* cul, derrière, p. 98. 55. 232. 296. 321. 382. 430. 562. 570. 607. 628. — Pl. *cururĭ*.

Curà (a), *v. imp.* couler, p. 242. 422. || tomber, p. 227. || suivre en grand nombre, p. 164.

Curat, *adj.* propre, p. 175. || pur, p. 430. || *curată*, toute pure, p. 282. — Fem. *curată;* pl. *curaţĭ, curate*.

Curea, *s. m.* Curea, nom propre, p. 70.

Curge (a), *v.* couler, p. 107. 242. 268.

Curînd, *adv.* vite, en peu de temps, p. 301. 575.

Curm, *s. n.* queue (d'un melon, potiron), p. 100.

Curpuţel, *s. m.* forgeron, p. 155.

Cursă, *s. f.* piège, p. 588. — Pl. *curse*.

Curte, *s. f.* cour, p. 492. — Pl. *curţĭ*.

Curtea-Arsă, *s. m.* Le Palais-Brûlé, ancienne résidence de Michel-le-Brave. | *craĭu de Curtea-Arsă*, vaurien, p. 70.

Curtea-Veche, *s. m.* Le Vieux-Palais, ancienne résidence de C. Brancovanu. || *craĭu de Curtea-Veche,* vaurien, débauché, p. 70. 71.
Curunsebeş, *s. m.* pour Caransebeş, ville de Hongrie, p. 46. 71.
Curvă, *s. f.* femme publique, p. 351. — Pl. *curve.*
Curvar, *s. m.* débauché, coureur de filles, p. 675. — Pl. *curvarĭ.*
Cuscrie, *s. f.* sorte de parenté entre les beaux-parents, etc. p. 294. — Pl. *cuscriĭ.*
Cutezà (a), *v.* oser, p. 497.
Cuvînt. *s. n.* parole, p. 634. 635. — Pl. *cuvinte.*
Cuza, *s. m.* Cuza, nom propre, p. 72. 71. || *a fi Cuza,* être de noble race; ne craindre personne, p. 72.

D

Da, *conj.* pour *dar,* mais, p. 69. 117. 161. 564. 658.
Da, *adv.* oui, p. 143.
Dà (a), *v.* donner, p. 5. 53. 166 177. 199. 207. 208. 213. 282. 284. 356. 415. 451. 461. 489. 513. 519. 521. 528. 544. 546. 548. 549. 550. 562. 566. 604. 641. 650. 651. 652. 656. 657. 658. 660. 662. 663. 669. || apporter, p. 166. || remuer, p. 284. || donner, offrir, p. 567. || tirer, p. 689. || permettre, vouloir, p. 545. 686. || tomber, p. 430. 577. | mettre, p. 176. || abandonner, p. 552. || courir, aller, p. 341. faire tomber, p. 393. || arriver, parvenir, p. 220. 262. || payer, p. 177. rejeter, p. 145. || passer, promener, p. 590. || frapper, p. 165. 249. 362. 461. 688. 689. représenter, venir, p. 421. 424. || jeter, lancer, p. 166. 169. 197. 242. 281. 604. 688. 689. || chercher, p. 309. || pousser, p. 309. 310. 604. || entrer, p. 401. || lâcher, p. 402. || venir, faire irruption, p. 33.. || *a da de,* rencontrer. p. 274. 576. 577. 610. 623. || trouver, p. 215. || *a da prin,* aller à, p. 22. || *a fi dat prin,* être lancé par (à travers), p. 402. || *a da cu,* remuer, p. 656. || *a da cu,* ne cesser de, p. 553. || *a da peste,* trouver, rencontrer, p. 63. 340. 576. 577. 595. 623. || *dă'ĭ,* frappe le, p. 249. || *a da fuga,* courir, p. 80. 243. || *a da de nod,* se trouver dans une impasse, p. 156. || *a da loc,* donner l'occasion, p. 494. || *a da ocol,* faire le tour, p. 301. 302. 350. || *a da zor,* presser, p. 501. 553. || *a'ĭ da în gând,* penser, p. 629. || *a da foc,* mettre le feu, p. 458. *a da cu puşca,* décharger son fusil, p. 582. || *a da îndĕret,* reculer (au fig.), p. 253. || *a da drumu,* laisser partir, p. 100. || *a da drumu,* faire descendre, p. 639. || *a'ĭ da de căpetâĭu,* en venir à bout, se rendre compte de ce qu'il vaut, p. 581. || *a da nas,* permettre trop de libertés (familiarités) à quelqu'un, p. 169. 170. || *a da obraz,* même sens que le précédent, p. 171. || *a'ĭ da gură,* gronder, p 403. || *a da mâna cu,* s'entendre avec, p. 622. || *a da pe mâna cuĭ-va,* livrer à, p. 435. *a da de faţa,* trahir, p. 563. *a da pe faţa,* dévoiler, p. 578. *a da cu cadelniţa pe,* encenser sous, p. 500.
Dà (a se), *v. r.* se donner. || *a se dà la,* entrer dans, s'habituer à, p. 102.
Dà (a 'şĭ), *v.* se rejeter. || *a'şĭ da în petec,* revenir à d'anciennes habitudes, montrer par ses actes que l'on est de basse extraction, p. 379.
Daca, *conj.* si, en cas que, p. 80. 548. 595. 610. 651. 659. 660. || si, du moment que, p. 214.
Dacă, *conj.* si, en cas que, p. 27. 63. 93; passim.
Daĭ, pentru *da-mĭ,* donne moi, p. 46.
Damocle, *s, m.* Damoclès, p. 72.

Dan, *s. m.* Dan, nom d'homme, p. 72.
Dănilă, *s. m.* Dănilă, nom d'homme, p. 73.
Dănişor, *s. m.* diminutif de Dan, p. 72.
Dar, *conj.* mais, or, tandis que, p. 142. 175. 211. 223. 282. 286. 287; passim. || par conséquent, p. 189. 220.
Dară, *conj.* mais, p. 92. 142. 657.
Dărui (a), *v.* donner, faire cadeau, p. 32. 645.
Dascăl, *s. m.* chantre d'église, p. 255. 538.—Pl. *dascălĭ*.
Dat, *s. n.* destin, sort, p. 539.
Dată, *s. f.* destin, sort, p. 539.
Dată, *s. f.* fois, p. 565.
Dator, *adj.* qui doit. || *a rĕmâne dator*, rester redevable, p. 655. || *a fi dator*, devoir, p. 178. 230. || *a'l scóte dator*, prétendre qu'il doit, p. 595. 596.—Fém. *datóră*; pl. *datorĭ*, *datóre*.
Datorì (a), *v.* devoir, p. 178.
David, *s. m.* David, nom propre, p. 73.
De, *prép.* de; passim. || pour, p. 89. 93. 100. 104. 131. 163. 195. 216. 264. 373. 378. 393. 433. 450. 452. 492. 500. 501. 604. 615. 639. 667. 668. || à, au, p. 16. 220. 264. 287. 296. 349. 452. 468. 480. 575. 576. 577. 611. 612. || pour donner, p. 500. || quoique, p. 417. || le, la, les, p. 104. 223. 294. 576 577. 613. 614. 595. || d'avoir, p. 446. || en ce qui regarde, p. 595. || depuis, p. 451. || par, p. 4. 52. 87. 102. 249. 441. 497. 531. 569. 589. 605. 606. 681. 682. 683. 687. pour ce qui (est de), p. 263. 281. || de porter, p. 228. || à cause de, p. 102. 285. 323. 336. 337. 363. 378. 491. 492. 533. 667. 668. 669. || de façon que, p. 66. 126. 402. 480. 575. || de trouver, p. 93. 94. || si, p. 8. 159. 243. 342. 358. 496. || pourvu que, que, p. 507. || en, de, p. 535. || contre, pour préserver de, p. 540. || à partir de, p. 492. || qui, p. 336. || objet de, p. 347. || même si, p. 453. || de, qui se trouve à, p. 22. || parce que, à cause de, p. 285. || *de la*, du temps de, p. 45. 146. 225. 468. || *de la*, à, p. 134. || *de la*, de chez, p. 17. 154. 333. 363. 477. 478. 542. 576. || *de la*, de, depuis, p. 179. || *de la*, à partir de, p. 225. | *de la*, venant de, du côté de, p. 78. 157. 436. 687. || *de la*, de ce que produit, p. 475. || *de la*, de, p. 4. 21. 22. 54. 56. 62. 74. 78; passim. || *de la*, de la part de, p. 156. 679. 687. || *de pe*, d'après, p. 469 || *de pe*, qui est sur, p. 5. || *de pe*, du haut de. p. 193. || *de când*, depuis que, p. 9. 270. || du temps de, p. 6. 45. 56. 153. 181. 205. 212. 225. 231. 254. 468. 469. || *de cât*, plutôt que, p. 31. 59. 299. 301. 302. 303. 321. 346. 400 || *de cât*, que, p. 538. 559. 572. 601. || *de cât*, au lieu de, plutôt que, p. 176. 193. 299. 302. 327. 591. 592. | *de şi*, quoique, p. 211. 360. | *de câte orĭ*, toutes les fois que, p. 489.
Dĕ, *prép.* voir *de*.
De-a, sur, p. 530.
Ḑece, *adj. num. card.* dix, p. 59. 268. 663.
Dedeochĭu, *s. n.* mauvais oeil, p. 540.
Dedu-Ivan, *s. m.* nom propre, p. 73.
Deget, *s. n.* doigt, p. 388. 684. — Pl. *degete*.
Dél, *s. n.* colline, coteau, p. 28. 75. 150. 373. 570. 571.—Pl. *délurĭ*.
Délu-Mare, *s. n.* Délu-Mare, localité renommée pour ses vins, p. 74.
Délu-Mitropolieĭ, *s. n.* colline de la Métropole, p. 75.
Délu-Mueriĭ, *s. n.* localité, p. 75.
Deochĭà (a se), *v. r.* mentir; se perdre de réputation, p. 540. 541.
Deochĭat, *adj.* à qui on a jeté le mauvais oeil, p. 23.—Fém. *deochĭată*; pl. *deochĭaţĭ*, *deochĭate*.
Deochĭet *adj.* *[Mold.]* même sens que le précédent, p. 23.—Fém. *deochĭetă*; pl. *deochĭeţĭ*, *deochĭete*.
Deochĭu, *s. n.* mauvais oeil, p. 541.
Dĕochĭu, *s. n.* mauvais oeil. || *a'l trece cu dĕochĭul*, se moquer de, p. 541.

Depărtare, *s. f.* éloignement. || *din departare,* de loin, p. 355.
Departe, *adv.* loin, au loin, p. 119. 139. 503. 644. || *pe departe,* de loin, p. 63. 167.
Deprins, *adj.* habitué, p. 381. 436. — Fém. *deprinsă;* pl. *deprinşĭ, deprinse.*
Deraptul (din), *adv. [Trans.]* derrière, p. 595.
Des, *adv.* souvent, fréquemment, p. 302. 489. 491.
Desbrăcà (a se), *v. r.* se dévêtir, p. 272.
Descălecà (a), *v.* descendre de cheval, mettre pied à terre, p. 306. 681.
Descântà (a), *v.* faire des incantations, des charmes, p. 159. | rosser, p. 542.
Descântec, *s. n.* acte par lequel on fait des incantations, p. 542.— Pl. *descântece.*
Descărcà (a), *v.* décharger, p. 662. 663.
Deschide (a), *v.* ouvrir (l'esprit), p. 488.
Deschide (a se), *v. r.* p. 164.
Deschis, *adj.* ouvert, p. 488. — Fém. *deschisă;* pl. *deschişĭ, deschise.*
Desculţ, *adj.* nu-pieds, p. 109. — Fém. *desculţă;* pl. *desculţĭ, desculţe.*
Deşert, *adj.* vide, p. 416.
Deşert (în), *adv.* en vain, inutilement, p. 646.
Desface (a), *v.* défaire, délier, p. 131. 573.
Desface (a se), *v. r.* se défaire, p. 299.
Deslegà (a), *v.* délier, défaire, p. 661. || défaire, p. 501. 502.
Despa, *s. f.* Despa, nom propre. || *a fi Despa,* être descendue de la cuisse de Jupiter, p. 75. *a şedé ca Despa,* être paresseuse, p. 76.
Despina, *s. f.* Despina, nom propre, p. 76.
Deşt, *s. n.* doigt, p. 262. 382. | *ca pe deşte,* du tout, p. 262.— Pl. *deşte.*
Deştept, *adj.* intelligent, p. 23.— Fém. *deşteptă;* pl. *deşteptĭ, deştepte.*
Deşteptà (a), *v.* réveiller, p. 514.
Destul, *adj.* en quantité suffisante, p. 227. 563. — Fém. *destulă;* pl. *destuĭ, destule.*
Ḑĕŭ, *int.* sur ma foi, je vous jure, p. 690.
Devînt, *s. n.* refroidissement, p. 543.
Dĕvint, *s. n.* même sens que le précédent, p. 543.
Ḑi, *s. f.* jour, journée, p. 104. 116. 157. 168. 176. 178. 209. 225. 306. 369. 370. 495. 517. 644. 676. — Pl. *ḑile.*
Diavol, *s. m.* diable, p. 543. 474. — Pl. *diavolĭ.*
Ḑice (a), *v.* dire, p. 16. 83. 117. 143. 168. 207. 271. 284. 289. 371. 393. 477. 502. 546. 554. 559. 596. 635. || parler, p. 127. || dire, appeler, p. 182. 204. || *să se ḑică* mais que cela soit, p. 346.
***Dichiu,** *s. m.* supérieur d'une couvent. || *a 'şi găsi dichiul,* trouver son maitre, p. 543.
***Diĭ,** *s. pl.* Vidin, p. 78. 79. || *bate vîntul de la Diĭ,* cela va mal, p. 78. || *a bate ca la Diĭ,* rosser d'importance, p. 79.
Dîmboviţa, *s. f.* Dîmboviţa, rivière, p. 76. 77.
Din, *prép.* de, du, de la, des, p. 22—29; passim. || de, qui est dans, p. 48. 134. 308. 598. | par, p. 338. || de, hors de, p. 37. 112. 150. 350. 447. 473. 494. 538. 618. 635. 662. || une part de (des), p. 378. 602. || le, la, les, p. 284. 378. || du côté de, p. 75. 338. 434. || venant de, p. 451. || de sur, p. 101. 292. pendant, p. 497. || de la race de, p. 386. || depuis, p. 440. 496. || de ce qui vient dans, p. 475. || *a fi din,* faire partie de, p. 447. || *din pricina luĭ,* à cause de, p. 234.
Dina, *s. f.* diminutif de *Constandina,* p. 77.
Ḑînă, *s. f.* fée, p. 543. — Pl. *ḑîne.*
Dinga, *[Ung.]* pour *de lângă,* de auprès de, p. 96.
Dinu, *s. m.* diminutif de *Constandin,* p. 61. 77.
Dînsu, *pr. pers. 3-e pers. sing.* il, lui, p. 120. 215. 557. 583. 611. — Fém. *dînsa;* pl. *dînşiĭ, dînsele.*
Dinte, *s. m.* dent, p. 466.—Pl. *dinţĭ.*

595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 642. 643. 649. 665. 677. 678. || *de la dracu la tat'sĕŭ*, de Charybde en Scylla, p. 576. || *cum îĭ dracu, aşa'ĭ şi tată-sĕŭ*, tel père, tel fils, p. 578. || *a căutà pe dracu*, ne rêver que plaies et bosses, p. 2. 590. || *jòca dracul în inima luĭ*, il ne pense qu'à mal faire, p. 598. || *par'că îĭ şoptesce dracu la ureche*, c'est un vrai diable, p. 598. || *ochiu draculuĭ*, l'argent, p. 599. || *şi-a spart dracul opincile*, il a enfin réussi, p. 600. || *pe unde şi-a spart dracul opincile*, au diable Vauvert, p. 601. || *a jucat la nunta draculuĭ*, c'est un méchant homme, p. 601. || *se însòră dracul*, le diable bat sa femme et marie sa fille, p. 602. || *a mâncat din pomana draculuĭ*, il est imberbe, p. 602. *a mâncat la nunta draculuĭ*, il est imberbe, p. 604. || *de pomana draculuĭ*, inutilement, p. 604. || *a'l da draculuĭ pomană*, l'envoir au diable, p. 604. || *a'l dà în burduful draculuĭ*, même sens que le précédent, p. 604. || *a se duce draculuĭ pomană*, partir pour ne plus revenir; se perdre, p. 604. || *a trage pe dracul de còdă*, tirer le diable par la queue, p. 605. || *a avè pe dracu în pungă*, loger le diable dans sa bourse, p. 607. *şi-a găsit dracu capacu*, il a été attrapé, il a trouvé son maître; ils se valent, p. 607. || *şade dracul cu curu pe baniĭ luĭ*, c'est un Harpagon, p. 607. || *a fi comòra draculuĭ*, argent mal acquis, p. 609. || *şede ca dracu 'n cânepă*, il est très-fâché, p. 609. || *şede ca dracu 'n spinĭ*, il est très-fâché, p. 610. || *s'a pricopsit ca dracu 'n spinĭ*, cela va mal pour lui, p. 610. || *a dat de dracul în stejerişte*, il a été attrapé, p. 610. || *prinde dracul, scòte'ĭ ochiĭ*, c'est impossible, p. 610. || *par'că a arat dracu mălaĭu cu dînsu*, il est laid; en haillons; maigre, p. 611. || *'ĭ-a perdut dracul mĕsura*, il a poussé comme une asperge, p. 611. || *a trăi ca dracul cu popa*, vivre en mauvaise intelligence, p. 611. || *se uìta la el ca dracul la popa*, il se regardent comme des chiens de faïence, p. 611. || *se ţine după .... ca dracul după calugăr (ca dracul după popă) (ca dracul după copil mic)*, il ne le quitte pas d'une semelle, p. 612. || *a umblà după ouĕ de drac*, chercher le merle blanc, p. 612. || *a fugì ca dracul de tămâĭe*, fuir comme le diable l'eau bénite, p. 614. || *fuge ca dracul de scăldătòre*, même sens que le précédent, p. 614. || *se întrece cu dracu în fugă*, il fuit rapidement, p. 614. || *fuge de muma draculuĭ*, même sens que le précédent, p. 614. || *e sfredelu draculuĭ*, c'est un vrai diable, p. 614. || *de sufletu draculuĭ*, pour des prunes, p. 615. *drac flăcău*, merle blanc, p. 615. || *drac însurat*, merle blanc, p. 615. | *drac socru*, merle blanc, p. 615. | *drac bĕtrân*, merle blanc, p. 615. *drac încălţat*, merle blanc, p. 615. || *par'că 'ĭ dracu pe uscat*, il est laid, retors, méchant, p. 616. || *a fi dracu gol*, c'est un vrai diable, p. 616. || *a fi drac împeliţat*, c'est un vrai diable, p. 616. || *a fi urît ca dracu*, laid comme tous les diables, p. 616. || *a fi al draculuĭ*, être retors; méchant, p. 617. || *a fi cu dracĭ*, avoir le diable au corps; être méchant; travailleur, p. 617. || *a intrat dracu 'n el*, il est furieux, p. 618. || *a'l băga în dracĭ*, le faire sortir de ses gonds, p. 618. || *a eşit un drac din el*, il est devenu meilleur, p. 618. || *a'ĭ veni draciĭ*, se mettre en colère, p. 619. || *a'l luà dracul*, mourir, p. 619. || *a fi salba draculuĭ*, c'est de la mauvaise graine (se dit des neveux), p. 619. || *s'aŭ dus boiĭ draculuĭ*, il est

flambé, p. 620. || *a fi crescut în buruenile dracului*, être mauvais coucheur; mal élevé, p. 620. || *a crĕpat un drac*, l'enfer est pavé de bonnes intentions, p. 621. || *nu o crĕpa dracu*, rien ne presse, p. 621. || *a taia dracului bureţi*, ne rien faire, p. 622. || *a fi însurat cu dracu*, être marié à une mégère, p. 622. || *a dat mâna cu dracul*, il s'est enrichi, p. 622. || *a vedut pe dracu*, il a été bien attrapé, bien puni, p. 622. || *a dat de dracu*, même sens que le précédent, p. 623. || *uns cu unsóre de drac*, méchant comme un diable, p. 623. || *a fi cu gândul dracului*, être faux, p. 623. || *şi-a pus dracul códa pe el*, il ne peut le trouver (un objet perdu), p. 623. || *şi-a băgat dracu códa între eĭ*, le diable s'en mêle, p. 624. || *a vîrî pe dracu în cămaşă*, réchauffer un serpent dans son sein, p. 625. || *a vîrî pe dracu în sîn*, même sens que le précédent, p. 625. || *la dracu în praznic*, au diable Vauvert, p. 625. || *unde şi-a înţĕrcat dracul copiiĭ*, même sens que le précédent, p. 625. *a înţĕrcat pe dracul*, c'est une mégère, p. 626. | *a albit şi pe dracul*, même sens que le précédent, p. 626. | *a'l face ca pe dracul*, le rendre la risée du monde, p. 627. *a face pe dracu în patru*, se mettre en quatre pour, p. 627. | *a scuipa dracĭ*, être mauvais, p. 628. || *a se uita în curu dracului*, regarder fixement, p. 628. || *calul dracului*, vieille sorcière, p. 628. || *par'că 'ĭ-a înjugat dracul*, ils se valent, p. 629. || *dracu scie*, je n'en sais rien, p. 629. || *nicĭ dracul nu'l scie*, c'est un malin, p. 629. || *nicĭ dracu*, personne, p. 629. || *tot un drac*, c'est la même chose, p. 630. || *par'că'ĭ scaperă dracu 'n fălcĭ*, il est très-maigre, p. 631. || *a luĭ era dracu*, il a été attrapé, p. 631. || *a avé o cóstă de drac*, être mauvais, p. 631. | *pe dracu*, non, p. 631. — Pl. *dracĭ*.

Drăcie, *s. f.* diablerie, p. 632. — Pl. *drăciĭ*.

Drag, *adj.* cher, aimé, p. 429. 641. || *a'ĭ fi drag de*, aimer, p. 429. — Fém. *dragă*; pl. *dragĭ*, *drage*.

Drăgaĭca, *s. f.* danse populaire, p. 632.

Drăgălaş, *adj.* chéri, mignon, p. 121. — Fém. *drăgălaşă*; pl. *drăgălaşĭ*, *drăgalaşe*.

Drăgănescu, *s. m.* Drăgănescu, nom d'homme, p. 87.

Drăgăşanĭ, *s. m.* Drăgăşanĭ, localité, p. 87. 88.

Dragaveĭ, *s. pl.* p. 196.

Drăghicĭ, *s. m.* Drăghicĭ, nom propre. p. 88.

Drăgoĭu, *s. m.* Drăgoĭu, nom propre, p. 88. 89.

Dragoste, *s. f.* amitié, p. 416. || amour, p. 294. 470. — Pl. *dragoste*.

Dragu, *s. m.* Dragu, nom propre, p. 89.

Drege (a), *v.* rétablir, remettre en état, redresser; p. 197.

Drept, *adj.* juste, p. 634. || droit, p. 33. 96. 97. 230. — Fém. *dréptă*; pl. *drepţĭ*, *drepte*.

Drept, *s. n.* justice. || *a spune drept*, dire la vérité, p. 229.

Dreptate, *s. f.* justice, p. 413. 425. 547. 634. || *a avé dreptate*, avoir raison, le bon droit pour soi, p. 72. || *dreptate turcéscă*, déni de justice, p. 425.

Drum, *s m.* route, chemin, p. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 250. 262. 393. 469. 512. || *la drum*, en voyage. p. 92. 94. || *a rătăci drumu*, s'égarer, p. 94. || *a'şĭ lua drumu*, partir, p. 113. || *pe drum*, en voyage, p. 99. || *pe drum*, au dehors, en ville, hors de chez lui, p. 95. || *a'ĭ da drumu*, faire descendre, laisser partir, p. 639. || *a pĭerdut şi drumul şi cărarea*, il a perdu la tête; ses affaires vont mal, p. 94. || *merge pe alăturea cu drumul*, il ne suit pas le droit chemin, p. 96. || *vorbesce alăturea de drum*, il ment, p. 96. || *nicĭ tu, nicĭ drumu*, file vite, ne te gêne pas, p. 98. || *a'l scóte la drum de boĭ*, le plonger dans la mi-

sère, p. 99. || *se duce călare pe cóma drumuluĭ*, aller à pied, p. 99. || *nu scie nicĭ să trécă drumul*, c'est un imbécile, p. 99. || *pe icĭ ţi-e drumul*, file, p. 99. || *a 'şĭ luà drumul*, partir, p. 100. || *na, la drum!* ne divagne pas, p. 100. || *se gătesc de drum*, il est à l'article de la mort, p. 100. || *a'şĭ ţine drumul*, ne pas dévier de son chemin, p. 101. || *a 'ĭ stà în drum*, l'arrêter; l'empêcher de faire ce qu'il désire, p. 101. || *drum bun*, bon voyage, p. 102. || *a rĕmâne pe drumurĭ*, rester orphelin; perdre sa fortune, p. 102. — Pl. *drumurĭ*.

Ducă-se, le diable. || *par'că e ducă-se pe pustiĭ*, on dirait le diable, p. 632. || *are pe ducă-se într'însu*, il est intelligent, actif, p. 632.

Ducă-Vodă, *s. m.* Duca-Vodă, nom propre, p. 102.

Duce (a), *v.* mener, conduire, p. 93. 96. 179. 215. 378. 453. porter, p. 111. || mener, faire aller, p. 493. 453. 546. mener, p. 492. || conduire, pousser, p. 679. | *a duce doru*, désirer, p. 286. | *o duce bine*, il va bien, p. 342.

Duce (a se), *v. r.* aller, p. 50. 161. 192. 339. 378. 389. 390. 449. 489. 491. 669. || s'en aller, p. 50. 76. 99. 103. 306. 378. 604. 620. 688. || partir, s'en aller, p. 99. 185. 202. 243. 261. 273. 306. 404. 432. 457. 462. 473. 519. 520. 683. || disparaître, p. 413. || pousser, p. 503. || s'en aller, couler hors de, p. 447. || disparaître, p. 413.

Ducipal, *s. m.* Bucéphale, p. 103.

Dughénă, *s. f.* *[Mold.]* magasin, boutique, p. 110. 176. — Pl. *dughene*.

Duhovnic, *s. m.* confesseur, p. 632. — Pl. *duhovnicĭ*.

Dulce, *adj.* doux, p. 500.

Duluţă, *adv.* p. 105.

Dumitale, *pr. pers.* à vous, p. 125.

Dumitru, *s. m.* Démètre, p. 104.

Dumnedeŭ, *s. m.* Dieu, p. 53. 62. 87. 94. 150. 168. 208. 209. 220. 229. 237. 251. 267. 299. 475. 506. 518. 512. 589. 595. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. || *n'are Dumnedeŭ stapân*, nul seigneur sur Dieu, p. 637. || *Dumnedeŭ vede tóte*, Dieu voit tout, p. 638. | *bun e Dumnedeŭ*, ce mal est passager, p. 641. || *mare'ĭ Dumnedeŭ*, Dieu est grand, p. 642. *e omul luĭ Dumnedeŭ*, c'est l'homme du bon Dieu, p. 677. *a fi pânea luĭ Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 677. || *l'a orbit Dumnedeŭ*, il ne sait plus ce qu'il fait, p. 678. || *Dumnedeŭ ăl din teŭ*, le diable, p. 678. || *a se luà cu luleaua luĭ Dumnedeŭ*, boire ferme, se griser, p. 679. || *a luà boiĭ luĭ Dumnedeŭ*, être entêté, p. 679. || *a fi cu Dumnedeŭ în sîn*, être honnête homme, p. 679. || *a nu avé nicĭ un Dumnedeŭ*, n'avoir ni foi, ni loi, p. 680. || *a nu fi nicĭ de un Dumnedeŭ*, n'être bon à rien, p. 680. || *a se rugà la toţĭ Dumnedeiĭ*, demander avec insistance, p. 680. || *unde punea mâna, punea Dumnedĕŭ mila*, homme à qui tout réussit, p. 680. || *a descălecat Dumnedeŭ la*, ses affaires prospèrent, p. 681. *a se întîlnì cu Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 681 || *'ĭ-a pus Dumnedeŭ mâna în cap*, même sens que le précédent, p. 681. || *îl ţine Dumnedeŭ de pĕr*, il a de la chance, p. 681. || *l'a vĕdut Dumnedeŭ*, il prospère, p. 682. | *par'că a apucat pe Dumnedeŭ de un picĭor*, il est content, fier de son succès, p. 683. || *varga luĭ Dumnedeŭ*, fléau de Dieu, p. 683. || *bicĭul luĭ Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 683. || *e degetul luĭ Dumnedeŭ*, c'est le doigt de Dieu, p. 684. || *mielul luĭ Dumnedeŭ*, l'agneau du bon Dieu,

p. 684. || *boul luĭ Dumnedeŭ*, homme tranquille; imbécile, p. 684. || *a fost mânia luĭ Dumnedeŭ*, cela a été terrible, p. 685. || *ca pedĕpsa luĭ Dumnedeŭ*, vite, p. 685. || *ca în sînul luĭ Dumnedeŭ*, comme dans le sein d'Abraham, p. 685. || *a se crede că e Dumnedeŭ*, être fier, p. 685. || *de când urzea Dumnedeŭ pămîntu*, depuis très-longtemps, p. 685. || *cu Dumnedeŭ înainte*, à la grâce de Dieu, p. 685. || *a pornì cu Dumnedeu*, bon voyage, p. 686. | *cum o da Dumnedeŭ*, à la grâce de Dieu, p. 686. || *a'l lăsa în plata luĭ Dumnedeŭ*, abandonner, p. 686. || *a rĕmânea ca bătut de Dumnedeŭ*, rester pétrifié, p. 686. || *nu'l maĭ împacă nicĭ Dumnedeŭ*, rien ne le contente, p. 686. || *aşa a fost să fie de la Dumnedeŭ*, Dieu l'a voulu, p. 687. || *Dumnedeŭ să le alégă*, je n'y comprends rien, p. 687. || *l'a ertat Dumnedeŭ*, il est mort, p. 687. || *e ĭertată de Dumnedeŭ*, elle n'a plus ses règles, p. 687. || *l'a strîns Dumnedeŭ*, il est mort, p. 687. *a se duce la Dumnedeŭ*, mourir, p. 688. || *a mers la Dumnedeŭ*, il est mort, p. 688. || *a fi uĭtat de Dumnedeŭ*, être très-vieux, p. 688. || *până m'a uĭtat Dumnedeŭ*, très-longtemps, p. 688. || *dă cu pĕtra 'n Dumnedeŭ*, c'est un sot; un fou, p. 688. *dă cu puşca în Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 689. | *dă cu barda in Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 689. || *dă cu securea în Dumnedeŭ*, même sens que le précédent, p. 689. || *om cu frica luĭ Dumnedeŭ*, homme juste, honnête, bon, p. 689. || *maĭ aĭ de Dumnedeŭ*, tiens toi tranquille, p. 690. || *maĭ de Dumnedeŭ*, meilleur, plus beau, p. 690. || *e pĕcat de Dumnedeŭ*, c'est un péché, c'est dommage, p. 690. || *'ĭ-a avut Dumnedeŭ de scire*, Dieu l'a préservé, p. 690. || *ca faţa luĭ Dumnedeŭ*, blanc, p. 690. || *Dumnedeŭ cu córne*, le diable, p. 678.

Dumnedeesc, *adj.* divin, p. 633. — Fém. *dumnedeéscă*, pl. *dumnedeescĭ*.

Dumnedeire, *s. f.* divinité, p. 633.

Dumnéluĭ, *pr. pers. 3-e pers. sing.* luĭ, p. 21.

Dumnéta, *pr. pers. 2-e pers. sing.* vous, p. 125.

Dunăre, *s. f.* Danube, p. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 458. || *a căra apă 'n Dunăre*, porter de l'eau à la rivière, p. 105. || *Dunăre*, beaucoup, p. 106. || *a se face Dunăre*, être furieux, p. 106. | *n'o fi cât Dunărea*, ce ne sera pas la mer à boire, p. 107. | *să curgĭ cât Dunărea şi tot nu 'ĭ ajunge*, il est insatiable, p. 107. || *nicĭ în Dunăre nu găsesce apa*, c'est un incapable, p. 107. || *nu se spală nicĭ cu apa Dunăreĭ*, la mer y passerait sans laver la souillure, p. 108. | *are să trécă multă apă pe Dunare*, il passera jusque là beaucoup d'eau sous les ponts, p. 108

Dungă, *s. f.* bande, côté. || *a trage clopotul într'o dungă*, sonner le tocsin, p. 515. — Pl. *dungĭ*.

După, *prép.* après, p. 164. 284. 323. || pour, p. 335. || d'après, selon, p. 44. 545. 652. 660. 661. | derrière, p. 160. 325. || derrière, aux trousses de, p. 120. 612. || à la recherche de, p. 275. 306. 517. 612. || à, au, p. 335. || *după ce*, après que, p. 393. 520. 593. || *după ce... apoĭ*, non content de, non seulement, p. 119. 221. 222. 272. 440. 441. 442. || *după cum*, comme, p. 544. 545. 668. | *după... şi...*, tel... tel..., p. 415. 523.

Dus, *adj.* parti. || *a fi dus*, qui a été, p. 401. — Fém. *dusă*; pl. *duşĭ*, *duse*.

Duşman, *s. m.* ennemi, p. 344. 652. 653. — Fém. *duşmanĭ*.

Duşmănos, *adj.* hostile, haineux, p. 336. — Fém. *duşmănósă*; pl. *duşmanoşĭ*, *duşmănóse*.

Duţă, *s. f.* abréviation d'Alexandre, nom propre, p. 109.

E

E, *3·e pers. ind. pr.* du verbe *a fi*, être; passim. || *tir mi·e*, qu'est·ce que, p. 25. 271. 272. 315. 334. 578.
Ea, *pr. pers.* elle; passim.
Ear, *adv.* mais, p. 59.
Eară, *adv.* mais, p. 59.
Écă, *adv.* voici, p. 6. 467.
Ederă, *s. f.* lierre, p. 48. — Pl. *e·dere.*
El, *pr. pers.* il, le, lui; passim. | il, celui·là, p. 22.
Ĕl, *pr. pers.* il, le, p. 7. 590.
Ele, *pr. pers.* elles, p. 559.
Enache, *s. m.* Enache, p. 109. 110. *a lua pe Enache în cap*, se griser, p. 109.
Ene, *s. m.* Ene, p. 110. || *veni Ene pe la gene*, il a sommeil, p. 110.
Era, *3·e pers. sing. imp.* du verbe *a fi*, régnait, p. 71. 124. 325.
Epure, *s. m. [Banat]*, lièvre, p. 139. — Pl. *epurĭ.*
Eremie, *s. m.* Jérémie, nom propre, p. 166.
Ertà (a), *v.* pardonner. || *l'a ertat Dumnedeŭ*, il est mort, p. 687.
Eşĭ (a), *v.* sortir, p. 112. 175. 191. 237. 494. 618. 635. || s'en aller, sortir, p. 198. || disparaître, p. 19. 453. || *a eşi la maĭdan*, se dévoiler (en parlant d'une chose), p. 191. || *a'ĭ eşi în cale*, sortir, venir au devant de, p. 378. || *e 'ĭ eşi înainte*, même sens que le précédent, p. 566.
Eşĭ, *s. m. [Mold.]*, Iassy, p. 130. 149.
Eşiĭ, *s. pl. [Mold.]* Iassy, p. 111.
Ĕşĭ, *pr. pers.* son, sa, p. 95.
Este, *3·e pers. sing. ind. pr.* du verbe *a fi*, il est; passim.
Eŭ, *pr. pers.* je, moi, p. 5. 111. 364. 365. 444. 458. 476. 496. 501. 502.
Europa, *s. f.* Europe, p. 111.
Eva, *s. f.* Eve, nom propre, p. 111. 127. 469.
Evreŭ, *s. m.* Juif, Hébreu, p. 207. — Pl. *evreĭ.*

F

Fă, *interj.* fille! femme! p. 115. 122.
Face a), *v.* faire, p. 28. 31. 37; passim. faire naître, produire, p. 435. 440. || rendre, présenter, p. 360. || rendre, p. 436. 543. | tracer, p. 534. || se former, p. 296. || élever, dresser, p. 589. bâtir, p. 488. 588. 589. || faire, fabriquer, p. 238. || préparer, p. 316. || jouer, p. 460. || *nu are ce 'ĭ face*, il ne peut rien lui faire, p. 650. || *a avé de a face cu*, a·voir affaire à, p. 594. || *a 'l face ca*, le traiter comme, p. 627. || *a face cu mâna*, faire signe de la main, p. 166. || *a face foc*, allumer le feu, p. 163. || *a face buze de Arap*, faire la lippe, p. 8. || *a face sat*, s'attarder, ne plus partir, p. 306. *a face fară*, faire perdre, p. 428. *a face cinste*, payer à boire, p. 461.
Face (a se, a 'şĭ), *v. r.* se faire, être fait; passim. || se former, p. 299. || devenir, p. 77. 106. 107. 312. 346. 356. 473. 478. 575. || être représenté, p. 560. | prendre l'aspect de, p. 336. prendre la forme de, p. 538. 560. || se transformer, se changer. p. 575 || se rendre, p. 313. faire le, faire semblant d'ê·tre, p. 332. 490. 501. || *a se face tovarăş*, s'associer, p. 583. 584. || *a 'şĭ face pomană cu*, faire la charité à, p. 604. || *a se face cruce*, il se forme un carrefour, p. 538. || *a 'şĭ face cale*, se pré·parer les voies, p. 33. || *a se face American*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 4. *a se face Chinez*, même sens que le précédent, p. 54. || *a se face Inglez*, même sens que le précédent, p. 159. || *a se face Nêmţ*, même sens que le pré-

Fleac, *s. n.* babiole, chose sans importance, p. 251. 424. — Pl. *fleacurĭ*.
Flóre, *s. f.* fleur, p. 9. 154. — Pl. *florĭ*.
Florea, *s. f.* nom propre, p. 115.
Florică, *s. f.* Fleurette, nom propre, p. 489.
Floriĭ, *s. f. pl.* Pâques fleuries, p. 116.
Fluerà (a), *v.* siffler, p. 283. 364. 493. || *flueră în biserică*, imbécile, p. 493.
Foc, *s. n.* feu, p. 71. 243. 325. 538. || *cu foc*, ardemment, p. 494. || *a da foc*, mettre le feu, p. 176. 458. || *a face foc*, allumer le feu, p. 163. — Pl. *focurĭ*.
Focşanĭ, *s. f.* Focşanĭ, ville, p. 116.
Foltea, *s. m.* Foltea, nom propre, p. 117.
Fóme, *s. f.* faim, p. 387. || *a 'ĭ fi fôme*, avoir faim, p. 283. 364. *de fôme*, par ce qu'il a faim, p. 363.
Fomeĭe, *s. f.* [Vâlcea], femme, p. 200. — Pl. *fomeĭ*.
Fórfece, *s. n. pl.* ciseaux, p. 228.
Fórte, *adv.* très. || *fórte mult*, beaucoup, énormément, p. 105.
Fos (o), incorrect pour *a (aŭ) fost*, ont été, p. 244.
Fotie, *s. m.* Fotie, nom propre, p. 117.
Francez, *s. m.* français, p. 117. — Pl. *francezĭ*.
Frânge (a se), *v. r.* commencer à décliner, à baisser, p. 442.
Frangolea, *s. m.* Frangolea, nom propre. || *cât aĭ zice: cîrc Frangoleo*, en un seconde, p. 117.
Frăsina, *s. f.* Euphrosine, p. 118.
Frate, *s. m.* frère, p. 31. 72. 168. 186. 250. 444. 535. 583. || *fraţĭ de cruce*, compagnons inséparables, p. 535. — Pl. *fraţĭ*.
Frăţilă, *s. m.* Frăţilă, nom propre, p. 118.
Freanţ, *s. m. [Banat]* François. || *sănătate, Freanţ!* fuis, p. 118.
Frică, *s. f.* peur, p. 222. 589. 689. || crainte, peur, p. 678. || *a 'ĭ fi frică*, avoir peur, p. 498.
Fricos, *adj.* peureux, p. 417. 429. — Fém. *fricósă*; pl. *fricoşĭ*, *fricóse*.
Frig, *s. m.* froid, p. 363. || *a'ĭ fi frig*, avoir froid, p. 363. — Pl. *frigurĭ*.
Frige (a), *v.* rôtir, griller, p. 363.
Frigură, *s. f.* fièvre, p. 187. — Pl. *frigurĭ* et *frigure*.
Frînghie, *s. f.* corde, p. 386. — Pl. *frînghiĭ*.
Fript, *adj.* rôti, p. 219. 292. — Fém. *friptă*; pl. *fripţĭ*, *fripte*.
Friul, *s. m.* Frioul, nom d'une province en Autriche, p. 118.
Frumos, *adj.* beau, p. 21. 272. 299. 596. — Fém. *frumósă*; pl. *frumoşĭ*, *frumóse*.
Frunte, *s. f.* tête, commencement, p. 326. || *de frunte*, notable, parmi les premiers, p. 368. — Pl. *frunţĭ*.
Frunză, *s. f.* feuille, p. 393. — Pl. *frunze*.
Fudul, *adj.* fier, arrogant, p. 527. 675. — Pl. *fudulĭ*.
Fudulì (a se), *v. r.* se pavaner, poser, p. 22. 422.
Fugă, *s. f.* poursuite, p. 674. || *a da fuga*, courir, p. 80. 243. || *a se întrece în fugă*, rivaliser à la course, p. 614. — Pl. *fugĭ*.
Fugì (a), *v.* fuir, se sauver, p. 69. 88. 103. 104. 150. 151. 484. 595. 613. 614. || fuir, éviter, p. 223. 576. 613. || courir, p. 461.
Fuĭor, *s. n.* quantité de chauvre ou de lin que l'on met sur la quenouille, p. 98. — Pl. *fuĭóre*.
Fulgerà (a), *v. impr.* lancer des éclairs, p. 62.
Fund, *s. n.* fond, p. 145. — Pl. *fundurĭ*.
Furà (a), *v.* voler, p. 44. 61. 341. 372. 406. 562. 572. || enlever ravir, p. 472. || *l'a furat aghiuţă*, il s'est endormi, p. 472.
***Furfure**, *s. f.* son, p. 574.
Furnică, *s. f.* fourmi, p. 222. — Pl. *furnicĭ*.
Furtună, *s. f.* tempête, p. 547. — Pl. *furtune*.
Fus, *s. m.* bâton avec lequel on remue la bouillie de maïs, p. 72.

Gae, *s. f.* épervier, p. 235. — Pl. *gaĭ*.
Gahiţa, *s. f.* Gahiţa, nom propre, p. 119.
Găinaţ, *s. n.* déjection, fiente, p. 108. 287. 288.
Galantom, *adj.* généreux, p. 133. — Pl. *galantomĭ*.
Galaon, p. 162.
Galaţiĭ, *s. pl.* Galatz, ville, p. 119.
Gălbĕnare, *s. f.* *[Mold.]* jaunisse. *suferă de galbĕnare ruséscă*, c'est un ivrogne, p. 293. — Pl. *gălbĕnărĭ*.
Gâlcă, *s. f.* glande (de la gorge), amygdale, p. 382. — Pl. *gâlcĭ*.
Gând. *s. n.* pensée, esprit, p. 92. 284. 486. 532. 545. 599. 623. 633. 665. 677. || idée, désir, p. 545. || intention, p. 545. || *a 'ĭ da în gând*, penser, p. 629. — Pl. *gândurĭ*.
Gândì (a), *v.* penser, p. 164. 322. 549 || penser, vouloir, p. 544. 545.
Gândì (a se), *v. r.* réfléchir, se décider, p. 446.
Gard, *s. n.* clôture, haie sèche, palissade, p. 166. 171. 194. 237. 272. 274. 315. 456. — Pl. *gardurĭ*.
Gârlă, *s. f.* rivière, p. 583. 587. — Pl. *gârle*.
Gâscă, *s. f.* oie, p. 287. 283. 387. — Pl. *gâscę*.
Găsì (a), trouver, p. 93. 94. 107. 158. 264. 304. 305. 448. 458. 489. 543. 566. 590. 591. 607. | arriver, survenir, p. 549. || *a 'l găsi draciĭ*, devenir furieux, p. 518. 519. || *a găsi ca cale*, trouver bon, convenable, p. 37.
Găsì (a se, a 'şĭ), *v. r.* se recontrer, p. 250. || *a 'şĭ găsi Bacăŭ*, trouver son maître, p. 448. *a şĭ găsi beleaua*, se trouver dans de mauvais draps, p. 455.
Gasper, *s. m.* Gaspar. || bohémien, p. 119.
Gât, *s. n.* cou, p. 188. — Pl. *gâturĭ*.
Gata, *adv.* prêt. || *de-a gata*, tout prêt, sans travail, sans peine, sans effort, p. 373.
Gătì (a se), *v. r.* se préparer, faire ses préparatifs, p. 100. || se parer, p. 442. 449.
Gătit, *adj.* paré, p. 205. — Fém. *gătită*; pl. *gătiţĭ*, *gătite*.
Găujan, *s. m.* nom propre. || *fi Găujan*, être un goinfre, p. 119.
Găulea, *s. m.* nom propre. || *a fi Găulea*, même sens que le précédent, p. 120.
Gaură, *s. f.* trou, p. 55. 159. — Pl. *găurĭ*.
Găvan, *s. n.* plat, p. 215. — Pl. *găvane*.
Gavril, *s. m.* Gabriel, p. 120.
Géba (de), *loc. adv.* inutilement, p. 600. || sans rien faire, p. 570.
Geme (a), *v.* gémir, se lamenter, p. 80. 337. || gémir, soupirer, p. 581.
Gémĕn, *s. m.* Gémĕn, colline. | *înnouréză la Gémĕn*, c'est mauvais signe, p. 120.
Génă, *s. f.* cil (paupière), p. 110. — Pl. *gene*.
Genuchĭu, *s. n.* genou, p. 416. — Pl. *genuchĭ*.
Genunchĭu, *s. n.* genou, p. 416. — Pl. *genunchĭ*.
Ger, *s. n.* froid glacial, p. 56. 495. — Pl. *gerurĭ*.
Ghem, *s. n.* peloton, pelotte, p. 482. 494. || *a se mântui aţa de pe ghem*, être à l'article de la mort, p. 482. — Pl. *ghemurĭ*.
Gheorghe, *s m.* Georges, p. 121. 149.
Gheorghelaş, *s. m.* diminutif de Georges, p. 121.
Gheorghişor, *s. m.* diminutif de Georges, p. 121.
Gheorghiţă, *s. f.* diminutif de Georges, p. 122.
Gherghina, *s. f.* Georgette, p. 122.
Gherghiţă, *s. f.* Gherghiţa, localité, p. 123.
Gherlă, *s. m.* Gherla, ville de Hongrie. || *a pune la Gherla*, mettre en prison, p. 123.
Ghica, *s. m.* Ghica, nom propre, p. 124. 125. || *voiea dumitale ca la banu Ghica*, vous êtes libre de faire ..., p. 125.
Ghinărar, *s. m.* *[Vâlcea]*, général, p. 80. — Pl. *ghinărarĭ*.

nouvelles, p. 307. || *gură sécă*, diseur de riens, p. 340. || *gură de Tirgoviște*, bon bec de Paris, poissarde, p. 403. — Pl. *gurĭ* et *gure*.

Gustà (a), *v.* goûter, p. 171.

Guță, *s. m.* diminutif de Georges, p. 141.

Guzgan, *s. m.* *[Mold.]* rat, p. 56. — Pl. *guzganĭ*.

H

Haĭ, *interj.* allons, p. 81. 152. 258. 400. || viens, p. 294.

Haĭm, *s. m.* Haim, nom propre juif, p. 141.

Haĭmana, *s. f.* vagabond, désœuvré, p. 191. — Pl. *haĭmanale*.

Haĭnă, *s. f.* vêtement, p. 22. — Pl. *haĭne*.

Halmej, *s. n.* *[Mehed.]* talmouse, mets composé de farine de maĭs et fromage frais, p. 392.

Hambar, *s. m.* magasin (à blé, etc.), p. 526. — Pl. *hambare*.

Hanaan, *s. m.* Chanaan. p. 141.

Hâncu, *s. m* Hâncu, nom propre. p. 142. 143 144. 145. 337. | *Vodă vré și Hâncu ba*, l'un tire à hue et l'autre à dia, p. 142. || *e voĭnicul Hâncului*, c'est un tranche-montagne, un matamore, p. 145.

Hăncu, *s. m.* Hancu, nom propre, p. 142.

Hangeriŭ, *s. m.* Hangeriŭ, nom propre, p. 146. || *ĭérna de la Hangeriŭ*, froid terrible, p. 146. || agent de Hangeriŭ, p. 146. — Pl. *hangeriĭ*.

Hangerliŭ, *s. m.* Hangerliŭ, nom propre, p. 146. || agent de Hangerliŭ, p. 146. — Pl. *hangerliĭ*.

Han-Tatar, *s.* et *adj.* cruel, barbare, p. 339. || *du-te în Han-Tatar*, vas au diable, p. 339. *par'că 'ĭ în țéra luĭ Han-Tatar*, il ne veut tenir compte de rien, ni de personne, p. 338. *de pe vremea luĭ Han-Tatar*. homme cruel, barbare, p. 338. *o ĭérnă de a luĭ Han-Tatar*, hiver épouvantable, p. 338.

Han-Tătar, *s.* et *adj.* même sens que le précédent, p. 339.

Harap, *s. m.* nègre. || *a fi harap*, avoir la peau noire, être laid, p. 146. 147. — Pl. *harapĭ*.

Harca, *s. m.* Harca, nom propre. || *a fi Harca*, être brave, p. 147.

Hârlăŭ, *s. m.* Hârlăŭ, ville. || *nătărĕŭ de la Hârlăŭ*, sot, imbécile, p. 148.

Hatîr, *s. n.* faveur, p. 350. — Pl. *hatîrurĭ*.

Herța, *s. m.* Herta, localité. || *ca în codrul Herțeĭ*, comme dans la forêt de Bondy, p. 149.

Hiĭ! *interj.* hue; cri pour exciter les chevaux, p. 119.

Hilipescĭ, *s. m.* pour *Filipescĭ*, village de la Prahova, p. 114.

Hintĕŭ, *s. n.* *[Trans.]* carrosse, p. 151. — Pl. *hintee*.

Hîrzob, *s. n.* *[Mold.]* panier plat, fait en osier, p. 508. 509. || *coborît cu hîrzobu din cer*, descendu de la cuisse de Jupiter, p. 508. 509.

Hîrzoba, *s. n.* *[Mold.]* acelaș înțeles ca maĭ sus, p. 508.

Hîrzop, *s. n.* *[Mold.]* acelaș înțeles ca maĭ sus, p. 509.

Ho! *interj.* ho! arrête! p. 350. 401. 421.

Hodoronc, *interj.* patatras, p. 197.

Hogea, *s. m.* Hogea, nom propre, p. 149.

Holbură, *s. m.* Holbură, nom propre. || *ca în satul luĭ Holbură*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 149.

Hoĭnac, *adj.* *[Dolj.]* vagabond, p. 146. — Pl. *hoĭnacĭ*.

Holdă, *s. f.* guéret, p. 150. — Pl. *holde*.

Honț, *s. m.* cor. pour Hanț: synonime d'Allemand, p. 150.

Hora, *onom.* p. 49.

Horez, *s. m.* Horez, ville, p. 150.

Horĭa, *s. m.* Horĭa, nom propre, p. 150. 151.

Horn, *s. n.* *[Mold.]* poële, p. 160. — Pl. *hornurĭ*.

Hoț, *s. m.* voleur, p. 203. 266. — Pl. *hoțĭ*.

Hotar, *s. n.* borne, p. 151. || limite, p. 151. 152. || *a pune ho-*

I

360. 409. 415. 488. 578. 599. 659.
Iĭ, pour *veĭ [Mold.]* forme le futur, p. 359. 587.
Iĭ, *pr. pers.* lui, le, p. 87. 200. 552; passim.
Ilénă, *s. f.* Hélène. || *Iléna Cosinzéna*, type de beauté féminine, p. 158.
Ilic, *s. n.* veste sans manches, p. 363.
Ilie, *s. m.* Elie, p. 158. 159. 162. Saint Elie, p. 159.
Îmbĕtrânì (a), *v.* vieillir, p. 491. 492. 593. 594.
Îmbià (a se), *v. r.* se pousser à, s'engager réciproquement, s'inviter l'un l'autre, p. 135. 392.
Îmblânḍì (a), *v.* calmer, dompter, p. 631.
Îmbrăcà (a se), *v. r.* s'habiller, p. 272. 446.
Îmbrăcat, *adj.* habillé, p. 230. | revêtu, p. 566. — Fém. *îmbrăcată;* pl. *îmbrăcaţĭ, îmbrăcate.*
Îmbucătură, *s. f.* bouchée, p. 500. — Pl. *îmbucăturĭ.*
Îmĭ, *pr. pers.* à moi, mon, me, pour moi, p. 99; passim.
Împăcà (a), *v.* satisfaire, contenter, p. 647. 686.
Împărţì (a), *v.* partager, p. 520. distribuer, p. 522.
Împeliţat, *adj.* incarné, en personne, p. 616. — Fém. *împeliţată ;* pl. *împeliţaţĭ, împeliţate.*
Împĕrat, *s. m.* empereur, p. 53. 267. 356. 357. 388. 439. — Pl. *împĕraţĭ.*
Împĕrătesc, *adj.* impérial, p. 672. 674. — Fém. *împĕrătéscă ;* pl. *împĕrătescĭ.*
***Împĕrătesce**, *adj.* impérial, p. 53.
Împĕrăţì (a), *v.* régner, p. 357.
Împărtăşenie, *s. f.* communion, p. 422. — Pl. *împărtăşeniĭ.*
Împlinì (a), *v.* exécuter, p. 644.
Împuşcà (a), *v.* tirer un coup de fusil, p. 562. || tuer d'un coup de fusil, p. 138. 230. 562.
Împuţì (a se), *v. r.* puer, sentir mauvais, p. 179.
În, *prep.* en, dans, p. 4. 5. 25; passim. || à, au, p. 31. 44. 48. 99. 116. 123. 126. 129. 130. 145. 159. 202. 227. 326. 348. 401. 422. 426. 436. 439. 453. 455. 510. 563. 614. 625. 627. || en. dans, avec, p. 50. 123. 501. parmi, p. 285. || avec, p. 111. 566. || pendant, p. 32. || pour, p. 32. 227. 426. || parmi, au milieu de, p. 98. 166. 285. 393. 394. 395. 609. || enfilé, p. 21. | de, p. 566. || en travers de, p. 101. || la, p. 116. 157. 227. 495. || contre, p. 688. 689. || livré à, p. 349. || sur, p. 28. 150. 158. 304. 373. 530. 570. 571. || pour arriver à, jusqu'à, p. 263. | *în jos*, à terre, en bas, p. 145.
Înainte, *prép.* en avant, p. 233. 327. 685. || en face de, p. 642. *a merge înainte*, avancer, p. 233. || *înainte de*, avant de, p. 659. || au devant, p. 548. || devant, p. 567. || *de aci înainte*, dorénavent, p. 512.
Înălbì (a), *v.* faire blanchir (les cheveux), p. 492.
Înălţà (a se), *v. r.* se lever, p. 442.
Înapoĭ. *adv.* en arrière, p. 242. 449.
Încă, *adv.* malgré cela, en outre, p. 647. || encore, jusqu'à, présent, p. 592.
Încaĭ, *adv.* encore, tout au moins, p. 547.
Încălḍì (a), *v.* réchauffer, p. 328.
Încălecà (a), *v.* monter sur, enfourcher, p. 21. || monter à cheval, p. 176. 204. 306.
Încălicà (a), *v.* monter à cheval, p. 204.
Încălţà (a se), *v. r.* se chausser, p. 164. 442.
Încălţat, *adj.* chaussé, p. 615. — Fém. *încălţată ;* pl. *încălţaţĭ, încălţate.*
Încăpé (a), *v.* tenir dedans, p. 519.
Încărcà (a), *v.* charger, p. 554. 662. 663.
Încărcà (a se), *v. r.* se charger, p. 495 || *a se încarca de bogdaproste*, s'attirer des ennuis, p. 495.
Începe (a), *v.* commencer, p. 80. 171. 320. 489. 589. 662.
Început, *s. n.* origine, commencement, p. 633. — Pl. *începuturĭ.*
Încet, *adv.* lentement, p. 421.

Închegà (a), *v.* coaguler, figer, p. 480. || *de închègă apele*, il ment comme un arracheur de dents, p. 80.
Închide (a se), *v. r.* se fermer, p. 101.
Închinà (a se), *v. r.* faire le signe de la croix, p. 595. || prier Dieu, p. 292. 643. || *a se închina cuĭva*, se soumettre à, p. 584.
Închis, *adj.* enfermé. || *de închis*, à enfermer, p. 131. — Fém. *închisă*; pl. *închişĭ*, *închise*.
Încinge (a se), *v. r.* mettre une ceinture, se ceindre, p. 400. 442. || s'échauffer, p. 258.
Încóce, *adv.* par ici, p. 336. 341. *de la Negru-Vodă încóce*, depuis Negru-Vodă jusqu'à nos jours, p. 225.
Încolo, *adv.* là, p. 341. || *încóce şi încolo*, de ci de là, p. 341.
Încuĭbà (a se), *v. r.* s'établir, s'installer à demeure, p. 294.
Încurcà (a), *v.* mêler, p. 572.
Îndată, *adv.* tout de suite, de suite, p. 32. 281. || *îndată ce*, aussitôt que, p. 654.
Îndĕrĕt, *adv.* en arrière, p. 283. *a se întórce îndĕrĕt*, revenir, p. 61.
Îndesà (a se), *v. r.* se presser, se fourrer constamment, p. 391.
Inel, *s. n.* anneau, bague, p. 164. — Pl. *inele*.
Îngheţà (a), *v.* geler, p. 480.
Înghià (a), *v. [Mold.]* s'inviter l'un l'autre, p. 135.
Înghiţì (a), *v.* avaler, p. 2. 474.
Inglez, *s. m.* Anglais. || *a se face Inglez*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 159. — Pl. *inglezĭ* et *inglejĭ*.
Îngrăşà (a se), *v. r.* engraisser, p. 157.
Inimă, *s. f.* cœur, p. 532. 665. | âme, p. 598. || *inimă rea*, mauvais cœur, méchant homme, p. 185. — Pl. *inimĭ*.
Înjugà (a), *v.* atteler, p. 629.
Înjurà (a), *v.* injurier, p. 531.
Înjurătură, *s. f.* juron, p. 227. — Pl. *înjurăturĭ*.
Înmulţì (a), *v.* augmenter, p. 652. 677
Înnădì (a se), *v. r.* aller sans cesse, prendre l'habitude de faire, p. 394.
Înnălţà (a se), *v. r.* se lever (soleil), p. 164.
Înnecà (a), *v.* noyer, p. 582.
Înnecà (a se), *v. r.* se noyer, p. 223. 379. 380.
Înnemerì (a), *v.* atteindre juste, réussir, p. 98.
Înnotà (a), *v.* nager, p. 581.
Înnourà (a), *v.* se couvrir de nuages, p. 120.
Însă, *conj.* cependant, p. 105. | mais, p. 466.
Însemnà (a), *v.* démontrer, prouver, p. 282.
Înşelà (a), *v.* tromper, p. 176. 248.
Înşirà (a), *v.* enfiler. || *a înşira de pe apa Dunăreĭ*, dire des contes, raconter des choses extraordinaires, p. 105.
Însoţì (a), *v.* accompagner, p. 662.
Înstreinà (a se), *v. r.* émigrer, p. 210.
Înstreinat, *adj.* expatrié, sans patrie, p. 328. — Fém. *înstreinată*; pl. *înstreinaţĭ*, *înstreinate*.
Însurà (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'un homme), p. 259. 602.
Însurat, *adj.* marié (en parlant d'un homme), p. 612. 622. — Fém. *însurată*; pl. *însuraţĭ*, *însurate*.
Însuşĭ (el), *pr.* lui-même, p. 573.
Întâĭŭ, *adv.* d'abord, p. 176. 356. 357. 381. 417. || *maĭ întâĭŭ*, tout d'abord, p. 581. 639.
Înţarcà (a), *v. [Mold.]* sevrer, p. 582.
Întârḑià (a), *v.* tarder, p. 426. retarder, tarder, p. 653.
Întârḑiere, *s. f.* retard, p. 654. — Pl. *întârḑierĭ*.
Înţelege (a), *v.* comprendre, p. 291. 485 687. entendre, distinguer, p. 514.
Înţelege (a se), *v. r.* s'entendre, p. 236.
Înţelepcĭune, *s. f.* sagesse, p. 547. 633. — Pl. *înţelepcĭunĭ*.
Întercà (a), *v.* sevrer, p. 626.
Înţĕrcà (a), *v.* sevrer, p. 625. 626.
Întîlnì (a se), *v. r.* se rencontrer, rencontrer, p. 250. 264. 295. 333. || *a se întîlni cu*, rencontrer, p. 382. 681. || arriver chez, p. 77.
Întîmplà (a se), *v. r.* se trouver, p. 176. 248. 249.

Intinde (a), *v.* tendre, p. 588. || *a o întinde la drum*, partir, p. 100.
Intocmaĭ, *adv.* tout-à-fait, p. 251.
Intórce (a), *v.* faire revenir, ramener, p. 449.
Intórce (a se), *v. r.* revenir, s'en retourner, p. 50. 92. 242. 249. 462.
Intórce (a se), *v. r.* revenir, retourner, p. 61. || *a se întórce îndĕrĕt*, revenir, p. 61.
Intors, *adj.* retourné. || *până la calea întórsă*, jusqu'à mi chemin, p. 34. — Fém. *întórsă;* pl. *întorşĭ, întórse.*
Intrà (a), *v.* entrer, p. 214. 305. 307. 374. 529. 618. || *a intrat în gura satuluĭ*, tout le monde en parle, p. 307. || *a intra în placu*, plaire à, p. 647.
Intre, *pr.* parmi, au milieu de, p. 387. 624.
Intrebà (a), *v.* interroger, p. 320. || s'informer, p. 298.
Intrebare, *s. f.* demande, p. 437.
Intrece (a se), *v. r.* rivaliser, p. 614. || *a se întrece cu ded ochĭul*, devenir impertinent, p. 540.
Intreg, *adj.* entier, tout entier, p. 251. 537. — Fém. *întrégă ;* pl. *întregi, întrege.*
Intru, *prép.* en, dans ; passim. avec, chaussé de, p. 324. || *într'o dunga*, sur un côté (tocsin), p. 515. || *într'insu*, dedans, en lui, p. 617. 632.
Intunerec. *s n.* obscurité, p. 236.
Inveninat, *adj.* venimeux, p. 136. — Fém. *înveninată ;* pl. *înveninaţĭ, inveninate.*
Invĕţà (a). *v.* apprendre, p. 63. 375. 581. || *a'l învĕţa*, lui apprendre à, p. 578 581. 582. 629. || *a învĕţa carte*, étudier, p. 167. 407.
Invĕţà (a se), *v. r.* s'habituer, p. 381.
Invĕţat, *adj.* habitué, p. 381. 394. — Fém. *inveţată ;* pl. *învĕţaţĭ, învĕţate.*
Invrăjbì (a se), *v. r.* vivre en mauvaise intelligence, devenir ennemi, p. 564
Io, *pr. pers. 1-er pers. sing. [Trans.]* je, moi, p. 223.
Ion, *s. m.* Jean, p. 160. 161. 162. 163. || *a vorbit şi nea Ion*, il a dit une sottise, p. 160. || *tot Ion mĕ chĭemă*, je n'y perds rien, p. 162. || *a fi nea Ion*, être un sot, p. 163.
Ióna, *s. f.* Jeanne, p. 164.
Ionel, *s. m.* Jeannot, p. 164.
Ioniţă, *s. m.* Jeannot, p. 164.
Iordache, *s. m.* diminutif de Georges. || *Iordache Burtă-Verde*, Monsieur Prudhomme, p. 165.
Iordăşîm, *s. m.* Iordăşîm, nom propre turc, p. 165.
Iorgovan, *s. m.* Iorgovan, nom propre, p. 165.
Iov, *s. m.* Job, p. 165.
Ipate, *s. m.* Ipate, nom propre, p. 166.
Ipingea, *s. f.* manteau paysan (pour la pluie) sans manches et avec capuchon, p. 579. — Pl. *ipingele.*
Ipîngea, *s. f.* même sens que le précédent, p. 579. — Pl. *ipîngele.*
Irimie, *s. m.* Erémie, nom propre, p. 166. || *a nimerit ca Irimia cu oiştea în gard*, il a fait une sottise ; il a été attrapé, p. 166.
Irina, *s. f.* Irène, p. 167.
Irod, *s. m.* Hérode, p. 167.
Isac, *s. m.* Isaac, nom propre, p. 16. 167.
Isaia, *s. m.* Isaïe, nom propre, p. 167.
Isalniţa, *s. f.* Isalniţa, localité. *ca la Isalniţa*, (il travaille) d'arrache pied, p. 167.
Işĭ, *pr. pers.* à soi, a lui, à elle, pour soi, son, sa ; passim.
Islaz, *s. m. Islaz*, village, p. 63. 167.
Ismail, *s. m.* Ismail, ville, p. 152. 168.
Ismene, *s. pl.* caleçons, p. 228. 431. 501. 502.
Ispas, *s. m.* Ascension, p. 168.
Israel, *s. m.* Israel, nom propre, p. 168.
Istrate, *s. m.* Istrate. nom propre, p. 168. 169. || *a fi nea Istrate*, être un imbécile, p. 169.
Iţă, *s. f.* fil, p. 572. — Pl. *iţe.*
Iţĭ, *pr. pers.* te, ton, à toi, pour toi, p. 97. 98 ; passim.
Iţic, *s. m.* Iţic, nom propre juif,

p. 169. || *dă'l în punga luĭ Iţic*, donne-le, avec la certitude de ne plus le ravoir, p. 169.
Iubì (a), *v.* aimer, p. 87. 550. 648.
Iuda, *s. m.* Judas, p. 169.
Iute, *a v.* vite, p. 306.
Ivan, *s. m.* Jean (prononcé à la russe), p. 169. 170. 171. 207. || *Ivan, ăl bun de divan*, le diable, p. 171.
Ivănuş, *s. m.* Jeannot, p. 172.

J

Jac, *s. n.* *[Mold.]* pillage, p. 349. || *doar nu'ĭ ţèra de jac*, le pays n'est pas mis au pillage, p. 349. — Pl. *jacurĭ*.
Jaf, *s. n.* pillage, p. 349. — Pl. *jafurĭ*.
Jĕrtfă, *s. f.* sacrifice, holocauste, p. 547. — Pl. *jĕrtfe*.
Jianu, *s. m.* Jianu, nom propre, p. 172. 173. || *a fi Jianu vreme rea*, c'est un brave, p. 173.
Jidan, *s. m.* juif, p. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 284. 423. || *cunosĭ ca jidanul la porcĭ*, tu ne t'y connais pas, p. 177. || *jidan botezat*, mauvais chrétien, p. 178. || *are cap de jidan*, il cherche à tromper, p. 178. || *par'că se bat Jidaniĭ la gura luĭ*, il parle vite et en bredouillant, p. 178. || *când or veni jidaniĭ de la secere*, jamais, p. 179. — Pl. *jidanĭ*.
Jîdan, *s. m.* Juif, p. 177. 178. — Pl. *jîdanĭ*.
Jidov, *s. m.* Juif, p. 179. 180. 181. 182. 189. || *a fi rupt din jidovĭ*, c'est un géant, p. 180. || *a fi jidov*, être fort, p. 181. || *de când cu jidoviĭ*, depuis longtemps, p. 181. || *jidovul rătăcitor*, le juif-errant, p. 181. — Pl. *jidovĭ*.
Jidovesc, *adj.* juif, de juif, p. 182. || *cot jidovesc*, aune royale, p. 182. || *muncă jidovéscă*, travail d'Hercule, p. 182. — Fém. *jidovésca*; pl. *jidovescĭ*.
Jiĭ, *s. pl.* Jiĭ, localité, p. 32. 78. 172.
Jijia, *s. f.* Jijia, rivière, p. 182. 264.
Jitar, *s. m.* *[Mold.]* gardien (de la porte du village), p. 67. — Pl. *jitarĭ*.
Jiŭ, *s. m.* Jiu, rivière et localité, p. 182.
Jivu, *s. m.* Jivu, nom propre, p. 182.
Joc, *s. n.* danse, p. 282. — Pl. *jocurĭ*.
Joc, *s. n.* jeu, p. 467. || *a'şĭ bate joc*, se moquer de, p. 573.
Jócă-bine, *s. m.* Jócă-bine (Danse-bien), nom propre, p. 273.
Jos, *adv.* par terre, à terre, p. 96. 280. *în jos*, en bas, par terre, p. 145. || *de jos*, de par terre, p. 230.
Jucà (a), *v.* danser, p. 31. 158. 199. 209. 273. 274. 598. 601. faire sauter, faire aller, p. 194. || sauter, remuer, p. 524.
Jucà (a se), *v. r.* plaisanter, p. 111. 583. || jouer, p. 576. 582. 583. || se préparer, se jouer, p. 632.
Judecà (a), *v.* juger, p. 250. 414. 595. 596.
Judecată, *s. f.* jugement, p. 253. intelligence, p. 671. — Pl. *judecăţĭ*.
Judecător, *s. m.* juge, p. 416. 634. — Pl. *judecătorĭ*.
Judeţ, *s. n.* département, p. 183. — Pl. *judeţe*.
Jumătate, *s. f.* moitié. || *calea jumătate*, mi chemin, p. 34. — Pl. *jumătăţĭ*.
Jupân, *s. m.* maître (comme titre de respect), p. 156. — Pl. *jupânĭ*.
Jupul (a), *v.* écorcher, p. 19. 454. || écorcer, p. 200. || lui enlever ce qu'il a, le dépouiller, p. 414.
Jurà (a), *v.* jurer, prêter serment, p. 372.

K

L

Le, *pr. pers.* les, p. 460; passim. || leur, pour eux, p. 31. 209. 250.
Leah, *s. m. [Mold.],* Polonais, p. 184. 207. — Pl. *leşĭ.*
Leaşcă, *s. f. [Mold.]* polonaise, p. 184. — Pl. *lesce.*
Léc, *s. n.* remède, p. 514. 542. — Pl. *lécurĭ.*
Legà (a), *v.* attacher, p. 325. || lier, p. 661.
Lege, *s. f.* loi, p. 44.
Leică, *s. f.* diminutif de *lele,* p. 141. 323.
Lele, *s. f.* se dit, à la campagne, à une sœur, à une amie, à une femme plus âgée, p. 192. 322. 449.
Leliţă, *s. f.* diminutif de *lele,* p. 154. — Pl. *leliţe.*
Lemn, *s. n.* bois, p. 327. 487. 529. || morceau de bois, p. 200. 258. — Pl. *lemne.*
Lenă, *s. f.* Hélène, nom propre, p. 400.
Léncă, *s. f.* Léncă, nom propre, p. 542.
Lesne, *adv.* facilement, p. 302.
Letin, *s. adj.* latin. || homme sans foi ni loi, p. 184. — Pl. *letinĭ.*
Letinesc, *adj.* des latins. || *a se duce în ţéra letinéscă,* aller au loin, p. 185. — Fém. *letinéscă;* pl. *letinescĭ.*
Leŭ, *s. m.* franc, p. 334. 434. — Pl. *leĭ.*
Leucă, *s. f.* ranche, p. 310. 340. *lovit cu leuca,* toqué, idiot, p. 340. — Pl. *leuce.*
Licsandru, *s. m.* Alexandre. || *Licsandru inimă rea,* méchant homme, p. 185.
Lidĕr, *s. m.* Lidĕr, nom propre, p. 185.
Liftă, *s. f.* homme sans foi ni loi, p. 185. 186. — Pl. *lifte.*
Liliac, *s. m.* chauve-souris, p. 478. — Pl. *liliecĭ.*
Limbă, *s. f.* langue, p. 133. 136. 210. 514. 516. || langue (parlée), p. 54. — Pl. *limbĭ.*
Lin, *adj.* calme, tranquille, p. 210. — Fém. *lină;* pl. *linĭ, line.*
Lindină, *s. f.* lente, œuf de pou, p. 295. — Pl. *lindine.*
Lingură, *s. f.* cuillière, p. 163. — Pl. *lingurĭ.*
Lipa - lipa, *loc. adv.* toc-toc, en traînant les savates, p. 324.
Lipicĭos, *adj.* contagieux, p. 133. — Fém. *lipicĭósă;* pl. *lipicĭoşĭ, lipicĭóse.*
Lipitóre, *s. f.* sangsue. || *lipitórea satuluĭ,* étranger qui gruge le paysan (juif, grec, etc.), p. 307 — Pl. *lipitorĭ.*
Lipsì (a), *v.* manquer, ne pas avoir, p. 205. 446.
Lipsì (a se), *v. r.* renoncer, p. 468.
Liţă, *s. m.* Liţă, nom propre, p. 186.
***Litén,** *s. m.* Lithuanien, p. 186. — Pl. *litenĭ.*
Litfă, *s. f.* homme sans foi ni loi, p. 187. — Pl. *litfe.*
Livie, *s. f.* Lybie, p. 187. || *frigură de Livie,* forte fièvre, p. 187.
Loc, *s. n.* place, p. 88. 343. || emplacement, p. 492. || *a da loc,* donner lieu, p. 494. || *în loc de,* tenant lieu de, p. 437. — Pl. *locurĭ.*
Locustă-Vodă, *s. m.* Le prince sauterelle, surnom du prince Étienne VI, p. 187.
Logofĕt, *s. m.* écrivain, secrétaire, p. 406. 409. || secrétaire de mairie de village, p. 163. — Pl. *logofeţĭ.*
Lot, *s m.* Lot, nom propre, p. 187.
Lotrén, *s. m.* homme brave et fort, p. 183. — Pl. *lotrenĭ.*
Lotru, *s. m.* Lotru, rivière et localité, p. 22. 188.
Lovì (a), *v.* frapper, p. 327. 340.
Lovì (a se), *v. r.* s'harmoniser, s'accommoder, p. 493.
Lu, pour *luĭ:* à lui, p. 182. || de, p. 209. 340.
Luà (a), *v.* prendre, p. 109. 230. 262 397. 412. 413. 453. 502. 522. 548. 651. 659. 660. 662. || emporter, p. 2. 373. 453. 473. 619. || prendre, attraper, p. 4. 231. 249. || prendre, conquérir, p. 25. || prendre, enlever, p. 121. 255. 282. 502. 546. 645. 662. 663. 679. 680. || porter, p. 587. || prendre, obtenir, p. 461. 587. || prendre, ramasser, p. 230. || mener, conduire, p. 159. || retirer, p. 229. || épouser, p. 322.

M

|| *nu maĭ e*, il n'est plus, p. 439. || *maĭ întâĭŭ*, d'abord, il commence par, p. 581. 659. *maĭ întâĭŭ*, tout d'abord, p. 581. || *maĭ înainte*, d'abord, p. 660.

Maĭcă, *s. f.* mère, p. 4.—Pl. *maĭce*.

Maĭdan, *s. n.* terrain vague, p. 191. 192. || *a eşi la maĭdan*, se dévoiler (en parlant d'un chose), p. 191. || *a ajunge la maĭdan*, réussir, p. 192.—Pl. *maĭdane*, *maĭdanurĭ*.

Mâine, *adv.* demain, p. 116. 314. 525.

Mal, *s. n.* berge, bord, rive, p. 242. 379. 380. 511.—Pl. *malurĭ*.

Mălăieţ, *adj.* farineux, blet, p. 219.—Fém. *mălăĭéţă*; pl. *mălăieţi*, *mălăieţe*.

Mălaĭu, *s. n.* farine de maïs, p. 4. 95. 158. 346. 664. *[Mold.]* millet, p. 95. 235. 611. || pain de farine de maïs et farine de blé, p. 538.

Malaĭŭ, *s. n* pain contenant un mélange de farine de maïs et de farine de blé, p. 95.

Mamă, *s. f.* mère, p. 207. 321. 322. 619. || mère (en signe de respect), p. 6. 133.—Pl. *mame*.

Mămăligă, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 72. 161. 316. 388. 406. 434.—Pl. *mămăligĭ*.

Mamu. *s. m.* Mamu, localité, p. 192.

Mână, *s. f.* main, p. 25. 122. 229. 284. 304. 534. 635. 665. 680. 681. || *a face cu mâna*, faire signe de la main, p. 166. || *a da cu mâna*, remuer les doigts, p. 656. || *a da mâna cu*, recontrer, s'entendre avec, p. 622. || *a da pe mână*, livrer, p. 346. || *a-mână*, dans les mains, p. 346. — Pl. *mâinĭ*, *mâinĭ* et *mâne*.

Mână (a), *v.* aller, aller de l'avant, p. 323. || conduire mener, p. 400.

Mană, *s. f.* gain, profit, p. 121.

Mănăstire, *s. f.* monastère, p. 589. — Pl. *mănăstirĭ*.

Mâncà (a), *v.* manger, p. 4. 48. 94. 104. 117. 134. 175. 225. 228. 230. 248. 271. 283. 306. 359. 364. 370. 373. 374. 409. 417. 418. 439. 466. 475. 476. 478. 517. 522. 523. 525. 528. 563. 564. 602. 604. manger, dévorer, p. 56. 592. || attraper, p. 466. || user, vieillir, p. 492. || *a mânca bătae*, être rossé, p. 128. || *a mânca bastóne*, recevoir des coups de bâton, p. 316. || *a'şi mânca credinţa*, perdre sa bonne renommée, sa réputation, p. 382.

Manca. *s. f.* Manca, nom propre, p. 406.

Mâncăcĭos, *adj.* glouton, gros mangeur, p. 134. — Fém. *mâncacĭósă*; pl. *mâncăcĭoşĭ*, *mâncăcĭóse*.

Mâncare, *s. f.* plat, manger, p. 138. 310. 398. || *la mâncare*, à table, pour manger, p. 163. || *mâncare sêrbéscă*, plat composé surtout de légumes, p. 310. || *mâncare ţiganéscă*, plat ordinaire, de mauvaise qualité, p. 398.

Manda, *s. f.* Manda, nom propre, p. 192. 295. 333. 334.

Mândrilă, *s. m.* Mandrilă, nom propre, p. 192.

Mândru, *adj.* *[Banat]*, beau, p. 164. — Fém. *mândra*; pl. *mândri*, *mândre*.

Mâne, *adv.* demain, p. 525.

Manea, *s. m.* Manea, nom propre, p. 192. 193. sot, imbécile, p. 193.

Mângală, *s. m.* Mângală, nom propre. || homme sale, p. 335.

Mânie, *s. f.* colère, fureur, p. 103. 554. 684. — Pl. *mâniĭ*.

Mânià (a se), *v. r.* se mettre en colère, se mettre en fureur, p. 225. 226. 306.

Mănie. *s. f.* colère, fureur, p. 684. — Pl. *mănĭĭ*.

Mânios, *adj.* colère, furieux, p. 107. — Fém. *mâniósa*; pl. *mânioşĭ*, *mânióse*

Manole, *s. m.* Emmanuel, nom propre, p. 193.

Mântul (a), *v.* sauver, p. 529.

Mântul (a se). *v. r.* *[Mold.]* se terminer, p. 482.

Mântulésa, *s. f.* Mântulésa, nom propre, p. 193. 194. || *din gardul Mântulesei*, d'où il n'y a rien, p. 194.

Manu, *s. m.* Manou, nom propre, p. 19. 194. 454.

Mărăcine, *s. n.* ronce, p. 611. — Pl. *mărăcinĭ*.
Marcu, *s. m* Marc, nom propre, p. 194. 310.
Mărcuţa, *s. f.* Mărcuţa, maison de fous, Charenton, p. 195.
Mare, *s. f.* mer, p. 241. 263. 268. 315. 388. 633. 676. — Pl. *mărĭ*.
Mare, *adj.* grand, p. 105. 161. 163. 450. 513. 534. 572. 573. 601. 659. ‖ grand, important, p. 80. 94. 179. 313. 357. ‖ grand, long, p. 162. 546. ‖ grand, puissant, p. 641. 642. 651. ‖ grand, haut, p. 60. ‖ haut, p. 75. — Pl. *marĭ*.
Măre, *interj.* l'ami, mon cher, p. 72.
Marghĭólă, *s. f.* Marie, p. 196.
Margine, *s. f.* bord, p. 129. 145. 195. — Pl. *mărginĭ*.
Maria, *s. f.* Marie, p. 195. — Voir *Sfânta Maria*.
Marica, *s. f.* Mariette, p. 196. 197. 198. *chef Marico*, bravo (ironiq.), p. 196. ‖ *tronc Marico*, même sens que le précédent, p. 197. ‖ *sîc Marico*, même sens que le précédent, p. 198.
Mărica, *s. f.* Mariette, même sens que le précédent, p. 196. 197.
Marile-Negre, *s. pl.* Mer Noire, p. 198.
Marin, *s. m.* Marin, nom propre, p. 198.
Mariţa, *s. f.* Mariette, p. 199.
Mărità (a), *v.* marier (sa fille), p. 329.
Mărità (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'une femme), p. 79. 192.
Mariuca, *s. f. [Mold.]* Mariette, p. 197. 199.
Martin, *s. f.* Martin, p. 199. ‖ *moş Martin*, l'ours Martin, p. 199.
Mărţişor, *s. n.* médaille du 1-er Mars, etc. p. 116. — Pl. *marţişóre*.
Mărturisì (a), *v.* avouer, p. 158.
Masă, *s. f.* table, p. 11. 313. 342. 343. ‖ table, repas, dîner, p. 179. 394. 428. ‖ festin, p. 580. ‖ *la masă*, à table, p. 134. 428. — Pl. *mese*.
Mă-sa, pour *mumă-sa*, sa mère, p. 394. 577.
Masat, *s. n.* fusil à aiguiser, p. 567.
Măsea, *s. f.* molaire, p. 201. 244. — Pl. *măsele*.
Mă-seĭ, *pr.* *mumă-seĭ*, à sa mère, p. 394.
Mă-siĭ, même sens que le précédent, p. 571.
Maţ, *s. n.* boyau, p. 230. — Pl. *maţe*.
Măţă, *s. f.* chatte, p. 336. — Pl. *măţe*.
Mă-ta, pour *mumă-ta*, ta mère, p. 382.
Matcă, *s. f.* lit (d'une rivière), p. 240. 243. 380. — Pl. *mătcĭ*.
Mateĭ, *s. m.* Mathieu, p. 199. 200.
Matracucă, *s. f.* sotte, bavarde, p. 201. ‖ *de când Matracuca*, depuis longtemps, p. 200.
Matuşă, *s. f.* tante, (se dit, par respect, aux femmes plus agées, p. 6. 79 — Pl. *matuşe*.
Matusal, *s. m.* Mathusalem, p. 201.
Mâzgă, *s. f.* sève, p. 378.
Mĕ, *pr. pers. 1-er pers. sing.* me, moi, p. 114; passim.
Mea, *pr. pos.* ma, p. 431. — Pl. *mele*.
Mea, *s. f.* agnelle, p. 277.
***Medean**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 201. ‖ *a avè mĕdean*, trouver l'occasion, la possibilité de faire, p. 191.
***Meĭdan**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 201. ‖ *a eşì la meĭdan*, être découvert, p. 191. — Pl. *meĭdane*.
Mĕduvă, *s. f.* moëlle, p. 263. 677. — Pl. *meduve*.
Mehedinţén, *s. m.* habitant de Mehedinţĭ, p. 201. — Pl. *Mehedinţenĭ*.
Mehedinţĭ, *s. m.* Mehedinţĭ (département), p. 201.
Mĕĭ, *interj.* s'emploie en s'adressant aux hommes, p. 51. 104. 161. 168. 359. 374. 382.
Melinte, *s. m.* nom d'homme, p. 201.
Mer, incorrect pour *merg*, je vais, p. 46.
Mĕr, *s. m.* pomme, p. 141. 197. 228. 466. — Pl. *mere*.
Mercurĭ, *s. f. [Mold.]* Mercredi, p. 386.
Merge (a), *v* aller, p. 22. 34. 36. 47. 123. 176. 269. 456. 4[illegible]8.

489. 491. 635. 688. || aller, marcher, p. 95. 96. 97. 230. 233. 275. 480. || *a merge înainte*, avancer, p. 233. || *îĭ merge gura clopot*, c'est un bavard, p. 516.

Merica, *s. f.* populaire pour *America*, Amérique, p. 202.

Mesdraĭa, *s. f.* Mesdraĭa, localité du Banat, p. 202.

Meşniţă, *s. f.* sorte de plat, p. 302. 371. — Pl. *meşniţe*.

Mestecà (a), *v.* mâcher, p. 548. mêler, p. 392.

Meşter, *s. m.* maître ouvrier, p. 193. — Pl. *meşterĭ*.

Meşter, *adj.* adroit, habile, fin, p. 599. 642. 643. — Fém. *meşteră*; pl. *meşterı*, *meştere*.

Meşteşug, *s. n.* ruse, artifice, truc, p. 631. — Pl. *meşteşugurĭ*.

Meşteşugar, *s. m.* ouvrier, artisan, p. 360. — Pl. *meşteşugarĭ*.

Mesticà (a), *v.* mêler, remuer, p. 72.

Mĕsură, *s. f.* mesure, p. 611. — Pl. *mĕsurĭ*.

Meŭ, *pr. pos.* mon, mien, p. 258. 444; passim. — Pl. *meĭ*.

Mgneĭ, *s. m.* Mgneĭ, nom propre, p. 203.

Mi, *pr. pos.* moi. || pour moi, pour me faire plaisir, p. 22. || *ce mĭ-e... ce mĭ-e...*, autant vaut... autant vaut, p. 25. 315. 334. *tir mĭ-e... tir mĭ-e*, autant vaut... autant vaut, p. 271. 272. 578.

Mĭa, *s. f.* agnelle, p. 277. — Pl. *mĭele*.

Mic, *adj.* petit, p. 4. 301. 302. 344. 513. 612. — Fém. *mică*; pl. *micĭ*, *mice*.

Mie (o), *s. f.* mille, p. 579.

Mieĭ, *s. m.* Mieĭ, nom propre, p. 203.

Miel, *s. m.* agneau, p. 511. 684. — Pl. *mieĭ*.

Mĭerà a se), *vr. [Mold.]*, s'étonner, p. 549.

Mĭercurĭ, *s. f.* Mercredi, p. 390.

Mĭere, *s. f.* miel, p. 199.

Mihaĭ, *s. m.* Michel, p. 203. 204. *a fi Mihaĭ*, être un imbécile, p. 204.

Mihaĭ-Vitézu, *s. m.* Michel-le-Brave, p. 204.

Mijloc, *s. n.* milieu, p. 145. 343. 563. — Pl. *mijlocurĭ*.

Milă, *s. f.* pitié, p. 229. 327. 347. 387. 552. 668. 680. || *a prinde milă*, avoir pitié, p. 252. || *a'ĭ fi milă*, avoir pitié, p. 594. *mila Domnuluĭ*, beaucoup, p. 552. — Pl. *mile*.

Mincĭună, *s. f.* mensonge. || *cu mincĭuna*, en disant un mensonge, p. 359. — Pl. *mincĭunĭ*.

Mine, *pr. pers.* moi, p. 536; passim. || *la mine*, me, moi. de mon côté, p. 489. || *la mine*, chez moi, p. 61. | *la mine*, incorrect pour *mie*, à moi, p. 46. || *de la mine*, de ma part, p. 679.

Minte, *s. f.* esprit, sagesse, p. 16. 207. 208. 284. 528. || souvenir, mémoire, p. 286. || *a ţine minte*, ne pas oublier, garder le souvenir de, p. 286. || *a'ĭ lua mintea (minţile)*, lui faire perdre l'esprit, p. 659. 660. || *cu minte*, intelligent, p. 13. 14. 24. 201. 308. 309. || *cu minte*, qui a du bon sens, un esprit rassis, p. 135. 308. 309. || *cu minte*, sage, p. 593. — Pl. *minţĭ*.

Minţì (a), *v.* mentir, p. 457.

Mira, *s. f.* Mira, nom propre, p. 205.

Mirà (a se), *v. r.* s'étonner, p. 205. 549. 550. 557.

Mirancea, *s. m.* Mirancea, nom propre, p. 205.

Mircea, *s. m.* Mircea, nom propre, p. 205.

Mircea-Vodă, *s. m.* Mircea-Vodă, prince. || *de când cu Mircea-Vodă*, depuis longtemps, p. 205.

Mircĭógă, *adj.* p. 205.

Mirésă, *s. f.* mariee, épousée, p. 31. — Pl. *mirese*.

Mirosì (a), *v.* sentir, p. 524.

Mirui (a), *v.* oindre (avec les saintes huiles), p. 496.

***Misir**, *s. m.* Egypte, p. 206.

Miţe, *s. f. pl.* touffe de laine, mèches, p. 299.

Mi-te, *loc. dar mi-te eŭ*, mais moi, p. 364.

Mititel, *adj.* tout petit, p. 294 — Fém. *mititică*; pl. *mititeĭ*, *mititele*.

Mitra, *s. f.* Mitra, nom propre, p. 205.

când Muscalii cu códă, depuis longtemps, p. 212. || *a bé ca un Muscal*, boire comme un Polonais, p. 212. || *vin Muscalii*, l'hiver sera rude, p. 212. || *a fi prăpăd ca la Muscal*, un grand nombre, p. 212. — Pl. *muscalii*.

Muscălesc, *adj*. russe, de russe. *a da bătae muscălèsca*, battre à mort, p. 213. — Fém. *muscălèsca*; pl. *muscălesci*.

Muscel, *s. m*. Muscel, département, p. 213.

Muștea, *s. f*. marteau (de cordonnier). || *mușteaua lui moș Adam*, poing, p. 467.

Mut, *adj*. muet, p. 215. 378. 674. — Fém. *mută*; pl. *muți*, *mute*.

Mutà (a, *v*. changer, p. 645. || *déplacer*, p. 432.

Mutà (a se, *v. r*. déménager, p. 390.

N

Na, *interj*. tiens, attrape, p. 100.

Nădăjì (a se, *v. r*. [Ung.], p. 306.

Nădejde, *s. f*. espoir, p. 262. 423. *a trage nadejde*, espérer, p. 518. 668. || *a avè nădejde la*, espérer en, p. 641. — Pl. *nădejdi*.

Nadol, *adj*. méchant, barbare, cruel, p. 213. — Fém. *nadòla*; pl. *nadoli*, *nadòle*.

Naïba, *s. f*. diable, p. 164.

Naïe, *s. m*. diminutif le Nicolas. *a se avè bine cu Naïe*, (jeu de mots), être pauvre, p. 214.

Nainte, *adv*. avant, devant. || *mai nainte*, d'abord, p. 660. || *a eși înainte*, sortir au devant de, se présenter à, p. 566.

Nan, *s. m*. Nan, nom propre, p. 214. 215. || *a dat Nan de gavan*, il a été attrapé; il s'est rassasié, p. 215.

Nănas, *s. m*. parrain, p. 597. — Pl. *nănași*.

Năpruiŭ, *adj*. p. 168.

Narav, *s. n*. [*Mold. et Ung*.] vice. défaut, habitude (mauvaise), p. 678. — Pl. *năravuri*.

Nas, *s. m*. nez, p. 87. 295. 296. 404. 430. 500. 590. || *da nas*, permettre trop de libertés, trop de familiarité à quelqu'un, p. 169. 170. — Pl. *nasuri*

Naș, *s. m*. parrain, p. 389. — Pl. *nași*.

Nasce (a se), *v. r*. naître, p. 587

Născut, *adj*. né, p. 505. — Fém. *născută*; pl. *nascuți*, *născute*.

Nastase, *s. m*. Athanase, nom propre, p. 196. 216.

Nastàsĕ, *s. m*. Athanase, nom propre, p. 216.

Nastratin-Hogea, *s. m*. Nastratin-Hogea, nom propre, p. 216. 217. 218. 219. || *socotèla lui Nastratin Hogea*, la fable de Perrette et du pot au lait, p. 217.

Nat, *s. m*. [Banat, individu, homme, p. 648. || nom propre, p. 220. — Pl *nați*.

Nătăflèță, *s. m*. Natăflèță, nom propre. || Gribouille, p. 219.

Nătăflete, *s. m*. même sens que le précédent, p. 219.

Natanail, *s. m*. Nathaniel, nom propre, p. 220.

Nătărăŭ, *adj*. sot, imbécile, niais, p. 148. — Fém. *natarōïca*; pl. *natarai*, *natarōïce*.

Nație, *s. f*. nation, p. 220. 221 *a fi nația lui Dumnedeu*, être bon, p. 220. || *a fi nația draculuï*, être méchant, p. 220.

Nazurī, *s. n. pl*. caprices, etc. *a face nazurī*, faire des façons, des difficultés, p. 378. 410.

Ne, *pr. pers. 1-er pers., dat. et acc*. nous, à nous, p. 35. 264. 297. 298. 438. 548. 641. 661.

Nea, *s. m*. pour *nenea*, terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, à une personne plus âgée, etc., p. 88. 160. 162. 163. 169. 250. 253 274. 324. 441. 442. 443.

Neacșă, *s. f*. Neacșa, nom propre, p. 221.

Neacșu, *s. m*. Neacșu, nom propre, p. 221.

Neagoe, *s. m.* Neagoe, nom propre, p. 70.
Nebotezat, *adj.* non baptisé, p. 595. — Fém. *nebotezata ;* pl. *nebotezaţĭ, nebotezate.*
Nebun, *adj.* fou, p. 246. 274. 275. 295. 405. 668. — Fém. *nebună ;* pl. *nebunĭ, nebune.*
Necaz, *s. n.* dépit, rage, p. 581. — Pl. *necazurĭ.*
Nechita, *s. m.* Nechita (Nicolas), nom propre, p. 216. 221. 222. 333.
Necopoe, *s. f.* parties sexuelles, p. 222.
Ne-credincĭos, *adj.* incrédule, p. 405. — Fém. *necredincĭósă ;* pl. *necredincĭoşĭ. necredincĭóse.*
Neculae, *s. m.* Nicolas, p. 222.
Nedeea, *s. f.* Nedeea, fête, p. 222.
Nedelca, *s. f.* Nedelca, nom propre, p. 222.
Néga, *s. f.* Neaga, nom propre, p. 222. 223. 224. 225. || *nëga draculuĭ,* mégère, p. 224. || *n'o lua ca Nëga,* ne sois pas méchante, p. 224. || *a fi Nëga,* être le diable en personne, p. 225.
Néga-Rea, *s. f.* femme méchante, p. 223. 224. || *a fugi ca de Nëga Rea,* fuire comme la peste, p. 223. || *nëga-rëua,* crampon, p. 224.
Négoe, *s. m.* Neagoe, nom propre, p. 676.
Negru, *adj.* noir, p. 7. 8. 133. 179. 210. 222. 358. 557. 558. 559. 560. 561. — Fém. *nëgră ;* pl. *negri, negre.*
Negru-Vodă, *s. m.* Negru-Vodă, nom propre, p. 225. || *de când cu Negru-Vodă,* depuis longtemps, p. 225.
Négu, *s. m.* Neagu, nom propre, p. 225. 226.
Negustorie, *s. f.* commerce, p. 216. — Pl. *negustoriĭ.*
Neĭca, *s. m.* moi (ton ami), bibi, p. 163. 294. 315.
Ne-început, *adj.* non commencé, non entamé, frais, p. 480. 540. — Fém. *ne-începută ;* pl. *ne-începuţĭ. ne-începute.*
Ne-înşelător, *adj.* qui ne trompe pas, honnête, p. 24. — Fém. *ne-şelatóră ;* pl. *ne-înşelătorĭ, ne-înşelatóre.*

Ném, *s. n.* famille, p. 313. || parent, p. 469. || race, p. 29. 80. 531. — Pl. *nëmurĭ.*
Ne-mâncat, *adj.* à jeun, p. 303. — Fém. *ne-mâncată ;* pl. *ne-mâncaţĭ, ne-mâncate.*
Nemerì (a), *v.* tomber juste, arriver au bon moment, p. 315. 458. 655.
Nemilostiv, *adj.* qui n'est pas pitoyable, qui ne donne pas (aux pauvres), p. 675. — Fém. *ne-milostivă ;* pl. *ne-milostivĭ, ne-milostive.*
Némţ, *s. m.* Allemand, p. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 281. 375. || *a pune tot ca Nëmţul,* servir tous les plats à la fois, p. 227. || *îĭ Nëmţ botezat fórfece,* c'est un juif, p. 228. || *spune drept ca Nëmţu,* il ne sait pas farder la vérité, p. 229. || *merge drept ca Nëmţu,* il est ivre, p. 230. || *a sta drept ca Nëmţu,* se tenir droit comme un caporal prussien. p. 230. || *de când Nemţiĭ cu códă,* depuis longtemps, p. 231. || *a se face Nëmţ,* faire semblant de ne pas comprendre, p. 231. || *tace ca Nëmţu,* il se tait comme une carpe, p. 231. || *a păzi ca Nëmţu* surveiller avec soin, p. 231. || *a apucat lulëua Nëmţuluĭ,* il s'est grisé, p. 231. — Pl. *Nemţĭ.*
Nemţesc, *adj.* allemand, p. 232. 233. || *are cur nemţesc,* il a la diarrhée, p. 232. || *e cald nemţesc,* il fait froid, p. 232. || *tarara nemţéscă,* chanson interminable, p. 233. — Fém. *nemţésca ;* pl. *nemţescĭ.*
Nemţesce, *adv.* l'allemand, p. 232. 375.
Némţu, *s. m.* Némţu, forteresse, p. 233. || *cât cetatea Nëmţu'uĭ,* longtemps, p. 233.
Nenaĭ, tu n'as pas (argot des bohémiens), p. 263.
Nene, terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, à une personne plus âgée, p. 160. 200. 488.
Nescaĭ, *pron. ind.* quelque, certain, p. 200.
Nespĕlatu, *s. m.* Nespĕlatu, nom propre, p. 233.

Ne-spoit, *adj.* non étamé, p. 359. — Fém. *ne-spoită ;* pl. *ne-spoiţĭ, ne-spoite.*

Netot, *adj.* grossier personnage, homme sale, mal élevé, etc., p. 233. — Fém. *netótă* ; pl. *netoţĭ, netóte.*

Nĕtot, *adj.* même sens que le précédent, p. 233.

Nevéstă, *s. f.* femme, p. 364. 602. — Pl. *neveste.*

Nevoĭ (a se), *v. r.* tenter, essayer, s'efforcer, p. 646.

Nevoĭe, *s. f.* necessité, besoin, p. 341. || peine, infortune, besoins, p. 381. || *de voe, de nevoe*, bon gré mal gré, p. 470. — Pl. *nevoĭ.*

Nică, *s. m.* Nică, nom propre, p. 234.

Nicăirĭ, *adv.* nulle part. p. 96.

Nichită, *s. m.* Nichita (Nicolas), nom propre, p. 216. 222. 234.

Nicĭ, *conj.* ni, ne, non plus; passim. || ni, du tout, p. 216. 222. 333. || pas même, p. 94. 99. 107. 108. 158. 171. 216, 222. 242. 428. 450. 473. 477. 572. 573. 580. 629. 649. || *nicĭ... nicĭ..., ni... ni...*, p. 97. 177. 214. 368. 369. 424. 455. 526. 564. 565. 566. 567. 583. 645. || *nicĭ un*, pas un, aucun, p. 553. 592. 680. || *nicĭ atâta*, encore moins, p. 216. || *nicĭ cum*, du tout, p. 513. || *nicĭ odată*, jamais, p. 285. 350. 360. 494.

Nicolae, *s. m.* Nicolas, nom propre, p. 234. 235.

Nicolaĭ, *s. m.* Nicolas, nom propre, p. 234.

Nicovală, *s. f.* enclume, p. 365.— Pl. *nicovale.*

Nicu, *s. m.* diminutif de Nicolas, p. 335.

Niculae, *s. m.* Nicolas, p. 235.

Niculaĭ, *s. m.* Nicolas, p. 235.

Nime, *pr. pers. [Mold. et Ung.]* personne, p. 487. 636. 653. 655.

Nimene, *pr. pers.* personne, p. 509.

Nimenea, *pr. pers.* personne, p. 487. 494. 546. 592. 636.

Nimenĭ, *pr. pers.* personne, p. 679. *nimenuĭ*, à personne, p. 494.

Nimerì (a), *v.* trouver, atteindre, p. 330. 437. || atteindre, p. 656. parvenir à (auprès de), p. 388. || *a o nimeri*, toucher (tomber), juste, p. 166, 171. 390.

Nimic, *adv.* rien, p. 177. 652. || rien, rien qui vaille, p. 526.

Nimica, *adv.* rien, p. 575.

Nimine, *pron. id. [Mold.]* personne, p. 509.

Nimrod, *s. m.* Nemrod, p. 235.

Nimunuĭa, *pron. pers. dat.* à personne, p. 494.

***Niscine**, *pr. ind.* quelqu'un, n'importe qui, p. 646.

Niţă, *s. m.* Niţă (Jeannot), p. 236.

Niţel, *adj. f.* un peu, p. 168. — Fém. *niţică ;* pl. *niţeĭ, niţele.*

Nod, *s. n.* noeud, p. 131. || *nodurĭ grecescĭ*, ennuis graves, p. 138. || *a da de nod*, se trouver en présence d'une difficulté, d'un ennui, p. 156. — Pl. *nodurĭ.*

Nódă, *s. f.* coccyx, p. 281. — Pl. *nóde.*

Noe, *s. m.* Noé, p. 236.

Noĭ, *pr. pers.* nous, p. 324. 432. 573.

Nojiţă, *s. f.* lanière de sandale, p. 58. — Pl. *nojiţe.*

Nópte, *s. f.* nuit, p. 51. 104. 162. 175. 315. 497. 517. 546. || *nópte bună*, bonne nuit, p. 155. — Pl. *nopţĭ.*

Noroc, *s. n.* chance, p. 374. 395.

Nos, pour *nostru*, notre, p. 244.

Nostru, *adj. pos.* notre, p. 285. 294. 322. 346. 466. — Fém. *nóstră* ; pl. *noştri, nóstre.*

Noŭ, *adj.* neuf, nouveau, p. 288. — Pl. *noĭ.*

Nouĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 47. 216. 327.

Nóuĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 434.

Novac, *s. m.* Novac, nom propre, p. 236. || *a fi Novac*, être robuste, travailleur, p. 236. || *a se pune ca Novac*, s'atteler à un travail, p. 236.

Nu, *pe nèg.* non, ne ... pas ; passim. || *nu'ĭ*, ce n'est pas, p. 22. 644.

Numa, *adv.* seulement, p. 50. 429. 655.

Numaĭ, *adv.* seulement, p. 72. 105. 207; passim. seulement, mais, p. 345. 656. || cependant, p. 161. || seulement, seul, p. 143. 192. 634. 658. 665.

Nume, *s. m.* nom, p. 199. 200.

282. || nom, nom propre, p. 302. — Pl. *nume*.
Număr, *s. m.* nombre, p. 447. — — Pl. *numere*.
Număra (a), *v.* compter, p. 99.
Numit, *adj.* nommé, qui a reçu un nom, p. 496. — Fém. *numită*; pl. *numiţi*, *numite*.
Nuntă, *s. f.* noce, p. 32. 386. 601. 604. — Pl. *nunţi*.

O, *adj. num. card.* une; passim.
O, *pr. pers. fém.* la, immédiatement à côté d'un verbe; *să mĭ-o hrănescĭ*, p. 4. 22. 31; passim.
O, pour *va*, *3-e pers. sing. fut.*, p. 107. 159. 163. 176. 242. 248. 322. 550. 601. 621. 682.
O, pour *voĭu*, *1-er pers. sing. fut.*, p. 243.
O, pour *veţĭ*, *2-e pers. sing. fut.*, p. 48.
O, pour *a* *[Mold.* et *Olten.]* p. 99. 123. 244. 311. 380. 387. 412. 422.
O, *interj.* ô, p. 168.
Oancea, *s. f.* Oancea, nom propre, p. 237.
Obĭală, *s. f.* chiffon, servant de bas aux paysans, p. 164. — Pl. *obĭele*.
Obiceĭu, *s. n.* habitude, coutume, p. 300. 342. — Pl. *obiceĭurĭ*.
Oblu, *adj.* plan, droit, uni, p. 93. — Pl. *obli*.
Obor, *s. n.* marché, p. 4. || enclos où l'on garde les boeufs, p. 658. 659.
Obraz, *s. m.* figure. || *a da obraz*, traiter avec considération, permettre des familiarités, p. 171. — Pl. *obrajĭ*, *obrazĭ* et *obraze*.
'Oca, *s. f.* oca, mesure de capacité, p. 72. 166. — Pl. *ocale*.
Ocară, *s. f.* injure, affront. || *a ajunge de ocară*, devenir un objet de risée, d'opprobre, p. 347. — Pl. *ocărĭ*.
Ochelarĭ, *s. m. pl.* lunettes, p. 134.
Ochĭu, *s. m.* oeil, p. 325. 415. 429. 599. 610. 621. 638. || *cu ochiĭ*, regarder, le regard fixé, p. 292. || *în ochĭ*, en face, devant toi, p. 289. 565. || *a'ĭ scóte ochiĭ*, l'éblouir, l'empêcher de voir autre chose, p. 415. — Pl. *ochĭ*.
Ocna, *s. f.* Ocnele-Marĭ, village, mines de sel, p. 237. — Pl. *Ocne*.
Ocnénu, *s. m.* vent d'Ouest (en Moldavie), p. 237.
Ocol, *s. n.* tour, circuit. || détour, p. 96. || *a'ĭ da ocol*, faire le tour, p. 301. 302. 350. — Pl. *ocolurı*.
Ocolaş. *s. m.* paroissien, p. 514. — Pl. *ocolaşĭ*.
Odată, une fois; passim. || une fois, une seule fois, p. 176. 248. 249. 498. 527. || un jour, p. 264. || jadis, p. 244. || *nicı odată*, jamais, p. 285. 350. 360. 494. || *câte odată*, parfois, p. 105. 567. || *vr'odată*, une fois, jamais, p. 592.
Odor, *s. n.* trésor, p. 541. — Pl. *odóre*.
Ogaş, *s. n. [Trans.]* ornière, p. 237.
Óĭe, *s. f.* mouton. brebis, p. 176. 207. 235. 432. 560. — Pl. *oĭ*.
Oişte, *s. f.* timon, p. 166. 171. 315.
Oĭu, pour *voĭu*, formant le futur, p. 223. 289. 312.
Ólă, *s. f.* pot, vase en terre, p. 238. 447. — Pl. *óle*.
Olea, *s. m.* Olea, nom propre, p. 238.
Olog, *adj.* perclus des jambes, p. 205. — Fém. *ológă*; pl. *ologĭ*, *ológe*.
Olt, *s. m.* Aluta, rivière, p. 239. 240. 241. 242. 243. || *Oltu cu totu*, rien, p. 241. || *ca apa Oltuluĭ*, beaucoup, p. 241. *par' că aruncĭ în Olt*, il mange (boit) comme un trou, p. 242. | *îĭ curge Oltu în gură*, ses affaires vont bien, p. 242 *când s'o întórce Oltu înapoĭ*, jamais,

P

Păsà (a), *v.* impôrter. || *nu-i pasă*, cela lui est égal, p. 595. || *nu'i pasă*, il ne craint pas, p. 214. 216. 333.

Paşa. *s. m.* pacha, title turc, p. 79. 293. — Pl. *paşale*.

Pascăl, *s. m.* Pascal, nom propre, p. 256.

Pasce, *s. f.* Pâques, p. 527. 528.

Pascĭ, *s. pl.* Pâques, p. 116. 369. 527.

Pasĕre, *s. f.* oiseau, p. 205. — Pl. *pasĕrĭ*.

Pascică, *s. m.* Pâques, p. 489.

Pastolache, *s. m.* diminutif de Apostol, nom propre, p. 256. 267.

Pasvangĭu, *s. m.* voleur, querelleur, p. 256. — Pl. *pasvangiĭ*.

Pasvante, *s. m.* Pasvante, nom propre. || *nu maĭ e pe timpul luĭ Pasvante*. ne fais pas le malin; sinon il t'en cuira, p. 256.

Pasvantĭe, *s. m.* même sens que le précédeut. || *a fi Pasvantie*. être mauvais et un peu toqué, p. 256.

Pat, *s. n.* lit, p. 145. 164. 292. 309 || crosse, p. 138. — Pl. *paturĭ*.

Păţì (a), *v.* pâtir, endurer, p. 493. 495 || *a o paţi*, être attrapé, p. 294. 378. 386. 451. || *a păţi o bobotèza*, être rossé, p. 495.

Păţit, *adj.* qui a été attrapé, qui a eu des ennuis, etc. || *e Stan Paţitu*, il a déjà été attrapé, p. 317. 320. 321.

Patoş, *s. m.* Patoş, nom propre, p. 155.

Patrie, *s. f.* patrie, p. 257. — Pl. *patriĭ*.

Patru, *adj. num. card.* quatre, p. 5. 248. 627.

Patru-ḑecĭ şi doĭ, *adj. num.* quarante deux, p. 447.

Patru-ḑecĭ şi opt, *adj. num.* quarante huit, p. 257.

Pătrunde (a), *v.* pénétrer, p. 133.

Păunica, *s. f.* diminutif de *Pauna*, nom propre, p. 258.

Pavĕl, *s. m.* Paul, p. 258.

Pavlu, *s. m.* Paul, p. 260.

Păzì (a), *v.* garder, préserver, p. 87. 150. 237. 656. 666. 670. 671. 672. 674. || garder, surveiller, p. 231. || guetter, p. 36.

Păzì (a se), *v. r.* se défier, prendre garde, p. 260. 582.

Pe, *prép.* sur, p. 4. 5. 28. 33. 58: passim. || sur, situé sur, p. 22. pour, en échange de, p. 177. 461. || par, p. 99. 101. 153. 268. 406. 601. 651. || à, au, p. 16. 27. 41. 45. 56. 325. 338. 432. 515. 581. || en, dans, p. 38. 52. 99. 109. 236. 263. 428. 435. sur, dans, p. 27. 34. 94. 153. 428. 435. || d'après, p. 648. || contre, p. 225. 226. 306. || le long de, p. 435. || dans, suivant, p. 33. 35. || du, p. 338. || formant l'accusatif, sans se traduire en français, p. 8. 32. 59; passim. *de pe*, d'après, p. 469. || *de pe*, du haut, de, p. 193. || *de pe vremea luĭ*, du temps de, p. 56. *pe la*, par, p. 271. || *pe la*, du côté de, p. 88. || *pe la*, devant, sous, p. 590. || *pe la*, à, p. 63. 110. 167. 500. || *pe departe*, de loin, p. 63.

Pĕ, *prép.* voir *pe*.

Pĕcat, *s. n.* péché, p. 94. || dommage, p. 690. — Pl. *pĕcate*.

Pecetluì (a), *v.* cacheter, sceller, p. 19. 454.

Pedépsă, *s. f.* punition, p. 685. — Pl. *pedepse*.

Pedepsì (a), *v.* punir. p. 654.

Pedică, *s. f.* *[Trans.]* entrave, obstacle, p. 588. — Pl. *pedicĭ*.

Peire, *s. f.* perte, p. 168. || perte, ruine, p. 183. 666.

Pele, *s. f.* *[Mold. & Vâlc.]* peau, p. 324. 453. — Pl. *pelĭ*.

Pelin, *s. m.* absinthe, p. 328. — Pl. *pelinurĭ*.

Peneş, *s. m.* Peneş, nom propre. || *a fi Peneş Imperat*, être fier comme Artaban, p. 259.

Pentru, *prép.* pour, p. 482. 575. pour, à cause de, p. 466. || pour, pour suivre, p. 94. 96. || *pentru că*, car, parce que, p. 475. 637.

Pepelea, *s. m.* Pepelea, personnage des contes populaires. sot; moqueur, p. 259. || *cutul luĭ Pepelea*, point faible, qui permet de vous causer des ennuis, p. 259.

Pept, *s. n.* *[Trans.]* poitrine, p. 524. — Pl. *pepturĭ*.

Péptenà (a se), *v. r. [Mold.]* se peigner, p. 301.
Péptinà (a se), *v. r. [Trans.]* se peigner, p. 301.
Pĕr, *s. m.* cheveu, p. 87. 124. 249. 681. — Pl. *perĭ.*
Percĭunat, *adj.* qui porte des papillotes, comme les juifs, p. 249. — Fém. *percĭunată;* pl. *percĭunaţĭ, percĭunate.*
Perde (a), *v.* perdre, p. 81. 95. 310. 611.
Perete, *s. m.* mur, p. 534. — Pl. *pereţĭ.*
Pĕrete, *s. m.* mur, p. 50. — Pl. *pĕreţĭ.*
Perì (a), *v.* périr, p. 281. 336.
Pescărie, *s. f.* métier de pêcheur, p. 282.
Pesce, *s. m.* poisson, p. 370. 439. 446. — Pl. *pescĭ.*
Peste, *prép.* sur; passim. || par dessus, p. 263. 521. || *de peste,* de au delà de, de par-dessus, p. 32. 173. || *a da peste,* trouver, survenir, p. 63. 340. 576. 595.
Petec, *s. n.* bout, lambeau. || *a'şĭ da în petec,* retomber en faute, revenir à son naturel, p. 379. — Pl. *petece.*
Petic, *s. n.* même sens que le précédent, p. 379. — Pl. *petice.*
Pétră, *s. f.* pierre, p. 652. 688. grêle, p. 117. — Pl. *petre.*
Petrache, *s. m.* diminutif de *Petre,* Pierre, p. 259. || *s'a însurat Petrache,* il a été bien attrapé, p. 259. || *o să ajungă la Petrache,* il ira en prison, p. 259.
Petre, *s. m.* Pierre, nom propre, p. 260.
Petrece (a), *v.* bien vivre, vivre heureux, p. 325.
Piaţă, *s. f.* marché. || *în piaţă,* en ville, p. 80. 313. — Pl. *pieţe.*
Picà (a), tomber, p. 196. 219. 510. || tomber des gouttes de pluie, p. 63. || descendre, p. 509.
Picĭor, *s. m.* pied, p. 98. 223. 258. 311. 417. 488. 601. 682. 683. || *din picĭor,* de sa hauteur, p. 193. — Pl. *picĭóre.*
Picĭoróngă, *s. f.* bâton dont se servent les boiteux et qui vient s'appuyer sous le bras, p. 674. — Pl. *picĭorónge.*
Pĭedică, *s. f.* entrave, obstacle, p. 588. — Pl. *pĭedicĭ.*
Pĭele, *s. f.* peau, p. 19. 258. 566. — Pl. *pĭeĭ.*
Pĭept, *s. n.* poitrine, p. 524. — Pl *pĭepturĭ.*
Pieptenà (a se), *v. r.* se peigner, p. 337.
Pĭerde (a), *v.* perdre, p. 47. 92. 93. 94. 659.
Pĭerì (a), *v.* périr, p. 336. 337.
Pĭétră, *s. f.* pierre, p. 363. 494. 676. — Pl. *pĭetre.*
Pilă, *s. f.* lime, p. 387. 668. — Pl. *pile.*
Pilat, *s. m.* Pilat, nom propre, p. 260. 477. 478. || *nu's din luna luĭ Pilat,* je ne suis pas un sot, p. 497.
Pinten, *s. m.* éperon, p. 363. 461. — Pl. *pintenĭ.*
Piper, *s. n.* poivre, p. 27.
Pîră, *s. f.* accusation, p. 672. — Pl. *pîre.*
***Pîrcălab,** *s. m.* percepteur d'impôts, p. 163. 296. — Pl. *pîrcălabĭ.*
Pîrĕŭ, *s. m.* ruisseau, p. 264. 511. — Pl. *pîrăe.*
Pîrî (a), *v.* accuser, p. 414.
Pîrjol, *s. n.* feu, incendie, p. 80.
Pîrle, *s. m.* Pîrle, nom propre, p. 260. 261. || *ţine-te Pîrleo,* courage, p. 260. || *tunde-o, Pîrleo,* file, p. 261. || *du-te pîrleĭ,* allons, file, p. 261.
Piron, *s. n.* gros clou, p. 466. — Pl. *piróne.*
Pîrte, *s. f.* sentier. || *a'ĭ da în pîrte,* savoir au juste ce qui en est, p. 262.
Pîrtĭe, *s. f.* même sens que le précédent, p. 262.
Pîrţotin, *s. m.* dans la loc. *a fi Pîrţotin,* bavard, homme de rien, p. 262.
Pişà (a), *v.* pisser. || *a'l pişa,* pisser sur lui, p. 467.
Pisc, *s. n.* pic, cime, p. 58. — Pl. *piscurĭ.*
Pistol, *s. n.* pistolet, p. 415. || *îmbrăcat pistol,* nu, déguenillé, p. 230. — Pl. *pistóle.*
Pită, *s. f.* pain, p. 346. — Pl. *pite.*
Pitescĭ, *s. pl.* Pitescĭ, ville, p. 22. 262.
Pitpăduchĭ, *s. c.* mot qui n'a pas de sens, p. 179.

— Fém. *próstă;* pl. *proştĭ, próste.*
Prost, *adv.* mal, p. 347.
Prostì (a se), *v. r.* s'abêtir, p. 203. 204.
Prut, *s. m.* Pruth, rivière, p. 268. 269. 270. || *slut la Prut,* cela va mal, p. 269. || *câtu'ĭ Prutul,* jamais de la vie, p. 269. || *de când Prutul,* jamais, p. 270.
Puişor, *s. m.* diminutif de *puĭu,* mon chéri, p. 121.—Pl. *puişorĭ.*
Puĭu, *s. m.* petit (enfant), p. 496. 596. || petit (d'un animal), p. 235 || poulet, p. 14. — Pl. *puĭ.*
Pune (a), *v.* mettre, p. 4. 37. 122. 123. 152. 168. 229. 268. 595. 680. 681. || mettre, poser, placer, p. 227. 325. 512. 535. 623. mettre, enfoncer, p. 325. || *a se pune cu,* rivaliser, p. 596. | *a pune în plug cu,* s'associer avec, p. 396. || *a pune nume,* baptiser, dénommer, p. 199. 200. || *a pune la cale,* mettre dans le droit chemin, p. 37. 349. 350. || *a pune de,* se préparer à faire, p. 388. || engager, p. 337. || *a'l pune hotar,* le tuer, p. 152.
Pune (a se), *v. r.* se mettre, p. 110. 426. 566. || se mettre à, entreprendre, p. 236. || se placer, p. 393. || *a se pune cu,* entrer en lutte, p. 348. || *a se pune cruce şi punte,* donner des pieds et des mains pour, p. 534.
Pungă, *s. f.* bourse, p. 21. 169. 214. 436. 607. 657. || *a se face gura pungă,* la bouche se ressere, p. 436.
Punguliţă, *s. f.* diminutif de *pungă,* p. 164. — Pl. *punguliţe.*
Punte, *s. f.* pont, p. 263. 270. 534. 584. 585. 587. 588. — Pl. *punţĭ.*
Pupăză, *s. f.* huppe, p. 11. || gâteau qui se donne en mémoire des morts, p. 521. || *colac peste pupăză,* par surcroît, en plus, p. 521. — Pl. *pupeze.*
Purcea, *s. f.* truie, p. 359. — Pl. *purcele.*
Purtà (a), *v.* porter, p. 291. 579. 582. || faire aller, p. 478. | avoir à supporter, p. 572.
Purtà (a se), *v. r.* s'habiller, p. 395. 461. || *a se purta în port,* s'habiller, se vêtir, p. 396.
Puşcă, *s. f.* fusil, p. 55. 138. 230. 674. 689. || *a da cu puşca,* tirer des coups de fusil, p. 582. — Pl. *puscĭ.*
Puşcărie, *s. f.* prison, p. 135. — Pl. *puşcăriĭ.*
Pusnic, *s. m.* ermite, p. 593. — Pl. *pusnicĭ.*
Pustie, *s. f.* désert. || *la pustia,* au diable, p. 294. || *ducă-se pe pustiĭ,* qu'il aille au diable, p. 632.
Pustiŭ, *adj.* vide, p. 159. || non habité, abandonné, p. 305. — Fém. *pustie;* pl. *pustiĭ, pustie.*
Puţ, *s. n.* puits, p. 50. 588. — Pl. *puţurĭ.*
Puté (a), *v.* pouvoir, p. 52. 163. 282. 341. 359. 374. 400. 517. 560. 579. 580. 610. 611. 612. 642. 645. 647. 658. 659. || pouvoir, être à même de, p. 92.
Puté (a se), *v. r.* être possible, p. 133. 175. 263.
Puţenĭ, *s. f.* Puţenĭ, localité, p. 271.
Putere, *s. f.* puissance, p. 633. | force de résistance, p. 660. 661. — Pl. *puterĭ.*
Puternic, *adj.* fort, p. 562. || puissant, p. 642. — Fém. *puternică;* pl. *puternicĭ, puternice.*
Puţin, *adv.* peu, p. 482. 679.
Putinţă, *s. f.* possibilité, p. 351. | *a fi cu putinţă,* être possible, p. 351.
Puturos, *adj.* puant, infect, p. 145. 230. — Fém. *puturósă;* pl. *puturoşĭ, puturóse.*

R

Rac, *s. m.* écrevisse, p. 518. — Pl. *racĭ.*
Răchită, *s. f. [Mold.]* osier, p. 368. — Pl. *răchite.*
Rada, *s. f.* Rada, nom propre. || *orĭ Rada baba, orĭ baba Rada,* bonnet blanc et blanc bonnet, p. 271. 272. || *baba Rada,* hom-

S

441. 605. pauvre, malheureux, p. 155. 202.-203. 207. 227. 347. 434. 520.
Sărăcì (a), *v.* appauvrir, p. 203.
Sărăcie, *s. f.* pauvreté, p. 161. 237. 282. — Pl. *sărăcii.*
Saraiiie, *s. f.* sorte de gâteau turc; nom propre, p. 159.
Sare, *s. f.* sel, p. 27. 241. 268.— Pl. *sărurĭ.*
Sărì (a), *v.* sauter, p. 74. 243. 326. 587.
Sărindar, *s. m.* Sărindar, église et hospice, p. 295.
Sas, *s. m.* Saxon (de Transylvanie), p. 295. 296. — Pl. *saşĭ.*
Sasca, *s. f.* Sasca, village du Banat, p. 296.
Sat, *s. n.* village, p. 32. 67. 96. 129. 149. 225. 226. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 346. 400. 441. || *sat fără câinĭ*, cour du roi Pétaud, p. 303. || *a face sat unde-va*, s'établir quelque part, p. 306. 307. || *un sat de*, beaucoup de, p. 307. || *lipitórea satuluĭ*, usurier, exploiteur du village, p. 307. || *a fi gura satuluĭ*, colporter tous les potins du village, p. 307. || *a intrat în gura satuluĭ*, on parle de lui, p. 307. || *poşta satuluĭ.* menteur et bavard, p. 307. *a umblà în şépte sate*, rouler sa bosse de tous côtés, p. 308. *a umblà din sat în sat*, même sens que le précédent, p. 308. — Pl. *sate.*
Satana, *s. m.* Satana, p. 322.
Satén, *s. m.* villageois, p. 300.— Pl. *sătenĭ.*
Sătul, *adj.* rassasié, p. 527.—Fém. *sătulă*; pl. *sătulĭ*, *sătule.*
Săturà (a), *v.* rassasier, p. 242.
Săturà (a se), *v. r.* se rassasier, p. 236. 393. || en avoir assez, se fatiguer, p. 595.
Saŭ, *conj.* ou, ou bien, p. 297. 315.
Saul, *s. m.* Saul, nom propre, p. 398.
Sava, *s. m.* Sabba, nom propre, p. 19. 308.
Sburà (a), *v.* voler, p. 219.
Sburdà (a se), *v. r.* folâtrer, p. 563.
Sburlì (a se), *v. r.* se dresser, p. 124.
Scăde (a), *v.* décroître, baisser, p. 105.
Scăldătóre, *s. f.* baptistère, p. 614. — Pl. *scăldătorĭ.*
Scântee, *s. f.* *[Mold.]*, étincelle, p. 384. — Pl. *scânte.*
Scânteĭe, *s. f.* *[Mold.]* étincelle, p. 381. — Pl. *scântee.*
Scăpà (a), *v.* échapper, p. 576. 577. 611. 612. || éviter, p. 576. 577. || sauver, p. 284. 547. || laisser échapper, abandonner, p. 574.
Scăpĕrà (a), *v.* tirer des étincelles, p. 631.
Scară, *s. f.* échelle, p. 263. 342. 511. 639. 640. 676. — Pl. *scărĭ.*
Scărpinà (a se), *v. r.* se gratter, p. 571.
Schimbà (a), *v. r.* changer, p. 439.
Schinteĭe, *s. f.* *[Banat]* étincelle, p. 381. — Pl. *schinteĭ.*
Şchĭop, *adj.* boiteux, p. 253. 674.— Fém. *schiópă;* pl. *schĭopĭ*, *schĭópe.*
Schĭopesc, *adj.* de boiteux, p. 674. —Fém. *schĭopéscă;* pl. *schiopescĭ.*
Scì (a), *v.* savoir, p. 21. 35. 92. 99. 105. 123. 160. 265. 286. 288. 299. 306. 311. 321. 371. 417. 418. 496. 513. 547. 549. 567. 594. 629. 636. 637. 663. 664. 665. || connaître, p. 328. 629. 636.
Scire, *s. f.* nouvelle. || *a sci de scirea cuĭ-va*, savoir ce qu'il est devenu, p. 418. | *a'ĭ avé de scire*, s'intéresser au sort de, p. 666. 690. — Pl. *scirĭ.*
Sclintì (a'şĭ), *v.* *[Ung.]* se fouler, p. 488.
Scoborî (a), *v.* descendre, faire descendre, p. 508. 639.
Scólă, *s. f.* école, p. 633. — Pl. *scolĭ.*
Scóte (a), *v.* tirer, p. 72. 473. 538. || tirer, faire sortir, p. 99. 562. 630. || tirer hors de, chasser, faire partir, p. 579. 580. 662. | arracher, p. 429. 610. || dételer, p. 596. || faire sortir à la rencontre de, p. 164. || *a scóte dator*, trouver qu'il doit, p. 595. 596. || *a scóte puĭ*, faire éclore des oeufs, p. 4. || *a scóte la cale*, trouver une solution, mener à bonne fin, en finir, p. 37. || *a scóte la maĭdan*, dévoiler, p. 191. || *a'ĭ scóte ochiĭ*, l'éblouir, p. 415. || *a scóte córne*, faire le

méchant, chercher à mal faire, p. 594.
Scrie (a), *v.* écrire, p. 249. 503. || marquer, p. 552.
Scuĭpà (a), *v.* cracher, p. 299. 628.
Sculà (a se), *v. r.* se lever, p. 163. 382. 400. 427. 447. 676.
Scurt, *adj.* court, p. 33. 378. — Fém. *scurtă;* pl. *scurţĭ, scurte.*
Scurtà (a), *v.* raccourcir, p. 97. 378.
Scuturà (a), *v.* secouer, p. 85. || vider, p. 21.
Sdranţă, *s. f. [Ung.]* guenille, haillon, p. 227. — Pl. *sdranţe.*
Sdrelì (a), *v.* érafler, p. 281.
Sdrónţă, *s. f. [Vâlcea]*, souillon, coureuse, p. 337. — Pl. *sdrônţe.*
Se, *pr. pos. 3-e pe's.* se, soi, à soi; passim.
Sĕ, *pr. pos. 3-e pers.* se, soi, à soi; passim.
Sec, *adj.* sec. || *gură sécă*, diseur de riens, p. 340. — Fém. *sécă;* pl. *secĭ.*
Sĕc, *adj. [Vâlcea]* vide, p. 133. — Pl. *sĕcĭ.*
Secere, *s. f.* moisson, p. 179. 249. — Pl. *secere.*
Secerat, *s. n.* moisson, p. 249.
Secure, *s. f.* cognée, p. 689. — Pl. *securĭ.*
Şedé (a), *v.* rester, demeurer, p. 57. 76. 87. 159. 211. 570. 594. || demeurer, p. 574. || s'asseoir, p. 138. || rester, être assis, p. 454. 570. 571. 607. 608. 609 610. || aller, circuler, p. 244. *a'ĭ şedé*, lui aller, p. 285. || *a şedé Muscal*, vivre au crochets de quelqu'un. p. 211.
Şeḑut, *s. n.* derrière, p. 98. — Pl. *şeḑuturĭ.*
Seleam, *s.* p. 156.
Sémă, *s. f.* compte. || *la sêma caleĭ*, avec mesure, p. 36.
Semĕnà (a), *v.* ressembler, p. 211.
Semĕnà (a), *v.* semer, p. 27. 202.
Şépte, *adj. num. card.* sept, p. 47. 152. 308. 326. 340. 348.
Şéptelea (al), le septième, p. 639.
Sêrb, *s. m.* serbe, p. 308. 309. 310. — Pl. *sêrbĭ.*
Sêrbă, *s. f.* serbe, p. 310. — Pl. *sêrbe.*
Sêrbesc, *adj.* serbe, de serbe, p. 310. || sorte de danse, p. 311. || *mâncare sêrbéscă*, plat de légumes, p. 310. — Fém. *sêrbéscă;* pl. *sêrbescĭ.*
Sêrbesce, *adv.* de serbe, p. 311.
Serbuşcă, *s. f.* bouillie de millet broyé et de lait, p. 302.
Sĕrbuşcă, *s. f.* même sens que le précédent, p. 302.
Şérpe, *s. m.* serpent, p. 106. — Pl. *şerpĭ.*
Şerpe, *s. m. [Mold.]* serpent, p. 566. — Pl. *şerpĭ.*
Servì (a). servir, p. 475.
Setilă, *s. m.* Soifard, personnage des contes populaires, p. 311.
Sĕŭ, *pr. pers.* son, p. 8. 32. 186. 236. 250. 356. 357. 381. 514. 576. 578.
Sevastopol, *s. m.* Sebastopol, ville, p. 311.
Sfânt, *s. m.* saint, p. 87. 359. 490. 532. 669. 671. 672. 588. — Pl. *sfinţĭ.*
Sfântu Gheorghe, *s. m.* Saint Georges, p. 121.
Sfântu Nicolae, *s. m.* Saint Nicolas, p. 234.
Sfântu Nicolaĭ, *s. m.* Saint Nicolas, p. 234.
Sfântu Panteleimon, *s. m.* saint Panteleimon; hospice, p. 253.
Sfat, *s. n.* conseil, avis, p. 645. — Pl. *sfaturĭ.*
Sfinţì (a), *v.* se coucher, (en parlant du soleil), p. 442.
Sfirşì (a), *v.* finir, p. 662.
Sfirşit, *s. n.* fin, p. 633. — Pl. *sfirşiturĭ.*
Sfredel, *s. n.* vrille, foret, p. 614. — Pl. *sfredele.*
Sgabercea, *s. m.* nom propre, p. 311.
Sgaĭdarac, *s. m.* Sgaldarac, nom propre, p. 312.
'Şĭ, *pr. pos.* pour soi, son, sa; passim.
Şi, *conj.* et; passim. || aussi, p. 5. 6. 158. 160. 167. 176. 189. 221. 222; passim. aussi, même, p. 21. 87. 93. 94. 228. 245. 265. 462. 548. 583. 584. 595. 631. 651. || en outre, p. 119. 272. 441. 442. || seulement, p. 123. || *ca şi*, comme, de même que, p. 141. 359. 393. 652. || semblable à, p. 500. || *cum... şi...*, tel... tel..., p. 342. 415. || *după... şi...*, tel...

tel..., p. 415. 523. || *de şi*, quoique, p. 211. 360. || de suite, sans retard, p. 574.
Şi, *conj.* vedĭ şi.
Sic, *interj.* zut! c'est bien fait, p. 2. 198. 407. 630.
Silă, *s. f.* force. || *cu de-a sila*, de force, p. 282.
Silì (a se), *v. r.* s'efforcer, p. 342.
Silit, *adj.* forcé, de force, p. 187. — Fém. *silită*; pl. *siliţĭ*, *silite*.
Simion, *s. m.* Simon, nom propre, p. 312.
Sin, *s. n.* sein, giron, p. 87. 483. 494. 519. 625. 665. 685. || poitrine, p. 530. 531. 532. 573. 679. — Pl. *sînurĭ*.
Şindrilă, *s. f.* bardeau, échandole, p. 252. — Pl. *şindrile*.
Sine, *pr. pos.* soi, p. 557. 559.
Singur, *adj.* seul, tout seul, p. 175. 306. 347. 573. || lui-même, p. 558. — Fém. *singură*; pl. *singurĭ*, *singure*.
Slănină, *s. f.* lard, p. 346. 663. — Pl. *slănine*.
Slavà, *s. f.* gloire, eclat. || *a ridica în slava ceruluĭ*, louer, porter aux nues, p. 510.
Şleah, *s. n.* grand chemin. || *pe şleah*, franchement, p. 312.
Şleaŭ, *s. n.* même sens que le précédent, p. 312.
Slugă, *s. f.* serviteur, p. 31. 176. — Pl. *slugĭ*.
Slujì (a), *v.* servir, p. 475. 476.
Slut, *adj.* *[Mold.]* laid, p. 299. 441. 442. || *slut la Prut*, cela va mal, p. 269. — Fém. *slută*; pl. *sluţĭ*, *slute*.
Smaranda, *s. f.* Esmeralda, nom propre, p. 312.
Smochină, *s. f.* figue, p. 292. — Pl. *smochine*.
So, *pr. pos.* pour *sĕŭ*, son, p. 377. 576. 578.
Sochitelă, *s. f.* pour *socotélă*, compte, p. 46.
Socótă, *s. f.* *[Banat]* calcul, mesure, p. 655. — Pl. *socóte*.
Socotélă, *s. f.* calcul, p. 54. 633. || calcul, compte, p. 217. — Pl. *socotelĭ*.
Socru, *s. m.* beau-père, p. 615. — Pl. *socri*.
Şofran, *s. m.* safran, p. 371.
Soĭu, *s. n.* race, p. 50. — Pl. *soĭurĭ*.
Şold, *s. n.* hanche, p. 304. — Pl. *şoldurĭ*.
Sopon, *s. n.* *[Mold.]* savon, p. 359. — Pl. *sopóne*.
Şoptì (a), *v.* chuchoter, p. 598.
Sor. *s. f.* soeur, p. 321. 322. — Pl. *sorĭ*.
Sóre, *s. m.* soleil, p. 164. 442.
Şórece, *s. m.* souris, p. 158. 244. — Pl. *şorecĭ*.
Şórice, *s. m.* souris, p. 478. — Pl. *şóricĭ*.
Sotea, *s. m.* Sotea, un des noms du diable, p. 576. 578.
Sparge (a), *v.* briser, casser, p. 238. || déchirer, p. 600. 601.
Sparge (a'şĭ), *v.* se casser, p. 35. 36. 98.
Sparià (a), *v.* *[Banat]* effrayer, p. 357.
Spart, *adj.* fêlé, p. 516. — Fém. *sparta*; pl. *sparţĭ*, *sparte*.
Spată, *s. f.* épaule, dos, p. 166. 587. || *la spate*, derrière toi, p. 594. — Pl. *spate* et *spete*.
***Spătar**, *s. m.* ancien titre de noblesse, chef de l'armée, connétable, p. 70. 149. — Pl. *spătarĭ*.
Spĕlà (a), *v.* laver, p. 7. 358. 450.
Spĕlà (a se), *v. r.* se laver, p. 108. 210. || se laver, se débarasser, p. 242. 268.
Sperià (a se), *v. r.* s'effrayer, p. 587.
Spĕrià (a se), *v. r.* *[Trans.]* s'effrayer, p. 587.
Spin, *s. n.* ronce, épine, p. 327. 611. — Pl. *spinĭ*.
Spinare, *s. f.* dos, p. 179. 532. *de-a spinare*, sur le dos, p. 530. — Pl. *spinărĭ*.
Spînzurà (a), *v.* pendre, p. 356. 357. 381.
Spînzurà (a se), *v. r.* se pendre, p. 609.
Spînzurat, *adj.* pendu, p. 562. — Fém. *spînzurată*; pl. *spînzuraţĭ*, *spînzurate*.
Spiţelnic, *s. n.* vrille, tarière, p. 72.
Spor, *s. n.* accroissement, profit. *a avé spor*, réussir, profiter, obtenir des avantages, p. 344. *ĭ-a luat Avram sporul*, il a froid; il a été battu; il a de la veine; il s'est grisé, p. 17. — Pl. *sporurĭ*.

Sporì (a), *v.* augmenter, p. 667. | prospérer, p. 388.

Spovĕduì (a), *v. [Mold.]* confesser, p. 632.

Sprăvălì (a), *v.* renverser, p. 571.

Spre, *prép.* vers, p. 121. 328.

Sprîncenat, *adj.* qui a de gros sourcils. || *cale sprîncenată,* bon voyage, p. 36. — Fém. *sprîncenată;* pl. *sprîncenaţĭ, sprîncenate.*

Spumă, *s. f.* écume, p. 630. — Pl. *spume.*

Spune (a), *v.* dire, p. 80. 160. 229. 289. 341. 400. 401. 468. 546. 561. || dire, avouer, p. 69. 501. || dire, conter, p. 225. 459. 460. 468. || parler, p. 598.

Spurcà (a se), *v. r.* être souillé, p. 108.

Spurcat, *adj.* impur, immonde, p. 136. 185. 220. 481. — Fém. *spurcata;* pl. *spurcaţĭ, spurcate.*

Spuză, *s. f.* cendre chaude, p. 71. — Pl. *spuze.*

Sta (a), *v.* rester, demeurer, p. 79. 98. 230. 277. 342. 343. 398. || demeurer, habiter, p. 375. être établi, p. 307. 343. || s'arrêter, rester en place, p. 461. s'arrêter, p. 421. 566. || se tenir, p. 485. 571. || *a sta de faţă,* témoigner, p. 563. 564. *a sta prost,* être dans de mauvais draps, p. 347. || *a 'ĭ sta calea cruce,* être indécis, p. 63. *a 'ĭ sta în drum,* se mettre à la traverse, p. 101.

Stan, *s. m.* Etienne, p. 80. 196. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. || *orĭ Stan, orĭ căpitan,* ou roi ou rien, p. 314.

Stan-Păţitu, *s. comp.* homme qui a eu beaucoup de déboirés et, par suite, a acquis beaucoup d'expérience, p. 317. 320. 321.

Stana, *s. f.* Etiennette, p. 321. 322.

Stână, *s. f.* parc à brebis, p. 390. — Pl. *stâne.*

Stanca, *s. f.* Etiennette, p. 322. 323. 337.

Stancĭu, *s. m.* Etienne, p. 323. || *a fi vaca Stancĭuluĭ,* être un imbécile, p. 323.

Stancu, *s. m.* Etienne, p. 324.

Stâng, *adj.* gauche, p. 534. — Fém. *stângă.*

Stângacĭu, *adj.* gaucher, p. 562. 674. — Fém. *stângace;* pl. *stângacĭ, stângace.*

Stănică, *s. m.* diminutif d'Etienne, p. 324.

Stăpân, *s. m.* maître, p. 31. 282. 637. — Pl. *stăpânĭ.*

Stăpânì (a se), *v.* être maître de, être possédé, p. 52.

Stărmina, *s. f.* Starmina, localité, p. 324.

Stea, *s. f.* étoile, p. 292. — Pl. *stele.*

Stefan, *s. m.* Etienne, p. 129.

Stefănescĭ, *s. m.* Stefănescĭ, localité, p. 325.

Ştefu, *s. m.* Stefu, nom propre, p. 58.

Stejar, *s. m.* chêne, p. 287. — Pl. *stejarĭ.*

Stejerişte, *s. f.* chênaie, p. 610.

Sterge (a), *v.* essuyer. || enlever, prendre, chiper, p. 113. || *a o sterge,* filer, se sauver, p. 316.

Sterge (a se), *v. r.* se laver, p. 268.

Stoenescĭ, *s. pl.* Stoenescĭ, village, p. 326.

Stoĭca, *s. m.* Stoica, nom propre, p. 326. 327.

Ştir, *s. m.* amaranthus sanguineus, p. 675.

Stirbeĭ, *s. m.* Stirbey, nom propre, p. 325.

Străin, *adj.* étranger, p. 286. 303. 327. 328. 329. 341. 346. — Fém. *străină.*

Straiţă, *s. f. [Ung.]* sac, besaec, p. 657. — Pl. *straiţe.*

Strănută (a), *v.* eternuer, p. 587.

Strein, *adj. [Mold. Ban. & Trans.],* étranger, p. 299. 327. 328. 329. 346. — Fém. *streină;* pl. *streinĭ, streine.*

Strepezì (a), *v.* être agacé (en parlant des dents), p. 466.

Strică (a se), *v. r.* se tordre, p. 575. || *a se strica cu,* se brouiller avec, p. 643.

Strigà (a), *v.* crier, p. 106. 402. | appeler, p. 271.

Striin, *adj. [Vâlcea]* étranger, p. 347. 435. — Fém. *striină;* pl. *striinĭ, striine.*

Strîmb, *adj.* tortueux, qui serpente, p. 97. — Fém. *strîmbă;* pl. *strîmbĭ, strîmbe.*

Stringe (a), *v.* ramasser, p. 409. ‖ serrer, ne pas étaler, p. 625. ‖ *l'a strîns Dumnedeŭ*, il est mort, p. 687.
Stringe (a se), *v. r.* s'assembler, p. 392.
Stroe, *s. m.* Stroe, nom propre, p. 329.
Stup, *s. n.* ruche, p. 379. — Pl. *stupĭ.*
Su, *prép.* sous, p. 161.
Sub, *prép.* sous, p. 28. 161. 292. 309.
Sucĭava, *s. f.* Sucĭava, ville, p. 330.
Şuerà (a), *v.* [*Trans.*] siffler, p. 493.
Suferì (a), *v.* souffrir, p. 105. 233. supporter, p. 286.
Suflet, *s. n.* p. 356. 393 453. 563, 605. 615. — Pl. *suflete.*
Suge (a), *v.* sucer, p. 106. ‖ téter, p. 446.
Suì (a), *v.* faire monter, élever, p. 639. 640.
Suì (a se), *v. r.* monter, p. 169. 170. 223. 554.
Sulă, *s. f.* lance, p. 579. — Pl. *sule.*
Şulem, *s. m.* Şulem, nom propre, p. 141. 330.
Sunà (a), *v.* sonner, résonner, p. 524. ‖ sonner, tinter, p. 513. 516. ‖ tirer, p. 515.
Sunet, *s. n.* son, p. 513. — Pl. *sunete.*
Surd, *adj.* sourd, p. 168. 674 — Fém. *surdă;* pl. *surḑĭ, surde.*
Surpà (a), *v.* faire crouler, démolir, p. 488.
Sus, *adj.* haut. ‖ *de sus*, de haut, p. 500. ‖ *în sus,* en amont, p. 223. ‖ *ăl de sus*, Dieu, p. 647. *cel de sus*, Dieu, p. 644.
Suspinà (a), *v.* soupirer, p. 286.
Sută, *s. f.* cent, p. 580.
***Şuvaĭ**, *adv.* ruse, p. 55.
Svîrlì (a), *v.* [*Moldav*] lancer, jeter, p. 689.

T

Ta, *adj. jos. fém.* ta, tienne, p. 168. 529.
Tabac, *s. n.* [*Mold.*] tabac à priser, p. 110.
Tăcé (a), *v.* se taire, garder le silence, p. 111. 115. 127. 231. 286. 400.
Tăchia, *s f.* Tăchia, nom propre, p. 331.
Tăcĭune, *s. f.* tison, p. 458. — Pl. *tăcĭunĭ.*
Tăcut, *adj.* silencieux, p. 287. — Fém. *tăcută;* pl. *tăcuţĭ, tăcute.*
Tăĭà (a), *v.* couper, p. 100. 342. 566. 622. ‖ décapiter, faire couper la tête à, p. 357. 414.
Tăĭat, *adj.* coupé, p. 404. — Fém. *tăĭată;* pl. *tăĭaţĭ, tăĭate.*
Taĭnă, *s. f.* secret, p. 636. — Pl. *taĭne.*
Talancă, *s. f.* [*Mold.*] sonnaille, p. 401. ‖ *a fi talanca tîrguluĭ*, colporter tous les potins de la ville, p. 401. — Pl. *talance.*
Talmeş-balmeş, *s. c.* talmouse, p. 154.
Tămăduì (a), *v.* guérir, p. 619.
Tămâe, *s. f.* encens, p. 331. 613. — Pl. *tamâe.*
Tămâĭe, *s. f.* encens, p. 613. 620. — Pl. *tămâĭ.*
Tămăĭe, *s. f.* encens, p. 613. — Pl. *tămăĭ.*
Tămuĭe, *s. f.* [*Ung.*] encens, p. 613. — Pl. *tămuĭ.*
Tanase, *s. m.* Athanase, nom propre, p. 331. 332. ‖ *a fi Tanase,* être bête, p. 331.
Tanasĕ, *s. m.* même sens que le précédent, p. 331. 332. 333.
Tanda, *s. f.* Tanda, nom propre, p. 333. 334. ‖ *nu'ĭ Tanda ci'ĭ Manda,* c'est bonnet blanc et blanc bonnet, p. 334. ‖ *cum Tanda, cum Manda,* ils se valent, p. 334.
Tândală, *s. m* Tândală, personnage des contes populaires, p. 250. 335.
Tângală, *s. m.* Tângală, même sens que le précédent, p. 335.
Ţapu, *s. m.* Le Bouc, nom propre, p. 335.
Tarabă, *s. f.* comptoir, p. 371. — Pl. *tarabe.*
Tarara, *s. f.* tarara, chant monotone, p. 228. 233.

Tare, *adj.* fort, solide, p. 53. 562. | puissant, p. 344.
Tare, *adv.* vite, rapidement, p. 88. 273.
Țarigrad, *s. m.* Constantinople, p. 25. 449.
Țarina, *s. f.* champ, p. 562. — Pl. *țarine.*
Tărîță, *s. f.* son, p. 574. 575. — Pl. *tărîțe.*
Tarmambile, p. 165.
Tărtăcuță, *s. f.* Tártăcuță, (courge gisamon) nom propre, p. 336.
Ta-so, *s. c.* pour *tată-sĕŭ,* son père, p. 377.
Tată, *s. m.* père, p. 4. 32. 133. 152. 155. 207. 236. 336. 356. 357. 359. 369. 381. 393. 488. 576. 578. — Pl. *tațĭ.*
Tatar, *s. m.* Tartare, p. 337. 338. 339. — Pl. *tatarĭ.*
Tătar, *s. m.* Tartare, p. 59. 323. 336. 337. 338. 339. 340. 421. *doar nu daŭ Tătariĭ,* ne te presse pas autant, p. 338. || *e de pe vremea luĭ Han Tătar,* il est très méchant, p. 338. || *a fi Tătar,* être méchant, cruel, p. 339. || vent d'Est (en Moldavie), p. 340. — Pl. *tătarĭ.*
Tat-so, *s. c.* pour *tată-sĕŭ,* son père, p. 576.
Tăvăliciŭ, *s. m.* Tăvăliciŭ, nom propre, p. 340.
Te, *pr. réfl.* te, toi, à toi, p. 21. 22. 36; passim.
Técă, *s. f.* gousse, p. 5. 200. — Pl. *tecĭ.*
Técă, *s. m.* Técă, nom propre. *tot de aĭ luĭ Técă,* des imbéciles, p. 340.
Teĭu, *s. m.* tilleul, p. 199. 200. — Pl. *teĭ.*
Telégă, *s. f.* petite voiture à quatre roues, p. 223. — Pl. *telege.*
Teleleŭ, *s. m.* vagabond, p. 332. 341.
Teleorman, *s. m.* Teleorman, localité, p. 341. 443.
Teme (a se), *v. r.* avoir peur, p. 80. 97.
Temere, *s. f.* crainte, p. 633. — Pl. *temerĭ.*
Temniță, *s. f.* prison, p. 122. 125. — Pl. *temnițe.*
Temut, *adj.* craint. || *a fi de temut,* être à craindre, p. 287. — Fém. *temută;* pl. *temuțĭ, temute..*
***Țenchĭu**, *s. n.* coin, frontière, p. 341. — Pl. *țenchĭurĭ.*
Tépă, *s. f.* trempe, espèce, p. 240. 380. — Pl. *tepe.*
Țépă, *s. f.* pal, p. 430. — Pl. *țepĭ.*
Țéră, *s. f.* pays, p. 37. 67. 185. 206. 255. 286. 336. 337. 338. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 357. 401. 431. 452. 662. || campagne, p. 350. || patrie, p. 67. 345. 431. | le pays, la Roumanie, p. 105. || *stăm prost cu țéră,* nous sommes à sec, p. 347. || *a plăti un colț de țéră,* valoir son pesant d'or, p. 348. || *în șépte țĕrĭ,* au loin, p. 348. || *a se pune cu țéra,* entrer en lutte avec tout le monde, p. 348. || *vîntură-țéră,* aventurier, p. 349. || *cap de țéră,* chose importante, p. 349. || *a pune țéra la cale,* donner des conseils à tout le monde, p. 349. || *a da țĕrilor ocol,* parcourir l'univers, p. 350. || *a fi de la țéră,* être un rustre, p. 350. || *ho, țéră!* arrête, grossier personnage, p. 350. — Pl. *țĕrĭ.*
Țĕran, *s. m.* paysan, p. 364. 670. — Pl. *țĕranĭ.*
Țéră-Românéscă, *s. f.* Valachie, p. 9. 350. 351.
Țéră-Unguréscă, *s. f.* Hongrie, p. 9.
Tereŭ, *adv.* beaucoup, p. 106.
Țĕripaĭa, *s. f.* Teripaĭa, ville de Hongrie, p. 202. 351.
Terpenteac, *s. m.* nom propre, p. 351.
Terpentin, *s. m.* nom propre, p. 351.
Tĕŭ, *pr. pos.* ton, tien, p. 299. 302. 346. 359. — Fém. *ta;* pl. *tĕĭ, tale.*
Tĕŭ, *s. m.* *[Banat]* lac, p. 678.
'Țĭ, *pr.* te, toi, pour toi, p. 35. 36. 152. 594.
Tichie, *s. f.* calotte, p. 582. — Pl. *tichiĭ.*
Țigan, *s. m.* bohémien, p. 133. 283. 285. 324. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377.

378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 417. 670. 671. || *ți-a eșit țigan în cale*, tu as de la chance, p. 378. || *a'și da înpetec ca țiganu*, revenir à ses mauvaises habitudes, la caque sent toujours le hareng, p. 379. || *s'a înnecat ca țiganu la mal*, à la fin la culbute, p. 380. || *a face planu ca țiganu*, compter sans son hôte, p. 389. || *a se muta ca țiganu cu cortu*, changer constamment de domicile, p. 390. || *a nimerit ca țiganu Miercurea la stână*, il est parti du pied gauche, p. 390. || *a murit ca și iépă țiganului*, il est mort lorsqu'il s'était habitué à ne pas manger, p. 393. || *a arunca mórtea în țiganĭ*, accuser quelqu'un injustement, p. 394. || *a cere ca un țigan*, mendier effrontément, p. 395. — Pl. *țiganĭ*.

Țigancă, *s. f.* bohémienne, p. 115. 365. 395. — Pl. *țigăncĭ*.

Țigănesc, *adj.* bohémien, de bohémien, p. 397. 398. 671. || *lucru țigănesc*, travail mal fait, p. 397. *tocmélă țigănéscă*, marchandage sans fin, p. 397. || *traiu țigănesc*, vivre misérable, se battre, p. 398. || *mâncare țigănéscă*, plat mal préparé, p. 398. — Fém. *țigănéscă*; pl. *țigănescĭ*.

Țigănesce, *adv.* comme (à la façon) des bohémiens, p. 399. || *a cere țigănesce*, demander avec beaucoup d'insistance, p. 399. || le bohémien, la langue des bohémiens, p. 375.

Țigănì (a), *v.* demander avec insistance, p. 399.

Țigănì (a se), *v. r.* même sens que le précédent, p. 399.

Țigănie, *s. f.* avarice, p. 399.

Tighicén, *s. m.* même sens que *Codrén*, p. 59. 399. — Pl. *tighicenĭ*.

Timp, *s. n.* temps, époque, p. 16. 422. || au temps de, p. 256. 325. — Pl. *timpurĭ*.

Tină, *s. f.* boue, fange, p. 443. — Pl. *tine*.

Tindă, *s. f.* antichambre, p. 378. — Pl. *tinde*.

Tine, *pr. pos.* toi, p. 168. 466. 595.

Ține (a), *v.* tenir, garder, p. 125. 286. 547. 571. 606. 681. || durer, p. 228. || garder, rester sur, ne pas quitter, p. 95. 101. 195. || *a ține calea cuĭ-va*, attendre la venue de, sortir à la rencontre de, p. 36. || *a ține tot marginele*, être faux ; ne pas se prononcer, p. 195. | remplir, contenter, p. 542. || *a ține de cald*, tenir chaud, p. 329.

Ține (a se), *v. r.* se tenir, p. 562. || se bien tenir, p. 315. || se regarder comme, se considérer, p. 176. 372. || *a se ține după*, ne pas quitter d'une semelle, p. 612. || *ține-te, pîrleo*, courage, p. 260.

Tînĕr, *adj.* jeune, p. 596.— Fém. *tînĕră* ; pl. *tinerĭ*, *tinere*.

Țintă, *s. f.* but, p. 96.— Pl. *ținte*.

Ținut, *s. n.* contrée, région, p. 32. — Pl. *ținuturĭ*.

Țipà (a), *v. [Ung.]* jeter, p. 479.

Tîpà (a), *v. [Ung.]* jeter, p. 651.

Tir, *conj.* que, quoi, p. 271. 578.

Tîrăì (a), *v.* tirer, traîner, p. 223.

Tiran, *s. m.* tyran, p. 669. — Pl. *tiranĭ*.

Tirchilescĭ, *s. pl.* Tirchilescĭ, localité, p. 400.

Tîrg, *s. n.* ville, p. 67. 68. 92. 310. 400. 401. 402. || marché, p. 436. || *în tîrg și la móră*, partout, p. 401. || *a aflà tîrgul și*, l'univers entier, p. 401. || *a fi talanca tîrguluĭ*, pie, bavard incorrigible, p. 401. || *a fi dat prin tîrg*, connaître le monde, p. 402. || *a o dà tîrguluĭ*, répandre une nouvelle, p. 402. || *a'l da prin tîrg*, le punir, p. 402. — Pl. *tîrgurĭ*.

Tîrgoviște, *s. f.* Tîrgoviște, ville, p. 403. 404. || *gură de Tîrgoviște*, bavard et impertinent, p. 403. || *avocat de Tîrgoviște*, mauvais avocat, p. 404.

Tîrgu-Cuculuĭ, *s. c.* marché public, p. 404.

Tiri, *conj.* que, quoi, p. 399.

Tîrlă, *s. f.* parc à moutons, p. 432. — Pl. *tîrle*.

Tîrlie, *s. f.* traîneau (tout en bois), p. 159. — Pl. *tîrliĭ*.
Tîrtan, *s. m.* juif, p. 88. 404. — Pl. *tîrtanĭ*.
Ţîţă, *s. f.* téton, sein, p. 122. — Pl. *ţîţe*.
Tĭuluĭuluĭuc, dans l'expr. *tĭuluĭuluĭuc Tanasè*, c'est un sot, p. 332.
Tobă, *s. f.* tambour, p. 48. 66. 79. 329. 579. — Pl. *tobe*.
Tóbă, *s. f.* tambour, p. 579. 580. — Pl. *tŏbe*.
Tocà (a), *v.* hacher, p. 622. ‖ battre sur la *tócă* (voir vol. IV, le mot *tócă)*, p. 273.
Tocat, *part. pas.* du verbe *a toca. pe tocat*, en battant sur la *tócă*, en appelant à l'église, p. 461.
Tocmaĭ, *adv.* juste, précisément, p. 153.
***Tocmală**, *s. f. [Mold.]* adminis tration, p. 344. — Pl. *tocmelĭ*.
***Tocmélă**, *s. f.* même sens que le précédent, p. 343. — Pl. *tocmelĭ*.
Tocmélă, *s. f.* accord, arrangement, p. 397. — Pl. *tocmelĭ*.
Tóder, *s. m.* Théodore. ‖ *a se face Tŏder*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 404.
Toĭag, *s. n.* long bâton, longue canne, p. 226. — Pl. *toĭege*.
Ţol, *s. n.* couverture, p. 262. — Pl. *ţóle* et *ţolurĭ*.
Toma, *s. m.* Thomas, nom propre, p. 405.
Tómnă, *s. f.* automne, p. 387. — Pl. *tŏmne*.
Ţop, *interj.* hop! vlan! p. 196.
Ţop, *s. n.* ruban, p. 446. ‖ *numaĭ ţopĭ îĭ lipsea*, il ne lui manquait plus rien, p. 446. — Pl. *ţopĭ*.
Topală, *s. m.* Topală, nom d'homme, p. 405.
Topana, *s. f.* Topana, nom propre, p. 406.
Topolniţa, *s. f.* Topolniţa, rivière, p. 406.
Topor, *s. n.* hache, p. 4. 360. — Pl. *topóre*.
Tórce (a), *v.* filer, p. 58.
Tort, *s. n.* filasse de chauvre, de lin, etc., p. 188.
Tot, *adj.* et *adv.* tout, p. 96. 143. 150; passim. ‖ tout, n'importe quel, chaque, p. 364. 365. 449. 634. 635. 648. 666. ‖ n'importe quoi, p. 567. ‖ encore, p. 178. 274. 340. 439. 651. ‖ malgré cela, tout de même, p. 7. 13. 107. 163. 178. 221. 243. 345. 346 358. 359. 417. 499. 561. 594. 596. ‖ constamment, p. 33. 117. 287. 477. 595. 662. 663. ‖ aussi, p. 162. 427. 630. ‖ toujours, quand même, p. 13. 163. 177. 221. 223. 351. 358. 439. 453. 499. ‖ toujours, p. 189. 196. 274. 283. 351. 562. 595. ‖ toujours, sans cesse, p. 21. 33. 117. 195. 210. 283. 287. 369. ‖ tout entier, p. 306. 497. 517. 574. ‖ *tóte*, toutes choses, p. 638. ‖ *de tot*, tout-à-fait, p. 4. ‖ *de tóte*, de tout, p. 667. *în tóte*, en tout, p. 624. ‖ *tóte câte*, tout ce que, p. 641. | *tot una*, la même chose, p. 271. 501. ‖ *tótă lumea*, le monde entier, p. 645. — Fém. *tótă;* pl. *toţĭ*, *tŏte*.
Tot-dé-una, *adv.* toujours, p. 33. 35. 327. 342. 373. ‖ *în tot-déuna*, toujours, p. 590.
Tovarăş, *s. m.* associé. ‖ *a se face tovarăş*, s'associer, p. 583. 584. — Pl. *tovarăşĭ*.
Trage (a), *v.* tirer. p. 58. 152. 482. 513. 514. 515. 605. ‖ battre, frapper, p. 311. ‖ flanquer, p. 432. ‖ se diriger vers, p. 240. 380. ‖ souffler (en parlant du vent), p. 66. ‖ préférer, vouloir aller, p. 578. *trage'ĭ*, vas-y, p. 109. ‖ *a trage nădejde*, espérer, p. 518. 668. ‖ *a'ĭ trage*, boire, p. 293. ‖ *a trage un aghios*, chanter; ronfler, p. 471. 472.
Trage (a se), *v. r.* descendre, p. 56.
Trăì (a), *v.* vivre, p. 19. 130. 192. 246. 252. 287. 373. 455. 483. 496. 552. 593. 611. 634. 635. ‖ *să trăiéscă*, vivat! p. 192. 244.
Traĭan, *s. m.* Trajan, p. 406.
Traistă, *s. f.* besace, musette, p. 372. 591. 657. — Pl. *traiste*.
Traĭu, *s. n.* vie, existence. ‖ *traĭu ţigănesc*, se quereller et se battre, p. 398. — Pl. *traĭurĭ*.

Tranana, *s. m.* Tranana, nom propre, p. 406.
Trântì (a), *v.* lancer. || *aĭ trântit'o cucóne Ióne,* tu as dis une belle sottise, p. 160.
Trébă, *s. f.* travail, affaire, p. 281. 320. 394. || occupation, p. 572. || chose, p. 394. || *a nu avé trébă,* n'avoir rien à faire, p. 570. || *de trébă,* comme il faut, honnête, brave homme, p. 287. 373. — Pl. *trebĭ, treburĭ.*
Trebuì (a), *v.* falloir, être nécessaire, p. 244. 283. 297. 298. 492. 567. 658 || *nu trébă [Ung.],* il ne faut pas, p. 96.
Trece (a), *v.* passer, cesser, disparaître, p. 294. || faire passer, faire traverser, p. 106. 242. perdre, p. 446. || traverser, p. 99. 104. 243. 582. 584. 587. || passer, p. 168. 198. 243. 270. 271. 388. 514. 519. 520. 583. 584. 587. || dépasser, p. 324. | couler, p. 38. 109. || dépenser, p. 359. || *a trece de,* aller au de là, dépasser, p. 245. || *a'ĭ trece de, a'ĭ trece de dor,* perdre l'envie d'avoir (par le fait que l'on a obtenu ce que l'on désire), p. 50. 77. || *are să trécă,* il coulera, p. 109. || *a'l trece cu diochĭul,* se moquer de, p. 541.
Trece (a se), *v. r.* arriver au bout de, p. 97.
Trecut, *s. n.* passé, p. 177.
Trecut, *adj.* passé. || *a fi trecut cu dedeochĭul,* devenir impertinent, p. 540. — Fém. *trecută;* pl. *trecuţĭ, trecute.*
Treĭ, *adj. num. card.* trois, p. 38. 101. 110. 163. 175. 178. 225. 263. 306. 334. 579. 675. 676.
Tresnea, *s. m.* Tresnea, nom propre, p. 454.
Tresnì (a), *v.* foudroyer, p. 454.
Trestie, *s. f* roseau, p. 563.—Pl. *trestiĭ.*
Trifon, *s. m.* Trifon, nom propre, p. 341. 407.
Trimite (a), *v.* envoyer, p. 658.
Trist, *adv.* tristement, avec tristesse, p. 277.
Trócă, *s. f.* Trócă, localité. || *a învĕţat la Trócă,* il ne sait rien, p. 407.
Trocan, *s. m.* Trocan, nom propre. || *a fi Trocan,* être un géant, p. 408.
Troĭan, *s. m.* Trajan. || *calea luĭ Troian,* voie lactée, p. 408.
Tronc, *interj.* patatras, p. 196. 197.
Tropar, *s. n.* motet, chant d'église, p. 526.
Trosc, *interj.* crac! p. 264.
Trosnì (a), *v.* craquer, p. 571.
Trufanda, *s. m.* Trufanda, nom propre, p. 409.
Trup, *s. n.* corps, p. 486. — Pl. *trupurĭ.*
Tu, *pr. 2-e pers.* tu, toi, p. 5. 97. 111; passim. || la, p. 29.
Ţucà (a), *[Banat]* embrasser, p. 641.
Ţuchi, *s. m.* Ţuchi, nom propre. || *a mâncat ĭérba luĭ Ţuchi,* il est fou, p. 409.
Tudorică, *s. m.* diminutif de *Tudor,* Théodore, p. 409.
Tudorin, *s. m.* diminutif de *Tudor,* Théodore. || *de când cu Tudorin,* il y a longtemps, p. 409.
Tufă, *s. f.* buisson. || *tufă de Veneţia,* rien, mensonge, p. 438. — Pl. *tufe.*
Tufan, *s. n.* chêne vert, yeuse, p. 234. — Pl. *tufanĭ.*
Tufeanu, *s. m.* Tufeanu, nom propre, p. 410.
Tunde (a), *v.* tondre. || *a o tunde,* filer, p. 261.
Turbat, *adj.* furieux, p. 107. — Fém. *turbată;* pl. *turbaţĭ, turbate.*
Turc, *s. m.* Turc, p. 207. 284. 327. 375. 410. 411. 412. 413. 414. 415 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. || *turcul plătesce,* l'innocent payera; paye qui veut, p. 416. || *vin Turciĭ,* un grand danger nous menace, p. 420. || *păr'că'l alérgă Turciĭ,* comme s'il avait le diable à ses trousses, p. 421. || *doar nu vin Turciĭ,* plus lentement, rien ne presse, p. 422. || *se bat Turciĭ la gura luĭ,* il bredouille, p. 423. *a fi Turc,* être méchant, cruel, p. 423. || *a fi cap de Turc,* intelligent, un gros personnage, p. 424. — Pl. *Turcĭ.*

U

V

Z

GLOSAR

AROMÂNO-FRANCES

A

A, *pr. dém.* le, la, le sien, p. 433. 365. 436.
Ac, *s. n.* aiguille, p. 266.
Acățare, *v.* accrocher, attraper, p. 418. 606.
Acâțare, *v.* accrocher, attraper, p. 606.
Acâțare (s'), *v. r.* s'accrocher, p. 665.
Acsen, *s. m.* étranger, p. 328.
Adărare, *v.* faire.||bâtir, construire, p. 193.
Adărare (s'), *v. r.* se faire, se construire, p. 270.
Adjundzére, *v.* devenir, p. 361. 651.
Aduçere, *v.* avoir l'air de, ressembler à, p. 10.
Afirire, *v.* garder, préserver, p. 551.
Aflare, *v.* trouver, rencontrer, p. 305. 490. 506. 507. 565.
Aforă, *adv.* hors, en dehors, p. 360.
Agârșire, *v.* oublier, p. 633.
Aghĭu, *s. m.* saint, p. 597.
Agĭungére, *v.* devenir, p. 270.
Agĭutare, *v.* aider, p. 531. 661.
Al, *adv.* de, p. 29. 69. 128. 407. || devant, p. 420. || formand l'accusatif, p. 551.
Alăgare, *v.* courir, p. 98.
Alant, *pr.* autre. || *alântuĭ,* à autrui, p. 425.
Alăsare, *v.* laisser, p. 153. 606.
Alăvdare, *v.* louer, p. 365. 396.
Alâvdare, *v.* louer, p. 397.
Alâvdare, *s. f.* louange, p. 8.
Alédzere, *v.* choisir, séparer, p. 500.
Al͠ĭu, *s. n.* ail, p. 137. — Pl. *al͠ie, al͠î.*
Aloat, *s. n.* pâte, p. 360.
Aluat, *s. n.* pâte, p. 360.
Amânare, *v.* retarder, remettre à plus tard, p. 653.
Amare, *s. f.* mer, p. 270.
Amaxea, *s. f.* chariot, p. 418.
Amone, *s. f.* enclume, p. 361. 365.
Amoni, *s. f.* enclume, p. 360.
Anapole, *s. f.* Nauplia, localité, p. 4.
Andjurare, *v.* injurier, p. 234.
An͠grecare, *v.* fâcher, mécontenter, p. 551.
Anoghi, *adv.* dessus, p. 193.
Apă, *s. f.* eau, p. 635.
Apĕrare, *v.* préserver, garder, p. 675.
Aprindere, *v.* allumer, p. 568.
Apróchĭare, *v.* reçevoir, admettre, laisser s'approcher, p. 137. 298.
Ara, *adj. f.* mauvaise, défavorable, p. 506.

Arâba, *s. f.* voiture, char, p. 418.
Arbines, *s. m.* Albanais, p. 8.
Arĕŭ, *adj. s. m.* tort, mal, p. 234. 425.
Arhund, *s. m.* seigneur, noble, p. 137.
Arîdere, *v.* tromper, p. 433.
Aripidină, *s. f.* descente, pente, p. 98.
Arîu, *s. m.* rivière, p. 270.
Armân, *s. m.* Roumain, p. 10. 11.
Armână, *s. f.* Roumaine, p. 137.
Armânére, *v.* rester, demeurer, p. 330.
Arnit, *adj.* balayé, p. 69. — Fém. *arnită.*
Artirisire, *v.* être de trop, p. 46.
Artisire, *v.* être de trop, p. 46.
Asan, *s. m.* Assan, nom propre, p. 419.
Ascăpare, *v.* échapper à, éviter, p. 247. 597. || préserver de, p. 670. 671.
Ascundere, *v.* cacher, p. 598.
Asdrare, *v.* faire, procurer, p. 247.
Aspardzere, *v.* briser, casser, p. 588.
Aspargere, *v.* casser, briser, p. 568.
Aspirare, *v.* effrayer, p. 247.
Astãlare, *v.* rencontrer, p. 565.
Atunçea, *adv.* alors, p. 590.
Aua, *adv.* ici, p. 266. 298.
Avdzîre, *v.* entendre, p. 407.
Avigłare, *v.* veiller sur, p. 639.
Avére, *v.* avoir. || *aĭ*, tu as, p. 69. 137. 418. || *are*, il a, p. 34. 194. 436. 538. 599. || *ari*, il a, p. 569.
Ãvuñia, *adv.* rapidement, p. 270.
Azore, *s. n.* hâte, p. 69.

B

Băgare, *v.* mettre, p. 360. 588.
Bănare, *v.* vivre, p. 418.
Bari-un, *adj.* personne, aucun, p. 547.
Bére, *v.* boire, p. 635.
Besă, *s. f.* foi, bonne foi, p. 8.
Bisérică, *s. f.* église, p. 490. 588.
Bişire, *v.* péter, vesser, p. 407.
Bróscă, *s. f.* tortue, p. 98.
Bun, *adj.* bon, p. 125. — Fém. *bună.*
Buşa, *s. m.* Bucha, nom propre, p. 29.

C

Ca, *conj.* comme, p. 4. 137. 330. 427. 433. 613. 630. || pour que, p. 548. || si, p. 247. 362.
Că, *conj.* parce que, si, p. 69.
Căçula, *s. f.* bonnet de fourrure, p. 128.
Cădére, *v.* tomber, p. 10. 424. 427.
Căftare, *v.* chercher, p. 360. 419.
Caftare, *v.* chercher, p. 298. 361. 507.
Calar (ñ-), *adv.* à cheval, p. 11.
Călar (ñ-), *adv.* à cheval, p. 11.
Călăuz, *s. m.* conducteur, guide, p. 297. 490.
Călcare, *v.* fouler aux pieds, p. 420.
Câlcare, *v.* marcher, mettre les pieds sur, p. 665.
Cale, *s. f.* route, chemin, p. 34. 297. 565.
Calimera, *s. c.* [du grec] bonjour, p. 124.
Cama, *adv.* plus, p. 270.
Cămărusire (s'), *v. r.* être fier, se pavaner, p. 153.
Când, *adv.* lorsque, p. 34. 590.
Cândari, *s. n.* balance, p. 569.
Cându, *adv.* lorsque, p. 10. 569. 691.
Câne, *s. m.* chien, p. 303. 304. 305. 691.
Cântare, *v.* chanter, p. 10. 11.
Cap, *s. m.* tête, p. 24.
Cara, *conj.* si, p. 362.
Caraman, *s. m.* Caraman (nom de chien noir), p. 46.
Cârbune, *s. m.* charbon, p. 361.

D

E

F

G

H

I

L

M

N

N̄, *prép.* à, p. 11.
'N̄, *pr. pos.* ma, la mienne, p. 137.
'N, *prép.* à, dans, p. 266. || dans, p. 298. 490. 639.
N', *adv.* non, ne pas, p. 436. 438.
N̄ă, *adj. num. card.* une, p. 247.
N̄are, *s. f.* miel, p. 362.
N̄clīnare (s'), *v.* se soumettre, obéir, p. 420. 490. 590.
Nĕ, *pr.* nous, p. 420.
Ne, *pr.* nous, sur nous, p. 639.
Ne, *conj.* ni, p. 565.
Ne-arnit, *adj.* non balayé, p. 69.
Neçe, *conj.* ni, p. 588.
Néua, *s. f.* neige, p. 109. 247.
N̄gâtşare, *s. f.* dispute, querelle, p. 419.
N̄gatşire, *v.* se quereller, p. 419.
Ni, *conj.* ni, p. 565.
Niçi, *conj.* ni, p. 538.
Ninte, *adv.* d'abord, le premier, p. 357.
Noĭ, *pr. pers.* nous, p. 361.
Noĭmă, *s. f.* signe, p. 11.
Nóstră, *pr. pos.* la notre, p. 433.
'Ntribare, *v.* demander, p. 297. 298. || demander, s'informer, p. 265.
Nu, *adv.* non, ne pas, p. 10. 34. 109. 128. 137. 270. 297. 298. 303. 304. 328. 419. 420. 433. 490. 506. 531. 547. 568. 569. 588. 597. 598. 606. 653.
Nuşu, *s. m.* Nuşu, nom propre, p. 445.
Nvéstă, *s. f.* femme, p. 407.
'Nvĕţare, *v.* connaître, apprécier, p. 303. || apprendre, p. 598.

O

O, *pr. pers. fém.* la, elle, p. 360.
Ocna, *s. f.* fard, p. 330.
Om, *s. m.* homme, p. 265. 675.
Óră, *s. f.* heure, p. 506.
Órfăn, *adj* pauvre, p. 10.
Oŭ, *s. n.* œuf, p. 665.
Oŭ, *s. n.* Oou, montagne, p. 247.

P

Pân, *prép.* tant que, p. 433.
Până, *prép.* jusque, p. 265. || jusqu'à ce que, p. 270. 303. 585. 651.
Pâni, *s. f.* pain, p. 10.
Pântic, *s. n.* ventre, estomac, p. 599.
Pâră, *s. f.* para, p. 29.
Pâzari, *s. f.* place, marché, p. 361.
Pi, *prép.* sur, p. 507. || par, p. 270.
Pinsia, *v.* louer, p. 153.
Plândzere (s'), *v. r.* se plaindre, p. 420.
Plóĭ, *s. f.* pluie, p. 361.
Poli, *s. f.* Constantinople (Urbs), p. 265. 266.
Pórtă, *s. f.* porte, p. 69.
Preft, *s. m.* prêtre, p. 128. 298.
Pri, *prép.* sur, p. 8. 665. || vers, p. 10.
Pri, *prép.* sur, p. 360.
Primnare (s'), *v. r.* se promener, p. 305.
Pristi, *prép.* sur, par-dessus, p. 270.
Punga, *s. f.* bourse, p. 29. 34.
Prota, *loc. adv.* d'abord, p. 34.
Punte, *s. f.* pont, p. 270. 585. 588. — Pl. *punţĭ* & *punţî.*
Puşire, *v.* cesser. || mourir, p. 691.
Putére, *v.* pouvoir, p. 420. 597.

R

Rĕŭ, *adj.* mal. || *ma rĕŭ,* pire, p. 420.

S

T

U

V

Y

Z

GLOSAR

ISTRIO-FRANCES

A

Aude, *v.* il entend, il écoute, p. 589.

B

Basaĕrica, *s. f.* église, p. 581.
Bate, *v.* frappe, p. 53.
Bire, *adv.* bien, p. 48.

C

Caca, *v.* il chie, p. 591.
Cadaĕ (va), *v.* elle tombera, p. 53.
Carle, *pr.* pour *carele,* qui, celui qui, p. 48. 550.
Cargnia, *s. f.* Carniole, province, p. 48.
Casa, *s. f.* maison, p. 581.
Che, *conj.* car, p. 53.
Crede, *v.* il croit, p. 550.
Cupu, *s. m.* montagne, p. 591.

D

De, *prép.* du, p. 575.
Ḑi, *s. f.* jour, p. 277.
Domnu, *s. m.* Dieu, p. 550. 551.
Dracu, *s. m.* diable, p. 575. 581. 589. 591.
Dupa, *prép.* selon, p. 551.
Dzuta, *v.* il aide, p. 550.

E

Ĕn, *prép.* en, dans, p. 48. 276. 277. 550. 575. 581.
(Ĕ)ntrebandu, *v.* en demandant, en s'informant, p. 276.

F

Face, *v.* il fait, p. 48. 551.
Facuta, *adj. f.* faite, p. 277.
Farira, *s. f.* farine, p. 575.
Forteza, *s. f.* forteresse, citadelle, p. 53.
Fost, *v.* a été, p. 277.
Friul, *s. m.* Frioul, province, p. 48.

ERRATA[1]

Pag.	8,	prov.	13130,	ghĭus în loc de gĭus.
„	„	„	13132,	dzinuclu în loc de dzinclu.
„	„	„	13133,	Arbinesluĭ în loc de Arbineşluĭ; şi: scop în loc de şcop.
„	10,	„	13137,	s-façi în loc de s-façĭ.
„	„	„	13138,	ş-ŏ-aducă în loc de s-oaducă.
„	„	„	13139,	cându în loc de când, şi: cadă în loc de cadĕ.
„	11,	„	13142,	a se adaoga *
„	34,	„	13199,	stihismă în loc de stihimă.
„	49,	linia	1,	a se adaoga, de asupra proverbuluĭ, titlul CATARAN.
„	53,	prov.	13243,	jos în loc de gĭos.
„	69,	„	13287,	pórta în loc de pórte.
„	88,	„	13333,	tîrtan in loc de târtan.
„	89,	„	13336,	l-a abătut în loc de l-abătut.
„	102,	linia	19,	*613* în loc de *631*.
„	109,	prov.	13413,	néua în loc de neua.
„	126,	linia	23,	*ţiue* în loc de *ţine*.
„	128,	„	16,	571 în loc de 175.
„	151,	„	4,	Nicolae în loc de Nicalae.
„	153,	prov.	13533,	să în loc de sĭ.
„	163,	„	13564,	pîrcalab în loc de pârcalab.
„	172,	„	13593,	păiuş în loc de paĭuş.
„	178,	linia	6.	la în loc de a.
„	182,	„	23,	Jijia în loc de Jija.
„	198,	prov.	13667,	Sîc în loc de Sic.
„	234,	linia	27,	*andjurĭ* în loc de *angĭurĭ*.
„	247,	prov.	13841,	si se va sterge; şi: néua în loc de neaua.
„	„	nota	[1]),	îşĭ făcea o tambară în loc de se făcea tambură.
„	249,	prov.	13846,	secere în loc de seceră.
„	268,	linia	14,	se adaogă: saŭ hoţ.
„	277,	prov.	13943,	ḑi în loc de zi.
„	288,	„	13978,	românesce în loc de românescĭ.
„	291,	„	13983,	chelbósa în loc de chelbóla.

1) Aceeaşĭ observaţie ca la cele-l-alte volume.

Pag.	296,	prov.	**14004,**	**pîrcalab** în loc de **pârcalab.**
„	300,	linia	22,	*Câthe* în loc de *Cathe.*
„	305,	„	9,	*primnă* în loc de *priimnă.*
„	328,	prov.	**14108,**	**Csenîu** în loc de **Xenîu.**
„	„	„	**14110,**	**Acsenîu** în loc de **Axenîu.**
„	346,	linia	20,	*a-mână* în loc de *amână.*
„	362,	„	7,	*muscili* în loc de *muscile.*
„	377,	prov.	**14242,**	**ta-so** în loc de **ta-s'o.**
„	412,	„	**14351,**	**Binele** în loc de **Bine.**
„	418,	„	**14369,**	**amaxea** în loc de **amaxia.**
„	419,	„	**14372,**	**tăcsea** în loc de **tăxea.**
„	420,	„	**14374,**	**Nĕ** în loc de **Ni.**
„	438,	„	**14438,**	**Vavilonie** în loc de **Vavilone.**
„	445,	linia	14,	**Vraca** în loc de **Vrace.**
„	„	„	15,	**Tricala** în loc de **Tricale.**
„	„	prov.	**14466,**	**Cola** în loc de **Cóla.**
„	453,	„	**14493,**	**Bedros** în loc de **Berdos.**
„	457,	linia	33,	14490 în loc de 11490.
„	471,	prov.	**14543,**	**aghĭesmuĭ** în loc de **aghesm**
„	548,	„	**14808,**	**ca** în loc de **ta.**
„	550,	„	**14812,**	**d'aĭ** în loc de **da'ĭ.**
„	585,	linia	6,	*Fă-ti* în loc de *Fă-ţĭ.*
„	595,	prov.	**14935,**	**fuge** în loc de **fugĭ.**
„	639,	„	**15109,**	**douĕ** în loc de **două.**
„	651,	„	**15144,**	**daraçĭlĭ** în loc de **daraclĭ.**

SCARA